
सर्व हक्क स्वाधिन.

→* प्रस्तावना. *←

वीरप्रभुना साधुन “ निग्रथ ” तरीके ओळखाया ठे. ग्रंथ एटले धन दोळत तेथी रहित ते निग्रथ. तेमना आचारनुं प्रतिपादन करवा जे सूत्रो रचायां ठे ते पण ते कारणे “ निग्रथप्रवचन ” तरीके ओळखवामां आवे ठे. ए निग्रथप्रवचनमां साधुंने माटे जे जे नियमो बांध्या ठे ते प्रमाणे ज पूर्व साधुं वर्तता होता. तेओ मुख्यत्वे करीने गामना पादरे रहेल वन एटले बगीचाओमां वसति मागीने ऊतरता होता अने वखते गाममां रहेता तो गृहस्थनुं मकान मागी लक्ष तेमां निवास करता होता. तेमना माटे उद्देशीने रांधेला आहारपाणीने तेओ आधाकर्मिदोषवाळुं गणी ग्रहण नहि करता, धर्मोपकरण ठोकीने बीजी चीज वस्तु नहि संघरता, गादी तकीया नहि वापरता अने क्लेश कंकासथी वेगळे रही समाधिमां लीन रहेता होता. ते साथे तेन ठळ, प्रपंच, दंज तथा कदाग्रहथी अळगा रही लोकोने साचो मार्ग बतावता होता. एथो करीने तेओ पोतानुं तथा परनुं जलु करवा समर्थ थता होता.

आवी रीते वीरप्रभुथी एक हजार वर्ष पर्यंत सरखो परंपराए तेवा साधुओनो सीधो कारजार चालु रह्यो केमके ए वखतसुधी तेमना गुरुओ महाप्रतापी, विद्वान्, अने उग्रविहारी थइ पोताना तावे रहेला शिष्योने सीधे मार्गे दोरता रह्या होता. ठतां जगवानथी आठसो पचाश वर्षे थोकाक यतिओए वीरप्रभुना शासनथी बेदरकार बनी उग्रविहार ठोकीने चैत्यवासनी शरुआत करी होती.

પણ મુખ્ય જાગ તો વસતિવાસી જ રહ્યો હતો અને તે જાગમાં અગ્રેસર તરીકે ઓલખાતા દેવદ્વિગણિક્ષમાશ્રમણે જગવાનુથી ૯૮૦ મા વર્ષે વલ્લ્હનીપુરમાં સંઘને એકત્રિત કરી જૈનસૂત્રોને પુસ્તકારુઢ કર્યા હે. સદરહુ દેવદ્વિગણિ, જગવાનુથી ૧૦૦૦ વર્ષે સ્વર્ગવાસી થયા અને તે સાથે સ્વરૂં જિનશાસન ગુમ થઈ તેના સ્થાને ચૈત્યવાસિઓએ પોતાનો દોર અને જોર ચલાવવા માંરુયો. આ માટે નવાંગી વૃત્તિકાર શ્રીઅજ્ઞયદેવસુરિ આગમ અઠોત્તરી નામના ગ્રંથમાં નીચેની ગાથા આપે હે કે:—

દેવદ્વિગણિક્ષમાસમણજા—પરંપરં જાવજં વિયાણેમિ,
સિદ્ધિલાચારે ઠવિયા—દઘ્વેણ પરંપરા બહુદા. ૧

જાવાર્થ:—દેવદ્વિગણિક્ષમાશ્રમણ સુધી જાવપરંપરા હું જાણુંબું, બાકી તે પઢી તો શિથિલાચારિઓએ અનેક પ્રકારે ડ્રવ્યપરંપરા સ્થાપિત કરી હે.

આ રીતે જગવાનુથી આઠસો પચાશ વર્ષે ચૈત્યવાસ સ્થપાયો તોપણ તેનું સ્વરૂં જોર વીરપ્રજ્ઞુથી એક હજારવર્ષ વીત્યા કેરે વધવા માંરુયું, આ અરસામાં ચૈત્યવાસને સિદ્ધ કરવા માટે આગમના પ્રતિપદ્ધ તરીકે નિગમના નામતલે ઉપનિષદોના ગ્રંથો ગુપ્ત રીતે રચવામાં આવ્યા અને તેઓ દૃષ્ટિવાદ નામના બારમા અંગના ત્રૂટેલા કકળા હે એમ લોકોને સમજાવવામાં આવ્યું. એ ગ્રંથોમાં એવું સ્થાપન કરવામાં આવ્યું હે કે આજ કાલના સાધુઓએ ચૈત્યમાં વાસ કરવો બ્યાજવી હે તેમજ તેમણે પુસ્તકાદિના જરૂરી કામમાં સ્વપ્ લાગે માટે યથાયોગ્ય પૈસાટકા પણ સંઘરવા જોઈયે. ઇત્યાદિ અનેક

शिथिलाचारनी तेश्रोए हिमायत करवा मांकी अने जेथोना घणा वसतिवासि मुनिओ रखा हता तेमनी अनेक रीते अवगणना करवा मांकी.

देवर्द्धिगणिपर्यंत साधुजनो मुख्य गह्व एकज हतो, ठतां कारणपरत्वे तेने जूदा जूदा नामथी उलखवामां आवेल ठे. जेमके शरुआतमां तेना मूलस्थापक सुधर्मगणधरना नामपरथी ते सौधर्म-गह्व कहेवातो हतो. ल्यारकेमे चौदमा पाटे सामंतजद्रसूरिए वनवास स्वीकार्यो एटले ते वनवासि गह्व कहेवायो. ल्यारकेमे कोटिमंत्रजापना कारणे ते कोटिकगह्व कहेवायो ठे. ठतां तेमां अनेक शाखाउं अने कुळो थया पण तेउं परस्पर अविरोधी हता. केमके कोइने पण पोताना गह्वनो या शाखानो या कुळनो अहंकार अथवा ममत्वज्ञाव न हतो. पण चैत्यवास शरु थतां तेमणे स्वगह्वनां वखाण अने परगह्वनी हेलना करवा मांकी एटले अरसपरस विरोधी गह्वो उज्जा थया.

गह्व शब्दनो मूल अर्थ ए ठे के गह्व अथवा गण एटले साधुजनं टोळुं. माटे गह्व शब्द कंइ खराब नथी, पण गह्व माटे अहंकार, ममत्व के कदाग्रह करवो तेज खराब ठे. ठतां चैत्यवासमां तेवो कदाग्रह वधवा मांनयो. आ उपरथी तेओमां कुसंप वध्यो, ऐक्य त्रुटयुं. हवे एक गह्वमांथी चोरासी गह्व थइ पड्या. तेश्रो एकमेकने तोरवा मंरुया अने आ रीते समाधिमय धर्मना स्थाने कलह कंकाशमय अधर्मनां बीज रोपायां.

पांचमा आरारूप अवसर्पिणीकाळ एटले परतो काळ तो हमेशां आव्यां करे ठे पण अगाउ कांइ आ जैनधर्ममां आवी धांधळ

उन्नी थइ नथी, पण हमणानो पढतो काल साधारण रीते पढता कालना करतां कंइक जूदी तरेहनो होवथी ते हुंरु एटले अति-शय जुंमो होवथी तेने हुंमावसर्पिणी काल कहेवामां आव्यो ठे. आवो काल अनंती अवसर्पिणीओ वीततांज आवे ठे. तेवो आचाबु काल प्राप्त थयो ठे. ते साथे वीरप्रज्जुना निर्वाण वखते बे हजार वर्षनो जश्मग्रह बेठेलो ते साथे मळ्यो, तेमज तेनी साथे असंयति पूजारूप दशमो अङ्गेरो पोतानुं जोर बताववा लाग्यो. एम चारे संयोगो जेगा थवथी आ चैत्यवासरूप कुमार्ग जैन धर्मना नामे चोमेर फेलावा मांरुयो. गुरुओ स्वार्थी थइ योग्यायोग्यनो विचार पढतो मुकी जे हाथमां आव्यो तेने मुंकीने पोताना वारु वधारवा मांरुया, अने ठेवटे वेचाता चेला लइ विना वैराग्ये तेमने पोताना वारस तरीके नीमवा मांरुया.

हवे कहेवत ठे के “ यथा गुरु स्तथा शिष्यो यथा राजा तथा प्रजा ”—ते प्रमाणे गुरुओ शिथिल थतां तेमना ताबा नीचेना यतिओ तेमना करतां पण वधु शिथिल थया. तेओ दवादारु दोराधागा वगेरे करीने लोकोने वशमां राखवा लाग्या, वेपार करवा लाग्या तथा खेतरवाकी सुद्धां करवा तत्पर थया. तेम ठतां तेओ पोताने महावीरप्रज्जुना वारस चेलाओ तरीके ओळखावी पोतानुं मान साचववा मांरुया.

आणीमेर तेमना रागी श्रावको आंधळा बनी तेमना पंजामां सपकाइ तेओ जे कांइ उंधुंचतुं समजावे ते वधु वगरविचारे अने वगर तकरोरे हाजीहा करीने स्वीकारवा लाग्या. कारण के लोकोनो

मुख्य जाग हमेशां जोळो रहे ठे. तेथी तेवा जोळाओने, कपटी वेषधारी चैत्यवासिओ अनेक बाढानां उजा करीने ठगवा मांरुया.

आवी गरुबरु थोकाज वखतमां बहु वधी पकी एटले देव-
र्द्धिगणिना पढी ५५ वर्षे स्वर्गवासी थएला हरिज्जसूरिए महानि-
शीथनो उद्धार करतां चैत्यवासनो सारी रीते तिरस्कार कर्यो ठे.
सदरहु हरिज्जसूरि चैत्यवासिओना मंरुळमां दीक्षित थया हता
ठतां परमविद्वान् होवाथी तेमणे तेमना पढ़नुं खुब खंरुन कर्तुं ठे.

आ मामलो एटले लगण वध्यो के निर्गंथ मार्ग विरलप्राय
थइ परुयो, निर्गंथ प्रवचनपर ताळां देवायां अने कपोल कट्टिपत
ग्रंथो तेमनी जग्याए उजा करवामां आव्या, एटलुंज नहि पण
संवत् ८०२ नी सालमां वनराज चावगाए ज्यारे अणहिलपुर पाटण
वसाव्युं त्यारे तेमना चैत्यवासि गुरु शीळगुणसूरिए तेना पासेथी
एवो रुक्को लखावी लीधोके आ राजनगरमां अमारा पढ़ना यतिओ
सिवाय वसतिवासि साधुओने दाखल थवा नहि देवा. ते रुक्काने
तोरुवा माटे अजयदेवसूरिना गुरु जिनेश्वरसूरि तथा बुद्धिसागरसू-
रिए सं. १००४ मां दुर्लजदेवनी सजांमां चैत्यवासिओ साथे विवाद
करी जय मेळव्यो, त्यारथीज पाटणमां वसतिवासिओनी आवजाव
शरु थइ.

आ रीते चैत्यवासिओनी पेहेली हार जिनेश्वरसूरिए करी
ठतां हजु मारवारुमां तेमनुं जोरे जोर रळुं हतुं ते जोर तोरुवा तेमना
प्रशिष्य जिनवद्वजसूरिखना थया. तेमणे आगमना पढ़ने अनुसरी
पोताती अद्भुत कवित्वशक्तिना बळे युक्तिपुरस्सर तेमनुं खंरुन करवा

માંચું. તે પ્રસંગે તેમણે આ ' સંઘપટ્ટક ' નામનો ચાલીશ કાવ્યનો ઉત્તમ ગ્રંથ રચ્યો છે. એમાં તેમણે તે વચ્ચે ચૈત્યવાસિઓનું કેવું જોર હતું, કેવી રીતે તેડું સૂત્રવિરુદ્ધ પ્રવર્તતા હતા અને સુવિહિતમુનિડું તરફ તેડું કેવો દ્વેષજાવ રાખતા હતા તે સઘલું આબેદુબ દર્શાવીને તેમની સારી રીતે જાટકણી કરી વિધિમાર્ગના રાગિજનોને ઉત્તેજિત કર્યા છે.

ત્યારબાદ તેમણે ચીતોરના મુખ્ય શ્રાવકોને પ્રતિબોધિત કર્યા. એટલે તે શ્રાવકોએ ત્યાં વીરપ્રજ્ઞનું વિધિચૈત્ય બંધાવ્યું તે ચૈત્યના ગર્જગૃહના દરવાજાના બે સ્તંભોમાં એક ઉપર આ સંઘપટ્ટકનાં ચાલીશ કાવ્ય અને બીજા સ્તંભ ઉપર તેજ આચાર્યે રચેલ ધર્મશિક્ષાનાં ચુમાલીશ કાવ્ય શિલાલેખમાં કોતરાવી તે ગ્રંથો શિલારુદ્ધ કરાવ્યા. તે ઉપરાંત ઢાંચામાં તે ચૈત્યમાં કેવી રીતે વર્તવું તે માટેના નિયમોનાં કાવ્યો પણ કોતરાવ્યાં છે જેમાંનાં બે કાવ્ય આ પ્રમાણે છે:—

અત્રોત્સૂત્રિ જનક્રમો ન ચ ન ચ સ્નાત્રં રજન્યાં સદા,
સાધૂનાં મમતાશ્રયૌ ન ચ ન ચ સ્ત્રીણાં પ્રવેશો નિશિ;
જાતિ જ્ઞાતિ કદાગ્રહો ન ચ ન ચ શ્રાદ્ધેષુ તાંબૂલ મિ-
ત્યાજ્ઞા ત્રેય મનિશ્રિતે વિધિકૃતે શ્રીવીર ચૈત્યાલયે ૧

જ્ઞાવાર્થ:—આ સ્થળે સૂત્રવિરુદ્ધ ચાલનાર માણસનો હુકમ-
હુદ્દો નથી, હમેશાં રાત્રે સ્નાત્ર કરવામાં આવનાર નથી, સાધુડંની
માલકી અથવા રહેઠાણે હાં નથી, રાત્રે સ્ત્રીડંને પેસવા દેવામાં
આવશે નહિ, નાત જાતનો કદાગ્રહ હાં કરવામાં આવશે નહિ,

अने श्रावकोने थूकवा वगेरेनी मनाई करवामां आवे ठे एम निश्रा-
रहित विधिए करेला वीरप्रभुना आ चैत्यालय माटे फरमान कर-
वामां आवे ठे.

इह न खलु निषेधः कस्यचि द्दनादौ,
श्रुतविधि बहुमानी त्वत्र सर्वोधिकारी;
त्रिचतुरजन दृष्ट्या चात्र चैत्यार्थ वृद्धि,
व्यय विनिमय रक्षा चैत्य कृत्यादि कार्ये

ज्ञावार्थः—इहां कोइने पण दर्शन पूजन करवा माटे ना
पाववामां आवनार नथी; वळी सूत्रनी विधिने मान आपनार
हरकोइ माणसने इहां अधिकारी तरीके गणवामां आवशे; तेमज
आ देरासरना पैशाने त्रण चार जणानी नजर हेठे व्याजे धीरी
वधारवा, खरचवा, उथल पाथल करवा, संजाळी राखवा, तथा देरा-
सरना कामकाज करवानुं फरमाववामां आवे ठे.

आ बे श्लोकपरथी खुद्वुं जणाय ठे के तेमणे बहुज रुहापण
जरेला नियमो त्यां कोतराव्या ठे.

आ रीते आ संघपट्टक नामनो ग्रंथ रचवामां आव्यो तथा
चीतोरुमां विधि चैत्य उजुं थयुं एटले श्री जिनवद्वजसूरिपर चैत्य-
वासिठ अतिशय गुस्से थइ पांचसो जण लाककोठ लइ तेमने मार
मारवा तेमना मुकामे आव्या, परंतु चीतोरुना राणाए तेमने तेम
करतां अटकाव्या.

तेम बतां जिनवद्वजसूरिए हिम्मत राखो आखी मारवारुमां

तेमने नुघामा पाकी तेमने जेटला बने एटला जांखा पाक्या. आ रीते एमणे चैत्यवास खंरुन माटे, आ संघपट्टक नामे ग्रंथरूपी महेल चणीने नुजो कयों.

बाद तेमना माटे महा प्रतापी श्रीजिनदत्तसूरि दादा थया, तेमणे विद्याना चमत्कारथी मोटा मोटा श्रावकोने पोताना पद्दमां लइ चैत्यवासिजेना चैत्योने अनायतन एटले पेशवाने अयोग्य ठरावी पोताना गुरुए चणेला महेलपर कळशारोपण कयुं.

जिनदत्तसूरिए घणा रजपूतोने प्रतिबोधी नवा श्रावक कयों अने तेज दादाजी तरीके आज लगण ओळखाय ठे. त्थार केने प्रव-
बुद्धिशाळी अने न्यायनिपुण श्रीजिनपत्तिसूरि पेदा थया. तेमणे पूरा जोसथी चैत्यवासिओने खोखरा करवा मांड्या, अने श्रीजिन-
वद्वजसूरिए रचेला संघपट्टक उपर त्रण हजार श्लोक प्रमाणनी न्यायथी जरपुर मोटी टीका रची, जिनवद्वजसूरिए चणेला महे-
लने चुनाथी गोबंध करी तेने अतिशय टकाउ कयों; ते उपरांत एमणे चोराशी वादस्थळ करीने पोतानी अथाग बुद्धि जगजाहेर करी ठे.

सदरहु जिनपत्तिसूरिना प्रतिबोधित नेमिचंद्र ज्ञानागारिक नामना पाटणना निवासी श्रावक पण एटला महाविद्वान् थया के तेमणे प्राकृत ज्ञाषामां एकसो साठ गाथानो षष्टिशतक नामे विधि-
मार्ग उत्तम ग्रंथ रची चैत्यवासिओने दिग्मूढ कयों. आ रीते नेमि-
चंद्रज्ञंमारिए जिनवद्वजसूरिए चणेला महेलपर धजा फरकती करी.

बाद सदरहु नेमिचंद्रज्ञंमारीना पुत्रे जिनपत्तिसूरि पासे दीक्षा लइ जिनेश्वरसूरि नाम धारण कयुं. तेमना शिष्ये जिनदत्तसूरिए

रचेલી संदेहदो'लावली नामना ग्रंथउपर टीका रची तेमां चैत्यवा-
सिश्चोना चैत्योने न्याय पुरस्सर अनायतन ठरावी जिनवद्वजे च-
णेला महेदने फरतो किल्लो बांध्यो.

आ रीते पेहेला जिनेश्वरसूरि के जेश्रोए सं. १०७४ मां चैत्य-
वासिश्चोने पहेल प्रथम हराव्या त्यारथी मांकीने तेमना वंशना
आचार्योए ठेठ सं. १४६६ लगी तेमनो पराजय करवो चाखु राख्यो.
आथी करीने मारवारुमां सघळा स्थळे तेमनी जरुमुळ उखमी
गइ अने वसतिवासीश्चोनो विजयरुंको वाग्यो.

आणीमेर गुजरातमां तो मुळथी ज तेमनुं जोर कमती इतुं
ठतां मुनिचंद्रसूरिए तेमने सज्जरु रीते जखेरुवा मांरुया इता अने
त्यार केरे पुनमिया गहना आचार्यो उठया, बीजी तरफ आंच-
ळिक उठया, त्रीजा आगमिक उठया अने तेमना केरे तथा सोम-
सुंदरसूरिना शिष्य मुनिसुंदरसूरिए बाकी रहेला चैत्यवासिश्चोने
पुरती रीते पायमाळ करी आखी गुजरात, तथा सौराष्ट्र, अने मा-
ळवामां वसतिवासि मुनिश्चोनो विजयनाद वगाड्यो.

आ रीते विक्रमनी पंदरमी सदीना आखरे चैत्यवासनुं जोर
तूट्युं, अने फरीने वसतिवासिश्चोनी मान्यता वधी. एम वीरप्रज्जुना
निर्वाणथी एक हजार वर्ष वीत्या बाद जोर पर चरेखो चैत्यवास
लगज्जग एक हजार वर्ष लगी आलीने पाठो सदंतर बंध पड्यो
तेनी हिमायतमां रचायली नियमोनी उपनिषदो गुम थई अने
फरीने निर्ग्रथप्रवचन विकाशमान अवा लाग्यो.

परंतु काळनो महिमा विचित्र ठे एटले के जे आचार्योए कमर

कसी चैत्यवास तोड्यो तेमना ज वंशजो फरीने शिथिलाचारमां हमणा पाठा फसी पड्या ठे. तेउं हाल पोताने गोरजीना नामे उलखावे ठे अने जो के तेउं चैत्यमां—निवास नथी करता तोपण चैत्यना पकखे बांधेला अपासरारूप मठमां रहीने हाल मठवासी बनेला ठे, तेउंमां जे समजुठे ठे ते पोताना शिथिलाचारने पोतानो प्रमाद जणावी सत्यमार्गने दूषित नथी करता, पण अणसमजु वर्ग एम समजे ठे के आ मठवास तो अमारी असल परंपराथी ज चाड्यो आवे ठे तो तेवा जनोने सत्य बात जणाववा खातर आ संघपट्टक तथा तेनी टीकानुं चाषांतर ठपावी प्रसिद्ध करवामां आवे ठे.

वली आजकालना वसतिवासि मुनिउं पण गृहस्थना घरनी वसति नहि शोधतां खास करीने तेमने उतरवा माटे ज बंधावेली धर्मशाळाउंमां उतरे ठे ए पण एक जातनो तेसनो प्रमाद ज ठे. केमके तेमना पूर्वगुरुजए तेम करवा पण अनुज्ञा आपी नथो कारणके एवी धर्मशाळाओ आधाकर्मिदोषदूषित ठे हवे आ समये पूर्वना माफक वनवास के वसतिवास करवो ए अलबत कठण काम ठे, तोपण आवा ग्रंथो आद्योपांत वांचवाथी एटली असर तो जरूर थशे के समजु मुनिओ पोताना ए प्रमादने पोतानी चूल तरीके ज कबूल राखी खरा वसतिवासना निंदक के डोही नहि थशे. कारण के शास्त्रमां कहेलुं ठे के.

धन्नाणं विहिजोगो—विहिपस्काराहगा सया धन्ना,

विदिवहुमाणी धन्ना—विहिपस्कअइसगा धन्ना. १

જ્ઞાવાર્થઃ—જાગ્યશાલી જનોને જ વિધિનો યોગ મળે છે માટે વિધિપદ્ધતા સેવનારને હમેશાં ધન્યવાદ દેવો ઘટે છે. તેમજ વિધિને બહુનાન દેનાર તથા છેવટે વિધિપદ્ધતને દોષ નહિ દેનારને પણ ધન્યવાદ દેવો ઘટિત છે.

આ કારણથી આજ કાલમાં પણ ફરીને પ્રમાદરૂપ અંધકારનું જોર વધ્યું છે એટલે તેમાં પ્રકાશ આપનાર સંઘપટ્ટક, સંદેહદો'લાવલી, તથા ષષ્ટિશતક જેવા ગ્રંથોની ટીકાઓનાં ગુજરાતી જાણંતરો બાહેર પાઠી લોકોને ફરીને જાગૃતિમાં લાવવાની જરૂર ઊઝી થઈ છે.

તે જરૂરને પૂરી પાડવા થોડા વર્ષપર વિધિમાર્ગના પદ્ધતી હિમાયતમાં તત્પર થઈલા અને સત્યપ્રરૂપકરૂપ પદને ધારણ કરનાર મુનિરાજશ્રી બુટેરાવજી મહારાજના પરમગત્ત શ્રીયુત શાંતિસાગરજી મહારાજે પોતાના ફૂરસદના વચ્ચતમાં સંઘપટ્ટકની ટીકાનું જાણંતર તૈયાર કર્યું હતું. તેજ જાણંતર હાલ અમે મૂલ પાઠ સાથે કાયમ રાખીને જેમ રચેલું તેમ ઠપાવ્યું છે.

આ જાણંતરની જાણા હાલનો જાણા પદ્ધતિને બંધબેસ્તી થાય તેવી નથી તેમજ તેમાં પ્રમાણ તરીકે અપાયેલા પાઠનો પણ ઘણા સ્થળે સંપૂર્ણ અર્થ આપવામાં નથી આવ્યો તથા બીજી પણ કેટલીક ખામીઝં હશે જ, કેમકે તેમનો એ પ્રથમ પ્રયાસ જ હતો, ઠતાં તેમની કૃતિમાં તેમના હૃદયની કેવી સરલતા અને ઉચ્ચતા હતી તે જેવી સ્પષ્ટ જણાય, છે તેવી જાણંતર ફેરવી નાંખ્યાથી નહિ જણાય એ કારણને અનુસરી અમે તેમાં કંઈ ફેરફાર નહિ કરતાં હાલ જેમ હતું.

તેમ કાયમ રાખ્યું છે. ઠતાં વીજી આવૃત્તિ કહાનવાનો પ્રસંગ આવ-
શે તો વર્તમાન જ્ઞાણશૈલીને અનુસરતું જ્ઞાણાંતર ઠપાવવાનો જ અ-
મારો શ્રાદો છે.

ટીકાના મૂલપાઠને તથા જ્ઞાણાંતરને અમે અમારાથી બને તેટ-
લો પ્રયાસ લઈ શુદ્ધ કરાવી ઠપાવ્યાં છે, ઠતાં તેમાં અસલ પ્રતની
અશુદ્ધિના કારણે તથા પ્રુફ તપાશનારની નજર ચૂકના કારણે જે
કંઈ જૂલો રહી છે તે માટે સુદ્ધ વાચકોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે
કે તેમણે તે વાવત અમારાપર ક્રમા કરીને તે સુધારી વાંચવી. કાર-
ણ કે આ અમારી પ્રથમાવૃત્તિ છે એટલે તેમાં અવશ્ય જૂલ-ચૂક રહે.
માટે તે દરગુજર કરી સુદ્ધ વાંચકો આ પુસ્તક વાંચી તેમાંથી સાર
ગ્રહણ કરી વિધિમાર્ગના રાગી અઈ સદ્ગુણો તરફ આકર્ષિત થશે તો
અમે અમારો પ્રયાસ સફલ થયો ગણીશું.

આજકાલ લોકોની દૃષ્ટિ રાસ વગેરે કથાનિક ગ્રંથો ઉપર વ-
ધતી દોમે છે, પણ ખરી રીતે તો આવા ચાલુક સમાન પુસ્તકો વાં-
ચવામાં જ વધુ ફાયદો મળે છે. કેમકે કહેવત છે કે “કમ્મે ઉસમ
વિન પિં મિટે ન તનકો તાપ” માટે પ્રમાદરૂપ તાવને ઉતારવા
ખાતર આવા કટુકૌષ્ઠસમાન ઠતાં પરિણામે તાવને ઢૂર કરી આ-
રોગ્યતા આપનાર ઉત્તમ ગ્રંથો દરેક જણે અવશ્ય વાંચવા તથા વિ-
ચારવા જોઈયે.

તેમાં પણ મુખ્યત્વે કરીને આજકાલના યતિઓ તથા મુનિ-
ઓએ તો ખાસ વ્યાખ્યાનમાં જ આવા ગ્રંથો વાંચીને જોલા લોકોને
સીધે માર્ગે દોરવા જોઈયે.

વઢી સંસ્કૃતજ્ઞાણની શૈલીથી તદ્દન અજાણ રહેતા કેટલા-
 એક ઢુંઢકમાર્ગી જનો પરમાર્થ તપાશ્યા વગર આંખો બંધ રાખીને
 એમ લાલચતા રહે છે કે સંઘપટ્ટકમાં જિનવલ્લજસૂરિણ જિનપ્રતિમા
 માનવાની ના પામી છે, તો તેમણે જરા ધીરજ રાખીને આ પુસ્તક
 એકવાર આદ્યોપાંત વાંચી જવું જોઈએ કે જેથી તેમને પક્કી ખાતરી
 થશે કે જિનવલ્લજસૂરિણ જિનપ્રતિમા તથા જિનચૈત્યને તો મુગલે
 ને પગલે સ્થાપિત કર્યા છે, બાકી ફક્ત તેઓએ ચૈત્યમાં યતિઓએ
 વાસ ન કરવો એ બાબતનો જ પોકાર કરેલ છે.

આ રીતે આ પુસ્તક એકંદરે દિગંબર, શ્વેતાંબર, તથા ઢુંઢક એ
 ત્રણે પક્ષના અનુયાયિનું તથા અધ્યાત્મ માર્ગિનું પણ વાંચવા યો-
 ગ્ય છે એમાં જરા એ સંશય નથી.

હવે આ પ્રસ્તાવના સમાપ્ત કરવા પહેલાં અમારે લોકોમાં ચા-
 લતા થોડાક શબ્દચ્રમને જાંગવાની પણ ખાસ જરૂર છે. ત્યાં સંઘ
 શબ્દનો મૂલ અર્થ એ છે કે સંઘ એટલે સાધુનું સમુદાય, અગર ચ-
 તુર્વિધ સંઘ કહેવામાં આવે તો સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિ-
 કાનો સમુદાય ગણાય. તેના બદલે આજકાલ ફક્ત શ્રાવકના સમુ-
 દાયને જ સંઘ કહેવામાં આવે છે. પ્રથમ યાત્રાર્થે જે સંઘ નીકળતો
 તેમાં સાધુસાધ્વીઓ પણ સાથે રહેતાં એટલે તેના માટે સંઘ શબ્દ
 વાપરવામાં કંઈ પણ વાંધો ન હતો, પણ હવે તો એકલા શ્રાવકોના
 ટોળાને પણ સંઘ કહેવામાં આવે છે, તે શબ્દચ્રમ અણ લાગે છે. માટે
 આ સંઘપટ્ટકમાં વપરાયલા સંઘ શબ્દનો અર્થ 'સાધુસમૂહ' અથવા ચ-
 તુર્વિધ સંઘ છે એમ જાણવું.

વીજો શબ્દત્રયમ આજકાલ કહ્ય વગેરે સ્થળે દેરાને માનનાર માણસને દેરાવાસી કહેવામાં આવે છે તે છે. દેરાવાસી એ શબ્દ ચૈત્ય-વાસીનો પર્યાય છે, અને તેનો અર્થ દેરામાં રહેનાર એવો થાય છે; હવે આજકાલ દેરાને માનનારાં દેરામાં કંઈ રહેતા નથી, ઠતાં પોતાને ઢુંઢિયાથી અઢગા ડંઢાવવા માટે પોતાને દેરાવાસી તરીકે ડંઢાવે છે એટલુંજ નહિ પણ સુદ મુંબઈ જેવા શહેરમાં કઢી વીશા ઓશવાઢોએ પોતાની પાઢશાઢાને દેરાવાસી વીશા ઓશવાઢ પાઢશાઢા તરીકે નામ આપ્યું છે એ કેટલીબધો અજ્ઞાનતા છે ! એજ રીતે ઢુંઢિયા શ્રાવકો પોતાને સ્થાનકવાસી તરીકે ઓઢાવવામાં મોટું માન સમજે છે પણ તે વિચારાઓને પણ સ્વર નથી કે સ્થાનક એટલે શું ? તેમણે પોતાના સાધુઓને ડતરવાનું જે મકાન બંધાવ્યું હોય છે તેને તેઓ સ્થાનક એટલે ઢેકાણું એવા નામથી ડંઢાવે છે. કારણ કે તે મકાનને ડ્યાજવી રીતે શું નામ આપવું જોઈયે તે તેમને સંસ્કૃત જ્ઞાનાના અજ્ઞાનપણથી માલમ પડ્યું નહિ તેથી તેમણે યદ્ઢાથી તેનું સ્થાનક એવું નામ આપ્યું. હવે તે નામ કબૂલ રાખીયે તો પણ તેમના સાધુઓ સ્થાનકવાસી કહેવાય, પણ શ્રાવકો તો ઘરવાસી જ છે ઢતાં પોતાને સ્થાનકવાસી તરીકે ઓઢાવી અજાણપણે મૃષાજ્ઞાથી થાય છે એ પણ એક આશ્ચર્યની જ વાત છે !

આવી રીતે શબ્દત્રયથી ઢાંઢા કાઢે અર્થના અનર્થ થાય છે, ઇતિહાસના સ્વરા મુદ્દાપર પાણી ફરી વઢે છે, અને વિદ્વજ્ઞાનોમાં હાસ્યાસ્પદ થવું પડે છે. મોટે સુજ્ઞાનનો એ ધાર્મિક સંસ્થાઓનાં નામ-ઢામ વિચાર કર્યા પૂર્વક જ પાડવાં જોઈયે.

હવે આ પ્રસ્તાવના પૂરી કરતાં અમો આ પુસ્તકના સુજ્ઞ

વાંચકોને એવી વિજ્ઞાપિ કરીએ ઢીએ કે આ ગ્રંથ શા ઉદ્દેશથી રચવામાં આવ્યો છે તે ઉદ્દેશપર તેમણે યાસ નજર રાખવી જોઈએ અને તેમ નજર રાખવામાં આવે તોજ ગ્રંથકારનો આશય સમજી શકાય છે. તે ઉદ્દેશ એ છે કે યવો જિનમાર્ગ શો છે તેની શોધ કરીને તે પ્રમાણે વર્તવું અને કદાગ્રહ તથા કુતર્કને દુર કરી નિષ્કપટજાવે પોતાથી જેટલું ધર્મકાર્ય થાય તેટલું તેની વિધિ સાચવીને સાધવું કે તેથી સ્વપરનું કલ્યાણ થાય.

આ ગ્રંથ ઢપાવી પ્રસિદ્ધ કરવામાં મને યોગ્ય સલાહ આપનાર મારો પરમપ્રિય મિત્ર શા. જમનાદાસ ઘેઢેલાજાણનો આ સ્થલે ઉપકાર માનવામાં આવે છે કારણ કે મને તેમણે તન, મન, અને ધનથી મદદ કરી ઉપકારી કર્યો છે. તેથી તે માટે તેમનો આ સ્થલે આજાર માનું હું.

આ પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરવામાં મારો પ્રથમ પ્રયાસ છે. તેથી કોઈપણ જાતની જીલજીલ જોવામાં આવે તે સુદ્ધ વાંચકો સુધારી લેશે અને મને સુચના કરવામાં આવશે તો દ્વિતીયાવૃત્તિમાં સુધારી લઈશ.

હી. પ્રસિદ્ધ કર્તા.

श्री जिन वल्लभसूरिनो संक्षिप्त इतिहास.

विक्रमनी बारमी सदीनी शरुआतमां श्री अन्नयदेवसूरि नामे महाविद्वान् आचार्य थया. तेमणे स्थानांगसूत्र विगेरे नव अंगोनी टीकाउं सं. ११५० थी सं. ११५८ लगीमां रची ठे तेथी तेउं नवांगी वृत्तिकार तरीके उल्लखाय ठे. ते उपरांत तेमणे उववाइ नामना उपांगनी टीका तथा हरिजडसूरिकृत पंचाशकनी टीका पण रची ठे.

ते समयमां कोइ जिनेश्वर नामना चैत्यवासि यतिनो जिनवल्लभ नामे शिष्य हतो. ते व्याकरण तथा न्याय शीखी सूत्रो वांचवा तैयार थयो. त्यारे तेना गुरुए तेने सूत्रोनुं ज्ञान मेळववा माटे अन्नयदेवसूरिना पासे मोकलाव्यो.

आ जिनवल्लभ व्याकरण अने साहित्यमां मूळथीज एवो प्रवीण थयो हतो के तेणे अन्नयदेवसूरि पासे आवतां काव्यो बोलीने सवाल पूठवा मांड्या. हवे अन्नयदेवसूरिए तेने खरेखरो बुद्धिशाळी जोइ टुंक वखतमां सूत्रज्ञान कराव्युं. सूत्र ज्ञान थतां जिनवल्लभने ज्ञारे वैराग्यनो रंग चड्यो एटले तेणे पोताना गुरु पासे जइ जणाव्युं के मने रजा आपो तो हुं अन्नयदेवसूरिनो शिष्य थइ उग्र विहार आदरुं. गुरुए तेनापर कृपा करो तेने तेम करवा रजा आपी. ते उपरथी ते अन्नयदेवसूरिने उपसंपन्न थइ उग्रविहारी मुनि थया.

हवे अन्नयदेवसूरि स्वर्गवासी थतां तेउं तेमना पाटे बिराजमान थया. आ वखते मारवारु तथा मेवारुमां चैत्यवासि लोकोनो

एटलो जोरदोर चालु हतो के तेन सूत्र विरुद्ध आचारने सूत्र सिद्ध तरीके जोळा : लोकोने समजावी धमधोकारपणे जैनमार्गथी उलटुं आचरण चलाववा लाग्या हता. तेथो एटला गर्विष्ठ बन्या हता के साचुं : कहेनारने लाकमीओ मारवा तैयार थता हता. एथी तेमना सामे माथुं उचकवाने कोइनी हिम्मत चालती नहि.

आवो मामलो जोइने आ जिनवद्वजसूरिना हृदयमां जोळा लोकोना उपर करुणा पेदा थइ. तेथो मूळथीज जारे हिम्मतवान्, वैराग्यवान् अने अने महा विद्वान् हता एटले तेमणे पोताना मन-मां ठराव कयों के गमे तो जीव जाय तो तेवा जोखमे पण मारे आ कुमार्ग तोरवा मथवुं. आ ठरावने अनुसरी तेमणे चीतोमनां जइने चैत्यवासिओनी सामे पोकार उठाव्यो. तेमनो सत्य उपदेश सांजळी त्यांना समजु आवको तेमना रागी थया. ते जोइने आजु-बाजुना चैत्यवासिओने जय पेठो के आ माणस एवी सत्तावाळो ठे के एने बूटो मेलीशुं तो आपणी मोमेवेहेले जरु उखेकी नांखशे. तेपरथी चीतोमनां पांचसो चैत्यवासि यतिओ एकठा थइ लाकमी-ओ लेइने जिनवद्वजने मारी नांखवा तैयार थया, पण त्यांना रागी आवकोए ते बाबत चीतोमना राणाने चेतावंतां राणाए तेम करतां तेमने अटकाव्या.

आ तकरार उपरथी चीतोमना विधिमार्ग रागी आवकोए पोताना माटे त्यां खास नवुं मंदिर बंधाव्युं अने तेमां जिनवद्वज-सूरिना हाथे वीरप्रभुनी प्रतिष्ठा करावी.

आवी रीते जिनवद्वजसूरिए मारवामनां ठामे ठामे खरा

मार्गनो उद्घोष चालु कर्यो. ते साथे तेमणे संघपट्टक नामे चाळीश काव्यनो ग्रंथ तथा धर्मशिक्षा नामे चुमाळीश काव्यनो बीजो ग्रंथ रचिने ते बे ग्रंथ चीतोमना मंदिरमां शिळापर कोतरावी कायम कर्या. ए शिवाय तेमणे द्वादशकुलक एटले बार कुलको रच्यां तथा आगमिकवस्तुविचार तथा सूक्ष्मार्थविचार नामे बे कर्मग्रंथना उत्तम ग्रंथ रचेला ठे. ते बे ग्रंथोपर तेमना पढी थएला मलयगिरि वगेरे धुरंधर आचार्योए टीकाउं रची जिनवद्वजसूरिनी रुमी रीते कीर्ति गाइ ठे. वळी तेमणे संस्कृत सरखी प्राकृतजाषामां जावारिवारण नामनुं वीरप्रभुनुं स्त्रोत्र रची पोतानी अद्भुत काव्यशक्ति जगजा-हेर करी ठे.

जिनवद्वजसूरिना आ महा पराक्रमथीज चैत्यवासिउनुं जोर तूटयुं ठे ते वात ध्यानमां राखीने सर्वे गहवाळा तेमने अंतःकरणथी धन्यवाद आपे ठे.

खरेखर आवा महापुरुषनां आपणे जेटलां वखाण करीये ते-टलां थोमां ठे. केमके एवा हिम्मत बहादुर माणसो आ जगत्मां बहु विरलाज जन्मे ठे.

आ जिनवद्वजसूरि क्यारे आचार्यपदारूढ थया अत्ते क्यारे स्वर्गवासी थया तेनी अमने शालसंवतनी चोकस माहिती मालम नथी तोपण तेमना गुरु अन्नयदेवसूरिए सं. ११२७ मां टीकाउं रची तैयार करी एटले तेपरथी आपणे एटली अटकळ बांधी शकीये ठीये के तेमना शिष्य आ जिनवद्वजजी बारमी सदीना मध्यमां गाजता वाजता होवा जोश्ये.

इतिहासद्वारा तपासतां तेमना वखतमां सिद्धराजनुं राज्य
हत्तुं केमके सं. १२४६ मां सिद्धराज गादीए बेठो हतो अने तेणे
पचाश वर्ष राज्य कर्युं ठे. माटे आ जिनवद्वलजसूरिने सिद्धराज स-
मकाळीन गणी शकाय.

आ महापुरुष पासे बीजो एक एवी विद्या पण हती के तेना
बळे तेज सपौने बोलावी शकता अने पाठा तेमने विसर्जन करी
शकता हता.

तेमना स्वर्गवास पढी तेमना पाटे जिनदत्तसूरि बेठा. तेओ
जिनवद्वलजसूरिना जेवा नारे विद्वान् नहि हता तोपण तेमना पासे
मंत्रसिद्धि एवी सरस हती के तेमणे हजारो रजपूतोने प्रतिबोधी
श्रावको कर्या. तेथी तेओना चरणकमळ आजलगण दादाजीनां
पगळां तरीके गामोगाम पूजाय ठे.

आ रीते जिनवद्वलजसूरिनो संक्षेपमां अमारी जाण प्रमाणे
अमे इतिहास आप्यो ठे. तेम ठतां अमने खरतरगळनी मोटी
पट्टावळी तथा गणधरसार्द्धशतकनी टीका हाथ लागी नथी, पण
जो ते हाथ लागी होत तो चोकस साल वगेरे आपीने वधु ब्यान
आपी शकत.

ली. प्रसिद्ध कर्ता.

॥ श्री वीतरागाय नमः ॥

➤ ❧ ॥ श्री संघपट्टकः ॥ ❧ ➤

— ०४० —

यस्यां तःसन्न मायतांसलजुजाः स्तन्व श्रतस्त्रः समं
 ज्ञांतिस्म च्युततांतिकांतिलहरीलोलचित्रलोकश्रियः ।
 शंक वदगडुदग्रविग्रहजवोपग्राहिकर्मद्विषा
 मास्यूता विजिगीषया जगवता पायात् स वीरोजिनः ॥ १ ॥

अर्थः—जेना समोसरणी सज्जामां चारे दिशाने विषे
 चार मूर्तिउं साथे शोभे ठे. ते वीरजिन सर्वेनी रक्षा करो, ते मू-
 र्तिउं केवी ठे? तो के, शोभायमान खजाना जागथी सुंदर दीर्घ
 हाथ जेना ठे एवी, जेनी मोटी कांतिना समुह रूपी तरंगने विषे
 त्रण लोकनी लक्ष्मी विलास करी रही ठे एवी चार मूर्तिउं जणाय
 ठे. ते उपर कवि उत्प्रेक्षा अलंकार करे ठे, जेम जवोपग्राही चार
 कमरूपी शत्रु आत्मा साथे एकजावने न पामे एवाज कारणथी
 जाणे जीतवानी इच्छाए ते जगवाने चार मूर्तिउं साथे धारण करी
 ठे के शुं? ॥ १ ॥

क्वेमाःश्रीजिनवद्वजस्य सुगुरोः सूक्ष्मार्थसारागिरः
 क्वाहंतद्विवृतौक्ष्मः क्लमजुषा दुर्मेधसामग्रणीः ॥
 द्विद्गन्नद्विपदंतजंजनजुजस्तंजै र्जयश्रीः क्वनु
 प्राप्यासंगरमूर्द्धनि व्यवसितः क्लीवःक्वतद्विप्सया ॥ २ ॥

અર્થ:—ટીકાકાર કહે છે કે મારા સુંદર ગુરુ જે શ્રી જિન-
વહ્નજસૂરી તેમની ઘણા સૂક્ષ્મ અર્થવાળી ને પ્રધાન એવી આ ગ્રંથ
રૂપી વાણી તે ક્યાં ? ને જેવો પામનાર મંદબુદ્ધિ પુરુષમાં અગ્રેસર
એવો હું તે ક્યાં ? જે તેમના ગ્રંથની ટીકા કરવાને સમર્થ થાઉં ?
તે ઉપર દૃષ્ટાંત અલંકાર કહે છે જેમ મોટા સંગ્રામમાં, જેણે શત્રુના
મદોન્મત્ત હાથીના દાંત, પોતાના હાથરૂપી થંજ વઢે ચુરા કર્યા છે,
એવા શૂરવીર પુરુષને પામવા યોગ્ય, જે જયલક્ષ્મી તે નપુંસક પુરુષને
ક્યાંથી મળે ? અર્થાત્ નહીંજ મળે. તે નપુંસક પુરુષ કેવો છે ? તોકે
તે જય લક્ષ્મીને પામવાની ઇચ્છા સંગ્રામના મસ્તક ઉપર નિશ્ચય
કરી રહ્યો છે એવો. ॥ ૨ ॥

તથાપિ તસ્યૈવ પદપ્રસાદઃફલિષ્યતિ દ્રાક્ મમ નિર્વિવાદઃ ॥

કિમંગ પંગો જૈવનાંગણસ્પૃ ક્ષ્વપદ્મમઃપૂરયતે ન કામાન્ ॥ ૩ ॥

અર્થ:—તો પણ તે શ્રીજિનવહ્નજસૂરિના ચરણનો પ્રસાદ
મારા ઉપર છે, તો શીઘ્ર ફળીભૂત થશે તેમાં કાંઈ વિવાદ (સંશય)
નથી. તે ઉપર દૃષ્ટાંત કહે છે.—જે શરીરે પાંગળો છે. તેના ધરના
આંગણા આગળ રહેલો કટપદ્મ શું તેના મનોરથ નહીં પૂરે ? અ-
ર્થાત્ પૂરશે જ. તેમ મંદબુદ્ધિવાળો હું પણ તે ગુરુના પ્રતાપથી ટી-
કા કરીશ. ॥ ૩ ॥

ટીકા:—ઈહિ સદૃશાં પદાર્થસાર્થપ્રકટનપટીયસિ સમૂલ-
કાષંકષિતનિઃશેષ દોષે નિર્વાણચરમશિખરીશિખર મધિરૂઢે
જગવતિ જ્ઞાસ્વતિ શ્રીમહાવીરે ॥

અર્થ:—આ લોકને વિષે સમકિતદૃષ્ટિવાળાને નવ તત્વાદિક
પદાર્થનો સમૂહ પ્રગટ કરી દેખાવવામાં અતિશે ચતુર અને મૂઝ-

मांथी नाश कर्मा ठे समस्त दोष जेणे एवा जगवान महावीररूपी
सूर्य निर्वाणरूप चरम शिखरिना शिखर उपर गये ठते एटले म-
हावीर स्वामी मोक्ष पामे ठते.

टीका:—तदनु दुःषमासमयज्जविष्णुदशमाश्चर्यमहादोषांध-
कारोदयात्तन्निमान मासादयति जिनराजमार्गे ॥

अर्थ:—त्यार पठी दुःखमा समयने विषे थतुं जे दशमुं अ-
संयति पूजा रूपी आश्चर्य ते रूपी महारात्रीना अंधकारना उदयथी
जिनराजनो मार्ग अतिशे हानि पामे ठते.

टीका:—मंदायमानेषु सदृष्टिषु सात्विकेषु सत्वेषु प्रोज्जुंज-
माणेषु सदालोकबाह्येषु तामसेषु ॥

अर्थ:—समकित दृष्टि सात्विक प्राणी मंद थये ठते, अने सारी
दृष्टि थकी रहित तमोगुणी प्राणी अतिशे उदय पामे ठते.

टीका:—निरंकुशमत्तमतंगजवद्यथेहं गर्जत् संचरिष्णुषु
प्रमादमदिरामदावदायमानानवद्यविद्यासंपत्तिषु सातशीलतया
स्वकपोलकल्पनाशिद्विपकल्पित जिनजवननिवासेषु ॥

अर्थ:—वळी ते तमोगुणी असदृष्टि प्राणी अंकुश विनाना
मदोन्मत्त हाथीनी पेठे पोतानीज इडा प्रमाणे चालता एवा ने प्र-
मादरूपि मदिराना केफे करीने सारी विद्यारूपि संपत्ति जेमणे खं-
रून करी अथवा जेमनी विद्या संपत्ति नाश पामी ठे एवा ते पुरुष
सुखशीलपणे जिनजवनमां निवास करवो एवी पोतानी कपोल क-
ल्पनानी चतुराई कर्ये ठते.

टीका:—चौलुक्यवंशमुक्तामाणिक्यचारुतत्वविचारचातुरी
धुरीणविलसदंगरंगनृत्यनीत्यंगनारंजितजगज्ज्ञानसमाजश्रीदुर्ल-
भराजमहाराजसन्नायां ॥

अर्थ:—चौलुक्य राजाना वंशमां मोतीमाणिक्य समान
शोभायमान ने तत्वविचारनी चतुराश् करवामां घणो श्रेष्ठ ने जेना
सुंदर अंगने विषे नीति रूपी स्त्रीविलास करी रही छे, तेणीए क-
रीने जगतना जनसमूहने प्रसन्न करतो एवो श्री दुर्लभराज नामे
मोटो राजा तेनी सन्नाने विषे.

टीका:—अनल्पजल्पजलधिसमुद्बलदतुब्धविकल्पकह्वोल-
मालाकवलितवहलप्रतिवादिकोविदग्रामण्या संविग्रमुनिनिवहा-
ग्रण्या सुविहितवसति पथप्रथनरविणा वादिकेसरिणा श्रीजि-
नेश्वरसूरिणा ॥

अर्थ:—घणा वादरूपी समुद्रथी उठलता मोटा विकल्परूपी
कह्वोलोनी श्रेणीये करीने घणा प्रतिवादि पंक्ति समूहना तर्कनुं
जहण करता एटले प्रतिवादीने हठावता जे पंक्ति ते मध्ये श्रेष्ठने
संवेगी साधु समूहमां अग्रेसर ने सुविहितपुरुषोना परधर निवास
मार्गनो विस्तार करवाने अथवा शास्त्रमां कहेलो जे मुनिने आ प्र-
कारना स्थानकमां रहेवुं इत्यादिक जे सिद्धांत मार्ग तेनो विस्तार
प्रकाश करवाने सूर्य समान वादि सिंह श्री जिनेश्वरसूरि जे तेमणे.

टीका:—श्रुतयुक्तिनि बहुधा चैत्यवासव्यवस्थापनं प्रति
प्रतिक्षिप्तेष्वपि लांपट्याग्निनेवेशान्यां तन्निर्बध मजहत्सु यथाबुद्धेः

अर्थ:—लिंगधारीए करेला चैत्यवासनास्थापनने घणा सि-

झांतनी युक्तिए करी खंमन कर्युं तो पण लंपटपणाथी तथा अ-
ज्ञिनिवेशक मिथ्यात्व (कदाग्रह) ना उदयथी पोताना हठवादने
नहीं मूकनारा अने पोतानी इच्छा प्रमाणे वर्त्तनारा एवा ते लिंग-
धारी थये ठेते.

टीका:-तत स्तुतसूत्रदेशनाविरलगरललहरीचरीकृष्य-
माणहृदयजूमिनिहितचेतनाबीज मुदग्रदुर्निग्रहकुग्रहावग्रहशो-
शुष्यमाणविवेकांकुरं निरर्गल मुखकुहरनिःसरदुर्वाणी कृपाणी-
कृतधार्मिकमर्माणं श्राद्धसंघं निरीक्ष्य ॥

अर्थ:-त्यार पढी ते लिंगधारीनी उत्सूत्र देशनारूपी मोटा
हलाहल जेरनी लेहेरोए करीने; “जेनुं हृदयरूपी पृथ्वीमां रहेलुं
ज्ञानरूपी बीज, अतिशे खेंचाइ गयुं ठे एवो तथा जेना विवेकरूपी
अंकुरा आकरा अने माठा कदाग्रहरूपी दुकाळ पमवाथी अतिशे
सुकाया ठे एवो, तथा जेने बोले बंध नथी एवां मुखरूपी गिड्रसांथी
नीकळती माठीवाणीरूप तरवारे करीने धार्मिक लोकोनां मर्मस्थळ
जेणे ठेद्यां ठे, एवो श्रावकनो समूह थयो ते देखीने

टीका:-तदुपचिकीर्षयाहृद्यानवद्यसमग्रविद्यानितंबिनीचुंबि-
तवदनतामरसः सांद्रसंवेगशास्त्रार्थरसायनपानवांतकामरसः ॥

अर्थ:-तेमनो उपकार करवानी इच्छाये, सुंदर अने निर्दोष
एवी समस्त विद्यारूपी स्त्रीयोये जेना मुख कमलने चुंबन कर्युं ठे,
अर्थात् जेना मुखकलमां सर्व विद्यायो पोतानी मेळे आवीने रहेली
ठे एवा, अने घणां वैराग्यवंत शास्त्रनो ज्ञानार्थ जाणवा रूप रसायन
औषधनुं पान करीने कामरस वमन कर्यो ठे एवा.

टीकाः—सुविहितमुनिचक्रवालशिखामणिः सिद्धांतविपर्य-
स्तप्ररूपणमहांधकारनिकारतरणिः सुगृहीतेनामधेयः प्रणतप्राणि-
संदोहवितीर्ण शुभ्रज्ञागधेयः ॥

अर्थः—(तथा) सुविहित मुनिना समूहमां चूनामणि सं-
मान, अने सिद्धांतनी अवळी प्ररूपणा करवारूप मोटा अंधारानो
नाश करवामां सूर्य समान, तथा सुंदर ग्रहण करवा योग्य नाम
ठे जेनुं एवा, तथा नमस्कार करनार प्राणीना समूहने शुभ्र ज्ञाग
आपनार अर्थात तेमनुं हित करनार एवा.

टीकाः—चैत्यवासदोषज्ञासनसिद्धांताकर्णनापासितकृतचतु-
र्गतिसंसारयासजिननवनवासः ॥

अर्थः—ने चैत्यवासना दोषने प्रकाश करनार सिद्धांतना
सांज्ञळवाथी चार गति संसारमां भ्रमण करवारूप खेद, जेथी थाय
एवो चैत्यवास जेणे त्याग कर्यो ठे एवा.

टीकाः—सर्वज्ञशासनोत्तमांगस्थानादिनवांगवृत्तिकृष्णीमदन्न-
यदेवसूरिपादसरोजमूले गृहीतचारित्रोपसंपत्तिः ॥

अर्थः—ने जिन शासनना उत्तम अंग (मस्तक) समान
जे स्थानांग आदि नव अंग तेमनी वृत्ति करनार श्री अन्नयदेवसू-
रिनां चरण कमल समीपे जेणे चारित्र संपदा ग्रहण करी ठे एवा.

टीकाः—करुणासुधातरंगिणीतरंगरंगतस्वांतःसुविधिमार्गाव-
ज्ञासनप्रादुःपद्मिशदकीर्तिकौमुदीनिषूदितदिक्सीमंतिनीवदन-
ध्वांतः ॥

अर्थः-करुणारूप अमृत नदीना तरंगे करीने जेनुं मन रं-
गायुं ठे ने सुविधि मार्गने प्रकाश करवाथी प्रगट थएली निर्मल
कीर्तिरूप चंद्रकांतिये करीने नाश कर्युं ठे दिशारूपी स्त्रीयोना मुख-
नुं अंधारु जेणे एवा,

टीकाः-स्वस्योपसर्ग मज्जुपगम्यापि विदुषादुरध्वविध्वंसन-
मेवा धेय मिति सत्पुरुषपदवी मदवीयसीं विदधानः समुज्जित-
चूरिर्नगवान् श्रीजिनवद्वलजसूरिः ॥

अर्थः-अने पोताने उपसर्ग थाय तो पण जे विद्वान् होय
तेणे कुमार्गनो नाश करवो ए प्रकारनी सत्पुरुषनी रीतिनुं आलं-
बन करता एवा अने घणा कुमति लोकनो त्याग करनारा एवा स-
मर्थ जिनवद्वलजसूरि जे ते.

टीकाः-मोहांधतमसध्वंसनपटिष्टसत्पथप्रकाशनगरिष्टरत्न-
दीपायमानं दुर्वासनाशिलासंचयकुट्टाकं श्रीसंघपट्टकारख्यं प्रकर-
णं चिकीर्षुर्निखिलप्रत्यूह व्यूहव्यपोहायादा वसु मिष्टदेवता-
नमस्कार साविश्वकार ॥

अर्थः-मोहरूप गाढ अंधकारने नाश करवामां अतिशे च-
तुर, सन्मार्ग प्रकाश करवामां मोटा रत्नदीप समान, दुष्ट वासना
रूप शिला समूहने चुरो करनार एवा संघपट्टक नामे प्रकरणे
करवाने इच्छता सता समस्त विघ्न समूहने नाश करवाने
अर्थे इष्ट देवता नमस्काररूप आ प्रथम काव्य प्रगट करे ठे.

॥ मूल काव्य ॥

वन्दिज्वालावलीढं कुपयमथनधी मातु रस्तोकलोक-
स्याग्ने संदश्य नागं कमठमुनितपः स्पष्टयन् दुष्ट मुच्चैः
यः कारुण्यामृताब्धि विधुरमपि किल स्वस्य सद्यः प्रपद्य ॥
प्राज्ञैः कार्यं कुमार्गस्खलन मिति जगा देव देवं स्तुम
स्तम् ॥ १ ॥

टीकाः--अथ संघपट्टक इति कः शब्दार्थः ॥

अर्थः--अथ शब्द मंगलिक ठे.

प्रश्न-संघपट्टक एतुं आ ग्रंथनुं नाम ठे तेनो शो शब्दार्थ ठे.

टीकाः--॥ उच्यते ॥ संघस्य ज्ञानादिगुणसमुदायरूपस्य
साध्वार्दे श्रुतुर्विधस्य पट्टकः व्यवस्थापत्रं ॥ यथा राजादयः
स्वनियोगिज्यो व्यवस्थापत्रं प्रयत्नं त्वं अनया व्यवस्थया युष्मा-
न्नि व्यवहर्त्तव्यमिति-एव मिहापि साक्षा द्विपक्षदुःसंघदोषद-
र्शनद्वारेण स्वपक्ष सुसंघस्य व्यवस्था वक्ष्यमाणा दर्श्यते इति न-
वति संघपट्टकः ॥

अर्थ उत्तरः--ज्ञानादि गुणना समूहरूप साधु, साधवी,
श्रावक श्राविका ए चार प्रकारनो संघ तेमनो पट्टक एटले व्यव-
स्था करनार लेख ठे. जेम राजादि कोइ श्रेष्ठ माणस होय ते पो-
ताना सेवक लोकोने व्यवस्था पत्र आपे ठे. जे आ रीते तमारे
व्यवहार करवो. एम अहीं पण प्रत्यक्ष जणातो शत्रुरूप दुष्ट संघ
तेना दोष देखाववा ए द्वारे पोताना पक्षरूप रूपा संघनी आगळ

कहीशुं एवी व्यवस्था देखाकी ठे, माटे संघपट्टक ए प्रकारनुं आ ग्रंथनुं नाम स्थापन कर्युं ठे.

टीका-तथाप्यन्निधेयादिष्यवैकल्या दिद मनर्थक मिति चे तन्न ॥ प्रतिपादितसंघपट्टकशब्दार्थविवेचनेन त्रयस्या प्या-
क्षेपात् ॥

अर्थ:-तो पण अन्निधेय एटले कहेवा योग्य वस्तु, संबंध तथा प्रयोजन ए त्रण वानां कह्या विना आ ग्रंथ निरर्थक थशे. एम जो आशंका थाय तो ते न करवी. केम जे संघपट्टक ए श-
ब्दना अर्थनी विवेचना करी तेणे करीनेज ए त्रणे वस्तुनुं आक-
र्षण थयुं ठे माटे.

टीका-तथाहि प्रकरणान्निधानार्थपर्यालोचनयौ हे शिक
जो जनादिदोष दर्शनद्वारेण तत्परिहाररूपा व्यवस्था आ नि-
धेयेति गम्यते ॥

अर्थ:-तेज देखाके ठे जे संघपट्ट ए नामनो अर्थ विचारी
जोतां उद्देशिकादि आहार दोष जोवा एटले पोताना निमित्ते
जो जन करावी जमे ठे, इत्यादि दोष देखवाना द्वारे दोष देखीने ते
दोष युक्तनो त्याग करवो ने निर्दोषनुं ग्रहण करवुं, आदि शब्दे
करीने जिनग्रह वासनो परिहार करवो इत्यादि रूप व्यवस्था आ
ग्रंथमां अन्निधेय वस्तु ठे एम जणाय ठे.

टीका:-प्रयोजनाविनाज्ञावाच्चा निधेयस्य, तदाक्षेपेण प्रयो-
जन मप्याक्षिप्तं ॥ नहि निःप्रयोजनस्य पदार्थस्या निधानाय
सतः प्रवर्तते तत्त्वहानि प्रसंगात् ॥

અર્થઃ--ને પ્રયોજન વિના અન્નિધેય હોય નહીં; માટે અન્નિ-
ધયના આકર્ષણે કરીને પ્રયોજનનું પણ આકર્ષણ થયું કેમકે સંત-
પુરુષ પ્રયોજન વિના પદાર્થ કહેવાને અર્થે પ્રવર્તતા નથી શાસ્ત્રી કે
તત્ત્વહાનિનો પ્રસંગ થાય માટે. ઇટલે સત્પુરુષપણાની હાનિને પ્રસંગ
થાય એ હેતુ માટે અથવા સાર વસ્તુ (જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર) ની
હાનિ ન થાય એજ ગ્રંથ કરવાનું પ્રયોજન છે.

ટીકાઃ--તच्च द्विविध मनंतरं परंपरं च ॥ पुनस्तदपि कर्तु-
श्रोतृज्ञेदा द्विविधं ॥ तत्र कर्तु रनंतरप्रयोजनं विनेयानां सं-
घव्यवस्थाधिगम करणं श्रोतु श्रानंतरं संघव्यवस्था धिगमः
परंपरं तु द्वयोरपि परमपदप्राप्तिः ॥

અર્થઃ--તે પ્રયોજન બે પ્રકારનું છે એક અનંતર ને વીજું પરં-
પર. વળી તે પણ કર્તા પુરુષને શ્રોતા પુરુષના જ્ઞેદથી બે પ્રકારનું
છે તેમાં કર્તાને અનંતર પ્રયોજન તો શિષ્યોને સંઘની વ્યવસ્થાનું
જાણપણું કરાવવું એજ છે. ને શ્રોતાને અનંતર પ્રયોજન એ છે કે સં-
ઘની વ્યવસ્થા જાણીને તે પ્રમાણે પ્રવર્તવું, ને વળી કર્તા તથા શ્રોતા
બેને પણ એથી મોક્ષપદની પ્રાપ્તિ થવી તે રૂપ પરંપર પ્રયોજન છે.

ટીકાઃ--तथाऽस्य प्रकरणस्ये दमन्निधेय मिति ज्ञापयता
ज्ञापित एवास्योपायो पेयज्ञावलक्षणः संबंधः ॥

અર્થઃ--વળી આ પ્રકરણને આ કહેવા યોગ્ય છે. એમ જાણા-
વતા આ ગ્રંથકારે ઉપાય જ્ઞાવને ઉપેયજ્ઞાવ છે લક્ષણ જેનું એવો સં-
બંધ જણાવ્યોજ છે.

ટીકાઃ--तथाही दं प्रकरणं व्यवस्थितसंघव्यवस्थाधिगमो-
पायः उपेयं च तदधिगम इति ॥

અર્થ:—તેજ દેખામે ઢે જે, નિર્ધાર કરેલી જે સંઘની વ્યવસ્થા તેનું જાણપણું કરવાનો ઉપાય તે આ પ્રકરણ ગ્રંથ ઢે, (તે કારણ ઢે). ને તે સંઘની વ્યવસ્થા જાણવી તે ઉપેય (કાર્ય) ઢે.

ટીકા:—યદ્વા દ્વિતીયવૃત્તવર્તિના “ સુધીરિત્યુચ્યસેત્વંમયે ” સ્યનેનાગ્નિધેયસ્ય તદવિનાગ્નાવેનચ પ્રયોજનસંબંધયોઃ સ્વયમેવ પ્રકરણકૃતા પ્રતિવાદનાત્ નાનર્થકતા પ્રકરણસ્યેતિ ॥

અર્થ:—અથવા બીજા કાવ્યમાં “ હું તને સારી બુદ્ધિવાન ણવો જાણીને સંઘ વ્યવસ્થા પ્રત્યે કહું હું, ” એ પ્રકારનું કહેણું જે શાક્ય તેણે કરીને પ્રયોજન તથા સંબંધ ગ્રંથકારે પોતેજ પ્રતિપાદન કર્યા ઢે, કેમજે અગ્નિધેયનું પ્રયોજન સંબંધ વિના થવાપણું નથી. નથી. માટે આ પ્રકરણનું અનર્થકપણું નથી.

ટીકા:—અથ વૃત્તવ્યાખ્યા ॥ સ્તુમઃપ્રણુમઃ અસ્મદ્અપ્રયુજ્યમાનેષ્યુત્તમપુરુષ પ્રયોગપ્રતિપાદના દ્વય મિતિકર્તૃપદં સ્વય મિદ્યોજ્યમ્ ॥

અર્થ:—હવે પ્રથમ કાવ્યની વ્યાખ્યા કહે ઢે જે નમસ્કાર કરીએ ઢીએ વ્યાકરણ શાસ્ત્રમાં કહ્યું ઢે કે અસ્મત્ શબ્દનો પ્રયોગ ન કરયો હોય તો પણ ક્રિયાપદમાં ઉત્તમ પુરુષના પ્રયોગનું પ્રતિપાદન કરવાથી “ વયં ” એ પ્રકારનું કર્તાપદ, ઉપરથી લેવાય માટે અહીં પોતાની મેળે અધ્યાહાર કરી, જોઈવું. તેથી અમો નમસ્કાર કરીએ ઢીએ એ પ્રકારે અર્થ થયો.

ટીકા:—કં દેવં દિવે સ્તુત્યર્થસ્યાપિ જ્ઞાવાત્ દીવ્યતે સ્તૂયતે શક્રાદિન્નિ રિતિદેવઃ ॥ સચાત્ર પ્રકરણાદા વિષ્ટદેવતાત્વેનસ્ત્વા-

हृत्वाजिनः ॥ सोपीह कमठ तपोदुष्टतास्पष्टनलक्षणासाधारण-
विशेषणयोगात्पार्श्वनाथ स्तं देवं स्तुमः ॥

अर्थः—कीया देवने नमस्कार करीये ठीए ? तो के इंद्रादि देव जेनी स्तुति करे ठे एवा देवने ॥ दिवधातुनो स्तुति अर्थ पण ठे. माटे देव शब्दनो ए प्रकारे अर्थ थयो. ते देव पण आ प्रकरणादि-
कने विषे इष्ट देवतापणे स्तुति करवा योग्य अरिहंत ठे. तेमां पण अहीं कमठ तापसनं दुष्ट तप ठे ए प्रकारे लोकमां प्रगट करी देखारुवारूप ठे लक्षण जेनुं एवुं असाधारण विशेषण बांध्युं ठे. तेथी पार्श्वनाथ ठे ते अरिहंत देवनी अमो स्तुति करीए ठीए ए प्रकारे अर्थ थयो.

टीकाः—यो जगादेव प्रतिपादयामासेव ॥ इव शब्दो त्रो-
त्प्रेक्षाद्योतकः ॥ किं इति ॥ इति शब्दः कर्म स्वरूप प्रतिपाद-
नार्थः तेन इति एतत् ॥ एत देवाह ॥ विधुरमपि किल स्वस्य
सद्यः प्रपद्य प्राज्ञैः कार्यं कुमार्गस्खलन मिति ॥

अर्थः—जे पार्श्वनाथ कहेता होयने शुं एटले प्रतिपादन क-
रता होयने शुं ॥ अहीं इव शब्द ठे ते उत्प्रेक्षावंकारने प्रकाश
करे ठे ॥ किं इति ॥ ए जगाये इति शब्द ठे तेनो कर्मना वृत्तां-
तनुं प्रतिपादन करवा रूप अर्थ ठे एटले कुमार्गनी प्रवृत्तिने बंध
करवारूप क्रिया करवी ए अर्थ ठे इति कहेतां ए प्रकारे कहेता
होयने शुं ? ते प्रकार कहे ठे. जे पोताने कष्ट थतुं होय तोपण तेनो
अंगीकार करीने निश्चे तत्काल सारा पुरुषोये कुमार्गनो उद्देद करवो.

टीकाः—प्राज्ञैः प्रज्ञावद्भिः कार्यं विधेयं किं कुमार्गस्खलनं
सर्वसामर्थ्येन पूर्वा पराऽविसंवादिशास्त्रविरुद्धमतनिराकरणं ॥

अर्थः—बुद्धिवान पुरुषोऽपि शृं करवुं ? तो पूर्वापर जेमां वि-
संवाद नथो एवां जे शास्त्र तेथी विरुद्ध एवो जे मत तेनो नाश
सर्व सामर्थ्ये करीने करवो अर्थात् सर्व प्रकारे कुमार्ग बंध करवो.

टीकाः—किं कृत्वा प्रपद्य स्वीकृत्य किं विधुरमपि व्यसन-
मपि ॥ अपिः संज्ञावने एतत् संज्ञावयति ॥ दुष्करमपि स्व-
वैधुर्यस्वीकरण मैकज्ञविकं ॥ सति सामर्थ्ये स्वापायशंकया कु-
पयस्खलनावधीरणं त्वनंतजंतुसंसारकारणत्वेन महतेऽनर्थायेति ॥

अर्थः—शृं करीने कुमार्गनो ठेद करवो ? तो कष्टनुं पण अं-
गीकार करीने ॥ अपि शब्दनो संज्ञावनारूप अर्थ ठे माटे ए वात
संज्ञवती ठे जे पोतानी मेळे कष्टनुं अंगीकार करवुं ते दुष्कर ठे तो
पण ते कष्ट एक जव संबंधी ठे ने ठती शक्तिये पोताने कष्ट थशे
एवी आशंकाये करीने कुमार्गनी स्वलनानी उपेक्षा करवी (कु-
मार्गमां पदि रहेवारूप पराजव सहन करवो) तेतो अनंत जंतुने
संसार कारणपणुं थवाथी मोटा अनर्थ जणी ठे. माटे कुमार्गनो
त्याग करी सन्मार्गे चालवुं ए ज्ञाव ठे.

टीकाः—कस्य विधुरं ॥ स्वस्यात्मनः कथं सद्यस्तत्क्षणात् ॥
किलेत्याप्तवादे ॥ आप्ता एव माहु रिति कस्मादेवं जगादेवेत्य-
तथाह ॥ कारुण्यामृताब्धिः कथमयं जनो मया कुमार्गपंका दु-
ःखरणीय इतिकृपापीयूषसागरो जगवान् ॥ नहि लोकानुकंपा
मंतरेण कश्चित् स्ववैधुर्यांगीकारेण कुमार्गं प्रतिहंतीति ॥

अर्थः—कोने कष्ट थाय तो पण कुमार्गनो ठेद करवो ? तो
पोताना आत्माने, तत्काळ कष्ट थाय तोपण किल शब्दे करीने आस

हितकारी पुरुषनुं वचन ठे एम सूचना करी ॥ केमजे जे हितकारी ठे तेज आ प्रकारे कहे ठे. शा हेतु माटे ? एम कहेता होयने शुं ए प्रकारे कह्युं एवी आशंका करी कहे ठे जे पार्श्वनाथजीतो करुणाना समुद्र ठे. माटे एम विचार कयों जे मारे किया प्रकारे आ सा, कुमार्गरूपी कादंबरी उधरवो, ए प्रकारनी दया रूप अमृतना समुद्र जगवान ठे. साथी के लोक उपर अनुकंपा कर्या बिना कोइ पण पोताने दुःख थवुं ते अंगीकार करीने कुमार्गने न हणें माटे.

टीका:—किंकुर्वाण एवं जगादेवे त्यतआह स्पष्टयन् प्रकटी कुर्वन् ॥ किं कमठ मुनितपः कमठाभिधानं लौकिक तपस्विनः पंचाग्निरूपकष्टानुष्ठानं ॥

अर्थ:—शुं करता ठता एम कहेता होयने शुं ए प्रकारनी आशंका करी कहे ठे जे कमठ तापसनुं तप प्रकट करता ठता, कमठ नामे लोकमां तपस्वी कहेवातो हतो तेनी पंचाग्नि साधनरूप कष्ट क्रिया हती ते प्रसिद्ध करी.

टीका:—ननु कमठतपो लोके स्पष्टमेव किं तत्स्पष्टेने- त्यतआह ॥ दुष्टंप्राणिवधमुग्धप्रतारणलाजपूजाख्यातिकामना- दिदोषकलापयुक्तं ॥

अर्थ:—तर्क करी विशेषणनुं प्रयोजन देखामे ठे जे कमठ तापसनुं तप लोकमां प्रगटज हतुं माटे तेने प्रगट कर्युं एमां शुं विशेष ? एवी आशंका करी ते तपनुं विशेषण देखामे ठे, जे ए तप दुष्ट ठे, पाप रूप ठे, अनेक जंतुनी जेमां हिंसा ठे, अहानी जोळा माणसने ठगवाना उपाय रूप ठे, अनेक प्रकारना लाज तथा लोकमां

पूजावयुं, तथा जस थवानी इच्छा इत्यादि दोषना समूहे युक्त ए तपणे ॥

टीकाः—अत्र च विशेषणे तात्पर्यं ॥ स विशेषणे हि वि-
धिनिषेधौ विशेष मुप संक्रामत इति न्यायात् ॥ तेन दुष्टत्वेन ख्या-
पयन्निति दुष्टत्वमत्र तपसो विधेयम् ॥

अर्थः—अहीं विशेषणमां तात्पर्यं ठे. विशेषणे सहित एवां
विधि वाचक ने निषेधवाचक पद ठे, ते विशेषमां मळी जाय, एटले
विशेष्य पदमां बाध आवे त्यारे विशेष्य विशेषणमां मळी जाय, ने
विशेषणमां बाध आवे त्यारे विशेषण विशेष्यमां मळी जाय. ए प्र-
कारे न्याय शास्त्रनुं वामन कृत सूत्र ठे ते वचनना न्यायथी आ ज-
गाए तप विशेष्य पद ठे. “दुष्ट” ए तपनुं विशेषण ठे ते हेतु माटे
दुष्ट पणे ए तप प्रसिद्ध कर्युं ए प्रकारे दुष्टपणुं तपने आधीन थयुं.
एटले तप पदमां दुष्ट पणुं मळीने पोतानुं मुख्य पणुं जणव्युं ॥

टीकाः—कथं दुष्टं उचै रतिशयेन किंकृत्वा स्पष्टयन् संद-
र्श्य दर्शयित्वा कं नागं पंचाग्नि तपो निमित्तज्वलितज्वलनकुं-
तर्वर्त्तित्वाद् दारुकोटरं मध्यगं जुजंगम् ॥

अर्थः—कीये प्रकारे ए तप दुष्ट ठे, तो अतिशो दुष्ट ठे. शुं
करीने प्रगट कर्युं ? तो पंचाग्नि तप निमित्त बाढ्यो जे अग्निकुं-
तेमा रहेलुं जे काष्ठ तेना कोतरनी मध्ये रहेलो बलतो नाग देखानीने,

टीकाः—किं विशिष्ट नागं बन्धि ज्वालावलीढं ॥ निरंतरं प्र-
ज्वलन्निखिशिखाकवलितं ॥ अर्द्धदग्धमिति यावत् ॥ क्व अग्नेपुरतः
कस्याः मातुर्वर्मान्निधाया महादेव्याः स्वजनन्याः ॥ न केवल मा-
तुस्तथाऽस्तोकलोकस्य कोतूहलादिमिलित सकलजनतायाः

અર્થ:-તે નાગ કેવો છે ? તો, અગ્નિની જ્વાલાએ વ્યાસ છે. એટલે નિરંતર અતિશે બઢતો જે અગ્નિ તેની જ્વાલાએ કોઢીયો કરેલો એટલે અરધો બઢેલો એવો સર્પ ક્યાં આગઢ દેખારુયો ! તો પોતાની માતા વર્મા નામે પટ્ટરાણીની આગઢ દેખારુયો ॥ એકલો માતાની આગઢજ દેખારુયો એમ નહીં, ત્યારે શું ? તો કૌતુહલાદિ કારણે મઢેલા સકઢ લોકના સમૂહની આગલ પળ દેખારુયો.

ટીકા:-અથકસ્માત્ સકલ જનમધ્યે જગવાન્ તત્તપસ્તિરશ્ચ-
કાર ॥ યતઃ કુપથ મથન ધીઃ ॥ અસન્ માર્ગોઢ્ઢેદ પ્રવીણ બુદ્ધિમા-
ન્ ॥ નહિતત્તપોદોષાપાદનં વિના કુમાર્ગોઢ્ઢેદ કર્તુશ્ક્યઃ ॥ એત-
દુક્તં જવતિ ॥ નહિ જગવતા તત્ સાક્ષાદજિહિતં પ્રેક્ષાવતાં યદુ-
તજ્જવદ્જ્નિઃ કુમાર્ગ સ્વલનં વિધેય મિતિ ॥ કિંતુજ્ઞાન બલાઽવસિત
કમઠ વિધાસ્યમાનાધિરલ્લજલધરપટલવિગલ્લત્સલિલધારાસંપાતાદિ-
સ્વાપાયાઞ્ચુપગમેનાપિ કમઠતપસો દુષ્ટત્વં સ્પષ્ટયતાઽર્થાદેવ તત્
પ્રત્યપાદિ ॥ યન્મદ્વદ્ જવદ્જ્નિરપિ કુમાર્ગસ્વલનં સ્વાપાયાંગીકા
રેણાપિ કાર્યમ્ ॥

અર્થ:-હવે શા હેતુ માટે સકલ લોકની મધ્યે જગવાન તે-
ના તપને તિરસ્કાર કરતા હવા ! તો જે હેતુ માટે અસત્ માર્ગને
ઢઢેદ કરવામાં પ્રવીણ બુદ્ધિવાલા જગવાને એમ વિચાર્યું જે તે તપના
દોષનું સંપાદન કર્યા વિના કુમાર્ગનો ઢઢેદ નહીં કરી શકાય. માટે
એમ કહી દેખારુયું. પણ જગવાને બુદ્ધિમાનને સાક્ષાત્ કહ્યું નથી જે
તમારે કુમાર્ગનો નાશ કરવો, ત્યારે શી રીતે કહ્યું છે ? તો, પોતે જ્ઞાન
ધણે કરીને જાણે છે નિશ્ચય કર્યો છે જે કમઠ તાપસ ઘણા મેઘ મંરુ-
લથી પરતી પાણીની ધારાઢ તે આદિ ઘણા ડપડ્રવથી આપણને
ડુલ્લ દેશે તોપણ કમઠ તાપસનું તપ દુષ્ટ પ્રગટ કરી દેખારુયું માટે

अर्थात् प्रतिपादन कर्तुं जे मारी पेठे तमारे पण पोताने कष्ट थाय तो ते अंगीकार करीने पण कुमार्गनो उद्भेद करवो.

टीका:—स्वामि चरितानुसारित्वादनु जीविचरितस्येत्युत्प्रे-
क्षाद्योतकेवञ्चब्द सूचितवृत्ततात्पर्यार्थः ॥ अतएवात्र प्रकरण-
कारेणापि विपक्षदुःसंघदोषख्यापनपुरःसरं स्वपक्षसुसंघव्यवस्था
प्रदर्शनेन स्ववैधुर्यं संज्ञावयता स्वव्यसनाच्युपगमपूर्वककुमा-
र्गविध्वंसनविधातुर्जिनस्य नमस्कारः कृत औचित्यप्रतिपादनायेति

अर्थ:—केम जे स्वामीना आचरण प्रत्ये सेवकनुं आचरण
अनुसरे ठे ए हेतु माटे आ प्रकारे आ काव्यनो तात्पर्यार्थ उत्प्रेक्षा
अलंकारने प्रकाश करनार “इव” शब्दे सूचना कर्यो ठे. एज का-
रण माटे अहीं प्रकरण कर्ताए पण प्रतिपक्षरूप माठो संघ तेना दोष
प्रसिद्ध कहेवा पूर्वक स्वपक्ष जला संघनी व्यवस्था देखावनी तेणे
करीने पोताने कष्टनो संजव ठे एम जाणीने पण आ ग्रंथ रच्यो
तेमां पार्श्वनाथजीने नमस्कार कर्यो, केम जे पार्श्वनाथजीये पोताने
कष्ट थशे एवुं जाणीने पण कुमार्गनो नाश कर्यो माटे तेमने नम-
स्कार कर्यो ते उचितपणुं प्रतिपादन करवा जणी ठे, माटे हमने
प्रथम नमस्कार करवो घटे ठे.

टीका:—अस्मिन्नेवार्थे संप्रति वृद्धसंप्रदायोऽभिधीयते ॥
आस्ते सु रचितावासा पवित्रवृषभादीनी ॥ उपगंगं सुरागारा
कारा वाराणसीपुरी ॥ १ ॥

अर्थ:—एज ज्ञावार्थ निमित्त हवे वृद्ध संप्रदाय कहुं. ए-
टले वृद्ध परंपराने अनुसरती श्री पार्श्वनाथजीनी कथा कहुं.
जेमां सारा रचेला निवास ठे ने पवित्र धर्मवृक्षे शोजती तथा देव-

મંદિર જેવો જેનો આકાર છે એવી ગંગાને કાંઠે વારાણસી નામે નગરી છે. ॥ ૧ ॥

ટીકાઃ—અમ્ભૂ તસ્યાં મહાકૂટક્ષોણીભૃતપદ્મતક્ષણઃ ॥ અશ્વ-
સેનઃ સુધર્માસ્થઃ પૃથ્વીપાલો યથાવૃષા ॥ ૨ ॥

અર્થઃ—તે નગરીમાં મોટા કપટી પ્રતિપદ્મી રાજાના પદ્મને નાશ કરનાર અશ્વસેન નામે રાજા હતો જેમ સુધર્મા સન્નામાં ઇંદ્ર છે તેમ. તે ઇંદ્રે પણ પર્વતરૂપી શશુની પાંખો નાશ કરી છે, તે વાત લૌકિક શાસ્ત્રમાં છે. જે એક સમયે ઇંદ્ર સન્નામાં બેઠો હતો. ત્યારે ઋષિ લોકોએ જણને પૃથ્વીનું વૃત્તાંત કહ્યું. હે ત્રિલોકિ સ્વામિન્ પર્વ-
તોને મોટી મોટી પાંખો છે માટે ઉભે છે ને મોટાં ગામ નગર ઉપર જણને પદ્મતાં નાંખે છે, તેથી તેમનો નાશ થાય છે, માટે એ મોટા દુઃખથી પ્રજાનું રક્ષણ કરો, તે વાત સાંજઠી ઇંદ્રે કોપ કરી પૃથ્વી ઉપર આવીને વજ્ર વેતે મેરુ આદિ પર્વતોની પાંખો કાપી નાંખી તે પર્વતોએ પણ પાંખોની વૃષ્ટિ ઇંદ્ર ઉપર ઘણી કરી તેવામાં કેટલાક મૈનાકાદિ પર્વત સમુદ્રમાં જણને પડ્યા તેમને અદ્યાપિ પાંખો છે. ઇતિ કથા. ॥ ૨ ॥

ટીકાઃ—વર્મા તસ્ય મહાદેવી રુચિતાલંકલક્ષણા ॥ શચીત-
સુમનઃપૂજ્યા કુસંગવિકલાઽજનિ ॥ ૩ ॥

અર્થઃ—તે અશ્વસેન રાજાને સુંદર અલંકાર સારાં લક્ષણવાળી સત્પુરુષને માનવા યોગ્ય ને કુસંગથી રહિત એવી વર્મા નામે પટ્ટરા-
ણી હતી. જેમ ઇંદ્રને સ્ત્રી ઇંદ્રાણી છે તેમ. તે ઇંદ્રાણી પણ દેવતાને પૂજવા યોગ્ય છે ને પૃથ્વીના સંગથી રહિત છે. ॥ ૩ ॥

ટીકાઃ—જયંતશ્ચ નાસત્યમૃ તયો રંગજૂ રજૂત્ ॥ જિનઃપા-

શ્વ સ્ત્રયોવિંશો વિબુધારાધિતક્રમઃ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ—તે ઇંદ્ર ઇંદ્રાણીને જેમ જયંત નામે પુત્ર છે, તેમ ને સ્ત્રી પુરુષને સત્ય વક્તા ને દેવતા જેનાં ચરણનું આરોધન કરે છે, એવા ત્રેવીશમા પાર્શ્વનાથ જિનપુત્ર થયા. લૌકિક શાસ્ત્રમાં ઇંદ્રનો પુત્ર જયંત નામે છે. તેનું દેવતાના ઔષધ કરનાર અશ્વિની કુમાર નામે બે વૈદ દેવતા તે ઋણ પોષણ કરે છે, ને દેવતા તે ઇંદ્ર પુત્રના પગ શેવે છે. ॥ ૪ ॥

ટીકાઃ—ઉપેયિવાન્ કુમારત્વં તતઃ શક્તિહતાહિતઃ ॥ સ જ્વાનીહિતસ્વાંતો ગમયામાસ વાસરાન્ ॥ ૫ ॥

અર્થઃ—ત્યારપછી પોતાની શક્તિવતે શત્રુનો નાશ કરનાર એવા પાર્શ્વનાથજી કુમાર અવસ્થાને પામ્યા, ને સંસારમાં જેનું ચિત્ત આસક્ત નથી એવા ઠતા દિવસ નિર્ગમન કરે છે, અન્યશાસ્ત્રમાં શીવનો પુત્ર સ્વામી કાર્તિક નામે છે, તેનું નામ પણ કુમાર છે, ને દેવતાના સૈન્યનો અધીપતિ છે. ને શક્તિ નામનાં આયુધવતે શત્રુનો નાશ કરે છે, ને પાર્વતી નામે પોતાની માતા તેનું હિત કરવામાં જેનું મન છે એવા અર્થને જ્ઞાસન કરનાર પદ મૂકવાથી પાર્શ્વનાથ-જીનાં શક્તિ પરાક્રમ દયાલુતા इत्यादि ઘણા ગુણ કવિએ સૂચન કર્યા છે. ॥ ૫ ॥

ટીકાઃ—તપ્યમાનોઽન્યદા પંચપાવકં દુસ્તપં તપઃ ॥ જગ-ત્પ્રજું પ્રતિપ્રાચ્ય જન્મસંજૃતવિગ્રહઃ ॥ ૬ ॥ જર્વૈર્મુર્વી પરિત્રા-મ્યન્ કર્મઢઃ કમઠઃ શઠઃ ॥ તપ્યસુર્વહિ રુદ્યાને તાં પુરં પ્રાપ-તાપસઃ ॥ ૭ ॥ યુગ્મમ્

અર્થઃ—એક દિવસ પાંચ અગ્નિ જેમાં રહ્યા છે, એવું આકરું

तप तपतो ने जगत्प्रभुश्री पार्श्वनाथ प्रत्ये जेने पूर्व जन्मथीज वेर
बन्धायुं ठे, एवो ने तापस कर्म करवामां कुशळ ने धुतारो एवो कम-
ठ नामे तापस घणी पृथ्वीमां जमतो जमतो बाहारना उद्यानमां
तप करवाने इच्छतो ते पूरीने प्राप्त थयो. ॥ ६ ॥ ७ ॥

टीका:-अथा शा स्वग्निकुंभानि स चतसृष्वचीखनत् ॥
गतिस्थानानि चत्वारि स्ववासाये व शास्वतम् ॥ ७ ॥

अर्थ:-त्यारपढी ते तापसे चार दिशाने विषे चार अग्निना
कुंभ रच्या ते जाणे निरंतर चार गतिमां पोताने रहेवानां स्थान
कर्या होय ने शुं ? ॥ ७ ॥

टीका:-दिदीपिरे ऽनला स्तेषु चारुदारुनिवेशतः ॥ जंघा-
लज्वालजटिला स्तत्कषाया इवोच्चिब्रूताः ॥ ८ ॥

अर्थ:-ते अग्निना कुंभने विषे सुंदर काष्ठना प्रवेश थकी
चारे अग्नि वेगवंत ज्वालार्जुन व्याप्त अतिशे जाज्वल्यमान थया. ते
जाणे ते तापसना अग्नि शिखा जेवा चारे कषाय साथे उदयपाम्या
होयने शुं ? ॥ ८ ॥

टीका:-तदंतःस्थः स्वमूर्द्धोर्ध्वमंरुमार्त्तमंरुलः ॥ चकासे
नून मायास्यन् महानरक मध्यगः ॥ १० ॥

अर्थ:-ते चार अग्निना कुंभनी वच्चे उज्जो रह्यो, ने पोताना
मस्तक उपर आकरुं ठे सूर्य मंरुल जेने एवो ते तापस पंचाग्नि
साधन करती वखत आ प्रकारे झोने ठे. ते शोभा उपर उत्प्रेक्षा
अलंकार कहे ठे जे महा नरक मध्येथी नारकी पुरुष जाणे साक्षात्
आव्यो होय ने शुं ? ॥ १० ॥

टीकाः—कृशानुज्ञानुसंतापं सहिष्णो रथ दारुणं ॥ पारणां
विदधानस्य स्वयं शीर्णैः फलैर्दलैः ॥ ११ ॥ समाहृतपदस्तस्य
स्तंभस्येवोर्ध्वतस्थुषः श्रयमेव तपस्वीति प्रससारयशःपुरि ॥
युग्मम् ॥ १२ ॥

अर्थः—हवे ए रीते अग्नि तथा सूर्य तेनो आकरो ताप स-
हन करतो ने पोतानी मेळे पमेलां जे फळ तथा पत्र तेणे करीने
पारणुं करतो ने वे पग एकठा करी थांजलानी पेठे अटंट उजो
रहेलो एवो तापस तेनो जश नगरीमां पसख्यो जे आज खरो त-
पस्वी जगत्मां ठे. ॥ १२ ॥

टीकाः—गतानुगतिकत्वेन निर्विवेकतया नया ॥ निरीक्षितुं
त माकांक्षन् पौरा गौरवतस्ततः ॥ १३ ॥

अर्थः—ए प्रकारे विवेक रहितपणुं लोकमां ठे. ए हेतु माटे,
एक चाढ्यो, तेनी पठवामे बीजो पण चाले, एक गारुर चाले तेनी
पठवामे बीजी पण चाले एवरी रीते लोकमां गारुरीन प्रवाह ठे,
तेने गतानुगति कहीए ते हेतु माटे नगरना लोक मोटपथी ते ता-
पसना दरशननी श्छा करता हवा. ॥ १३ ॥

टीकाः—फलसंवनना नूनं गंतुमारेजिरे ऽथ ते ॥ चिरनष्ट-
स्य सौजन्यसिंधोर्बधो रिवागमे ॥ १४ ॥

अर्थः—त्यांर पछी ते तापसे जाणे वशीकरण करयुं होय
नहि एम ते पुरना लोके जवानो आरंज कर्यो ते उपर दृष्टांत—जेम
सारा गुणनो समुद्र, ने घणा काळथी गयेलो एवो पोतानो बंधु
आव्यो होय ते प्रत्ये जाय तेम आदरपूर्वक लोक दर्शने चाढ्या.

टीकाः-निरंकुशं विनिर्यद्गन्नि नागरैः सागरै रिव ॥ राज-
मार्गाः प्रथीयांसोभूयांसोपि घनीकृताः ॥ १५ ॥

अर्थः-ते नगरना लोक निर्वघपणे समुद्रनी पेठे उजराया
एटले समूहे समूह चाट्या तेणे करीने राजमार्ग घणा मोटा होता
तो पण अति सांकसा थया.

टीकाः-सुपर्वनिदये सौधे जातरूपमहीभृति ॥ इतः सिंहा-
सनासीनो जगवान् विबुधाधिपः ॥ १६ ॥

अर्थः-त्यार पढी एक दिवस जगवान श्री पार्श्वनाथ स्वामि
देवाधि देव, देवमंदिर समान ने सुवर्णमय पृथ्वीनुं धारण करती
एवी पोतानी हवेलीने वीषे सींहासन उपर बेठा होता.

टीकाः-यांतमेकाशया लोक मवलोक्य विदन्नपि ॥ असा
वेति जनः क्वेति पृष्ठानुचरं जनम् ॥ १७ ॥

अर्थः-सर्व लोक एक चित्ते जता होता तेने देखीने पोते
जाणे ठे तोपण आ लोक सर्वे क्यां जाय ठे. एम पोताना सेवकने
पूठयुं. ॥ १७ ॥

टीकाः-पंचवह्निपस्वी ह समायातोऽस्त्वतो जनः वंदितुं
तं प्रयातीति कुमारं सव्यजिज्ञपत् ॥ १८ ॥

अर्थः-त्यारे ते सेवक श्री पार्श्वनाथ कुमार प्रत्ये विज्ञापना
करतो हवो जे हे महाराज अहीं पंचाग्नि साधन करनार तपस्वी
आव्यो ठे माटे तेने वंदन करवा आ सर्वे लोक जाय ठे. ॥ १८ ॥

टीकाः-अथोवाच प्रभु श्रित्रं विपर्यस्त धियोऽधमाः ॥ मो-
हांधत्वात् स्वयं नष्टा नाशयंत्य परानपि ॥ १९ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી પ્રજુ બોલ્યા જે અહો અધર્મમાં ધર્મ માન્યો
ઠે માટે વિપરીત બુદ્ધિયોવાલા અધમ પુરુષ મોહે કરીને અંધ થયા
ઠે. એ હેતુ માટે પોતે નાશ પામ્યો ઠે ને બીજાને પણ નાશ પમાડે
ઠે એ મોટું આશ્ચર્ય ઠે. ॥ ૧૯ ॥

ટીકા:-ઉપાદેયતયા હેય મવસ્યંત્યબુધા અહો ॥ સુખં હિ
મન્વતે મુગ્ધાઃ કામિની પાદતારુનમ્ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ:-અહો અજ્ઞાની પુરુષ જે ત્યાગ કરવા યોગ્ય ઠે તેનું
ગ્રહણ કરવા પણે નિશ્ચય કરે ઠે, તે ઉપર દૃષ્ટાંત ॥ જેમ મુગ્ધ પુ-
રુષ (કામીજન) તે સ્ત્રીજના પગનું તારુન તે સુખ રૂપ માને ઠે, એ-
ટલે સ્ત્રીજના પગની લાતો खાય ઠે, ને તેમાં સુખ માને ઠે. તેમ મુઢ
પુરુષ ઠાંકવા યોગ્ય જે અધર્મ તેમાં ધર્મપણાનો નિશ્ચય કરીને અમે
સારું કરીએ ઢીએ. એમ ઓટામાં સારુ માને ઠે એ આશ્ચર્ય ઠે.

ટીકા:-જન્યુમન્યુકૃતા ધર્મઃ પંચાગ્નિતપસા યદિ ॥ સ્યા દ્વ-
શ્યેત્ તૃણજઃ તૃણા મૃગતૃણાંજસા તદા ॥ ૨૧ ॥

અર્થ:-ઉત્પન્ન થવાનું ઠે શીલ જેને એટલે સ્વાજ્ઞાવિક ઉત્પન્ન
થતો એહવો જે ક્રોધ તેને અતિ ઉત્પન્ન કરનાર એહવું પંચાગ્નિ તપે
કરિને જો ધર્મ થાય તો સ્વાજ્ઞાવિક તરફો પ્રાણી તેની અતિ ઉ-
ત્પન્ન થઈ તરસ તે જાંજવાનાં જલે કરિને નાશ પામે એટલે પંચાગ્નિ
તપે કરિને ધર્મ પણ ન થાય ને જાંજવાના જલે કરિને તરફ પણ
ન જાય ॥ ૨૧ ॥

ટીકા:-બોધવામિતતોગત્વાહુર્મેધસમિમંજનં ॥ પ્રલજ્યમા-
નમેતેનબાલવદ્ધિ ક્ષુણાતતઃ ॥ ૨૨ ॥

અર્થ:-તે હેતુ માટે હું જઈને હુર્બુદ્ધિ એવા આ લોકને બોધ કરું કેમજે એ નિશ્ચારી તાપસે બાલકને જેમ લોખાવે તેમ આ લોકને લોખાવ્યા છે માટે ॥ ૨૨ ॥

ટીકા:-ઉક્તાગમઙ્ગાગન્નાથ સ્તપોસિસિષયાતતઃ ॥ માત્રામી-
ત્રૈઃ સમંયાનમધિશ વ્યતદંતિકમ્ ॥ ૨૩ ॥

અર્થ:-એમ કહિને જગત્ સ્વામી શ્રી પાર્શ્વપ્રજુજી ત્યાર પછી તે તપને ધોડું કરી દેખાડવા વાહન ઉપર બેસિને પોતાની માતા તથા મિત્ર તેણે સહિત તે તાપસની પાસે ગયા ॥ ૨૩ ॥

ટીકા:-શ્વતશ્ચા નલઃકુંભાંતઃ પ્રજુ ઈરુણિ ॥ દારુણિ મધ્યે કો-
ટર મૈદ્દિષ્ટ નાગં લીનં જયાદિવ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી પ્રજુએ અગ્નિના કુંભમાં મોટા કાષ્ટના મધ્યને વિષે પોલાણમાં જાય થકી જાણે સંતાઈને રહેલા નાગને જ્ઞાને કરીને દીધો ॥ ૨૪ ॥

ટીકા:-પ્રજુ રૂચે વૃષાર્થા ભૂતપસ્યા જાપતાપસ ॥ ધર્મવ્યા-
જાદદઃ કિં જો પ્રક્રાંતં પાતકં ત્વયા ॥ ૨૫ ॥

અર્થ:-દેખીને પ્રજુ બોલ્યાજે, હે જાપતાપસ એટલે જપતપના કરનાર તપશ્ચર્યા તો ધર્મને અર્થે છે, માટે ધર્મના મિષથી આ તેં શું પાપ આરંભ્યું છે ॥ ૨૫ ॥

ટીકા:-મૂલં ધર્મસ્ય કારુણ્યં પુણ્યં વીજં તરોરિવ ॥ જ્વલ-
નજ્વાલના તત્ત્વ કુતસ્ત્યં ગૃહ મુન્નતેઃ ॥ ૨૬ ॥

અર્થ:-ધર્મનું મૂલ કારણ દયા છે, જેમ વૃક્ષનું મૂલ કારણ

सारं बीज ठे तेम ते मूल कारण अग्निमां बालवाथी मोटयपनु
घर क्यांथीज थाय ? एटले जेम बीज बालवाथी वृद्ध उत्पन्न न थाय
तेम दया रूपी मूलनो नाश करवाथी धर्म न थाय ने धर्म विना मो-
ट्यप नथी ॥ १६ ॥

टीका:-चेतू स्वांगस्या त्रिषंगेण श्रेयस्त दन्निषज्यताम्
तदेव शीतवाताद्यैः किं जंतुन्निरमंतुनिः ॥ १७ ॥

अर्थ:-ने जो पोताना शरीरने कष्ट करवाथी श्रेय मान्यो
होय तो शीत वातादिके करीने ते शरीरने कष्ट कर.पण निरपसंधी
जंतुनो नाश सा माटे करे ठे. ॥ १७ ॥

टीका:-आयुर्जायु मिवे हूना मातुराणां शरीरिणां ॥ ध-
मोरकैव साधीयान् किमु जो स्तपसा मुना ॥ १८ ॥

अर्थ:-जेम रोगातुर प्राणी औषधने छे तेम आउखाने
क्षता प्राणीनी रक्षा करवी एज अतिशे श्रेष्ठ धर्म ठे माटे हे ता-
पस ! आ निर्दय तप वने शुं ? ॥ १८ ॥

टीका:-प्रादुर्भवति न श्रेयो नृणां प्राणिप्रमापणात् ॥ सं-
पादयति नो जातु शिलाशकल मंकुरं ॥ १९ ॥

अर्थ:-माणसने प्राणीना वधथी क्यारे पण श्रेष्ठ प्रगट थतुं
नथी ते उपर दृष्टांत जेम पाषाण खंरु धान्यना अंकुरने क्यारे पण
उत्पन्न करे नहीं तेम ॥ १९ ॥

टीका:-अलंकर्मीणदोःस्तंज संस्तंजितरिपुच्छिपः ॥ निघ्न
त्रिर्निघ्नराज्यश्रीर्विना नीतिं यथा नृपः ॥ २० ॥ चंद्रमा इव

विद्राणतंडिका चंडिकांविना ॥ न विराजति किंकीरपांशुराखं-
ममंरुलः ॥ ३१ ॥ धर्मकर्म तथा नावो दामतामसनाशने ॥ व-
लवतुलितोद्गच्छ दुरुणां करुणां विना ॥ ३२ ॥ त्रिजिर्विशेषकम् ॥

अर्थः—युद्धादि क्रिया करवामां कुशल एवा हस्तरूपी थंज
तेणे करी थंजाव्या ठे. शत्रुरूपी हाथी जेणे एवो ने निर्विघ्न राज्य
लक्ष्मीने वश करतो एवो समर्थ राजा पण जेम नीतिविना न
शोचे तथा फीण सरखुं धोखुं ठे अखंरु मंरुल जेनुं एवो चंद्रमा
जेम सुंदर प्रकाशक कांतिविना न शोचे, तेम उगता सूर्य समान
करुणा विना पाप रूपी मोटा अंधकारने नाश करवाने धर्म कर्म
बलवान् नथी. ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥

टीकाः—प्राणिघातेन चेद् धर्मो धिवराः पीवरा स्तदा ॥
घातुका जंतु संदोहा नश्रुवीरं दिवं शिवम् ॥ ३३ ॥

अर्थः—जो प्राणी घाते करीने धर्म होय तो छष्टपुष्ट अने जंतु
समूहने नाश करनार एवा माठी लोक स्वर्ग सुखने अथवा मोक्ष
सुखने जोगवत् ॥ ३४ ॥

टीकाः—महानुजाव तन्मुंच पंचवन्हितपो ऽधुना ॥ इत्युक्ते
जगदीशेन तं दत्ताप स तापसः ॥ ३४ ॥

अर्थः—ते हेतु माटे हे महानुजाव! पंचाग्नि तपने हमणे-
थीज मूकी दे. ए प्रकारे जगदीश्वर श्री पार्श्वनाथजीये कह्युं. त्यारे
ते तापस ते प्रभु प्रत्ये बोढ्यो ॥ ३४ ॥

टीकाः—चातुरी राजबीजं स्ते दंरुनीतिविचारणे न धर्मग्रं-
थचर्चासू ज्ञंनतेधी र्जवाटशाम् ॥ ३५ ॥

अर्थः—हे राजकुमार तारी बुद्धि दंरुनीति विचारवामां च-
तुर ठे, पण धर्मग्रंथनी चर्चाउने विषे तमारा जेवानी बुद्धि उदय
पामती नथी. ॥ ३५ ॥

टीकाः—मडुक्तं नान्यथे ती श स्त मवादीत् प्रियंवदः ॥ न
चे त्प्रत्येषी तत्पश्य तपसः स्वस्य हास्यताम् ॥ ३६ ॥

अर्थः—त्यार पढी प्रिय वचन बोलनार पार्श्वनाथ स्वामी ते
तापस प्रत्ये बोढ्या जे मारुं कहेछुं अन्यथा नथी ने जो तने वि-
श्वास न आवे तो पोताना तपनुं हांसीपणुं थाय ते जो ॥ ३६ ॥

टीकाः—ततः परशुना नेतां तर्गताद्धौषितोरगम् ॥ द्विधा-
विधापयामास दारु तस्य तपो ध्रुवम् ॥ ३७ ॥

अर्थः—त्यार पढी पार्श्वनाथ स्वामीए अग्निकुंरुमांथीज का-
ष्टमां सर्प अर्धो दग्ध थयो ठे, ते काष्टने कढावीने फरसी वते बे
जाग कराव्या ते जाणे ए तापसना तपनुज- निश्चे ठेदन कर्षु
के शुं ॥ ३७ ॥

टीकाः—ततः कंठोपकंठासजीवितः प्युष्टविग्रहः ॥ दिदृक्ष-
येव निरगाद पकर्तु मंहोरगः ॥ ३८ ॥

अर्थः—त्यार पढी कंठने समीप प्राप्त थयुं ठे जीवित जेने
एटले कंठे प्राण आव्याथी मरवानी तैयारी थएली एवो, ने अर्द्ध
दग्ध थयुं ठे शरीर जेनुं एवो एक मोटो सर्प ते काष्टमांथी नीक-
द्व्यो, ते जाणे अपकार करनार ए तापसने रुसवानी इच्छाए नीक-
द्व्यो होय ने शुं ? ॥ ३८ ॥

टीकाः—दापिता विजुना पंच ॥ परमेष्ठिनमस्कृतिः ॥ क-

रुणातरुणा तस्मैपुंसा नेदीयसा ततः ॥ ३९ ॥

अर्थः-त्यार पढी समर्थ जगवान् श्री पार्श्वनाथजीए पोताने नजीक रहेला माणस पासे ते सर्पने पंचपरमेष्टि नमस्कार एटले नवकार मंत्र (जेथी दयानो उद्धास घणो थाय ए प्रकारे) देवनाव्या एटले संज्ञळाव्या. अथवा करुणाना जाऊ समान अथवा करुणाए जीजाता एवा कोइ पासेना माणसनी पासे नवकारसंज्ञळाव्या. ३९

टीकाः-लघुकर्मतयै काग्र स्ततः संज्ञितया ऽनया ॥ श्रवो-
जलिपुटाज्यां ता मधा सीत् स सुधामिव ॥ ४० ॥

अर्थः-त्यार पढी ए सर्प लघुकर्मीं ठे अने संझी पंचेंद्रिय ठे ए हेतु माटे एकाग्र थइने कानरूपी अंजली पुट वरे ते नवकार मंत्ररूपी अमृतनुं पान करतो हवो ॥ ४० ॥

टीकाः-तन्महिम्ना स निः सीम्ना विपद्य समपद्यत ॥ ज-
वनाधिपदेवेषु धरणः फण भृत्पतिः ॥ ४१ ॥

अर्थः-जेनो अवधि नथी एवो ते नवकारना महिमाए क-
रीने ते सर्प मरीने जवनपति देवने विषे नागनो राजा धरणेंद्र नामे
जुत्यन्न थयो. ॥ ४१ ॥

टीकाः-द्वादशांगीविदो प्येनं निधनानेहसि स्वयं जव्यान्
पंचनमस्कारमर्त एवा ध्यजीगपन् ॥ ४२ ॥

अर्थः-एज हेतु माटे द्वादशांगीना जाण मोटा पुरुष पण
मरणकालने विषे पोते जव्यप्राणी थकी पंचनमस्कारने जणे ठे ए-
टले जव्यप्राणी नमस्कार देवे ने पोते ग्रहण करे ठे ॥ ४२ ॥

टीका—असा वेव चिरोपात्त पापसर्वकषो न्हणां ॥ घनाघना
हते कोऽन्यः ॥ प्लोष मोष क्षमो वने ॥ ४३ ॥

अर्थ—एज नमस्कार माणसनां घणां काल सुधी उपार्जन
करेखां पापनो नाश करनार ठे ते उपर दृष्टांत जेम वनने विषे अ-
ग्निदाहथी रक्षा करवामां समर्थ मेघविना बीजो कोण होय ?
कोइ नही तेम ॥

टीकाः—ये मुं नव्या अपव्याजं व्रजंते पोतव व्रवं वंधयंति
न्रवांनोधिं ते गज्जीर मज्जीरवः ॥ ४४ ॥

अर्थः—जे नव्यप्राणी जाऊसमान नवकार मंत्रने पामे ठे,
ते प्राणी निर्जय थका गंज्जीर संसार समुद्रनुं उद्धंघन करे ठे ॥ ४४ ॥

टीकाः—पशवो प्येन मासाद्य नाकं साकं महच्चिब्रूया ॥ विंदंति
कृत संसार तानवा मानवा इव ॥ ४५ ॥

अर्थः—पशु पण ए नवकार मंत्रने पामी मोटी लक्ष्मीये स-
हित स्वर्गने पामे ठे, जेम कर्तुं ठे संसारनुं हलकास पण जेमणे एवा
माणस स्वर्गने पामे ठे तेम ॥ ४५ ॥

टीकाः—नमतसुरशिरोमौलिकुंविशासनवैज्वं नुनक्ति शक्ति-
मान् प्राज्य स्वाराज्य य च्चचीपतिः ॥ ४६ ॥

अर्थः—जे नवकार मंत्रना प्रजावथी समर्थने, इंद्राणीना
स्वामीने नमता जे देवताना मस्तक मुकुट तेमणे अंगीकार करी
ठे आज्ञा वचननी ठकुराइ जेमां एवुं पोतानुं मोटुं इंद्र पदवीनुं
राज्य जोगवे ठे ॥ ४६ ॥

टीकाः—दिक्कूल मुदुजख्यातिस्फातिप्रीणितविष्टपं ॥ कम्भं
चारत साम्राज्यं सार्वज्ञौमः पिपार्त्तियत् ॥ ४७ ॥

अर्थः—जे नवकार मंत्रना प्रज्ञावथी दिशायोना समूहने
जेदन करी चालतो जे जसनो विस्तार तेणे करीने प्रसन्न कर्तुं ठे
जगत् जेणे एवुं सुंदर चक्रवर्ती राज्यने चक्रवर्तीराज थइ पालन
करे ठे ॥ ४७ ॥

टीकाः—चंचष्ठाया चृतः पंच नमस्कारफलग्रहेः विपक्रिम
फलस्या स्य फलिका त द्विजुंजते ॥ ४८ ॥

अर्थः—देदीप्यमान लक्ष्मीनुं धारण करतो अथवा उज्ज्वल
ढायाने धारण करतो एवो ने परिपक्व ठे फल जेनां एवा पंचनम-
स्काररूप फलवान वृक्षनी इंद्र पदवी मलवी तेतो एक फलीमात्र
प्रगट शिंग थइ ठे.

टीकाः—देवभूयं गते नागे तद्भाम्ना थ प्रजुं जनाः ॥ नुनुवुं
सूक्तिपीयूषस्यंदिनो बंदिनो जनाः ॥ ४९ ॥

अर्थः—ते नाग देवपणु पाम्या पढी सुंदर वाणी रूप अमृतने
वरसता एवा लोक तथा बंदिजन, तेमणे नजरे दीठेला मोटा प्र-
तापे करीने प्रजुनी स्तुति करता हवा ॥ ४९ ॥

टीकाः—कोन्यः संवेदमेदस्वी जगवंतं विना त्र यत् ॥ औ-
क्षतात् पक्ष मप्येन मंतर्दारूरगं विजुम् ॥ ५० ॥

अर्थः—जे अर्हीआं जगवान विना, बीजो कोण मोटो पु-
रुष नजरे न दीठामां आवे एवा पण काष्टना पोलाणमां रहेला
ए मोटा सर्पने देखे ॥ ५० ॥

टीकाः—कस्यापरस्य कारुण्यजरमन्थरतारकाः ॥ निपतन्ति दृशः
प्रेष्टाः कोदिष्टेष्वपि जंतुषु ॥ ५१ ॥

अर्थः—दयाना समूह वने मंद ठे नेत्रनी कीकीयो जेमनी
एवा जगवान विना बीजा कोनी सुंदर दृष्टिओ अतिशे छुड एवा
पण जंतुने विषे पने ॥ ५१ ॥

टीकाः—तपो दूषयितुं कोन्यः प्रजु रस्य तपस्विनः ॥ तूणे
ढि वियतो बाढं कस्तमस्तपनं विना ॥ ५२ ॥

अर्थः—ए तपस्वीना तपने खोटु करी देखाकवाने जगवान
विना बीजो कोण समर्थ ठे, जेम आकाश थकी अंधाराने सूर्यवि-
ना बीजो कोण अतिशे नाश करी शके ठे ॥ ५२ ॥

टीकाः—गोत्रजेदांकितः शक्र स्तमसा मलिनः शशी ॥ मंदः
सहसिधर्माशुः केनो पमिनुमः प्रजुम् ॥ ५३ ॥

अर्थः—जगवाननी उपमा कोनी साथे करीए ? केम जे इंड
ठे ते तो गोत्र एटले पर्वतनो जेद करवे करीने लांछित थयो ठे. (ज-
गतमां पण जेणे गोत्रनुं ठेदन जेदन कर्तुं होय ते सारो न कहेवाय
ए भाव ठे) ने चंद्र पण अंधाराये करीने मलिन ठे एटले कलंकित
ठे अने सूर्य पण मागशर मासमां मंद आय ठे एटले शिश्नाळामां
एनो प्रताप हठी जाय ठे, माटे इंड चंद्र अने सूर्य ए त्रण प्रतापी
कहेवाय ठे तो पण ते प्रतापमां एक एक मोटुं दूषण ठे माटे नि-
दोष जगवानने कोनी उपमा करिये ॥ ५३ ॥

टीकाः—प्रजु रत्र न चे देष्य ज्ञानः प्रतिपदं स्वप्नं तदा
जात्यंधव न्मोहा दपतिष्यद् जवावटे ॥ ५४ ॥

अर्थः—जो प्रभु अहीं न आव्या होत त्यारे तो जन्म-
राना अंध पुरुषनी पेठे रुगळे रुगळे स्वलना पामतो आ लोक
मोहर्था, संसाररूप कूवामां पकत एटळे प्रभुए जो अहीं आवीने
ए तप दुष्ट न करी देखामयुं होत तो लोको मोहर्था जूठामां साचुं
मानीने संसार रुप कूपमां पकी मरत ॥ ५४ ॥

टीकाः—ततो विज्ञो गुण स्तोत्र मसहिष्णुः स तापसः ॥ ततो
वेशादपक्रांतः प्रकाशा दंधकारवत् ॥ ५५ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते तापसर्था जगवाननी गुण स्तुति सहन
न थइ ए कारण माटे जेम अजवालाथी अंधारुं नासे तेम ते दे-
शर्था नाठो ॥ ५५ ॥

टीकाः—सदुदकोपि संपर्कोविज्ञो दुःखाय केवलम् ॥ तस्या
जव दुलूकस्य प्रकाश इव चास्वतः ॥ ५६ ॥

अर्थः—सारु ठे उत्तर फल जेनुं एवो पण जगवाननो संबंध
ते केवल ते तापसने दुःख जणी थयो. जेम सूर्यनो प्रकाश घूमने
दुःख जणी थाय तेम ॥ ५६ ॥

टीकाः—ततः कृत्वा तदज्ञानात् जरठः कमठ स्तपः ॥ मे-
घमाखीतिविबुधो ऽजनि स्तनितनामसु ॥ ५७ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते वृद्ध कमठ नामे तापस अज्ञानर्था तप
करीने स्तनित नामे दशमी निकायने विषे मेघमाखी नामे देव-
ता थयो. ॥ ५७ ॥

टीकाः—गीयमानो जगन्नाथो गाथकैर्नगरीं ततः ॥ विवेश पे-
शलस्थेस्ना वृत्रहेवा मरावतीम् ॥ ५८ ॥

अर्थः-त्यारपठी जगतना नाथ श्रीपार्श्वनाथजी गायक लोकोये गान कर्या ठतां मोटा महिमाए सहित जेम इंद्र अमरावती नगरीमां प्रवेश करे तेम पोतानी नगरी प्रत्ये प्रवेश करता हवा ॥ ५८ ॥

टीका:-ततो लोकांतिकैर्देवैः प्रचुरागत्य बोधितः ॥ जग-
वंतं स्वयं मुक्त्यं वरीतुं प्रहितैरिव ॥ ५९ ॥

अर्थः-त्यार पठी मुक्ति कन्याए पोतानी मेले जगवंतने व-
रवाने मोकदया होय ने शुं ? एम लोकांतिक देवताउए आवीने प्र-
चुरे बोध कर्यो ॥ ५९ ॥

टीका:-स्वर्णस्तोमस्य वर्षेण तापनिर्यापणक्षमः ॥ ज-
गत्यास्तर्षमाकर्षन् घनाकृतिरदीक्षत ॥ ६० ॥

अर्थः-सोनैयाना समूहना वरसवे करीने लोकना संतापने
नाश करवाने समर्थ अने तृष्णानो नाश करता अने मेघना सरखी
ठे आकृति जेनी एवा जगवान दिक्षा लेता हवा. एटले वार्षिक
दान आपीने दीक्षा लीधी. मेघपक्षे मेघ सारा जलनी वृष्टि करीने
पृथ्वीना तापने नाश करवामां समर्थ ठे ने तरशने मटारुनार ठे. ६०

टीका:-अथाश्रमपदोद्याने कदाचिद्दिहरन् प्रभुः ॥ तस्थौ
मौनं समास्थाय प्पानध्यानैकतानधीः ॥ ६१ ॥

अर्थः-त्यारपठी कोशक वखत विहार करता आश्रमपद
नामे उद्यानने विषे, वृद्धि पासता ध्यानने विषे एकतान थइ ठे बुद्धि
जेमनी एवा जगवान् मौनपणुं धारण करी उजा रहेता हवा. ६१

ટીકા:-સ્મૃત્વાથ પ્રાક્તનં વૈરમન્વીશં મેઘમાલિના ॥ અ-
મર્ષોન્મીલદુત્તાલજાલચ્રકુટિશાલ્લિના ॥ ૬૨ ॥ પ્રાગ્જન્મનિ-
ચિતસ્વૈરવૈરનિર્યાતનામહં ॥ વિદધામીત્યુપસ્રષ્ટું વક્રત્વેન
પ્રચક્રમે ॥ ૬૩ ॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી મેઘમાલી જગવાન પ્રત્યે કેટલાક જ-
વથી અનુસરતુ જે પૂર્વનું વૈર તેને સંજારીને ક્રોધથી ડુંચુ ઉપરતું
જે વિશાલ લલાટ તેને વિષે ચ્રકુટી કરીને શોજતા એવા તે દેવે
એમ વિચાર્યું જે હું પૂર્વજન્મને વિષે સંચય કરેલું પોતાનું વૈર તે પ્રત્યે
નિર્યાતના કરું, એટલે વૈરનો બદલો વાલું. અર્થાત્ વૈર વાલું. એમ
ધારીને વક્રપણે ઉપડ્રવ કરવાને આરંજ કર્યો. ॥ ૬૨ ॥ ૬૩ ॥

ટીકા:-પ્રેક્ષન્નિશાતવિશિખશિખાસમનસ્વાંકુરાન્ ॥ મુ-
ખનિર્યદૂધનસ્વાનવિદીર્ણગિરિકંદરાન્ ॥ ૬૪ ॥ દિગ્ગજૈર્યોરુ-
મુત્પિત્સૂનિવ સિંહાન્ મહીયસઃ ॥ વિનિર્મમે જગત્તેતુરુપરિષ્ઠા-
ત્સ ડુષ્ટધીઃ ॥ ૬૫ ॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ:-ચલકતા જે તીવ્રણ વાળે તેની શિખા સરખા છે ન-
ખના અંકુરા (અગ્ર) જેના અને મુખથી નીકળતા મેઘ જેવા ગંઝીર ક-
માકાના શબ્દે કરીને કમકા કરી (ફાની) છે પર્વતની ગુફાઈ જે-
મણે એવા, અને દિગ્ગજ (હાથી) ની સંઘાતે જાણે યુદ્ધ કરવાને
ઉઠલતા હોય ને. શું ? એવા મોટા સિંહને તે ડુષ્ટબુદ્ધિ દેવે જગ-
ત્સ્વામીશ્રીપાર્શ્વનાથજી ઉપર વિકુર્બ્યા ॥ ૬૪ ॥ ૬૫ ॥

ટીકા:-અવગ્રહં પ્રજોસ્તેઽથ સ્પ્રષ્ટુમપ્યસહિષ્ણવઃ ॥ અભૂવ-
ન્નિષ્કલા યદ્વન્નિર્ધનનાં મનોરથાઃ ॥ ૬૬ ॥

અર્થ:-તે સિંહ પ્રજાનો અવગ્રહ સ્પર્શ કરવાને સમર્થ ન થયા

जेम निर्धन पुरुषना मनोरथ सफल न आय तेम ॥ ६६ ॥

टीकाः—गंरुस्थल गलदाननीरशीकरवर्षुकाः ॥ सज्जिताश्व-
रुशुंकाढ्यास्तेन स्तंबेरमास्ततः ॥ ६७ ॥

अर्थः—त्यारपठी गंरुस्थल थकी नीकळतुं जे मदनुं जल
तेना बिंदवाने वरसता ने आकरा ठे शुंढादंरु जेना एवा हाथी
विकुर्व्या ॥ ६७ ॥

टीकाः—उदामानः प्रज्ञौ तेऽपि तेजस्विनि तमोपदे ॥ वज्रु-
र्मदधामानो दीपाः प्राज्ञातिका इव ॥ ६८ ॥

अर्थः—ते मोटा हाथी पण तेजवंत ने अज्ञान अंधकारने
नाश करनार एवा प्रज्ञुने विषे जेम प्रज्ञातकालना दीवा निस्तेज
आय तेम प्रतापरहित थया ॥ ६८ ॥

टीकाः—इत्यादिजिर्महाज्ञीमैर्ममरैः समरैरिव ॥ अकु-
च्यति जिने जिष्णौ मेघमालीत्यर्चितयत् ॥ ६९ ॥

अर्थः—पूर्वे कहा ए आदि संग्रामनी पेठे मोटा जयंकर एवा
उपद्रववफे जीतवानुं जेने शील ठे एवा जिनपार्श्वनाथजी क्षोत्र
न पामे ठे मेघमाली देव एम विचारतो हवो ॥ ६९ ॥

टीकाः—कथमेषऽमया क्षोत्र्यो दीप्रोकंप्रः सुमेरुवत् ॥ आ-
ज्ञातं सलिलौधेन प्रक्षिपामि सरस्वति ॥ ७० ॥

अर्थः—जे मेरु पर्वतनी पेठे देदीप्यमान अने कंफे नहीं एवा
आ जगवंतने हुं कीये प्रकारे क्षोत्र पमानुं एम विचार करतां अरे
एमां शुं ठे ? एम अवगणना पूर्वक विचार कर्यो जे पाणीना प्रवाह

વને એને સમુદ્રમાં યેંચી નાંચુ ॥ ૭૦ ॥

ટીકા:-કર્ણપાલીલલત્તાર-પ્રાશુતારાંશુનાસુરા ॥ મહદ્દિ-
સ્ફૂર્જર્જર્જસ્વિબૃંહિતા ગજતા યથા ॥ ૭૧ ॥

અર્થ:-એમ વિચારીને આકાશમાં મેઘ પંક્તિ વિસ્તારી, તેનું
પાંચ શ્લોક વને વર્ણન કરે છે. જે કાનની મર્યાદાને વિષે રહ્યા ને
સુંદર અતિશે ઊંચા જે તારાનાં કિરણ, તેણે કરીને દેદીપ્યમાન જ-
ણાતી એટલે મેઘ પંક્તિરૂપ સ્ત્રીયે કાન સુધી સુંદર અતિશે તેજસ્વી
તારા રૂપી મોતી ધારણ કર્યા છે તેની કાંતિ વને શોને છે. તે ઉપર
દૃષ્ટાંત, જે મોટાને બલ પરાક્રમને જણાવતાં એવા છે શબ્દ જેને વિષે
એવી હાથીની શ્રેણી શોને તેમ જણાતી હાથીની શ્રેણી પણ મો-
તીના સમૂહ ધારણ કરવાથી શોને છે ॥ ૭૧ ॥

ટીકા:-ત્રિજ્ઞા સ્વનિમણિત્વિરૂઝ્નિરજ્જનાચલચૂરિવ ॥ કુંજ-
ગુંજત્કુરંગારિ-પ્રતિશ્રુન્મિશ્રિતાંબરા ॥ ૭૨ ॥

અર્થ:-વલી તે મેઘપંક્તિ કેવી છે ? તો જાણને વિષે રહેલા
મણિની કાંતિવને મિશ્ર થયેલી એવી અંજનાચલની ચૂમિ હોય
ને શું ? એમ જણાતી. વલી કુંજને વિષે શબ્દ કરતા એવા જે સિંહ
એટલે જ્યારે મેઘ ગર્જના કરે ત્યારે સિંહ પણ પોતાના માથા ઉપર
ગર્જના થતી સાંજલીને અહંકારથી તેમના સામી ગર્જના કરે એવો
સ્વજાત છે માટે, તેમના પરગંદાના શબ્દવને મિશ્રિત થયું છે આ-
કાશ તે જે થકી એવી ॥ ૭૨ ॥

ટીકા:-અંતઃસ્થકાલિયવ્યાલ-મૌલિરત્નાંશુકીલિતા ॥ કા-
લિંદીવાનિલોદંચદ્વીચિકો હલાકુલા ॥ ૭૩ ॥

अर्थः—वली ते मेघपङ्क्ति केवी ठे ? तो के जेना जलमां कालियनामे नाग रह्यो ठे तेना मस्तकमां रत्न रह्यां ठे तेनी कांतिवक्त्रे व्यास थएली ने वायुवक्त्रे उलता तरंगना कोलाहल शब्दवक्त्रे आकुल व्याकुल एवी जुमनां नामे नदी होयने शुं ? कवितामां जुमना नदीनुं जल कालु वर्ण न थाय तेमां कालियनामे मोटो मणिधर नाग परिवार सहित रह्यो तो तेने कृष्ण वासुदेवे समुद्रमां काढी मुक्यो शायी के तेना ऊँरथी ते नदीनुं कालु पाणी लोक पान करीने मरण पामता हता ते कथा पुराणमां प्रसिद्ध ठे, माटे मेघमाला पण एम जणाती एवी. ॥ ७३ ॥

टीकाः—उद्यत्सौदामनीदामकाम संवलितञ्च बिः ॥ कुन्यदं-
नोनिधिध्वानगंजीरध्वनिराङ्गुरा ॥ ७४ ॥

अर्थः—वली ते मेघपङ्क्ति केवी ठे तो के उत्पन्न थता जे बीजलीना ऊँकारा तेणे करीने अति व्यास थइ ठे ठबी जेनी, अने होऊ पामता समुद्रना शब्द सरखा गंजीर शब्दवक्त्रे व्यास एवी ॥ ७४ ॥

टीकाः—आशानितंविनीवक्त्रं बिंबनीलांबरश्रियम् ॥ संद-
धानाम्बरं तेन तेने कादंबिनी ततः ॥ ७५ ॥

अर्थः—वली ते मेघपङ्क्ति केवी ठे तो के दिशारूपी स्त्रीओनुं मुख ढांकवानुं कालुं वस्त्र तेनी शोभाने धारण करती एवी मेघ-
पङ्क्ति ते देवे विस्तारी ॥ ७५ ॥

टीकाः—अस्ततंद्रास्ततः सांद्राजगवन्मस्तकोपरि ॥ नि-
पेतुः सलितासारा नाराचा श्व दुःसहाः ॥ ७६ ॥

अर्थः--त्यार पढी जगवानना मस्तक उपर आलसरहित
अंतरायरहित पाणीनी धाराज पानी ते जाणे दुःसह बाणवृष्टि
पढी होय नहि शुं एम जणाती ॥ ७६ ॥

टीकाः--जिनदेहं ततः स्पृष्टाव ते क्षुण्तिस्म भूतले ॥ अंतः
समुच्चरद्ध्यानमरुता विधुता इव ॥ ७७ ॥

अर्थः--त्यार पढी ते जलधारा पार्श्वनाथजीना देहनो स्पर्श
करीने भूतलमां छोटी पढी एटले पृथ्वीमां पसरी, ते जाणे अंतरने
विषे रुने प्रकारे चालतुं जे ध्यान ते रूपी वायुवने तिरस्कार पामी
होय ने शुं ? एम हेठल (नीचे) पढी ॥ ७७ ॥

टीकाः--नीरन्ध्रं नीरधारान्निः पातुकान्निः समंततः ॥ एका-
र्णवे इवाभूतां युगांतश्च रोदसी ॥ ७८ ॥

अर्थः--त्यारपढी धारुपणे निरंतर चारे पास पढती पाणीनी
धाराज ए जेम युगांत कालमां आकाश पृथ्वी एक समुद्रमय थाय
तेम सर्व जलमय थयुं ॥ ७८ ॥

टीकाः--सोऽन्नितो जिनमप्पूरोऽन्नियः क्षीरोदसोदरः ॥ व-
ज्जार तनुजान्निन्नः कालोदजलधिश्रियम् ॥ ७९ ॥

अर्थः--जिननी चारे पास मेघमांथी पढतो ने क्षीर समुद्र
जेवो ते पाणीनो समूह पार्श्वनाथजीनी काली कांतिवने मि-
श्र थयो माटे तेणे कालोद नामे समुद्रनी शोजा धारण करी ॥ ७९ ॥

टीकाः--तमालकालजीमूतनिष्ठयूतः पयसां रयः ॥ स
वरीवृध्यते स्मोर्ध्वं जारं जारं जुवं तथा ॥ ८० ॥ यथा जगवतः
कंठमारुरोह निरंकुशः ॥ संपद्यतेऽपकाराय नीचगामी ह्युपेक्षितः ॥ ८१ ॥

अर्थः—तमाल वृक्षना जेवा काला मेघथी पमेलो जे पाणीनो प्रवाह ते पृथ्वीने जरी जरीने ते प्रकारे उंचो अतिशे वघ्यो जे प्रकारे जगवानना कंठ उपर निरंकुशपणे आरोहण थयो. ते उपर अलंकार करे ठे. जे ए वात घटेज, जे नीचाणमां गमन करनार तेनी उपेक्षा करवी ते पोताना अपकार जणी थाय ठे. जेम नीच पुरुष ठे तेनी उवेखणा करी जे हशे आपणुं अपमान कर्युं तो करवा द्यो इत्यादि प्रकारे जो करे तो ते नीच पुरुष अंत्ये जतां आपणुं गळुं जाले तेम ते नीचाण चालनार जल ठे तेनो एवो स्व-ज्ञाव थयो जे हलवे हलवे परमात्माना कंठ उपर आवी बेदुं ॥ ७० ॥ ७१ ॥

टीकाः—अमोघः पाथसामोघः समैधिष्ठ यथा यथा ॥ इर्ष्य-
येव जिनस्यापि ध्यानवन्हिस्तथैर्ववत् ॥ ७२ ॥

अर्थः—सफल एवो पाणीनो प्रवाह जेम जेम वृद्धि पास्यो तेम तेम परमात्मानो पण ध्यानरुपि अग्नि इर्ष्याए करीने जाणे वरुवानल अग्नीनी पेठे देदीप्यमान थतो हवो ॥ ७२ ॥

टीकाः—नीलकुंतलरोलंबं पद्मलाहिदमलम् ॥ दंतद्युति-
मधुस्यंदि ग्रीवानालोपलहितम् ॥ ७३ ॥ इंदीवरश्रियंबिन्न द-
श्यज्जनतान नम् ॥ घनमुक्तपय पूरनिमग्नवपुषः प्रज्ञोः ॥ ७४ ॥
युग्मम्

अर्थः—त्यार पढी मेघे मुकेला पाणीना पुरमां निमग्न थयुं ठे शरीर जेनुं एवा जगवान तेमनुं जे, काला कमलनी शोचाने धारण करतुं एवुं मुख ते प्रत्ये, लोकना समूह जोता हवा. ते मुखः

कमल केवुं ठे तो काला केशरूपी जमरा जेमां रह्या ठे एवुं, ने सुंदर नेत्ररूपी निर्मल पत्र जेमां रह्यां ठे एवुं, ने दांतनी कांति रूप मकरंदने ऊरतुं (उत्पन्न करतुं) ने कंठरूप नाले करीने जणातुं एवुं भगवंतनुं मुख, कमल सदृश जणाय ठे ॥ ७४ ॥

टीकाः--अनणीयोमणीरश्मिकिम्भिरितककुन्मुखम् ॥ इतश्च नागराजस्य सिंहासनमकंपत । ७५ ॥

अर्थः--एटलुं थया पढी मोटा मणीनी कांतियोवत् चित्र विचित्र कर्या ठे दिशाओनां मुख जेणे एवुं नागराजनुं सिंहासन कांपतुं हवुं ॥ ७५ ॥

टीकाः--वृत्तांतस्तेन कृत्तांतःकरणस्थैनसा ततः ॥ प्रयुक्तावधिनाऽबोधि प्रज्ञोः पादप्रसादवत् ॥ ७६ ॥

अर्थः--त्यार पढी जेदन थयुं ठे अंतःकरणमां रहेलुं पाप जेनुं एवा ते नागराजे अवधिज्ञान प्रयोजीने प्रजु संबंधी सर्वे वृत्तांत प्रजुना पादप्रसादनी पेठे जाणयुं. एटले जेम तीर्थकरनो जन्मोत्सव जाणे ठे तेम. अथवा पोता उपर जे पूर्वे प्रजुना चरणनो अनुग्रह थयो ठे तेम अथवा कमठ योगीना पंचाग्नि कुंरुमां पूर्वे बलतो हतो तैथी जगवाने पोताना चरणप्रसादवरे आ प्रकार-नी पदवी पमाकी ठे, ए पादप्रसादसहित जेम होय तेम जाणतो हवो. ॥ ७६ ॥

टीकाः--सत्पत्रलकुचारोहास्तिलकानुगतालिकाः ॥ कर्णिकारचितच्छाया स्वामंजुलवलीलताः ॥ ७७ ॥ वन्यासमाः समादाय देवीः पद्मावतीमुखाः ॥ धरणेन्द्रस्ततो जक्त्या स्वामिनं समुपेयिवान् ॥ ७८ ॥ युग्मम्

अर्थः—त्यार पढी सुशोजित ठे स्तन अने कटीथी नीच-
 ल्यो जाग ते जेमनो एवी; अने तिलक सहित ठे ललाट जेमनां
 एवी तथा काननां आचुषणवमे रची ठे सुंदर शोजा जेमनी एवी ने
 सुंदर ठे त्रीवलीरूपी लता जेमनी एवी ने वनदेवी सरखी जणाती
 जे पद्मावतीप्रमुख देवीओने संघाथे लइने धरणेंद्र नक्तिए क-
 रीने पार्श्वनाथ स्वामी पासे आवता हवा. वनदेवी प्रत्ये विशेषणनो
 अर्थ जे सारा पत्र जेने ठे एवा लकुच नामे वृक्षनो ठे आश्रय जे-
 मने एहवी ने पोतामां वधारे सुगंध ठे माटे तिलकना वृक्षथी प्राप्त
 थया ठे त्रमर जेमने एहवी ने कर्णिकारनां वृक्षवमे थइ ठे गया
 जेमने एवी ने सुंदर ठे लवली नामे लताओ जेनी पासे एहवी.
 ॥ ७७ ॥ ७८ ॥

टीकाः—विजुरीक्षां बभूवेथ तेन मध्येजलोच्चयम् ॥ उर्मि-
 संवर्मितः शौरिरंतर्नीराधिपं यथा ॥ ७७ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते धरणेंद्रे जलना समूह मध्ये तरंग वमे व्या-
 स थएला जगवान दीठा. जेम समुद्रनी मध्ये नारायणने देखे तेम. ए
 दृष्टांत अन्यशास्त्रने अनुसारी ठे ते कह्युं ठे. समुद्रनी मध्ये शेषनागना
 शरीर उपर नारायण सूत्रे ठे ने ते नाग पोतानी हजार फणारूपी
 ठत्र तेमना उपर धरे ठे. ने पासे लक्ष्मीजी पग चांपे ठे, तेथी ते-
 मनुं नाम शेषशायी जगवान कहेवाय ठे इत्यादि कथा ठे ॥ ७७ ॥

टीकाः—मणिदीधितिनिर्झूतघनसंतमसं ततः ॥ अपार-
 स्फारदुर्वारांबुधाराचौरगौरवम् ॥ ७८ ॥ आतपत्रं श्रियः सत्रं
 फुल्लन्नवफणामयम् ॥ जुवनाधिपतेरूर्ध्वं द्राग् बिज्जरांबभू-
 व सः ॥ ७९ ॥

अर्थः—त्यार पठी ते धरलेंद्र, मणीनी कांतीवमे नाश कर्युं ठे
घाढ अंधकार जेणे एवुं ने घणी मोटी ने दुःस्वयी निवारण थाय
एवी जे जलधाराळ तेने हरनार ठे मोट्यप जेनी एवुं ने शोभानुं
घर प्रफुल्लित नवफणारूपी ठत्र जगवंत उपर शीघ्रपणे धारण क-
रतो हवो ॥ ए१ ॥

टीकाः—सोऽधस्तान्नेतुरुद्यामधाम तामरसं मुदा॥उन्नालं र-
चयामास दासवद्दासवोपमः ॥ ए२ ॥

अर्थः—वासव इंद्र ठे उपमा ते जेनी एवो जे धरलेंद्र ते
स्वामी एवा जगवंत श्री पार्श्वनाथनी हेठळ अपरिमित एटळे
वणुं ठे तेज ते जेनुं एवुं अने उंचां मुखनुं ठे नाल ते जेनुं एवा
कमलनी हर्षे करीने दासनी पेठे रचना करतो हवो ॥ ए२ ॥

टीकाः—अथोपरि फणाठत्रवारितांबुदविप्लवः ॥ अधोजां-
बूनदांजोजन्यस्तशस्तपदः प्रभुः ॥ ए३ ॥ प्राग्वत् प्रवृत्ते
ध्यातुं किंवचंवरवर्जितः ॥ सर्वावस्थासु साम्यं हि कामं परम-
योगिनाम् ॥ ए४ ॥

अर्थः—त्यारपठी जेनाउपर फणारूप ठत्र वमे मेघनोउपद्रव
निवारण कर्यो ठे एवा ने नीचे सुवर्ण कमलने विषे थाप्या ठे सुं-
दर पग जेणे एवा प्रभु पूर्वनी पेठेज उपद्रवनो जे आरुंवर तेणे
रहित ध्यान करवाने प्रवर्त्तता हवा ते वात घटेज मोटा योगीश्वर-
ने सुख दुःखादि सर्व अवस्थाने विषे अतिशे समपणुं होय ठे
॥ ए३ ॥ ॥ ए४ ॥

टीका:-तथापीशे महामर्षप्रकर्ष मेघमालिनम्॥मेघमालिन-
मुद्गीक्ष्य ततोऽवादीदहीश्वरः ॥ ए५ ॥

अर्थ:-त्यार पगी धरणेंद्र मेघमाली प्रत्ये पूर्वे कश्यो एवो
उपद्रव कर्यो ठे तो पण प्रभुने विषे महाक्रोधे करीने पागी मेघ
मालानी वधारे वृष्टि करवामां तत्पर थयो एवो मेघमालीदेवने दे-
खी ते प्रत्ये नागपति धरणेंद्र बोलतो हवो ॥ ए५ ॥

टीका:-मूढ पापीयसां धुर्य मौले क्षोदीयसां जवान् ॥ जि-
नेन्द्रेपि किमेतद्भ्रजो व्यंजयस्यसमंजसम् ॥ ए६ ॥

अर्थ:-हे मूढ! अति पापीमां अप्रेसर, अति नीच प्राणीना
माथाना मुगट समान एवो तुं जणाय ठे शायी के जिनेश्वरने
विषे पण शुं आ तें अधटित प्रगट कर्युं! ॥ ए६ ॥

टीका:-द्विषन्नीशमधस्त्वंभ्रजो मापस्तत्तमानसः ॥ याने
वश्ये पयोराशौ को नु निर्द्विज्जा मज्जाति ॥ ए७ ॥

अर्थ:-हे मेघमाली? प्रभुनो द्वेष करी तप्युं ठे मन जेनुं
एवो तुं नरकमां मांपरु केम जे हे निर्द्विज्जा पोताने वशनौका मली
पगी समुद्रमां कोण रुबी मरे ॥ ए७ ॥

टीका:-अहो कारुणिकायापि जिनायेष्यति बालिशः ॥
द्विषंत्याम्रं भ्रदीयांसं करज्जाः कंटकाशिनः ॥ ए८ ॥

अर्थ:-मूर्ख पुरुष करुणाना समुद्र एवा जिनजणी इष्य करे
ठें ते आश्चर्य ठे. त्यां अलंकार बतावे ठे जे ए वात घटे ठे. मू-
खनो एवो स्वभाव होय ठे. जेम कांटानुं चकण करनार उंट ठे ते
अतिशे कोमल एवो आंबो ते प्रत्ये द्वेष करेठे तेम ॥ ए८ ॥

ટીકા:-વિષ્ણુનાહતપોઽસારં તેને તેઽનુજિઘૃક્ષ્યા ॥ નહિ જાતુ
સતાં વૃત્તિઃ પરેષાં વિપ્રલિપ્સયા ।. ૯૯ ॥

અર્થ:-નગવાને તારા ઉપર અનુગ્રહ કરવાની ઇચ્છાએ તારું
અજ્ઞાન તપ ધોતું કરી વિસ્તાર્યું કેમ જે વ્યારેય પણ સત્ પુરુષની
પ્રવૃત્તિ વીજા પુરુષને ઠગવા કારણે હોયજ નહીં ॥ ૯૯ ॥

ટીકા:-વાલિશ ત્વાદૃશા યદ્વા હિતમપ્યઽહિતં વિદુઃ ॥
સંપદ્યતે વિરહિણાં હરિણાંકોઽપિ દારુણઃ ॥ ૧૦૦ ॥

અર્થ:-માટે હે મૂર્ખ તારા સરખા પોતાનું હિત પણ કરેલું
તેને અહિત માને છે એ ન્યાય તો આ પ્રકારે થયો. જેવો વિરહી (વિ-
યોગી વાણસ) ને શીતલ ચંદ્રમા છે તો પણ આકરો ડુઃસહ લા-
ગે છે તેમ ॥ ૧૦૦ ॥

ટીકા:-અતત્વં તાત્વિકત્વેન ચિત્રં નિશ્ચિન્વતે જનાઃ ॥ શુ-
ક્તિકાશકલં ત્રાંતા મન્વતે રજતાત્મના ॥ ૧૦૧ ॥

અર્થ:-જે જન પુરુષ છે તે અયથાર્થ વસ્તુપ્રત્યે યથાર્થપણાનો
નિશ્ચય કરે છે. જેમ ત્રાંતિ પામેલો પુરુષ ઢીપના કરુકા પ્રત્યે આતો
રુપાનો કરુકો છે એમ માને છે તેમ ॥ ૧૦૧ ॥

ટીકા:-એવં કમઠજીવઃ સ નાગરાજેન તર્જિતઃ ॥ અપરાદ્ધે-
ષુવલ્લેજે દ્વિયા મંદુ વિલક્ષતામ્ ॥ ૧૦૨ ॥

અર્થ:-એ પ્રકારે કમઠના જીવને તે નાગરાજે તિરસ્કાર કર્યો
ત્યારે, લક્ષ્યી ચુક્યો છે વાણ તે જેનો એવા પુરુષની પેઠે તત્કાલ
લજ્જાએ કરીને વિલક્ષણ પામ્યો. એટલે જુઠો પડ્યો ॥ ૧૦૨ ॥

टीकाः—उपपञ्चवैरपि ध्यानसंपद्वज्रपटमानसम् ॥ स निष्कंपं जिनं वीक्ष्य निस्तरंगपयोधिवत् ॥ १०३ ॥ प्राग्जन्मवैरसंज्ञारवि प्रतिसारज्ञाक् ततः ॥ रुमराकुंवरं सद्यः संजहार विशारदः ॥ १०४ ॥

अर्थः—त्यार पढी उपद्रवे करीने पण ध्यान संपदाने विषे लंपट ठे मन जेनुं एवा अने तरंग रहित समुद्रनी पेठे कंपाराए रहित एवा जिन श्रीपार्श्वनाथजीने देखीने पूर्व जन्मना वैरनो जे समूह तेणे करीने विपरीत जजतो एटले अवधुं आचरण करता एवा ते बुद्धिवंत मेघमालीए तत्काळ उपद्रवनो जे आरुंवर तेने संहयो ॥ १०३ ॥ १०४ ॥

टीकाः—स्वागांसि सम्यगानम्य क्षमयित्वा जिनं ततः ॥ तापस्त्यनेन्द्रियग्रामः स्वकं धाम जगाम सः ॥ १०५ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते मेघमाली पोताना सर्व अपराध क्षमावीने जिन श्रीपार्श्वनाथजीने नमस्कार करीने, पोताने पश्चात्ताप थयो ठे जे आ में खोटुं कर्युं, ते तापथी कृश थयो ठे इन्द्रियोनो समूह जेनो एवो ते देव पोताना स्थान प्रत्ये जतो हवो ॥ १०५ ॥

टीकाः—अथ कृतज्ञयमाथं श्रीजिनं पार्श्वनाथं क्षमयित्वा जयदक्षं बुद्धसद्धानलक्षम् ॥ मुदितजनसमाजः कीर्तयित्वा हिराजः स्वजवनमुरुशक्तिः प्राप सत्स्वामिभक्तिः ॥ १०६ ॥ ॥ इति कथा ॥

अर्थः—त्यार पढी कर्यो ठे जयनो नाश जेणे एवा, ने क्षमने जीतवामां चतुर एवा, ने प्रगट थयुं ठे सारा ध्यानने विषे लक्ष

જેમને એહેવા શ્રીજિન પાર્શ્વનાથજી તે પ્રત્યે, હર્ષ પમાડ્યોઠે લોકનો સમૂહ જેણે એવો, ને ઘણી ઠે શક્તિ જેની એવો ને સુંદર ઠે સ્વામી જ્ઞક્તિ જેની એવો નાગરાજ વખાણ કરીને અથવા સ્તુતિ કરીને પોતાના સ્થાન પ્રત્યે જતો હવો ॥ ૧૦૬ ॥ એ પ્રકારે કથા સંપૂર્ણ થઈ ॥

ટીકા:-તદેવમિષ્ટદેવતાસ્તવમન્નિધાયેદાનીં સંઘવ્યવસ્થો-
પદેશરહસ્યં પ્રતિપાદનીયં તચ્ચ યોગ્યસ્ય પુરુષસ્ય પ્રતિપાદ્યમાનં-
સાફલ્યમાસાદયેત્ । અયોગ્યાય તુ દીયમાનં પ્રત્યુતાપકારાય
સ્યાત્ । યદુક્તમ્-અપ્રશાંતમતૌ શાસ્ત્રસંજ્ઞાવપ્રતિપાદનમ્ ॥
દોષાયાન્નિનવોદીર્ણે શમનીયમિવ જ્વરે ॥

અર્થ:-એવી રીતે ઇષ્ટ દેવતાની સ્તુતિ કહી હવે સંઘની
વ્યવસ્થાના ઉપદેશનું રહસ્ય કહેવાનું ઠે. તે રહસ્ય યોગ્ય જીવને
ઉપદેશ કર્યાથી સફલતાને પામશે ને અયોગ્ય પુરુષને અપાયેલું ઠતું
કદાચ ઊલટું અપકારનું કારણ થાય. કહ્યું ઠે કે, જેની બુદ્ધી સ્થિર
નથી તે જીવને શાસ્ત્રના ધરા તત્વનો ઉપદેશ દોષનું કારણ થાય
ઠે. જેમ જેને તાવ ચઢ્યો ઠે તે માણસને શાંતિને વાસ્તે આપાતી
દવા દોષનું કારણ થાય તેમ.

ટીકા:-અતોઽન્નિધેયમુપક્રમમાણ ઉપદેશરહસ્યજ્ઞાન-
યોગ્યં શ્રોતારં નિરૂપયિતુમાહ ॥

અર્થ:-એ હેતુ માટે કહેવા યોગ્ય વસ્તુનો આરંભ કરતા
અન્નિધેય વસ્તુનો ઉપન્યાસ કરતા ઠતા ગ્રંથકાર ઉપદેશ રહસ્યને
કહેવા યોગ્ય શ્રોતા પુરુષનું નિરૂપણ કરતા ઠતા કહે ઠે, એટલે શ્રો-
તા પુરુષનાં લક્ષણ કહે ઠે.

॥ मूल काव्यं ॥

कट्याणाञ्जिनिवेशवानिति गुणग्राहीति मिथ्यापथ
प्रत्यर्थीति विनीत इत्यऽशठ इत्यौचित्यकारीति च ॥
दाक्षिणीति दमीति नीतिऋदिति स्थैर्यीति धैर्यीति सत्
धर्मार्थीति विवेकवानिति सुधीरित्युच्यसे त्वं मया ॥१॥

टीकाः—उच्यसे व्यपदिश्यसे त्वमिति युष्मदा विवक्षित-
श्रोतृनिर्देशः मयेति कर्तुरात्मनिर्देशः ततश्च नो श्रोतर्मया त्वं
संघव्यवस्थां प्रतिपाद्यसे इत्यर्थः ॥

अर्थः—‘त्वं’ ए प्रकारे युष्मत् शब्दनो प्रयोग कर्यो, तेथी आ
काव्यमां कहेलां लक्षण सहित जे श्रोता पुरुष तेनो निर्देश कर्यो;
अने ‘मया’ ए प्रकारना प्रयोगथी कर्त्ता ए पोतानो निर्देश कर्यो, तेथी
हे श्रोता पुरुष हुं तारा प्रत्ये संघनी व्यवस्था प्रतिपादन करुं ए-
टलो अर्थ थयो.

टीकाः—कस्मादित्याह ॥ कट्याणाञ्जिनिवेशवानिति ॥
इति शब्दाः सर्वेऽप्यत्र हेत्वार्थाः ॥ कट्याणः शुनोञ्जिनिवेश
आग्रहः सद्ग्रह इत्यर्थः ॥ तद्ग्रहान् ॥

अर्थः—शा हेतु माटे एवा श्रोता प्रत्ये आ ग्रंथ कहुं हुं ?
एवी आशंका करी कहे ठे जे आ काव्यमां जे सर्व इति शब्द ठे
तेनो हेतुरूपि अर्थ ठे माटे कट्याण एटले शुनने विषे प्रवेश शुन
वस्तुनो आग्रह एटले सद्ग्रहण करुं ने असद् वस्तुनो
त्याग करवो एवा गुण सहित श्रोता पुरुष होय.

ટીકા:—યતઃ સદ્ગ્રાહિણો હિ સદુપદેશરત્નશ્રવણે પરમાનંદઃ
સમુદ્ભવતિ!! અસદ્ગ્રાહીતુ તદ્ભૂવણેપિ કદાગ્રહ્યસ્તતયા સચુક્તી-
રપિ સ્વમતિકલ્પિતાઽતાત્વિકવસ્તુસમર્થકત્વેન યોજયતિ ॥

અર્થ:—જે હેતુ માટે સાચી વસ્તુને ગ્રહણ કરનાર પુરુષને
તો સારા ઉપદેશરૂપી રત્ન સાંજાળીને પરમાનંદ (ઉદ્ભાસ) પ્રાપ્ત
થાય છે, ને અસદ્ વસ્તુને ગ્રહણ કરનાર પુરુષને તો તે સારી વસ્તુ
સાંજાળે તો પણ પોતે કદાગ્રહ્યમાં ગણાયો છે માટે શાસ્ત્રોક્ત સારી
યુક્તિને પણ પોતાની મતિયે કલ્પેલી જે ઓછી વસ્તુ તેનું પ્રતિપાદન
કરવા જાણી જોમે છે ॥

ટીકા:—યદુક્તં ॥ આગ્રહી વત નિનીષતિ યુક્તિં તત્ર યત્ર
મતિરસ્ય નિવિષ્ટા ॥ પદ્મપાતરહિતસ્ય તુ યુક્તિર્યત્ર તત્ર મતિ-
રેતિ નિવેશમિતિ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે આગ્રહી પુરુષ જ્યાં પો-
તાની મતિ પ્રવેશ થઈ છે ત્યાં યુક્તિ પમાડવા ઇચ્છે છે એટલે જે ક-
દાગ્રહ્યમાં પોતાની મતિ ઓછી છે ત્યાં શાસ્ત્ર યુક્તિને લઈ જવા ઇચ્છે
છે. ને પદ્મરહિત જે પુરુષ તેની મતિ તો જ્યાં યુક્તિ છે ત્યાં પ્રવેશ પામે
છે એટલે યુક્તિ સહિત છે તેનું જ ગ્રહણ કરે છે એ પ્રકારે અહિં પણ
સારો પુરુષ છે તે સારનું ગ્રહણ કરે છે ને અસત્ પુરુષ છે તે અસ-
તનું ગ્રહણ કરે છે ॥

ટીકા:—અથવા કલ્યાણં મોક્ષઃ તત્રાગ્નિનિવેશોઽધ્યવસાય-
સ્તદ્વાન્ યતો જ્ઞવાગ્નિનંદિનાં સદુપદેશોપિ ન ચેતસિ સ્થિતિં
વધ્નાતિ ॥

अर्थः—कल्याण शब्दनो बीजी रीते अर्थ करे ठे जे क-
ल्याण कहेतां मोक्ष तेमां जेनो अध्यवसाय ठे, एटले निश्चय ठे,
एवो श्रोता पुरुष होय केमजे ज्ञवान्निनंदी जे प्राणी तेना चित्तमां
साचो एवो पण उपदेश रही शकतो नथी ॥

टीकाः—यदुक्तं ॥ कल्याणकांक्षिणां नृशामुपदेशः सुधा-
यते ॥ ज्ञवान्निनंदिनां चित्रं स एव गरलायते ॥

अर्थः—ते कह्युं ठे जे मोक्षने इच्छता जे पुरुष तेमने साचो
उपदेश अमृत जेवो लागे ठे, ने ज्ञवान्निनंदि प्राणीने तेज उपदेश
जेर जेवो लागे ठे. ए वात आश्चर्यकारो ठे. ॥ कवि शब्द घटनानो
तात्पर्यार्थः ॥ जेम सुवर्णने इच्छता ज्ञान्यशाली प्राणीने ते संबंधि
जे उपदेश एटले आ प्रकारे निश्चे सुवर्ण सिद्धि थायठे एवो, जे साचो
उपदेश ते अमृत जेवो थाय ठे, एटले लोकमां कहेवाय ठे जे अ-
मृत बिंबवने सुवर्ण तथा अजर अमर इत्यादि गुण उत्पन्न थायठे,
ने ते इव्य इच्छक पुरुषने जेवो शतवेधी सहस्रवेधी रस प्राप्त थाय
ठे, ने जे ज्ञवान्निनंदि एटले जे पोताने मध्युं ठे तेज दारिद्र प-
णामां खुशी एवा निर्नाग्य प्राणीने ते सुवर्ण सिद्धिनो उपदेश
जेर जेवो लागे ठे ए आश्चर्यठे ए प्रकारे अर्थांतर पण सूचना कर्योठे.

टीकाः—तथा गुणग्राहीति ॥ अद्वितीयसोपि गुणस्य ग्रहण
प्रवणः ॥ दोषैकग्राहिणो हि अविद्यमानेपि दोषे तद्ग्राहकत्व-
मेव स्यात्

अर्थः—वली श्रोता पुरुष केवो होय, गुणग्राही, अतिशो योनो
गुण होय तेनुं पण ग्रहण करवामां प्रवीण, ने जे दोषग्राही ठे. ते

तो जेमां दोष न होय तेमां पण दोष खोली काढीन दोषनुंज ग्रहण करे ठे ॥

टीकाः—यदुक्तं ॥ नात्रातीव विधातव्यं दोषदृष्टिपरं मनः ॥
दोषो ह्यविद्यमानोपि तच्चित्तानां प्रकाशत इति ॥ ५ ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे अतिशे दोष दृष्टिने विषे तत्पर मन न करवुं केम जे दोष न होय तो पण दोष दृष्टिवा-
साना चित्तमां दोष नासे ठे ॥ इत्यादि ॥

टीकाः—तथा मिथ्यापथप्रत्यर्थीति ॥ मिथ्यापथो वक्ष्यमा-
णलक्षणो यथाबंदप्ररूपितोत्सूत्रमार्गः ॥ तस्य प्रत्यर्थी विरोधी ॥
उत्सूत्रमार्गं श्रोतुमप्यनिष्ठुः ॥ उत्सूत्रपथाज्जिज्ञाषुकस्य हि य-
थार्थसिद्धांतोपदेशस्त्रासाय स्यात् ॥

अर्थः—वली ते श्रोता केवो होय तो मिथ्यामार्गनो शत्रु,
एटले आगल कहीशुं एवां जेनां लक्षण ठे एवो पोतानी इच्छा प्रमाणे
प्ररूपणा कस्यो जे उत्सूत्र मार्ग तेनो विरोधी एटले उत्सूत्र मार्गने
सांजलवानांनी पण इच्छा नथी करता, केम के उत्सर्ग मार्गना अजि-
लाषी पुरुषने निश्चे यथार्थ सिद्धांतनो जे उपदेश ते त्रासजणी थाय ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ खुदमिगाणं पुण सुद्धदेसणा सीहनायसमेति

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे खुद पुरुष रूप मृग ते-
मने सुद्ध देशना ठे ते सिंहनाद जेवी ठे एटले त्रास उपजावनारी
ठे इत्यादि ॥

टीकाः—तथा विनीत इति ॥ गुर्वादिष्वन्युत्थानादिकरण-
साक्षसः ॥ विनीतायैव हि गुरुवः सिद्धांततत्त्वं प्रतिपादयन्ति ॥

अर्थः--वली ते श्रोता केवो होय तो विनीत होय एटखे गुरु
आदिक प्राप्त थये ठते उजुं थवुं इत्यादि विनय करवानी दाससा
वालो, केम जे गुरुमहाराज विनीत शिष्य जणीज सिद्धांतनुं
तत्व आपे ठे.

टीकाः--यदुक्तं ॥ विणयन्नयमि सीसे दिति सुअं, सूरिणो
किमन्नरियं ॥ कोवा न देइ जिकखं किं पुण सोवन्निए थाले ॥

अर्थः--शास्त्रमां कहुं ठे विनयनो जाण एटखे विनयनो क-
रनार एवो शिष्य, ते जणी आचार्य सिद्धांत आपे ठे एमां शुं आ-
श्चर्य ठे दृष्टांतः--जेम कोई मोटो पुरुष सोनानो थाल लइने जिह्वा
मागवा आवे तो तेने कोण न आपे अर्थात् सर्वे आपे तेम ॥

टीकाः--दुर्विनीताय पुनर्न किंचिदुपदिशन्ति ॥ यदुक्तं ॥
सेहंमि दुर्विणीए विणयविहाणं न किंचि आइके ॥ न य-
दिज्जइआहरणं पलियंचियकन्नहत्थस्स ॥

अर्थः--अने दुर्विनीत शिष्य जणी आचार्य कांइ उपदेश न
करे जे हेतु माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे दुर्विनीत शिष्य जणी विनय
विधानादि कांइ पण नथी कहेता. ते उपर दृष्टांतः--जेम ठेदन थया
ठे कान हाथ जेना एवा पुरुष प्रत्ये शोचाने अर्थे आचरण नथी
आपता तेम.

टीकाः--तथा अशठ इति ॥ ऋजुस्वजावः ॥ गुर्वादित्थु जी-
विकानिरपेक्षप्रवृत्तिरित्यर्थः ॥ शठो हि न विद्यायोग्यः ॥ यतो
ऽविनीताय बुद्ध्यायाऽनृजवे न मां ब्रूयादिति विद्यैवाहेति ॥

अर्थः--वली ते श्रोता पुरुष केवो होय ? तो अशठ एटखे
सरल स्वजावी गुर्वादिकने विषे आजीविकादिकनी अपेक्षारहित

સેવામાં પ્રવર્તતો એવો હોય. જે શઠ પુરુષ છે તે વિદ્યા યોગ્ય નથી
જે માટે સરસ્વતીયે પોતે કહ્યું છે જે અવિનીત તથા સોત્રી તથા
શઠ પુરુષ ઇટલા જાણી મારું ઉચ્ચારણ ન કરવું ॥

ટીકા:-તથૌચિત્યકારીતિ ચ ॥ લોકાગમાવિરોધેન ગુર્વા-
દિષુ યથાનુરૂપં વિનયાદિપ્રવૃત્તિરૌચિત્યં ॥ તત્કરણશીલ્પઃ ॥ ઔ-
ચિત્યહીનસ્ય હિ શેષગુણાઃ સંતોપિ કાશકુસુમસંકાશાઃ ॥

અર્થ:-વળી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો કે ઉચિતપણું ક-
રનાર ઇટલે લોકમાં તથા શાસ્ત્રમાં વિરોધ ના આવે તેમ ગુરુઆ-
દિને વિષે જેમ ઘટે તેમ વિનયાદિકનું કરવું તેને ઉચિતપણું કહીયે
તેને કરવાનો જેનો સ્વજાવ છે એવો, ઉચિતપણા વિના બીજા સર્વે
ગુણ કદાપિ હોય તો પણ કાશ નામે કોઈ તૃણવિશેષ તેના પુષ્પ
જેવાં નકામા છે ॥

ટીકા:-યદુક્તં, ઔચિત્યમેકમેકત્ર ગુણાનાં કોટિ.
રેકતઃ વિષાયતે ગુણગ્રામ ઔચિત્યપરિવર્જિત ઇતિ ॥ ચો વિશે-
ષણસમુચ્ચયે ॥

અર્થ:-જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે એક ઉચિતપણું કરવા
રૂપિગુણ સ્થાપો અને એક પાસ કોટીગુણ થાપો તો પણ ઉચિત-
પણા વિના તે સર્વ ગુણ જેર જેવા થાય છે, આ જગાયે ચકાર મૂક્યો
છે, તે સર્વ વિશેષણને એક હારમાં ખેલાં કરે છે ॥

ટીકા:-તથા દાક્ષિણીતિ ॥ દાક્ષિણ્યમનુકૂલતા ॥ જન-
ચિત્તાનુવર્તિત્વં ॥ તદ્દાન્ ॥ નિર્દાક્ષિણ્યો હિ બાંધવાનામપ્યુદ્ધે.
જનીયો જવતિ ॥

अर्थः—वली ते श्रोता पुरुष केवो तो के माहापण (अनुकू-
ल) पणये सहित लोकना चित्तने अनुसरवापणुं, अर्थात् जेने दे-
खीने बुद्धिवान्ने एम जणाय जे आ पुरुष तो माह्यो ठे एवा गुण
सहित केमके जेमां माहापणपणुं नथी, ते पुरुष पोताना बंधुने
पण उद्देग करमार थाय ठे ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ निर्दाक्षिण्यो मुच्यते बंधुचूरयैस्तन्मु-
क्तस्य क्षीयतेऽस्य त्रिवर्गः ॥ क्षीणे चास्मिन्मेदिनीजारकारी-
कारीषाज्जो जीवति व्यर्थमेष इति ॥ ७ ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे पुरुष माहापण प-
णाए रहित ठे, तेने पोतानो बंधु तथा सेवक ते पण त्याग करेठे
ने ज्यारे तेमणे त्याग कयों त्यारे ते पुरुषना धर्म अर्थ ने काम ए
त्रणे पुरुषार्थ नाश पाम्या त्यारे ते पुरुष निःकेवल पृथ्वीनो जार क-
रनार थयो ने सुका ठाणनी पेठे बाखवा विना बीजा कोइ कार्यमां
उपयोगी न थयो माटे एनुं जीवन व्यर्थ ठे ॥

टीकाः—तथा दमीति ॥ जितेंद्रियः ॥ अजितेंद्रियो हि
गुरुसेवायामपि मंदायते ॥ यदुक्तं ॥ अनिर्जितेंद्रियग्रामः कां-
ताललितकीलितः ॥ न सेवते गुरुं तस्मात् कुतस्त्यस्तत्त्वनिर्णय-
इति ॥ ८ ॥

अर्थः—वली ते श्रोता पुरुष केवो ठे तो के दमी एटसे जि-
तेंद्रिय. जेणे इन्द्रियो जीती नथी ते गुरुसेवाने विषे पण मंद थाय
ठे जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे, नथी जीत्यो इन्द्रियोनो समूह जेणे
एवो ने स्त्रीयोना विलासना विषे जे बंधायो एवो पुरुष गुरुने सेवे

નહીં, તે માટે તે પુરુષને તત્વનો નિશ્ચય ક્યાંથીજ હોય ? ॥ ૮ ॥

ટીકાઃ-તથા નીતિનૃદિતિ ॥ સદાચારપરાયણઃ ॥ તદ્વતો
હિ સર્વેપિ સાહાય્યં જનંતે ॥ તદ્વિપરીતસ્ય ચ વૈપરીત્યમ્ ॥

અર્થઃ-વલી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો કે નીતિનો ધારણ
કરનાર એટલે સદાચારને વિષે તત્પર, સદાચારવાલાને નિશ્ચે સર્વે
પણ સહાય કરે છે અને અસત્ આચરણ કરનારનું વિપરીતપણું
કરે છે ॥

ટીકાઃ-॥ યદુક્તં ॥ યાંતિ ન્યાયપ્રવૃત્તસ્ય તિર્યંચોપિ સહા-
યતામ્ ॥ અપંથાનં તુ ગચ્છન્તં સોદરોપિ વિમુંચતીતિ ॥ ૯ ॥

અર્થઃ-॥ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે ન્યાય માર્ગે ચાલનારની સહાય
તિર્યંચ એટલે પશુ પક્ષી પણ કરે છે, ને ઝનમાર્ગે ચાલનાર પુરુષનો
સોદર (જાણ) પણ ત્યાગ કરે છે ॥ ૯ ॥

ટીકાઃ-તથા સ્થૈર્યીતિ ॥ સ્થૈર્યં કાર્યારંજે અનૌત્સુક્યં તદ્વા-
ન ॥ ઉત્સુકા હિ રાજસ્યેન કાર્યમારંજમાણાઃ શાસ્તારમપ્યુદ્ધ-
જયંતિ ॥

અર્થઃ-વલી તે શ્રોતા પુરુષ કેવા હોય તો, સ્થૈર્યી કેહેતાં
કાર્યના આરંજને વિષે સ્થિરતાવાલા, અને જે સ્થિરતાવાલા નથી
ને કાર્યનો આરંજ કરે છે તે પુરુષ પોતાનો જે શિક્ષક તેને પણ
ઝડેગ પમાડે તેમાં શું કહેવું ?

ટીકાઃ-યદુક્તં ॥ અસ્થિરાઃ સ્વૈરિણો નૂનં ક્ષોજયંતિ પ્રભૂ-
નપિ ॥ અચલાનાકુલારંજા યુગાંતપર્વતા ઇવેતિ ॥

અર્થઃ-જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અસ્થિર હોય ને સ્વેચ્છા

चारी होय. ते निश्चे मोटा पुरुषने पण क्षोत्र पमाणे ठे, जेम प्रलय कालनो वायु पर्वतोने पण कंपावे ठे तेम ॥

टीकाः—तथा धैर्यीति ॥ धैर्यमापत्स्वपि मनसो ऽक्षोभ्यत्वं ॥ तद्वान् ॥ अधीरो हि विघ्नाकुलितचेता गुरुमपि हीलयति ॥ यदुक्तं ॥ विघ्नविक्षोभितस्त्वांतः कदाचिद्धर्मकर्मणि ॥ कातरः सातरसिको गुरुमप्यवमन्यत इति ॥ ११ ॥

अर्थः—वली श्रोता पुरुष केवो होय ? तो, धैर्यी एटले धैर्य ते आपत् कालमां पण मननुं न क्षोत्रवापणुं एवा गुणे करी सहित ते धीरजवालो कहेवाय ने जे अधीर पुरुष ठे. ते तो विघ्नवने आ-कुल ठे चित्त जेनुं एवो ठतो गुरुनी पण हीलना करे ठे. जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे क्यारेक विघ्नवने क्षोत्र पाम्युं ठे चित्त जेनुं एवो पुरुष धर्म कर्मने विषे रंक जेवो थाय ठे अने शातासुखनो लालची थाय ठे, त्यारे गुरुनी पण अवगणना करे ठे.

टीकाः—तथा सद्धर्मार्थीति ॥ सन् शोचनो धर्मो लोकप्र-वाहरहितः ॥ आज्ञानुगतः प्रतिश्रोतोपरनामा पारमेश्वरः शुद्धो मार्गस्तस्यार्थी गवेषकः ॥ लोकप्रवाहनिरते हि पुंसि जलभृत-कुंभोपरिपातुकजलबिंदुरिव गुरूपदेशो बहिर्बुधति

अर्थः—वली ते श्रोता पुरुष केवो होय ? तो सद्धर्मार्थी ए-टले सारो शोचतो जे लोकप्रवाह रहित ती र्थकरनी आज्ञाने अनु-सरतो प्रतिश्रोत ए प्रकारनुं जेनुं बीजुं नाम ठे एवो परमेश्वर सं-बंधी शुद्ध मार्ग तेनो गवेषणा करनार एवा लक्षण सहित श्रोता जोइए. केम जे लोकप्रवाहने विषे अति आशक्त थयो जे पुरुष

तेने विषे गुरु महाराजनो उपदेश प्रवेश पामतो नथी बारणे नीकली जाय ठे जेम जलवमे संपूर्ण जरेला कुंज उपर जेटहुं पाणी पमे ते सर्वे बारणे नीकली जाय ठे तेम.

टीका:- ॥ यदुक्तं ॥ अंधं प्रति यथा लास्यं गानं च बधिरं प्रति ॥ अनर्थिनं प्रति व्यर्थं तथा सद्धर्मदेशनम् ॥ १२ ॥

अर्थ:-जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे आंधला प्रत्ये सुंदर नृत्य करवुं तथा बेहेरा प्रत्ये सुंदर गान करवुं जेम व्यर्थ ठे, तेम जे पुरुषने साचा मार्गनी अजिलाषा नथी ते प्रत्ये साचा मार्गनो उपदेश करवो व्यर्थ ठे ॥

टीका:-तथा विवेकवानिति ॥ पारिणामिक्या बुद्ध्या युक्तायुक्तविमर्शो विवेकस्तद्वान् ॥ विवेकी हि हेयपरित्यागेनोपादेयमुपादत्ते ॥

अर्थ:-वली ते श्रोता पुरुष केवो होय तो के विवेकवालो एटले जे करवाथी पश्चाताप न थाय, एवं करावनारी जे बुद्धि तेने पारिणामिकी बुद्धि कहिए तेवी बुद्धिये करी युक्त, तथा युक्त अयुक्तनो जे विचार करवो तेने विवेक कहिए तेवा विवेक सहित जे होय ते विवेकी कहिए ॥

टीका:-तदुक्तं-हेयं विहाय विरलाः सद्सद्दिवेकादादेय मत्र समुपाददते पुमांसः ॥ संप्रत्यहो जगति हंत पिबन्ति नीरात, क्षीरं विविच्य सहसा विहगाः कियंतः ॥ १३ ॥

अर्थ:-ते कहुं ठे, जे पुरुष सत् असत्ना विवेकथी त्याग करवा योग्यनो त्याग करे ठे, ते ग्रहण करवा योग्यनुं ग्रहण करे ठे,

તેવા પુરુષ આ જગતમાં વિરલા છે. એટલે થોડા છે ॥ જેમ વર્તમાન કાલે જગતમાં કેટલાક પક્ષી દૂધને જલ બે ખેગાં હોય છે તેમાંથી તે બેને શીઘ્રપણે જૂદાં કરીને દૂધનું પાન કરે છે ને જલનો ત્યાગ કરે છે ॥૧૩॥

ટીકા:-॥ તથા સુધીરિતિ ॥ સુધી પ્રાજ્ઞઃ ॥ અજ્ઞે હિ વ-
ક્તાપિ ગુરુર્ન કિંચિત્ સંસ્કારમાધાતુમીષ્ટે ॥ યદુક્તં ॥ વ્યા-
ख्याता કં ગુણં કુર્યાદ્દિનેયે મંદમેઘસિ ॥ દુરેઘસિ શિતોપ્યેતિ કુ-
ઞારઃ કુંઠતાં હઠાત્ ॥ ૧૪ ॥ તદેવં પૂર્વોદિતસકલગુણગણસંપન્નઃ
સ્ત્વં જોઃ શ્રોતસ્તતો મયોપદેશસર્વસ્વં શ્રાવ્યસે ઇતિ કૃતાર્થઃ ॥

અર્થ:-બહી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો, સુધી એટલે જા-
હો, કેમ જે અજ્ઞાની પુરુષને વિષે, સારું કહેનાર એવા પણ ગુરુ,
કાંઈ પણ સારો સંસ્કાર ચલાવવા સમર્થ નથી. જે માટે શાસ્ત્રમાં
કહ્યું છે જે મંદ બુદ્ધિવાલા શિષ્યને વિષે, ઉપદેશ કરનાર ગુરુ શો
ગુણ કરી શકે? કાંઈ ન કરી શકે. જેમ કુહામાંથી ન ઠેકાય એવું
દુઃખદાયી કાષ્ઠ તેને વિષે તીવ્રો એવો પણ કુહાનો બલાત્કારથી કું-
ઠિત થાય છે તેમ તે માટે પૂર્વે કહ્યા એવા સકલ ગુણ ગણ તેણે સ-
હિત એવો તું શ્રોતા પુરુષ હું માટે, હું ઉપદેશનું સર્વસ્વ સંઘલાવુંબું.
અર્થાત્ એવા શ્રોતા પ્રત્યે આ સર્વોપરિ ઉપદેશ સંઘલાવવા યોગ્ય છે,
એ પ્રકારે આ બીજા કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૨ ॥

ટીકા:-શ્દાનીં યોગ્યશ્રોતારં પ્રતિ યદ્વક્તવ્યં તત્પ્રસ્તાવના-
મારચયિતું વૃત્તદ્વયમાહ ॥

અર્થ:-હવે યોગ્ય શ્રોતા પુરુષ પ્રત્યે જે કહેવા યોગ્ય છે તેની
પ્રસ્તાવના કહેવાને બે કાવ્ય સંઘાથે કહે છે.

मूलकाव्यं

इह किं कलिकालव्यालव कत्रांतराल-
स्थितजुषि गततत्त्वप्रीतिनीतिप्रचारे ॥

प्रसरदनवबोधप्रस्फुरत्कापथौघ-

स्थगितसुगतिसर्गे संप्रति प्राणिवर्गे ॥ ३ ॥

प्रोत्सर्पज्ञस्मराशिग्रहसखदशमाश्चर्यसाम्राज्यपुण्य-

न्मिथ्यात्वध्वांतरुद्धे जगति विरलतां याति जैनैर्दमार्गे ॥

संक्लिष्टद्विष्टमूढप्रखलजम्जनान्नायरक्तैर्जिनोक्तिप्रत्यर्थी

साधुवेषैर्विषयिन्निरन्तः सोयमप्राधि पंथाः ॥ ४ ॥

टीकाः—एवंविधे प्राणिवर्गे सति साधुवेषैः सोयं पंथा अप्राधीति संबंधः । अप्राधि अतानि । अत्रचाप्राधीति प्रथे-
रिनंतस्य इचि वेत्यनेन सानुबंधत्वाद्विकल्पीय-ह्रस्वनिर्मु-
क्तपक्षे रूपम् ॥

अर्थः—प्राणीनो समूह, आगळ कहीशुं ए प्रकारनो थये ठते, साधु वेष धारी पुरुषोए आ मार्ग विस्तार्यो ठे. आ ठेकाणे व्याकरण विचार जे अप्राधि एवुं जे रूप थयुं ते तो इनंत एवो जे प्रथम धातु, तेनुं “इचि वा” ए सूत्रे करीने जे पक्षे विकल्पे-ह्रस्वता नयी थती ते पक्षे अप्राधि एवुं सिद्ध रूप थाय ठे ॥

टीकाः—कोऽसौ पंथा मार्गः स्वमनीषिकाकल्पितं मतं ॥ सोऽयं स इति सकलजनप्रसिद्धो ऽयमिति इदानीं प्रत्यक्षोपलब्ध-
मानः कथमप्राधि ? अनन्तः ससंताद् चूरिदेशेष्वित्यर्थः ॥

अर्थः—आ ते कीयो मार्ग एटले पोतानी बुद्धिये कदपना कयों एवो ते कीयो मत ठे ? तो सकल जनने प्रसिद्ध एवो आ प्रत्यक्ष जणातो मत ठे ते कये प्रकारे विस्तार्यो ? तो चारे पासे घणा देशमां विस्वार्यो.

टीकाः—कै. साधुवेषैः साधोः सुविहितस्येव वेषो रजोहरणा-
दिनेपथ्यो न त्वाचारो येषां ते तथेति ॥ सन्मुनिर्लिंगमात्रधारिन्निः॥

अर्थः—कोणे मार्ग विस्तार्यो ? तो रजोहरणादि सुविहित साधुनो झूषण रूपी जे वेष, तेनुं धारण करता पण ते सुविहितना आचारनुं धारण न करता एवा, वेष मात्र धारी एटले साचा मुनिना लिंगमात्रनुंज धारण करनार एवा पुरुषोये ॥

टीकाः—कुत एनदित्यत आह ॥ विषयिन्निः ॥ विषि एवन्ति संसारगुप्तौ वध्नन्ति आसेविनं प्राणिनमिति विषयाः शब्दादयः ॥ तद्वदिन्नरिन्द्रियार्थव्यासंगिन्निः ॥ विषयासंगो हि यतीनां दीक्षया विरुध्यते ॥

अर्थः—शा हेतु माटे तो त्यां कहे ठे जे संसार रूपी बंधी-खानाना घरने विषे पोताने सेवन करनार प्राणीने बांधी राखे ते विषय कहीए, ते शब्दादि पांच विषय तेणे सहित एटले निःकेवल विषय मात्रमांज आसक्त एवा ते साधुवेषि ठे माटे केम जे यतिने, विषयमां आसक्तपणुं अने दीक्षापणुं ए बेने परस्पर विरुद्ध ठे. शी रीते ? तो ज्यां दीक्षापणुं ठे त्यां विषयासक्तपणुं नथी अने ज्यां विषयासक्तपणुं ठे त्यां दीक्षापणुं नथी

टीकाः—॥ यदुक्तम् ॥ मुहुरपह्नियमाणाः सारयोऽक्षैरि-

વાઠ્ઠૈર્જવફલક ઉદારેऽતીવ બંઞ્રમ્યમાણાઃ ॥ વધવિશસનબંધૈઃ
સાંદમાસાદયંતે, પરમવિષયજ્ઞાજો દીક્ષિતા ભૂરિકાલમ્ ॥

અર્થઃ:-જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જેમ પાસા વળે સોગટાં, બાજીમાં ચારેપાર ઘરોઘર જમે છે ને ત્યાં અનેક પ્રકારે ઘાત તથા નાશ તથા બંધન છેદ પામે છે તેમ ચતુર્ગતિ સંતારરૂપ ચોપટ છેલને વિષે વિષયજ્ઞોગી દીક્ષાવંત પ્રાણી પણ અતિશે ઝમણ કરતાં કરતાં ઘણાં કાલ સુધી અનેક પ્રકારે નાશઘાત બંધનાદિકે કરીને છેદપામે છે.

ટીકા:-॥ કિંરૂપઃ પંથાઃ, જિનાનામર્હતામુક્તિર્વચનમાગ-
મઃ તસ્ય પ્રત્યર્થી વિરોધી પારમેશ્વરસિદ્ધાંતવિપર્યસ્તાર્થપ્રરૂપ-
ણરૂપતયા તદન્નિહિતયુક્તિબાધિતઃ ॥ કસ્માદેવંવિધઃ પંથાઃ
પ્રથિતસ્તેરિત્યત આહ ॥

અર્થઃ:-કેવો માર્ગ તેમણે વિસ્તાર્યો ? તો જિન જે અરિહંત તેમના વચનરૂપી જે શાસ્ત્ર તેનો વિરોધિ, એટલે પરમાત્માનો કહેલો જે સિદ્ધાંત તેથી વિપરીત જે અર્થની પ્રરૂપણા તેણે કરીને તે સિદ્ધાંતમાં કહેલી જે યુક્તિ તેથી વાધ પામેલો. શા માટે એ પ્રકારનો માર્ગ તેમણે વિસ્તાર્યો ? તે કહે છે.

ટીકા:-સંક્ષિલષ્ટેત્યાદિ ॥ સંક્ષિષ્ટઃ સાતત્યેન ધાર્મિકજનો
પ્રતાપકાર્ત્તરૌદ્રાધ્યવસાયવાન્, દ્વિષ્ટો મત્સરી ગુણવદ્ગુણઞ્જન-
પ્રવણવુદ્ધિઃ ॥ મૂઢઃ ॥ હેયોપાદેયવિમર્શશૂન્યઃ ॥ પ્રખલઃ ॥ પ્ર-
કર્ષેણ પિશુનઃ ગુણવદ્ગુણાસદ્દૂષણારોપણચતુરઃ જનો દુર્મર્મેધા
યો જનસ્તેષામેવ ચતુર્વિધઃ સંઘસ્તસ્યામ્નાયઃ શિષ્યપ્રતિશિ-
ષ્યાદિસંતાનઃ ॥ તત્ર રક્તાઃ પ્રીતિમંતઃ ॥ યદ્વા સંક્ષિષ્ટાદિવિ

शेषणोपेतो जनो नाम सुविहितसंघस्तस्याम्नायः गुरुपारंपर्या-
गतः श्रुतविरुद्धाचरणा तत्र रक्ताः पक्षपातिनस्ते, ते हि स्वस-
दृशजनाचरितं प्रामाण्येन प्रतिपद्यन्ते

अर्थः:-जे निरंतरपणे करीने धार्मिक जनने उपताप करनार
एवा जे आर्त्तरौद्र अध्यवसाय तेमणे सहित अने मत्सर सहित
एटले गुणवान पुरुषना गुणने नाश करवा तत्परं जेनी बुद्धि ठे
अने त्याग करवुं तथा ग्रहण करवुं ते संबंधि जे विचार तेणे र-
हित माटे मूढ पुरुष अने अतिशे खल एटले अतिशे चाफिन,
गुणवानना गुणने विषे असत् दोषना आरोपण करवामां चतुर अने
जरु एटले दुष्ट बुद्धिवालो. एवो जे लोक तेनो चार प्रकारनो संघ
(साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका रूप) तेनो जे आम्नाय एटले शि-
ष्यने तेना शिष्य इत्यादि विस्तार ते विषे आशक्त (प्रीतिवाला) ते
पुरुष ठे, ए हेतु माटे अथवा जुंमा अध्यवसायवालो, द्वेषी, मूढ,
प्रखल, जरु ए प्रकारनां विशेषणे सहित एवो जे जन एटले नाम
मात्रे करीनेज सुविहित संघ पण गुणवदेनहीं, एवानो जे आम्ना-
य एटले गुरु परंपरागत शास्त्र विरुद्ध जे आचरण तेने विषे आ-
शक्त एटले पक्षपाति एवा जे साधुवेषी पुरुषो ठे ए हेतु माटे, केम
जे तेज पोताना सरखा जे लोक तेनुं आचरण प्रमाणपणे अंगी-
कार करे ठे.

टीका:-॥ यदुक्तं ॥ एगचरिं मन्त्रंता, सयंपि तेसिं पणसु
वदंता ॥ रागदोसठायणछा, केइ पसंसंति निरुद्धमे ॥

अर्थः:-जे माटे शास्त्रमां कहेलुं ठे जे एक आचारवालांने
मानेनार केटलाक पुरुष ठे ते तेमना मार्गमां पोते पण वर्तता ठता

पोताना दोषने ढांकवाने अर्थे धर्मरहित पुरुषोने पण प्रशंसा करेवे.

टीकाः—अत एवंविधा जिनोक्तिप्रत्यर्थिनमेव मार्ग प्र-
थयन्ति ॥ अथ ज्ञास्वतीव दीप्यमाने पारमेश्वरे पथि कुत एवं-
विधपथप्रथनस्य तमस इवावकाशः ॥ तत्राह ॥ जगति लोके
विरलतां स्तोकतां अदृषजनाच्युपगमनीयतां याति पाप्नुवति
सति ॥ कस्मिन् ॥ जिनेन्द्रमार्गे जगवत्प्रणीते शुद्धे प्रतिश्रोत-
सि पथि ॥

अर्थः—एहीज कारण माटे ए प्रकारनो जिनेश्वर जगवंतना
वचनना शत्रुरूपज मार्ग तेने विस्तारे ठे. ते उपर आशंका करे ठे,
जे सूर्यनी पेठे देदीप्यमान परमात्माना मार्गने विषे शायी ए प्र-
कारना मार्गना विस्तार रूपी अंधकारनो प्रवेश थयो ? तो कहे ठे
के जगत्मां जिनेन्द्र जगवंते कहेलो ने संसार मार्गथी उलटो एवो
शुद्ध मार्ग विरलपणाने एटले थोकापणाने पामे ठेते ज्ञावार्थ—लो-
कमां अदृष पुरुषज शुद्ध मार्गने पामवार्थी उत्सूत्र मार्ग विस्तार पाम्यो.

टीकाः—कस्मादेतदित्यत आह ॥ प्रोत्सर्प्यद्भस्मस्मेत्यादि ॥
प्रोत्सर्प्यन् जगवद्धीमहावीरमुक्तिसमये तज्जन्मराशिसंक्रांत्या
तत्पक्षसंघस्य बाधाविधायित्वात् प्रोज्झंनमाणो जन्मराशि-
नामा मंगलादिवत्कूरो ग्रहस्तस्य सखा मित्रं राजादित्वादन् ॥
ततश्च प्रोत्सर्प्यद्भस्मराशिग्रहसखं यदशमाश्चर्यमसंयति-
पूजाख्यं ॥

अर्थः—शायी एम थयुं ? तो त्यां कहे ठे जे जगवान श्री
महावीरस्वामि मुक्तें गया ते समये उदय पाम्यो, ने तेमनी जन्म-
राशीने संक्रमण थयो ए माटे. तेम महावीर स्वामीना पक्षपाती.

સંઘને બાધા પમાડતો જન્મરાશિ નામા ગ્રહ છે, તે મંગલાદિ ગ્રહની પેઠે મહા આકરો ગ્રહ છે તેનું મિત્રરૂપ જે અસંયતિ પૂજા નામે દશમું આશ્ચર્ય છે તેથી.

ટીકા:- અત્ર ચ સર્વ્યં જન્મરાશિદશમાશ્ચર્યયોલૌકિકસ-
ખયોરિક્કયોરપિ સાહચર્યેણ દુષ્કરૈકકાર્યકારિત્વં ॥ તच्चेह
कार्यं द्वयोरपि यथाहंदमावद्यकारित्वेन मिथ्यात्वपोषः ॥ क्व-
चिदसंज्ञाव्यवस्तुदर्शनं ह्याश्चर्यं ॥ असंयजनपूजा चानंतकाल-
जावित्वादसंज्ञाव्या वर्त्ततेऽतो जवत्याश्चर्यतच्च दशमं ॥

અર્થ:-અહીં જન્મરાશી ગ્રહને અને દશમાશ્ચર્યને પરસ્પર લૌકિક મિત્રની પેઠ મિત્રતા છે કેમ જે બેને પણ સંઘાતે દુષ્કર એવું એક કાર્ય પ્રત્યે કરવાપણું છે, તે એક કાર્ય કીયું? તો તે બેને પણ પોતાની નજરમાં આવે તેમ વર્તતા માટે યથાહંદ એવા જે પુ-
રુષ તેમનું પ્રબલપણું કરાવીને મિથ્યાત્વનું પોષણ કરવું. જ્ઞાવાર્થ:-
જન્મરાશિ ગ્રહ પણ ઘણા મિથ્યાત્વનો પોષણ કરનાર છે, ને દશમું
આશ્ચર્ય પણ ઘણા મિથ્યાત્વને પોષણ કરનાર છે. માટે એ કામને બે
જણ સંઘાતે ચલાવે છે, તેથી તેમને મિત્રતા થઈ છે. માટે ઘણું મિ-
થ્યાત્વનું બલ વૃદ્ધિ પામ્યું છે. આશ્ચર્ય તે શું? તો ક્યારે પણ સંજ્ઞે
નહીં એવી વસ્તુનું દેખવું તે ॥ અસંયતિ પૂજા પણ અનંત કાલે થઈ
છે માટે એ આશ્ચર્ય છે તે ગણતીમાં દશમું છે ॥

ટીકા:-કિલ જિનપ્રવચને દશાશ્ચર્યાણિ નિરૂપિતામિ ॥
તદુક્તં ॥ ઉવસગ્ગ ગગ્ગહરણં, ઇથ્થીતિથ્થં અજ્ઞાવિયા પરિસા ॥
કન્હસ્સ અમરકંકા અવયરણં ચંદસૂરાણં ॥ હરિવંશ કુંદુપ્પત્તી

ચમરુપ્પાત્તં ય અઠસય સિધ્ધા ॥ અસંસંજયાણ પૂઆ, દસવિઆ-
ણં તેણ કાલેણ ॥

અર્થ:-જિન પ્રવચનમાં દશે આશ્ચર્ય નિરૂપણ કર્યા છે, તેનાં
નામ ગણાવ્યાં છે જે ૧ ઉપસર્ગ ૨ ગર્જનહરણ ૩ સ્ત્રી તીર્થ ૪ અજ્ઞા-
વિત સજ્ઞા, ૫ કૃષ્ણ વાસુદેવ અમરકંકામાં ગયા, ૬ ચંદ્ર સૂર્યનું
અવંતરણ, ૭ હરિવંશ કુલની ઉત્પત્તિ, ૮ ચમર ઉત્પાત, ૯ એક સમે
એકસોને આઠ સિધ્ધ થયા, ૧૦ અસંયતિ પૂજા એ દશે પણ આ-
શ્ચર્ય અનંત કાલે થાય.

ટીકા:-તત્ર નવાનાં સ્વરૂપં ગ્રંથાંતરાદવસેયમ્ ॥ અસંયત-
પૂજાશ્ચર્યસ્યૈવહોષયોગિત્વાત્ તદ્દોષપ્રદર્શનોદ્દેશેન પ્રકરણપ્રવૃત્તેઃ
તસ્ય સામ્રાજ્યમિવ સામ્રાજ્યં, યથા રાજાઃ કસ્યચિત્સકલમં-
લાધિપત્યં રિપુવિજયપુરસ્સરમાઙ્ગૈશ્ચર્યં સામ્રાજ્યમુચ્યતે એવ-
મિદમપિ સુવિહિતજનતિરસ્કારેણ સકલલોકસ્યા સંયતજનાઙ્ગા-
વશવર્તિત્વં દશમાશ્ચર્યસ્ય સામ્રાજ્યં ॥

અર્થ:-તેમાં નવ આશ્ચર્યનું સ્વરૂપ તો ગ્રંથાંતર થકી જાણવું.
અસંયતિ પૂજા નામે દશમા આશ્ચર્યનું અહીં ઉપયોગીપણું છે. માટે
તેના દોષ દેખાવવાનો ઉદ્દેશ કરીને આ પ્રકરણની પ્રવૃત્તિ છે માટે
તે દશમા આશ્ચર્યનું ચક્રવર્તી રાજ્ય છે, જેમ કોઈ રાજાને સકલ
મંત્રલનું અધિપતિ પણું ને શત્રુને જીતવા પૂર્વક આજ્ઞા આપીને ઐ-
શ્ચર્યપણું જેમાં છે એવું ચક્રવર્તિ રાજ્ય હોય, એમ અહીં પણ સુવિહિત
જનનો તિરસ્કાર કરવો તેણે કરીને સકલ લોકને અસંયતિની આ-
જ્ઞામાં વર્તીવું એ દશમા આશ્ચર્યનું ચક્રવર્તિ રાજ્ય છે.

टीका:-तेन पुण्यदेधमानं मिथ्यात्वं ॥ अतस्त्वे तत्त्वप्रति-
प्रतिरूपं ॥ तदेव ध्वान्तं तमिश्रं सम्यग्ज्ञानालोकनिरासकम-
त्वात् ॥ तेन रुद्धे व्याप्ते ॥ जैनैर्द्रमार्गे ॥

अर्थ:-ते राज्ये करीने पुष्ट थतुं एटले वृद्धि पामतुं जे
मिथ्यात्व, मिथ्यात्व एटले अतत्त्वने तत्त्वपणारूपे अंगिकार करवुं,
ते मिथ्यात्वरूप अंधकार ज्ञानरूपी प्रकाशनो नाश करवाने समर्थ
हे, माटे अंधकारे व्याप्त थएलो जिनैर्द्र मार्ग ठते ॥

टीका:-अयमर्थः ॥ यथा ॥ श्यामायां नीरंध्राधतमसेन
लोचनप्रकाशावरणात्तस्करादिजनेन जनाऽसंज्ञाराद्राजमार्ग-
स्य विरलत्वं, तथा जगवति विद्यमाने तन्महिम्नैव यथाबंदानां
निरस्तत्वान्न मिथ्यापथप्रथावकाशोऽभूत् ॥ निवृत्ते तु जगवती-
दानीं दशमाश्चर्यप्रवृत्तेर्निरगलयथाबंदोत्सूत्रदेशनया चूरिलो-
कस्य वासितत्वेन प्रबलमिथ्यात्वोदयात्सम्यग्दृशां न्यगूनूत-
त्वेन जिनैर्द्रमार्गो विरलतां प्राप्तः ॥

अर्थ:-जेम रात्रीने विषे गांढ अंधकारे करीने नेत्रनो प्र-
काश आवरण पामे ठे, माटे चौरादिकना जये करीने लोकनो सं-
चार थतो नथी, माटे राजमार्गनुं विरलपणुं थाय ठे. तेम जगवान
विद्यमान हता त्यारे तेमना महिमावफेज पोतानी इच्छामां आवे
एम चालनार लोको नासता हता माटे मिथ्यामार्गनो प्रकाश न
हतो. ने ज्यारे जगवान मोहे गया त्यारे तो आ कालमां दशमा
आश्चर्यनी प्रवृत्ति ठे. माटे बंधन रहित पोतानी इच्छामां आवे तेम
उत्सूत्रनी देशनावफे घणा लोकोने उत्सूत्रनो पट (माघ) बेसाड्यो
एटले उत्सूत्ररूपी दुर्गंध लोकना हृदयमां चोटानी दीधी ठे. ते

હેતુ માટે પ્રબલ મિથ્યાત્વનો ઉદય થયો, તે માટે સમ્યક્ દૃષ્ટિ લો-
કોએ નીચાં મુખ કર્યાં એટલે સમક્ષિત દૃષ્ટી પોતાના સ્વરૂપમાં વરતે
હે. પણ પોતાનો ઉપદેશ નિર્થક જાય માટે કહેતા નથી માટે
જિનેંદ્ર માર્ગ વિરલપણાને પામ્યો હે એટલે ઘણોજ થોમો માલમ
પમે હે.

ટીકા—યથોક્તં ॥ પાતઃ પૂર્ણો જ્ઞવતિ મહતે નોપતાપાય
યસ્માત્ કાલેનાસ્તં ક શ્વ ન ગતા યાંતિ યાસ્યંતિ ચાન્યે ॥ એતા-
વત્તુ વ્યથયતિ યદા લોકવાદ્યૈસ્તમોન્નિસ્તસ્મિન્નેવ પ્રકૃતિ-
મહતિ વ્યોમ્નિ લબ્ધોઽવકાશઃ ॥

અર્થઃ—તે વાત દૃષ્ટાંતે કરીને કહી હે. જેમ સૂર્યનું પરબું
એટલે સૂર્યનું આથમબું તે મોટા ઉપતાપ જાણી નથી. જે હેતુ માટે
કાલે કરીને કોણ અસ્ત નથી પામતું, ને નહીં પામે અને નથી પા-
મ્યો. સર્વે પણ કાલે કરીને નાશ પામે હે, પણ આટલી વાત તો
પીમા કરે હે, જે સ્વાજ્ઞાવિક મોટું એહેવું આકાશ તેને વિષે લોક
નિંદ્ય એવું જે અંધકાર તેણે આકાશને વિષે અવકાશ પામ્યો એટલે
નિવાસ કર્યો ॥ જાવાર્થઃ—સ્વાજ્ઞાવિક નિર્મલ એવા આકાશ જેવા
જિનેંદ્ર માર્ગને વિષે અંધકાર જેવું મિથ્યાત્વ આવીને રહ્યું એ વાત
મને વ્યથા કરે હે એમ ગ્રંથકારે સૂચના કરી.

ટીકાઃ—અથ કસતિ જૈનેંદ્રમાર્ગે મિથ્યાત્વરુદ્ધત્વાદિ-
રત્નતાં પ્રાપ્ત ઇત્યાહ ॥ ઇહ કિલ કલિકાલેત્યાદિ ॥ ઇહ જગતિ
કિલ શબ્દાર્થસ્ત્વયે વદ્યતે ॥ પ્રાણિવર્ગે માનવસમુદાયે સતિ
॥ કિંરૂપે લોકોક્ત્યા કલિકાલો જિનોક્ત્યા ચ દુઃષમાકાલ-
સ્તેન કલિકાલ એવ દુઃસ્વમાકાલ એવ નિશ્ચિલાનાચારગરલ-

निलयत्वाव्यालः सर्पस्तस्य वक्त्रांतरालं वदनमध्यं ॥ तत्र
स्थितिं अवस्थानं जुषते सेवते यस्तस्मिन् ॥

अर्थः—हवे शुं ठते जिनेंद्र मार्ग मिथ्यात्ववमे व्यास थवा-
थी विरलपणाने पाम्यो एवी आशंका करीने कहे ठे. किल शब्दनो
अर्थ आगल कहीशुं आ जगतमां प्राणीनो समुदाय, लोकोक्तिये
कलिकाल अने जिनोक्तिए करीने दुःखमाकाल ठे, ते हेतु माटे
कलिकाल एज दुःखमाकाल ते रूपी सर्प केम जे सकल अना-
चाररूपी जेरनुं स्थान ठे माटे ते (कलिकालरूपी सर्प) ना मुखमां
स्थिति करते ठते.

टीकाः—अयमर्थः—यथा कश्चिन्महानागमुखांतर्वर्ती तद्
दंष्ट्रानिस्सरन्निरंतरगरत्नरगलितचेतनत्वान्न किंचित् कृत्या-
कृत्यं वेत्ति ॥ एवं कलिकालवर्त्यऽपि प्राणिवर्गस्तत्प्रज्ञवकुशी-
लताकृतघ्नताद्रोहप्रलंजनदंष्ट्राद्यनेकदोषपोषकबुषितातःकरणत्वा-
नात्मनो हिताहितमवस्यतीति

अर्थः—॥ आ ज्ञावार्थ ॥ जेम कोइ पुरुष महा सर्पना
मुखमां रह्यो ने ते सर्पनी दाढथी नीकलतुं जे निरंतर जेर तेना
समूहथी जेनुं चेतनपणुं गयुं ठे. ए हेतु माटे करवा योग्य
अने न करवा योग्य तेने कांइ पण जाणतो नथी एम कलि-
कालमां रहेनारो प्राणीनो समूह पण ते कलिकालथी उत्पन्न थयुं
जे कुशीलपणुं तथा कृतघ्नीपणुं, द्रोह, ठगाइ, कपट ए आदि अ-
नेक दोषवमे जेनुं अंतःकरण जरायुं ठे, ए माटे पोतानुं हित तथा
अहित तेने नथी जाणतो.

टीकाः—अत एव तत्त्वेषु जगत्प्रणीतेषु जीवाजीवादिषु

પ્રીતિરેતાન્યેવ વાસ્તવાનિ તત્વાનિ ન તુ કુતીર્થિકપ્રણિતાનીતિ
 ચેતસઃ પ્રમોદઃ ॥ તથા નીતેર્ન્યાયસ્ય સદાચારસ્ય પ્રચારઃ પ્ર-
 વૃત્તિસ્તતશ્ચ ગતૌ યથાક્રમં કુદર્શનાચ્યાસદુર્વિદગ્ધત્વેન પ્રમા-
 દન્નૂધરન્નારાક્રાંતત્વેન ચ નષ્ટૌ તત્ત્વપ્રીતિનીતિપ્રચારૌ યસ્ય સ
 તથા તસ્મિન્ ॥ કલિકાલમાહાત્મ્યાદિ પ્રાણિનાં તત્ત્વપ્રીતિ-
 ન્યાયપ્રવૃત્તિશ્ચ નષ્ટા ॥

અર્થ:-એજ કારણ માટે જગવંતે કહેલાં જે જીવ અજીવ
 આદિ તત્ત્વ તેને વિષે પ્રીતિ એટલે આ જે જગવંતે કહ્યાં છે એટલાંજ
 વસ્તુતાં તત્ત્વ છે પણ કુતીર્થિક કહેલાં તે તત્ત્વ નથી. એ પ્રકારનો
 જે ચિત્તમાં હર્ષ તે પ્રમોદ કહીએ. વલી નીતિ કહેતાં ન્યાય
 એટલે સદાચાર તેનો પ્રચાર એટલે પ્રવૃત્તિ તે નીતિ પ્રચાર કહીએ
 એ બે કુદર્શનના અન્યાસથી થઈ જે પોતાની અણસમજણ તેથી,
 તથા પ્રમાદરૂપી પર્વતના નારથી દબાયાં છે એટલે જે પુરુષનાં ગયાં
 છે એવા પુરુષ થયે ઠેતે કલિકાલના માહાત્મ્યથી પ્રાણી છે તત્ત્વ પ્રી-
 તિ તથા ન્યાય પ્રવૃત્તિ તે બે નાશ પામ્યાં છે.

ટીકા:-યદુક્તં ॥ કલૌ કુમતસંસ્કારવારપૂર્ણે નૃણાં હૃદિ ॥
 અવકાશમર્વિંદતી, તત્ત્વપ્રીતિઃ શ્રુતા ધ્રુવં ॥ નષ્ટાઃ શ્રુતિઃ સ્મૃતિ-
 ર્હુતા, પ્રાયેણ પતિતા દ્વિજાઃ ॥ મલ્લેન નાશિતાઃ શિષ્ટાઃ હા વૃક્ષો
 વર્ત્તતે કલિઃ ॥

અર્થ:-જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે કલિકાલને વિષે ઘણા
 કુમતના સંસ્કારથી માણસનાં હૃદય નારાયાં છે માટે તેને વિષે તત્ત્વ
 પ્રીતિ પેસતી (પ્રવેશ કરતી નથી તેથી નિશ્ચે તત્ત્વપ્રીતિ નાશ પામી
 ઇશ્વરનું જે વચન તે વેદ કહીએ અથવા શ્રુતિ કહીએ તથા તે વચ-

નને અનુસરતું જે ઋષિનું વચન તે સ્મૃતિ કહીએ તે શ્રુતિ સ્મૃતિ
 બે પણ લોપ થયાં કેમ જે તેના પ્રવર્તક બ્રાહ્મણ એટલે બ્રહ્મને જાણ-
 નાર પુરુષ બ્રહ્મજ્ઞાની એટલે આત્મા અનાત્માને યથાર્થ જાણનાર તે
 પુરુષ પતિત થયા. એટલે અધમ પુરુષ થયા ને જે લોકમાં સારા
 પુરુષ કહેવાતા હતા તે મેલે કરીને નાશ પામ્યા. એટલે અસાધુ પુ-
 રુષના વચનમાં વિશ્વાસથી તેમના અંતરમાં અનેક પ્રકારે મલ જ-
 રાયા માટે નાશ પામ્યા કહેવાય આ વાત લેવડ જરેલી છે. અહો
 કલિકાલ ઘણો વૃદ્ધિ પામ્યો છે.

ટીકા:—તથા પ્રસરન્ ॥ તથાત્રિધગુરુસંપ્રદાયાજ્ઞાવાત્ પ્રાદુ-
 ર્નવન્ અનવબોધઃ સમ્યક્સિદ્ધાંતાર્થાપરિજ્ઞાનં ॥ તેન પ્રસ્ફુરંતઃ
 ઝન્મીલંતઃ કાપથાનાં કુમાર્ગ્ગણામોઘાઃ સમૂહાસ્તૈઃ ॥ સ્થગિત-
 સ્તિરસ્કૃતઃ સુગતેરપવર્ગલક્ષણાયાઃ સર્ગો નિષ્પત્તિર્યસ્ય સ તથા
 તસ્મિન્ શ્વદમુક્તં જવતિ સંપ્રતિ હિ કાલદોષેષ્ણ બુદ્ધિમાંધ્યાત્
 સાતિશયગુરુસંપ્રદાયાજ્ઞાવાચ્ચ સમ્યગાગમાર્થાપરિજ્ઞાનેન સ્વસ્વ-
 મતમાસ્થાય બહવઃ કુતીર્થિકાઃ પ્રાદુર્નૂતાઃ ॥

અર્થ:—વલી યથાર્થ ગુરુ સંપ્રદાયનો અજ્ઞાવ છે. માટે પ્રગટ
 થતું જે અજ્ઞાન એટલે સિદ્ધાંતના અર્થનું અજાણપણું તેથી પ્રગટ
 થયા જે કુમાર્ગના સમૂહ તેણે કરીને મોક્ષ જેનું લક્ષણ છે એવી જે
 સુગતિ તેનો માર્ગ તિરસ્કાર પામ્યો એટલે ઢંકાયો છે મોક્ષમાર્ગ
 જેનો એવો પ્રાણીનો સમૂહ થયે ઢટે લિંગધારીયોએ આ કુમાર્ગ ચ-
 લાવ્યો છે, એ પ્રકારે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે હાલમાં કાલદોષે કરીને
 બુદ્ધિનું મંદપણું છે માટે અને અતિશયે સહીત જે ગુરુ સંપ્રદાય તેનો
 અજ્ઞાવ છે માટે સારો આગમનો જે અર્થ તેનું જાણપણું નથી માટે

पोते पोताना मन अंगीकार करीने घणा कुतीर्थिक लोको प्र-
गट थया ठे.

टीकाः—तेषां च परस्परविरुद्धानेककुमतशतश्रवणोद्यमान-
संदेहदोलाधिरुढमनसः प्राणिवर्गस्य कुतः सुगतिः, नहि सा ने-
कमार्ग साध्या ॥ तात्त्विकसम्यक्ज्ञान दर्शनचारित्रात्मकैक मार्ग-
साध्यत्वात् तस्याः ॥ नच दोलायमानमानसानां वास्तवैकमु-
क्तिपथतत्त्वनिर्णयः ॥ तदज्ञावाच्च कथं मुक्त्युपायानुष्ठानसेवनं
तदज्ञावाच्च कथं मुक्तिरिति संप्रति इदानीं किलेति संज्ञावने ॥
संज्ञाव्यते एतद्यत्कलिकालानुज्ञावात् संप्रत्येवंविधः प्राणि-
वर्गः ॥ इति वृत्तद्वयार्थः ॥

अर्थः—ने तेमना परस्पर विरुद्ध एवा अनेक प्रकारना मन
तेमनुं सेंकमो वार जे सांजलवुं ते थकी उत्पन्न थया जे संदेह, ते
रूपी जे हिंचालो ते उपर बेठुं ठे मन जेनुं एवो, एटले एक वातनो
निरधार थतो नथी, माटे अति चंचल जेनुं चित्त ठे एवो प्राणीनो
समूह तेने क्यांथी सुगति थाय, केम जे ते सुगति ठे ते अनेक
मार्ग वने सिद्ध थती नथी, ते सुगतिनो यथार्थ सारां ज्ञान दर्श-
न ने चारित्र ते रूपज एक मार्ग, तेणे करीने साधवा योग्य ठे एहेतु
माटे, ने जेमनुं चंचल मन ठे तेमने यथार्थ एक मुक्ति मार्गना त-
त्वनो निश्चय थतो नथी अने ज्यारे मुक्ति मार्गनो निश्चय न थयो
त्यारे मुक्तिना उपाय रूप जे अनुष्ठान तेनुं सेवन पण क्यांथी थशे
अने ज्यारे मुक्तिना उपाय रूप अनुष्ठाननुं सेवन न थयुं त्यारे मुक्ति
पण क्यांथी थशे. इत्यादि वर्तमान कालमां ए वात संज्ञवे ठे जे
कलिकावना महिमाथी ए प्रकारनो प्राणिःसमूह थयो देखाय ठे

तेथी लिंगधारीयोए आ कुमार्ग चलाव्यो ठे. ए प्रकारे बे काव्यनो संघाते अर्थ कह्यो.

टीकाः—इदानीं योग्यस्य श्रोतुः पुरतः साधुवेषकद्विपते पथि दशजिह्वारैस्तत्प्ररूपितं धर्मं प्रतिपादयन् तस्य च कर्मनिर्मूलनाऽक्षमत्वं संज्ञावयन्निदमाह ॥

अर्थः—हवे योग्य श्रोतानी आगल साधुवेषधारी लोकोए पोतानी मतिथी कदपेला मार्गने विषे दशजिह्वारे करीने तेमणे प्ररूपणा कयों जे धर्म ते देखावे ठे. ने ते धर्म कर्मने मूलमांथी उखे-रवाने समर्थ नथी, एम संज्ञावना करता ठता आ काव्य कहे ठे.

॥ मूलकाव्यं ॥

अत्रौद्देशिकजो जनं जिनगृहे वासो वस्त्यऽक्षमा,
स्वीकारोर्थगृहस्थचैत्यसदनेषप्रेक्षिताद्यासानं ॥
सावद्याचरितादरः श्रुतपथावज्ञा गुणिद्वेषधी, धर्मः
कर्महरोऽत्र चेत्पथि जवेन् मेरुस्तदाब्धौ तरेत् ॥ ५ ॥

टीकाः—अत्र पथि अयं धर्मश्चेत्कर्महरो जवेत् तदा मेरुर्ब्धौ तरेदिति संबंधः ॥ अत्र अस्मिन् प्रत्यक्षोपलब्धमाने पथि लिंगिकद्विपते मते धर्म औद्देशिकजो जनादिकः ॥ अयं चेद्यदि कर्महरो ज्ञानावरणादिनिरासदक्षो जवेत्स्यात्तदा तदानीं मेरुर्लक्ष्यो जनद्वयसः पर्वतराजः ॥ अब्धौ सागरे तरेत् प्लवेत् ॥

अर्थः—आ लिंगाधारीये कदपेला मार्गनो धर्म जो कर्मनो

नाश करे तो मेरु पर्वत समुद्रमां तरे ए प्रकारे संबंधः, आ प्रत्यक्ष जणातो लिंगधारीये कहेलो जे मत तेने विषे औद्देशिक ज्ञानादिक जे धर्म ते जो कर्मने हरे एटले ज्ञानावरणादिक कर्मनो जो नाश करवामां माह्यो होय तो लाख योजननो मेरु नामे पर्वतनो राजा ते समुद्रमां तरे, एटले जेम मेरु पर्वत समुद्रमां न तरे तेम लिंगधारीये कहेलो धर्म कर्मने न हरे.

टीकाः—अयं च निदर्शनालंकारः ॥ अत्रवन् वस्तुसंबंध, उपमापरिकल्पक इति तद्वक्षणात् ॥ ततश्चात्र प्रस्तुतधर्मकर्महरत्वयो मेरुसमुद्रतरणयोश्च संबन्धोऽनुपपद्यमान उपमानोपमेयज्ञावे पर्यवस्यति ॥ मेरोः समुद्रतरणमिव प्रस्तुतधर्मस्य कर्महरत्वं ॥ ततश्चायमर्थः ॥ समुद्रे पाषाणशकलमात्रस्यापि तरणमसंज्ञवि, किंपुनर्मेरोः ॥ ततो यथा मेरोः समुद्रतरणमघटमानमेव मस्य धर्मस्य कर्महरत्वमिति ॥

अर्थः—आ निदर्शना नामे अलंकार थयो, तेनुं लक्षण अलंकार शास्त्रमां कह्युं ठे उपमानी परिकल्पना करना न थयेलो वस्तुनो संबंध ते निदर्शना नामे अलंकार कहीये माटे आ जगाये वर्णन कर्यो जे लिंगधारीनो धर्म तथा तेने कर्मनुं हरवापणुं ए बे उपमेय वस्तु ठे. तेनो मेरुपर्वतने तथा ते पर्वतनुं समुद्रमां तरवापणुं ए बे उपमान वस्तु ठे तेमनो न थएलो एटले अघटतो जे संबंध ते जे ते उपमान उपमेय ज्ञावने विषे पर्यवसान पामे ठे एटले स्थिति करे ठे इति अलंकार विचारः—मेरु पर्वतनुं जेवुं समुद्रमां तरवुं तेनुं वर्णन करीशुं एवो लिंगधारीये कहेलो धर्म तेने कर्मनुं हरवुं ठे माटे आ ज्ञावार्थ सिद्ध थयो जे समुद्रने विषे पाषाणना

ककमाने पण तरवानुं संजवतुं नथी तो मेरुपर्वतने न संजवे तेमां
शुं कहेवुं ? जेम मेरुने समुद्र तरवुं अघटतुं ठे तेम आ वेषधा-
रीए कहेला धर्मेने पण कर्मने हरवापणुं अघटतुंज ठे.

टीकाः—यत्र यस्मिन् पथि किं यतीनामौद्देशिकजो-
नादिधर्म इष्यत इति सर्वत्र क्रियाध्याहारः ॥ तत्र उद्देशेन वि-
कल्पेन यतीन्ममसि कृत्वा निर्वृत्तं निष्पादितम् औद्देशिकं ॥
क्रीतादित्वादिकण् ॥ तच्च तद् जोजनं चाऽशनादि ॥ यद्यपि
सिद्धांत औद्देशिकशब्द उद्गमदोषद्वितीयज्ञेदार्थः श्रूयते ॥ त-
थापी ह वक्ष्यमाणतृतीयवृत्तार्थपर्यालोचनेन आधाकर्मिके व-
र्त्तते ॥ तस्यैवेह केवल्यतिनिमित्तविधीयमानत्वेन महादोषतया
विवक्षितत्वात् ॥ उद्देशनिर्वृत्तत्वस्य च सामान्यव्युत्पत्त्यर्थस्यो-
न्नयत्रापि समानत्वान् ॥

अर्थः—जे मार्गने विषे शुं ठे ? तो यतिने औद्देशिक जो-
जन करवुं ए आदिक अधर्म तेने विषे धर्म इहे ठे, एम सर्व जगा-
ये क्रियापदनो अध्याहार करवो, त्यां उद्देश शब्दनों विकल्प एटलो
अर्थ ठे. एटले यतिने मनमां राखीने नीपजावुं जे जोजन ते
औद्देशिक कहिए ॥ व्याकरण विचार ॥ क्रीतादिकमां ए शब्दनों
पाठ ठे माटे इकण प्रत्यय आवीने औद्देशिक शब्द सिद्ध थयो ठे
माटे औद्देशिक एहेवुं जे अशनादिक जोजन त्यां सिद्धांतने विषे
औद्देशिक शब्द जे ते सोल उद्गम दोष ठे तेनो बीजो जेद ठे ॥
ए प्रकारनो अर्थ सांजलीए ठीए तो पण आ जगाए आगल क-
हीशुं जे त्रीजुं काव्य तेनो अर्थ विचारी जोतां आधाकर्मिकरूपि
अर्थ जणाय ठे. आ जगाए केवल साधु निमित्त जे करेवुं होय ते-

નોજ મહાદોષપણે આગલ કહેવાની ઇચ્છા છે, માટે ઉદ્દેશે કરીને નિષજાવ્યું એવો જે સામાન્ય વ્યુત્પત્તિનો અર્થ તે તો બે જગાએ સર-
ખો છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—અત્ર ચ યતીનામૌદેશિકજોજનગ્રહણે યથાઠંદા ઉ-
પપત્તિં દર્શયંતિ ॥ પૂર્વં હિ અધરિતધનાધિપકોશાગારાણિ ચૈત્ય-
સાધુષુ યદુપયુજ્યતે તદેવાસ્માકં વિત્તમન્યદનર્થં इत्यध्यव-
વસાયવ્યંજિતદેવગુરુજ્ઞક્રિત્ત્રાણિ મહીયાંસિ ત્રૂયાંસિ દાનશ્રદ્ધા-
લુશ્રાદ્ધકુલ્લાન્યત્રૂવન્ ॥ તતસ્તેષુ કુલેષુ તત્કાલીનયતીનાં
પ્રાસુકૈષણીયેનાપિન્નૈદ્યેણ નિરાવાધં નિર્વાહોઽન્નવિષ્યત્ ॥

અર્થ:—આ જગાયે સાધુને આધાકર્મિક જોજન ગ્રહણ કર-
વામાં સ્વેચ્છાચારી લિંગધારી પુરુષો સિદ્ધાંતથી વિરુદ્ધ પોતાની મ-
તિ કલ્પનાથી યુક્તિ દેખાએ છે, જે પૂર્વેના કુબેર જંઘારીનો દ્રવ્ય
જંઘારને તિરસ્કાર કરે એવાં ધનાધિપતિ શ્રાવકનાં કુલ હતાં. ને
એમ જાણતા હતા જે આપણું દ્રવ્ય જેટલું ચૈત્ય સાધુ નિમિત્ત વપ-
રાશે તેટલુંજ સાર્થક છે, ને વીજું તો નિર્રર્થક છે એ પ્રકારના અધ્ય-
વસાયથી દેવગુરુની જ્ઞક્રિતિના સમૂહ જેણે પ્રગટ કર્યો છે એવાં અ-
તિશે મોટાં ઘણાંક દાન ધર્મને વિષે શ્રદ્ધાવાલાં શ્રાવકનાં કુલ
હતાં, તે હેતુ માટે તે કુલને વિષે તે કાલના સાધુને પ્રાસુક ઇષ-
ણીય જિજ્ઞાસે કરીને એટલે નિર્દોષ આહારે કરીને પણ નિરાવાધ
નિર્વાહ થતો હતો પણ.

ટીકા:—અધુના તુ દુઃપમાકાલદોષાત્ દુર્નિહારાજોપદ્રવ-
પરચક્રાદિપ્રાચુર્યેણ દરિદ્રતામદપતાં ચ ગચ્છત્સુ તથા વિધસં-

हननशक्तिविकलानां शुद्धेन ज्ञक्तादिना संयमयात्रा...
ज्ञावे यदि कश्चिद्दानश्रद्धालुस्तीर्थाव्यवच्छेदमिच्छुः श्रावकः
श्रमणसंघनिमित्तनिर्वृत्तज्ञक्तादिनापि धर्माधारशरीरमुपष्टंजये
तदा को दोषः ?

अर्थः—हमणां तो दुःखमा कालना दोषथी दुकाल तथा रा-
जानो उपद्रव तथा परचक्रादि (शत्रुना सैन्यनां युद्धादि) कारणथी
ते श्रावकनां कुल दरिद्रपणाने तथा अद्वपणाने पाम्यां ठे माटे
तेने विषे आ कालना ते प्रकारनी संघयण शक्तिये रहित एवा सा-
धुने शुद्ध ज्ञक्तादिनादिक करीने संयमयात्रानो निर्वाह नथी यतो
माटे एज निमित्त कोइक दान श्रद्धावालो ने तीर्थनो उच्छेद न
थाय एम इह तो एवो जे श्रावकने साधुनिमित्ते निपजाव्युं जे ज्ञो-
जनादि तेणे करीने पण धर्मनुं आधारचूत एवुं शरीर तेनुं उपष्टंज
करे एटले साधु शरीरनो निर्वाह करे तो तेमां शो दोष ठे अर्थात्
कांइ पण नथी.

टीकाः—आत्मा च यतिना यथाकथंचन रक्षणी यः ॥ धर्म-
साधनत्वात् ॥ यदुक्तं ॥ सव्वस्थ संयमं संजमाउ अप्पाणमेव
रक्खंतो ॥ मुच्चइ अश्वायाओ पुणो विसोही मया विरई ॥

अर्थः—साधुए जेते प्रकारे आत्मा राखवो, एटले पाप लागे
तो पण आत्मानी रक्षा करवी. जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे सर्व
जगाये संयमनी रक्षा करतो ने संजमथी आत्मानी रक्षा करतो
एवो जे पुरुष ते पापथी मुकाय ठे फरीथी शुद्ध थाय ठे पण अ-
विरति नथी यतो एटले चारित्र्यथी रहित नथी यतो.

टीकाः—तथा कथंचित् रूक्षजक्तादिदानुसद्भावेपि घृतादिव्यतिरेकेणायतनयतीनां शरीरधारणानुपपत्तेः ॥ तत्कृते घृतादिनिश्चापि केनचित्पुण्यात्मना श्राद्धेन विधीयमाना समीचीनैव प्रतिज्ञासते ॥

अर्थः—वली कोइक प्रकारे लूखुं जोजनादिकना देनार मले पण घृतादिक विना आ काखना साधुने तेथी शरीर धारण थइ शकतुं नथी, माटे ते शरीर धारण करवाने अर्थे घृतादिकनी निश्चा पण कोइक पुण्यात्मा श्रावके करी होय ते ठीकज ठे एम जणाय ठे.

टीकाः—किंच ॥ यथाकथंचित् साधुजिः श्राद्धानां श्रद्धावृद्धये अशुद्धमपि ग्राह्यं ॥ तथैव तेषां पुण्योत्पत्तेः ॥

अर्थः—वली शुं ? तो जेते प्रकारे साधुये श्रावकनी श्रद्धा बधवाने अर्थे अशुद्ध पण ग्रहण करवुं केम जे तेबीज रीते ते श्रावकने पुण्यनी उत्पत्ति थाय ठे ते माटे.

टीकाः—तदुक्तं । अनेन पात्राय नियोजितेन स्यान्निर्जरा मे वसुनाधुनेति ॥ बुद्ध्या निराशंसतया ददानः पुण्यं गृहस्थः पृथु संचिनोति.

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, पात्रमां आप्युं जे आ धन तेणे करीने मारे हमणां निर्जरा थशे ए प्रकारनी बुद्धिए करीने कोइ प्रकारनी वांठा रहित आपतो जे गृहस्थ ते घणुं पुण्य उपार्जे ठे.

टीकाः—यरोपकारश्चायं स्वकार्यमुपेक्ष्याप्यवश्यं कर्तव्यः

॥ યદુક્તં ॥ નિયકજ્ઞં ચરકજ્ઞં વ, જે પમુતૂણ કેદ્ વિરહંતિ ॥ પર-
કજ્ઞં નિયકજ્ઞં વ, તે સુ સપ્પુરિસયા વસદ્

અર્થ:-ને આ પરોપકાર તો પોતાનું કાર્ય મૂકીને પણ અવ-
શ્ય કરવા યોગ્ય છે, જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જગતમાં કેટલાક
પુરુષો પરકાર્યની પેઠે પોતાનું જ કાર્ય મૂકીને પોતાના કાર્યની પેઠે
પારકું કાર્ય કરે છે એવા પરોપકારી પુરુષને વિષે સત્પુરુષતા નિ-
વાસ કરે છે.

ટીકા:-તસ્માદ્યતીનામાધાકર્મિકજોજનમદુષ્ટં, સંયમ-
શરીરોપદંત્રકત્વાત્ ॥ કદ્વપ્રહણવત્ ॥ શુરુજોજનવદ્ધા ॥
તથા યતિજિરાધાકર્મિકજોજનં વિધેયં, શ્રાદ્ધશ્રદ્ધાવૃદ્ધિહેતુ-
ધર્મદેશનવત્ ॥ ઇતિ પ્રયોગાવપ્યુપપચેતે ॥

અર્થ:-તે હેતુ માટે યતિને આધાકર્મિક જોજન કરવું તે
નિર્દોષ છે કેમ જે સંજમ શરીરને રાખનાર છે એ હેતુ માટે કદ્વ
(વસ્ત્ર) પ્રહણ પેઠ, એટલે જેમ વસ્ત્રાદિ છે તે સંયમ શરીરનું પુષ્ટા-
લંબન છે, તેમ આધાકર્મિક જોજન પણ છે, અથવા જેમ શુરુ જો-
જન શરીર સંયમ શરીરને રાખનાર છે, તેમ આધાકર્મિક જોજન
પણ છે. વલ્લી તેમજ સાધુએ આધાકર્મિક જોજન પણ કરવા યોગ્ય
છે, કેમ જે શ્રાવકની શ્રદ્ધા વધવામાં કારણ છે એ હેતુ માટે ધર્મ
દેશનાની પેઠે જેમ ધર્મ દેશના છે, તે શ્રાવકની શ્રદ્ધા વધવામાં
કારણ છે માટે સાધુને કરવા યોગ્ય છે, તેમ એ પ્રકારે અનુમાન
પ્રમાણના પણ બે પ્રયોગ આ સ્થલમાં સિદ્ધ થાય છે.

ટીકા:-તથા જિનાનામર્હતાં ગૃહમાયતનં તત્ર વાસઃ

सर्वदावस्थानं ॥ इह केचित् सप्तशीलतयोद्यतविहारं कर्तुं-
मशक्नुवन्तो यतीनां चैत्ये सर्वदावस्थानं युक्तमिति प्रतिपेदिरे ॥

अर्थः—वह्नी जिनराजनुं घर एटले चैत्य तेमां साधुने निरं-
तर रहेवुं एमने लिंगधारी साधुनो धर्म देखामे ठे, तेमां केटलाक
अति सुखसीलिया थया ठे ते माटे उग्र विहार करवाने असमर्थ
थया माटे साधुने निरंतर चैत्यमां रहेवुं ते युक्त ठे, एम अंगिकार
करे ठे, तेमां सिद्धांत विरुद्ध नाना प्रकारनी युक्तिउं देखामे ठे.

टीकाः—तथाहि आधुनिकमुनीनां चैत्यवासमंतरेण उ-
द्यानवासो वास्यात्, परगृहवासो वेति, द्वयी गतिः ॥ तत्र
परगृहवासोऽग्रे निराकरिष्यते ॥ स्त्रीसंसक्त्याद्याधाकर्मिकादि-
दोषकलापनावात् ॥

अर्थः—ते युक्तिउं टीकाकार कही बतावे ठे. जे आ कालना
मुनिने चैत्यवास विना उद्यानमां रहेवुं अथवा परघरमां रहेवुं ए
वे प्रकारनी गति ठे, तेमां स्त्रीनो संसर्ग थाय तथा आधाकर्मिक
आदि घणा दोष उत्पन्न थाय ए हेतु देखामीने परघर रहेवानुं
आगल खंरुन करीशुं ने उद्यानमां रहेवानुं हाल खंरुन करीए ठीए.

टीकाः—उद्यानवासो यतीनां युक्त इति चेन्न ॥ तत्रापि
नूतनचूतांकुरास्वादकूजत्कलकंठपंचमोद्गारेण उन्मीलद्विच-
किलबकुलमालतीपरिमलेन च समाहितमनसामुत्कलिकादर्श-
नात् ॥ पंचमोद्गारादीनां चोद्दीपनविज्ञावकत्वेन जरतादिशास्त्रेः
ऽन्विधानात् ॥

अर्थः—लिंगधारी सुविहित प्रत्ये जे बोद्ध्या तमे साधुने उद्यान-

માં રહેવાનું યુક્ત કહેતા હો તો તે વાત યુક્ત નથી કેમ જે ત્યાં પણ નવો આંવાનો અંકુર તેનું જઠ્ઠણ કરવાથી મધુર સ્વર બોલતો જે કોયલ તેના પંચમ સ્વર એટલે સાત સ્વરમાં પાંચમો કામોદીપક સ્વર તેના ઉદ્વાસે કરીને તથા ચારે પાસ પ્રસરતો એવા પ્રફુલ્લિત બહુલ માલતી આદિના સુગંધે કરીને વશ કરેલાં એવાં પણ મન મોકલાં થાય એવું દેખાય છે એ હેતુ માટે અને પંચમ સ્વરનો ઉદ્વાસ તે કામોદીપન થવાનું કારણ છે એમ જરતાદિ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—તથાચિક્રીમિષાગતકામુકકામિનીસંકુલત્વેન ચ સ્ત્રીસંસક્ત્યાદેરપિ તત્ર જ્ઞાવાત્ ॥ અથવા માભૂવન્નનવરત-શાસ્ત્રાન્યાસપરાવર્તનાદિપરાણાં યતીનામેતજ્ઞાન્યા દોષાઃ ॥ તથાપિ લોકસંચારશૂન્યોદ્યાનજૂમૌ વસતાં ચરટતસ્કરાદિન્નિ-રુપકરણાપહારસ્યાપિ સંજવત્, તદપહારે ચ શરીરસંયમવિ-રાધનાપ્રસંગાત્ ॥

અર્થ:—વલી ક્રીમા કરવાની ઇચ્છાએ ત્યાં આવ્યાં જે કામી પુરુષને કામિની સ્ત્રીયો તેણે કરીને વ્યાપ્તપણું છે માટે સ્ત્રીના સંબંધ આદિકનો પણ ત્યાં સંજવ છે ॥ અથવા નિરંતર શાસ્ત્રનો અન્યાસ તથા ગણવું એ આદિકને વિષે તત્પર એવા મુનિને તે ઉદ્યાન સંબંધી દોષ મ થાઉં તો પણ લોકના સંચારથી રહિત તે ઉદ્યાન જૂમિને વિષે રહેતા જે મુનિ તેમનાં ઉપકરણ પણ ખીલ ચોર આદિક આ-વીને હરશે એવો સંજવ છે માટે તે જ્યારે ઉપકરણ ગયાં ત્યારે શરી-રની તથા સંયમની વિરાધના થવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય એ હેતુ માટે મુનિને ઉદ્યાનમાં રહેવું ઘટતું નથી.

ટીકા:--યત્તુદ્યાનવાસ આગમે શ્રૂયતે સોઽનાપાતાસંલોકગુ-
 સ્તૈકદ્ધારોદ્યાનવિષયસ્તસ્ય ચ પ્રાયેણ કલિકાલે લોકસ્ય રાજ-
 ચૌરચરટાદ્યુપપ્લવૈર્વાધિતત્વેન દૌસ્થ્યાદસંજવ એવેત્યુદ્યાન-
 વાસઃ ! કથમધુનાતનમુનીનાં કલ્પ્યમાનઃ શોજ્ઞતે ? તસ્મા-
 દિદાર્નીં જિનગ્રહવાસ એવ સાધૂનાં સંગતઃ પ્રતિજ્ઞાતિ.

અર્થ:--ને જે ઉદ્યાનવાસ આગમમાં સંજલાય છે તે તો જેમાં
 લોકનો આવરો ન હોય ગુપ્ત એક દ્વાર હોય. એવા ઉદ્યાનમાં યતિને
 રહેવું એવો શાસ્ત્રનો અજિપ્રાય છે ને વહુધા તો તે પ્રકારના ઉપદ્રવે
 કરીને લોક દુઃખિત થયા છે. તથા દરિદ્રિ થયા છે, માટે સંજવતુજ
 નથી. તેથી આ કાલના મુનિને ઉદ્યાનવાસ કલ્પે એવું જે કહેવું તે
 કેમ શોજે ? નજ શોજે. માટે આ કાલમાંના સાધુને ચૈત્યમાંજ ર-
 હેવું એ પદ્ધતિ સારો ઘટતો જણાય છે.

ટીકા:--ન ચ તત્ર આધાકર્મિકાદયો દોષાઃ ॥ તથ ચ પ્ર-
 યોગઃ ॥ ચૈત્યમિદાર્નીંતનમુનીનામુપજોગયોગ્યં ॥ આધાકર્મા-
 દિદોષરહિતત્વાત્ ॥ તથાવિધાહારવત્ ॥ નચાયમસિદ્ધો હેતુઃ
 ॥ જિનપ્રતિમાર્થં નિષ્પાદિત આયતને આધાકર્માદિદોષોનવ-
 કાશાત્ ॥ યત્યર્થ ક્રિયમાણે હિ તસ્મિન્ત સ્યાત્ ॥

અર્થ:--ને ત્યાં આધા કર્મિઆદિ દોષ પણ જણાતા નથી ને
 વલી અનુમાન પ્રયોગથી એ વાત સિદ્ધ થાય છે ॥ તે ઉપર ન્યાય-
 શાસ્ત્ર વિચાર જે ચૈત્ય આ કાલના મુનિને ઉપજોગ કરવા યો-
 ગ્ય છે, આધાકર્માદિ દોષ રહિત છે એ હેતુ માટે જેમ આધાકર્માદિ
 દોષ રહિત આહાર મુનિને જોગવવા યોગ્ય છે, તેમ ચૈત્ય પણ આ
 કાલના મુનિને જોગવવા યોગ્ય છે ॥ પણ આ હેતુ અસિદ્ધ નથી

केम जे जिन प्रतिमाने अर्थे निपजावेला स्थानकर्मां आधाकर्मादि दोषने पेसवानो अवकाश पण नथी माटे अनुमान निर्बाध ठे, केम जे मुनिने अर्थे कर्युं होय तो तेमां ते आधाकर्मादि दोष होय ने आ तो मुनिने अर्थे कर्युं नथी माटे आधाकर्मीं दोष नथी.

टीकाः—तथागमोक्तत्वमप्यस्यास्ति ॥ तथा चागमः ॥

“निस्सकरुमनिस्सकमे” वावि चेइए सव्वहिं थुइं तिन्नि॥वेलं व चेइयाणि व नाजुंइक्किक्किया” वि ॥

अर्थः—तेमज आगममां कह्युं ठे जे निश्चाकृत तथा अनिश्चाकृत ए सर्वे चैत्योमां त्रण थुइ देवी बाकी असुर थती होय अथवा जाजा चैत्यो होय तो एक एक थुइ पण अपाय ठे.

टीकाः—॥ अत्र हि निश्चाकृतव्यपदेशात् चैत्यवासः साधूनां सिध्यति ॥ अन्यथा यत्र साधूनां निश्चा तन्निश्चाकृतमित्यन्वर्थानुपपत्तेः ॥ तन्निवासेनैव तन्निश्चायाः संज्ञवात् ॥ यदि च साधूनां तत्र वासो न स्यात् तदाऽनिश्चाकृतेमैवकं चैत्यं ज्ञवेत् ॥ अन्यस्य निश्चाकृतपदवाच्यस्यानुपपत्तेः ॥

अर्थः—आ शास्त्र वचनमां निश्चाकृत एवुं चैत्य एम कहेवा-पणुं ठे, ए हेतु माटे साधुने चैत्यवास सिद्ध थयो. ने जो एम न कहीए तो जे साधुनी निश्चाये कर्युं ते निश्चाकृत कहीए ए प्रकारना साचा अर्थनी सिद्धि न थाय ए हेतु माटे साधुना निवासे करीनेज साधुनी निश्चानो संज्ञव ठे, ने जो साधुनो निवास चैत्यमां न होय तो अनिश्चाकृत एवुं एकज चैत्य कहेत, माटे निश्चाकृत पदवमे कहेलुं जे बीजुं चैत्य तेनी सिद्धी न थाय ए हेतु माटे साधुने चैत्यमां रहेवानुं सिद्ध थयुं.

टीका:-तथाच निश्चाकृतपदवाच्यस्य शशविषाणायमानत्वेनानिश्चाकृततुदयककृतया तत्र वंदनान्निधानमपि कथं घटामटाद्व्यते ॥ तस्मात्तद्व्यपदेशान्यथानुपपत्त्यैव यतीनां तत्र वासोऽवसीयते ॥

अर्थ:-ने वली ससलानां शींगरानी पेठे वस्तुताये निश्चाकृत चैत्यज नथी ने निकेवल अनिश्चाकृत एवुं जे एक चैत्य ठे, एम अंगिकार करो तो निश्चाकृत चैत्यने विषे वंदननुं जे कहेवुं ते कीये प्रकारे घटशे, निश्चाकृत चैत्यनो अंगीकार नहीं करोतो तेनुं कहेवुं व्यर्थ थशे माटेज निश्चय करीए ठीए जे साधुने चैत्यमां रहेवानुं ठे,

टीका:-तथा संज्ञावणे विसदो देउलियखरंटजयणउवएसो इत्याद्यागमे ग्लानप्रतिजागरणचिंतायां देवकुलिकशब्दादपि चैत्यवाससिद्धिः देवकुलिकनिवासमंतरेण देवकुलिकव्यपदेशानुपपत्तेः नहि ग्रामाज्ञावे सीमाविधानं नामेति लौकिकन्यायात्। एवं चैवमाद्यागमवचनग्रामाण्यादागमोक्तत्वमप्यस्येति निश्चीयते ॥

अर्थ:-वली संज्ञावण इत्यादि आगम माथाने विषे देवकुलिक शब्द कह्यो ठे, ते देवकुलिक शब्दथी पण चैत्यवासनी सिद्धि थाय ठे, केस के देवकुल कहेंतां देवालय ते जेसने ठे ते देवकुलिक कह्यो, एटले देवमंदिरवाला एटलो अर्थ थयो, देवमंदिरमां निवास कर्या विना देवमंदिरवालो एम कहेवुं न घटे ते उपर लौकिक न्याय देखामे ठे जेस के गाम विना सीमानानुं करवुं ते निश्चे होय नहीं ए प्रकारना लौकिक न्यायथी चैत्य निवास कर्या विना चैत्यवाला अमुक पुरुषो एवो व्यवहार होय नहीं. एवं कहेतां ए प्रकारना

લૌકિક ન્યાયથી તથા એવમાદિ કેહેતાં આ કહ્યું ઇત્યાદિ આગમ વચનના પ્રમાણપણાથી એ ચૈત્યવાસને આગમોક્તપણું છે એમ નિશ્ચય કરીએ ઊંચ.

ટીકા:-તથા ચ પ્રયોગઃ ॥ ચૈત્યનિવાસ ઇદાનીંતનમુનીના મુચિત આગમોક્તત્વાત્ ॥ ચૈત્યવંદનવત્ ॥ નન્વેવમપિ સિદ્ધાંતાન્ન સાક્ષાત્ ચૈત્યવાસઃ સિદ્ધ્યતિ ॥ વિધેયતયા તસ્ય ક્વચિદપ્યનન્નિધાનાદિતિ ચેત્ ॥ સત્યમેવં તર્હિ ગીતાર્થાચરિત્ત્વા દ્વયમુપપત્સ્યતે ॥ તથાચ સાધૂનાં જિનજ્ઞવનવાસો વિધેયઃ ॥ ગીતાર્થાચરિત્ત્વાત્ ॥ ચતુર્થ્યાં પર્યુષણાપર્વવત્ નચાયમસિદ્ધો હેતુઃ ॥ ગીતાર્થાચરિત્ત્વસ્યોક્તયત્રાપિ પ્રતીત્ત્વાત્ ॥ તથાહિ ॥ શ્રીમદાર્યરક્તિપાદૈર્જગવતિ મહાવીરે નિશ્ચેયસસૌધમધ્યાસીને ગીતાર્થાનાં બલમેધાસંહનનંધૈર્યાદિહાનિં પૃષ્ઠવંશાદિસહિતવસતિવ્યવહેદં ચોપલગ્ન્ય ચૈત્યવાસો યતીનામાચરિતઃ

અર્થ:-તે ઉપર અનુમાન પ્રયોગ કરી દેખામે છે જે સાધુએ જિનજુવનમાં વાસ કરવો કેમ જે ગીતાર્થ પુરુષોએ આચર્યો છે એ હેતુ માટે ચોથને વિષે પર્યુષણા પર્વ કરવાની પેઠે. એટલે જેમ ચોથને વિષે ગીતાર્થ પુરુષે પર્યુષણા પર્વ કર્યું છે. તે સાધુને કરવા યોગ્ય છે તેમ ચૈત્યવાસ પણ કરવા યોગ્ય છે, ને આ હેતુ અસિદ્ધ પણ નથી કેમ જે ગીતાર્થ પુરુષે જે આચર્યું તે વાદિ પ્રતિવાદિ એ બેને પ્રસિદ્ધ પણે માનવા યોગ્ય છે ॥ તે દેખામે છે જે જગવાન્ મહાવીર સ્વામી મોક્ષરૂપી મહેલમાં પધાર્યા પછી શ્રી આર્યરક્તિ આચાર્યે ગીતાર્થ પુરુષનાં બલબુદ્ધિ, શરીરનાં સંઘયણ, ધૈર્ય આદિકની હાની જોડને

तथा लक्षण युक्त जे साधुने रहेवानां स्थान तेनो उद्देद थयो एम जाणीने साधुने चैत्यवास कराव्यो ठे.

टीकाः—कुत एतदवसितमिति चेत् ॥ आतोपदेशात् ॥ तथाहि ॥ ब्रवाससएहिं वीसुत्तरोहिं, सिद्धि गए महावीरे ॥ बु-
च्छिन्नं च जईणं, पि ठीवंसाश्यं ठाणं ॥ बलमेहाबुद्धीणं, हाणि
नाऊण सुविहियजणस्स ॥ चेइयमठआवासो पकप्पिओ
अज्जरकेहिं ॥

अर्थः—वली लिंगधारी सुविहित प्रत्ये बोदयो जे, जो तमे एम कहेता हो जे क्यांथी ए वातनो निश्चय कर्यो? तो कहीए ठीए जे हितकारी मोटा पुरुषना उपदेशथी ते देखाकीए ठीए जे महावीर स्वामी सिद्धि गया पढी ठसैं ने वीश वर्ष थयां त्यारे य-
तिने रहेवा योग्य स्थानक उच्छिन थयां ने सुविहित जननां बल,
बुद्धि, अने मेधानी हानि थई ते जाणीने आर्यरक्षित आचार्ये चै-
त्यमां निवास कट्यो ठे.

टीकाः—न चागमाविरोधिन्याचरणा प्रमाणं, इयं तु न
तथेति वाच्यं आगमाविरोधस्य निस्सकमेत्यादिना समर्थितत्वात्
॥ गीतार्थाचरणा चागमं प्रमाणयद्भिरवश्यमन्युपेतव्या ॥
यदुक्तं ॥ अवलंबिऊण कळां, जंकिंची आयरंति गीयथ्या ॥
थोवावराहवहुगुण, सबेसिं तं पमाणंति

अर्थः—वली लिंगधारी सुविहित प्रत्ये कहे ठे जे जो तमे एम कहेता हो जे आगमने विरोध न आवे एवं आचरण प्रमाण ठे अने आतो तेवी रीते नथी माटे प्रमाण नथी तो तेनो उत्तर

जे आगमनी साथे विरोध नथी ए प्रकारे निस्सकक इत्यादि शास्त्र वचने करीने आगम साथे मल्लतो चैत्यवास ठे एवुं प्रतिपादन पूर्वे कर्युं ठे ने गीतार्थनुं आचरण आगमने प्रमाण करनार पुरुषने अवश्य प्रमाण करवा योग्य ठे. जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे गीतार्थ जनो ज्ञानादिरूप कार्यनुं आलंबन करीने जे कांइ पण कार्य करे ठे. तेमां थोको अपराध अने घणो गुण रह्यो ठे माटे ते सर्वने प्रमाणरूप ठे.

टीकाः—इति जगवत्प्रतिपादितमुमुक्षुप्रवृत्तिनिवृत्तिरूपागम-
श्रुतादिव्यवहारपंचकांतःपात्यागमविरुद्धाचरणानन्युपगमे च
जगवदप्रामाण्यसंजनात् ॥ तथाच जगवदाशातनाप्रसंगात्

अर्थः—ए हेतु माटे जगवाने प्रतिपादन कर्या जे मुमुक्षुने प्रवृत्ति निवृत्ति रूप आगम श्रुतादि रूप पांच व्यवहार तेमांनुं आगमथी अविरोध आवे एवुं जे आचरण तेनो अंगीकार नहीं करो तो जगवाने पण अत्रमाणपणानी प्राप्ति थशे माटे, वली जगवाननी आशातना थवानो प्रसंग थशे ए हेतु माटे

टीकाः—आचरितलक्षणस्येहोपपत्तेः ॥ तथा चागमः ॥
असद्वेण समाश्रितं जं कथ्यई केणई असावज्जं न निवारियम-
नेहिं, बहुगुणमणुमेयमायरियं

अर्थः—शिष्ट पुरुषे जे आचरण कर्युं ते आचरण लक्षणानी अहींआं सिद्धि ठे, एटले शिष्ट पुरुषना सरखुं आचरण करवुं ते युक्त ठे, ते उपर शास्त्रनुं प्रमाण ठे, जे शठजाव विनाना जे पापरहित मोटा पुरुष तेमणे ज्यां जे कंइक आचरण कर्युं ते निर्दोष ठे

માટે વીજાણે દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ જ્ઞાવના અનુમાનની અપેક્ષાએ ઘણો ગુણ જાણી નિવારણ કર્યું નથી તો તે આચરણ કદપે છે, એટલે કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—અયં ચ ન તાવચ્છદૈઃ સમાચીર્ણો, દ્રવ્યક્ષેત્રકાલા-
અપેક્ષયા ગુરુલાઘવચિંતયા ધાર્મિકૈરેવાસ્ય પ્રવર્તિતત્વાત્ ॥
નાપ્યયં સાવચઃ સાવચં હિ પાપં, તન્ન જીવવધાદિ ॥ નચ ચતીનાં
ચૈત્યવાસવિધૌ જીવવધાદિકં પ્રયત્નેનાન્વેષયંતોષ્યુપલન્નેમહિ ॥
નિરવચત્વાદેવં ચ ન બહુશ્રુતૈસ્તત્કાલજ્ઞાવિન્નિર્ગીતાર્થૈર્નિવારિતઃ
અત એવં બહૂનાં ધાર્મિકાણામનુમતઃ ॥

અર્થ:—ને આ જે ચૈત્યવાસ છે તે કાલ પુરુષોએ આચર્યો નથી
એ તો દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલાદિકની અપેક્ષાએ ગુરુ લાઘવના વિચારથી એટલે
દોષ થોમો ને ગુણ ઘણો એવા વિચારથી ધાર્મિક પુરુષોએજ એ ચૈ-
ત્યવાસની પ્રવૃત્તિ કરી છે, એ હેતુ માટે, વળી આ ચૈત્યવાસ છે તે
સાવચ પણ નથી કેમજે અવચ જે પાપ તેતો જીવવધાદિક છે, ને
મુનિને ચૈત્યવાસ કરતાં કાંઈ જીવવધાદિક પાપ પ્રયત્નથી ઓછતાં
પણ નથી જમ્તું, માટે એ ચૈત્યવાસ નિરવચ છે એ હેતુ માટેજ તે
કાલે થયેલા બહુશ્રુત ગીતાર્થ પુરુષોએ નિવારણ કર્યો નથી ને એહીજ
કારણ માટે ધાર્મિક પુરુષોને ચૈત્યવાસ કરવાનો સંમત છે.

ટીકા:—સિદ્ધાંતનિકષપટ્ટાનાં વિરચિતાનેકશ્રુતોદ્ધારસા-
રશાસ્ત્રાણાં શ્રીહરિન્નદ્રસૂરીણાં તથાપ્રવૃત્તિશ્રવણાત્ ॥ સ્વરચિ-
તગ્રંથેષુ ચૈત્યવાસપ્રતિપાદનેન ચ તથાપ્રવૃત્તેસ્તૈઃ સત્યાપનાત્ ॥
॥ તથાચ તદ્ગ્રંથઃ ॥ જિણવિંવપદ્ધત્થં, અહવા તક્કમ્મતુદ્ધતિ ॥
તથા જિણવિંવસ્સ પદ્ધા સાહુનિવાસો ય ઇત્યાદિ ॥

अर्थः—अने सिद्धांतनी कसोटी समान, अने रज्यां ठे अनेक आगमना उद्धारणी श्रेष्ठ शास्त्र जेणे एवाश्री हरिजिद्रसूरी तेमनी प्रवृत्ति संज्ञलाय ठे जे हरिजिद्रसूरिए चैत्यवास कर्यो हतो केम जे पोताना रचेला ग्रंथोने विषे चैत्यवासनुं प्रतिपादन करवुं तेणे करीने चैत्यवासनी प्रवृत्ति ठे ते तेमणे जे सत्य थापी ठे ए हेतु माटे चैत्यवास करवो वली आ तेमना ग्रंथनुं वचन ठे, जे जिनविंबनी प्रतिष्ठाने अर्थे अथवा जिन कर्मतुट्य, तथा जिनविंबनी प्रतिष्ठा ठे त्यां साधु निवास ठे इत्यादि—

टीकाः—देयं तु न साधुज्यस्तिष्ठंतियथा च ते तथा कार्यं॥
अक्षयनीव्या ह्येवं, ज्ञेयमिदं वंशतरकांरुमिति

अर्थः—चैत्य साधुने आपी न देवुं, जेवी रीते ते साधु रहे तेम करवुं अक्षय नीवीये करीने एटले मूल धननो नाश न थवा देवो, ए प्रकारे जे करवुं ते वंशतरकांरु जाणवुं एटले वंश परंपराए चाट्युं जाय.

टीकाः—तथा समरादित्यकथायामपि जिनज्वनानांतर्गतप्रतिश्रयस्थितायाः साध्याः केवलोत्पादप्रतिपादेनात् ॥ तथाधुनिकमुनीनां बहूनां चैत्यवासप्रवृत्तिदर्शनात् ॥ यदि ह्ययं गीतार्थानां नानुमतः स्यात्तदा कथमेकवाक्यतया सर्वत्राप्रतिहतप्रसरः प्रवर्तते

अर्थः—वली समरादित्यनी कथामां पण जिनज्वनना अंतर्गत जे प्रतिश्रय तेमां रहेली जे साध्वी तेने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं ठे एम प्रतिपादन कर्युं ठे ए हेतु माटे. वली आधुनिक घणा

मुनि चैत्यवास करे ठे तेनी प्रवृत्तिनुं देखवापणुं ठे माटे. जो ए चै-
त्यवास गीतार्थोने संमत न होत तो केम एक वाक्यपणे सर्व जगाये
निरंतर तेमनो पतार प्रवर्ते ठे ? एटले जो चैत्यवास नज करवानो
होत तो सर्वे गीतार्थोनुं वचन तथा प्रवर्तवुं ते एक साथे मलतुं
केम आवत ?

टीकाः--न च विशेषदोषोपलंभमंतरेण गीतार्थाचरितम-
प्रमाणीकर्तुं युक्तं ॥ नापि विरुद्धः साध्यविपर्ययाव्याप्तत्वात् ॥
नहि गीतार्थाचरितत्वं यत्यविधेयत्वेन व्याप्तं ॥ तथासति पर्यु-
षणाया अपि चतुर्थ्यामकरणप्रसंगात् ॥ नाप्यनैकांतिकः वि-
पक्षेऽगतत्वात् ॥ नहि गीतार्थाचरितत्वं यत्यविधेयेष्वनुष्ठाने
गतं ॥ प्राणातिपातादीनामपि गीतार्थाचरितत्वेन हि तत्
स्यात् ॥ न चैवमस्ति

अर्थः--माटे विशेष दोषनी प्राप्ति विना गीतार्थ पुरुषनुं आ-
चरण अप्रमाण करवुं ते युक्त नथी. ते उपर न्याय शास्त्रनो विचार
जे, चैत्यवास साधुने करवा योग्य ठे. गीतार्थ पुरुष आचरण कयों
ए हेतु माटे ए प्रकारना अनुमान प्रयोगने विषे जे हेतु ठे ते वि-
रुद्ध नथी एटले खोटो नथी केम जे साधुने न करवा योग्य जे वस्तु
तेमां गीतार्थना आचरण रूप जे हेतु ते होय नहीं माटे जे गीता-
र्थनुं आचरण ठे ते साधुने करवा योग्य ठे, ने जो एम न मानता
हो तो चोथने विषे पर्युषणा पर्व करो ठो तेने न करवानो प्रसंग
प्राप्त थरो. वली अनुमान प्रयोगने विषे जे हेतु ठे ते एकांतिक पण
नथी एटले खोटो नथी केम जे यतिने न करवा योग्य जे अनुष्ठान
मात्र ते रूप जे विपक्ष तेने विषे गीतार्थाचरणरूप जे हेतु ते ठे

नही माटे, ने जो प्राणातिपातादिकनुं गीतार्थ आचरण करता होत तो ए हेतु विपक्षमां गयो कहेवात, माटे एम तो ठे नही, तेथी अनुमान प्रयोग निर्दोष सिद्ध थयो.

टीकाः— ॥ किंच, यतीनां चैत्यवासमंतरेण सांप्रतिक-
जिनजवनानां हानिः स्यात् ॥ तथाहि ॥ पूर्व कालानुज्ञावा-
देव श्रीमंतोऽव्यग्रचेतसो देवगुरुतत्त्वप्रतिपत्तिजरनिर्जरतया
ह्येतदेव परं तत्त्व मिति मन्यमानाः श्रावकाश्चैत्यचित्तचित्तां
परमादरेणाऽकरिष्यन् ॥ सांप्रतं तु दुःखमादोषा नक्तं दिवं कु-
टुंबसंबलचित्तासंतापजर्जरितचित्ततयेतस्ततो धावतां प्रायेण
दुर्गतानां श्राद्धानां स्वज्जवनेऽप्यागमनं दुर्लभमास्तां जिनमं-
दिरे तथाच कुतस्त्या तत्समारचनादिचित्ता तेषां

अर्थः—बली यतिने चैत्यवासविना आ कालनां जिनजवन-
नी हानि थाय. तेज देखामे ठे जे पूर्वे कालना महिमाथीज जे
श्रीमंत लोक हता ते व्यग्रचित्तवाला न हता. ने देवगुरु तत्त्वनी घणी
जक्तियो जरेला हता, ने ते देवगुरुने एज परमतत्त्व ठे एम मान-
ता एवा जेने श्रावक ते चैत्य संबंधी चित्ताने परम आदरवने क-
रता ने हालमां तो दुःखमा कालना दोषयो रात्रि दिवस कुटुंबनुं
जरणपोषण करवानी चित्ताना संतापथी आकुल व्याकुल चित्तवाला
थया ठे. ए हेतु माटे चारे पास दोरता ने बहुधा दरिद्रि एवा
श्रावक लोकोने पोताने धेर पण आवुं दुर्लभ ठे तो जिनमंदिर
आववानी वाततो बेटे रही, माटे ते जिनमंदिरने समारबुं इत्या-
दिक चिंता तो तेमने क्यांथीज होय ?

टीकाः—श्रीमतां तु प्रतिक्रमदालसवारविलासिनीघन-

सारशबलमलयजरसपंकिलपीनकुचकलशपीठबुठनडुर्ध्वलिता-
नां निरंतरमेव नूरिन्नूरिद्विप्सया पार्थिवसेवाहेवाकिनां जिन-
गृहावलोकनमेव न संपद्यते, दूरे तच्चिंता ॥ तदज्ञावे च कालेन
जिनसदनानां विशरारुता स्यात् ॥ तथाचतीर्थोच्छित्तिरापनी-
पद्यते

अर्थः—आ कालना श्रीमंत आवक लोकोने तो ते चैत्य
चिंता क्यांथीज होय ? केम जे ते तो क्हाणे क्हाणे पोताना रूपादिक
गुणनी केफे करीने आलसु एवी जे वेश्याओ तेमना बरास कर्पूर-
वती मिश्रित जे मलयचंदननो रस तेणे करीने व्याप्त थएला अने
पुष्ट थएला जे स्तन कलश ते रूपी पीठने विषे लोट पोट थता
एटले केवल विषय शक्ति ठे ने ते धर्म कार्य नथी करी शकता
तेथी दरिद्री जेवा ठे. ने केटलाकने तो निरंतरज घणी घणी
द्रव्य पामवानी इढाये करीने राजाओनी सेवा करवानी कुटेव
पस्ती ठे. एवा ते गृहस्थ श्रीमंत लोकोने जिन जवननुं देखवुंज
नथी थतुं, तो तेनी चिंता तो ठेठे रही ने ज्यारे ते जिनजवननी
चिंतान रही त्यारे सार संजाल विना काले करीने जिन जवननो
विनाश आय ने ज्यारे जिनजवननो विभेद थयो त्यारे तीर्थनो
विभेद एनी मेलैज आवी पड्यो एम जाणवुं.

टीकाः—चैत्यांतर्वासितु यतीनां तदुद्यमेन नूरिकालं जिन-
जवनान्यवतिष्ठेरन् ॥ तथा च तीर्थाव्यवच्छेदः ॥ तदव्यवच्छि-
त्तिहेतोश्च किंचिदपवादासेवनस्यागमेपि समर्थनात् ॥ यदाह ॥
जो जेण गुणेण हिओ, जेण विणा वा नसिजए जंतु इत्यादि।
तदेवं सूक्ष्मेक्षिक्या विमूश्यतां विदुषां चेतसि चैत्यवास एवे.
दानींतनमुनीनां संगतिमंगतीति.

अर्थः—ने ज्यारे मुनि चैत्यवास करे त्यारे तो मुनिने ते संबंधि जे उद्यम तेणे करीने जिनजुवन घणा काल सुधी रहे जे तीर्थनो पण उच्छेद न थाय माटे तीर्थनो उच्छेद न थाय उच्छेद माटे कांश्क अपवाद सेववानुं शास्त्रमां पण कहुं ठे जे जे हरे करीने अधिक होय अथवा जेना विना जे सिद्ध न थाय उच्छेद ते माटे सूक्ष्म दृष्टिए विचार करो तो विद्वानना चित्तमां एत अ वशे जे आ कालना मुनिने चैत्यवास करवोज जोइए.

टीकाः—तथा वसत्यहमेति ॥ वसतौ परगृहे निवस्य प्रति अहमा मात्सर्यं परगृहवासोऽग्रे निराकरिष्यत इति श्रुतं, तदिदानीं व्यज्यते । सर्वव्रतेषु निरपवादं हि ब्रह्मचर्यतीनामागमे गीयते, यदुक्तं ॥ न वि किंचि श्राद्धादं, यजमानसिद्धं वा वि जिणवरिदेहिं ॥ मुतुं मेहुएजावं, न को ब्रह्मरागदोसेहिं ॥ नच तत् स्त्रीशब्दश्रवणादेः सम्यक् निवेष्टुं पार्यते ॥ उत्कलिकादिप्रादुर्भावात् ॥ परगृहे वसन्ति श्यंजाविनः तच्छ्रवणादयः ॥

अर्थः—वली ते लिंगधारी आ प्रकारनी प्रवृत्ति जे वसति एटले परघर तेमां जे रहेवुं ते प्रत्ये मत्सर मुनिने परघरमां न रहेवुं ए रीते ते प्रतिपादन करे कहुं हतुं जे परघरमां रहेवानुं आगल खंरन करी करी प्रगट करे ठे. जे सर्व व्रतमां साधुने जेमां अथवा एवं तो एक ब्रह्मव्रत आगममां कहुं ठे, ते शास्त्रवचन जिनवरेंद्र तीर्थकरे एक मैथुन जाव मूकीने वीजुं करुं नथी. तथा निषेध पण करुं नथी. केम जे

होय नहीं एटले रागनी जोमे द्वेष पण आव्यो. ने ते पठवामे सर्वे दोष आव्या माटे, ते ब्रह्मव्रत स्त्रीयोना शब्दों सांजलवा तथा तेने देखवी इत्यादिकथी सारी रीते निर्वीह करो पार पमातु नथी, केम जे कामोदीपन आदी प्रगट थवानुं ए कारण ठे माटे, ने परघरमां रहेनाराने ते श्रवणादिक अवश्य थाय ठे.

टीकाः—॥ तथाच नितंबिनीनां तुलितकोकिलाकलकूजितं गीतादिरवमधरितरतिसौंदर्यं च रूपमुपलज्य जुक्तजोगानां पूर्वानुभूतनिधुवनविलासितप्रतिसंधानादयोऽनुक्तजोगानां च तत्कुतूहलादयः प्रादुर्जवेयुः ॥

अर्थः—वली स्त्रीयोना कोयलना मधुर शब्द जेवो गीतादिकनो शब्द साजलीने तथा कामदेवनी स्त्री तेनुं सुंदरपणुं ते जेणे लघुता पमारयुं ठे. एवं स्त्रीयोनुं रूप देखीने पूर्वे गृहस्थावस्थामां जेणे जोग जोगव्या ठे. ते साधुने पूर्वे अनुभव थएलो जे मैथुन-विलास तेनुं अनुसंधान थवुं एटले स्मरण थवुं इत्यादि घणा दोष प्रगट थाय ने जे साधुये पूर्वे गृहस्थावस्थामां जोग जोगव्या नथी. तेने ते मैथुननुं कौतुक थवारूप घणा दोष प्रगट थाय.

टीकाः—यतिनां च सततं कर्णपीयूषवर्षिविशदगंजीरम-धुरस्वाध्यायध्वानं निशम्य केषांचित्तु शरीराण्यगण्यत्वावण्यश्री-णि निर्वर्ण्य प्रोषितपतिकादीनां तरुणीनां रिरंसादयः प्रादुर्ज्युः॥ एवं चान्योन्यं निरंतररूपावलोकनगीतश्रवणादिजिर्दुर्मथमन्म-थोन्माद्यदौस्थ्यचारित्रमोषादयोऽनेकदोषाः पुण्येयुः ॥

अर्थः—ने साधुनो निरंतर कानने अमृत समान जे सुंदर

मधुर स्वाध्यायनो शब्द तेने सांचल्लीने तथा केटलाक साधुनां असंख्य लावण्य शोचानां धारण करनार सुंदर शरीर तेमने देखी-
ने विरहिणी जुवान स्त्रीयोने काम क्रीडा करवानी इच्छा आय ए
आदि घणा दोष प्रगट थाय. ए प्रकारे स्त्रीयोने तथा साधुने पर-
स्पर निरंतर रूपनुं देखवुं गीतनुं सांचल्लवुं ए आदि कारणे करीने
दुःखदायी महा कामदेव संबन्धी विकारे करीने चारित्रनो नाश थाय
ए आदि घणा दोष प्रगट थाय माटे साधुए परधरमां निवास
न करवो.

टीकाः—॥ यथोक्तं ॥ श्रीवज्जियं वियाणह इत्थाणं जंथ-
काणरूवाणि ॥ सदा यन सुचंती, ताविय तेसिं न पेच्छेहि ॥ बंज-
वयस्स अगुत्ती, लज्जानासो य पीडवुद्धी य ॥ साधु तपोवणवासो,
निवारणा तिथ परिहाणी

अर्थः—ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे साधुने रहेवानुं स्थान स्त्री
वर्जित जाणवुं जे स्थाने स्त्रीयोनां रूप तथा शब्द न देखाय न सं-
जलाय तथा ते स्त्रीउं पण ते साधुने न देखे एवुं स्थान साधुने
रहेवा योग्य ठे केम जे एवी रीते न होय तो ब्रह्मव्रतनी गुप्ति न
रहे तथा लज्जानो नाश थाय तथा प्रीतिनी वृद्धि थाय, माटे सा-
धुने तपोवनमां निवास करवो जेथी तीर्थनी हानिनुं निवारण थाय.

टीकाः—तथा लौकिका अप्याहुः ॥ शृणु हृदयरहस्यं य
त्प्रशस्यं मुनीनां, न खलु न खलु योषित्संनिधिः संविधेयः ॥ हरति
हि हरिणाक्षी क्षिप्रमक्षिहुरप्रग्रहतशमतनुत्रं चित्तमप्युन्नतानां.

अर्थः—लौकिकमां पण एम कहे ठे जे, मुनिने पण वखा-

एवा योग्य एवं हृदयनं रहस्य कहुं तुं ते सांज्ञलो जे साधुने स्त्रि-
उनुं समीपपणुं निश्चे नज करवुं. केम जे हरिणना जेवां जेनां नेत्र
ठे एवी स्त्री नेत्ररूपी तीखा शस्त्रना प्रहारवने उपशमरूप बखतरनो
नाश करे ठे ने उत्तम पुरुषनां पण मन हरे ठे.

टीकाः—अत एव निशीथे पंचमोद्देशके एकद मूलगुणेषु
अविसुद्धा इत्थि सारिया बीया ॥ तुद्धारोवणवसही, कारणि
तहि कथ वसियव ॥ अत्र तुद्धारोवणत्ति ॥ उत्सर्गेणोन्नयोरपि
वसत्योर्वासे तुद्वयं प्रायश्चित्तमित्यर्थः ॥ अथापवादे क्व वस्त-
व्यमितिप्रश्ने ॥ अह्वा गुरुस्स दोसा, कम्मे इवरीय हुंति स-
वेसिं ॥ जइ ए तवोवणवासं, वसंति दोगे अ परिवाउ ॥

अर्थः—एज हेतु माटे निशीथने विषे पांचमा उद्देशामां
कहुं ठे जे एक निवास तो मूल गुणने शुद्ध राखे एवो नથી ने
बीजो निवास स्त्री संसक्तिवालो ठे, माटे ए वेमां निवास करतां
तुद्वय प्रायश्चित्त ठे, कारण पने त्यारे ते वेमांથી कीयामां रहेवुं, ए
जग्याए तुद्धारोवण ए शब्दनो अर्थ टीकाकार कहे ठे जे उत्सर्ग
मार्गे वे ए निवासने विषे रहेनारने पण तुद्वय प्रायश्चित्त ठे. अथ
अपवाद मार्गे क्यां रहेवुं एम शिष्ये प्रश्न कर्तुं त्यारे गुरु कहे ठे जे

टीकाः—अत्र इतरस्यां स्त्रीसंसक्तायां वसतौ वासे प्रागनु-
जूतविलसितस्मृतिकरणादिना चतुर्थव्रतजंगप्रसंगेनाऽन्यशुद्ध-
वसत्यद्वान्नेन च यतीनामाधाकर्मिक्यपि वसतिरनुज्ञाता
ग्रामाद्यंतर्वसद्भिश्च स्त्रीसंसक्तिवियुता श्रुतोक्तनिखिलगुणयुता
दुरापा वसतिः ॥ अंतत स्त्रीशब्दश्रवणस्यापि संज्ञवात् ॥

અર્થ:-આ જગાયે બીજો સ્ત્રી સંસક્ત નિવાસને વિષે જો સાધુ નિવાસ કરે તો પૂર્વે ગૃહસ્થપણમાં સ્ત્રી સાથે અનુજવ કરેલો જે વિલાસ તેનું સ્મરણ થવું ઇત્યાદિકે કરીને ચોથા વ્રતના જંગનો પ્રસંગ થાય તેણે કરીને, ને બીજો શુદ્ધ નિવાસનો લાજ ન થાય તેથી પતિને આધાકર્મિક નિવાસ તેની આજ્ઞા કરેલી છે. ને ગ્રામાદિમાં રહેનારને તો સ્ત્રી સંબંધ રહિતને શાસ્ત્રમાં કહેલા જે સર્વ ગુણ તેણે સહિત એવો નિવાસ મળવો ડુર્લભ છે, કેમ જે ઘરના અંદરમાં તો સ્ત્રીયોના શબ્દ સાંજળવાનો સંજવ છે એ હેતુ માટે મહાસાધુએ પરઘર વાસ ન કરવો.

ટીકા:-જિનગૃહવાસે તુ યતીનાં ન તથાસંસક્તિસંજવઃ, ચૈત્યવંદનાર્થમેવ ક્ષણમાત્રમાગત્ય ગંત્રીણાં શ્રાવિકાદીનાં યતિ-જિઃ સદ્ તથાવિધપ્રસંગાનુપપત્તેઃ ॥ નચ એકા મૂલગુણેસુ-મિત્યાધ્યાગમબલેન પ્રત્યુત સ્ત્રીસંસક્તવસતિત્યાગેના ધાકર્મિકવ-સતિવાસો યતીનાં સંગતો, ન તુ જિનગૃહવાસ ઇતિવાચ્યં ॥ આ-ધાકર્મસ્ત્રીસંસક્ત્યાદિદોષજાલરહિતજિનગૃહવાસલાજ્ઞ આધાક-ર્મવસતિવાસસ્યાત્યંતમનુચિતત્વાત્ ॥

અર્થ:-જિન ઘરમાં નિવાસ કરે ત્યારે તો યતિને તે પ્રકારના સ્ત્રી સંબંધનો સંજવ નથી કેમ જે ચૈત્યવંદનને અર્થેજ ક્ષણ માત્ર આવીને જનારી એવી શ્રાવિકાદિક સાથે યતિને તે પ્રકારનો પ્રસંગ નથી થતો જેવો તેના ઘરમાં રહે થાય છે તેવો વલ્લી “ એકા મૂલગુણેસુ ” ઇત્યાદિ આગમના બલે કરીને ડલટો સ્ત્રી સંબંધરહિત નિવાસનો ત્યાગ કરવો તેણે કરીને આધાકર્મિક નિવાસ સાધુને કરવાનો સંજવ્યો, પણ જિનઘરમાં રહેવાનું સંજવ્યું નહીં. એ પ્રકારે

જો તમે કહેતા હો તો તે ન કહેવું કેમ જે આધાકર્મિક તથા સ્ત્રી સંબંધ જેમાં છે ઇત્યાદિ દોષ સમૂહ રહિત જે જિન ઘર નિવાસ તેનો લાજ થયે ઠટે આધાકર્મિક નિવાસ કરવો તે અત્યંત અઘટ-તોજ છે. ॥

ટીકા:-કો હ્યુન્મત્તઃ પથ્યાશનાવાતાવપથ્યમશ્નીયાત્ ॥ તસ્માત્પરગૃહવસતિરસમીચીનાઽધુનાતનયતીનાં ચ સ્ત્વાગમે પરગ્રહવાસઃ શ્રૂયતે સ તાત્કાલિકાતિસાત્વિકયત્યપેક્ષયેતિ ॥ તથા ચ પ્રયોગઃ ॥ યતીનાં પરગ્રહવાસોઽનુપપન્નઃ ॥ અનેક દોષ દુષ્ટત્વાત્ પ્રાણાતિપાત વદિતિ ॥

અર્થ:-કેમ જે કોણ જન્મત્ત પુરુષ પથ્ય જોજનની પ્રાપ્તિ થયે ઠટે અપથ્ય જોજન જમે તે માટે આ કાલના મુનિયોને પરઘરમાં નિવાસ કરવો તે ઠીક નહીં, ને જે આગમમાં પરઘર નિવાસ કરવો એમ સંજ્ઞાય છે, તે તો તે કાલના અતિ સાત્વિક ધીરજવાળા જે મુનિ, તેની અપેક્ષા છે, વલી તે ઉપર અનુમાન પ્રયોગ પણ સિદ્ધ થાય છે જે યતિયોને પરઘરમાં રહેવું તે અઘટિત છે. કેમ જે તે અનેક દોષે કરીને દુષ્ટ છે એ હેતુ માટે પ્રાણાતિપાતની પેઠે જેમ પ્રાણાતિપાત છે તે અનેક દોષ દુષ્ટ છે તો યતિને કરવા યોગ્ય નથી, તેમ પરઘર વાસ પણ કરવા યોગ્ય નથી.

ટીકા:-તથા સ્વીકારઃ સ્વસત્તાપાદનં કેષ્વિત્યાહ ॥ અર્થોઽવિણં ગૃહસ્થઃ શ્રાવકઃ ચૈત્યસદનં જિનાયતનં ॥ તતોર્થ-શ્રેત્યાદિ છંદઃ તेषુ ॥ તત્ર ડ્રવ્યસ્વીકારસ્યાગમે નિષિદ્ધ-ત્વેઽપિ સાંપ્રતિકયતીનાં તત્સ્વીકારો યુક્તઃ ॥ તમંતેરેણ ચ્છાન-પરચક્રદુર્નિશ્ચયવસ્થાયાં નૈષઙ્ગપથ્યાયનુપપત્તેઃ ॥ તદ્દિના ચ ધર્મ-

शरीरस्थानावप्रसंगात् ॥ गृहमेधिनां च प्रायेण कालदोषाः
निर्धर्मत्वेन च यतिचिंताद्यविधानात् ॥

अर्थः-वली ते वेषधारी सुविहित प्रत्ये बोले ठे जे द्रव्य
तथा गृहस्थ तथा जिनमंदिर ते पोतानां करी राखवां तेमां द्रव्यनो
अंगिकार करवो तेनो शास्त्रमां निषेध ठे तो पण आ कालना सा-
धुने ते द्रव्यनो अंगिकार करवो ते युक्त ठे केम जे ते द्रव्य विना
ग्लान अवस्थामां तथा परचक्रनो जय थाय तथा डुकाल परे
इत्यादि अवस्थामां औषध तथा पथ्य जोजन इत्यादिकनी प्राप्ति
न थाय ए हेतु माटे ने ते विना धर्म शरीरने नाश थवानो प्रसंग
थाय ए हेतु माटे ने गृहस्थ तो बहुधा काल दोषे करीने धर्म र-
हित थया तेणे करीने यतिनी चिंतादिकने करता नथी माटे ॥

टीकाः-तथा सांप्रतं चैत्यद्रव्यमपि यतिभिः स्वीकृत्य
वर्द्धनीयं मूलधनं रक्षद्रिस्तैः वृद्ध्यादेरधिकीज्जवता द्रव्येण
प्रवचनाव्यवच्छिन्नये दुर्बलश्राद्धानामुद्धारकरणात् ॥ तेषां च
तथादौर्गत्यपंकादुद्धृतानां कालेनानवरतचैत्यसपर्याचिंतादिना
तीर्थप्रज्ञावनया बहुतरपुण्यार्जनसंज्ञवात् ॥ तदुद्धारं विना तु
प्रवचनोच्छेदप्रसंगात् ॥ इत्यर्थस्वीकारोऽधुनातनमुनीनां संगत
इवाज्ञातीति ॥ ४ ॥

अर्थः-वली सांप्रतकाले यतियोने चैत्यद्रव्यनो अंगिकार
करी वंधारवुं जोश्ये. केम जे मूल द्रव्यनी रक्षा करी वृद्ध्यादिकथी
अधिक थतु जे ते द्रव्य तेणे करीने प्रवचननो उच्छेद न थाय
तेने अर्थे ने दुर्बल श्रावकनो पण उद्धार कराय ए हेतु माटे. ने
ज्यारे दरिद्रतारूपी काववथी ते श्रावकनो उद्धार कयो त्यारे कावे

કરીને નિરંતર ચૈત્યની પૂજા અર્ચાદિક ચિંતાયે કરીને તથા તીર્થની પ્રજ્ઞાવનાયે કરીને અતિશે પુણ્ય ઉપાર્જન કરવાનો સંજવ છે એ હેતુ માટે, ને તે શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કર્યા વિના તો પ્રવચનનો ઉચ્છેદ થવાનો પ્રસંગ છે એ હેતુ માટે દ્રવ્યનો અંગીકાર તે તો આધુનિક મુનિને સંગત છે, એટલે કરવો ઘટતો હોય ને શું ! એમ જણાય છે.

ટીકા:-તથા શ્રાવકસ્વીકારોપ્યદ્યતનમુનીના મુત્સર્ગાપ-
વાદપદવીવિદુરાણાં ન નિર્યુક્તિકઃ ॥ પૂર્વં હિ કાલસ્ય સૌસ્થ્યા-
દતિશયવત્પુરુષબાહુદ્યાત્ કુતીર્થ્યાનામદ્વીપસ્ત્વાત્ લોક-
સ્ય પ્રાયેણાસંક્ષિપ્ત્વાત્ ચ જૈનમતબાહ્યા અપિ જનાઃ સિતાંબ-
રજિકુચ્યઃ સબહુમાનં જિક્ષાદિકં વ્યતરિષ્યન્ ॥ સાંપ્રતં તુ
પ્રાહુર્નવદ્ભૂરિકુતીર્થિકસાર્થકુમતકદર્થિતાંતકરણતયા જૈનમા-
ર્ગવૈમુખ્યેન તेषાં તથાવિધશ્ચેતાંબરદીક્ષાયા અજ્ઞાવાત્ ॥ અતઃ
શ્રાદ્ધસ્વીકારં વિના જિક્ષાવાત્સેરનુપપત્તેઃ યુક્તં સંપ્રતિ ત-
ત્સ્વીકારઃ ॥

અર્થ:-વલી તે લિંગધારી સુવિહિત પ્રત્યે બોલે છે જે આ કાલના ઉત્સર્ગ અપવાદ માર્ગના જાણનાર મુનિને પોતાના શ્રાવક કરી રાખવા તે યુક્ત છે ॥ કેમ જે પૂર્વે તો કાલ સારો હતો ને અતિશયશાલી ઘણા મોટા પુરુષ હતા ને કુતીર્થિક ઘણા ઊંઠા હતા. ને લોક પણ પ્રાયે સારા હતા એ હેતુ માટે જૈન મત વિનાના પણ લોક શ્વેતાંબર સાધુને વહુ માન સહિત જિક્ષાદિક આપતા અને આ કાલમાં તો પ્રગટ થયો જે ઘણો કુતીર્થિકનો સમૂહ તેનો જે કુમત તેણે કરીને કદર્થના પામ્યાં જે અંતઃકરણ તે હેતુ માટે તેમને તે પ્રકારે શ્વેતાંબર સાધુને આપવાની ઇચ્છાનો પણ અજ્ઞાવ

हे. ए हेतु माटे पोताना श्रावक न करी राख्या होय तो निष्का-
नी प्राप्ति पण न थाय माटे आ कालमां श्रावकनो अंगीकार क-
रवो ते युक्त ठे.

टीका:-तथा आगमेपि ॥ जा जस्स विद्दि जा जस्स सं-
ठिद्दि, पुवपुरिसकया मेरा ॥ सो तं अइकमंतो, अणंतसंसारिज्ज
होइ इत्यादिना स्वीकृतगुरुपरिहारेणापसगुरोरंगीकारः श्राव-
काणामनंतसंसारित्वायेतिपतिपादनेनास्यार्थस्यान्युपगमात् ॥
हरिज्जसूरिणापि सम्यक्त्वदीक्षारोपणावसरे श्राद्धानां
धनधान्यस्वजनपरिजनादिसमेतस्यात्मनो गुरुसमर्पणाभिधा-
नेन तत्स्वीकारस्य समर्थनात् ॥

अर्थ:-आगममां पण तेमज कहुं ठे जे जेनी स्थिति पूर्व-
पुरुषे करेली मर्यादा एटले गळनी स्थिति तेने जो अतिक्रमे तो
अनंत संसारी थाय, इत्यादिके करीने पोते अंगिकार कर्या जे गुरु
तेनो त्याग करे ने अन्य गुरूनो जो अंगिकार करे तो श्रावकने
अनंतसंसारीपणानी प्राप्तिनुं प्रतिपादन कर्युं तेणे करीने आ अ-
मारा कहेवा अर्थनी प्राप्ति थाय ठे ए हेतु माटे. ने हरिज्जसूरिणे
पण समकित दीक्षा आपवाना अवसरमां श्रावकने धन धान्य
स्वजन परिजनादिके सहित एवो पोते श्रावक गुरूने अर्पण थाय
एम कहेवाथी ते सर्वनो अंगीकार गुरूने थयो एम प्रतिपादन कर्युं
ठे ए हेतु माटे.

टीका:-॥ यदाह ॥ अहं तिपयाहिणपुवं, सम्मं सुद्धेण
चित्तरयणेण ॥ गुरूणो निवेयणं सबहेव दढ मप्पणो इत्थं ॥

अर्थः—जे माटे तेमनुं वचन ठे जे अथ त्रण प्रदक्षिणा करवापूर्वक शुद्ध चित्तरत्ने करीने सारी रीते सर्व प्रकारे गुरूने आत्मानुं निवेदन दृढपणे अहीं करवुं.

टीकाः—गुरुणा च श्राद्धानां श्रद्धानुगुण्येन दानोपदेशात् ॥
गुरोस्तत्स्वीकारं विना च तेषां तथा निवेदनाद्यनुपपत्तेः ॥
अन्योन्यापेक्षत्वात्स्वीकारस्य ॥ अन्यथेत्यमात्मनिवेदनान्निधानस्य लोकपंक्तिमात्रफलत्वापत्तेः ॥ एतेन दिग्वंधोपि गृहिणां यतिवन्न दुष्यतीति ॥

अर्थः—गुरूए श्रावकनी श्रद्धाने अनुसारे दान आपवानो उपदेश करवो ने गुरु जो ते श्रावकनो अंगीकार न करे त्यारे श्रावके जे पोतानुं निवेदन कर्युं ते न कर्या जेवुं थाय. केम जे पोतापणानो जे अंगीकार ठे तेने परस्परनी अपेक्षापणुं ठे ए हेतु माटे. ॥ ज्ञावार्थ ॥ श्रावक पोताना गुरू जाणे तो गुरू पोताना श्रावक जाणे ने एम न कहीए तो ए प्रकारना आत्म निवेदननुं केहेवुं ते लोक व्यवहार मात्र फल थाय एणे करीने जेम साधुने दिग्वंध ठे एटले पोतपोताना आचार्य उपाध्याय करी प्रवर्तवापणुं ठे ते निर्दोष ठे तेम श्रावकने पण दिग्वंध दोष जणी नथी एटले श्रावकने पोताना गुरूने पोताना श्रावक करी राखवा ॥ ५ ॥

टीकाः—तथा चैत्यसदनस्वीकारोप्यधुनातनमुनीनां समीचीनः ॥ उक्तन्यायेन संप्रति गृहमेधिनां चैत्यचिंतां प्रति निरवधानतया यतिस्वीकारमंतरेण कालेन तद्ग्रंथसंज्ञवात् ॥ मार्गलोपप्रसंगेन चागमेप्यर्थापत्त्या तत्स्वीकारस्याजिधानात् ॥

अर्थः—वली चैत्यनो एटले चैत्य पोतानुं करी राखवुं, ते पण

આ કાલના મુનિને યુક્ત (ઘટે) છે કેમ જે પૂર્વે કહ્યો જે ન્યાય તેણે કરીને આ કાલના ગૃહસ્થ લોકોને ચૈત્યની ચિંતા પ્રત્યે સાવધાનપણું નથી માટે યતિયે તે ચૈત્યનો અંગિકાર કર્યા વિના કાલે કરીને તેનો ઉદ્ધેદ થવાનો સંજવ છે એ હેતુ માટે માર્ગલોપ થવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય તે માટે શાસ્ત્રમાં પણ તે ચૈત્યને પોતાનું કરી રાખવું એમ કહેવાપણું છે.

ટીકા:—સીલેહ મંલપલણે ઇયે ચોઝેંતિ તંતુમાર્શસુ ॥
અહિજુજ્જંતિ સવિત્તિસુ? અણિઞ્ઞફેરંતદીસંતા॥અત્રહિ લિંગિનઃ
પ્રતિ સુવિહિતાનાં ચૈત્યસમારચનાદિવ્યાપારણમુક્તં ॥ નચ ત-
ત્સ્વીકારં વિના તેષાં તત્સંજવતિ॥ અસ્વીકૃતે ચ વસ્તુનિ ઇતર-
પ્રેરણયાપિ પ્રાયેણ લૌકિકાનાં સમારચનાયપ્રવૃત્તેરિતિ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—આ જગાણે લિંગધારી એમ બોલે છે જે પ્રત્યેક સુવિ-
હિતને ચૈત્યની સાર સંજાલ રાખવાદિ વ્યાપાર કહ્યો છે, તે ચૈત્યનો
પોતાપણનો અંગીકાર કર્યા વિના તે સાર સંજાલ રાખવાનો સંજવ
નથી. કેમજે જે વસ્તુનો અંગિકાર કર્યો નથી તેમાં બીજો પ્રેરણા
કરે તો પણ બહુધા એ લોકની સુધારવાને વિષે પ્રવૃત્તિ દેખાતી
નથી માટે ॥ ૬ ॥

ટીકા:—તથા ન વિદ્યતે પ્રેક્ષિતં પ્રત્યુત્પેક્ષણા ચક્ષુષા
નિરીક્ષણમાદિશબ્દાત્પ્રમાર્જનં રજોહરણાદિના સૂક્ષ્મજીવાપ-
સારણં ચ યત્ર તત્, આસનં વિષ્ટરં સ્યૂતગબ્દિકાદિ શુષિરગં-
ત્રીરસિંહાસનાદૌ ચ પ્રત્યુપેક્ષણાદિ યતીનાં ન શુદ્ધ્યતિ, તેન ચ
તત્ર ન કલ્પતે ઉપવેષ્ટું ચૈત્યવાસિન્સ્તેવં પ્રતિપદ્યંતે ॥ પ્રવૃત્ત-

प्रज्ञावनाहेतोस्तादृशसनोपवेशनस्यापि साधीयस्त्वात् प्रव-
चनप्रज्ञावनायाः प्रधानदर्शनांगत्वेन यथाकथंचन विधेयत्वात् ॥

अर्थः—वळी नथी पंक्लिहण एटले नेत्र वरु देखवुं. आदि
शब्दथी प्रमार्जवुं, रजोहरणादिक करीने सूक्ष्म जीवतुं दूर करवुं ने
जेमां एवुं आसन एटले दोरमाए शीवेदी गादी तकीया तथा जेमां
गंजीर ठिड्र ठे, एवां सिंहासनादि तेने शुद्ध पंक्लिहणादि अइ
शकतां नथी ते माटे तेने विषे बेसवुं न कढपे तेने चैत्यवासी लिंग-
धारीतो एम माने ठे जे प्रवचननी प्रज्ञावना थवानुं कारण ठे माटे
तेवा गादी तकीयामां तथा तेवां सिंहासनादिकमां मुनिने बेसवुं ते
अतिशे सारुं ठे केम जे ते तो प्रवचननी प्रज्ञावनानुं प्रधान देखातुं
अंग ठे माटे जे ते प्रकारे गादीए तथा सिंहासन उपर बेसवानुं
अवश्य करवा योग्यपणुं ठे एटले कढपे ठे ॥

टीकाः—॥ यथोक्तं ॥ नाणाहिउं वरतरं, हीणो वि हु पवयणं
पज्ञावितो इति ॥ तथा सिंहासनोपवेशनस्य गणधराणां व्या-
ख्यानविधावागमेऽपि श्रवणात् ॥ यदाह ॥ राउवणीयसीहा-
सणोवविष्ठो व पायपीढंमि ॥ जिष्ठा अन्नयरा वा गणहारि कहेइ
बीयाए॥तथाच तदनुसारेणाधुनिकसूरीणामपि धर्मदेशनादौ
तदुपवेशनस्य समीचीनत्वात् ॥

अर्थः—ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे ज्ञानथी तथा चारित्र्यथी र-
हित होय तो पण प्रवचननी प्रज्ञावना करता इत्यादि. वळी व्या-
ख्यान विधिने विषे गणधर सिंहासन उपर बेसतां एवुं आगममां
पण सांजळीए ठीए, ते आगमनुं वचन ए ठे जे राजाये आपेला
सिंहासन उपर तथा पादपीठ उपर बेठा जेष्ठ गणधारी अथवा अ-

न्यतर गणधर बीजी पोरुबीमां देशना करे ते प्रकारे आ कालना
आचार्योने पण धर्मदेशनादिकने विषे ते उपर बेसवुं ते ठीक ठे.

टीकाः—अत एव जगवान् दशपूर्वधरः श्री वरस्वामी,
अहो जगवतः सर्वातिशायिनी व्याख्यालब्धिः किंतु न तादृशी
रूपसंपदिति राजांतःपुरावचनाकर्णनानंतरं द्वितीयेन्हि नैस-
र्गिकीं शरीरसौंदर्यसंपदमाविर्भाव्य यत्पुनश्चिंतयितुमपि हिर-
ण्यमयकुशेशयमध्यास्य प्रवचनप्रज्ञावनायै संसदि धर्मकर्मकथां
प्रथयांवन्नुधेति ॥ ततः सिद्धमिदमाचार्याणां गण्डिकाद्यासन-
मुपादेयं, प्रवचनप्रज्ञावनांगत्वान्, सम्मत्याद्यध्ययनवदिति॥७॥

अर्थः—एज कारण माटे जगवान् दश पूर्वधर श्री वयर-
स्वामी तेमने देखीने राजाना अंतेउरनी स्त्रीओए एम कहुं जे
अहो जगवान् वयरस्वामीनी व्याख्यान लब्धि तो सर्व करतां अ-
तिशे ठे पण तेवी कांइ रूप संपत्ती नथी एवं वचन सांजलीने त्यार
पठी बीजे दिवसे पोतानी स्वान्नाविक शरीर सुंदरता संपत्ति प्रगट
करीने यतिने अघटित एवं पण सोनामय कमल तेने विषे बेसीने
प्रवचननी प्रज्ञावना थवाने अर्थे सज्जामां धर्म देशना विस्तारता
हवा ए कारण माटे ए वात सिद्ध थइ जे आचार्योने गादी आदि
आसन ग्रहण करवुं, केमजे प्रवचननी प्रज्ञावनानुं अंग ठे ए हेतु
माटे संमति आदिक शास्त्रना अध्ययननी पेठे जेम संमत्यादिकनुं
अध्ययन ठे ते प्रवचननी प्रज्ञावनानुं अंग ठे तो आचार्योने करवा
योग्य ठे तेम.

टीकाः—तथा सावधं संपापमाचरितं आचरणा गृहिणां
नियतगठजनादिलक्षणं ॥ तत्रादर आग्रहः ॥ आचरणा हि

નિરવથૈવ પ્રમાણં एषा च सावद्या गृहिदिग्बंधाद्याचरणाज्यु
पगमे हि यतेस्त द्विधीयमाननिखलपापारंजानुमत्याद्यापत्तेः
तथाप्येषा चैत्यवासिन्निरादृता

અર્થ:—વહી પાપ સહિત જે આચરણ એટલે ગૃહસ્થોને નિ-
યમાણ પોતપોતાના ગચ્છને જનજનું એ આદિ જેનું લક્ષણ છે તેને વિષે
આદર એટલે જે આગ્રહ (આચરણ) છે તે પાપ રહિત હોય તેજ
પ્રમાણ છે ને આ જે પાપ સહિત ગૃહસ્થોને દિગ્ બંધાદિ આચરણ
તેનો અંગિકાર કરવાને વિષે નિશ્ચેયતિને તે ગૃહસ્થોએ કરવા માંડ્યા
જે સમસ્ત પાપના આરંજ તેમાં અનુમોદનાદિકની પ્રાપ્તિ છે એ હેતુ
માટે સાવધ છે. તો પણ એ સાવધ આચરણ ચૈત્યવાસિયે આદર્યું છે.

टीका:—यतस्तेषामयमाशयः क्षेत्रकालापेक्षया हि सर्व-
जैन मतानुष्ठानं व्यवस्थितं ॥ ततो यदि गृहिनियतगठजन-
नादिकामाचरणां वयं नाद्रियेमहि ततः कषायकलुषितहृद-
यत्वात्प्रायेण संप्रतितनयतीनां गृहस्थान्योन्याकृष्टया कल-
हेनाव्यवस्थायां सर्वमसमंजसमापद्येत तस्मादेवाप्याचरणा
ऽयतनकालापेक्षया युक्तिमती

અર્થ:—જે હેતુ માટે તે ચૈત્યવાસીનો આ અગ્નિપ્રાય છે જે
ક્ષેત્ર કાલાદિકની અપેક્ષાએ સર્વ જૈનમતનું અનુષ્ઠાન નિશ્ચેય રહ્યું
છે તે હેતુ માટે જો ગૃહસ્થને પોત પોતાના ગચ્છની જનનાદિક
આચાર તે પ્રત્યે અમો ન આદર કરીએ તો, કષાય વડે અંતર મેલાં
થઈલાં છે માટે વહુધા આ કાલના યતિને ગૃહસ્થોનું પરસ્પર સં-
વાથો કલેશે કરીને અમર્યાદાએ કરીને સર્વ અઘટતું થાય માટે
આ પણ આચરણ આ કાલની અપેક્ષાએ યુક્ત છે.

टीकाः—॥ यदुक्तं उत्पद्यते हि सावस्था देशकालामयान्
प्रति ॥ यस्य मेऽकार्यं कार्यं स्यात्कार्यं कर्म च वर्ज्येदिति ॥ ७॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे देश कालने रोगादि
प्रत्ये मारी ते अवस्था उत्पन्न थाय ठे जेमां न करवानुं करवा यो-
ग्य थाय ठे ने करवा योग्यनो त्याग थाय ठे ॥ ७॥

टीकाः—तथा श्रुतस्य सिद्धांतस्य पंथा मार्गस्तत्रावज्ञा-
नादरस्तेह्येवमाहुः नगवत्सिद्धांतो हि नैकांतैर्नैव विहितानु-
ष्ठाननिष्ठः निषिद्धानुष्ठाननिषेधनिष्ठोवास्ति ॥ विहितानाम-
पि केषांचिदनुष्ठानानां कचिन्निषेधात् ॥ निषिद्धानामपि
कचिद्विधानात् ॥ अतोनास्थामास्थाय सिद्धांतव्यवस्थया
केवलया किमपि कर्तुं परिहर्तुं वा पार्यते ॥

अर्थः—वळी सिद्धांतनो जे मार्ग तेनो अनादर ते लिंग-
धारी एम कहे ठे जे नगवाननो जे सिद्धांत ठे ते अनेकांत ठे ते
एकांतपणे करवा योग्य जे अनुष्ठानक्रिया तेने विषे तत्पर नथी.
एटले एकांतपणे आ क्रिया तो करवीज एम सिद्धांत कहेतुं नथी.
ने निषिद्ध जे अनुष्ठान तेनो निषेध करवामां पण तत्पर नथी.
एटले एकांतपणे आ क्रिया तो नज करवी एम सिद्धांत कहेतुं
नथी केम जे करवा योग्य केटलांक अनुष्ठान तेनो पण कोइ ज-
गाए निषेध देखाय ठे ए हेतु माटे ने निषेध करेलां पण
केटलांक अनुष्ठान तेनुं कोइ जगाए करवापणुं ठे ए हेतु माटे.
केवल सिद्धांतमां कहेलुं ठे ते उपर आस्था राखीने कांइ पण
करवा योग्य तथा परिहरवा योग्य पार पासोए एम नथी.

ટીકા:—॥ એવંચ ॥ નવિકિંચિ અણુનાયં પત્તિસિદ્ધં વા વિ
જિણવરિંદેહિં ॥ इति वचनादागमबहिष्ठापि काचित्सुकुमारा
क्रियाऽद्यतनसाधुप्रवर्तिता विवेकिनां निःश्रेयसाय न वि-
ष्यति किं श्रुतेनेति॥ यदुक्तं रुग्विणः कटपतां यांति मृच्छ्या-
पि क्रियया यथा ॥ कालेन धर्म क्रियया तथा मुक्तिं शरि-
रीण इति ॥ ए ॥

અર્થ:—તે ઉપર વલી શાસ્ત્ર વચન છે જે જિનવરે કાંઈ પણ
આજ્ઞા કરેલું નથી તેમ નિષેધ્યું પણ નથી એ પ્રકારના વચનથી;
આગમથી વેગલી રહી એવી પણ કોઈક સુખે સુખે થાય એવી ક્રિયા-
ને આ કાલના સાધુએ પ્રવર્તીવેલી એવી પણ ક્રિયા તે મોક્ષજ્ઞાની
થશે માટે શું શાસ્ત્રવતે છે કાંઈ પણ નથી. જે માટે કહ્યું છે જે
થોડી ક્રિયાયે કરીને રોગીયાનો રોગ જાય ત્યારે જાડી ક્રિયાનું
શું પ્રયોજન છે ! શાસ્ત્રમાં તેમ સુખે સુખે થતી જે આ ક્રિયા તેણે
કરી દેહધારી મુક્તિ પામે છે. જેમ ઘણા કાલ સુધી ધર્મક્રિયા કરે
છે તેણે કરીને મુક્તિ પામે છે ॥ એ ॥

ટીકા:—तथा गुणिषु ज्ञानादिगुणवत्सु यतिषु द्वेषधीर्मा-
त्सर्यबुद्धिः ॥ स्वयं निर्गुणानां तद्गुणानसहिष्णूनां तदुपजि-
घांसया दुष्टामतिरिति यावत् ॥ कथमियं तन्मते न धर्म इति
चेदुच्यते ॥ इदानीं हि जगद्विहरहात्सम्यग् मार्गापरिज्ञानेन ब-
हुलोकप्रवृत्तिरेव मोक्षमार्गः ॥ महाजनो येन गतः स पन्था
इति न्यायात् ॥

અર્થ:—વલી જ્ઞાનાદિ ગુણવાન્ જે યતિ તેમને વિષે દ્વેષબુદ્ધિ

एटले मत्सर बुद्धि पोते निर्गुण ठे ने गुणवानना गुण सहन नथी करता माटे तेमने मारवानी इच्छा राखे ठे माटे दुष्ट बुद्धिवाला ते वेषधारी ठे आशंका कहे ठे जे गुणी पुरुष उपर द्वेषबुद्धि राखवी तेने धर्म कीये प्रकारे लिंगधारी थापे ठे, तो कहीएढीए जे आ कालमां निश्चे जगवाननो विरह थयो ठे माटे सारी रीते मोक्षमार्गनुं ज्ञान नथी थतुं ते हेतु माटे बहु लोकनी जे प्रवृत्ति तेहीज मोक्ष मार्ग ठे केम जे जे मार्गे महाजन एटले घणा लोक चाले ते मार्ग ठे एवो न्याय ठे माटे ॥

टीका:—एते च परग्रहवासिनो धार्मिकं मन्या आत्मानमेवैकं गुणैरुत्कर्षयंतो निखिलानप्यपरान् दूषयंत औदंयुगीनं संघमप्य वमन्यमानास्तत्प्रवृत्तिं दूरेण परिहरंतो लोकव्यवहारमप्यजानंतः संघबाह्या एव अतः सर्वथैत उभेत्तव्या इति द्वेष एवैतेषु श्रेयानिति ॥ १० ॥

अर्थ:—वली ते लिंगधारी एम कहे ठे जे आ परघरमां रहेनाराने पोताने विषे धार्मिकपणुं माननाराने पोताना आत्मानेज एक गुणे करीने मोटो देखावताने बीजा सर्वेने पण दोष पसारताने आ कालना संघने पण न मानताने आ कालना संघनी प्रवृत्तिने पण ठेटेथी परिहरताने लोक व्यवहारने पण न जाणता माटे ते संघ बाहार ठेज. ए हेतु माटे सर्व प्रकारे उभेदवा योग्य ठे. ए प्रकारनो जे द्वेष करवो तेज एमने विषे अतिशे श्रेष्ठ ठे इत्यादि ॥ १० ॥

टीका:—गौतमादिषु वर्तित्वात्तादृशेषु यतिध्वनिः ॥ कथमेतेषु वर्तते निर्गुणेष्वंजसेषु चेत् ॥ १ ॥ कल्पक्षोणीरूपां यद्वत्युणा यो गेपि वर्तते ॥ निंदादिषु तरुध्वानो विनाविप्रतिपत्तितः ॥

अर्थः--एवी रीते दश प्रकारनो धर्म प्ररुपण करनार ते नि-
गुण आ कालना वेषधारी तेने विषे मुनि शब्द केम प्रवर्त्ते ठे ?
केम जे मुनि शब्द तो गौतमादि महान् पुरुष तेने विषे प्रवर्त्तेलो
ठे माटे त्यां उत्तर कहे ठे जे जेम लिंग आदि वृद्धनेविषे कटप
वृद्धना गुण नथी, तो पण केवल रुढीथी तरु ए प्रकारनो शब्द प्र-
वर्त्ते ठे. तेम ते लिंगधारीने विषे मुनि शब्दनी प्रवृत्ति रुढीथी ठे.

टीकाः--यथाच जात्यरत्नानां गुणान्नावेपितादृशां ॥ का-
च सांद्रां शुचिर्चिक्वे मणी शब्दः प्रवर्त्तते ॥ ३ ॥ गौतमादि
गुणयोगे-पीदानींतन साधुषु ॥ उद्यच्छत्सु स्वशक्त्यैवं प्रवत्स्य-
ति यति ध्वनिः ॥ ४ ॥ इति वास्तवकांत्यादि दशविधयतिधर्म
स्पर्द्धयेव यथावद्वैः प्रदर्शितो धर्मः अयं चेत्कर्महरो भवेदित्यादि
पूर्वव्याख्यातमिति वृत्तार्थः ॥ ५ ॥

अर्थः--वली जेम जातिवंत रत्नना गुण न होय, तो पण
काचना ककमानो घणा किरणनो चकचकाट ठे तेने विषे मणी
शब्द प्रवर्त्ते ठे. तेम ते लिंगधारीने विषे मुनि शब्द प्रवर्त्ते ठे ॥ गौ-
तमादि मुनिने विषे रह्या जे गुण ते गुण आ कालना साधुने विषे
नथी तो पण पोतानी शक्तिये उद्यम करनारने विषे यति शब्द
प्रवर्त्तशे ॥ ४ ॥ ए प्रकारे साचो जे कृमाआदि दश प्रकारनो यति
धर्म तेनी स्पर्द्धये जाणे शुं लिंगधारीनुए देखाक्यो जे धर्म आ जो
कर्मने हरै तो मेरु समुद्रमां तरे इत्यादि पूर्वे व्याख्यान कर्तुं ठे ए
प्रकारे पांचमा काव्यनो अर्थ थयो ॥ ५ ॥

टीकाः--सांप्रतमेतानि दशद्वाराणि यथाक्रमं प्रत्याचि-
ख्यासुः प्रथमं तावज्जीवोपमर्दनाद्यनेकदोषाविर्भावपुरस्सरं
उद्देशिकजोजनद्वारं प्रत्याख्यातुमाह ॥

अर्थः--हवे ए दश द्वाराने अनुक्रमे खंरुन करता ग्रंथकार
प्रथम जीवनो नाश ए आदि अनेक दोषने प्रकट करी देखारुवा
पूर्वक औद्देशिक जोजनद्वारनुं खंरुन कहे ठे.

मूलकाव्यं.

षट्कायानुपमृद्य निर्दयमृषी नाधाय यत्साधितं
शास्त्रेषु प्रतिषिध्यते यदसकृन्नि स्त्रिशताधायि यत् ॥
गोमांसाद्युपमं यदाहु रथयद्भुत्का यतिर्यात्यधः
स्तत्को नाम जिघित्सती (जिघृक्षतीत्यपिपाठांतरं) ह
सघृणः संघादि जक्तिं विदन् ॥ ६ ॥

टीकाः--कः सघृणो दयालुः विदन् संघादिनिमित्तमेतन्निष्प-
न्नमितिजानन् इहेति प्रवचने जिघित्सति अत्तुमिच्छति ॥ अदेः
सनंतस्य घसादेशेरुपं किं तत् संघः साधुसाध्वीरुपः श्रमणगणः
आदिशब्दादेकद्विआदि श्रमणपरिग्रहः तस्य जक्तं तत्कृते निर्वृत्त-
मशनादिनामेति कुत्सायां अतीवकुत्सितमेतद्भक्तं मुनीनां ॥
जानतो मुनेः कृपालोरेवं विधं जक्तं ज्ञोक्तुं न कदपत इत्यर्थः ॥

अर्थः--कोण दयालु पुरुष आ, संघादिनिमित्ते निपजाव्युं ठे
एम जाणतो आ जिन शासनने विषे जोजन करवा इच्छे अर्थात् कोइ
न इच्छे. आ जगाए व्याकरणः--जे सन् प्रत्ययांत जे अद् जकसे

धातु तेनो घसादेश थये सते जिघित्सति एवंरुप थयुं ठे ॥संघा॥ते॥
 साधुसाधवीरुप श्रमणनो समूह ठे॥ आदि शब्दथी एक बे त्रण
 आदि साधुनुं ग्रहण करवुं तेथी आ प्रकारे अर्थ थयो जे एक साधुने
 निमित्ते नीपजाव्युं जोजनादि बे साधुने निमित्ते निपजाव्युं जोज-
 नादि त्रण साधु० इत्यादि॥आ जगाये नाम शब्दनो निंदितरुपी अर्थ
 जाणवो. तेथी आम अर्थ थयो जे आ जोजन साधु निमित्त नीपजाव्युं
 ठे एम जाणीने पण तेनुं ग्रहण करवुं ते अति निंदित ठे, ए प्रकारनुं
 जोजन कृपाबु मुनिने जोगववुं न कट्पे एटलो अर्थ थयो.

टीकाः—अत्रच विदन्नितिग्रहणाच्चूतोपयोगेन बाह्यलिंगप-
 रिक्षापुरःसरं यतमानस्य यतेः कदाचिदाधाकर्मग्रहणेऽपि सम्यग-
 नवगमात्तद्भुंजानस्यापि न दोषः ॥ यथोक्तं ॥ थोवंति न पुठं न
 कहियं व गूढेहि नायरो वकओ ॥ इयठल्लिओ विन लग्गइ सुजं-
 वउत्तो असठ जावो ॥

अर्थः—आ जगाये विदन् ए प्रकारना शब्दनुं ग्रहण कर्युं ठे
 माटे शास्त्रना उपयोगे करीने बाहारना चिन्हथी परीक्षापूर्वक य-
 तनायेथी ग्रहण करता एवा साधुने क्यारेक आधाकर्मि आहारनुं
 ग्रहण थाय तो पण सम्यक् न जाणवाथी तेनुं पण जोजन करे ठे
 तो पण दोष नथी ॥ ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे

टीकाः—अथैतस्मिन् को दोषो येनैतदेवं कुत्सितमत आह
 यत्साधितं तच्छब्दस्य यच्छब्देन नित्याजिसंबंधात्ततश्च यद्
 ज्ञातं साधितं निष्पादितं गृहस्थेनेतिशेषः ॥ किं कृत्वा आधाय-
 उदित्स्यकान् ऋषीन् यतीन् यतिभ्यो मयैतदेयमिति म-
 नसिकृत्वेत्यर्थः ॥

अर्थः—आशंका करी कहे ठे जे ए जोजनमां शो दोष ठे जे हेतु माटे एने आबुं निंदित कहो गो तो त्यां कहे ठे जे तत् शब्दने यत् शब्द साथे नित्ये संबंध ठे माटे जे जोजन सिद्ध कर्युं ठे एटले निपजाव्युं ठे (गृहस्थपद उपरधी लेवुं) तो अर्थ आम थयो जे, गृहस्थ जे तेणे साधुने उद्देशिने निपजाव्युं जे आ जोजन मारे साधुने आपवुं एम मनमां धारीने कर्युं एटलो अर्थ ठे.

टीकाः—अथ निरवद्यवृत्त्या यतिनिमित्तं साधितेप्यस्मिन् को-
दोष इत्यत आह ॥ उपमृद्य विध्वस्य कान् षट्कायान् ॥
षट् विधजीवनिकायान् कथं उपमृद्येत्याह। निर्दयमिति क्रिया
विशेषणं निरनुकंपं यथा ज्ञवति ॥ अयमर्थ एतावत्किंल वन्धि
पाकारंजो न सानुकंपस्य नापि षट्जीवनिकायोपमर्दनमंतरेण सं-
जवति ॥ एवं च निरवद्यवृत्त्या न ज्ञक्तसाधनं कथमपि संगठते ॥

अर्थः—आशंका करी कहे ठे जे पापरहित क्रियाए करीने यति निमित्त जोजन सिद्ध करे तेमां शो दोष ठे तो त्यां कहे ठे जे ठ जीवनिकायनुं उपमर्दन करीने कीय प्रकारे ? तो निर्दयपणे, निर्दय पद ठे ते उपमर्दनरूप क्रियानुं विशेषण ठे एटले आम अर्थ थयो जे निर्दयपणे ठ जीवनिकायनुं मर्दन करी ए जोजन साधु निमित्ते निपजाव्युं ठे ते अग्निपाकनो आरंज ते दयालुने न होयने षट् जीव निकायना मर्दनविना ते पाक पण संजवे नहीं माटे पापरहित क्रियाये करीने पाक साधन कोइ प्रकारे पण थाय नहीं.

टीकाः—यदर्थं चैतावानारंजस्तस्य तज्ज्ञान्यसकलपापानुषंग-
गातुन्नतजंगप्रसंगः ॥ यदाह ॥ जस्सद्वा आहारो आरंजो त-

સ્ત હોઈ નિયમેણ ॥ આરંજે પાણી વહો પાણી વહેહોશ્વયંંગો ॥
અતઃકથમસ્ય ચક્તસ્ય ન કુત્સિતત્વં ॥

અર્થઃ--જેને અર્થે આટલો વધો આરંજ છે તેને તે અર્થ આ-
રંજથી ઉત્પન્ન થયું જે સકલ પાપ તેનો સંબંધ થવાથી વ્રત ઝંગનો
પ્રસંગ થશે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જેને અર્થે આહારનો આ-
રંજ છે તેનેજ નિયમાય પાપ છે કેમ જે આરંજને વિષે પ્રાણીનો વધ
હોય ને પ્રાણી વધ થયો એટલે વ્રતનો ઝંગ થયો માટે એ ઝોજનનું
નિંદ્રિતપણું કેમ ન હોય અપિતુ હોયજ ॥

ટીકાઃ--એતેન વસ્તુત આધાકર્મપર્યાયતા સંઘાદિચક્તસ્ય
સૂચિતા ॥ આહાય વિચ્છેદનં જઙ્ઘણ કમ્મમસણાઈ કરણંજ ॥
ઠક્કાચારંજેણં તં આહાકમ્માહંસુ ॥ ઇત્યાગમે આધાકર્મશબ્દ
સ્યૈવં વ્યુત્પાદનાત્

અર્થઃ--એણે કરીને વસ્તુતાથે આધાકર્મનું પર્યાયપણું સંઘાદિ
ઝોજનને છે એમ સૂચના કરી ॥ કેમ જે તેનું લક્ષણ શાસ્ત્રમાં કહ્યું
છે જે જેને મનમાં ધારીને ઠ કાયનો આરંજ કરવો તેને આધાકર્મ
કહે છે, ઇત્યાદિ આગમને વિષે આધાકર્મ શબ્દની એ પ્રકારે વ્યુ-
ત્પત્તિ કરી છે એ હેતુ માટે

ટીકાઃ--નનુ ઝવત્વેતદ્યથાર્થસાધિતં તથાપિ સિદ્ધાંતાનિ-
ષેધાન્નદુષ્યતીતિ અતઃઆહ ॥ શાસ્ત્રેષુ ગ્રંથેષુ નિશીયાદિષુ પ્રતિ-
ષિધ્યતે યતિઝોજ્યતયા નિવાર્યતે યદચક્તં ॥ કથં અસકૃદત્યંત-
દુષ્ટતા સ્થાપનાય મુદુર્મુદુઃ ॥ તથાચ આહારોપધિવસત્યા-
ધાકર્મવિચારાવસરે નિશીથેઽભિહિતં ॥

टीकाः-अत आह ॥ निःश्रृंशतां निःशूकतां निर्दयत्वमिति यावत् आधत्ते करोति यत् तदाधायि निःशूकताकारकं यद्भक्तं अयं ज्ञावः ॥ स्वयमकृताद्यप्याधाकर्म जानन् गृह्णानो मुनिर्भक्ति मद्गृहिणः प्रसंगात्संजादत्यंतगृधुर्निःशूकत्वेन सच्चित्तमपि न जह्यात् अतः कथं न दोषः

अर्थः-ए प्रकारनुं लिंगधारीनुं वचनतेना उत्तर रुप विशेषण कहे ठे ॥ जे ए जोजन निर्दयपणाने करे ठे आ ज्ञव ठे जे पोते कर्तुं नथी ने कराव्युं नथी ने अनुमोद्युं नथी. तो पण आधाकर्मने जाणीने गृहण करतो जे मुनि ते भक्तिवंत एवा गृहस्थनो प्रसंग यवाथी अतिशे गृधिल [रसास्वादवाळो] थड्ने सचित्तनो पण त्याग नहीं करे माटे क्यम दोष नथी ? दोष रुपज ठे ॥

टीकाः-॥ तदुक्तं ॥ सच्चं तह विमुक्तो गिहंतो बहुश प-संगं से ॥ निद्वंधसो अगिद्धो न मुअशसजिअंपि सो पढ्ठा ॥

अर्थः-ते शास्त्रमां कहुं ठे जे आधाकर्मी जाणे ठे ने गृहण करे ठे तो गृहस्थनो प्रसंग वधारतो ने निर्दय रस दोन्नी ते थड्ने पढी सच्चित्तने पण नही मूके ॥

टीकाः-अत एवात्यंतमेतज्जिहापयिषया गणधरा आनुरु-प्पेणैतज्जोचराण्युपमानानि दर्शयामासुः ॥ तथा चाह ॥ गोमां सादीति ॥ गोःसुरजेर्मांसं पिसितं ॥ आदिशब्दाद्भांतोच्चारसु-राग्रहः तैरुपमा सादृश्यं यस्यतत्तथा यद्भक्तमाहुर्बुवते गणधराः स्वप्रणितागमेषु ॥

अर्थः-एज कारण माटे गणधर महाराजाए औद्देशिक ज्ञो-

જનની અત્યંત ત્યાગ કરાવવાની ઇચ્છા એ તે ઔદેશિક ઝોજનને ઘટે તેવી તેની ઉપમા દેખાતી છે તે ઉપમા વિશેષણે કરીને કહી દેખાતે છે જે, ગાયનું જે માંસ તે સરખું એ ઝોજન છે આદિ શબ્દથી વાંતિ તથા વિષ્ટા તથા મદિરા તેની સંઘાથે છે સદૃશપણું જેનું એટલે તે વસ્તુના જેવું એ ઝોજન પોતાના ગ્રંથોને વિષે કહ્યું છે.

ટીકા:—યથાહિ ગોમાંસઞ્જક્ષણં લોકે ધર્મવિરુદ્ધત્વેન મહા-
પાપહેતુત્વાદત્યંતનિંદિતત્વાચ્ચ વિવેકિનાં સર્વથા હેયં । તથા આ-
ધાકર્મઞ્જક્તમપિ ॥ એવં વાંતાદિષ્વપિ યથાસંજ્ઞવંયોજ્યં ॥ યથો-
ક્તં ॥ વંતુચ્ચારસુરાગો મંસસમમિમંતિ તેણ તજ્જુત્તં ॥ પત્તંપિ
કયતિ કપ્પં કપ્પઙ્ગ પુઠ્ઠંકરિસઘમં ॥

અર્થ:—તે કહી દેખાતે છે. જે ગોમાંસનું ઞ્જક્ષણ લોકને વિષે ધર્મ વિરુદ્ધ પણે મહા પાપનું કારણ છે એ હેતુ માટે અને અતિ નિં-
દિત છે એ હેતુ માટે વિવેકી પુરુષને સર્વથા ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે.
તેમ આધાકર્મ ઝોજન પણ ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે. એ પ્રકારે વાંતિ
આદિની ઉપમા પણ જેમ ઘટે તેમ જોઈવી. તે ઉપર શાસ્ત્રનું વચન
જે વાંતિ તથા વિષ્ટા તથા સુરા તથા ગોમાંસ તે સરખું આધાકર્મ
ઝોજન છે.

ટીકા:—અથ પ્રકારણાંતરેણાધાકર્મ શબ્દાર્થ વ્યુત્પાદયન્
ઞયોત્પાદનેનાસ્યાવશ્ય હેયતાં દર્શયતિ ॥ યથેતિ પ્રકારે યદ્જક્તં
જુક્ત્વાઽશિત્વા યતિર્મુનિર્યાતિ ગચ્છતિ અથોઽવસ્તાત્સંયમાદિતિ
દ્રષ્ટવ્યં ॥ અથવાઽધોગતિં નરકં ॥ એતેનાધાકર્મ શબ્દસ્યાર્થ
દ્વયં વ્યુત્પાદયતા પ્રકરણકારેણાપરમપ્યર્થદ્વયં સૂચિતં ॥

अर्थः—हवे बीजे प्रकारे आधाकर्म शब्दनो अर्थ प्रगट करतां जयने उत्पन्न करवुं तेणे करीने ए आधाकर्म जोजन अवश्य त्याग करवा योग्य ठे एम देखामे ठे. यथा शब्दनो प्रकार एटलो अर्थ करवो, एटले जे प्रकारे जे जोजनने जमीने मुनि संयमथी हेठल थाय ठे (द्रष्ट थाय ठे) अथवा अधोगति (नरकने) पामे ठे एणे करीने आधाकर्म शब्दना बे अर्थ प्रगट करता जे प्रकरणना कर्ता तेणे बीजा पण बे अर्थ सूचना कर्या ठे.

टीकाः—यथात्ममिति ॥ आत्मकर्मैति च ॥ तत्रात्मानं चारित्रात्मानं हन्ति आत्मघ्नं ॥ आधाकर्मजो जिनो हि तावत्पाकारं चानुमत्यादिजिश्चारित्रात्मा हन्यते ॥ तथा आत्मनि कर्म आत्मकर्म आधाकर्म । परिणतो हियति रेषणीयमपि गुह्यं गृहिणा स्वार्थं पाकारंजादि यत्कर्म निर्वर्तितं तदहो मत्कृते शोचनमिदमन्नं निष्पन्नमिति परितोषादात्मनि निवेशयति तेन च बध्यत इति च वत्यात्मकर्म ॥

अर्थः—ते कहे ठे जे एक तो आत्मघ्न ने बीजो आत्मकर्म, तेमां चारित्र रुपी आत्माने हणे माटे आत्मघ्न कहिए. केम जे आधाकर्म जोजिनो चारित्र रुपी आत्मा ते पाकना आरंजनी अनुमोदना करवी इत्यादिकवरे हणाय ठे. वली आत्माने विषे जे कर्म ते आत्मकर्म कहिए. केम जे आधाकर्म ग्रहण करवा तत्पर थयो जे यति ते एषणीय जोजननुं ग्रहण करतो सतो पण गृहस्थे पोताने अर्थे पाकादि जे कांइ आरंज कर्म नीपजाव्युं ठे तेने एम माने ठे जे अहो आ गृहस्थे मारे अर्थे आ सारुं अन्न नीपजाव्युं ठे एम मानीने घणा संतोषथी (आनंदथी) पोताना आत्माने विषे तेनो

અન્નિનિવેશ કરે છે તેણે કરીને એ બંધાય છે માટે એ આત્મકર્મ કહીએ.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ અહવા જંતગ્ગાહિં, કુણ્ણ અહે સંજમાઝ નેણ વા ॥ હણ્ણવ ચરણાયં સે અહ્કમ્મ તમાય હમ્મંવા ॥ આ-હાકમ્મપરિણં, ફાસુઅમવિ સંકિલિઠ્ઠપરિણામો ॥ આયયમાણો વજ્જાહ તં જાણસુ અત્તકમ્મંતુ ॥

અર્થ:—આ બે ગાથાનો જ્ઞાવાર્થ ઉપર આવી ગયો છે.

ટીકા:—એવંવિધાધાકર્મશબ્દસ્ય ચતુર્ધ્વા વ્યુત્પતિરાર્ષ-ત્વાત્ ॥ અત્રચ વૃત્તે એક વાક્યસ્યેનૈવ યજ્ઞબ્દેન શકલવાક્યાર્થે દીપિતે યત્પ્રતિપદં યજ્ઞબ્દોપાદાનં તત્સંઘાદિજ્ઞાતકસ્યાત્યંતપરિહર-ણીયતાસ્થાપનાર્થ ॥ એતેન યતીનામાધાકર્મજોજનસમર્થનાય યત્પરૈરજ્યધાયિ પૂર્વહ્યધરિતઃ ધનાધિપત્યાદિ શ્રમણસંઘનિમિત્ત નિર્વૃત્તજ્ઞાતકાદિનાપિ ધર્માધારં શરીરંધારયેત્તદા કો દોષ ઇત્યંતં તદપિ પ્રતિક્ષિતં મંતવ્યમ્

અર્થ:—એ પ્રકારે આધાકર્મ શબ્દની ચાર પ્રકારે વ્યુત્પત્તિ કરી જે એક તો આધાયકર્મ, બીજી અધઃકર્મ, ત્રીજી આત્મકર્મ ને ચોથી આત્મકર્મ; તેતો ઋષિ વચનથી પ્રમાણરૂપ છે. આ કાવ્યને વિષે એક વાક્યમાં રહેલો જે યત્ શબ્દ તેણે સકલ વાક્યનો અર્થ પ્રગટ કર્યો ને જે પદેપદે યત્ શબ્દનું ગ્રહણ કરવું તેતો સંઘાદિ જો-જનનું અત્યંત પરિહરવાપણું જણાવવાને અર્થે છે. એણે કરીને યત્તિને આધાકર્મ જોજન કરવાને અર્થે લિંગધારીએ પ્રતિપાદન કર્યું હતું જે પૂર્વે મોટા ગૃહસ્થ હતા, ઇત્યાદિ આરંભીને શ્રમણસંઘ નિમિત્ત નીપ-જાવ્યું જે જોજનાદિ તેણે કરીને ધર્મનું આધારભૂત શરીરનું ધારણ

करवामां शो दोष ठे त्यां सुधी ते सर्व खंरुन कर्युं.

टीका:—तथाहि ॥ यदिदानींतनकालापेक्षया यतीनामाधा कर्मजोजनमिष्यते नवद्विस्तत्किं यावज्जीवतया आहो स्वि-
त्कादाचित्कतया ॥ यद्याद्यः कद्वपः सोऽनुचितः ॥ आधाकर्म ज्ञो-
जनस्य यावज्जीवतयाशास्त्रेऽननिधानात् ॥

अर्थ:—लिंगधारी प्रत्ये सुविहित पुढे जे तुं आ कालनी अपेक्षाये यतिने आधाकर्म जोजन इच्छे ठे, ते तुं जावज्जीव आधाकर्म जोजन करवुं एम कहे ठे के क्यारेक करवुं एम कहुं हुं ॥ जो आदि पक्ष जे जावज्जीव करवुं ते इच्छतो हुं तो ते अघटीत ठे. केम जे आधाकर्म जोजननुं जावज्जीव करवापणुं शास्त्रमां कोइ जगाए कह्युं नथी; ए हेतु माटे.

टीका:—तस्यापवादेनैव तत्र प्रतिपादनात् ॥ तस्य च कादा-
चित्कत्वात् ॥ पुष्टालंबनेन कदाचिदित्यकृत्यवस्तु सेवनं ह्यपवादः
न चासौ सार्वदिकः ॥ तत्त्वे उत्सर्गत्वापत्तेः ॥

अर्थ:—ते आधाकर्म जोजननुं शास्त्रने विषे अपवादे करी-
नेज प्रतिपादन कर्युं ठे ए हेतु माटे, ने ते अपवादनुं पण क्यारेक
आचरवापणुं ठे ए हेतु माटे, केम जे अपवादनुं लक्षण ए ठे जे पुष्ट
आलंबने करीने क्यारेक न सेववा योग्य एवी वस्तुनुं जे सेवन तेने
अपवाद कह्युं. ने ए अपवाद सर्व जगाए लेवातो नथी. ने जो सर्व
जगाए अपवाद लेवातो होय तो एने उत्सर्गगुणानी प्राप्ति थाय
ए हेतु माटे ॥

ટીકા:-યથોક્તં ॥ સામાન્નત્રિહી જ્ઞાત્રો, ઉસ્સગ્ગો તવ્વિ-
સેસિત્રો ઇયરો ॥ ॥ પાણિવહાઈ નિવત્તી તિવિહં તિવિદ્દેણ જાજી-
વં ॥ પુઢવાઇસુ આસેવા, ઉપ્પન્ને, કારણંમિ જયણાણ ॥ મિગરહિ-
યસ્સઠ્ઠિયસ્સવ, અવવાત્રો હોઇ નાયવ્વો.

અર્થ:-સામાન્ય વિધિ તે ઉત્સર્ગ છે, અને વિશેષ વિધિ તે
અપવાદ છે, ત્યાં યાવજ્જીવ ત્રિવિધે પ્રાણિવધ ન કરવો એ ઉત્સર્ગ છે
અને કારણ ઉપજતાં યતનાથી પૃથ્વ્યાદિકની આસેવના નિદંજી
પુરુષ કરે તો તે અપવાદ છે.

ટીકા:-અત એવ યુગપ્રધાનૈરનેકાતિશયનિધાનૈરપિ શ્રી
વૈરસ્વામીપાદૈ મહાદુર્ગ્ગિદ્દેણ હેતુના વિદ્યાપિંરુમુપચુજ્યાપિ
તસ્ય ચાધાકર્મ ભોજનન્યૂન દોષસ્યાપિ ॥ પિંરુ અસોહ્યંતો અ-
ચરિત્તી ઇત્થસંસત્રો નત્થિ ॥ ચારિતંમિ અસંજ્ઞે સવ્વા દિસ્કા નિ-
રત્થિયા ॥ ઇતિ વચનાદ્ ડુષ્ટતાં પર્યાલોચયદ્ઙ્ઞિસ્તીર્થાવ્યવ-
ચ્છિત્તયે શિષ્યમેકમન્યત્ર પ્રેષ્ય સપરિવારૈઃ પ્રવચનવિધિના ઇન-
શનં પ્રતિપેદે ॥

અર્થ:-એજ કારણ માટે યુગપ્રધાન એવા ને અનેક અતિશ-
યનાર્જનાર એવા શ્રી વૈરસ્વામીએ જ્યારે મહા દુકાલી પત્ની ત્યારે
શુદ્ધ જોજનની પ્રાપ્તિ ન થઈ એ હેતુ માટે આધાકર્મ જોજન-
થી ન્યૂન દોષ યુક્ત એવો વિદ્યાપિંરુ તેનું જોજન કર્યું; તોપણ શાસ્ત્ર-
માં કહ્યું છે જે, અજનાદિક આહાર પ્રત્યે અણશોધતો અચારિત્રી
કહીએ એમાં સંશય નથી, ચારિત્રને અજાણે સર્વ દિક્ષા નિરર્થક છે.
એ વચનથી તે જોજનના ડુષ્ટપણની આલોચના કરતા વૈરસ્વામી

जे ते तेनुं दुष्टपणुं वीचारीन तीर्थनो उच्छेद न थाय माटे एक शिष्यने बीजी जग्याए मोकलीने परिवार सहित शास्त्र विधिये करीने अनशननो अंगिकार करता हवा.

टीकाः--यदिहीदानीमाधाकर्मजोजनं यतीनां यावज्जीव तथा विधेयस्यात्तदा कथं तादृशाः प्रवचनधुरंधरा विद्यापिंरु दोष जिया तादृशं महासाहसं कुर्वीरन् ॥ तस्य ततो न्यूनदोषत्वात् ॥ कालस्य च तदानीमपि दुषमात्वात्.

अर्थः--जो यतिने आधाकर्म जोजन जावज्जीव करवा योग्य होत तो तेवा महान पुरुष प्रवचनना धुरंधर ते विद्यापिंरुना दोषज्ये करीने ते प्रकारनुं एटले अनशनरूपी मोटु साहस कर्म करे !!! नज करे. केम जे ते विद्यापिंरुनो आधाकर्मि जोजनथी न्यून दोष ठे ए हेतु माटे. ने ते वखत काल पण दुखमा हतो ए हेतु माटे-

टीकाः--न च का शक्तिरस्माकं मंदसत्त्वानां तच्चरितमनुविधातुं न हि गजानामुदर्यते यो वटकाष्टमशितं पचतीत्यस्माकमप्युदर्येण तेजसा तथा ज्ञाव्यमिति वक्तव्यं ॥ यतो न हि तच्चरितकीर्तनेन वयं तच्चरितमनुविधापयितुं नवद्भिर्व्यवसिताः किंतु कालानुसारेणाऽद्यापि तादृशेषु दानकुलेषु सत्सु प्रासुकैषणीयेनापि प्रायेण वृत्तौ संज्ञवत्यां किमित्याग्रहेण संवादितमेवादीयते नवद्भिः ॥

अर्थः--एवी रीते सुविहितनां वचन सांजळीने लिगधारी बोदिया जे मंद सत्त्ववाळा एटले निर्बळ ते अमारी एवी शक्ति क्याथी होय जे महंत पुरुषना आचरणने अनुसरीए, केम जे हाथीनो

जठराग्नि ठे ते जक्षण करेलां वरुनां लाकमां पण पचावे ठे. पण हमारो जठराग्नि एवो नथी एटले जे ते मोटा पुरुषतो थोमो दोष लाग्यो तेने पण न सहन करीने अनशन करी गया पण अमारा-थी तो कांइ एवुं थाय नहीं. त्यारे सुविहित बोदया जे जो एम तमो कहेता हो ते न कहेवुं जे ए हेतु माटे ते मोटा पुरुषनुं चरित्र कहि देखाम्युं तेणे करीने कांइ तेमनी पेठे तमारी पासे अमारे करावुं एवो व्यवसाय नथी एटले अग्निप्राय नथी. त्यारे शुं ? तो कालने अनुसारे आज पण तेवां देनारनां कुल सते पण प्रासुकने एषणीय एटले निर्दोष एवा जोजने करीने पण निर्वाह ठते शा वास्ते संघादि निमित्त जोजननेज आग्रहे करीने तमो ग्रहण करोवो.

टीकाः--दृश्यंते चाद्यापि केचिन्महात्मानः शुद्धेन ज्ञत्तेन संय-
मपालनायात्मानं यापयंतः ॥ अथ शुद्धेनाद्वीयसामेवेदानीं शरीर-
यापना अत आधाकर्माज्युपगमः ॥ तर्हि तावंत एव दीक्षयंतां किंनू-
यिष्टैः ॥ तावद्भिरेव तीर्थाव्यवच्छेदसिद्धेः ॥ बहु मुंदादिवचनस्य ज-
वतामपि प्रसिद्धेः ॥ तदवस्थामो नूनं संघज्ज्ञाग्रहोऽधुनातनय-
तीनामतिगृध्रतानिबंधनो न धर्म शरीरधारणाहेतुक इति नाद्यः
पक्षः ॥

अर्थः--आ कालमां पण केटलाक महात्मा पुरुष देखाय ठे जे शुद्ध जोजने करीने संयम पालवाने अर्थे आत्मानो निर्वाह करे ठे ने वळी जो एम कहेता हो जे शुद्ध जोजने करीने थोमानो निर्वाह आ कालमां थाय माटे आधाकर्मनो अंगिकार करीए ठीए, तो त्यां कहीए ठीए जे, “ तमो जेटलानो शुद्ध जोजने करीने निर्वाह थाय तेदलांनेज दीक्षा आपो घणाने शुं करवा आपो ओ तेदलावते-

ज तीर्थनो उच्छेद नहीं आय केम जे श्रमण अद्वपन बहु मुंकां ए वचननी तमारामां पण प्रसिद्धि ठे एटले तमो पण एने प्रमाण करो गो ते हेतु माटे. आ काळना यतियो संघादि चोजननुं जे ग्रहण करे ठे. तेनुं कारण एज ठे एम अमो निश्चय करीए ठीए जे ते अतिशे रसलोप्पी थया ठे. तेथी आधाकमीं चोजन करे ठे. पण धर्मशरीरनुं धारण करवुं ए कांड कारण नथी, ए प्रकारे जावज्जीव आधाकमीं चोजन करवारुप तमारो प्रथम पद तेनुं खंन थयुं.

टीकाः—अथ द्वितीयः तदेवमेतत् ग्लानाद्यवस्थायां दुर्जि-
ह्वादिषु शुद्धेनानिर्वाहेचाधाकर्मग्रहणस्याप्यागमे प्रतिपादनात् ॥
शुद्धेन निर्वाहेतु तस्य कादाचित्कतयापि ग्रहणे दातृगृहीत्रो र-
हितत्वेना जिधानात् ॥यदाह॥ संशरणमि असुद्धं, दुन्हवि
गिद्वंत दितयाणहियं ॥ आउरदिठंतेणं, तंचेव हियं असंशरणे.

अर्थः—हवे बीजो पद जे क्यारेक ग्रहण करवा रुपी कदप ते पण आ प्रकारे जे ग्लानादि अवस्थायां, दुकाद पदे इत्यादि कारणे शुद्ध चोजनवते निर्वाह न थाय त्यारे आधाकर्म ग्रहण कर-
वानुं आगममां प्रतिपादन कर्तुं ठे. ने शुद्धवते निर्वाह थाय त्यारे तो तेनुं ग्रहण करनार तथा देनार ए बेनुं अहित थाय एम शास्त्र-
मां कहुं ठे. ते वचननो अर्थ जे.

टीकाः—यदप्युक्त “मात्माच यतिना यथाकथंचन रक्षणीय”
इत्यादि ॥ तदप्यनालोचिता जिधानात् ॥ नह्येतत्सूत्रं देहस्य
धर्मसाधनत्वेन यतीनां यावज्जीव साधाकर्मसेवनपरं, किंतु तथा
विधातंबनसद्वृत्तावे कदाचिदाधाकर्मादिसेवनेनापि पुनः सं-

યમકરણાયાત્મા રક્ષણીય ઇત્યેતત્પરં પ્રાયશ્ચિત્તવિધાનેન તજ્ઞાન્ય
પાપનાશનસ્ય પુણો વિસોહીતિ વચનેન પ્રતિપાદનાત્ ॥

અર્થઃ--વઢી જે તમે એમ કહ્યું જે યતિયે જે તે પ્રકારે પોતાના
આત્માની રક્ષા કરવી ઇત્યાદિ, તે પણ વિચાર વિનાનું કહેવું છે પણ
વિચારથી નથી. કેમ જે એ સૂત્ર કાંડ એમ કહેવાને તત્પર નથી જે
દેહ ધર્મ સાધન છે માટે સાધુને જાવજ્જીવ આધાકર્મ સેવન કરવું.
ત્યારે શું ? તો તે પ્રકારનું ઇટલે કોઈ મોટું આલંબન ઉત્પન્ન થયે સતે
ક્યારેક આધાકર્મી આદિ સેવન કરીને પણ ફરીથી સંયમ કરવાને
અર્થે આત્મા રાખવો એ પ્રકારના અર્થને કહેવાને તત્પર છે કેમ જે
પ્રાયશ્ચિત્તના વિધિયે કરીને તે આધાકર્મ થકી થયું જે પાપ તેને
નાશ કરવાને પુણોવિસાહી ઇત્યાદિ વચને કરીને શાસ્ત્રમાં પ્ર-
તિપાદન કર્યું છે.

ટીકાઃ--જાવજ્જીવં તદાસેવને તુ શુદ્ધે રવસરાજાવેન પુણો-
વિસોહીતિ વચનસ્યાઽચરિતાર્થત્વપ્રસંગાદિતિ ॥ એતેન યત્યર્થ
ઘૃતાદિનિશ્રાવિધાનમપિ પ્રત્યુક્તં ॥ તસ્યાધાકર્મસ્થાપનાક્રીતાદિ
દોષકલાપકલિતત્વેના નેકજંતુવિધ્વંસહેતુત્વેન ચ ઝગવદ્ઞિ
નિવારણાત્, ઇતરથા સત્રાગારાદીનામપિ તત્કલ્પત્વેન જૈનધર્મે
વિધેયત્વપ્રસંગાત્ ॥

અર્થઃ--ને જો જાવજ્જીવ આધાકર્મી ઝોજનનું સેવન હોત તો
શુદ્ધ ઝોજનનો અવસર ન આવત તેણે કરીને “ પુણોવિસોહી ” એ
વચનનું વ્યર્થપણું થવાનો પ્રસંગ થાત એ હેતુ માટે એનું રાખન કર્યું
તેણે કરીને સાધુને અર્થે ઘી આદિ વસ્તુની નિશ્રાનું જે કરવું તેનું

પણ સંઘન થયું કેમ જે તેને આધાકર્મ સ્થાપના વેચાથી લાવવું હત્યાદિ દોષના સમૂહે કરીને સહીતપણું છે એ હેતુ માટે ને અનેક જંતુના નાશનું કારણ છે, માટે જગવાન તીર્થકરે ઘૃતાદિ નિશ્રા નિવારણ કરી છે, જો એમ ન હોત એટલે નિશ્રાનું નિવારણ ન કર્યું હોત તો જૈનધર્મને વિષે સાધુને સદાવર્ત્ત આદિકનું ઝોજનાદિ લેવાનો એટલે કલ્પપણે કરવાનો પ્રસંગ હોત પણ તેતો નથી એ હેતુ માટે નિશ્રા ન કલ્પે ॥

ટીકા:—નચ સત્રાગારાદીનામસંયતજનપોષકત્વેન પાપહેતુ ત્વાદવિધેયત્વં ઘૃતાદિનિશ્રાણાં તુ સંયતોપઘંજનકત્વેન પુણ્યનિબંધનત્વા દ્વિધેયત્વં નવિષ્યતીતિ વાચ્યમ્ ॥

અર્થ:—લિંગધારી બોલે છે જે સદાવર્ત્ત આદિકનું ઝોજનાદિ જે સાધુને ન કલ્પે તેનું કારણ તો એ છે જે સદાવર્ત્ત તો અસંજતિ એવાં લોકનું પોષણ કરે છે. એ હેતુ માટે પાપનું કારણિક છે, માટે એ સાધુને લેવા યોગ્ય નથી, પણ ધીઆદિકની નિશ્રાતો સંજતિને ઝપઘંજ કરનાર છે એટલે ટેકો દેનાર પુષ્ટ કરનાર છે એવી છે તેણે કરીને પુણ્ય બાંધવાનું કારણ છે એ હેતુ માટે કરવા યોગ્ય થશે ત્યારે સુવિહિત બોલ્યા જે એમ તમારે ન બોલવું

ટીકા:—નિશ્રાદિષુ ઘૃતાદિગ્રાહિણાં યતીનામપિ ગાહ્યર્યાદિના સિદ્ધાંતનિષિદ્ધકારિત્વેના સંયતત્વાન્નિધાનાત્ ॥ તથા ચોન્નયોરપ્યનયોઃ સમાનદોષત્વેન જૈનમતે નિષેધાત્ ॥ ઘૃતાદિસંગ્રહસ્યચ શ્રાવકાણામપિ રસવાણિજ્યત્વેનાગમે નિષેધાદતઃકથં યત્યર્થ તત્સંગ્રહઃક્રિયમાણઃશોજેત ॥

અર્થ:-નિશ્રાદિકને વિષે ઘૃતાદિ ગ્રહણ કરનાર યતિને પણ રસલોન્નિપણું અવાદિક દોષ છે તેણે કરીને સિદ્ધાંતમાં નિષેધ કર્યું છે તેનો કરનાર એ અયો માટે અસંજતિપણું પ્રાપ્ત થયું માટે એ બેનો સરસ્વો દોષ અયો એટલે સદાવર્તનું લેવુંને નિશ્રા કરેલું લેવું એ બે અસંજતિને છે માટે એ બેનું જૈનમતને વિષે સાધુને લેવાનો નિષેધ છે એ હેતુ માટે, ને શ્રાવકને પણ ઘૃતાદિ સંગ્રહનો ને તેનો વેપાર કરવાનો આગમમાં નિષેધ છે માટે યતિને અર્થે ઘૃતાદિનો સંગ્રહ કરવો તે કેમ શોભે.

ટીકા:-ઇદાનીં ગૃહિગૃહેષ્વલાજ્ઞેન ઘૃતાદિનિશ્રાં વિનાયતીનાં શરીરધરણસ્યાપ્યાલંબનમાત્રત્વાત્ ॥ શ્રદ્ધાલુગૃહેષ્વધુનાપિયથે-
હં શુદ્ધઘૃતાદિપ્રાપ્તેઃ ॥ હુર્જિક્ષાયપેક્ષયાતુ કદાચિદલાજ્ઞેન્યૂનોદર-
તાયાસ્તપસ્ત્વેનોપકારિત્વાત્ ॥ યદુક્તં ॥ લજ્યતે લજ્યતે સાધુ, સાધુ-
ચૈવ ન લજ્યતે અલબ્ધે તપસો વૃદ્ધિર્લબ્ધે દેહસ્ય ધારણા ॥ તદહો-
મૂઢા આલંબનાન્નાસેનાદ્યૂનતામેવ પુરઃકુર્વાણાઃ સર્વથાયતિક્રિયા-
મુત્સૃજંતો ન લજ્ઞાંતે ॥

અર્થ:-વઢી આ કાલમાં ગૃહસ્થના ઘરને વિષે ઘૃતાદિન-
મલે માટે ઘૃતાદિ નિશ્રા વિના યતિને શરીરનું ધારણ થઈ શકતું નથી
એમ જે કહ્યું છે તે પણ આલંબન માત્ર છે એટલે ઓટું દેખાડવાનું
છે કહેવા માત્ર છે કેમ જે શ્રદ્ધાલુ ગૃહસ્થના ઘરમાં આજ પણ પો-
તાની ઇઠા પ્રમાણે શુદ્ધ ઘૃતાદિકની પ્રાપ્તિ થાય છે એ હેતુ માટે,
હુકાલાદિકની અપેક્ષાએ તો ક્યારેક ન્યૂન લાજ્ઞ થયે છે તે ઉપોદર-
પણાને પણ તપપણું છે એ હેતુ માટે ઉપકારી છે તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે

जे कौइ वखत सारुं मले कौइ वखत सारुं न मले कौइ वखत मुदख
पण न मले ल्यारे साधु पुरुष तो न मले ल्यारे तपनी वृद्धि थाय ठे ने मले
त्यारे देहनुं धारण थाय ठे एम माने ते कारण माटे अहो मूढ पुरुष
तो आलंबनना आज्ञास मात्रे करीने केवल पोतानुं खौकरुपणुं आ-
गळ करी देखामता सर्व प्रकारे साधुनी क्रियानो त्याग करे ठे पण
लज्जाता नथी एटले ए पेटन्नरा एम लाज पामता नथी जे आ वेष
धारण करीने आते शुं करीए ठीए ए मोटुं आश्चर्य ठे.

टीकाः—यदाह ॥ संघयणकालबलदूसमरूवालंबणाइं घेत्तूणं ॥

सर्वंचिय नियमधुरं, निरुज्जमाओ पमुंचंति.

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे केकेटलाक निरुद्यमी पुरुष
संघयण तथा कालबल तथा दूषमआरो ते रुप आलंबन ग्रहण करी
सर्व पोताना नियमरूपी धुराने निश्चे मुकी देठे.

टीकाः—यदपि श्राद्धश्रद्धावृद्धयेऽशुद्धग्रहणमप्यदुष्ट मि-
त्याद्यवाचि, तदपि विस्मृतजिनवचनस्य जवतोऽभिधानं ॥ अशुद्ध
पिंरुस्यदातृगृहीत्रोरहितत्वेन प्रागेव प्रतिपादनात् ॥ तथा श्रद्धाबं-
धुरस्यापि ज्वरतपतेः शकटपंचशत्युपनीतस्निग्धमधुरस्वादुजह्वयै-
र्यतिदानं प्रति जगवतायुगादिदेवन प्रतिषेधात् ॥

अर्थः—वळी सुविहित लिंगधारी प्रत्ये कहे ठे जे तमे कह्युं
ठे जे श्रावकनी श्रद्धा वधवाने अर्थे अशुद्ध ग्रहण करवामां दोष
नथी तोपण विसार्या जिन वचन जेणे एवो जे तुं, ते तारुं कहेवुं ठे
केम जे अशुद्ध पिंरुनुं दान तो दाताने ने ग्रहण करनार ए बेने
अहितनुं करनार ठे. एम अमोए प्रथम प्रतिपादन कर्तुं ठ ए हेतु

माटे. वळी ज़रत राजा पांचसे गाभां सुंदर मधुर स्वाडु एवां ज़ो-
जन ज़रिने साधु दान प्रत्ये अति श्रद्धावंत थया तोपण ज़गवाने
श्री युगादि देव ते दाननो निषेध कयों ठे ए हेतु माटे.

टीकाः--राजपिंरुत्वात्प्रतिषेधइतिचेन्न ॥ आधाकर्मत्वेनैव त-
त्प्रतिषेधस्यागमेश्रवणात् ॥ अतःप्रथमपश्चादुपनीतयोरशुद्धशुद्ध
पिंरुयो राजपिंरुत्वेन समानत्वेपियद्जगवान ऽशुद्धपिंरुमाधाकर्म
त्वेनैव न्यषेधत्तेनावगच्छाम आधाकर्मैव सर्वदोषेभ्योमहीयःअ-
न्यथाऽशुद्धवद् शुद्धमपिराजपिंरुत्वेनैवन्यषेधत् ॥

अर्थः--त्यारे लिंगधारी बोल्या जे एतो राजपिंरु हतो ए हेतु
माटे निषेध कयों, त्यारे सुविहित बोल्या जे एम तारे न बोखुं
केम जे आधाकर्मपणुं हतुं एज हेतु माटे निषेध कयों ठे. एम शा-
खमां सांजळीए ठीए केम जे प्रथम जे त्याग कयों ते अशुद्धपिंरु
हतो ने पठी जे गृहण कयों तेशुद्ध पिंरु हतो माटे ए बेने राज-
पिंरुपणुं तो सरखुंज हतुं तो पण ज़गवान एने अशुद्धपिंरु एटले
आधाकर्मपणुं एमां ठे एम जाणीने निषेध कयों ते हेतु माटे एम
जाणीए ठीए जे आधाकर्मज सर्व दोष थकी मोटो ठे. एम जो न
होय तो जेम अशुद्धनो त्याग कयों तेम शुद्धपिंरुनो पण राजपिंरु ठे
एम जाणीनेज निषेध करत.

टीकाः--तथातिसारापसरणाय ज़गवन्निमित्तनिर्मितमो-
दकं दातुं समुद्यतायारेवत्या भगवता निषेधनाच्च ॥ तस्माच्छुद्ध-
दानेनैवश्राद्धानामपि पुण्योत्पादः ॥ आधाकर्मग्रहणेन च यतेः
स्वार्थपरिहाण्याकीदृशः परार्थः ॥ स्ववंचनेन वस्तुतः परोप-
कारानुपपत्तेः ॥

अर्थः—वळी रेवतीजीए अतिसार रोग मटारुवाने जगवानन निमित्ते मोदक निपजाव्यो ने तेने देवा उजमाल थइ त्यारे जगवाने तेनो निषेध कर्हो ठे ते कारण माटे शुद्धदाने करीनेज श्रावकने पण पुण्य उत्पन्न थाय ठे ने आधाकर्म ग्रहण करीने येतिने स्वार्थनी हानी थाय ठे माटे परार्थ केवो थाय ? नज थाय. केम जे वस्तुता- ए तो पोताना आत्मानुं वंचन करीने परोपकारनी सिद्धि थती नथी ए हेतु माटे ॥

टीकाः—यथोक्तं ॥ जइआणेषां चत्तंअप्पणयं नाणदंसण च-
रित्तं ॥ तइया तस्स परेसिं, अणुकंपा नत्थिजीवेसु ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे ज्यारे जे पोताना ज्ञानदर्शन चारित्रने तजे ठे त्यारे जाणवुं के तेने परजीवोमां अनुकंपा नथी

टीकाः—तथान्यत्राप्युक्तं ॥ परलोकविरुद्धानि, कुर्वाणं दूर-
तस्त्यजेत् ॥ आत्मानं योतिसंते, सोऽन्यस्मै स्यात् कथं हितः ॥

अर्थः—वळी बीजे पण कहुं ठे जे, परलोकने विरुद्ध करतो जे पुरुष तेनो ठेटेथी त्याग करवो केम जे पोताना आत्मानुं बगाने ठे ते बीजानो हितकारी कीये प्रकारे होय.

टीकाः—एवंच संयम शरीरोपष्टंभकत्वादिति हेतुप्रयोगो-
प्यनुपपन्नो विशेषणासिद्धत्वात् ॥ उक्तन्यायेन सतताधाकर्मजो-
जिनो यतेः शरीरस्य संयमशरीरत्वानुपपत्तेः ॥ तथा श्राद्धश्र-
द्धावृद्धिहेतुत्वादिति द्वितीयहेतुप्रयोगोप्यसमीचीनः आधाकर्म-
जोनोपादानस्यागमविरुद्धत्वेन हेतोर्बाधितविषयत्वात् ॥ ब्रा-
ह्मणेन सुरा पेया अव्यव्यत्वात् क्षीरवदित्यादिवत् ॥

અર્થઃ--વઢી સંયમ રૂપી શરીરને ઉપદ્રંત કરનાર છે એટલે ટેકો આપનાર છે, એ હેતુ માટે એ પ્રકારનો જે હેતુપ્રયોગ કર્યો તે પણ અઘટિત છે. કેમ જે વિશેષણે કરીને અસિદ્ધ છે, એટલે હેતુપ્રયોગ ઓટો છે કેમ જે પૂર્વે કહ્યું એ પ્રકારના ન્યાયે કરીને નિરંતર આધાકર્મનું ઝોજન કરનાર યતિને સંયમરૂપ શરીરનીજ અસિદ્ધિ છે માટે વઢી શ્રાવકની શ્રદ્ધાવૃદ્ધિ થાય એ હેતુ માટે એ પ્રકારનો બીજો હેતુ પ્રયોગ કર્યો તે પણ સારો નથી કેમ જે આધાકર્મ ઝોજનનું ગ્રહણ કરવું તે આગમ વિરુદ્ધપણે બાધહેતુનું સ્થાન છે એટલે એ અનુમાન પ્રયોગ નિર્બાધ નથી કીયે દૃષ્ટાંતે ? તો જેમ બ્રાહ્મણને સુરાપાન કરવું એ સુરા ડુઘની પેઠે નરમ વસ્તુ છે એ હેતુ માટે એ પ્રકારનો અનુમાન પ્રયોગ જેમ બાધિત છે તેમ આ અનુમાન પ્રયોગ પણ બાધિત એટલે ઓટો છે.

ટીકાઃ--તથાપિ પ્રતિવાદ્યુપન્યસ્તહેતુદૂષણમાત્રેણ ન સ્વપક્ષ સિદ્ધિરિતિ સ્વપક્ષેપિ સાધનમુચ્યતે ॥ યતીના માધાકર્મઝોજન મનુપાદેયં ષટ્તજીવનિકાયોપમર્દનિષ્પન્નત્વાત્ તથાવિધવસત્યાદિવત્ ॥ તથા યતીના માધાકર્મઝોજનમઝોજ્યં ધર્મલોકવિરુદ્ધ ત્વાદ્ગોમાંસવદિતિ ॥ એવંચોપપન્નમેતત્સંઘાદિજ્ઞકં યતિના ન ઝોક્તવ્યમિતિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ--તો પણ પ્રતિવાદિયે સ્થાપન કર્યા જે હેતુ તેમાં દૂષણ દેખાતુવા માત્રે કરીને પોતાના પક્ષની સિદ્ધિ નથી થતી માટે પોતાના પક્ષને વિષે પણ અનુમાન સાધનના પ્રયોગ કરી દેખાતું છે. જે યતીને આધાકર્મ ઝોજન ગ્રહણ કરવું યોગ્ય નથી કેમ જે ઠ જીવ નિકાયના મર્દન થકી ઉત્પન્ન થવાપણું એ હેતુ માટે જેમ ઠ જીવ નિ-

કાયના મર્દન થકી નિષ્પન્ન થયો એવો નિવાસ ગૃહાણ કરવા યોગ્ય નથી તેમ તે આધાકર્મ જોજન પણ ગૃહાણ કરવા યોગ્ય નથી વઢી બીજો અનુમાન પ્રયોગ જે યતિને આધાકર્મ જોજન જમવા યોગ્ય નથી કેમજે ધર્મ અને લોક એ બેમાં વિરુદ્ધ છે એ હેતુ માટે ગોમાંસની પેઠે. જેમ ગોમાંસ છે તે ધર્મને લોક એ બેમાં વિરુદ્ધ છે. માટે અન્નદય છે તેમ યતિને આધાકર્મ જોજન પણ અન્નદય છે ॥ એમ સિદ્ધ થયું જે સંઘાદિ નિમિત્ત જે જોજન તે યતિને જોગવવા યોગ્ય નથી એ પ્રકારે ઢઠા કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૬ ॥ એ પ્રકારે ઐદેશિકજોજનનો પ્રથમ દ્વાર સંપૂર્ણ થયો.

ટીકા:-શ્દાનીં દેવદ્રવ્યોપજોગાદિદૂષણપ્રદર્શનદ્વારેણજિ-
નગૃહવાસદ્વારં નિરાચિકીર્ષયાહ ॥

અર્થ:-હવે દેવ દ્રવ્યનો નપજોગ એ આદિ દૂષણનું દેખાવું એ દ્વારે કરીને જિન મંદિરમાં નિવાસ કરવા રૂપ દ્વારનું નીરાકરણ કરવાની શ્ચ્છાએ કહે છે.

મૂલ કાવ્ય.

ગાયત્રંધર્વનૃત્યત્પરમશિરણદ્રેણુગુંજન્મદંગ -

પ્રેંશત્પુષ્પસ્રગુચ્ચન્મૃગમદલસહૃદ્વોચચંચજ્ઞનોધે ॥

દેવદ્રવ્યોપજોગધ્રુવમઠપતિતાશાતનાચ્ચસ્રસંતઃ

સંતઃસદ્ગત્કિયોગ્યેનચલુ જિનગૃહેઽર્હન્મતઙ્ગાવસંતિ ॥૭॥

टीकाः—खलु निश्चये जिनगृहे ऽर्हद्भवने ऽर्हन्मतज्ञा जगवदा
गमनिष्णाता यतयो नैव वसन्ति सततभवतिष्ठन्ते ॥ तदागमे
तन्निवासस्यात्यन्तं निवारणात् ॥ संतोविवेकिनः ॥ कुत इत्यत आह
॥ सती शोभना ऽकृत्रिमा भक्तिः शारीरसंच्रमातिशयस्तस्य योग्य
मुचितं तस्मिन् ॥ भक्तिरेव यतस्तत्र कर्तुं युज्यत इति भक्तियोग्यता
मेव विशेषतो विशेषणद्वारेण दर्शयति

अर्थः—अरिहन्त मतना जाण एटले जगवाननां आगम तेना
पारगामी एवा साधु निश्चे जिनघरमां निवास नहीज करे, एटले
तेमां निरन्तर नहीं रहे. साधुने जिनमंदिरमां निवास करवानुं शा-
स्त्रमां अत्यन्त निवारण कर्तुं ठे माटे संत जे विवेकी पुरुष ते त्यां नहीं रहे.
शा हेतु माटे ? तो त्यां कहे ठे जे, जिनमंदिर केवुं ठे, तो सारी क-
पटर हित जे भक्ति तेने योग्य एटले भक्ति करवा घटित ठे माटे
भक्तिनुं योग्यपणुंज विशेषे करीने विशेषणद्वारे कही देखामे ठे.

टीकाः—गायन्तः कलमं द्रादिस्वरेण ग्रामरागैर्जगवदूगुणाने-
वोत्कीर्त्तयन्तो गंधर्वाः प्रधानगायना यत्र तत्तथा ॥ नृत्यन्ती नाट्य
शास्त्रोक्तक्रमेण करचरणाद्यंगविक्षेपं कुर्वती पणरमणी वारस्त्रीन-
र्त्तकी यत्र तत्तथा

अर्थः—मधुर गंजीर एवा स्वरे करीने नाना प्रकारना रागरा
गणीये सहित गंधर्व एटले प्रधान गायक लोक ते जे जिनमंदिरमां
गान करे ठे एवुं ते नाट्यशास्त्रमां कह्या प्रमाणे हाथपग आदि अं-

गनो विक्षेप करवो ते रूप नृत्यने करतीढे वेश्याउ (नर्तकीयो) ते जे जिनमंदिरने विषे एवुं ॥

टीकाः—रणंतोवैण विकैर्मुखमरुताजिघातान्मधुरंध्वनंतो वे
णवोवंशायत्र तत्तथा गुंजंतोमार्दगिकैःपाणिन्यां ताम्रनाद् गंजीरं
स्वनंतःमृदंगा मुरजा यत्र तत्तथा

अर्थः—वांसळीने वगाऊनारा पुरुष तेमना मुखवायुनो प्रवेश
थवाथी मधुर वागे ढे वेणु ते जे जिनमंदिरने विषे एवुं अने मृदंगना
वगाऊनारा पुरुषोना हस्तताम्रनथी गंजीर शब्द करती ढे मृदंगो
ते, जे जिनमंदिरने विषे एवुं.

टीकाः—प्रेखंत्योलंबमानत्वान्मंदपवनेन कंपमाना देवसपर्यार्थ
विरचिताःपुष्पस्रजः प्रसूनमाला यत्र तत्तथा ॥ पुष्पग्रहणेनच पु-
ष्फामिसथुश्चेया इत्यादिना साहचर्याजिधानात्पक्वान्नादिवलि-
स्तुतिलक्षणपूजाद्वयस्यापीह ग्रहणं दृष्टव्यं

अर्थः—मंदपवने करी कंपती ने लांबी, पूजाने अर्थे रचेदी
ढे पुष्पमाला ते जे जिनमंदिरने विषे, एवुं आ जगाये पुष्पनुं ग्रहण
कर्युं ढे तेणे करीने तेनी संघाथे शास्त्रमां ग्रहण करेदी जे पक्वान्न
बलि पूजा, तथा स्तुतिपूजा. ए. वे पूजानुं पण अहीं ग्रहण करवुं.

टीकाः—उद्यन् जगवत्प्रतिमाविलेपनाथविमर्दनसमुत्पन्न
दामोदहारेण प्रसरन्मृगमदः कस्तूरिका यत्र तत्तथा ॥ द्रसंतः प-

દ્વાંશુકમયત્વાત્ મુક્તાફલાદિવિઘ્નિતિયુક્તત્વાચ્ચ દીપ્યમાના ન-
લ્લોચા વિતાનાનિ યત્ર તત્તથા ॥ ચંચંતો મહાધનવસનવિભૂષણાં
ગરાગપ્રસાધિતશરીરત્વાદ્ ત્રાજિષ્ણવોજનૌઘાઃ શ્રાવકસમુદાયા
યત્ર તત્તથા ॥ તતશ્ચ ગાયદ્ ગંધર્વચતત્ નૃત્યત્પણ્યરમણિ ચેત્યાદિ
કર્મધારયઃ તસ્મિન્ ॥ એતાનિહિ જગવદ્ગુણગાનાદીનિ પ્રવરાણિ
જિનગૃહે જ્ઞાતિહેતુકાનિ જ્ઞાનાનાં શુભજ્ઞાવોદ્ધાસહેતુત્વાદ્બ્રહ્મા-
લુજિર્વિધીયંતે ॥

અર્થઃ—જગવાનની પ્રતિમાના વિલેપનને અર્થે મર્દન કરી માટે
જઠરો જે સુગંધ તે દારે કરીને પ્રસરતી છે કસ્તૂરી તે જે જિનમં-
દિરને વિષે, ને પટકૂલ વસ્ત્રમય છે માટે શોભતા ને મોતીની વિચિત્ર
રચનાએ યુક્ત છે માટે દેદીપ્યમાન એ પ્રકારના છે ચંદરવા તે જે
જિનમંદિરને વિષે એવું, ને મોટાં મૂલનાં દારે એવાં વસ્ત્ર તથા ભૂષણ
તથા અંગરાગ તેણે કરીને દેદીપ્યમાન એવા છે શ્રાવકના સમૂહ તે
જે જિનમંદિરને વિષે એવું, એ પ્રકારનાં સર્વ જિનમંદિરનાં વિશેષણ
છે તેનો કર્મધારય સમાસ કરવો જિનમંદિરને વિષે એ સર્વ જગવાનના
ગુણગાનાદિ શ્રેષ્ઠ કહ્યાં તે જિનઘરને વિષે જ્ઞાતિનાં કારણિક છે માટે
જ્ઞાન પ્રાણીને જ્ઞાવનાં ઉદ્ધાસનાં કારણ છે માટે શ્રદ્ધાલુ પુરુષ કરે છે.

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥

પવરેહિં સાહણેહિં પાયંજ્ઞાવોવિ જાયણપવરો ॥

નય અન્નો ઉવનંગો એસિ સયાણલઘયરો ॥

અર્થઃ—જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે સારાં કારણે કરીને જાવ
પણ પ્રાપ્ત સારો થાય છે.

टीकाः—अथैवंविधज्ञक्तियोग्यजिनगृहे किमिति साधवोन निवसन्ति अत आह ॥ त्रसंतोविज्यंतःकुतोदेवद्रव्यस्य जिनवित्तस्य उपजोगःसततं तत्र शयनासनाजो जनादिकरणेनोपजोगः तथा ध्रुवा शास्वती यावज्जीवं अथवा ध्रुवं निश्चितं मठो जिनगृह जगतीसंबद्धोयतिनिमित्तनिष्पन्नउपाश्रयस्तस्य पतिता आधिपत्यं जिनगृहलेखकोद्ग्राहणिकाकर्मांतरादिसकलचिंताकारित्वेनाधिकारित्व मितियावत् ॥ चैत्यवासिनो हि निरंतरसंचरिष्णुजनसंकुलतया तत्राव्यग्रं स्थातुमशकुवंत स्तदनुषक्तञ्चुविमठं विधाप्य सर्वा तच्चिंता विदधतीति ज्ञवतिमाठपत्यं ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी सुविहित प्रत्ये पूढे ठे जे आ प्रकारे ज्ञक्ति करवा योग्य जे जिनमंदिर तेमां साधु केम निवास न करे? त्यारे सुविहित कहे ठे जे आ प्रकारना दोषथी जय पामता साधु नथी निवास करता, ते दोष कहे ठे, जे देव द्रव्यनो उपजोग थाय माटे उपजोग ते शुं तो निरंतर जिनमंदिरमां सूवुं तथा जोजनादिकनुं करवुं ते उपजोग ठे तथा निरंतर एटले जावज्जीव अथवा निश्चे मठपतिपणुं थाय माटे मठ एटले जिनघरनी जगती संबंधि जे यतिनिमित्त निपजाव्यो उपाश्रय तेना पतिपणुं एटले धणीपणुं, जिनमंदिरनुं लेखुं लेखवुं तथा उघराणी करवी इत्यादि बीजां कामकाज करवां एम सर्व चिंतानुं करवापणे अधिकारीपणुं ठे वळी चैत्यवासी जे ते निरंतर त्यां आवता जतां लोके करीने व्याप्त ठे माटे अव्यग्रपणे एटले समाधिपणे रहेवा समर्थ नथी यता ते जिनमंदिर संबंधी पृथ्वीमां मठ करावीने सर्व तेनी चिंताने पोते करे ठे माटे मठपतिपणुं तेमने ठे.

टीकाः--तथा जगवत्प्रतिकृतिप्रत्यासत्तौ जोजनशयनासन
निष्ठीवनाद्यविधिकरणेन ज्ञानाद्यायस्य शातना ग्रंशनं ॥ जगव-
त्संनिधौहि जोजनादि कुर्वाणो यतिर्ज्ञानादिलाज्जाद च्रश्यतीति
जवत्याशातनाऽवज्ञा॥ ततश्च देवद्रव्योपजोग श्रेत्यादिछंदःताम्यः

अर्थः--वळी जगवाननी प्रतिमाना समीप जोजन करवुं
तथा सूवुं तथा आसन करवुं तथा थुंकवुं इत्यादि अधिकरणे करीने
जगवाननी आशातना थाय ठे. ते आशातना शब्दनो अर्थ जे ज्ञा-
नादिकनो जे लाज तेनो नाश थाय जेथी एटले जगवंतनी समीपे
जोजनादिकने करतो जे यतिते ज्ञानादि लाजथी च्रष्ट थाय ठे,
माटे अशातना एटले अवज्ञा ठे. देवद्रव्योपजोग इत्यादि पदनो छंद
समाप्त करवो.

टीकाः--अथगृहिणा जगवन्निमित्तं स्वद्रव्येण निर्मापिते
देवगृहे वसत स्तद्रव्यंच कनकादिक मनुपजुंजानस्य यतेः कथं
देवद्रव्योपजोगः, जिनद्रव्यनिष्पन्नेहि तत्र निवसत स्तद्रव्यं
साक्षाद् जुंजानस्य वा स्यादितिचेत् न ॥

अर्थः--हवे लिंगधारी सुविहित प्रत्ये बोले ठे जे, गृहस्थ
लोक पोताने, द्रव्ये करीने नीपजावुं जे देवघर तेमां निवास कर-
नार यतिने देवद्रव्यनो उपजोग केम करीने थयो ? केम जे ते द्र-
व्य ते सुवर्णआदिक तेनो जो उपजोग करतो नथी माटे, ने जो
जिनद्रव्ये करीने नीपजावेला स्थानमां निवास करे अथवा ते द्र-
व्यनो साक्षात् उपजोग करे तारे जिनद्रव्यनो उपजोग कहेवाय

खरो, त्यारे सुविहित बोद्ध्या जे तारे एम न बोखवुं.

टीकाः—गृहिणा स्ववसुनिर्मापितत्वेपि देवसदनस्य देवत्राकृतत्वेन देवद्रव्यत्वा तथाच तत्र वसतः साक्षात्तद्भनमनुपज्ज्जानस्यापि मुने देवद्रव्योपज्जोगोपपत्तेः ॥ साक्षाद्देवद्रव्यनिष्पन्ने तु का वार्त्ता ॥ किंच नित्यं तत्र वासेन निःस्पृहस्यापि तच्चिन्तादौ व्याप्रियमाणस्य साक्षात्तद्ग्रन्थोपयोगस्यापि संज्ञवात् राजनियोगादिषु प्रथमं निरीहाणामपि पश्चात्तथाज्ञावोपलब्धेः ॥

अर्थः—केम जे गृहस्थे पोताना द्रव्ये करीने नीपजावेखुं एवुं पण देवघर ते देवने अर्पण कर्युं ठे, ए हेतु माटे देवद्रव्यपणुं ठे माटे त्यां वसनारने अने साक्षात् ते धनने जोगवनार ए वेने पण देवद्रव्यना उपजोगनी प्राप्ति ठे,ने साक्षात् देव द्रव्ये करीने निपजावेखुं होय त्यारे तों तेनी शी वात कहेवी, वळी शुं? तो निरंतर त्यां निवासे करीने निस्पृह एवा मुनीने पण ते द्रव्यनी चिन्तादिकने विषे वेपारवंत थवाथी साक्षात् ते ग्रंथना उपयोगेनो पण एटले साक्षात् ते द्रव्य संबंधी उपजोगनो पण संज्ञव ठे, केम जे प्रथम केटलाक निरीह एटले जोगादिकनी वांठाए रहित मुनि होता ते पण राजानी आज्ञा इत्यादि कारणे ते द्रव्यसंबंधने पास्या तो पढी ते मुनिने ते द्रव्यना उपजोगनी वांठा प्राप्त थइ ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—अथास्तां तत्र वसतो मुनेर्देव द्रव्योपज्जोगस्तथापि तत्रको दोष इति चेदुच्यते तदज्जोगस्यानंतजन्मसुदारुणविप्राकल्हेन जगवत्ताज्जिघांसात्.

અર્થ:-હવે લિંગધારી કહે છે જે જિન મંદિરમાં રહેનારને દેવ દ્રવ્યનો ઉપજોગ થાય તો પણ તેમાં શો દોષ છે, ત્યારે સુવિ-
હિત કહે છે કે ઘણો દોષ છે. જે દેવ દ્રવ્યનો ઉપજોગ કરે છે તેને અનંત જન્મ સુધી મહા આકરું પાપનું ફલ જોગવું પડે છે એ હેતુ માટે એમ જગવાન શ્રી તીર્થકરે કહ્યું છે.

ટીકા:-યદાહ ॥

દેવસ્સ પરીજોગો અણંતજમ્મેસુદારુણવિવાગો ॥
જં દેવજોગભૂમિસુ બુઢી નહુ વઢ્ઢચરિત્તે ॥

અત્રિહિ દેવજૂમિં જુંજાનસ્યયતશ્ચારિત્રાજાવેનદારુણો વિપાકઃ
પ્રતિપાદિતઃ ॥ તથા સંકાસાદિશ્રાવકાણાં ચૈત્યદ્રવ્યોપજોગિના
મત્યંતદારુણવિપાકસ્યાગમેપિ બહુધા શ્રવણાત્ ॥

અર્થ:-જે માટે તે શાસ્ત્ર વચન જે દેવદ્રવ્યનો પરિજોગ કરે છે તે અનંત જન્મને વિષે દારુણ પાપફલને જોગવે છે, એ જગાએ દેવ જૂમિને જોગવનાર યતિને ચારિત્રનો નાશ થયો તેણે કરીને દારુણ પાપ ફળનું જોગવું પ્રતિપાદન કર્યું વળી સંકાસાદિ શ્રાવકે ચૈત્ય દ્રવ્યનો ઉપજોગ કર્યો તેણે કરીને અનંત દારુણ પાપફલ જોગવું તે આગમમાં ઘણી જગાએ સંજ્ઞાયા છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:-તથા જિણપવયણત્રુઢિકરં પજ્ઞાવગં નાણદંસણગુ-
ણાણં, જ્ઞસ્કંતો જિણદ્વં અનંતસંસારિત્તં દોહ ॥ તથા ચેદ્ધ્ય-

દ્વં સાહારણં ચ જો હુહ્મ મોહિયમર્ષં ધમ્મં ચ સો ન યાણં
અહવા વદ્ધાજ્ઞં નરણ.

અર્થ:-તે ઉપર શાસ્ત્રના વચન જે, જિનના પ્રવચનની વૃ-
દ્ધિ કરનાર ને જ્ઞાન દર્શનના ગુણનું પ્રજ્ઞાવક એવું જિનદ્રવ્ય તેને
જ્ઞાણ કરનાર જે પુરુષ તે અનંત સંસારી હોય વઢી મોહ પામી છે.
મતિ તે જેની એવો પુરુષ ચૈત્ય દ્રવ્યને તથા સાધારણ દ્રવ્યને વગાળે,
તે પુરુષ ધર્મ પ્રત્યે જાણતો નથી. એટલે પરજીવે ધર્મ ન પામે એ જ્ઞાવ
અથવા તે પુરુષ, બાંધ્યુ છે નરકનું આનંદનું તે જેણે એવો થાય.

ટીકા:-શ્લોકપરાપરાગમવચનાનિ । ચિંતયંતો મહામુનયો
દેવદ્રવ્યોપજોગેન જવકૂપપાતાત્કથં ન ત્રસ્યંતિ તથા માઠપત્યા-
દપિ મહામુનયો વિજ્યતિ ॥ યતઃ મઠોહિ દેવદ્રવ્ય નિષ્પન્નોવા-
સ્યાત્ ગૃહિણા યત્યર્થ સ્વદ્રવ્યેણકારિતોવા ॥ તત્રાદ્યપદ્ધે તન્નિવાસો
યતીના મુક્તપ્રકારેણ દેવદ્રવ્યોપજોગપ્રસંગાદેવાનુચિતઃ ॥

અર્થ:-શ્લોકાદિ બીજાં બીજાં આગમ વચનને વિચારતા મ-
હામુનિ, દેવદ્રવ્યના ઉપજોગે કરીને સંસારરૂપ કૂવામાં પડવાનું
થાય છે માટે કેમ ન ત્રાસ પામે તેમજ મઠપતિપણું થવાથી પણ મ-
હામુનિ જાય પામે છે. જે હેતુ માટે મઠ જે તે દેવદ્રવ્યે કરીને નિ-
પજાવ્યો હોય અથવા ગૃહસ્થે યતિને અર્થે પોતાના દ્રવ્યે કરીને નિ-
પજાવ્યો હોય, તેમાં પ્રથમ પદ્ધતિ જે દેવદ્રવ્યે કરી નોપજાવેલા નિ-
વાસને વિષે સાધુને રહેવું તેનું પૂર્વે કહ્યું એ પ્રકારે સંકળ થયું કેમ
જે દેવદ્રવ્યના ઉપજોગનો પ્રસંગ થાય માટે અવદિત છે.

टीकाः—द्वितीयेत्वकद्वपनीयत्वात्तन्निवासानुपपत्तेः ॥ तस्य
केवलसाधुनिमित्तं निष्पन्नत्वेन महासावद्यशय्यारूपत्वात् ॥
यथोक्तं ॥ कालाश्कं तु वछाणा अन्निकंताचेव अणन्निकंताय ॥
वज्जाय महावज्जा सावज्जा महप्पकिरियाय ॥ समणंठा सा-
वज्जा य साहूणमिति ॥

अर्थः—गृहस्थे यतिने अर्थे पोताना ड्रव्ये करीने निवास
कराव्यो होय ते रूप जे बीजो पकू तेने विषे पण ते निवासनुं अक-
द्वपवापणुं ठे. केम जे ते निवास केवल साधु निमित्ते नीपजाव्यो ठे
माटे महासावद्यरूप ठे ए हेतुं माटे साधुने न कद्वे, ते शास्त्रमां
कहुं ठे जे ॥

टीकाः—अकद्वपनीयवसत्यादेर्यतीनां ग्रहणनिषेधात् ॥
॥ यदाह ॥ पिंरुं सिज्जां च वछं च, चउत्थं पायमेवय ॥
अकप्पियं न गिहिज्जा, पग्गिगाहिज्जा कप्पियं ॥

अर्थः—न कद्वपवा योग्य जे निवास आदिक तेनुं यतिने ग्र-
हण करवानो निषेध ठे, ने शास्त्रमां कहुं ठे जे पिंरु तथा निवास
तथा वस्त्र तथा चोथुं पात्र ते सर्व न कद्वे एवां होयतो न ग्रहण
करवां ने जो कद्वे एवां होय तो ग्रहण करवां.

टीकाः—अथापवादेन महासावद्यशय्यावासस्याप्यागमे-
ऽग्निभानात्तद्रूपमववासे यतीनां को दोषइति चेन्न ॥

અર્થ:-હવે લિંગધારી કહે છે જે અપવાદે મહા સાવચ સ્થા-
નમાં પણ નિવાસ કરવો એમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે માટે સાવચરૂપ જે
મઠવાસ તેમાં રહેનાર યતિને શો દોષ છે ત્યારે સુવિદિત બોલ્યા જે
એમ તોરે ન બોલવું,

ટીકા:-ગૃહિણા સ્વદ્રવ્યેણાપિ યતિવિધાસ્યમાનદેવચિંતા-
જિસંધિના તસ્યનિર્માપિતત્વેન દેવજીવિ નિષ્પન્નત્વેન ચ જિનગૃહ
વદ્વસ્તુતો દેવદ્રવ્યત્વાત્ ॥ અપવાદસ્ય ચકદાચિત્કત્વેન નિત્યં
જવતાં તત્રવાસે તસ્યાપ્યનુપપત્તેઃ ॥

અર્થ:-ગૃહસ્થે પોતાના દ્રવ્યે કરીને તે સ્થાન નીપજાવ્યું પણ
અમાં આ અજિપ્રાય રહ્યો છે, જે આ સ્થાનમાં યતિ રહેશે ને રહીને
દેવચિંતાદિક કરશે એવા અનુસંધાને કરી નીપજાવવાપણું છે, એ હેતુ
માટે ને વઢી દેવ સંબંધી પૃથ્વીને વિષે નીપજાવવાપણું છે માટે જિ-
નગૃહની પ્રેઠે વસ્તુતાયે દેવદ્રવ્યપણું છે એ હેતુ માટે, ને અપવાદને
તો કદાચિત્પણું છે માટે નિરંતર તેમાં રહેનાર એવા તમારે તો અપ-
વાદની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થતી નથી.

ટીકા:-एवं मठवासं सदोषं मन्वाना मुनयः कथमिव मठप-
तितामंगीकुर्वीरन् ॥ तथा जगवदाशातनातोपि विवेकिनस्त्रस्यंति

અર્થ:-એ પ્રકારે મઠવાસને દોષ સહિત માનતા મુનિ જે તે
મઠપતિપણાનો કેમજ અંગીકાર કરે ! નજ કરે. વઢી વિવેકી પુરુષ
જેમ મઠવાસથી ત્રાસ પામે છે તેમ જગવંતની આશાતનાથી પણ
ત્રાસ પામે છે.

ટીકા:--અથ કેયં જગવત્પ્રતિકૃતીનામાશાતના ? કિં ગુરુણા-
મિવાસન્નગમનાવસ્થાનાદિના મુખનાશાકુહરનિઃસરદવિરલ્લો-
ઘાસનિઃશ્વાસાદિન્નિસ્તદ્દેહોપતાપાદ્યાપાદનલક્ષણા નત તાસુ
જગવદધ્યારોપેણ પૂજ્યબહુમાન પ્રકર્ષસૂચકસંત્રમાતિશયરૂપા ॥

અર્થ:-હવે લિંગધારી બોલે છે જે જગવાનની પ્રતિમાની આ-
શાતના તે કહ્યું થાય છે, શું ગુરુની પેઠે તે પ્રતિમાને સમીપ જવું
તથા બેસવું इत्यादિકે કરીને મુખ તથા નાસિકા તેના રંધ્રથી નીક-
ળતો જે શ્વાસોશ્વાસ इत्यादિકે કરીને તેમના દેહને ઉપતાપાદિક થાય
ए रुपની આશાતના કહો છો કે તે પ્રતિમાને વિષે જગવાનનો અ-
ધ્યારોપ થવો તેણે કરીને પુજ્યનું જે બહુમાન તેનો જે ઉત્કર્ષ તેને સૂ-
ચના કરનાર એવો જે અતિશે સંત્રમ તે રૂપની આશાતના કહો છો.

ટીકા:-ન તાવદાદ્યઃ, જગવતાં પરમપદપ્રાપ્તત્વેન તત્પ્રતિકૃ-
તીનાં તદસંબંધેન તદસંજ્ઞવાત્ ॥ નાપિદ્વિતીયઃ, ગર્જાગારાદ્યવગ્રહં
વિહાય તિષ્ઠતાં તદસંજ્ઞવાત્ ॥

॥ યથોક્તં ॥ સોલાલંદબલાણે રહ્ધમ્નિયાનીરુમઢવિવિત્તેસુ ॥

ઠંતિ મુણી જયણાણ, તિત્થયરાવગ્ગહં મુત્તું

અર્થ:-તેમાં પ્રથમ કહી જે આશાતના તે સંજ્ઞવતી નથી
કેમ જે જગવાન તો મોક્ષપદને પામ્યા છે માટે તેમની પ્રતિમાને જગ-
વાનને કાંઈ સંબંધ નથી માટે તે આશાતના સંજ્ઞવતી નથી ને વીજા
પ્રકૃતી પણ આશાતના સંજ્ઞવતી નથી કેમ જે જેમાં પ્રતિમા રહે છે

એવું ઓરઠો પરસાલ્લ ઇત્યાદિ સ્થાન તેના અવગ્રહનો ત્યાગ કરીને રહેતા જે મુનિ તેમને તે પ્રતિમાની આશાતનાનો સંજવ નથી જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે.

ટીકા:—અન્યથા જિનપ્રતિમાધ્યાસિતે ગૃહે વસતાં શ્રાવ-
કાણાં જગવદાશાતનાજ્ઞયેન બહિરવસ્થાનપ્રસંગાત્ ॥ કિંચ
ન સંજવત્યેવ સર્વથા જગવત્જક્તિઃ, ન હિપિતુર્જવને વસતાં તત્ત
નયાનાં પિતર્યજક્તિર્નામ, પ્રત્યુત પિતરં વિહાય યુતકસદને વ-
સતાં તેષાં લોકે મહાનયશઃપટહઃ પ્રસરતિ

અર્થ:—જો એમ ન કહીએ તો જિનપ્રતિમા જેમાં રહી છે એ-
ટલે ઘર દેરાસર જેમાં છે એવાં ઘરને વિષે રહેનાર શ્રાવકને પણ જ-
ગવાનની આશાતનાના જ્ઞયે કરીને ઘર મૂકીને ઘર બારણે રહેવાનો
પ્રસંગ પ્રાપ્ત થશે એ હેતુ માટે વહી સર્વથા જગવાનને વિષે તેમને
જક્તિ નથી એમ કહેવું પણ સંજવતુ નથી પિતાના ઘરમાં રહેનાર જે
તેના પુત્ર તેમને પિતાને વિષે જક્તિ નથી એમ કહેવું સંજવતું નથી,
જલદું પિતાને મૂકીને સાસરામાં રહેનારનો લોકમાં મોટો અપયશ-
રૂપી પડહો પસરે છે એટલે મોટો અપજશ ગવાય છે,

ટીકા:—જગવંતસ્તુ સમ્યગ્જ્ઞાનદર્શનચારિત્રદાનેન સંસાર
કાંતારનિસ્તારકત્વાત્ યતીનાંપિતૃજ્યોપ્યજ્યધિકાઃ ॥ અતસ્તેને
દિષ્ટતયા તેષામવશ્યમાદરણીયા અતએવ જગવતામપૂર્વસમવસ-
રણાદૌ તત્ર સન્નિકૃષ્ટાનાં શ્રમણાનામનાગમને પ્રાયશ્ચિતમા
ગમે પ્રત્યપાદિ ॥

અર્થ:-જગવાન તો સમ્યક્ જ્ઞાનદર્શનચારિત્રનું, દાન કરીને સંસારરૂપી મોટી અટવીમાંથી નિસ્તાર કરનાર છે. એ હેતુ માટે યતિને પિતાથકી પણ અતિશે અધિક છે માટે તે જગવંત તો અતીશે સમીપપણે તે સાધુને અવશ્ય આદરવા યોગ્ય છે. એજ હેતુ માટે જગવંતના અપૂર્વ સમવસરણાદિકને વિષે, ત્યાં સમીપે રહેનાર સાધુ જો જગવંતની પાસે ન આવે તો તેમને શાસ્ત્રમાં પ્રાયશ્ચિત કરવાનું પ્રતિપાદન કર્યું છે.

ટીકા:-યદાહ ॥ જત્ય અપુઘ્વોસરણં અદિઠપુઘ્વં વ જેણસ-
મણેણ ॥ બારસહિ જોયણે હિં સો એઙ્ગ અણાગમે લહુયા તદેવં
જિનંજવનાંતર્વાસેપિ યતીનાં ન જગવદાશાતનાપ્રસજતીતિ ॥

અર્થ:-તે શાસ્ત્રનું વચન જે તે કારણ માટે યતિને જિનજન-
નમાં રહેતાં પણ જગવાનની આશાતનાનો પ્રસંગ નથી.

ટીકા:-અત્રોચ્યતે ॥ યત્તાવદજિહિતં જગવતાં પરમપદપ્રા-
પ્તત્વેન પ્રથમવિકલ્પોક્તાશાતનાઽસંજવદ્વિતિ તદયુક્તં ॥ જગવતાં
મુક્તત્વેપિ તત્પ્રતિકૃતીનાં તદ્દ્યુણાધ્યારોપેણ તત્ત્વેનાધ્યવસાનાદ્ જ-
ક્તિવદાશાતનાયાઅપિ સંજવાત્ ॥ અન્યથા મુક્તત્વા વિશેષે જ-
ક્તેરપ્યનુપપત્તે:

અર્થ:-હવે લિંગધારીએ આ પ્રકારે ચૈત્યવાસનું મંરુન કર્યું,
તેનું સુવિહિત પુરુષ સ્વંરુન કરે છે, જે તું એમ બોલે છે જે જગવાનતો

મોક્ષપદને પ્રાપ્ત થયા છે. માટે પ્રથમ વિકલ્પમાં કહી જે આશાતના તનો સંજવ નથી; તે તું અયુક્ત બોલે છે કેમ જે જગવાન મુક્તિ પામ્યો છે, તોપણ તેમની પ્રતિમા વિષે, તે જગવાનના ગુણનો આરોપ કરીને જગવત્ રૂપે કરીને નિશ્ચે કરવાથી જેમ જ્ઞાતિ ઉત્પન્ન થાય છે તેમજ આશાતના ઉત્પન્ન થવાનો પણ સંજવ છે, ને જો એમ ન કહીએ તો જગવંત મુક્તિ પામ્યો છે, તેમની અહીં જ્ઞાતિ કરવાથી જગવંતને મુક્તિમાં કાંઈ વિશેષ થતું નથી. માટે જ્ઞાતિની પણ અસિદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ એટલે જ્ઞાતિ પણ તારે મતે ન કરવી જોઈએ; તેથી તું માને છે ને આશાતના કેમ માનતો નથી.

ટીકા:—તત્પ્રતિમાજ્ઞાત્યજ્ઞાતિમતામુપકારાપકારયોર્બહુધા-
ગમે શ્રવણાન્ન ॥ અતએવાસન્નાવસ્થાના દિના જગવત્યાશાતના
સિદ્ધેસ્તદ્દેતુકશ્ચૈત્યવાસપ્રતિષેધઃ પૂર્વપક્ષપુરઃસરં સિદ્ધાંતે નિ-
રચાયિ ॥ યથાહ ॥ જાતિત્યયરાણ કયા વંદણર્માવરિસંણાદ્-
પાદુકિયા ॥ જત્તીઈ સુરવેરેહિં સમણાણ તહિં કહિં જણિયં

અર્થ:—વઢી આગમમાં જગવાનની પ્રતિમાની જે જ્ઞાતિ તથા અજ્ઞાતિ તેના કરનારને ઉપકાર તથા અપકારનું બહુધા સાંજાળવા પાળું છે, એટલે જગવતની પ્રતિમાની જ્ઞાતિ કરનારને ઉપકાર થયો તે તથા અજ્ઞાતિ કરનારને અપકાર થયો તે બે શાસ્ત્રમાં સંજાળાય છે, એજ કારણ માટે સમીપનિવાસ આદિ કરવાથી જગવાનને વિષે આશાતનાની સિદ્ધિ છે. તે આશાતનાનું કારણ જે ચૈત્યવાસ તેનો નિષેધ સિદ્ધાંતને વિષે પૂર્વપક્ષપ્રગટ કરીને ઘણો જે ચરણ્યો છે તે કહે છે.

ટીકા:—અસ્યાર્થઃ, યદ્યાશાતનાદોષાચ્ચૈત્યાવસ્થાનં યતીનાં ન સંગઢ્ઢતે તદા તીર્થકૃતાં સુરૈર્યાઆવર્ષણાદિકા ગંધોદકસેચન સમવસરણરચનપ્રમુખા પ્રાભૃતિકા પૂજોપચારરૂપા કૃતા, તત્ર સમવસરણે શ્રમણાનાં કથં કેન પ્રકારેણાઽવસ્થાનં ઝણિતમિતિ

અર્થ:—એ શાસ્ત્રનાં વચન કહ્યાં તેનો અર્થ ટીકાકાર કહે છે જે પ્રથમ પૂર્વપક્ષ કરીને ઉત્તર કહેશે જે જો આશાતનાના દોષથી યતિને ચૈત્યમાં નિવાસ કરવો નથી સંજવતો તો તીર્થકરની દેવતાયે જે પુષ્પવૃષ્ટિ, સુગંધીમાન જલનું સિંચવું, સમવસરણની રચના ઇત્યાદિ જેટ સામગ્રી પૂજાના ઉપચાર રૂપ કરી છે તે સમોસરણને વિષે સાધુને કીયે પ્રકારે રહેવાનું કહ્યું છે.

ટીકા:—અત્રૈવ પરઃસ્વપક્ષસિદ્ધયે પ્રસંગમાહ ॥ જહ્ સમણાણ ન કપ્પહ્ એવં એગાણિયા જિણવરિંદા ॥ કપ્પહ્થ ઠાહ્નં જે સિદ્ધાયયણે તયવિરુદ્ધં ॥ અત્રહિ યથા જિનાનામેકાકિત્વપ્રસંગેનાઽનાહાર્યપ્રાતિહાર્યપ્રત્નૃતિસમવસરણજીવિ યતી નામવસ્થાનં કલ્પતે એવં ચૈત્યાયતનેપિ ન વિરુદ્ધયતે ॥

અર્થ:—આ જગાયે જેમ સાધુ વિના જિનનું એકાકીપણું થવાના પ્રસંગે કરીને ક્યારે પણ પ્રાતિહાર્ય વિનાનું સમવસરણ હોય નહીં માટે નિશ્ચે પ્રાતિહાર્ય સહિત જે સમવસરણની પૃથ્વી તેને વિષે સાધુને રહેવું કલ્પે છે તેમજ ચૈત્યમાં પણ સાધુને નિવાસ કરવો તેમાં કાંઈ વિરોધ નથી.

टीकाः—इत्यादौ पूर्वपक्षे परेण कृते आचार्येण प्रसंगाच्चतुर्वि-
धेऽपि चैत्ये यतीनां कट्पाकट्पयोः समाधिरन्निहितः, यथा, सा-
हम्मियाण अठा चउव्विहे लिंगउजह कुम्बी ॥ मंगलसांसय
नत्तीए जं कयं तत्थ आएसो ॥

अर्थः—इत्यादि पूर्वपक्ष बीजाए कयोँत्यारे आचार्ये प्रसंगथी
चार प्रकारना चैत्यने विषे पण साधुने आ कट्पवा योग्य ठे आ
कट्पवा योग्य नथी एवा प्रकारनुं समाधान कर्नु ठे ॥ ते गाथा ॥

॥ १४६ ॥

टीकाः—अत्र हि प्रथमाद्धे लिंगवचन जेदेन चतुर्विधस्य
साधर्मिकस्य मध्यात् कुटुम्बिनो वारत्तकादेरर्थाय यत्कृतं चैत्यादि
तत्र यतीनामवस्थानादिकं कट्पतइत्युक्तं ॥ द्वितीयाद्धेतु मंग-
लादि चैत्यमध्याद् नक्तिकृतेऽयमा देशोऽव्यवस्थारूपः प्रति-
पादितस्तमाह ॥

अर्थः—टीकाकार ते गाथानो अर्थ कहे ठे जे आ गाथाना
प्रथम अर्द्धने विषे लिंग वचनना जेदे करीने चार प्रकारना साध-
र्मिकनी मध्ये कुटुम्बी जे वारत्तकमुनि इत्यादिकने अर्थे जे चैत्या-
दिक कर्नु होय तेमां साधुने रहेवानुं कट्पे ठे एम कह्युं अने गाथाना
बीजा अर्द्धने विषे तो मंगलादिक चैत्यनी मध्ये नक्तिये कर्नु जे
चैत्य तेने विषे आ आदेश जे ते व्यवस्थारूप प्रतिपादन कयोँ ठे
तेने कहे ठे ॥

टीकाः—जइवि न आहाकम्मं, नत्तिकयं तहवि वज्जियं
तेहिं ॥ नत्ती खलु होइ कया जिणाण लोएवि दिइंतो ॥ बंधित्ता

कासवश्चो, वयणं अष्ठगुणाद् पोत्ती ए पत्थिवमुवास ए ॥ खलु, वित्ति
निमित्तं ज्ञयाचेव ॥ दुष्पन्नग्रंथि मलस्स वि तणुरप्पेस अन्हाणि-
या ॥ उन्नतं वाउवहो चेव, तेणं छंति न चेइए ॥ अत्रहि देवनि-
मित्तनिर्मितत्वेन जिनजवनस्याधाकर्मत्वान्नावेपि यतीनां
तदंतर्वासे जगवति शरीरदौर्गंध्यादिहेतुकाशातनादोषप्रसंगाद्
जक्तिनिमित्तं तन्निवासो मुनीनां निवारितः ॥ अतएवाति
परिहारख्यापनाय चैत्यवंदनादिगतानां तत्रावस्थानकालपरि-
माणज्ञानेन प्रकारांतरेणापि तन्निवासप्रतिषेधः स्तत्रैवागमेऽ-
न्यथायि ॥

अर्थः—आ गाथाओने विषे देवनिमित्तनी प्रजाव्युं ठे ए हेतु
माटे जिन जवनने आधाकर्मपणुं नथी तो पण ते साधुनी समीपे
जगवंत रहे ठे ते शरीरनो जे दुर्गंध ए आदी कारणे करी आशा-
तनादोष थवानो प्रसंग ठे. माटे जक्ति निमित्ते जगवंतनी समीपे
मुनिने रहेवानो निषेध कयों ठे एज कारण माटे अतिशे निषेध
प्रसिद्ध करवाने चैत्यवंदनादिकने अर्थे चैत्यमां गएला जे साधु ते-
मने त्यां रहेवाना कालनुं परिमाणकहुं ठे, बीजे प्रकारे पण चैत्यमां
निवास करवानो निषेध तेहीज आगममां कह्यो ठे ॥

टीकाः—यथा, तिन्नि वा कडूई जाव, शुद्धो तिसिलोइया ॥
ताव तत्थ अणुनायं, कारणेण परेणवि ॥

अर्थः—त्रण श्लोकनी त्रण थोयो कहेवाइ रहे तेदलो ज वखत
त्यां रहेवानी रजा ठे बाकी कारणे वधु रहेवाथ तेनी जदी ज्ञात ठे

टीकाः—अतएव तद्दर्शने तदवग्रहचूमिप्रदेशो वा संच्रमएव विधातव्यो न त्ववज्ञा ॥ यदुक्तं ॥ इत्तो ओसरणाइसु, दंसणमिचे गयाइ ओयरणं ॥ सुच्चइ चेइयसिहराइएसु सुस्सावगाणंपि ॥ गुरुदेवग्गह चूमीइ जुत्तओचेव होइ परिजोगो ॥ इठफल साहगो सइ, अणठिफलसाहगो इहरा ॥

अर्थः—एज कारण माटे ते जगवंतना दर्शनने विषे वा तेमनी अवग्रह चूमिना प्रदेशने विषे नक्तिनुं आधिक्यपणुं करवुं पण अवज्ञा तो नज करवी जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे ॥

टीकाः—इतरथाशातनाप्रसंगात् तस्याश्चानंतसंसारकारणत्वात् ॥ यदुक्तं ॥ आसायण मिहत्तं; आसायणवज्जाणाइ सम्मत्तं ॥ आसायणानिमित्तं, कुव्वइ दीहंच संसारं ॥ तदंतर्वासे तु यतीनां सततमशनपानशयनादिक्रियासंज्ञवादवश्यज्ञाविनी जगवदाशातना ॥

अर्थः—जो एम न करे तो आशातनानो प्रसंग थाय ने ते आशातना ठे ते अनंत संसारनुं कारण ठे ए हेतु माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे आशातना एज मिथात्व ठे ने आशातनानुं वर्जवुं ए समकित ठे. केम जे आशातना निमित्त संसारनी वृद्धि करे ठे माटे ते चैत्यमां निवास करे ल्यारे तो यतिने निरंतर भोजन तथा पान तथा शयनादि क्रिया करवानो संज्ञव ठे माटे अवश्य जगवंतनी आशातना थशेज.

टीकाः—अत एव पूजार्थं जिनसदनांतर्वर्तिनां तद्वन्नक्तिमतां पूर्वाचार्यै रशनादिक्रिया निवारिता ॥

॥ यथोक्तं ॥ तंबोलपाणन्नोयणुपाणहथीन्नोगसयण निष्ठवणे ॥
मुत्तुच्चारं जूअं वज्जइ, जिणमंदिरस्संतो ॥

निष्ठिवणादकरणं, असक्कहा अणुचियासणाईया ॥ आययणंमि
अन्नोगो, इहं देवा उदाहरणं ॥ देवहरयंमि देवा, विसयविसविमो-
हिया वि न कंया वि ॥ अन्नरसाहिंपिसमं, हासस्किड्डाइवि
करंति ॥

अर्थः—एज कारण माटे पूजाने अर्थे जिनन्नवनमां रहेला
जे न्निक्किवंत पुरुष तेमनी न्नोजनादिक क्रिया ते मंदिरने विषे कर-
वानो निषेध कह्यो ठे. जे माटे ते शास्त्रनुं वचन जे तंबोल, पान,
न्नोजन, पगरखां, स्त्रीनो संन्नोग, शयन, थुंकवुं, मल, मूत्र, तथा
जुगटुं ए दश वानां जिन मंदिरमां वर्जवां. वळी देवताने दृष्टाते ए
आशातना न करवी, जेम देवता सुधर्मा सज्जामां जिननी दाढा ठे
तेथी स्त्रीन्नोगादिक करता नथी तेमज थुंकवुं तथा न्नोजन करवुं,
असत्कथा करवी, उंचा आसने बेसवुं इत्यादि जिनमंदिरमां न
करवां. वळी विषयरूपी विषे करीने मोह पास्या एवा देवता पण
देरासरमां क्यारे पण अप्सरायोनी साथे हास्य क्रीडा इत्यादि
नथी करता.

टीकाः—यदपि गर्जागारं विहायेत्यादिना द्वितीयविकल्पोक्ता
शातनाऽन्नाव प्रतिपादनं तदप्यऽदृष्टागमतां नवतो व्यंजय-
ति ॥ यतः ॥ सादाबंदेत्यादि वचनस्य निपुणनिरूपणेनापि

क्वचिदप्यारामेनुपलंजात्, स्वमनीषाकल्पितपाठानांत्वागम-
त्वान्निधाने सर्वत्रानाश्वासप्रसंगात् ॥

अर्थः—वळी तें कळुं जे गज्जाराने मूकीने रहेता इत्यादिके
करांने बीजा विकल्पमां आशातनां नथी एवुं प्रतिपादन कर्तुं ते पण
त्हारुं जिनागमनुं अजणपणुं ठे तेने प्रगट करी आपे ठे जे हेतु माटे
“ साक्षात्तं ” इत्यादि तारी मतिकल्पित वचन कोइ सारा पुरुषना
निरूपण करेला ग्रंथ विषे पण तथा आगममां पण देख्यातुं नथी माटे
पोतानी बुद्धिये कल्पेला पाठने जो आगम कहीये तो सर्व जगाए
अविश्वास थवानो प्रसंग थाय ए हेतु माटे ॥

टीकाः—किंच निश्चाचैत्यविचार प्रक्रमे यात्रानिमित्तागा-
मुकसंयतार्थं गृहिणा स्वद्रव्येण देवद्रव्येण वा बहिर्निर्मापितस्य
मंरुपादेर्निषेधेनाधाकर्मानुमत्या देवद्रव्योपज्ञोगेन वा सुवि-
हितानां निश्चाचैत्ये गमनाच्चावः प्रत्यपादि ॥

अर्थः—वळी निश्चाचैत्य विचारना प्रकरणे विषे यात्रा निमित्ते
आवता जे साधु तेमने अर्थे गृहस्थे पोताना द्रव्ये करीने अथवा
देवद्रव्ये करीने गाम बारणे निपजाव्यां जे मंरुप आदि रहेवानां
स्थानक तेनुं सेवन करवुं तेणे करीने आधाकर्मनी अनुमोदना अ-
थवा देवद्रव्यनो उपज्ञोग तेणे करीने सुविहितोने निश्चाचैत्यमां ज-
वानो निषेध प्रतिपादन कर्तो ठे.

टीकाः—तथाच कल्पनाप्य ॥ ठाइ मठाइओसरण मंरुवा सं
जयछदेसेवा ॥ पेढियज्जमीकस्मे, निसेवओ अणुमई दोसा ॥

અર્થઃ—તે ઉપર કલ્પજ્ઞાન્યનું વચન પ્રમાણ આપે છે જે.

ટીકાઃ—એવંચ યદાબહિર્મૂળપ નિષેવણાદિનાપિ પ્રાયશ્ચિત્તા પત્તિરન્નિહિતા તદા કા કથા ગર્જનાગારાદિપરિહારેણ શાસ્ત્રાવ-
સાનકાદિષ્વવસ્થાને યતીનાં, તત્રતતોપ્યધિકતરદોષસંજ્ઞવાદિતિ

અર્થઃ—એ પ્રકારે જો બાહિર મંરૂપમાં નિવાસાદિ કરે તો પણ પ્રાયશ્ચિત્તની પ્રાપ્તિ કહી છે તો કેવલ ગર્જનારાદિકને મૂકીને આ-
સપાસ નિવાસ કરનાર યતીની તો શી વાત કહીએ કેમ જે ત્યાં તે થકી પણ અતિશે અધિક દોષનો સંજ્ઞવ છે એ હેતુ માટે

ટીકાઃ—યદ્યપ્યન્યથા જિનપ્રતિમેત્યાદિના શ્રાદ્ધાનાં ગૃહ-
હિર્વાસપ્રસંજનં ॥ તત્રાપિ તદવગ્રહકલ્પિતમૂળાગસ્યૈવ દેવાલય
ત્વાત્ અન્યસ્ય ચ સંકલસ્યાપિ ગૃહિગૃહત્વાત્ તત્રવસતાં શ્રાદ્ધાનાં
નાશાતનાસંજ્ઞવઃ, જિનમંદિરસ્યતુ સમસ્તસ્યાપિ જિનોદ્દેશેન નિ-
ર્માપિતત્વાત્ કથંતદેકદેશેપિ વસતાંયતીનાં નાશાંતાનાદોષઃ
સ્યાદિતિ ॥

અર્થઃ—વળી અન્યથા જિનપ્રતિમા ઇત્યાદિ વાક્યે કરીને શ્રાવકને ઘર થકી વારણે રહેવાનો પ્રસંગ થશે એમ જે કહ્યું તેનો ઉત્તર પણ એમ છે જે ત્યાં પણ જિનમંદિરનો અવગ્રહ કલ્પેલો એટ-
લોજ જે પૃથ્વીનો જાગ તેને દેવાલયપણું છે ને વીજા સમસ્ત જાગને તો ગૃહસ્થનું ઘર એવી સંજ્ઞા છે માટે તે ઘરમાં રહેનાર શ્રાવકને આ-

शातनानो संजव नथी ने जिनमंदिरने तो समस्तने पण जिनना-ज-
देशे करीने निपजाववापणुं ठे माटे ते जिनमंदिरना एक देशमां पण
रहेनार यतिने केम आशातना थाय ? थायज.

टीकाः—किंच पूजार्थं समुद्धकस्थापितज्ञगवदंगबहुमानं
निबंधनत्वेनचात्यंतविषयिणामपित्रिदशानां सुधर्मासन्नापरि-
वर्जनेनांगनासंज्ञोगादेः सिद्धांते श्रवणात् ॥

अर्थः—वळी देवताये पूजाने अर्थे साजनामां स्थापेल जे
ज्ञगवाननां अंग तेनुं बहुमान करवुं ए हेतु माटे अत्यंत विषयी
एवां पण देवता सुधर्मा सजनामां स्त्रीना संज्ञोगादिकनो त्याग करे
ठे एम सिद्धांतमां सांजळीए ठीए माटे जगवाननी प्रतिमानुं बहु-
मान कर्युं जोइए ॥

टीकाः—यदपि लौकिकोदाहरणेन जिनजवनएव यतीनां
वाससमीचीनताव्यवस्थापनं तदपि जवतो जिनमतानैपुण्यं
सूचयति ॥ लोकलोकोत्तरमार्गयोर्निष्ठत्वात् ॥ लोकोत्तरमार्गेहि
ज्ञगवतिविद्यमानेपि वंदनव्याख्यानाद्यवसरएवसाधूनां तत्प्रत्या-
सत्तिश्रवणात् ॥

अर्थः—वळी लौकिक दृष्टांत-जे पिताने घेर पुत्र रहे इत्यादि
तेणे करीने जिन जवनमांज साधुने निवास करवो, एठीक ठे एम
जे तें स्थापन कर्युं ते पण तारुं जिन मतमां अजाणपणुं ठे तेनी

सूचना करे ठे केम जे लौकिक मार्गने लोकोत्तर मार्ग तेमां जेदपणुं रह्युं ठे माटे, जे लोकोत्तर मार्गने विषे पण जगवान विद्यमान ठे साधुने जगवंतनु वंदन करवुं अथवा व्याख्यान सांजळवुं इत्यादिकने अर्थे जगवत् पासे जे आववुं ते पण अवसरे हुतुं एम शास्त्रमां सांजळीए ठीए ए हेतु माटे.

टीका:-वैयावृत्यकरस्यापि जोजनादिसमय एव तत्सन्निकर्ष-
जावात् सततं शयनाद्यासक्त्या हि तदाशातनापत्तेः ॥ आगमे च
जगवतः पारणाकादौ पादन्यासभूमावपि महागौरवार्हतया तदना-
क्रमणार्थं रत्नमयपीठनिर्माणश्रवणात् ततश्चैवं विधगौरवा-
र्हाणां जगवतां प्रतिकृतिसदने पिकथं यतिनिवासः श्रेयान् स्यात् ॥

अर्थ:-वळी जगवतनी वैयावच्च करनारने पण जोजनादि
समयने विषे ज जगवतनी समीपे जवानुं ठे केम जे निरंतर जो
शयनादिक पासे करे तो जगवंतनी आशातना थाय ए हेतु माटे,
अने आगमने विषे पण जगवतना पारणादिकने विषे एटले जग-
वंत ज्यां पारणुं करवा बेसे त्यां तथा पण मूकवानी जूमिने विषे
पण ते जगवतनुं आक्रमण न थाय एटले संघटादिक न थाय माटे
रत्नमय पीठ नीपजावे ठे एवुं शास्त्रमां सांजळीए ठीए ते हेतु माटे
ए प्रकारनी मोट्यप करवा योग्य जे जगवंत तेमनी प्रतिमां धरने
विषे पण यतिने नीवास करवो ते श्रेय जणी केम होय एटले चै-
त्यनिवास सारो ते कया प्रकारे तुं कहे ठे ? ॥

टीका:-लोकेष्वेकगृहवासेपि तनयानां च बहुमानं योग्यत्वेन
पितृशय्यादि परिजोगाऽदर्शनात् ॥ यदप्य पूर्वसप्तवसरणादौ-

निकटश्रमणाना मनागमने प्रायश्चित्तापादनेन विद्यमानजग-
वदासत्या चैत्यवासव्यवस्थापनं तदपि भवतो मुग्धस्य केयूरपा-
दबंधनन्याय मनुहरति ॥

अर्थः--लोकने विषे पण एक घरमां रहेता एवा पण पुत्र ते-
मने पिता बहुमान करवा योग्य ठे माटे नितानी सुखशय्यादिकनो
उपजोग करवानुं देखातुं नथी ने जे अपूर्व समोसरण आदिकने
विषे पासे रह्या जे साधु ते न आवे तो प्रायश्चित्त करवानुं प्रतिपादन
कर्तुं ठे तेणे करीने जगवाननो संबंध थाय माटे चैत्यवास अवश्य
करवा योग्य ठे एवं जे तुं स्थापन करे ठे ते तो अणसमजु एवो जे
तुं, ते तारे आ प्रकारनो न्याय थयो जे हाथनुं आनूषण बाजुबंध
तेने लक्ष्ने पगे बांधवुं एवा प्रकारे अणसमजुना न्याने अनुसरे ठे ॥

टीकाः--यदिह्यपूर्व समवरणे जगवंतं वंदितु मनागच्छतोऽन्यर्ण
देशस्थस्य मुनेः प्रायश्चित्तमुक्तं एतावतायतेर्जिन गृहवासस्य कि
मायातं, वंदनार्थं हि यतेर्जगवत्समीपागमनं वयं मन्यामहे एव ॥
सततं शयनादिना निवासं त्वज्यासे तदाशातनापत्त्या नेच्छामः ॥

अर्थः--जो अपूर्व समवसरणने विषे जगवंतने वंदन करवा न
आवता समीपदेशमां रहेनार मुनि तेमने प्रायश्चित्त कहुं एणे क-
रीने यतिने जिनमंदिरमां निवास करवा संबंधी शुं प्रमाण आव्युं ?
वंदनने अर्थे यतिने जगवंतनी समीपे आववुं एम तो अमो पण मा-
नीए ठीएज पण निरंतर शयनादि क्रियाए सहित तेमां निवास करे
तो ते जगवतनी आशातना थाय माटे ते निवास करवानुं नथी इच्छता

ટીકા:—ઇત્યુધ્વૈવાગમાર્થં યત્રતત્ર યુંજાનસ્ય કસ્તે પ્રતિ-
મદ્વદ્ધતિ ॥ તદેવં વ્યવસ્થિતમેતત્, જગવદાશાતનાતસ્રાસો
મહામુનીનામિતિ ॥ એ તેનાધુનિકમુનીનાં ચૈત્યવાસમંતરેણો-
દ્યાનવાસો વા સ્યાદિત્યાદિ કથમુદ્યાનવાસોઽધુનાતનયતીનાં ક-
લ્પમાનઃશોન્નેતેત્યંતં યદુક્તં પરેણ તત્ર સંપ્રતિપત્તિરુત્તરં ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે આગમનો અર્થ જાણ્યાવિના જેમ તેમ આ-
ગમના અર્થને જોઈતો એવો જે તું, તેને નિવારણ કરવા કોણ સમર્થ
હે, માટે એ પ્રકારે સ્થાપન થયું જે જગવતની આશાતના થાય તેથી
મહામુનિને ચૈત્યવાસ કરવામાં ત્રાસ નપડે હે એણે કરીને લિંગધા-
રીએ જે કહ્યું તું જે આ કાલના મુનિને ચૈત્યવાસ વિના ઉદ્યાનવાસ
થશે ઇત્યાદિથી તે યતિને આ કાલમાં ઉદ્યાનવાસ કેમ શાન્ને ત્યાં
સુધી તેને વિષે ઉપન્યાસ પૂર્વક ઉત્તર એ હે.

ટીકા:—યથોક્તોદ્યાનાનાત્રાવેન તંસ્કરાદિજ્ઞયેન ચ સંપ્રત્યુ-
દ્યાનવાસનિષેધસ્યાસ્માન્નિરપ્યુપગમાતૂ ॥ તતશ્ચૈત્યં મુનીના
મુપજોગયોગ્યં, આધાકર્મદોષરહિતત્વાદિતિહેતુ રુક્તન્યોયન મુ-
નીનાં ચૈત્યોપજોગયોગ્યતાયા દેવદ્રવ્યોપજોગાદિદોષૈ રાગમેન
વાધિત્વાત્ કાલાત્યયાપદિષ્ટઃ ॥

અર્થ:—જે શાસ્ત્રમાં જેવું ઉદ્યાન કહ્યું હે, તેવું આ કાલમાં
મળતું નથી. ને ચોર આદિકના જ્ઞય કરીને આ કાલમાં ઉદ્યાન
વાસનો જે નિષેધ કર્યો તે પણ અમારે માન્ય હે. વલી લિંગધારીએ
કહ્યું હતું જે તેજ કારણ માટે મુનિને ચૈત્યવાસ કરવા યોગ્ય હે.

आधाकर्मादि दोष रहित पणुं ठे ए हेतु माटे, ए प्रकारना हेतु तो अमोए कह्युं एवा न्याये करीने चैत्यनो उपजोग करतां देव द्रव्यनो उपजोग थाय ठे इत्यादि दोष करीने शास्त्रनी रीते बाधित लागे ठे. माटे ए जे तमारो आधाकर्मादि दोष रहित रुपी हेतु ते हेत्वान्नास थयो एटले खोटो थयो.

टीकाः—यदपि निस्सकमेत्यादिसिद्धांतवचनाच्चैत्यावास-
ज्युपगम तदप्यविदितागमाज्जिप्रायस्य जवतो वचः, सम्यक्
निश्चाकृतशब्दार्थाऽपरिज्ञानात् ॥ नहि यत्र साधूनां निवासद्वारा-
रेण निश्चायायत्रता जवति तन्निश्चाकृतमिति निश्चाकृत
शब्दार्थः ॥ किंतर्हि यद्वेशंतः पार्श्वस्थादिप्रतिबोधितश्रावकैः
स्वयं तथाविधिमकुर्वाणैरपिविधि श्रद्धालुजिः पार्श्वस्थादीनां
चैत्यगृहादन्यत्र वसतामेव निश्चया निर्मापितं तन्निश्चाकृतमिति

अर्थः—वली जे तुं निस्सकरु इत्यादि सिद्धांतना वचनथी
चैत्यवास अंगिकार करवानुं कहे ठे ते पण आगमना अज्जिप्रायने
न जाणतो जे तुं ते तारु वचन ठे, केम जे निश्चाकृत शब्दना अर्थ-
नु सारी रीते तने ज्ञान नथी. तेथी एम कह्युं ठे जे ज्यां साधुनो
निवास होय ते द्वारे निश्चा आधीन ठे एटले जे साधुनी निश्चाए
कर्युं ते निश्चाकृत कहिए, एम निश्चाकृत शब्दनौ अर्थ तारा कह्या
प्रमाणे नथी, त्यारे शो ठे ! तो जे दैशथी पासस्थादिक पुरुषे प्रति-
बोध कर्या पण पोते जेम शास्त्रमां विधि कह्यो ठे ते प्रकारे विधि
मार्गने न करी सकता पण विधि मार्गना श्रद्धालु एवा जे श्रावक
तेमणे चैत्य घर थकी बीजे रहेता जे पासस्थादिक तेमनीज निश्चा-

ये नीपजाव्युं ते निश्चाकृत कहीए एम निश्चाकृत शब्दनो अर्थ ठे.

टीका:-कथमयमर्थो निश्चाकृतशब्दस्य निर्णीतइतिचेत् ॥
उसन्नाविद्य तत्थेव इंती चेइवंदगा जेसि निस्साइ तं जवणं सज्झाई-
हियकारिय मितिवृद्धसंप्रदायात्, अयमपि कुत इतिचेत् ॥ छाइ-
मठाइओसरण मंरुवा संजयछदेसेवाइति कटपन्नाप्यवचनात् ॥

अर्थ:-लिंग धारी पूठे छे जे एवो निश्चाकृत शब्दनो अर्थ
एम कीये प्रकारे निर्णय कर्यो एटले एवा अर्थ क्यांथी लाव्या
त्यारे सुविहित उत्तर आपे ठे जे जो तुं एम कहे तो होय तो पास-
थ्या उसन्ना चैत्यवंदन करवा आवे ठे जेमनी निश्चाए श्रावकादिके
जे चैत्य निपजाव्युं ठे त्यां ए प्रकारना वृद्धसंप्रदायथी निश्चय
करीए ठैए त्यारे लिंग धारी पुठे ठे जे ए प्रकारनो वृद्धसंप्रदाय
पण क्यांथी आव्यो ! त्यारे सुविहित उत्तर आपे ठे जे कटपन्ना-
प्यमांथी, ते ज्ञाप्यनुं वचन ए प्रकारे कटपन्नाप्यना वचनथी एवो
निर्णय करीए ठीए.

टीका:-अत्र ह्यवसन्नादयस्तत्रैव निश्चाकृते चैत्ये वंदनाय
गन्तव्यं ॥ अन्यत्र वसतां च तेषां तत्रागमनं संज्ञवेत् ॥ य-
दिच ते तत्रैव वसेयुस्तदायत्यर्थं बहिर्मरुपकरणं वंदनायागमनं
च तेषां तत्र नोपपद्येत ॥ नहि तत्रैव वसतां तदर्थं मरुपविधानं
ततएव वा तत्रागमनं नाम ॥ तस्मादेवमागमवचनेन निश्चाकृत
शब्दार्थलोचना न्न श्रुते निश्चाकृतव्यपदेशेन यतीनां चैत्य-
वाससिद्धिः ॥

अर्थः—आ कटपज्ञाप्यना वचनमां अवसन्नादिक ते निश्चाकृत एवं जे चैत्य तेमांज वंदन करवा जाय ठे एम कह्युं माटे बीजी जगाए रहेता एवा ते पासस्थादिक तेमने ते निश्चाकृत चैत्यने विषे जवानो संजव ठे, ने जो ते चैत्यमांज रहेता होततो यतिने अर्थे बाहिर मंरुपनुं करवुं तथा तेमनुं चैत्यने विषे वंदनने अर्थे आवुं ए बे वाना घटे नहीं केम जे ते जो चैत्यमां रहेता होततो तेमने अर्थे मंरुप करत नहीं ने तेमने पोताना स्थान थकी चैत्यमां आवुं पण न कहेत माटेज आगमं वचने करीने निश्चाकृत शब्दनो अर्थ विचारी जोतां आगमने विषे निश्चाकृत शब्द कहेवाने मिषे यतिने चैत्यवास करवो एम सिद्ध थतुं नथी.

टीकाः—निस्सकरु इत्यादिनाहि राजनिमंत्रादिषु पुष्टालंबनेन प्रत्यासन्नग्रामादेर्निश्चाकृतचैत्ययात्राव्यवसरे समागतानां सुविहितानां वंदनविधिरभिहितः॥वस्तुतस्तूत्सर्गेण तत्र पार्श्वस्थादि संसर्गपरिजिहीर्षया प्रत्यहंवंदनमपि निवारितमेव ॥

अर्थः—निस्सकरु इत्यादिके करीने तो कोइक राजानुं निमंत्रण आदिककार्य प्राप्त थयुं होय तो पुष्टालंबन जाणीने समीप रहेला गामथी निश्चाकृत चैत्यनी यात्रादिकना अवसरने विषे आठ्या जे सुविहित तेमनो वंदन विधि कह्यो ठे ने वस्तुताथे तो उत्सर्गथी त्यां पासस्थादिकनो संबंध थाय तेनो त्याग करवा माटे निरंतर ते चैत्यमां वंदन करवानुं पण निवारणज कर्नु ठे.

टीकाः—तत्थाएसो जहसु निस्समिति कटपज्ञाप्यवचनात् ॥

तत्रहि निःकारणगमने प्रायश्चित्तप्रतिपादनादिति ॥ निस्सकमे
 ठाइ गुरू कइवयसहिओ, इयवरा वए वसहिं ॥ जत्थपुण अन्निस्स
 कंमंपूरिंति ताहिं समोसरणं ॥ पूरिंति समोसरणं, अन्नासइ नि-
 स्सचेइएसुं पि ॥ इहरा लोगववान, सद्धाजंगोय सद्धाण मित्यागमः
 ॥ पुनरनिश्राकृताजावे लोकापवादरिरक्षिषया श्राद्धश्रद्धावि-
 वर्द्धयिषया च माचूदेवगृहागततथाविधोद्धृखलसमुज्ज्वलनेप-
 थ्यपार्श्वस्थाद्यवलोकनेनामीषां विपरिणाम इत्यगीतार्थानां व्रसतौ
 प्रेषणेन व्याख्यानादिकृते कतिपयगीतार्थयतिपरिवृतस्य सुवि-
 हिताचार्यस्य निश्राकृतेऽवस्थानं प्रतिपादयन् वसतिवासमेव य-
 तीनां प्रत्युत प्रतिष्ठापयति ॥

अर्थः--वळी निश्राकृत चैत्यने विषे लोकापवादनी रक्षा क-
 रवानी इच्छाए अथवा श्रावकनी श्रद्धा वधारवानी इच्छाए वळी ते
 प्रकारना एटले स्वेच्छाचारी निरंकुशने उजळा वेषने धारण करताअने
 देवघरमां आवेलां एवा पासथ्यादिक तेमने देखवाथी ए लोकोनी
 विपरित बुद्धि न थाय ए हेतु माटे अगीतार्थना निवासने विषे व्या-
 ख्यानने अर्थे केटलाक गीतार्थ साधुये वींटेला जे सुविहित आचार्य
 तेमनुं निश्राकृत चैत्यने विषे जे रहेवुं तेने प्रतिपादन करतां
 साधुने वस्तीमां रहेवुं पण चैत्यमां न रहेवुं एम उदढुं स्थापन थायठे.

टीकाः--इतरथा इयरा वए वसहि मित्यस्यांतर्गुरुमात्रतापत्तेः॥
 तेदेवं निस्सकमेत्यादिना चैत्यवासं सिसाधयिषत स्तव वसतिवास
 सिद्धा यत्नेनोप्ता माषाः स्फुटमेते कोट्टवाजाता इतिन्यायेन
 विपरीतमापतितमिहो आगमार्थकौशलं जवतः ॥

અર્થ:-કેમ જે જો એમ વસતિવાસ સિદ્ધ થયો ન હોત ને ચૈત્યવાસ સિદ્ધ થયો હોત તો “ ઇયરાવણ વસહિં ” એટલે બી-જા વસ્તીમાં રહે છે એ પદની અંતર્ગત તારે આવી પરત તે માટે નિસ્સકરુ એટલે નિશ્રાકૃત ઇત્યાદિકે કરીને ચૈત્યવાસને સિદ્ધ કરવાને ઇચ્છતો એવો જે તું, તે તારે ઝલટો વસતિવાસ સિદ્ધ થયો માટે પ્રયત્ન કરીને વાળ્યા જે અરુદ તે પ્રત્યક્ષ કોદરા થયા એવો ન્યાય થયો માટે તારે તો અવલું આવી પરચું અહો ! તારું આગમના અર્થને જાણવાનું મહાપણ !

ટીકા:-યદપિ દેઝલિયસ્વરંટેત્યાદિના દેવકુલિકશબ્દાચ્ચૈત્યવાસસાધનં તદપ્યસમ્યક્, યતિવેષમાત્રધારિણામેવ દેવકુલિક વ્યપેદેશાત્ ॥ એતદ્ગાથાવિવરણે દેવકુલિકા દેવકુલપરિપાલકા વેષમાત્રધારિણ ઇતિ વ્યાખ્યાનાત્ ॥

અર્થ:-વઢી દેઝલિય ઇત્યાદિકે કરીને દેવકુલિક શબ્દથી ચૈત્યવાસની સિદ્ધિ કરી તે પણ સાચી ન કરી કેમ જે યતિના વેષ માત્રનેજ ધારણ કરનાર તે દેવકુલિક શબ્દે કરીને કહેવાય છે, એ ગાથાના વિવરણને વિષે દેવકુલિક શબ્દનો અર્થ દેવકુલને પાલન કરનાર અને યતિવેષ માત્રનોજ ધારણ કરનાર એવો પુરુષ એ પ્રકારનું વ્યાખ્યાન કર્યું છે. માટે

ટીકા:-અતએવ તેષાં પ્રવચનોપદેશપૂર્વકપરુષજ્ઞાનરૂપા સ્વરંટનાજિહિતા ॥ આગમોક્તત્વેતુ ચૈત્યવાસસ્ય તેષાં યથોક્તકારિત્વેન સુવિહિતકૃતસ્વરંટનાનુપપત્તેઃ ॥ તસ્માત્થાર્શ્વસ્થાદ્યધમા.

નામેવ દેવકુલિકવ્યપદેશાત્, તેષાંચાનંતતમેન કાલેન દશમા-
શ્રયમહિમ્ના જયતેવ સ્વમતિકલ્પિત ચૈત્યવાસાન્યુપગમપ્રતિ-
પાદનાન્નતતઃ સુવિહિતાનાં ચૈત્યવાસસિદ્ધિઃ.

અર્થઃ:-એજ કારણ માટે તે દેવકુલિક પ્રત્યે સિદ્ધાંતના ઉપ-
દેશ પૂર્વક કઠોર જાણણ કરવા-રૂપ સ્વરંટના ઇટલે તર્જન તિરસ્કા-
રાદિક કરવાનું કહ્યું છે, ને જો ચૈત્યવાસ સિદ્ધાંતમાં કહ્યો હોત તો
શાસ્ત્ર પ્રમાણે ચાલનાર સુવિહિત છે એ હેતુ માટે, તેમને સુવિહિત
આવીને તર્જનાદિક કરે છે એમ કહેવું ન થાત તે કારણ માટે પાસ-
થ્યાદિક જે અથમપુરુષ તેમનેજ દેવકુલિક શબ્દવતે કહેવાનું છે, ને
તે પાસથ્યાદિક અતિશે અનંતાકાલે કરીને દશમ આશ્ચર્યના મહિમા
તમારીજ પેઠે પોતાની બુદ્ધિયે કલ્પ્યો જે ચૈત્યવાસ તેનો અંગિકાર
કરવાનું પ્રતિપાદન કરે છે માટે સુવિહિતને ચૈત્યવાસ નથી. માટે તું
ચૈત્યવાસ સિદ્ધ કરે છે તે ઓટો છે.

ટીકાઃ:-॥કિંચ યત્ર મુનયો વસંતિ તન્નિશ્રાકૃતં સ્યાત્તદા જ-
ત્ય સાહમ્મિયા બહવેશ્ચ્યાધ્યાગમેન યત્ર ચૈત્યાદૌલિંગિનો વસંતિ
તદનાયતન મિત્યનાયતનત્વાન્નિધાનં વિરુદ્ધેત ॥ તસ્માત્તત્તવા
વસીયતે સાધુનિવાસ રહિતં નિશ્રાકૃતમિતિ ॥

અર્થઃ:-બઠી તે કહ્યું હતું જે, જે, જગાયે મુનિ નિવાસ કરે છે,
તે નિશ્રાકૃત હોય એ પ્રકારનું તારું કહેવું સાચું હોય તો “ જયસા-
હમ્મિયા બહવે ” इत्यादि આગમે કરીને જે ચૈત્યાદિકને વિષે લિંગ-
ધારી વસે છે તે અનાયતન કહીએ એ પ્રકારનું અનાયતનપણાનું ક-

हेतुं ते विरुद्धं यात एतले ए प्रकारनुं कहेतुं न यात एवं कहेवा-
चीज निश्चय थाय ठे जे साधु निवास रहीत ठे तेज निश्चाकृत ठे.

टीका:-एवं च चैत्यवास इदानींतनमुनीनामुचित आग-
मोक्तत्वादिति हेतुरुक्तन्यायेना गमोक्तत्वस्यासिद्धत्वादसिद्धः ॥
यदप्युदितं मा सैत्सीत्साक्षात्सिद्धांतचैत्यवास स्तथापि गी-
तार्थाचरित्वा त्सेत्स्यतीति यच्चतस्यैव च श्रीमदार्य रक्षितपा-
दैरित्यादिना च्छवास सएही त्यंतेन समर्थनं तदप्य संगतं ॥

अर्थ:-वळी ते कह्युं जे आ कालना मुनिने चैत्यवास करवो
उचित ठे, आगममां कह्युं ठे ए हेतु माटे एम जे स्थापन कर्युं हतुं
ते पूर्व कही देखारयो एवा न्यायथी आगममां कहेवापणुं असिद्ध
थयुं, माटे ए हेतु पण असिद्ध थयो एतले खोटो थयो आगममां
चैत्यवास करवानो कोई जगाए कह्योज नथी वळी तें कह्युं जे सा-
क्षात् सिद्धांतमां चैत्यवास कह्यो नथी तो पण गीतार्थ पुरुषे आच-
रण कर्यो ठे तेथी सिद्ध थशे जे माटे आर्यरक्षित आचार्ये इत्यादि
आरंजीने “ च्छवाससएही ” त्यां सुधी चैत्यवास करवानुं समर्थन
कर्युं ते पण असंगत ठे अघटतु ठे.

टीका:—छवास सएहीत्याद्याप्तोपदेशस्य जगवत्प्रणीता
गमेष्वनुपलंभात् ॥ मूलागमेन विरोधाच्च ॥ तथाहि ॥ श्रीम-
दार्यरक्षितपादेषु स्वर्गगतेषु प्रागेव प्रतिवादिनिराचिकीर्षया
मथुरापुरीप्रेषितेन गोष्ठामाहिलेन जनपरंपरया गुरुणां स्वर्ग
गमनं दुर्बलिकापुष्पमित्रस्य सूरिपदप्रतिष्ठा माकर्ण्यदप्पोद्धुर

चेतसा जातमत्सरेण ततःसमागत्य व्याख्याक्षणे श्रीदुर्बलिका
पुष्पमित्रेण सार्द्धं प्रारब्धे विवादे ततोयुक्तिसिद्धांताज्यां प्रति-
पाद्यमानेनापि मिथ्याज्जिनिवेशात्तद्वचन मनज्युपगच्छता
संघोद्घाटना निन्हवत्वं प्रतिपेदे इत्यजिहित मावश्यकै ॥

अर्थः—जे च्छवाससएही इत्यादि हितोपदेशकनुं वचन ते
वहुं ते तो जगवंतनां कहेलां जे आगम तेने विषे क्यांइ पण देखातुं
नथी ने मूल आगमथी ए वचन विरुद्ध ठे एटले मूल आगमनी
साथे ए वचन मलतुं नथी आवतुं ते कही देखामे ठे आर्य
रक्षित आचार्य स्वर्गमां गया पहेलुंज प्रतिवादिनुं निराकरण
करवाली इच्छाये मथुरांपुरीमां मोकदयो जे गोष्टामाहिल तेणे लोकनी
परंपराये गुरुस्वर्गमां गया अने दुर्बलिका पुष्प मित्रने सूरिपदनी
प्रतिष्ठा आपी ए वात सांचळी गर्वे करीने नन्मत्त जेनुं चित्त ठे ने
थयो ठे अहंकार जेने एवो ते गोष्टामाहिल त्यांथी आवीने व्या-
ख्यानने अवसरे श्री दुर्बलिका पुष्पमित्रनी साथे विवाद आरंज्यो
त्यार पढी युक्तिथी तथा सिद्धांतथी घणुं समजाव्यो पण मिथ्या-
त्वना अज्जिनिवेश थकी ते दुर्बलिका पुष्पमित्र आचार्यनुं वचन अं-
गीकार न करतां एवो ते गोष्टामाहिल संघनो उमाह करवाथी
निन्हवपणाने पास्यो एम आवश्यकजीमां कहुं ठे.

टीकाः—तथाहि कार्यमत्र ज्ञानादिकं ॥ कल्लानाणार्श्य मि-
तिवचनात् ॥ तस्य च लेशेनाप्यत्रानुत्सर्पणात् ॥ गीतार्थाचरि-
तत्वस्य कालज्ञानविरोधेना पास्तत्वात् ॥ देवद्वयोपन्नोगाशा-
तनादि जिश्च महादोषत्वेनास्य ॥ स्तोकापराधत्वानुपपत्तेः ॥

अर्थः—ते कही देखामे ठे जे अहीं कार्य ते ज्ञानादिक जाणवुं केमके कार्य तो ज्ञानादिक ठेएवुं शास्त्रनुं वचन ठे, ने ते तो लेश मात्र पण अहीं प्रगट नथी ए हेतु माटे, गीतार्थनुं जे आचरित तेने कालमाननो विरोध आवे ठे. तेणे करीने दूर कर्तु माटे चैत्यवास करवामां देवद्रव्यनो उपनोग थाय तथा आशातना थाय तेणे करीने महा दोषनी प्राप्ति थाय ठे माटे एने थोका अपराधपणानी प्राप्ति नथी, एटले घणोज अपराध एमां रह्यो ठे ॥

टीकाः—अत एव न बहुगुणत्वमिति आगमाविरूद्धाचरणानच्युपममे जगवदप्रामाण्या संजनंत्वस्या आगमविरोधेन निरस्तं चैत्यवासप्रतिषेधकागमेनैव प्रागुक्तेनास्या आगमविरोधस्य स्फुटत्वात् तद विरूद्धाया एवचास्या प्रामाण्योपगमात् ॥

अर्थः—एज कारण माटे “न बहुगुणत्वं” इत्यादि जे तें कह्युं ते तो आगमथकी अविरूद्ध आचरणानो अंगीकार न करीए तो जगवंतना वचननुं अप्रमाणिकपणानी प्राप्ति आवे पण आचरणानुं तो आगमना विरोध करीने निराकरण करवापणुं ठे माटे पूर्वे कह्यो जे चैत्यवासना निषेधनुं आगम वचन तेणे करीने ए आचरणाने आगम विरोधपणुं स्पष्ट ठे, माटे ते आगमथी अविरूद्ध एवज आचरणानुं प्रमाणिकपणुं ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ आयरणा विदु आणाविरूद्धगाचेव हौई नायंतु इहरा तित्थयरासायणत्ति ॥

अर्थः—आचरणा पण जे तीर्थकरनी आज्ञाने अविरुद्ध होय ते प्रमाण गणाय बाकी बीजी तो तीर्थकरनी आशातना ठे ॥

टीकाः—यदप्यत्राश्रया चरितवाद्या चरितलक्षणोपपादनं तदवयवं ॥ तथाहि ॥ कालाद्यपेक्षया गुरुलाभवर्चितया अश्रैरियमाचरणा व्यधायीत्यवादि नवताव तत्रनताव दुत्सूत्रा चरणापराणां कालापेक्षा परित्राणाय ॥

अर्थः—वली जे तें अहीं अश्रव पुरुषे जे आचरण कर्युं इत्यादि आचरण लक्षणनुं जे प्रतिपादन कर्युं ते पण दोष नरेहुं ठे तेज कही देखामे ठे जे कालादिकनी अपेक्षाये करीने तथा गुरुलाभवना विचारे करीने अश्रव पुरुषोए चैत्यवासनुं आचरण कर्युं ठे एम जे तमे कह्युं. तिहां पण उत्सूत्र आचरणाने विषे तत्पर एवा जे पुरुष तेने कालादिकनी अपेक्षा करवी ते कांइ रक्षण नणी नथी.

टीकाः—तथाच तन्निर्युक्तिः पंचसीए चुलसीए तस्या सिद्धिं गयस्स वीरस्स ॥ अवधियाणदि दसनरनयरे समुप्पन्ना ॥

अर्थः—वली तेनो निर्युक्तिकारे कह्यो ठे जे.

टीकाः—तथाचा नयोर्गाथयो रव्यक्तदृष्ट्युत्पाद नवदुपदर्शितार्यरक्षित प्रकट्पित चैत्यवासयोः कालमानं पर्यालोच्यमानं न घटांप्रांचतीति कथं न विरोधः ॥ किंच सिद्धांतात् साक्षाद-

सिद्धागमोक्तहेतौदूषिते स्तुतार्हिगीतार्थाचरितत्वं हेतुरिति
ब्रुवाणस्य नवतो हेत्वंतरनिग्रहस्थानापत्तेः ॥

अर्थः—वळी बे गाथाने विषे अव्यक्त दर्शन अने तें बता-
वेला आर्यरक्षित तेणे कल्प्यो जे चैत्यवास तेनुं कलमान विचारी
जोतां अतिशेज घटतुं नथी माटे विरोध केम न आव्यो कहुं लुं,
वळी सिद्धांतथी साक्षात् सिद्ध नथी थतो एवो जे आगमोक्तरूपी
तारो हेतु ते दोष पमारे सते तें कहुं जे गीतार्थनुं आचरणपणा
रुपि हेतु थार्ज. ए रीते कहेतो एवो जे तुं, ते तारा बीजा हेतुने
पण निग्रहस्थाननी प्राप्ति थई एटले खंरुन थयुं.

टीकाः—यदपि निस्सकमेत्यादिना आचरणत्या आगमावि-
रोधान्निधानं तदपि निस्सकमेकाश्चगुरुइत्याद्यागमस्य वस्तुतोव-
सतिवासस्थापकत्वेना पास्तं ॥ यदपि अविलंबीजणेत्यादिना
चैत्यवासाचरणायाः प्रामाण्याच्च्युपगमवर्णनं तदप्यत्र कार्याव-
लंबनादेरज्ञावादपाकर्णनीयम् ॥

अर्थः—वळी तें निस्सकरु इत्यादि वचने आचरणानुं आग-
मथी विरोधपणुं कहुं ते पण निस्सकमे छाइगुरु इत्यादि आगमने
वस्तुताये तो वसतिमां साधुने रहेवुं एवुं स्थापन करी देखारुयुं
तेणे करीने खंरुन कर्युं वळी ते जे अविलंबिजण इत्यादिके करीने
चैत्यवासनी आचरणानुं प्रामिणिकपणुं कहुं हतुं. ते पण इहां कोई
कार्यनुं अवलंबनादिक नथी माटे एतो सांजळवा जेवुंज नथी.

ટીકા:—॥ યદાહ ॥ કાલોવિ વિતહકરણેગં તેણે વહોશ્ક-
રણં તુ ॥ નહિ એયંમિવિકાલે વિસાઈ સુહયં અમંતજુશ્ચં ॥

અર્થ:-સ્વોદું કામ કરવામાં કાલનું આલંબન પ્રમાણ ગણાય
નહીં કેમ કે આ કાલમાં પણ મંત્રિત કર્યા વગર વિષાદિક સા-
વાથા પ્રાણ જાય છે.

ટીકા:-કિંચ કેયંગુરુ લાઘવચિંતા કિંસ્તોક ગુણપરિત્યાગેન
પ્રત્નૂતતમ ગુણોપાર્જનં ॥ યદાહ ॥ અપ્પપરિચ્છા એણં બહુતરગુ-
ણસાહણં જર્હિંહોશ્સા ગુરુલાઘવચિંતા જમ્હાનાનુવવન્નત્તિ ॥

અર્થ:-વઢી તે કહી જે ગુરુ લાઘવ ચિંતા તે કદ્ છે. શું
થોડા ગુણના ત્યાગે કરીને અતિશે ઘણા ગુણનું ઉપાર્જન કરવું એ છે
કે બીજી છે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અદ્વપનો પરિત્યાગ કરીને
અતિશે ઘણા ગુણનું જ્યાં સાધન છે તે ગુરુ લાઘવ ચિંતા કહીએ.

ટીકા:—તથાહિ અસ્યાંચૈત્યવાસા ચરણાયાં તીર્થાનુશ્ચિત્યા-
દયો નૂયાંસો ગુણાઃ ॥ દોષશ્ચ દેવચિંતાકરણેન દ્રવ્યસ્તવાંગી
કારોઽદ્વપ્શતિ ॥ અહોસ્વિદ્ ગુરોર્જગત્તો લાઘવં અવજ્ઞાચિંતયેતિ ॥

અર્થ:-તેજ કહે છે જે આ ચૈત્યવાસની આચરણને વિષે
તીર્થનો ઉદ્વેદ ન થાય इत्यादિક ઘણા ગુણ છે ને દોષતો દેવની ચિંત્યા
કરવી તેણે કરીને દ્રવ્ય સ્તવનો અંગીકાર કરવારુપ અદ્વ છે ઇ-

त्यादि ए तारे कहेवानुं ठे के गुरु एवा जे जगवंत तेनुं लाघवपणुं
एटले अवज्ञा तेनी चिंता तेणे करीने गुरु लघुपणुं तारे कहेवानुं ठे.

टीका:—नतावदाद्यः पक्षः ॥ चैत्यवासाचरणान्युपगमे
यतीनां देवकुलकर्मांतरवाटिकाक्षेत्रादिचिंतादिनिश्चारित्रस-
र्वस्वापहारेण बहुत्यागात् ॥ न चाद्व्यगुणलिप्सया बहुगुणत्या-
गाय स्पृहयन्ति प्रेक्षावंतः ॥

॥यदुक्तं॥ नय बहुगुण चाणेणं थेव गुणपसाहणं बुहजणाणं ॥
इष्टंक्याइ कज्जंकुसलासु पयडियारंजा ॥

अर्थ:—तेमां तारो जे प्रथम पक्ष ते घटतो नथी केम जे
चैत्यवासनी आचरणानो अंगीकार करे त्यारे यतिने देवकुल संबंधि
जे बीजां कर्म वानी खेतर इत्यादिकनी चिंता करवी पमे तेणे सर्व
चारित्र जाय माटे घणो त्याग थाय ए हेतु माटे अद्व्य गुणने पा-
मवानो इच्छाए बुद्धिवान पुरुष घणा गुणनो त्याग करवानी स्पृहा
नथी करता. जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे घणा गुणनो त्याग करीने
थोला गुणनुं साधन पंक्ति जन नथी इच्छता ने कुशल पुरुष कदापि
करे तो सारी पेठे विचारीने आरंज करे.

टीका:—अथद्वितीयःपक्षः ॥ तदेवमेतत् ॥ एवंविधोत्सुत्रा
चरणाया जगवद्वाधवहेतुत्वात् ॥ यदाह ॥ सुयवज्जाचरण-
रया पमाणयंतो तहाविहंलोगं ॥ शुवणगुरुणो वराया पमाणय-
नावगच्छन्ति ॥

અર્થ:—હવે બીજો જે પદ્ધતિ કહ્યો તે તેમજ છે. જે એ પ્રકારની ઉત્સૂત્ર આચરણા કરવી. તેનેજ જગવાનની લઘુતાનુ હેતુપણુ છે જે

મોટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે શાસ્ત્રમાં બાંધેલી જે આચરણા તેને વિષે આસક્ત એવા જે પુરુષ તે જે પ્રમાણે કરે છે તે, જે પ્રકારે કરે છે તે પ્રકારે લોક પણ કરે છે કેમજે મોટા પુરુષ વિના બીજાનું પ્રમાણ નથી થતું.

ટીકા:—અતएवैવંવિધાનાં ધર્માયોગ્યતૈવ સિદ્ધાંતે પ્રતિપાદિતા ॥

યદાહ ॥ સુત્તેણ ચોશ્વજો અન્નં ઉદ્દિસિય તં ન પન્નિવજ્જો સો તં તવાયવજ્જો ન હોઈ ધમ્મંમિ અહિગારી ॥

અર્થ:—એજ કારણ મોટે એ પ્રકારના પુરુષોને ધર્મનું અયોગ્યપણુંજ સિદ્ધાંતને વિષે પ્રતિપાદન કર્યું છે.

ટીકા:—एवंचોत्સૂત્રं चैत्यवास माचरंतस्ते कथमशष्ठास्तादृशांश्रुते शठत्वान्निधानात् ॥

યદાહ ॥ નસ્સૂત્તમાચરંતો વંધઈ કમ્મં સુચિક્કણં જીવોસંસારં ચ પવદ્દહ માયામોસં પક્કુવહ્ય ॥

અર્થ:—મોટે એ પ્રકારે ઉત્સૂત્ર ચૈત્યવાસને આચરતા તે કેમ

अशठ कहीए शास्त्रमांतो तेवा पुरुषने शठ कहा ठे, ते शास्त्र वचन कहे ठे जे उत्सूत्रने आचरता जे पुरुष ते अतिशे चीकणां कर्मने बांधे ठे ने संसारने वधारे ठे. तथा माया कपट अतिशे करे ठे.

टीकाः--जीववधाद्यवद्यरहितत्वान्न सावद्यैषा चरणेत्येत दप्ययुक्तं ॥ जीववधादिसकलपापेभ्योप्यधिकत्वेन प्रतिपादना दुत्सूत्रप्ररुपणायाः ॥ तथा चाहुः श्रीमत्पूज्या एतत्प्रकरणकारा एव ॥ अहह सयलन्नपावाहि वितहपन्नवण मणुमवि दुरंतं ॥ जं मरिड्जवतदज्जियडुक्कयअवसेसलेसवसा ॥ सुरथुयगुणो वि तित्येसरोवितिहुअणअतुद्धमद्धोवि ॥ गोवाश्हिंवि बहुहा कयत्थिउं तिजयपहु तंपि ॥ थीगोबंजणन्नूणंतगावि केइपुण द ढप्पहाराइ ॥ बहुपावावि पसिद्धा सिद्धा किर तंमिचेव जवे ॥

अर्थः--वली तें कह्युं जे, जीववधादि पापरहितपणुं ठे ए हेतु माटे ए चैत्यवासनी आचरणा सावद्य नथी ए जे कह्यु ते अ-युक्त ठे, केम जे जीववध आदिक सर्व पाप थकी अधिक जे उत्सूत्र प्ररुपणा तेनुं प्रतिपादन ठे ए हेतु माटे ते प्रकारे श्रीमत् पूजनीक एवा आ प्रकरणना कर्ता तेणे कह्युं ठे जे.

टीकाः--अत एवैषा नूनं गीतार्थे निवारितापि कैश्चिदेवैहिक सुखलोलुपतया परलोकनिरपदै राहता ॥ यदपि हरिज्जडा-चार्यादीनां तथाप्रवृत्तिश्रवणादेषा बहूनामनुमतेत्यवादि तद-पि किं हरिज्जडाचार्यादीनां तथाप्रवृत्ति श्रवण प्रवादपारंपर्यात् उत्तस्वित्तदुग्धेषु चैत्यवासप्रतिपादनात्

અર્થ:-એજ કારણ માટે નિશ્ચે ગીતાથોયે એ ચૈત્યવાસની આચરણા નિવારણ કરી છે તોપણ કેટલાક આ લોકના સુખમાં લોભુપિને પરલોકની અપેક્ષા રહિત એવા લિંગધારી પુરુષોયે આદર કરી છે. વળી તેં કહ્યું જે હરિઝઙ્ગાદિક આચાર્યની તે પ્રકારની પ્રવૃત્તિ છે એટલે ચૈત્યમાં રહેવાની પ્રવૃત્તિ સાંઝળીએ ઢીએ માટે આ પ્રવૃત્તિ બહુ પુરુષોએ અનુમોદેલી છે એમ જે કહ્યું તે પણ શું હરિઝઙ્ગાદિક આચાર્યની તેવી પ્રવૃત્તિ સંઝળાય છે તે લૌકિક વાતની પરંપરાથી સંઝળાય છે કે તે હરિઝઙ્ગસૂરિના ગ્રંથને વિષે ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદન કર્યું છે તેથી સંઝળાય છે. ?

ટીકા:-ન તાવદાદ્યઃ ॥ પ્રમાણશૂન્યસ્ય પ્રવાદપારંપર્યસ્ય અ-
ક્ષરક્ષ્ણં ઇત્યાદિવદ સત્યત્વાત્ ॥ અસ્ત્યેવાત્ર તદ્ગ્રંથેષુ ચૈત્યવાસ
પ્રતિપાદનમેવ પ્રમાણં દ્વિતીયઃ પક્ષ ઇતિચેત્ ॥ ના ॥ તદ્ગ્રંથાર્થપર્યા-
લોચનેન યતીનાં ચૈત્યવાસનિષેધાધ્યવસાયાત્ ॥

અર્થ:-તેમાં પેહેલો પક્ષ જે લોકની પરંપરારૂપ તેતો પ્રમાણ શૂન્ય છે એટલે લોકની વાતનું કાંઈ પ્રમાણ શાસ્ત્ર ચર્ચામાં અપાય નહીં કેમ જે કોઈએ કહ્યું જે તું આંખ રાખ, ઇત્યાદિ લોક વચન અ-
સત્ય છે માટે તારો એ પહેલો પક્ષ યથા યથો એટલે યુક્ત નથી. ને વીજો પક્ષ જે એ હરિઝઙ્ગ સૂરિના ગ્રંથને વિષે ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદન કર્યું છે એમ જો કહે છે તો તેનો ઉત્તર જે એ હરિઝઙ્ગસૂરિના ગ્રંથના અર્થનું પૂર્વાપર વિચારી જોવું તેણે કરીને યતિને ચૈત્યવાસ ન કરવો એજ નિશ્ચય થાય છે.

टीका:-तथाहि ॥ तैरेव जिनजवन निर्माण विधि पंचाश-
के श्राद्धस्य स्वाशयवृद्धि मधिकृत्योक्तं ॥ पिबिस्सं एत्थ अहं,
वंदणग निमित्त मागए साहू ॥ कयपुत्ते जगवंते, गुणरणनि-
ही महासत्ते

अर्थ:-तेज कही देखामे ठे जे ते हरिज्जद्र सूरियेज जिन-
जवननो नीपजाववानो विधिपंचाशक नामनो ग्रंथ कयों ठे तेने
विषे श्रावकने पोताना आशयनी वृद्धिनो अधिकार करीने कह्युं ठे जे

टीका:-यदिह्ययं चैत्यवासमग्निप्रेयात् तदा जिनजवन नि-
र्माणयितुः श्राद्धस्याशयवृद्धिं निरूपयन् चैत्यवंदननिमित्त मा-
गतान् साधून्हमत्र प्रेक्षिष्य इति नान्निदधीत किं त्वत्र वसतः
साधून् प्रेक्षिष्य इति प्रतिपादयेन्नचैवमतो निश्चीयते नाय-
मस्य चेतसि निविशत इति.

अर्थ:-जो आ चैत्यवास करवो एवी रीत्ये हरिज्जद्रसूरिने
वद्वज्ज होत तो जिनजवन निपजावनार श्रावकना आशयनी वृद्धिनुं
निरूपण करता सता चैत्यवंदन निमित्त आवेला साधु तेमने हुं अ-
हीआं देखीश एम न कहेत ॥ त्यारे शुं कहेत जे अहिं चैत्यमां
वसता जे साधु तेने देखीश एम प्रतिपादन करत. ते तो एम प्र-
तिपादन नथी कयुं माटे निश्चय करीए ठीए जे ए चैत्यमां रहेवानुं
ए हरिज्जद्रसूरिना चित्तमांज न हतुं माटे ॥

टीका:-ननु कथमयं निश्चयोयावताऽस्यैव ग्रंथांतरेषु जि-

एविं व पड्ठत्थ मित्यादिना चैत्यवासप्रतिपादनोपलंजादिति-
चेत् ॥ न ॥ ग्रंथांतराणा मप्येतदविरोधनैव व्याख्यानात् ॥ नहि
तथाविधा महाग्रंथकाराः परमात्मान औदंयुगीनसमयसि-
द्धांतार्थपारावारपारगताः परस्परविरोधिनमर्थं स्वग्रंथेषु नि-
जंत्संतीति संजवति ॥

અર્થ:-ત્યારે લિંગધારી બોલે છે જે એવો નિશ્ચય ક્યાંથી કર્યો,
જે માટે એમનાજ કરેલા બીજા ગ્રંથને વિષે કહ્યું છે જે જિનવિંબની
પ્રતિષ્ઠાને અર્થે ઇત્યાદિ વચને કરીને ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદન અમોણ
કર્યું છે, ત્યારે ઉત્તર કરનાર કહે છે જે એમ જો તારે કહેવું હોય તો
તે ન કહીશ કેમજે બીજા ગ્રંથનું પણ એ ગ્રંથની સાથે વિરોધ રહિત
વ્યાખ્યાન છે એ હેતુ માટે, કેમ જે તેવા મોટા પુરુષ મોટા ગ્રંથ ક-
રનાર ને આ કાલના સમયનાં સિદ્ધાંત, તેના અર્થ તે રૂપી સમુદ્ર
તેના પારગામી તે પરસ્પર વિરોધ સહિત અર્થને પોતાના ગ્રંથોને વિષે
કેમ બાંધશે નહિજ બાંધે એવો સંજવ છે.

टीका:-अन्यथा तेषामपिलोकविप्रक्षिप्सयैव प्रवृत्तत्वेना ना-
सत्त्वप्रसंगात् ॥ तस्मात् तदग्रंथः सकलोपि पूर्वापराविरोधेन-
सम्यक् विविच्य व्याख्येयः ॥

અર્થ:-જો એમ ન કહીએ તો તે મોટા પુરુષને પણ લોકને
ઠગવાની ઇઠાણ પ્રવર્તવાથી અહિતકારીપણાનો પ્રસંગ થાય તે હેતુ
માટે તે સર્વે ગ્રંથ પણ પૂર્વા પર વિરોધ રહિત સારી પેઠે વિચારીને
વ્યાખ્યાન કરવા યોગ્ય છે, પણ એક કકમો તેમાંથી લેઈને પોતાના

चुंमा अजिप्राय साथे मेलवीने जेम तेम व्याख्यान न करवुं.

टीका:-तथाह्यद्व्यक्रियांवसतिं व्याचक्षाणेन श्रीहरिज्जड-
सूरिणा व्याख्यातं ॥ इत्थं सयछा नेया, जा नियज्जोगं पमुच्चकार-
विया ॥ जिणबिंबपइच्छत्थं, अहवा तक्कम्मतुह्वति ॥ या निजज्जोगं
स्वकुटुंबोपज्जोगं प्रतीत्योद्दिश्य गृहिणा कारिता सा स्वार्थावसति-
रत्रच स्वोद्देशेन कारितत्वात् स्वार्थास्फुटैव न केवलमियमेव या-
वदन्यापीत्याह ॥

अर्थ:-ते विरोधनो परिहार करीने व्याख्यान कही देखामे
ठे जे अद्व्य क्रियावाली वस्ती एटले निवास तेने कहेता एवा श्री
हरिज्जडसूरिये व्याख्या करी ठे जे, पोताने जोगववाने अथवा
पोताना कुटुंबने जोगववानो उद्देश करीने गृहस्थे करावी ते स्वार्थी
वसति कहीए केम जे अहींआं पोताना उद्देशे करीने कराववापणुं
ठे माटे स्वार्थ प्रगट जणायज ठे पण केवल एज स्वार्थ ठे एम नहीं
त्यारे शुं ? तो बीजी पण स्वार्था ठे एम कहे ठे.

टीका:-जिनबिंबप्रतिष्ठार्थ ॥ अथवेत्यनेन स्वार्थकारितेत्य
नुषज्यते ॥ जिनबिंबप्रतिष्ठामुद्दिश्य गृहिणा कारिता सापिस्वा-
र्था ॥ नन्वेषा साधर्मिकनिमित्तं कृतत्वाद्यतीनां न कट्विष्यत
इत्यत्र आह ॥

अर्थ:-जिनबिंबनी प्रतिष्ठाने अर्थे करावी ते पण स्वार्था ठे ॥
अथ ए पदे करीने पोताने अर्थे करावी एवो संबंध आय ठे. जिन-

વિંબની પ્રતિષ્ઠાનો ઉદ્દેશ કરીને ગૃહસ્થે કરાવી તે પણ સ્વાર્થા ક-
હીય, પણ એ સાધર્મિક નિમિત્ત કરાવી છે. માટે યતીને નહી કલ્પે
એમ નહી કહેવું એતો સાધુને કલ્પે છે એમ કહે છે.

ટીકા:-તત્કર્મ્મતુદ્યા જિનાધાકર્મસમા ॥ યથા જિન-
સ્યાસાધર્મિકત્વાત્તન્નિમિત્તં નિષ્પન્નં જક્તાદિ મુનીનાં કલ્પતે એવં
વસતિરપિ ॥ યથોક્તં ॥ સાહમ્મિત્તં ન સંઘ્વા, તસ્સ કયં તેણ કપ્પહ
જઈણં ॥ જંપુણ પમિમાણ કયં, તસ્સ કહા કા અજીવત્તા ॥

અર્થ:-જે તે જીવના કર્મને તુલ્ય છે. એટલે જિનના આધાકર્મ
સમાન છે કેમ જે જિનના સાધર્મિક છે. એ હેતુ માટે તે જિનને
અર્થે નિપજ્યું જે જક્તાદિ તે મુનિને પણ કલ્પે છે તે શાસ્ત્રમાં
કહ્યું છે જે.

ટીકા:-તેનૈતદુક્તં જવતિ ॥ પૂર્વં હિ પ્રતિષ્ઠા પ્રયોજનેન ગૃહિ-
ણા સ્વદ્રવિણેન પૃથક્ મંરુપાદિઃ કારિતઃ ॥ તતઃ પશ્ચાદ્વૃત્તે પ્ર-
તિષ્ઠાપ્રયોજને પ્રતિમા મધ્યે જિનગૃહ નિવેશિતા, મંરુપાદિશ્ચ
પ્રતિમાધિષ્ઠાનશૂન્યઃ શ્રાવકસત્તયૈવ ॥ તતસ્તદનુજ્ઞયાતદ્ગો હે
શ્વ તત્રાપિ યતીનાં નિવાસે ન ચૈત્યવાસસિક્કિઃ જિનવિંબશૂન્ય
ત્વાત્તસ્યેતિ ॥

અર્થ:-તેહીજ કારણ માટે કહ્યું છે જે પૂર્વ પ્રતિષ્ઠાનું પ્રયોજન
છે, તે હેતુ માટે ગૃહસ્થે પોતાના દ્રવ્યવતે જૂદા મંરુપાદિક ક-

राव्यो होय ठे ने त्यार पढी प्रतिष्ठानुं प्रयोजन समाप्त थया पढी प्रतिमा जिनघरनी मधे स्थापन करीने ए मंरुपादिक प्रतिमा विनानुं शून्य श्रावकनीज सत्ताये रह्युं होय ठे. त्यार पढी ते श्रावकनी आझा लइने जाणे ते श्रावकना घरमांज निवास करे तेम ते मंरुपादिकने विषे साधु निवास करे ठे. माटे ए प्रकारे चैत्यवासनी सिद्धि ठे केमजे ते मंरुपादि जिन बिंबवमे रहित ठे. ए हेतु माटे.

टीका:-एवं जिनजवनोद्देशेन निर्मापयितुरुत्तरोत्तरफलं प्रतिपादयता तेनैवाभिहितं ॥ जिणबिंबस्स पइठा, साधुनिवासोय इत्यादि ॥ पूर्वहि श्राद्धोजिनगृहं कारयति ॥ ततो जिनबिंबं ततस्तत्प्रतिष्ठां ॥ ततस्तत्र ग्रामादौ साधूनां निवासोऽवस्थानं जवति ॥ चैत्यगृहाध्यासितेहि नगरादौ प्रायेण विहारकर्मादिनायतीनां निवासो जवति नत्वत्रोक्तं जिनगृहे साधुनिवास इत्यतः कथमितो जिनजवनवासः सिध्येत ॥

अर्थ:-एहीज प्रकारे जिनजवनना उद्देशे करीने निपजावनार पुरुषने उत्तरोत्तर फल थाय एम प्रतिपादन करता तेहीज हरिजद्र सूरि तेणोज कह्युं ठे जे जिनबिंबनी प्रतिष्ठाने साधुनो निवास ज्यां ठे इत्यादि श्रावक प्रथम जिन घर करावे ठे. ने त्यार पढी बिंब करावे ठे ने त्यार पढी तेनी प्रतिष्ठा करावे ठे त्यार पढी ते ग्रामादिकने विषे साधुनो निवास थाय ठे. केमजे चैत्यगृह जेमां रह्युं होय एवुं नगरादिके तेने विषे बहुधा विहारक्रम आदिके करीने आव्या एवा साधु तेनो निवास थाय ठे पण एम नथी कह्युं जे ए जिनघरमां

साधुनो निवास थाय माटे ए वचन थकी केम जिनभवन वास सिद्ध थाय.

टीकाः--एवंदेयंतु न साधुज्य इत्यस्याप्ययमर्थः ॥ कारयित्वापि गृहिणा साधुज्यः पुनर्वस्तुं जिनगृहं न देयं जगवदागमे निवारणात् ॥ यथाच येनच प्रकारेण शुद्धवसतिजक्तपानकादि धर्मोपग्रहदानेन तत्र नगरादौ विहारक्रमेणागताः संतस्ते तिष्ठन्ति तथा कार्यं ॥ वसहीसयणासनजक्तपाणजेसज्जवत्थपत्ताइ॥जइविन पज्जत्तघणों, थोवाविहु थोवयं देइ ॥ इतिवचनात् ॥ वसत्यादिदानं विना तत्रागतानामपि यतीनामवस्थानानुपपत्तेः॥

अर्थः--वली एमज साधुने न आपवुं तेनो पण आ अर्थ ठे. जे गृहस्थे करावीने पण साधुने निवास करवाने जिनधर न आपवुं केम जे जगवत्ना आगममां निवारण कर्युं ठे ए हेतु माटे जे प्रकारे एटले शुद्ध निवास जक्तपान आदिक धर्मनां उपकरण देवे करीने त्यां नगरादिकने विषे विहारना अनुक्रमे आव्या जे साधु ते रहे तेम करवुं, निवास, शयन, आसन, जक्त, पान, औषध, वस्त्र, पात्रादिक यतिने आपे केम जे यतिनो विनय करवाने विषे जेणे धन जोर्युं ठे एवो वितित गृहस्थ थोभासांथी थोरुं पण आपे इत्यादि वचनथी निवास आदीक दीधा विना त्यां नगरादिकने विषे आव्या एवा पण यतिने रहेवानुं न थाय ए हेतु माटे.

टीकाः--गृहिणोपि च यति विहारदेश मंतरेणोत्सर्गेण वा-
सान्भिकारान् ॥

यदुक्तं ॥

श्रावकविधि मन्निद्धता श्रीविरहांकेन॥निवसिज्जा तत्थ सद्धो,
साहूणं जत्थ होई संपाउ ॥ चेईहराइ जम्मि, तदन्नसाहम्मिया चेवा॥

अर्थः--गृहस्थने पण जे जगाए साधुनो विहार न थतो होय तेवा स्थळमां उत्सर्ग मार्गे रहेवानो अधिकार नथी. जे माटे श्रावक विधिने कहेता श्री विरहांक तेमणे कह्युं ठे जे, त्यां श्रावक रहे ज्यां साधुनुं आगमन थतुं होय तथा ज्यां चैत्य देरासर साधर्मिक रहेता होय ते जगाए रहे.

टीकाः--तथाऽह्याऽविनश्वरीनी वी मूलधनं गृहिणाहि जिन-
गृहं कारितवता शीर्णजीर्णतत्समारचनाय समुद्धके द्रव्यं
निक्षिप्तं ॥ तस्य च द्रव्यस्य वृद्ध्यादि विद्धितलाप्तेन जिनगृह
समारचनया जवत्यह्या नीवी.

अर्थः--वळी अह्य एटले नाश न पामतुं एवुं मूल धन कीयुं
तो जिनघरने करावतो एवो गृहस्थ तेणे पकतुं अथवा जिर्ण थतुं
एवुं जिनघर तेने समारवाने अर्थे लाजनामां नाख्युं तेने मूल धन
कहीए ते द्रव्यने वधारवाथी जे लाज थाय तेणे करीने जिनघरनी
सार संजाळ थया करे माटे ए धन अह्यनीवी ए प्रकारे कहेवायठे.

टीका--तथाहि यस्मात् एवमनेन प्रकारेण इदं जिनगृहं ज्ञेयं
वंशतरकां ॥ एतदुक्तं जवति ॥ तत्र नगरादौ स्थितात्तां हि

साधूनां जिनगृहागतानां धर्मदेशनया ज्ञव्यलोकस्योत्तरोत्तर
गुणस्थानप्रापणेनाक्षयनीवीसमारचनादिना भूरिकाल मनु-
वृत्याच कारयितुस्तद्व्ययानां तदन्येषां चाचिंत्यपुण्यसन्तारका-
रणत्वात् संसाराकूपारतारणाच्च ज्ञवति जिनज्वनं वंशतर
कांडमिति ॥

अर्थः—तेज कही देखावे ठे जे जे हेतु माटे ए प्रकारे ए
जिनघर वंशतहकांड ठे एम्मा जाणवुं एटले वंश परंपराने तारणहार
ठे ते कछुं ठे जे ते नगरादीकने विषे रह्या जे साधु ते धर्म देशना
देवी ए हेतु माटे जिनघर प्रत्ये आवेला तेमनी धर्मदेशनाए करीने
ज्ञव्य प्राणीने उत्तरोत्तर गुण स्थाननुं पामवुं थाय ए हेतु माटे ने
अक्षयनीवीए करीने जिनघरनी सारसंज्ञाळ घणा काळ सुधी चा-
लती रहे तेणे करीने करावनारने तथा तेना वंशमां थएला पुरुषोने
तथा वीजाने चिंतनमां पण न आवे एवो पुन्यनो समूह थवानुं
कारणपणुं ठे. ए हेतु माटे ने संसार समुद्र थकी तारण करनार ठे
माटे ए जिनज्वन वंशतरकांड ठे एटले वंश परंपराने तारण करनार ठे.

टीकाः—एवंचास्य तात्विके व्याख्याने कुतश्चैत्यगृहवासा
वकाशः ॥ यदपि सन्नरादित्यकथायां साध्व्याश्चैत्यांतः प्रतिश्रय
प्रतिपादनेन चैत्यवासव्यवस्थापनं तदपि सकलजनताप्रकृतिसु-
जगत्वेनास्यामसर्व दोषायामतिसरसायां माधुर्यसौकुमार्य
वर्यायां कथायां पृथिव्यामिवनिहितं चैत्यवास प्रतिपादनं
बीजमिव प्रयते इति विचिंत्य केनापि धूर्त्तेना लेखीति संज्ञाव्यते ॥

અર્થ:-એ પ્રકારનું યથાર્થ ઠ્યાખ્યાન કરીએ ત્યારે ક્યાંથી ચૈત્યવાસનો અવકાશ આવે એટલે ચૈત્યવાસનું સ્થાપન ક્યાંથીજ થાય વળી તેં કહ્યું જે સમરાદિત્યની કથાને વિષે સાધ્વીનો ચૈત્યની માંદી પ્રતિશ્રય છે એટલે તેમાં રહી છે તેને કેવલજ્ઞાન ઉપજ્યું છે ઇત્યાદિ પ્રતિપાદન કર્યું તેણે કરીને ચૈત્યવાસનું સ્થાપન કરે છે તે પણ સમગ્ર લોકની પ્રકૃતિને સુંદર લાગે માટે નિર્દોષને અતિશે સરસ ને મધુર સુકુમાર એવી આ શ્રેષ્ઠ કથા તેને વિષે જેમ સારી પૃથ્વીમાં બીજ નાંખે ને તે વિસ્તાર પામે તેમ કોઈક ધૂર્ત પુરુષે એ ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદનરૂપી બીજ નાંખ્યું છે. એટલે લખ્યું છે એમ સંજ્ઞવ થાય છે.

ટીકા:-અતઃપ્રવાવશ્યક ટીકાયાં પંચનમસ્કારનિર્યુક્તૌ ॥ રાગદોસ કસાયાઈ, ઇંદિયાણી ય પંચવિ ઇત્યાદિ શ્લોકં વિવૃણ્વન્ સમરાદિત્યકથાકાર એવ ચિત્રમયૂરનિગીર્ણોદીર્ણહારાદિપ્રતિવચ્ચાયાં સર્વાંગસુંદરીગણિન્યાઃકથાયાં ચૈત્યવાસાનજિલાપ-
નૈવ કેવલજ્ઞાનોત્પાદંપ્રત્યર્પીપદત્ ॥

અર્થ:-એજ હેતુ માટે આવશ્યકજીની ટીકાને વિષે પંચ નમસ્કારની નિર્યુક્તિને વિષે રાગદ્વેષ કષાય પાંચ ઇન્દ્રિયો પણ ઇત્યાદિ શ્લોકનું વિવરણ કરતા જેમ સમરાદિત્યની કથાના કરનાર તેણે ચિત્રમયૂરે હારાદિક ગળી લીધો ને પાળે કાઢી નાંખ્યો ઇત્યાદિ વાત વળે બંધાયલી જે સર્વાંગસુંદરી ગણિકાની કથા તેને વિષે ચૈત્યવાસ કહ્યા વિનાજ કેવલ જ્ઞાનની ઉત્પત્તિનું પ્રતિપાદન કર્યું છે.

ટીકા:-સ્તથં ચ તત્ ॥ કથમન્યથાં તથા વિંધાઃ શ્રુતધરા;

સ્વગ્રંથેષુ વસતિં વિસ્તરેણ યતીનાં વ્યવસ્થાપ્ય ક્વચિદાગમ વિ-
રુદ્ધચૈત્યવાસ મન્નિધાસ્યંતિ ॥ આગમવિરોધશ્ચાત્ર સ્ફુટાવ ॥

અર્થ:-માટે એ વાત જો એ પ્રકારે ન હોય અને તું કહે છે
તે પ્રકારે હોય તો એવા મોટા પુરુષ શ્રુતધર પંચવસ્તુકાદિ પોતાના
ગ્રંથને વિષે સાધુને વસતિમાં નિવાસ કરવો એમ વિસ્તાર સહિત
સ્થાપન કરીને ક્યારે પણ આગમ વિરુદ્ધ એવા ચૈત્યવાસનું સ્થાપન
થાય એવું કહેજ નહીં ને તે આગમ વિરુદ્ધ તો આ જગાએ પ્રગ-
ટજ દેખાય છે.

ટીકા:—તથાહિ ॥ અવસ્યર્પિણ્યાં સુષમદુઃષમાદુઃષમ
સુષમયોઃ સામાન્યેનૈવ કેવલજ્ઞાનોત્પાદપ્રતિપાદનાત્ ॥ દુષ-
માયાં તુ ચતુર્થારકપ્રવ્રજિતાનામેવ તદન્નિધાનાત્ ॥ ચૈત્યવાસસ્ય
ચાનંત તમેન કાલેન દુઃષમાયામેવસમામ્નાતત્વાત્ ॥

*

અર્થ:—તેજ વિરોધ દેખામે છે જે અવસર્પિણી કાલમાં સુખ
દુઃખમા જે ત્રીજો આરો ને દુઃખમસુખમા જે ચોથો આરો તેને વિષે
સામાન્યે કરીને જ કેવલજ્ઞાનની ઉત્પત્તિનું પ્રતિપાદન કર્યું છે માટે
અને દુઃખમા જે પાંચમો આરો તેને વિષે તો જે ચોથા આરામાં
પ્રવ્રજ્યો હોય તેનેજ કેવલજ્ઞાન થાય, બીજાને ન થાય એમ કહ્યું છે
એ હેતુ માટે ચૈત્યવાસનું અનંતકાલે દુઃખમા કાલમાંજ થવાપણું
કહ્યું છે માટે એ વિરોધ જણાતોજ છે.

ટીકા:—નચ તદારંજાવ ચૈત્યવાસાન્યુપગમ ઇતિવાચ્યં ॥

बारसवाससएहिं सहेहि मित्यादिना गणधरपूर्वधरादिपुरुषसिं-
हात्यय एव सातशीलैः कैश्चिदेव तत्प्रकटपनस्य श्रवणात्,
तत्क्षेत्रन्यायस्य क्षेत्रान्तरेष्वपिनवसु प्रज्ञापनात् ॥ अतः कथं चै-
त्यवासकाले केवलोत्पादः संगच्छेत इति ॥

अर्थः—वळी तारे एम कहेवुं होय जे चौथा आराना अंतरे
पांचमा आराना आरंभ कालने विषेज चैत्यवास हतो एम मा-
नीशुं तो, ए प्रकारे न कहेवुं, केमजे साढाबारसैं वरस थया पढी
चैत्यवास थयो. इत्यादि शास्त्र वचने करीने ज्यारे गणधर तथा पूर्व
घर आदि मोटा पुरुष [सिंह] नाश पाम्या त्यारेज शाता शीललंपट
एवा केटलाक पुरुषोए चैत्यवास कलप्यो ठे. एम विशेषावश्यकमां
संज्ञलाय ठे ए हेतु माटे ने ते आश्चर्य क्षेत्र न्याये करीने एटले जेम
आ नरतक्षेत्रमां दस आश्चर्य थयां तेम बीजां जे नव क्षेत्र तेने विषे
पण बीजे रूपे दस आश्चर्य थाय ठे एम कहेवापणुं ठे माटे चैत्यवास
काले केवलज्ञाननी उत्पत्ति केम संज्ञवे.

टीकाः—यदपीदानीं बहूनामेकवाक्यतयो चैत्यवासप्रवृत्त्या-
तत्समर्थनं तदप्यसंगतं ॥ सुखलोलतयाश्रुतनिरपेक्षाया बहुजन
प्रवृत्तेरप्यप्रामाण्योपगमात् ॥ अन्यथा मरीज्यादिप्रज्ञप्तप्रवृत्तेर-
पिप्रामाण्योपपत्तेः ॥

अर्थः—वळी जे तें कहुं के हालमां चैत्यवास करवो एम बहु
पुरुषनी एक वाक्यता ठे. एटले घणा पुरुष एम कहे ठे ने करे ठे.
तेणे करीने चैत्यवासनी प्रवृत्ति ठे, एवी रीते प्रतिपादन कर्तुं ते पण

અસંગત છે એટલે સ્વોદું છે. કેમજે સુખની લોહુપતાયે શાસ્ત્રની અ-
પેક્ષા વિના ઘણા લોકની જે પ્રવૃત્તિ, તેનું પણ પ્રામાણિકપણું નથી
ને તેનું જો પ્રામાણિકપણું કહીએ તો મંરીચિ આદિક પુરુષોએ કહે-
લો જે શાસ્ત્રવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિ તેનું પ્રામાણિકપણું થશે એ હેતુ માટે

ટીકા:—સાતસંપદ્ધંપટાનાંચેયં પ્રકૃતા પ્રવૃત્તિઃ ॥

યદુક્તં ॥ અહમાહમેહિ નામાશ્રિયન્નવધ્વાયસાદુલિંગીર્હિં ॥
જિણઘરમઢઆવાસો, પક્ષ્પિઞ્ સાયસીલોર્હિં

અર્થ:—શાતા સુખમાં લંપટી એવા પુરુષોની પ્રવૃત્તિ છે, જે
માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અધમાધમ એવાને કેવલ નામે કરીનેજ
આચાર્ય નપાધ્યાયને સાધુ પ્રકારે કહેવાતા ને શાતા સુખના લોહુપી
એવા લિંગધારી પુરુષોએ જિનઘરમાં તથા મઠમાં નિવાસ કરવાનો
કલ્પ્યો છે.

ટીકા:—યદપિ વિશેષદોષાનુ પલંજ્ઞાત્ ગીતાર્થાચરિત-
સ્યાસ્યા પ્રામાણ્યનિરસનં તદપ્યસમીચીનં ॥ ઝત્સૂત્રાચરણાયા
વિશેષદોષસ્ય પ્રાગેવ દર્શિતત્વાત્ ॥ ગીતાર્થાચરિત્ત્વસ્ય ચ
પાર્શ્વસ્થાદિઙ્ગિરાચરિત્ત્વેનાપાસ્તત્વાત્ ॥ તેષાં વહૂનામપ્યા
ચરણાયા અશુદ્ધિકરત્વેનાપ્રામાણ્યાંગીકારાત્ ॥ ગીતાર્થસ્ય ચૈ-
કસ્યાપિતસ્યાઃ પ્રામાણ્યોપગમાત્ ॥

અર્થ:—વળી તેં કહ્યું જે વિશેષ દોષ દેખાતો નથી માટે ગી-

तार्थ पुरुषोए ए चैत्यवास आचर्यो ठे, माटे अप्रमाणिक नथी. एम जे तारुं कहेवुं ते सारुं नथी. एटले खोटुं कहुं हुं केमजे नत्सूत्र आचरणा करवी एज मोटो विशेष दोष ठे, एम अमोए प्रथम दे-
खाम्युं ठे. ने पासस्थ्यादिके ए चैत्यवास आचर्यो ठे, ए प्रकारे कही
देखाम्युं तेणे करीने गीतार्था चहितरूपी हेतुनुं खंमन कर्तुं ठे. माटे
ते घणा पासस्थ्याए चैत्यवास आचरण कर्यो ठे तो पण अशुद्धिनो
करनार ठे; अप्रमाणिक ठे केम जे जो एक गीतार्थ पुरुषे आचरण
कर्यो होय तो पण प्रामाणिकपणुं थाय ए हेतु माटे

टीका:—॥ यदाह ॥

जं जीय मसोहिकरं पासत्थपमत्त संजयाइ णं
बहुएहिवि आइन्नं नतेणजीएण ववहाशे ॥
जंजीयं सोहिकरं संविग्गपरायणेण दंतेण ॥
इक्केणवि आइन्नं तेणय जीएण ववहारो ॥

अर्थ:—शास्त्रमां कहुं ठे जे ते अशुद्धि करनार कटप ठे जे
पासस्थ्या ने प्रमत्त एटले. मनमां आवे तेम चालनार नाम साधु एवा
घणा पुरुषोए आचरण कर्तुं ते जीतकटपे करीने व्यवहार करवा
योग्य नथी ने ते जीतकटप शुद्धि करनार ठे जे संविग्ग परायणने
दांत एवा एक पुरुषे पण जे आचरण कर्तुं ठे. ते जीतकटपे करीने
व्यवहार करवा योग्य ठे.

टीका:—एतेन यदपि गीतार्थाचरितत्वस्यासिद्धादिहेत्वा

ज्ञासनिरासप्रतिपादनं तदपि मुग्धस्य निविरुमंशुक ग्रंथौ कांचन
बध्नतस्त्रिद्रेण तत्पतनमनुपलक्षतो वृत्तांतमनुहरति ॥ हेत्वा-
ज्ञासोद्धारं कुर्वतापि जवता हेतोर्गीतार्थाचरितत्वस्योक्तन्यायेन
पतनानवगमात् ॥

अर्थः—एणे करीने जे तें पूर्वे गीतार्थ आचरणरूपी खोटा
हेतुनो नाश प्रतिपादन कर्चो हतो एटले चैत्यवास साधुने करवा
योग्य ठे. गीतार्थे आचरण कर्चो ठे. ए हेतु माटे ए प्रकारना हेतुनं
सत्यपणुं प्रतिपादन करवा गयो, तो पण जेम कोइक मुख पुरुषे
सोनानो करुको वस्त्रने ठेके आकरी गांठ वाळीने बांध्यो पण ते वस्त्र
काणुं हतुं तेमांथी नीकळी पळ्यो ते न दीगो तेम तुं पण ते मूर्ख
जेवो तुं केम जे तेनुं दृष्टांत तारा उपर लागु थाय ठे शाथी के जेम
जेम ते हेतुने साचो करवा प्रयत्न करुं तुं तेम तेम ते हेतु पूर्वे
कह्यो एवा न्यायथी खोटो पळतो जाय ठे ने उलटुं गीतार्थोये चै-
त्यवास कर्चो नथी, तेमणे पण घणो निषेधज कर्चो ठे माटे करवा
योग्य नथी एवुं स्थापन थाय ठे.

टीकाः—यदपि किं च चैत्यवासमंतरेणेत्यादिना तथा तीर्था-
व्यवहेद इत्यंतेन तीर्थाव्यवहित्या चैत्यवासप्रतिष्ठापनं तदपि
न सुंदरं ॥ यतः ॥ केयं तीर्थाव्यवहित्तिः ? किं यतीनां चैत्यांतर्वा-
सेन बहुकालं जगवदेवगृहविंवाद्यनुवृत्तिः ॥ अहोस्वित् शि-
ष्यप्रतिशिष्यपारंपर्येणाविबिन्नप्रसरा सम्यग्ज्ञानदर्शन चारित्र्य-
प्रवृत्तिः

अर्थः—बळी ते चैत्यवास विना अहींथी आरंजीने तीर्थनो उच्छेद न थाय माटे चैत्यवास करवो त्यां सुधी स्थापन कर्तुं हतुं ते पण सुंदर नथी. केमजे तीर्थना उच्छेदनं न थवापणुं ते शुं ? न थवो ते कीयो जे साधु चैत्यमां निवास करे तेणे करीने बहु काल सुधी जगवत् तथा देवघर बिंब इत्यादिकनी सेवा चालती रहेवी ए प्रयोजन ठे ? के शिष्य तेना शिष्य एवी परंपराये करीने विच्छेद रहित समकित ज्ञान दर्शन चारित्रनी प्रवृत्ति थाय ए प्रयोजन ठे ते कहो

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ चैत्यवासमंतरेणापि जगवद्विंबा-
द्यनुवृत्तिमात्रदर्शनात् ॥ तथाहि पूर्वदेशेऽद्यापि तादृक्प्राकृतज-
नेन कुलदेवताबुद्ध्या नमसितकीकृतापेयाज्जद्यादिनापि नम-
स्यमानानां जिनविंबानामनेकधोपलब्धेः ॥ अन्यतीर्थिकप-
रिगृहीतानां च तेषां तथैवानुवृत्त्युपलंभाच्च ॥

अर्थः—तेमां पेला पक्ष जे जगवत् पूजादिक निरंतर चा-
लती रहे ए रुपी तीर्थनो उच्छेद न थाय माटे चैत्यवास करवो यो-
ग्य ठे तेनो उत्तर चैत्यवास विना पण जगवत्नां प्रतिविंबनी सेवादि
अनुवृत्ति मात्रनुं देखवापणुं ठे, तेज कही देखामे ठे जे पूर्व देशमां
हजु सुधी पण केटलाक प्राकृत लोको पोताना कुल देवतानी बुद्धिए
नमे ठे ने खीरखारु सुखनी इत्यादि जोजन करीने सेवेलां अनेक
जिनविंब जणाय ठे ने अन्यतीर्थिक लोकोए ग्रहण कर्या जे ते बिंब
तेनी पण अनुवृत्ति सेवा तेज प्रकारे चालती देखाय ठे.

टीकाः—तथाचैतावतैव स्रद्वज्जिमततीर्थाव्यवृत्तिसिद्धेः

किं निष्फलेन चैत्यवाससंरंजेण ॥ न चैतावता तीर्थाव्यवहेदकार्यनिःश्रेयसादिफलसिद्धिः ॥ मिथ्यादृष्टिपरिग्रहितानां प्रतिमानां मोक्षमार्गानंगत्वेनान्निधानात् ॥ मिथ्यादृष्टिपरिग्रहिणो न हि पन्निमानं ज्ञावगामो न हुंतित्ति वचनात् ॥

अर्थः—माटे एटलाज वने तें मानेलो जे तीर्थनो न उबेद तेनी सिद्धि थई माटे शा वास्ते निष्फल चैत्यवासनो समारंज करुं ने जो तुं एम कहे जे एटला वनेज तीर्थनो उबेद न थाय ने मोक्षादि फलनी सिद्धि पण थाय तो मिथ्यादृष्टि ग्रहण करी जे प्रतिमा तेने मोक्षमार्गना अंगपणुं पण नथी एम शास्त्रमां कहुं ठे ते हेतु माटे जे मिथ्यादृष्टिये ग्रहण करी जे प्रतिमा तेथी ज्ञावनो समूह न होय एवा वचनथी ए प्रथम पढ़ने मुकी बीजा पढ़नो अंगीकार कर. ॥

टीकाः—अथ द्वितियः कटपः ॥ तर्हि सैव तीर्थाव्यवहिति रच्युपेयतां मोक्षमार्गत्वात् ॥ किं तदननुगुणोत्सूत्रचैत्यवासाश्रयणेन ॥ यदाह ॥ सीसो सज्जल गोवा गणिवेर्त्तवा न सुगगर्शनिति ॥ जं तत्थ नाणदंसणचरणा ते सुगईमग्गो ॥

अर्थः—हवे ते बीजो पक्ष कहीए ठीए जे परंपराये ज्ञानदर्शन चारित्रनी प्रवृत्ति थाय ए रूप बीजो कटप तेज तीर्थनो न उबेद ए प्रकारे अंगीकार करो केम जे मोक्षमार्ग ठे ए हेतु माटे ते मोक्षमार्गने अनुगुण नहीं एवो जे उत्सूत्र चैत्यवास तेनो आश्रय करवो तेषे करीने शुं ! जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे.

ટીકા:-સમ્યગ્ જ્ઞાન દર્શનચારિત્રનુવૃત્તિં વિનાચ જિનગૃહ
 વિંબસંજ્ઞાવેપિતીર્થોઽભિત્તિઃ ॥ અતએવ જિનાંતેરેષુ કેષુચિદ્-
 ત્નત્રયપવિત્રમુનિ વિરહાત્ ક્વાપિ જિનવિંબસંજ્ઞવેપિ તીર્થો-
 ળ્લેદઃ પ્રત્યપાદિ ॥ સ્વમતિકદ્વિપતા ચેયં પ્રકૃતા તીર્થાવ્યવચ્છિ-
 ત્તિ રાગમવિસંવાદિત્વાઙ્ગયેવ ॥

અર્થ:-તે માટે એમ સિદ્ધાંત થયો જે સારી જ્ઞાન દર્શન અને
 ચારિત્રની અનુવૃત્તિ ઇટલે પરંપરા તે વિના જિનગૃહ વિંબં હોય તો
 પણ તીર્થનો ઝલ્લેદ થાય માટેજ કેટલાક જિનનાં આંતરાં તેને વિષે
 રત્નત્રયવતે પવિત્ર એવા મુનિનો વિરહથી કોઈ જગાએ પણ જિન વિં-
 બનો સંજ્ઞવ છે તોપણ તીર્થનો ઝલ્લેદ શાસ્ત્રમાં પતિપાદન કર્યો છે,
 માટે આ ચૈત્યવાસ તે તીર્થનો ન ઝલ્લેદ તે તો પોતાની મતિ કલ્પેલો
 છે ને શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ છે માટે ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:-યદાહ ॥ નય સમઙ્ગવિયપ્પેણં, જહાતહા કયમિણં
 ફલ્લેદેઙ્ ॥ અવિ આગમાણુવાયા રોગતિગિચ્છાવિહાણં વ ॥
 કિંચ જવતુ જિનગૃહાદ્યનુવૃત્તિ સ્તીર્થાવ્યચ્છિત્તિ સ્તથાપિ ન યતિ
 ચૈત્યવાસજિનગૃહાદ્યનુવૃત્ત્યોઃ શ્યામત્વચૈત્રતનયત્વયો રિવ પ્રયો-
 જ્યપ્રયોજકજ્ઞાવઃ ॥ નહિ યતિચૈત્યાંતર્વાસપ્રયુક્તા તદનુવૃત્તિઃ ॥
 તદંતર્વસદ્ગ્નિરપિ યતિન્નિ રતિસાત્તશીલતયા તચ્છીર્ણજીર્ણો-
 ઙ્કારાદિચિંતામકુર્વાણૈ સ્તદનુવૃત્તેરનુપપત્તે સ્તસ્માન્નચિંતાપ્રયુક્તા
 તદનુવૃત્તિસ્તાંચ શ્રાઙ્ગૈરેવ કુર્વદ્ગ્નિસ્તદનુવૃત્તિઃ કથં ન સ્યાત્ ॥

અર્થ:-જિનઘર આદિકની અનુવૃત્તિ કરવી એજ તીર્થનો ઝ-

हेतु ए प्रकारे होय तो पण यतिने चैत्यवास करवो ने जिनघर आदिकनी अनुवृत्ति करवी ए बेने प्रयोज्य प्रयोजक जाव संबंध नथी. एटले कार्य कारणजाव नथी के जिनघरनी अनुवृत्ति थाय. ए कारण माटे साधुने चैत्यवास करवा योग्य ठे एम नथी. जेम श्यामपणुं ने देवदत्त पुत्रपणुं ए बेने कार्य कारणजाव नथी तेम. केमजे श्यामपणुं तो श्यामने विषे रह्युं ठे. ने देवदत्त पुत्रपणुं ते देवदत्त पुत्रने विषे रह्युं ठे. माटे यति चैत्यवास करेतोज जिनघरनी अनुवृत्ति थाय एम कांइ नथी केमजे ते चैत्यमां निवास करता ने अतिसुख शीलीयापणे ते जिनघर पमे त्रुटे अथवा जीर्ण थाय तो पण तेनो उद्धार करवो इत्यादि चिंताने न करता एवा यतिये करीने पण ते जिनघरनी अनुवृत्ति आदिक श्रवानी सिद्धि नथी. एटले जिनघरनी सेवादि थइ शकतुं नथी. माटे जिनघरनी चिंतादिक जे सेवा तेने करता एवा जे श्रावक तेणे करीनेज शुं सेवादि अनुवृत्ति नहि थाय श्रेशेज. माटे शास्त्र विरुद्ध चैत्यवास शीद करोठो.

टीका:-नचोक्तन्यायेनश्राद्धानां दुर्गतानां श्रीमतां चेदानीं तच्चिंताकरणासंज्ञवइति वाच्यं ॥ दुःषमदोषात्केषांचित्तथात्वेप्यन्येषां महात्मनां शुद्धश्रद्धाबंधुराणां तत्संज्ञवात् ॥ तथाहि ॥ दृश्यंत एव संप्रति केचन पुण्यज्ञाजः श्रावकाः स्वकुटुंबज्जाराटोपं कमतनयेषु निक्षिप्य जिनगृहादिचिंतामेव सततं विदधानाः ॥ अतस्तैरेवानुवृत्तिहेतुतच्चिंतासिद्धेः किममी इदानींतना मुनयश्चैत्योपदेशादनेकानारंजानारंजमाणा मुधवै क्लिश्यन्ति ॥

अर्थ:-बली तें कह्युं जे श्रावकनो आ काळमां दरिद्री थया

ने केटलाक श्रीमंत ठे तेमने अमे कह्यो एवा न्याय करीने ते जिन मंदिरनी चिंतादि करवानो आ कालमां संजव नथी. माटे अमो क-
रीए ठीए. इत्यादि न बोलवुं केम जे दुषमा कालना दोषथी केट-
लाक श्रावक एवा हशे तो पण बीजा महात्मा पुरुष शुद्ध श्रद्धावते
शोभता एवा श्रावक लोक आ कालमां पण ठे माटे तेज वात कही
देखामे ठे जे आ कालमां केटलाक पुण्यशाली श्रावक पोताना कु-
टुंबनो ज्ञार आमंवर सर्व, समर्थ एवा पोताना पुत्रने विषे नांखीने
एटले सोंपीने जिनमंदिरादिकनी चिंतानेज निरंतर करता देखाय ठे.
माटे तेणे करीनेज ते जिनमंदिरादिकनी सेवादि अनुवृत्तिनुं कारण
सिद्ध थशे. एटले जिनमंदिरादिकनी सार संज्ञार राखनार श्रावक
विद्यमान ठतेज शा वास्ते आ कालना लिंगधारी यतिश्रो चैत्यनुं
मिष लेइने अनेक प्रकारना आरंजने करता सता फोगटज क्लेश पामेठे.

टीकाः--यदपि जो जेणेत्यादि तीर्थानुच्छिन्तिहेतोरपवादसे-
वनेन चैत्यवासस्थापनं तदपि जवतोऽविदितसिद्धांतान्निप्रा-
यतां प्रकटयति ॥ अन्यार्थत्वादस्य ॥ अत्रहि यः कश्चिद्यत्यादि-
येन ज्ञानादिना गुणेनाधिकः येनच विनायत्संधादिकार्यं महत्तमं
न सिध्यति तेन तत्र स्वगुणवीर्यस्फोरणं विधेय मित्ययमर्थः ॥
तथाह्येतदुत्तरार्द्धमेवं स्थितं ॥ सो तेण तंमि कज्जे सवत्थामं न
हावेइ इति ॥ अतो नैतस्मादपि जवदन्निप्रेतसिद्धिः ॥

अर्थः--वळी तें जे एम कह्युं जो जेणे इत्यादि वचने करीने
तीर्थनो उच्छेद न थाय ए हेतु माटे अपवादनुं सेवन करवुं ए प्रकारे
चैत्यवासनुं स्थापन कर्तुं ते पण तारुं सिद्धांतना अन्निप्रायनुं अ-

જાણપણું છે તેને પ્રગટ કરી આપે છે. કેમ જે “ જોજેણ ” इत्यादि વચનનો અન્ય અર્થ છે તે કહે છે જે આ જગાયે યતિ આદિજે કો-
ઈક જ્ઞાનાદિ ગુણે કરીને અધિક હોય ને જેના વિના જે જગાયે સં-
ઘાદિકનું મોટું કામ સિદ્ધ ન થતું હોય તે પુરુષે તે જગાએ પોતાનું
વીર્ય ફોરવવું એ પ્રકારનો અર્થ છે તે અર્થને પ્રકાશ કરનારું એ ગા-
થાનું ઉત્તરાર્ધ આ પ્રકારનું છે જે બીજાવતે આ કાર્ય થાય એવું નથી
માટે તે જગાએ જે પોતાનું સર્વ સામર્થ્ય ફોરવવું માટે એ ગાથા વ-
ચનથી પણ તારા વાંદિત અર્થની સિદ્ધિ નથી. એટલે ગાથા વચ-
નનો અવલો અર્થ કરીને ચૈત્યવાસનું સ્થાપન કરે છે તે નહીં થાય.

ટીકા:—એવંચ સમસ્તપરોપન્યસ્તોપપત્તિનિરાકરણાત્ ય-
તીનાં જિનજ્ઞવનજ્ઞાસનિષેધસિદ્ધૌ સ્વપદ્ધે સાધનમન્નિધીયતે ॥
જિનશ્વવાસો મુનીના મયોગ્યો, જાયમાનદેવદ્રવ્યોપજોગ-
ત્વાત્ પ્રતિમાપુરતો જ્ઞકવિતીર્ણવલ્લિગ્રહણવત્ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે સમસ્ત લીંગધારી પુરુષોએ ચૈત્યવાસનું
સ્થાપન કુયુક્તિરૂપી કર્યું હતું તેનું સિદ્ધાંતને અનુસરતિ યુક્તિઓ
વતે સ્વરૂપ કરવાથી યતિને જિનજ્ઞવનમાં નિવાસ કરવાનો નિષેધ
સિદ્ધ થયો માટે પોતાના પદ્ધમાં પુષ્ટિ આપનાર ન્યાય શાસ્ત્ર અનુમાન
પ્રયોગનું સાધન કહે છે જે મુનિને જિનજ્ઞવનમાં નિવાસ કરવો તે
અયોગ્ય છે શાથી જે દેવદ્રવ્યનો ઉપજોગ થાય એ હેતુ માટે ॥ ૬
ષ્ટાંત ॥ જેમ પ્રતિમાની આગલ જ્ઞકજને વલ્લિદાન મુક્યાં હોય એટલે
તેવેય મુક્યાં હોય ને તેનું જેમ ગ્રહણ કરવું મુનિને અયોગ્ય છે. તેમ
જિનજ્ઞવનમાં નિવાસ કરવો તે અયોગ્ય છે.

टीकाः--नचायमसिद्धो हेतुस्तत्र वसतां देवद्रव्यज्जोमस्यो-
क्तन्यायेन साधितत्वात् ॥ नापि विरुद्धः हेतोर्मुनियोग्यतयाव्या-
प्यत्वेहि स स्यान्नचैव मस्ति ॥ देवद्रव्योपज्जोगस्य मुनियोग्य-
तायाः प्रागेवापाकरणात् ॥ नाप्यनेकांतिकः ॥ मुनियोग्येपिशुद्ध-
वसत्यादौ हेतोवृत्तौ हि स ज्ञवेन्नचैवं ॥ तत्र देवद्रव्योपज्जोगस्य लेश-
तोप्यज्ञावात् ॥

अर्थः--न्याय शास्त्रमां पांच प्रकारनो हेत्वाज्ञास ठे एटखे
हेतु जेवा जणाता होय पण हेतु नहि, खोटा हेतु. तेनां नाम जे
एक तो असिद्ध, बीजो विरुद्ध, अने त्रीजो अनै कांतिक अथवा सव्य-
जिचारी, चोथो सत्प्रिपक्ष अने पांचमो बाधित ए पांच प्रकारना
हेत्वाज्ञासमांनो एक हेत्वाज्ञास जे अनुमान प्रयोगमांन आवतो
होयते अनुमान प्रयोग साचो कहेवाय ने बीजो जुंठो कहेवाय एटखे
अप्रमाणिक कहेवाय माटे आ जगाए मुनिने जिनजुवनमां निवास
करवो देवद्रव्यनो उपज्जोग थाय ए हेतु माटे ए प्रकारना अनुमान
प्रयोगने विषे ए पांच प्रकारनो हेत्वाज्ञास ठे तेमांनो एके पण आ-
वता नथी. के जेथी ए प्रयोग खोटो थाय. ए प्रकारनी दृढता टी-
काकार करे ठे जे चैत्यमां रहेनारने देवद्रव्यनो उपज्जोग थाय ए
हेतु असिद्ध नथी केमजे तेमां रहेनारने देवद्रव्यनो उपज्जोग पूर्वे
कह्यो एवे न्याये करीने सिद्ध थाय ठे ए हेतु माटे. वळी एहेतु वि-
रुद्ध पण नथी. केमजे देवद्रव्यनो उपज्जोग मुनिने योग्य नथी एम
पूर्वे निषेध देखारयो ठे माटे मुनिनी योग्यताए सहित जो ए हेतु
होय एटखे मुनिने देवद्रव्य जोगववानुं शास्त्रमां जो होय तो एहेतु
विरुद्ध थाय पण ते तो नथी माटे, ने वळी एहेतु अनेकांतिक पण

નથી કેમજે મુનિને યોગ્ય એવી પણ શુદ્ધ વસતિ આદિકને વિષે એ હેતુનું રહેવાપણું હોત તો એ હેતુ અનેકાંતિક કેહેવાત પણ તે શુદ્ધ નિવાસને વિષે દેવદ્રવ્યના ઉપજોગનું લેશમાત્ર પણ દેખવાપણું નથી માટે એ હેતુ અનેકાંતિક પણ નથી એટલે વ્યજિચારી નથી.

ટીકા:--નાપિ સત્પ્રતિપક્કઃ પ્રતિબલ્લાનુમાનાનાંગમોક્ત્વા-
દિનાં પ્રાગેવ નિરસ્તત્વાત્ ॥ નાપિ બાધિતવિષયઃ પ્રત્યક્ષાદિજિર-
નપદ્ધતવિષયત્વાત્ ॥ નનુપ્રત્યક્ષેણેવ સંપ્રતિ જિનગૃહેવાસદર્શનેન
તદ્વાસસ્ય ધર્મિણો મુન્યયોગ્યતાયાઃ સાધ્યધર્મસ્ય હેતુવિષયસ્ય
બાધિતત્વેન વિષયાપહારાત્કથં નહેતુ બાધિતવિષય ઇતિચેન્ન ॥

અર્થ:--વઢી એ હેતુ સત્પ્રતિપક્ક નથી કેમજે પ્રતિવાદિનાં
અનુમાને જે શાસ્ત્રોક્ત ચૈત્યવાસ છે તેનું પૂર્વે ધ્વંસન કર્યું માટે એ હેતુને
હઠાવનાર પ્રતિપક્કીનો હેતુ નથી. માટે વઢી એ હેતુ બાધિત વિષય
વાળો પણ નથી કેમજે પ્રતિપક્કાદિ પ્રમાણવડે એ હેતુનો વિષય નાશ
પામ્યો નથી. માટે એટલે પ્રત્યક્ષ જણાય છે જે મુનિ હોય તે ચૈત્યમાં
રહેતા નથી. માટે એ પ્રકારે પાંચ હેત્વાજ્ઞાસ એટલે દોષ તે આ હેતુ-
માં નથી માટે આ સદ્દેનુ કહેવાય પ્રતિવાદિના જે સર્વ હેતુ તેં અ-
સદ્દેનુ કરી દેખાવ્યા માટે હવે લિંગધારી આશંકા કરે છે જે આ
કાલમાં પ્રત્યક્ષપણે જે જિનજીવનમાં સાધુનો નિવાસ દેખાય છે તેણે
કરીને તે સાધુના નિવાસરૂપી જે ધર્મ તેને મુનિની અયોગ્યતારૂપી જે
સાધ્ય ધર્મરૂપ દેવદ્રવ્યનો ઉપજોગ થાય એ રૂપી જે હેતુ તેનો વિષય
જે અયોગ્યતા તેનું બાધિતપણું થયું તેણે કરીને વિષયનો અપહાર થયો
એટલે વિષય નાશ પામ્યો એટલે અયોગ્ય હેતુનું યોગ્યપણું થયું માટે

કેમ એ હેતુ ન બાધ પામ્યો ત્યારે સુવિહિત ઉત્તર આપે છે જે એમ તારે ન બોલવું.

ટીકા:--તેષાં મુન્યાજ્ઞાસત્વેન તત્ર તદ્વાસ દર્શનેના પિતદ્વા-
સસ્ય મુન્યયોગ્યતાયા બાધિતત્વમિતિહેતોર્વિષયાપહારાજ્ઞાવાન્ન
બાધિત વિષયત્વમિતિ ॥ એવં સાધનાંતરમપિ પ્રકૃતસિદ્ધ્યૈદ-
ર્શ્યતે ॥ જિનગૃહવાસો યતીનાંવર્જનીયઃ ॥ પૂજ્યાંશાતનાહેતુ-
ત્વાત્ ॥ ગુર્વાસનાવસ્થાનવદિતિ ॥ અત્રાપિ હેત્વાજ્ઞાસોઙ્કારઃ
સ્વયજૂહ્યઃ ॥ તદેવમુપપન્નમેતદ્યતિજિર્જિનગૃહે ન વસ્તવ્યં મિ-
તિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૭ ॥

અર્થ:--કેમ જે તે ચૈત્યમાં રહેનારા મુનિ નથી, એતો મૂનિના
આજ્ઞાસ છે એટલે મુનિ જેવો વેષ રાખે છે પણ મુનિ નથી. માટે
તેનો ચૈત્યમાં નિવાસ દેખાય છે તેણે કરીને પણ સાધુને ચૈત્યમાં નિ-
વાસ કરવો તેનું અયોગ્યપણું છે માટે બાધિત છે એટલે નિષેધ છે એ
હેતુ માટે હેતુનો વિષય જે અયોગ્યપણું તેનો નાશ જે યોગ્યપણું તે
નથી, માટે એ હેતુને બાધિત વિષયપણું નથી. એ પ્રકારે બીજું પણ
અનુમાન સાધન આ પ્રકૃત વાતની સિદ્ધિને અર્થે દેખાય છે. જે, જિ-
નઘર વાસ યતિને વર્જવા યોગ્ય છે કેમ જે પૂજ્યની આશાતના થાય
છે એ હેતુ માટે ॥ દૃષ્ટાંત ॥ જેમ ગુર્વાદિકના આસન ઉપર બેસવું તે
આશાતના છે માટે વર્જવા યોગ્ય છે તેમ આ અનુમાનમાં પણ હે-
ત્વાજ્ઞાસનો ઝઙ્કાર પોતાની મેળે તર્ક કરી લેવો તે હેતુ માટે એમ
સિદ્ધ થયું. જે યતિને જિનઘરમાં ન રહેવું એ પ્રકારે સાતમા કાવ્યનો
અર્થ થયો હિતિ યતિને ચૈત્યવાસ નિષેધનો ઝઙ્કાર થયો ॥ ૭ ॥

टीकाः—इदानीं जिनाद्यासेवितत्वेन सिद्धांतोक्तत्वेन च यतीनां परगृहवसतिं व्यवस्थापयन् वसत्यङ्गमाद्धारं वृत्तद्वयेन निरसिसिषुराह ॥

अर्थः—हवे साधुने परघरमां निवास करवो केमजे जिन परमात्मा आदिक पुरुषोए परघर वास कर्यो ठे ए हेतु माटे ने सिद्धांतमां पण परघर वास करवानो कह्यो ठे, माटे साधुने परघर वास करवो ए प्रकारे स्थापन करता सता वसति अङ्गमा नामे द्वारने बे काव्य वक्के निराकरण करता एटले वसति जे परघर तेमां साधुने न रहेवुं एवां जे लिंगधारीनां वचन तेनुं खंरुन करता सता कहे ठे.

॥ मूलकाव्य ॥

साक्षाज्जिनैर्गणधरैश्च निषेवितोक्तां, निःसंगताग्रिमपदं मुनिपुंगवानां ॥ शय्यातरोक्ति मनगारपदं च जानन् विद्वेष्टि कःपरगृहे वसतिं सकर्णः ॥ ८ ॥ चित्रोसर्गापवादे यदिह शिवपुरीदूतभूते निशीथे, प्रागुक्ताभूरिज्ञेदा गृहिगृहवसतीःकारणे पोद्य पश्चात् ॥ स्त्रीसंसक्तादियुक्तेष्वग्निहितयतनाकारिणां संयतानां सर्वत्रागारिघाम्नि न्ययमि नतु मतःक्वापि चैत्ये निवासः ॥ ९ ॥

टीकाः—कःसकर्णःपुमान् परगृहेगृहिसदने वसतिं निवासं विद्वेष्टि अनुशेते मात्सर्यान्नक्षमते निषेधतीतियावत् । मुनिपुंग-

वानां सुविहितयतीनां न कश्चिदित्यर्थः ॥ अयमर्थः ॥ अक-
र्णोद्दिक्कर्णौ विना सिद्धांतोक्तामपि परगृह वसतिमनाकर्णयन्
द्विष्पादपि यतो लोकेपि बधिरस्तोकमपि तद्वचना श्रवणान्मा-
मेषोधिद्विपतीति मन्यमानो द्विषन्नुपलज्यते ॥ यः पुनः सकर्णः
स श्रवणोऽथ च हृदयः परगृहवासचैत्यांतर्वासगुणदोषविचारचतुर-
इतियावत् ॥ स परगृहवसतिं यतीनामनुमोदयत्येव न तु द्वेष्टि ॥

अर्थः—कोण माह्यो पुरुष साधुने परघरमां निवास करवो ते
प्रत्ये द्वेष करे ? नज करे जे हेतु माटे लोकमां पण बेहेरो पुरुष उ-
पदेशकनी थोमी पण वात सांजळी शकतो नथी माटे एम जाणे ठे
जे आ पुरुष मारो तिरस्कार करे ठे. एम मानीने ते उपर द्वेष करतो
जणाय ठे. पण जे कानवाळो ठे ते द्वेष करतो नथी. केमजे ते माह्यो
पुरुष परघर निवासने चैत्यमां निवास ए बेनो गुण दोषनो विचार
करवामां चतुर ठे माटे ते पुरुष साधुने परघरमां निवास करवो तेनी
अनुमोदनाज करे ठे पण द्वेष नथी करतो.

टीकाः—किंरूपांवसतिमित्याह ॥ निषेविता निवासेनोपजु-
क्ता उक्ताच स्वमुखेन यत्याश्रयणीयत्वेनागमे प्रतिपादिता नि-
षेविता चासावुक्ताचेतिकर्मधारयः कथंसाक्षात्प्रत्यक्षं स्वयमित्य-
र्थः ॥ कौर्जिनैस्तीर्थकृद्भिः गणधरैर्गौतमस्वामिप्रभृतिभिः ॥ च-
समुच्चये ॥

अर्थः—ते निवास केवो ठे ते कही देखाने ठे जे जे गृ-
हस्थोए पोतानो निवास करवो तेणे करीने जोगवेळो ने वळी शा-

स्वमां साधुने एवा निवासनो आश्रय करवापणे कहेलो प्रतिपादन करेलो माटे शास्त्रमां कहेलो ने गृहस्थोए जोगवेलो ए वे पदनो कर्म-धारय समास करवो. कये प्रकारे कहेलो ? तो साक्षात् प्रत्यक्ष पोते कहेलो एटलो अर्थ ठे, कोणे कहेलो तो तीर्थंकर तथा गौतमस्वामी आदि गणधरोए कहेलो चकारनो समुच्चय अर्थ करवो.

टीका:-तथाहि ॥ जगवान् श्रीमहावीरोवर्षाचतुर्मासकं तिष्ठासुर्द्वयमानपाखंदिनामाश्रमं गतस्तत्कुलपतिना जगवत् पितुवयस्येन सबहुमानमनुज्ञातस्तदुटजमध्युवासेत्यादि श्रूयते तथाचावश्यकचूर्णिः ॥ ताहे सामी वासावासे उवागएतं चेव दूझ्जंतग गामं एइ॥ तत्थे गंसि उरुए वासावासंठिओत्ति॥ तथा ॥ ताहे सामी रायगिहउ तत्थवाहिरिगाए तंतुवायसालाए एगंदिसिं अहापनिरूवंअवगहं अणुन्नविता चिठइत्ति ॥

अर्थ:-परघर वास तीर्थंकर महाराजे कयों ठे ते कही देखामे ठे. जे जगवान् श्रीमहावीर रवासी वर्षाचोमासु रहेवा इच्छतासता, दुख पामता पाखंदि तेमना आश्रममां गया तयारे जगवानना पितानो मित्र कुलपति तेणे बहुमानपूर्वक अनुज्ञा करी तयारे तेनी पूर्ण शाळामां निवास कयों इत्यादि सांजळीए ठीए वळी आवश्यक चूर्णिमां कहुं ठे जे.

टीका:-तथा श्री सिंहगिरिसूरयोवैरमुनिवसतिपालं संस्थाप्य वहिः संज्ञाभूमिं गता इतिचश्रूयते॥ तथाहि ॥ अन्नयाआ-

यरिया मप्रएहे साहुसु जिसुं निग्ज एसुसन्नाभूमिं निज्जया ॥
वइरसामीवि पमिस्सयपालोति ॥

अर्थः—वली श्री सिंहगिरि आचार्य वैरस्वामीने वसतिपाल-
थापिने बारणे संज्ञाचूमि प्रत्ये गया एम सांजलीए ढीए ते वचन जे.

टीकाः—एवं निषेविता जिनादिजिः परगृहवसतिः ॥ तथा
संविग्गसन्निजदगसुत्ते नीयाइमुत्तहाठंदे ॥ वच्चंतस्सेएसुं वसही
एमग्गणाहोइ ॥ इत्यादिना बहुधा सप्रपंचं जिनादि जिरुक्ता
चतां ॥ तत्रच निषेवितोक्ते ति समासकरणं जगवच्चनक्रिकयोः
सर्वदाप्यविसंवादंसूचयति ॥

अर्थः—ए प्रकारे परधरनो निवास ते जिनआदि महांत पुरु-
षोए सेव्यो ठे.

टीकाः—तथा सज्यते जनो स्मिन्नितिसंगः ॥ सदनधनकनक
तनयवनितास्वजनपरिजनादिपरिग्रहः ॥ निर्जतः संगान्निः
संगस्तेषां ज्ञावः तस्याः अग्रिमं मुख्यं पदं स्थानं मुनीनां परगृहव-
सतिः सत्यांहि तस्यां निःसंगता पदमनुबध्नाति ॥

अर्थः—वली लोक जेने विषे बंधाय ते संग कहीअे ते कयो
ते धर; धन; सुवर्ण; पुत्र; स्त्री; सगांसबंधि, सेवकादि ए
सर्व परिग्रह कहीए, ते निसंगतानुं मुख्यस्थान मुनिने परधर नि-

વાસ ઢે. માટે તે પરધરનિવાસ કરયેસતે નિઃસંગતાપદનો અનુજવ કરે ઢે. ઇટલે નિઃસંગ પણું સ્થિતિ કરીને ટકે ઢે.

ટીકા--તથાહિ ॥ સાધૂનાં પરગૃહવસતિ મુપલજ્ય લોકે વ-
ક્તારોજવંતિ ॥ કિલાતિદુર્ગતાનામપિ પ્રાયેણ તૃણકટીરકમાત્રં
સ્વસત્તાયાં જવત્યેષાં તુ તદપિ નાસ્તીત્યહો નિઃપરિગ્રહતાઽમીષાં
॥ તદુક્તં ॥ ધન્યાઞ્મી મહાત્માનો નિઃસંગામુનિપુંગવાઃ ॥ અ-
પિ ક્વાપિસ્વકં નાસ્તિ યેષાં તૃણકુટીરકં ॥ પરગૃહવાસં વિનાતુ સં-
પ્રત્યુદ્યાનવાસસ્યાશક્યત્વેન મુનીનાં સ્વગૃહાર્થમારંજસંજવે મુ-
નિત્વંહાન્યા જનોપહાસાપત્તેઃ ॥

અર્થઃ--તે દેખામે ઢે જે સાધુને પરધરમાં રહેવું દેખીને લોકને
વિષે કહેનારા થાય ઢે જે જુઝને દરિદ્રિ દુખીઆને પણ બહુધા તૃ-
ણની કુંપરી માત્ર પણ પોતાની સત્તામાં હોય ઢે ને આ સાધુને તો
તે પણ નથી માટે આ સાધુનું પરિગ્રહ રહિતપણું તો મોટું આશ્ચર્ય
કારી ઢે તે આ શ્લોકમાં કહ્યું ઢે જે આ મહાત્મા પુરુષ નિઃસંગમુ-
નિ મધ્યે શ્રેષ્ઠ ઢે, જેમને પોતા સંબંધિ કોઈ જગાણ પણ તૃણની કું-
પરી પણ નથી માટે એવા પુરુષોને ધન્ય ઢે માટે પરધર વાસ વિનાનો
આ કાલમાં ઉદ્યાનવાસ કરવો તે તો અશક્ય ઢે. એ હેતુ માટે મુ-
નિને પોતાને અર્થે રહેવાનું ઘર કરવાનો સંજવ થયે સતે મુનિપણની
હાનિ થશે તેણે કરીને લોકને ઉપહાસ કરવાની પ્રાપ્તિ થશે એ હેતુ
માટે પરધર વાસ કરવો એજ શ્રેષ્ઠ ઢે.

टीकाः—॥ तदुक्तं ॥ जे घरसरणपसत्ता ठक्कायरिउ सकिं
चणा अजया ॥ नवरं मोत्तूण घरं निसंकमणं कयं तेहिं ॥ निःसं-
गताया अग्निमं मौलंपदं लक्ष्म लिंग मिल्यर्थः ॥ पदं व्यवसिति
त्राणस्थानलक्ष्मांध्रिवस्तुष्टित्यनेकार्थवचनात् ॥ निःसंगताहि
मुनिस्वस्य लक्षणं वह्निरिवदाहपाकादि सामर्थ्यस्य तस्याश्चलिंगं
परगृहवसतिः धूमश्चवहेः निःसंगतामंतरेण हि निःस्पृहस्य पर-
गृहवसतिर्वाहिविना धूमलेखेवानुप पद्यमानतां गमयति.

अर्थः—अथवा आ प्रकारे अर्थ करो जे निःसंगतानुं अग्नि-
मपद कहेतां मुख्य विह ए परघर निवास ठे. एटलो अर्थ ठे, ते
पद शब्दनो चिन्हरुपि अर्थ कयों ते उपर कोशनुं प्रमाण आपे
ठे जे, पदशब्द जे ते रक्षण; स्थान, चिह्न, चरण, वस्तु
एटला अर्थने विषे प्रवर्त्ते ए प्रकारे अनेकार्थ कोशनुं वचन ठे
माटे निःसंगता जे ते निश्चे मुनिपणानुं लक्षण ठे. जेम दहन थवुं
परिपक्व थवुं इत्यादि जे सामर्थ्य ते अग्निनुं लक्षण ठे तेम मुनिप-
णानुं लक्षण निःसंगता ठे, ते निःसंगतानुं चिह्न परघर निवास
ठे जेम अग्निनुं चिह्न धूम ठे, ज्यां धूम ठे त्यां
अग्नि होयज तेम निस्पृह पुरुषने परघर निवास ठे त्यां निः
संगपणुं पण होयज जेम अग्नि विना धूमरेखा घटती नथी तेम
निःसंगता विना निस्पृहने परघर निवास घटतो नथी.

टीकाः—अतो निःसंगतानांतरीयकत्वाद्भवति निस्पृह-
स्य परघरवसतिस्तद्विगं ॥ नहि स्वाधीने विजवे मनस्वी कश्चि-
त्परमुपजीवेदिति ॥ अत्रच पदशब्दश्च विष्टलिंगत्वान्न विशे-
ष्य लिंगता ॥

અર્થ:—એ હેતુ માટે નિઃસ્પૃહને પરધરમાં રહેવું એ નિઃસંગ-
તાનું ચિન્હ છે કેમજે નિઃસંગતા ઢાંકેલી નથી. ડઘામી છે એ હેતુ
માટે ને કોઈ પણ માણો પુરુષ પોતાને આધિન વિજ્ઞવ ઠતે પરધર
પ્રત્યે નિવાસ કરીને ડપજીકા કરે ? ન કરે આ જગાણ પદ શબ્દ
અજહત્ લિંગે છે. માટે વિશેષના જેવું સ્ત્રી લિંગપણું ન થયું, નિત્ય
નપુંસકપદ શબ્દ રહ્યો.

ટીકા:—કિં કુર્વન્ ન વિદ્દેષ્ટીત્યતઆહ ॥ જાનન્ આગમ
શ્રવણેના વબુપ્યમાનઃ ॥ કાંશય્યાતરશ્ચુક્તિ જ્ઞાણા તાં ॥ સિ-
દ્ધાંતેહિ શય્યાતરશ્ચિ જ્ઞાણા શ્રૂયતે ॥ નચાસૌ સાધૂનાં પ-
રગૃહવાસં વિનોપપદ્યતે ॥ તથાહિ ॥ શય્યાવસત્યાયતિજ્યોદાના
ત્તરતિ સંસારપારાવાર મિતિ શય્યાતર શબ્દાર્થઃ ॥

અર્થ:—શું કરતો ઠતો વિદ્દેષ ન કરે એવી આ શંકાથી કહે
છે જે આગમના શ્રવણે કરીને શય્યાતર એ પ્રકારની ડક્તિ ંટલે
જ્ઞાણા તેને જાણતો ઠતો સિદ્ધાંતમાં શય્યાતર એ પ્રકારની જ્ઞાણા
સંજ્ઞાયા છે, તે સાધુને પરધરમાં નિવાસ વિના ઘટતી નથી માટે
તેજ કહી દેલામે છે જે શય્યા જે વસતિ ંટલે નિવાસ તેનું સાધુને
આપવા થકી સંસાર સમુદ્રને તરે. તેને શય્યાતર કહીએ એમ શ-
ય્યાતર શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:—તદુક્તં ॥ શય્યાવસતિરાખ્યાતાયતિજ્યોદાનતસ્તયા ॥
યસ્તરતિ જ્ઞવાંજ્ઞોધિં શય્યાતર મુશંતિ તં ॥ પરગૃહવસતિં વિના-

तु यतीनां न कस्यचित्साधुशय्यादानेन तरणमस्तीति शय्यातर
शब्दस्य स्वार्थालाप्तेन निर्विषयत्वापत्त्या सिद्धांते प्रतिस्थानमु-
च्चारणं कथमिवशोक्षां विभूयात् तस्मादागमे शय्यातरशब्दश्रुते
रपि परगृहवसतिर्मुनीनामवसीयते ॥

अर्थः-ते शास्त्रमां कह्यो ठे जे शय्या ए प्रकारनुं निवासनुं
नाम कह्युं ठे, तेनुं साधुने आपवाथकी जे संसार समुद्रने तरे ठे.
तेने शय्यातर कंहीए माटे मुनिने परघर निवास विना तो कोइने
पण मुनिने शय्या देवाथी तरवापणुं नहि थाय त्यारे शय्यातर श-
ब्दने पोताना अर्थनी प्राप्ति न थाय तेणे करीने ते शय्यातरशब्द
प्रवर्तवानुं स्थान न रह्युं तेणे करीने व्यर्थ परुशे, ने सिद्धांतमां
तो ठाम ठाम शय्यातरशब्दनुं उच्चारण कर्तुं ठे, ते केम करीने शोक्षानुं
धारण करशे, ते माटे आगममां शय्यातर शब्द सांजळीए ठीए
तेथी पण साधुने परघर निवास करवो एवो निश्चय थाय ठे.

टीकाः-तथाचागमः ॥ सिज्जायरुत्तिज्जान्नाइ आलयसामिति ॥
तथा सिज्जायरो पहुवा पहुसंदिष्ठो व होइकायद्वो इत्यादि ॥ मुत्तूण
गेहंतु सपुत्तदारो वणिज्जमाइहिउकारणेहिं ॥ सयंव अन्नं व वज्जा
देसं सिज्जायरो तत्थ सएव होइ ॥ तथा ॥ जो देइ उवसयं मु-
णिवराण तवनियमबंज्जुताण ॥ तेषां दिन्ना वत्थन्नपाणसय-
णासणविगप्पा इत्यादि ॥ तथाऽनगारपदंचजानन्निति संबंध्यते ॥
॥ चः समुच्चये ॥ नवद्यतेऽगारंगृहं यस्या सावनगारस्ततश्चा-
नगार इतिपदं व्यपदेशस्तत् श्रुतेह्यनगारपदंश्रूयते ॥ तच्चतेषां
स्वागाराजावेन परागारवासेन च संगच्छते ॥ अत्यथा स्वगारसद्-

જ્ઞાવે ચૈત્યવાસે વા યથાક્રમં યતે ગૃહપતિમઠપતિવ્યપદેશપ્રસંગેના
નગારપદવૈયર્થ્યમાપદ્યેતેતિ ॥

અર્થઃ—વઢી શું જાણતો સતો દ્રેષ ન કરે ? તો અનગાર
પદને જાણતો એ પ્રકારે સંબંધ કરવો ને ચકાર છે તેને સમુચ્ચય અર્થને
વિષે જાણવો, નથી ઘર જેને તેને અનગાર કહીએ તે હેતુ માટે અ-
નગાર એ પ્રકારના પદનો વ્યપદેશ છે. એટલે વ્યુત્પત્તિ સહિત પદનો
અર્થ છે તે સાંજળે સતે જે શાસ્ત્રમાં અનગાર પદ સંજ્ઞાયા છે. તે તો
સાધુને પોતાના ઘરનો અજ્ઞાવ કરવો એટલે પરિત્યાગ કરવો તેણે
કરીને પરઘરમાં નિવાસ કરવો એ પ્રકારે એ શબ્દના અર્થનો સંબંધ
થાય છે એમ જાણવું ને જો એમ જાણે તો પોતાનું ઘર ઠટે અથવા ચૈ-
ત્યવાસ ઠટે સાધુનું નામ ગૃહપતિ અથવા મઠપતિ એ પ્રકારે સ્થાપ-
વાનો પ્રસંગ થાય એટલે સાધુને જો પોતા સંબંધી ઘર હોય તો તે
ગૃહપતિ કહેવાય પણ અનગાર ન કહેવાય ને જો સાધુને ચૈત્યવાસ
હોય તો તે મઠપતિ કહેવાય પણ અનગાર ન કહેવાય તેણે કરીને
અનગાર પદનું વ્યર્થપણું પ્રાપ્ત થશે માટે મુનિને પરઘર વાસ છે એમ
સિદ્ધ થયું.

ટીકાઃ-નનુ કથમેતદેવં યાવતા યર્હિ સર્વથાગમે ચૈત્યવાસોઽન-
ન્નિમતઃ સ્યાત્તદાપરગૃહવસતિઃ ક્લમ્યેતાપિ ॥ યદાતુ તત્ર ક્વચિ-
ચૈત્યવાસેન્નિહિતે પિ હઠેનૈવ જ્ઞવદ્જ્ઞિઃ પરગૃહવસતિરાશ્રીયતેતદા
કથં ક્લમ્યત ઇત્યત આહ ॥

અર્થઃ-લિંગધારી શંકા કરી વોલે છે, જે આ એમ કેમ કહો.

ઠો ? જો સર્વથા આગમમાં ચૈત્યવાસ અગ્નિમત ન કહ્યો હોત તો પરધરવાસ જે તમે થાપ્યો તેની ક્ષમા કરીએ પણ જ્યારે તો તે આગ-મમાં કોઈ જગાએ ચૈત્યવાસ કહ્યો હોય, તોપણ હઠવાદથીજ તમો પરધરવાસનો આશ્રય કરોઠો ત્યારે તો ક્ષમા કરીએ એ પ્રકારનું લિંગ-ધારીનું આશંકાવાક્ય ધારિ સુવિહિત ચિત્રાત્સર્ગ એ કાવ્યે કરીને ઉત્તર આપે છે,

ટીકાઃ—ચિત્રોત્સર્ગેત્યાદિ ॥ યત્ યસ્માત્ શ્હેતિ સન્મુનીનાં નિત્યાન્યાસ વિષયત્વેન પુરોવર્તિનિ અથવા શ્હે પ્રવચને નિશીથે પ્રકટપાઘ્યયને પંચમોદેશકાદૌ કિંનૂતે ? સામાન્ય વિધિરુત્સર્ગઃ વિશેષવિધિરપવાદઃ ॥ ઉજ્જુયમગ્ગુસગ્ગો અવવાઠં તસ્સ ચેવ પ-ઋિવરકો ॥ ઉસ્સગ્ગાઠ પમંતં ધરેશ્સાલંબણ મવાઠ ॥ ઇતિવચ-નાત્ ॥ રુત્સર્ગશ્ચાપવાદશ્ચેતિ દ્વંદ્વઃ તતશ્ચ ચિત્રૌનાનાવિધૌવસ-ત્યાદિગોચરાવુત્સર્ગાપવાદૌ સામાન્યવિશેષ વિધી યત્ર સતથા તત્ર

અર્થઃ—જે ચિત્રોત્સર્ગાપવાદે આ નિશીથ સૂત્રમાં નાના પ્ર-કારનો રુત્સર્ગગ્રને અપવાદ સંબંધિ માર્ગ છે આ નિશીથ સૂત્રમાં એમ જે કહ્યું તેનો અગ્નિપ્રાય એ છે જે સારા મુનિયોને તેનો નિત્ય અન્યાસ કરવે કરીને આ પ્રત્યક્ષ જણાતું જે નિશીથ સૂત્ર તેન વિષે અથવા આ પ્રવચનમાં નિશીથ સૂત્રને વિષે પ્રકટપ અધ્યયનના પાંચમા ઉ-દેશાને વિષે એ પ્રકારે શ્હે શબ્દનો અર્થ કરો તેમાં સામાન્ય વિધિ તે રુત્સર્ગ કહીએ ને વિશેષ વિધિ તે અપવાદ કહીએ, તે કહ્યું છે જે રુત્સર્ગ માર્ગ તે રુજુ માર્ગ કહીએ ને તે રુત્સર્ગનો પ્રતિપક્ષ અપવાદ માર્ગ કહીએ ને જે રુત્સર્ગ માર્ગથી પડે છે. તેને આલંબન

સહિત હોય ને શું એમ છે કેમ જે અપવાદ માર્ગ ધારણ કરે છે, એ પ્રકારના વચનથી બત્સર્ગ તથા અપવાદ એ બે પદનો ઠંઠુ સમાસ કરવો ત્યાર પછી નાના પ્રકારના નિવાસસ્થાન આદિકને વિષે જણાતા છે બત્સર્ગ અપવાદ કહેતાં સામાન્ય વિશેષ વિધિ જેને વિષે એવું સૂત્ર છે.

ટીકા:--શિવપુર્ય્યા નિઃશ્રેયસનગર્ય્યા દૂતજૂતઃ સંદેશહરસદ-
શસ્ત્ર જૂતશબ્દસ્યાત્રસદશવાચિત્વાત્ ॥ તેનાયમર્થઃ ॥ યથા
કશ્ચિત્પરરાજદૌવારિકાદિઃ કસ્યાંચિત્પુરિપ્રિવિવિક્ષુસ્તપૃથ્વીપ-
તિસંદિષ્ટદૂતજ્ઞિતેન પ્રવેશં પ્રાપ્નોતિ તથા યતિરપિ નિઃશ્રેય-
સપુરે નિશીથપ્રતિપાદિતવિધિનેતિપ્રાક્ પ્રથમં ઉક્ત્વા પ્રતિપાદ્ય
જૂરિજ્ઞેદાઃ પ્રજૂતપ્રકારા ગૃહિગૃહવસતીર્ગૃહસ્થસંદનરૂપોપાશ્ર-
યાન્ પશ્ચાચ્ચરમકારણે તથાવિધવસત્યલાન્નલક્ષણે હૈતો અ-
પોદ્ય અપવાદવિષયીકૃત્ય તાએવેતિ ગમ્યતે ॥

અર્થ:--વઢી નિશીથ સૂત્ર મોક્ષનગરીના દૂત જેવું છે. ભૂત
શબ્દ આ જગાએ સદશ વાચી છે તેણે કરીને આ અર્થ થયો. જેમ
કોઈક પરરાજાનો દ્વારપાલ હોય, તેમ કોઈક નગરીમાં પ્રવેશ કરવા
જ્ઞાતો પુરુષ તે પૃથ્વીપતિ રાજાએ આજ્ઞા આપેલા દૂતના કહેવાથી
તે નગરીમાં પ્રવેશ પામે છે તેમ યતિ પણ મોક્ષપુરીમાં, નિશીથ
સૂત્રમાં પ્રતિપાદન કરેલા વિધિયે કરીને પ્રવેશ કરે છે માટે મોક્ષ-
પુરીના દૂત જેવું નિશીથ સૂત્ર કહ્યું તેમાં પ્રથમ ઘણા પ્રકારનાં
ગૃહસ્થનાં ઘરરૂપી ઉપાશ્રય પ્રતિપાદન કર્યા ને પછી ઠેલ્લા કારણમાં

ते प्रकारना निवासनो लाज न थाय ए हेतु माटे अपवादरूप तेनेज प्रतिपादन कर्या ठे.

टीकाः—अयमर्थः॥ निशीथेहि पूर्वमौत्सर्गिका वसतिनेदा यतिनिवासयोग्यत्वेन प्रतिपादिताः यथा मूलुत्तरगुण सुद्धं श्रीपसु-पंरुगविवज्जियं वसहिं, सेविज्जा सबकालं विवज्जाए हुंति दोसा-उं ॥ विठिन्ना खुडुलिया पमाणजुत्ताउ तिविहवसहिउं ॥ पढमबियासुदाणे ॥ तत्थय दोसा इमे हुंति ॥

अर्थः—आ स्पष्ट अर्थ ठे जे निशीथ सूत्रमां प्रथम साधुने रहेवा योग्य निवासना चेद उत्सर्ग मार्गे प्रतिपादन कर्या ठे जे मूल गुण तेणे करीने शुद्ध स्त्री तथा पशु तथा नपुंसक तेणे रहित ए प्रकारना निवासने सर्व काले सेववो ने जो दोष होय तो ते निवासनो त्याग करवो.

टीकाः—साध्वीरुदिर्योदिता ॥ गुत्तागुत्तदुवारा कुलपत्ते सत्तिमंतगंजीरे ॥ ज्ञीयपरिसमदविण अज्जासिज्जायरे जणिए ॥ घणकुड्डा सकवामा सागारियज्जगिणिमाइपेरंता ॥ निप्पच्च-वायजोगा विठिन्नपुरोहमा वसही ॥

वळी साध्वी उद्देशीते कहुं ठे जे

टीकाः—तदलाजे पश्चात्ता एवापोदिताः ॥ यथा ॥ अव्य प्रतिवज्जायामपि वसतौ कारणेन वस्तव्यं ॥ तथाचाह ॥ अज्जा-

ए निग्गयाई तिख्खुत्तो मग्गिऊण असईण॥गीयत्था जयणाए व
संति तो दव्वपक्खिद्धे ॥

रूवं आजरणविहि वड्डालंकारन्नोयणे गंधे ॥ आनज्जनह-
नामयगीये सयणे य दव्वंमि ॥ अद्धाण निग्गयाई तिख्खुत्तो
मग्गिणाए असईण॥गीयत्था जयणाए वसंति तो ज्ञावपक्खिद्धे॥
जह कारणपुरिसेसु तह कारण इत्थियासुवि वसंती ॥ अद्धाण
वाससावय तेणेसुय कारणे वसइ ॥

टीकाः--ततोऽपोद्यकिंकृतमित्याह ॥ न्ययमि संयतानां नि-
निवास इति संबंधः ॥ संयतानां निवासोऽवस्थानंन्ययमि ॥ सं-
यतवासस्य सामान्येन सर्वत्र प्रसृतस्य पाद्विक्र्यांचैत्येपि
प्राप्तावेकविषयतया व्यवस्थापने नियमः ॥ नियमः पाद्विके
सतीति वचनात् ॥ तेनैकविषयतया व्यवस्थापित इत्यर्थः
विषयैक्यमेव दर्शयति ॥ अगारिधान्निगृहस्थागारे ॥

अर्थः--त्यार पढी अपवाद कहीन शुं कर्तुं तो त्यां कहे ठे
के साधुना निवासनो नियम कर्तुं एठले सुविहित मुनिने रहेवाना
स्थाननो नियम कर्तुं केम जे सामान्यपणे सर्व स्थान कहां तेमां
सर्व जगाए मुनिने रहेवानी प्राप्ति थइ त्यारे एक पढे चैत्यमां पण
रहेवानी प्राप्ति थइ ने नियम तो कोने कहेवाय ? जे घणी जगार्ज-
मांथी एक जगाए रहेवानुं स्थापन करवुं तेनुं नाम नियम कहीए
ते नियम तो चैत्यवास आदिक जोमे पढहोय त्यारे थाय ए प्रका-

રનું વચન છે માટે મુનિને રહેવાનો વિષય એક સ્થાનકનો છે. એટલો અર્થ છે. તે મુનિને રહેવા વિષે એક સ્થાનક છે તેને દેખામે છે જે ગૃહસ્થના ઘરમાં રહેવું બીજે ન રહેવું.

ટીકા:—કીદૃશે સ્ત્રીણાંયોષિતાં સંસક્તિઃ સંસર્ગોરૂપાદ્યા-
પાતપ્રત્યાસક્તિઃ ॥ આદિગૂહણાત્ પશુપંચકાદિગ્રહઃ તદ્યુક્તેઽપિ
તત્સહિતેપિ ॥ આસ્તાં તદ્વરહિતિત્યપિશબ્દાર્થઃ ॥ નજા વયસ્સ
અગુત્તિ ઇત્યાદિ વચનાત્ સ્ત્રીસંક્તિમતિ પશુપંચમે સવિશ્વં મો-
હાનલ્લદીવિયાણ જં હોશ્ ॥ પાયમસુહા પવિત્રી પુવ્વજવજ્ઞાસર્જ
તહ્યેત્યાદિવચનાત્પશુપંચકસંસક્તિમતિ ચ પરસદને વસતાં
સંયતાનાં મન્મથોત્કલિકાદ્યનેકદોષસંજવાત્ કથં તત્ર વાસો
નિયમિત સ્તત્રાહ ॥

અર્થ:—તે ગૃહસ્થનું ઘર કેવું છે, તો સ્ત્રીઓના સંબંધ સહિત
છે. એટલે સ્ત્રીઓનાં રૂપઆદિકનું ઇત્યાદિ જેમાં સ્ત્રી સંબંધ રહ્યો છે.
આ જગોએ આદિ શબ્દનું ગ્રહણ કર્યું છે માટે ગૃહસ્થનું ઘર પશુ તથા
નપુંસક ઇત્યાદિકે કરી સહિત હોય તોપણ તેમાં મુનિને નિવાસ
કરવો, તો જેમાં સ્ત્રી આદિકનો સંબંધ ન હોય ને તેમાં નિવાસ ક-
રવો તેની તો શી વાત કરવી. એ પ્રકારે અપિ શબ્દનો અર્થ છે એ
પ્રકારનાં વચન સાંજળીને લિંગધારી આશંકા કરે છે જે બ્રહ્મ વ્ર-
તની અગુત્તિ ઇત્યાદિ વચનથી સ્ત્રીનો જેમાં સંબંધ છે જેમાં પશુ અ-
થવા નપુંસક રહ્યા છે. તેથી જેમાં મોહરૂપી અગ્નિ પ્રદિષ્ઠ થાય છે
ઇત્યાદિ વચનથી પશુ તથા નપુંસક તેનો સંબંધ જેમાં છે, એવા પર-
ઘરમાં રહેનારા સાધુને કામનું ઝંઘીપન થાય ઇત્યાદિ દોષનો સંજવ

हे माटे केम त्यां निवासनो नियम कयों तेनो उत्तर सुविहित साधु उत्तर आपे ठे.

टीकाः—अचिहिता निशीथे प्रतिपादिता यतना स्त्रीसंस-
कृत्यादिसंज्ञवात्कंदर्पविकाराद्यसत्प्रवृत्ति निवृत्ति पटीयसी
तिरस्करणीकटाद्यंतर्द्धानरूपाचेष्टा ॥ यदाह ॥ जीइपन्नूवतरास-
प्पवित्तिविणिवित्तिलक्कणं वत्थुं सिज्जइ चिच्छाइ जअओ सा-
जयणा णाइविविइमिं ॥

अर्थः—जे साधुने गृहस्थना घरमां निवास करवो एम नि-
शीथ सूत्रमां प्रतिपादन कर्तुं ठे. ने तेमां स्त्रियादिकनो संबंध यतो
होय तो यतना करवानी कही ठे. ते यतना तेशुं ? तो कामविकार
आदि असत्प्रवृत्तिनी निवृत्ती करवामां चतुर एवी चेष्टा करवी तेनुं
नाम यतना कहीए एटले स्त्रियादिकनां रूपादिक न देखाय माटे
चक नांखवो अथवा कसीत, सादसी, इत्यादिकनो वच्चे परुदो बांध-
वो जेथी ते न देखाय एम करवुं ए प्रकारनी यतना करीने पण
गृहस्थना घरमां निवास करवो पण चेत्यादिकमां न करवो.

टीकाः—आणाइ विविइमिति ॥ आइयाआसोपदेशनीत्या
विपदिद्रव्येक्षेत्रकालभावादीत्यर्थः ॥ तत्कारिणां तदुद्यतानां ॥
यदाह ॥ ज्ञावंमि ठायमाणा पढमं ठायंति रूवपन्निवद्धे ॥ तद्वियं
कमगच्छिमिणी तस्तासइ ठंति पासवणो ॥ पासवणमत्तएसुं-
छाणे अत्रय चिद्विमिणीरूवे सज्जाए ज्ञाणेवा आवरणेसइकर-

ण्येय ॥ जहि अप्ययरा दोसा ॥ आचरणार्हण दूरओयसिया चिख-
मिणि निसिजागरणं गीए सज्जायजाणाइ ॥ अझाणनिग्गयाई
तिखुत्तो मग्गिऊण असईए ॥ ग्गीयत्था जयणाए वसंति तो द-
वसागरिए ॥ अझाण निग्गयाइं वासे सावयतिए व तेणन्नए, आव-
क्षिया तिविहेवी, वसंति जयणाए गीयत्था ॥

अर्थः—आगळ पाठळ आवी गयो ठे.

टीकाः—इयं यतना स्त्रीसंसक्तवसतिमधिकृत्योक्ता ॥ पशु
पंरुग संसक्तायामपि वसतौ वसतामेतदनुसारेण संज्ञविनीयय-
तना दृष्टव्या ॥ तदयमर्थः ॥ स्त्री संकत्यादिसंज्ञवेप्येवंविधय-
तनासावधानानां मुनीनां न तज्जन्या दोषाः प्रादुष्यन्ति स-
र्वत्र सर्वस्मिन्नपि वसत्यधिकारप्रवृत्तोद्देशकापदौ ॥

अर्थः—ए प्रकारनी यतना स्त्रीना संबंध सहित ज्यारे नि-
वास होय तेनो अधिकार करीने कही ठे माटे पशु तथा नपुंसकना
संबंधवाळा निवासमां पण रहेनारने आ यतनाने अनुसारे जेम
संज्ञवे तेम यतना करवी तेनो अर्थ प्रगट ठे जे स्त्रीनो संज्ञव आ-
दिक थवानो संज्ञव होय त्यां पण ए प्रकारनी यतना करवामां सा-
वधान रहेता मुनियोने ते स्त्रीयादिकना संबंधथी थएला दोष नहीं
प्रगट थाय एम सर्व जगाए एटले साधुना निवासना अधिकारमां
प्रवर्तेला सर्व उद्देशक आदिकने विषे एम जाणवुं यतनावालाने स्त्री-
यादिकना संबंधथी थएला दोष नहीं प्रगट थाय.

टीका:-नन्वेवं यतनावतां चैत्यवासेपि कोदोष इत्यतश्चाह ।
 नतु ॥ तुर्जैदेऽवधारणेवा ॥ तेन नपुन नैववा मतः ॥ क्वापि
 उद्देशकादौ चैत्ये जिनगृहे निवासो ॥ निवास इत्युक्तयत्रयोज्यते ।
 एतदुक्तं जवति ॥ यदिहि चैत्यवासो यतीनां क्वचिन्मतः स्या
 तदा स्त्रीसंसक्त्यादियुक्त इव गृहे वसतां तत्रापि कांचिद्यतन
 ब्रूयान्नचैवं ॥ ततोऽवसीयते आगारिधाम्न्येव संयतानां वासो, न
 चैत्य इति तस्मान्न सकर्णेन तत्रविद्येषो विधेय इति स्थितं ॥

अर्थ:-प्रतिवादिये तर्क कयों जे ए प्रकारनी यतनावाम्ना
 चैत्यवासमां पण शो दोष ठे ? ते तर्कनुं समाधान कहे ठे के को
 उद्देशादिकने विषे चैत्यमां साधुने निवास करवो अज्जिमतज नथ
 एटले कह्योज नथी. तु अव्यय जेदरूपी अर्थने विषे अथवा निश्च
 रुपि अर्थने विषे ठे माटे चैत्यवास मान्य नथीज एटलो अर्थथ
 निवास शब्दनी योजना बे पास करवी तेणे करीने आ प्रकारे अ
 थयो जे साधुने चैत्यमा निवास करवानुं कोइ जगाए कह्युंज नर्थ
 साधुने गृहस्थना घरमांज निवास करवो एम कह्युं ठे जे जो को
 जगाये साधुने चैत्यवास करवानुं कह्युं होय तो जेम गृहस्थना घरम
 निवास करनारे स्त्रीयादिकनो संबंध थाय त्यां यतना करवी कही
 तेम चैत्यवासमां पण कांइक यतना कहेत पण ते तो कही नर्थ
 माटे एम निश्चय करीए ठीए जे गृहस्थना घरमां निवास करना
 मुनिने विषे द्वेष न करवो एटलुं सिद्धांत थयुं ॥

टीका:-एतेन सर्वत्रतेषु निरपवादे हीत्यादिना वंजवयस्स
 अगुत्ती इत्याद्यन्तेन यद्यतीनां परगृहवसतिदूषणं वज्जापे परे-

ए तदपि पराकृतं ॥ तथाहि ॥ यदीयं परगृहवसतिर्दूष्यते ज-
वता यतीनां तत्किं सवर्दा उतस्विदिदानीमेव ॥

अर्थः—एणे करीने सर्व व्रतमां अपवाद रहित ब्रह्मव्रत इ-
त्यादिथी आरंजीने ब्रह्मव्रतनी अगुति थाय त्यां सुधी जे लिंगधा-
रीये यतिने परघरमां निवास करवा विषे दूषण कहां होता ते स-
र्वेनुं खंफन कर्तुं ते हवे कांडक देखामे ठे. सुविहित लिंगधारीने पूढे
ठे जे, ते साधुने परघरमां रहेवा विषे दोष कह्यो ते शुं निरंतर सर्व
कालमां ठे के आ कालमांज ए दोष लागे ठे.

टीकाः—॥ यद्याद्यः पक्षस्तदानीमुद्यानादिषु वसतां यतीनां
कथंचिच्चौराद्युपद्रवात्कथं प्रतीकारः स्यात् ॥ नच तदानीं काल-
सोस्थेन चौराद्यपसर्गाज्जावाहुद्यानवासएव यतीनां श्रूयते न
परगृहवास इतिवाच्यं ॥ तदानीमपि चौराद्युपद्रवस्य बहुधा
श्रवणात् ॥ तथा तदापि यतीनां परगृहाश्रयणस्यागमेऽजिधानाच्च

अर्थः—त्यारे तुं जो प्रथम पक्षनुं ग्रहण करीश जे सर्वकाले
गृहस्थना घरमां निवास करतां दोष लागे ठे तो कहीए ठीए जे ते
कालमां उद्यान आदिकने विषे निवास करनार यतिने कांडपण कोइ
प्रकारे चौरादिकना उपद्रवथी गृहस्थना घरमां रहेवा रुपि उपाय
थतो हशे ए वचन सांजळीने लिंगधारी बोढ्यो जे ते काल तो घणो
सारो हतो माटे चौरादिकनो उपसर्ग हतो जे नहीं माटे साधुने उ-
द्यानमां रहेवानुं शास्त्रमां संजळाय ठे पण गृहस्थना घरमां रहेवानुं
संजळातु नथी त्यारे सुविहित बोढ्या जे एस तारे न बोझवुं ते काले

પણ ચૌરાદિકનો ઉપદ્રવ બહુધા શાસ્ત્રમાં સંજ્ઞાયા છે, વલી તે કાલે
પણ યતિને પરધરનો આશ્રય કરવાનું શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે એ હેતુ માટે ॥

ટીકા:-॥ યદાહ ॥ બાહિરગામે વુત્થા ઉજ્જાણે ઠાણવસહિ
પમિલેહા ॥ ઇહરાજ ગહિયજંમા વસહીવાધાયઉદ્ધાહો ॥ સવેવિ-
ય હિંમંતા વસહિં મગ્ગંતિ જહ્જ સમુયાણં ॥ લઙ્કે સંકલ્પિયનિવે-
યણં તુ તત્થેવઉ નિયાહે ॥

અર્થ:-આવી ગયો છે.

ટીકા:-॥ તથા વૃષજ્ઞકલ્પનયા સ્થાપિતે ગ્રામાદૌ યતીનાં
વસતિગવેષણ ચિંતાયામુક્ત યથા, નયરાઇસુ ઘિપ્પઇ વસહી
પુવામુહં ઠવિય વસહં ॥ વાસકમીઇ નિવિઠ્ઠે ડીકય અગ્ગંમિ ક્કા-
પયં ॥ સિંગરકૌમે કલહોઠાણં પુણ નત્થિ હોઇ ચલણેસુ ॥ અહિ-
ઠાણે પુટ્ટરોગો, પુઠ્ઠંમિય ફેરુણં જાણ ॥ મુહમૂલંમિય ચારંસિરેય ક.
કુહેય પૂયસકારે ॥ ળંધે પહીજ્જરો પુઠ્ઠંમિય ધાયઅો વસહો ॥

અર્થ:-અર્થ પાધરો છે.

ટીકા:-નચૈવં વિધાવસતિગ્રામાદિમધ્યમંતરેણ સંજ્ઞવતિ ॥
અધ્યાનવાસએવચ તદાની મજ્ઞિમતે પ્રતિપદમુક્તન્યાયેન ગ્રામાયં.
તર્વસતિનિરૂપણાનોપપદ્યેત ॥ એવચં તદાનીમપિ પરગૃહવસતેર્યતી-
નાં જાવાન્નપ્રથમપદ્ધ ॥

अर्थः—ए प्रकारनो निवास ग्रामादिना मध्ये होय त्यारेज संज्ञवे पण ते विनानं संज्ञवे जो तुं एम कहीश जे ते काले तो न-
यानवासज हतो तो पूर्वे कह्यो एवा न्यायथी सिद्धांतमां गले ग-
ले गाममां मुनिनिवासनी प्ररुपणा आवे ठे ते केम घटे माटे ते
काले पण मुनिने परघरवास हतो ए प्रकारे प्रथम पढ़नुं खंरुन थयुं.

टीकाः—अर्थ द्वितीयः पदः ॥ अत्रापि वक्तव्यं कुतो दोषाद-
धुनैव यतीनां परगृहवासो दूष्यते स्त्रीसंसक्त्यादेरिति चेत् ॥ न ॥
अस्य दोषस्य तदानीमपि ज्ञावात् ॥

अर्थः—हवे बीजो पढ़ जे, साधुने परगृहमां निवास करतां
आ कालमां दोष लागे ठे ए पढ़नुं सुविहित खंरुन करे ठे जे आ
पढ़मां पण कहेवा योग्य ए ठे जे शा हेतु माटे आ कालमांज सा-
धुने परघर निवास करतां दोष लागे ठे ? त्यारे तुं कहीश के स्त्री-
यादिकना संबंधथी तो एम नहीं कहेवाय केम जे ए दोष तो ते काले
पण हतो ज माटे.

टीका—नच तदापि तत्संसक्तिरहितवसतिपरिग्रहे तद्व्याजे
चाजिहितयतनां विहायान्यः समाधिः ॥ तथाच स इदानीमप्या
श्रीयतां न्यायस्य समानत्वात् ॥ एवं चोक्तयतनाविधायिनां
स्व्यादि संसक्तवसताविदानीमपि ब्रह्मचर्यागत्यादयो दोषाः
परास्ताः ॥

अर्थः—ते काले पण स्त्री संबंध रहित निवासनो परिग्रह हतो,

તેવા નિવાસની પ્રાપ્તિ ન થાય. ત્યારે શાસ્ત્રમાં કહેલી યતના કરીને તેમાં નિવાસ કરવો પણ તે વિનાનું બીજું સમાધાન ન હતુ તેમજ આ કાલમાં પણ તેજ પ્રકારનો આશ્રય કરો કેમ જે એ ન્યાય તો તે કાલે ને આકાલે સરખો છે એ પ્રકારે શાસ્ત્રમાં કહી એવી યતનાને કરતા એવા મુનીયોને સ્ત્રીયાદિકના સંબંધ સહિત એવા પણ નિવાસમાં રહેતાં તેમને બ્રહ્મચર્યની અગુપ્તિઆદિ દોષ નહીં થાય એ પ્રકારે લિંગધારીએ જે પરધરમાં નિવાસ કરનારને દોષ દેવાનુપાદેશ હતા તેનું સ્વરૂપ કર્યું.

ટીકા:—યદ્યપિ તાત્પર્યવૃત્ત્યા ચૈત્યવાસપ્રસાધનાર્થે એકામૂલ-ગુણેસુ મિત્યવદંત્રેન સ્ત્રીસંસક્તાધાકર્મિક વસત્યોઃ સંજ્ઞે આધાકર્મિકમેવ વસતિગ્રહણમુપપાદિતં તદપ્યનવગતજિનમત તત્ત્વસ્ય જનતો વચઃ ॥ નહ્યત્ર સામાન્યસ્ત્રીસંસક્તવસત્યપદ્ધત્યાધાકર્મિક વસત્યુપાદાનમુદિતં કિંતુ તરુણયોષિત્ સંસક્તિ મદ્રસત્યપેક્ષયેતિ બોદ્યવ્યં ॥

અર્થ:—જે ચૈત્યવાસની સિદ્ધિ કરવાની તાત્પર્ય વૃત્તિએ કરીને એટલે તમારે જે તે પ્રકારે ચૈત્યવાસ સિદ્ધિ કરવો એવા અગ્નિપ્રાયથી એકામૂલગુણે ॥ એ ગાથાનું આલંબન કરીને એક તો સ્ત્રીના સંબંધ સહિત નિવાસ છે ને બીજા આધાકર્મિક નિવાસ છે તેમાં આધાકર્મિક નિવાસનું ગ્રહણ કરવું એવું જે તમે પ્રતિપાદન કર્યું તે તમારું જિન મતના તત્ત્વનું અજાણપણું છે. તેથી એવું વચન કહો છો ॥ કેમ જે એ જગાએ સામાન્ય સ્ત્રીના સંબંધ સહિત નિવાસની અપેક્ષાએ આધાકર્મિક નિવાસનું ગ્રહણ કરવાનું કાંઈ કશું નથી પણ તો જવાન

स्त्रीश्रोना संबंध सहित जे निवास तेनी अपेक्षाए कह्युं एम जाणो.

टीका:-अन्यथा पुरुषाकीर्णबालवृद्धस्त्रीसंसक्तवसत्यपेक्षा-
याऽधाकर्मिक वसतिवर्जना निधानस्य वैयर्थ्य प्रसंगात् ॥

यदुक्तं ॥

अह्वा पुरिसाश्ना नायायाराय चीयपरिसाय ॥ बालासु य
वृद्धासु य नारीसु य वज्जए कम्मं ॥

अर्थ:-॥ एम जो न होय एटले जवान स्त्रीश्रोना संबंध
सहित निवासना त्याग करवो एम जो अजिप्राय न होय तो जे
निवास पुरुष युक्त होय बाल अथवा वृद्ध स्त्रीश्रोना संबंधिसहित ।
निवास होय तेनी अपेक्षाए आधाकर्मिक निवासनो त्याग करवानुं
जे कह्युं ठे तेने व्यर्थ भवनो प्रसंग थशे ए हेतु माटे ॥ ते शास्त्रमां
कह्युं ठे जे.

टीका:- किंच उज्जय प्राप्तावाधाकर्मिकवसति ग्रहणमेव
चैत्यवासं निषेधयति ॥ अन्यथा आधाकर्मादिदोषविकलसद्भावे
आधाकर्मिकवसतिग्रहणं नाचक्षीत ॥ तथा स्त्रीसंसक्ताधा-
कर्मिकवसत्योरिव स्त्रीसंसक्तवसतिजिन गृह्योरेकतरनिर्धारण-
स्यागमे कारणेपि क्वचिदप्रतिपादनात् ॥

अर्थ:-बळी वे प्रकारना निवासनी प्राप्ति थये ठते ॥ एटले

જવાન સ્ત્રીઓના સંબંધ સહિત નિવાસને આધાકર્મિકનિવાસ એ
 બેની પ્રાપ્તિ થયે સતે આધાકર્મિક નિવાસનું ગ્રહણ કરવું ॥ એજ
 વચન ચૈત્યવાસનો નિષેધ કરે છે ॥ ને જો એમ ન હોય તો આધા-
 કર્માદિ દોષ રહિત નવાસનિ પ્રાપ્તિ થયે ઠતે જે આધાકર્મિક નિ-
 વાસનું ગ્રહણ કરવું કહ્યું તે ન કહેત ॥ વઢી સ્ત્રીઓના સંબંધ સહિત
 નિવાસ ને આધાકર્મિક નિવાસ તે બેની પેઠે જવાન સ્ત્રીઓના સંબંધ
 સહિત નિવાસ ને ચૈત્યવાસ એ બેમાંથી એકનો નિર્ધાર કારણ ઠતે
 પણ કોઈ આગમમાં પ્રતિપાદન કર્યો નથી.

ટીકા:-યથાપિ ગ્રામાદ્યંતર્વસંઙ્ગિરિત્યાદિનાઽધુના જિનગૃહ
 વાસસ્યા સ્મીચીનતાપાદનં તદપ્યજ્ઞાનવિજૃંભિતં ॥ જવદન્નિમત
 જિનસદનવાસપદ્ધેપ્યધિકતરવિવક્ષિતદોષસંજ્ઞાવાત્ ॥

અર્થ:-વઢી જે તમે ગ્રામાદિકના માંહી વસતાને ॥ એ વ-
 ચનથી આરંજીને હાલમાં જિન ઘરવાસ કરવો એ ઠીક છે એ પ્રકારે
 કહ્યું તે પણ તમારા અજ્ઞાનનું પ્રકાશપણું છે. કેમજે તમે માન્યો જે
 ચૈત્યવાસ તે પદ્ધમાં પણ આગલ અમે કહીશું એવા અતિશય અધિક
 દોષનું વિદ્યમાનપણું છે માટે ॥

ટીકા:-તથાહિ પ્રત્યહં જગત્પુરતઃ શૃંગાર સાર ગાયન્નૃત્ય
 દ્યારાંગનાં ગન્ગા પાંગ નિરીક્ષણ સ્તનતટાવ લોકનાદિના તત્ર
 વસતામિદાનીં તનમુનીનાંકથં સાતિરેકા મન્મથ વિકારાંગારાન
 દીપ્યેરન્ ॥ તતશ્ચેદ મુપસ્થિતં યત્રોજ્જયોઃસમોદોષઃ પરિહારશ્ચ
 તાદૃશઃ ॥ નૈકઃપર્યનુયોક્તવ્ય સ્તાકૃશાર્થ વિચારણે ॥

અર્થ:-તે કહી દેખાને છે જે નિત્યે જગવાનની સમીપે શૃંગાર રસથી ગાન કરતી ને નૃત્ય કરતી જે વેશ્યાનું તેના શરીરનો વિલાસ તથા કટાક્ષ તેનું દેખવું તથા સ્તનકલ્પશનું દેખવું इत्यादિકે કરીને ત્યાં રહેનાર આ કાલના મુનિઝને કામના વિકારરૂપી અંગારા અતિશે ઘણા કેમ દિ દીપ્યમાન નહિ થાય ? થશેજ માટે તેમાંથી આ નિર્ધાર પ્રાપ્ત થયો જે જ્યાં બે વસ્તુનો સરખો દોષ પ્રાપ્ત થયો ને પરિહાર પણ સરખો પ્રાપ્ત થયો તેવા અર્થના વિચાર કરવામાં એક પદાર્થનો પણ નિર્ધાર થાય નહિ જે આ સ્થાન ગ્રહણ કરવા યોગ્ય છે ને આ સ્થાન પરિહરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—અયંચ વિશેષઃ ॥ અસ્મત્પક્ષે સ્ત્રીસંસક્તપરગૃહે કદાચિદ્ધસતામપ્યુક્તદોષાસંજવઃ તત્ર યતનાજિધાનાત્ ॥ જવત્ પક્ષેતુ ચૈત્યવાસસ્ય સર્વથા વર્જનીયત્વેન ક્વચિદપિયતનાનજિધાના દેતદોષ પોષઃકેન વાર્યેત ॥

અર્થ:-માટે તેવી જગાએ સામાન્ય વિશેષની કલ્પના કરવી જોઈએ, તેમાં અમારો જે પક્ષ ઘરઘરમાં નિવાસ કરવારૂપી તેમાં કદાપિ સ્ત્રીઝનો સમ્બન્ધ થાય ત્યારે તેમાં નિવાસ કરનાર મુનિયોને પૂર્વે કહ્યો જે સ્ત્રીઝના સંબંધરૂપી દોષ તેનો સંજવ નથી, કેમ જે તેમાં તો જતનાનું કેવાપણું છે માટે ॥ ને તમારો પક્ષ જે ચૈત્યવાસ કરવો તેનું તો સર્વથા ત્યાગ કરવાયણું છે, માટે કોઈ શાસ્ત્રમાં તેમાં રહેનારને જતના કરવાનું કહ્યું નથી માટે એ દોષ ઘણો પુષ્ટ થયો તેનું કોણ નિવારણ કરી શકે.

ટીકા:--નચ વક્તવ્યં ગૃહિગૃહાણાં સંકીર્ણત્વાદ્યતનાકરણેપિ નોક્તદોષમોષઃકર્તુશક્યત્વમ્મિતિ પ્રમાણયુક્તસ્યૈવ ગૃહિમંદિરસ્ય પ્રાયેણ યત્યાશ્રયણીયત્વેનાન્નિધાનાત્ ॥ તત્રંચોક્તદોષપરિહારસ્ય સુશકત્વાત્ ॥ અતઃપ્રગ્ન ગૃહિણા સકલગૃહસમર્પણેપિ યતીનાં તસ્યાન્યસ્ય વા દૌર્મનસ્યન્નિરાસાય મિતાવગ્રહાધ્યાસનં સૂત્રે પ્રત્યપાદિ ॥

અર્થ:--વઢી તમારે એમ ન કહેવું જે ગૃહસ્થનાં ઘર સંકીર્ણ હોય માટે તેમાં યતના કરે તો પણ પૂર્વે કહેલા દોષનો પરિહાર કરવાને સમર્થ ન થવાય ॥ કેમ જે બહુધાએ પ્રમાણયુક્ત એવુંજ ગૃહસ્થનું ઘર સાધુને આશ્રય કરવા યોગ્ય છે, એમ શાસ્ત્રમાં કહેવા-પણું છે માટે તેમાં તમારા કહેલા દોષનો પરિહાર સુખેથી થાય એવો છે ॥ એજ કારણ માટે ગૃહસ્થ પોતાનું સમસ્ત અર્પણ કરે તો પણ યતિને પરિમાણ યુક્ત એવાજ અવગ્રહને વિષે રહેવું કેમ જે તે ગૃહ-સ્થને અથવા બીજા કોઈને એ સ્થાન સંબંધી મનમાં માટું ચિંતવન ન થાય માટે એ પ્રકારે સૂત્રમાં પ્રતિપાદન કર્યું છે.

ટીકા:--॥ યદુક્તં ॥ એવંહાવિ જં જોગ્ગં તદેયં જહ જ્ઞણિજ્ઞા ઇ યજ્ઞણિર્ ॥ ચુદ્ધીલ્લદાય મમં, સેસમણ્ણાય તુજ્ઞા મણ ॥ અણુણા એવિ સવંમિ, નગ્ગાહે ઘરસામિણો ॥ તહાવિ સીમં ઠિંદતિ, સાહૂ તપ્પિયકારિણો ॥ જ્ઞાણઠયા જ્ઞાયણધોવણઠા, દુજ્ઞાઠયા અત્થણ હેત્થયં ચ, મિત્તગ્ગહં ચેવ અણિહયંતિ, માસો વ અન્નોવ-કરિત્તુમન્નંતિ ॥

अर्थः—॥ टीका ॥ प्रमाणयुक्तपरगृहालाजेतु संकीर्णेषु
तस्मिन् यतनया वसतां न दोषः ॥

॥ यदुक्तं ॥

नत्थि उ पमाणजुत्ता, खुज्जुलियाएव संति जयणाएत्ति ॥ यदपि
नच एक्का मूलगुणेषुमित्यादिना तस्मात्परवसतिरसमीचीने
त्पन्तेन जिनगृहवाससमर्थनं तदपि न शोचनावहं ॥

अर्थः—शास्त्रमां कहैला प्रमाण युक्त एवुं पण परघर न
मळे ने संकीर्ण मळे तो पण ते घरमां यतनाये करीने रहेनार
साधुने दोष न थाय जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे प्रमाणे जुक्त
हुज्ज घरमां यतनाथी रहेनारने दोष न थाय वळी एक्का मूलगुणे
सुं ए वचनथी आरंजीने तस्मात्परगृह वसति रसमीचीना ए वचन
सुधी जिनघरमां निवास करवानुं जे समर्थन कर्तुं ते पण शोचतु नथी.

टीकाः—जिनगृहस्याधाकर्मरहितत्वेपि जइवि न आहा-
कम्म मित्यादिना तदंतर्वासस्य मुनीनां जगवदाशातनाहेतु
त्वेनोक्तत्वात् ॥ तस्याश्चादपीयस्या अप्पनंतन्नवामयवृद्धिका-
रणत्वेनापथ्याशनतुदयत्वात् ॥ तस्मात्कथंचिदाधाकर्मिक्या-
मपि तस्यां वस्तव्यं नतु जिनगृह इति स्थितं ॥

अर्थः—चैत्यवास करवामां आधाकर्म रहितपणुं होय तो
पण ॥ जइविन ॥ इत्यादि गाथा वचने करीने तेसां रहेनार मुनि-

યોને જગવતની આશાતનાનું કારણપણું છે એ હેતુ માટે ને તે થોડી પણ આશાતનાને અનંત જવજ્રમણ રૂપી રોગની વૃદ્ધિ થવાનું કારણપણું છે માટે અપથ્ય ઝોજન તુલ્ય છે કોઈ પ્રકારે આધાકર્મિક એવા પણ નિવાસને વિષે વસવું પણ જિનઘરમાં તો નિવાસ કરવોજ નહિ એ પ્રકારે નિર્ઘાર થયો.

ટીકા:—તસ્માદુક્તન્યાયેન યતીનાં પરગૃહવાસસ્ય તદાની મિવેદાનીમપિ દોષાઝ્ઞાવાત્સમીચીનં યતીનાં પરગૃહવાસોનુપપન્નઃ અનેકદોષદુષ્ટત્વાત્ પ્રાણાતિપાતવદિતિ સાધનપ્રયોગો પિ અપરોદિત ઉક્તાનેકદોષનિરાસાસિદ્ધત્વાદસિદ્ધઃ પ્રતિપાદિતો જવતિ, સ્વપક્ષસાધનં તુ યતીનાં પરગૃહવાસો વિધેયઃ નિઃસંગતાઞ્ઞિવ્યંજકત્વાત્ શુદ્ધોઽગ્રહણવદિતિ ॥ તદેવં યતીનાં ચૈત્યપરિત્યાગેન પરગૃહવસતિરેવ શ્રેયસી ને તરેતિ વૃત્ત દ્યયાર્થઃ ॥ એ ॥

અર્થ:—તે હેતુ માટે અમારા કહેલા ન્યાયે કરીને યતીને પરઘર નિવાસ કરવામાં તે કાલે જેમ દોષ ન હતો તેમજ આ કાલમાં પણ દોષ નથી. માટે પરઘર નિવાસ કરવો તે ઠીક છે ને તમે જે અનુમાન પ્રયોગ કર્યો હતો જે યતિને પરઘર નિવાસ કરવો તે અઘટિત છે, અનેક દોષે કરીને દુષ્ટ છે એ હેતુ માટે પ્રાણાતિપાતની પેઠે એવો જે અનુમાન પ્રયોગ તે પણ રમી પડ્યો એટલે વ્યર્થ ગયો ॥ કેમ જે અમે કહ્યા જે અનેક દોષ તનું નિકારણ ન થતું. માટે અસિદ્ધ પ્રતિપાદન કર્યો છે, હવે અમારા પક્ષમાં તો અનુમાન સાધન આ પ્રકારનું છે, જે યતિને પરઘર નિવાસ કરવો ॥ નિઃસંગપણાને

जणावनार ठे ए हेतु माटे दोष वर्जित आहारने ग्रहण करवो तेनी
पैठे ॥ जेम दोष वर्जित आहार ग्रहण करवामां निःसंगपणुं जणाय
ठे तेम परघर निवास करवामां निःसंगपणुं जणाय ठे. माटे ए प्रकारे
यतिने चैत्यवासनो त्याग करीने परघर निवास करवो. तेज अति
शय कढ्याणकारी ठे, ए प्रमाणे बे काव्यनो जेगो अर्थ थयो ॥ए॥

टीकाः—सांप्रतं यथाक्रमं दीक्षाप्रातिकुल्यसावद्यत्वमाठ
पत्यापत्तिदोषैरर्थादित्रयगोचरस्वीकारद्वारत्रयमेकवृत्तेन प्रत्यादि
दिक्षुराह॥

अर्थः—हवे धन तथा सर्व आरंज तथा चैत्यनो अंगिकार
ए त्रणमां दीक्षानुं प्रतिकुळपणुं, तथा सावद्यपणुं तथा मठपतिपणु
ए त्रण दोष अनुक्रमे देखामी तेनुं खंरुन करता सता ए त्रण द्वा
रने एक काव्ये करीने कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

प्रव्रज्याप्रतिपथिनं ननु धनस्वीकारमाहु जिना.
सर्वारंजपरिग्रहं त्वतिमहासावद्यमाचक्षते ॥ चैत्यस्वी-
करणेतु गर्हिततमं स्यान्माठपत्यं यते, रित्येवं व्रतवै-
रिणीति ममता युक्ता न मुक्त्यर्थिनां ॥ १० ॥

टीकाः—नन्वित्यऽक्षमायां न क्षम्यते एतत्, यदुत साधूनां

ધનસ્વીકાર ઇતિ યતો ધનસ્વીકારં દ્રવિણસંગ્રહમાહુ ધ્રુવતિ
 જિના જગવંતઃ ॥ અત્ર ચ જિનાનાં મિદાનીમતીતત્વેનોપદેશા
 સંજવાદાહુ રિત્યતીતવિજ્ઞકિતપ્રાપ્તાવપિ શદ્ધર્તમાનપ્રતિપાદનં
 તત્તેષાં સ્વાગમૈ ગ્રંથસંગ્રહવિપાકપ્રતિપાદકૈઃ સ્ફુરદ્રુપતયાઽધ્ય-
 યાવદનુવૃત્ત્યન્નેદાધ્યવસાયેન વર્તમાનતયાવજ્ઞાસાત્તદુપદેશ પ્રદ-
 ર્શનેન વિનેયાનાં ધનસ્વીકારં પ્રત્યતિપરિજિહ્વીર્ષાં યથા સ્યા-
 દિતિ જ્ઞાપનાર્થ ॥ એવ મુત્તરપદેપિ યોજ્યં ॥

અર્થઃ—નનુ ઉપસર્ગનો અક્ષમા એટલો અર્થ આ જગોએ છે
 તેથી આમ અર્થ થયો જે અમો એ વાત સહન કરતા નથી
 જે સાધુને ધનનો અંગિકાર કરવો તે જે માટે ધનનો અંગિકાર એ-
 ટલે સંગ્રહ તેને જિન જગવંત, આગલ કહી શું એ પ્રકારનો કહે
 છે એ હેતુ માટે આ જગાએ વર્તમાન કાલનો પ્રયોગ મૂક્યો છે ને
 જિન જગવંત તો થઈ ગયા છે માટે તેના ઉપદેશનો અસંજવ છે માટે
 આહુઃ એ પ્રયોગને વિષે અતીત કાલની વિજ્ઞકિત પ્રાપ્ત થઈ, પણ જે
 વર્તમાન કાલનું પ્રતિપાદન કર્યું છે તે તો જે દ્રવ્ય તેના સંગ્રહનો
 વિપાક તેનું પ્રતિપાદન કરનારને સ્ફુરણાયમાન રૂપે કરીને અ-
 વ્યાપિ ચાલ્યાં આવતાં એવાં જે પોતાનાં આગમ એટલે સિદ્ધાંત તેની
 સાથે તે જિન જગવંતનું અન્નેદપણાના અધ્યવસાયે કરીને વર્ત-
 માનપણું છે તે વર્તમાનપણાના આજ્ઞાસથી તે સિદ્ધાંતના ઉપદેશનું
 દાન દેવું તેણે કરીને પોતાના શિષ્યોને ધનનો અંગિકાર કરવાની
 ઇચ્છા પ્રત્યે ત્યાગ કરવાની સિદ્ધાંતરૂપ જગવંતની ઇચ્છા છે તે જણાવ-
 વાને અર્થે અતીત કાલને ઠેકાણે વર્તમાન કાલનો પ્રયોગ મૂક્યો
 છે. ॥ એ પ્રકારે આગલ પણ જાણવું.

टीकाः—प्रवज्यायाःसर्व संगत्यागरूपाया दीक्षायाः प्रतिपं-
थिनं विरोधिनं विरोधश्चात्र वध्यघातकलक्षण स्तथाहि ॥ द्रव्य
संग्रहो मूर्धापरिणामः प्रवज्या तद्विरतिपरिणाम स्तयोश्चात्र ब-
लवता मूर्धा परिणामेनतद्विरतिपरिणामो बाध्यतइति ॥

अर्थः—सर्व संगनो त्याग करवो ए रुप जे दीक्षा तेनो विरोधी
एवो द्रव्यसंग्रह ठे. आ जगाये विरोध केवो जाणवो के वध्यघातक
ठे लक्षण जेनुं एवो जाणवो. हवे ते वध्यघातक लक्षण देखामे ठे.
जे द्रव्य संग्रह ते मूर्धानो परिणाम ठे ने प्रवज्या ठे ते तो द्रव्यसं-
ग्रहथी विरति पामवाना परिणाम रुप ठे माटे ते बेमां बळवान एवो
मूर्धानो परिणाम तेणे करीने ते द्रव्यसंग्रहथी विरती परिणाम
बाध पामे ठे. ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ अर्थगृहीति मूर्धा, दीक्षा तद्विरतिप-
रिणतिः प्रोक्ता ॥ अनयोर्हरिमृगयो रिव, विरोध इहं वध्य घातकतेति ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे द्रव्यनो जे संग्रह करवो
ते मूर्धा कहिए ने तेथी विरती पामवानी परिणति तेने दिक्षा क-
हिए ॥ ने ए मूर्धाने दीक्षा ए बेने परस्पर एक बीजाने नाश कर-
वापणुं रह्युं ठे ॥ ज्यां मूर्धा होय त्यां दीक्षा न होय, ने ज्यां दीक्षा
होय त्यां मूर्धा न होय ने एक नाश पामवा योग्य थाय ने बीजुं
तेनो नाश करनार थाय तेने वध्यघातक कहिए, जेम मृगने सिंह
ठे तेम ॥ माटे दीक्षाने विषे धननो स्वीकार करवो ते संजवे नहि ॥

टीकाः-- सहानवस्थानं ॥ तथाहि ॥ द्रव्य संग्रहः संगो
दीक्षा च निःसंगता संगनिःसगतयोश्च युगपदेकत्रावस्थाना
ज्ञावात् ॥ यदाह ॥ ग्रंथस्य संग्रहः संगो, दीक्षा निःसंगता स्मृता ॥
सहावस्थानमनयो, न् बायातपयोरिव ॥

अर्थः—ए बेनुं संघाथे रहेवापणुं संजवतुं नथी ॥ ते देखावे
ठे जे द्रव्य संग्रह ते संग कहीए ने दीक्षा ते निःसंगता कहीए
ते संग ने निःसंगता ए बेनुं एक काळे एक जगोए रहेवुं थतुं नथी ॥
जे माटे ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे ॥ ग्रंथ एटले द्रव्य तेनो जे संग
तेने कहीए ने दीक्षा ते निःसंगता कहीये ॥ ए बेनुं जेम तरुको
ने ठांयो तेनी पेठे एक जगाए रहेवापणुं न होय.

टीकाः--द्रव्यस्वीकारे हि यतीनां गृहिणामिव दिवानिशं त-
द्धर्धनरक्षणोपज्ञोगव्यग्रत्वात् कुतस्त्या प्रव्रज्या ॥ तस्मात्तद्विरो-
धित्वान्न द्रव्यांगिकारः संगतः
॥ यदुक्तं ॥

कामाधुन्मादहेतुत्वा ज्ञानितानेकविग्रहः कथंचन मुमुक्षुणां
न युक्तो द्रव्यसंग्रहः ॥

अर्थः--द्रव्यनो अंगिकार करे तो यतिने गृहस्थनी पेठे रात
दिवस ते धनने वधारवुं तथा तेनुं रक्षण करवुं तथा तेनो उपज्ञोग
करवो इत्यादिकने विषे आकुलव्याकुलपणुं आय माटे क्यांथी रहे,

ते हेतु माटे ते दीक्षानो विरोधि द्रव्यनो अंगिकार थयो ॥ जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे द्रव्यनो संग्रह ठे ते कामादिक उन्मादनुं कारण ठे ए हेतु माटे अनेक विरोधने उत्पन्न करनार ठे ॥ माटे संसारथकी मूकावाने इच्छता जे पुरुष तेने द्रव्य राखवुं युत नथी.

टीकाः--उपदेशमालायामप्युक्तं ॥ दोससयमूलजालंबुव्व-
रिसिविवज्जियं जईवंतं ॥ अत्थं वहसि अणत्थं, कीस अणत्थंतवं
चरसि ॥ वहबंधणमारणजेयणाउं काउं परिग्गहे नत्थि, तं जइ प-
रिग्गहुच्चिय, जइधम्मो तो नणु पवंचो ॥

अर्थः--उपदेशमालामां पण कह्युं ठे जे धन ठे ते सैंकनो दोषनुं मूल ठे ॥ ने पूर्वना मुनीउंए त्याग करेलुं ठे माटे जो तेमणे वमन कर्युं ठे एटले वांतिनी पेठे त्याग करेलुं ठे तो ए अर्थ एटले धन ते अनर्थनुं धारण करे ठे एटले अर्थ ठे ते अनर्थरूप ठे माटे अनर्थक एटले फोगट तप केम आचरण करे ठे ॥ एटले तप करनारनुं तप धन राखेथी निष्फल थाय ठे ॥ वळी ए परिग्रहने विषे शी वेदनाउं नथी रही वध, बंधन, मारण इत्यादि सर्व रह्युं ठे माटे जो ते परिग्रहनो त्याग करे तो यतिधर्म प्रपंच रहित होय.

टीकाः--अत्रच विशेषणे तात्पर्यं ॥ धनस्वीकारस्य सिद्धस्य प्रवज्याप्रतिपत्तित्वेन यतीनां निषेधे विश्रामात् ॥ एतेन द्र-
व्यस्वीकारस्यागमे निवारित्वेपीत्यादिना यतिचिंताद्यविधाना-
दित्यंतेन यद्द्रव्यस्वीकारसमर्थनं सांप्रतिकयतीनां प्रतिपादितं

પરેણ તદપ્યપાસ્તં મંતવ્યં ॥ કેષાંચિદ્ગૃહિણાં નિર્ધનત્વાદિના
સાંપ્રતં યતિચિંતાદ્યવિધાનેપ્યન્યેષાં તથોપલંબાત્ ॥

અર્થ:-આ જગાણ દીકાનું વિરોધી એવું જે દ્રવ્ય છે એમ જે વિશેષણ દીધું તેમાં આ તાત્પર્ય છે જે તમે યતિને ધનનો અંગિકાર દીકાનો વિરોધી છે માટે તેનો નિષેધ સર્વથા સિદ્ધ કર્યો એણે કરીને તમે એમ જે કહ્યું હતું જે શાસ્ત્રમાં સાધુને ધન રાખવાનો નિષેધ કર્યો છે. તો પણ ઇત્યાદી આરંભીને શ્રાવક યતીની ચિંતાદિ કરતા નથી ત્યાં સુધી જે ધનનું અંગિકાર કરવું સિદ્ધ કર્યું હતું આ કાલના યતિને તે સર્વેનું ધનન થયું એમ માનવું કેમ જે કેટલાક ગૃહસ્થોનું નિર્ધનપણું છે તેણે કરીને હાલમાં યતિની ચિંતાદિકને કરી શકતા નથી પણ બીજા કેટલાક ગૃહસ્થો સાધુની ચિંતાદિકને કરી શકે એવા દેખાય છે એવા હેતુ માટે ॥

ટીકા:-॥ તથાહિ દૃશ્યંતેવાધ્યાપિ કેચિદુદારાશયા ગ્લા-
નાદ્યવસ્થાયાં નિરવગ્રહા જિગ્રહપુરસ્સરં પથ્યૌષધાદિ દાનેનય-
તીનાં સંયમશરીરોપઘંજં વિદધાના;પાત્રસ્ય દ્રવિણવિદ્રાવકાઃ
શ્રાવકાઃ ॥ તત્તાવતૈવ પર્યાપ્તં, કિં સિદ્ધાંત નિષિદ્ધેનાનર્થ સાર્થ-
મૂલેન વિક્તપરિગ્રહેણ ॥

અર્થ:-તે દેખાતે છે જે આ કાલમાં પણ કેટલાક ઉદાર ચિત્તવાળા શ્રાવક દેખાય છે કે જે ગ્લાનાદિક અવસ્થાને વિષે અવ-
ગ્રહ રહિત અજિગ્રહ પૂર્વક પથ્ય ઔષધ આદિકનું જે દેવું તેણે કરીને સાધુનું સંયમરૂપ જે શરીર તેનો ઉપઘંજ કરે છે એટલે સા-

इज करे ठे ने पात्रने विषे पोताना द्रव्यनो व्यय करे ठे माटे एवा
श्रावक लोकवमेज कार्य थयुं त्यारे सिद्धांतमां निषेध करेलो ने अ-
नर्थना समूहनुं मूळ एवो द्रव्यनो परिग्रह करवो तेणे करीने सयुं
एटले द्रव्यनो अंगिकार करवो घटतो नथी.

टीकाः--परमेवं काळाद्यौचित्येन पथ्यादिदातृसज्जावेपि-
यदिदानींतना यत्याज्ञासा बालकाध्यापनमंत्रादिप्रयोगवैद्यका-
दिभिः पथ्यपुस्तकलेखनादिव्यपदेशेन गृयिज्योऽयमयमिकहा
स्वापतेयनिचयसंचिन्वाना उपलब्ध्यन्ते तयनं विषयतृषा कर्षिता-
न्तःकरणतयातेषामेवं द्रव्यसंग्रह प्रवृत्तिर्नतु ग्लानादि हेतुना ॥

अर्थः--परंतु आ काळने उचित एवां पथ्यादि औषधना देनार
विद्यमान ठेते पण जे काळना आ लिंगधारी पुरुषो बाळकोनुं ज-
णाववुं मंत्रादि प्रयोग करवा तथा वैडुं करवुं तथा जेने जेवां जोडण
तेने तेवां पुस्तक लेखी आपवां इत्यादि द्रव्य उपार्जन करवानी
क्रियाश्रोनो मिषवमे हुं मोटो धनाढय थजं हुं मोटो धनाढय थजं
एवा अजिप्रायथी गृहस्थ लोको पासेथी धनना समूह ग्रहण कर-
नारा एटले गृहस्थ पासेथी अनेक युक्तिवमे धन लक्षसंचय करनारा
देखाय ठे ते निश्चे विषय तृष्णावमे आकर्षण थयां जे अंतःकरण
तेणे करीने ते लिंगधारीने द्रव्य संग्रह करवामां प्रवृत्ति देखाय ठे,
एटले ते लिंगधारी विषय जोगववानी इच्छाएज द्रव्य पासे राखे ठे
पण ग्लानादि कारणे राखता नथी.

टीकाः--॥ यदुक्तं ॥ एकाकित्वा चिच्छुपठनतो मंत्रतंत्रैश्च

केचि, न्मातृस्वाम्यान्मधुरवचनात् सर्वतः केपि नष्टाः ॥ रागा-
ल्लोत्तारुनविद्वपनध्यानमापूरयंतो, लब्ध्वालिङ्गं विदधतितरां नैष्टि-
कीनैव वृत्तिं ॥

अर्थः-ते शास्त्रमां कहुं ठे जे केटलाक तो ठोकरांने जणाव,
वाथी ज्रष्ट थयाने केटलाक मंत्रतंत्र करवाथी ज्रष्ट थयाने केटलाक म.
उपतिपणार्थी ज्रष्ट थया, केटलाक स्त्रीआदिना मधुर वचनथी ज्रष्ट,
थया, ने केटलाक तो रागथी लोत्तथी सर्वथा ज्रष्ट थया. एम धन
राखवाना ध्यानने वधारता पुरुषो साधु वेश धारण करीने पण पो-
तानी जे साधुपणानी वृत्ति तेने अतिशे नथी करता.

टीकाः-न च शिशुपावनाद्यपि यतिना विधातव्यमिति
वक्तुमुचितं गृहिणां मातृकादिपाठनादिविधानस्य मुनीनां चा-
रित्रजंगहेतुत्वेनागमे निवारणात् यदाह ॥ जोःसनिमित्त अ-
रक्तर कोनअआएसभूइकम्मेहिं ॥ करणाणुमोअणेहियसाहु-
स्स तवरकओ होइ ॥

अर्थः-ठोकरांने जणावहुं इत्यादिक साधुने करवा योग्य ठे
एम बालहुं पण घटतुं नथी केमजे गृहस्थने लिपिअक्षरआदि ज-
णावहुं इत्यादिकने करनार मुनिने चारित्र जंगनुं कारण ठे ए हेतु
माटे शास्त्रमां निवारण कर्हुं ठे ते शास्त्र वचन कहे ठे ॥ ज्योतिष
तथा निमित्त कहेवुं इत्यादिथी तप नाश पामे ठे.

टीकाः-यद्यपि सांप्रतं चैत्यद्रव्यमपि यतिभि रित्यानिदा

दुर्बलश्राद्धोद्दिधीर्षया यतीनां चैत्यद्रव्यस्वीकारतद्दर्शनं मु-
पपादितं तदप्यसंगतं ॥ यदाहि द्रव्यमात्रस्वीकार स्याप्युक्त
क्रमेण यतीनामागमे निषेधः प्रत्यग्रादि तदा कैव कथा चैत्य-
द्रव्य स्वीकारस्य ॥ तथा द्रव्येण श्राद्धोद्धारस्याप्यागमे क्वचि-
दप्यप्रतिपादनात् ॥ देवद्रव्यपुञ्जमात्रग्रहणस्यापि श्राद्धानां
सिद्धांते प्रतिषेधाच्च ॥

अर्थः--वळी जे तें कहुं जे आ कालमां चैत्य द्रव्य पण
साधुए इत्यादिथी आरंजीने दुर्बल श्रावकना उद्धार वास्ते यतिने
चैत्य द्रव्यनो अंगिकार करवो तेने वधारवुं त्यां सुधी जे प्रतिपादन
कर्युं ते पण अघटतुं ठे ॥ जे माटे अमे कह्यो ए अनुक्रमे साधुने
द्रव्य मात्रनो अंगिकार पण सिद्धांतमां निषेध कर्यो ठे एम प्रति-
पादन कर्युं त्यारे चैत्य द्रव्यनो अंगिकार करवानी तो वातज क्यांथी
होय ॥ ने ते प्रकारना द्रव्ये करीने श्रावकनो उद्धार करवानुं कोइ
सिद्धांतमां पण प्रतिपादन कर्युं नथी माटे सिद्धांतमां श्रावकने दे-
वद्रव्य संबंधी, रुनुं पूमरुं पण ग्रहण करवानो निषेध कर्यो ठे
ए हेतु माटे ॥

टीकाः--॥ यदुक्तं ॥ वज्रोश्चेद्यालयदवंश्रंगेवरिमिन्धारं
॥ साहारणं च एयं, न जानु से पुंजयं लेइ ॥ तद्वरिणियजायण
विष्ठीए सगरुवइलमणुयाणं ॥ अहवावि खरा लएही करेइ तेइ
वकइयाणं ॥ एयं पुंजं न कुणइ, सरका वज्रोश्चे किमिह वुच्चंति ॥
वकइय तदवं, विसुद्धतावो सयाकालं ॥

अर्थः—॥ टीका ॥ एवंच श्राद्धानां यदापुंजमात्रस्याप्येवं निषेधस्तदा का वार्ता उद्दिधीर्षया यतिवितीर्णसाक्षादेवद्रव्य ग्रहणस्येति ॥

अर्थः—ए प्रकारे श्रावकने एक पूमरुं मात्र पण ग्रहण करवानो निषेध शास्त्रमां कह्यो ठे त्यारे उद्धारवानी इच्छाए यतिए आणुं जे साक्षात् देवद्रव्य तेनुं जे ग्रहण करवुं तेनी तो वातज क्यांथी होय.

टीकाः—॥ तदुक्तं ॥ ऋरकेइ जो उविरकेइ, जिणदव्वं तुसावन ॥ पन्नाहीणो ऋवे सोज, लिप्पई पावकम्मुणा ॥ आयाणं उव्वं जुंजइ, पक्खिन्नधणं न देइ देवस्स ॥ नस्संतं समुविरकइ, सो विहु परिजमइ संसारे ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—देवद्रव्यरक्षणवर्द्धनादादेव श्राद्धानामधिकारस्तस्यैवच तेषां परमकोटिप्राप्तिफलाधायकत्वेन ऋणनात् ॥

॥-यदुक्तं ॥

जिणपवयणवुद्धिकरं, पन्नावगं नाणदंसणगुणाणं ॥ ररकंतो जिणदव्वं परित्तसंसारिउहोइ ॥ जिणपवयणवुद्धिकरंपन्नावगं नाणदंसण गुणाणं, वट्ठंतो जिणदव्वं, तित्थयरत्तं लहइ जीवो ॥ जिणपवयणवुद्धिकरंति ॥

अर्थः—देव द्रव्यनुं रक्षण करवुं ने वधारवुं इत्यादिकने विषे श्रावकनोज अधिकार ठे ए हेतु माटे श्रावकनेज ते द्रव्यनुं रक्षण करवुं, वधारवुं इत्यादिकथी परमकोटीने पामेळुं एटले अतिशय मोटुं फळ तेनुं धारण करवापणुं ठे एम सिद्धांतमां कळुं ठे जे माटे ते सिद्धांतनुं वचन जे जिनप्रवचननी वृद्धि करनार एवुं ते ज्ञान-दर्शन गुणनुं प्रज्ञावक एवुं जिनद्रव्य तेनी रक्षा करता जे पुरुषो ते अल्प संसारी होय ठे. ने वळो ए द्रव्यनी वृद्धि करता जे जीव ते तीर्थंकरपणा रुपी रत्नने पामे ठे जिणपवयणं ए पदनो अर्थ टीका-कार पोतेज कहे ठे ॥

टीकाः—जीर्णजिनज्वनादेरुद्धारविधिना तत्स्थविंवाद्यव लोकनविहारक्रमागतसुविहितयतिधर्मोपदेशद्वारेण भूयसां ज्ञव्यसत्त्वानां बोधिविधीयकृत्वाज्ञवति जिनद्रव्यं प्रवचन-वृद्धिकरमिति संकासानुदाहरणेनचास्यार्थस्य प्रतीतत्वात् ॥ श्राद्धोद्दारे च यतीनां सर्वथाऽनधिकारित्वाच्च ॥ तस्मा-च्छ्राद्धैरेव स्वद्रव्येण साधारणसमुद्भूद्रव्येण वा वात्सल्य कर-णाद्ब्राह्मोद्दारेण तीर्थानुष्ठितिः सेत्स्यति ॥ किं यतीनां तदु-द्धाराय विहितेन देवद्रव्यस्वीकारेणेति ॥

अर्थः—जे जुनां जिनज्वन आदिकनो उद्धार करवाना वि-धिण करीने ते जिनज्वनमां रक्षां जे विंभ आदिक तेने दर्शन करवाने विहारना अनुक्रमे आवेला जे सुविहित मुनि तेना धर्मो-पदेश द्वारे करीने घणाक ज्ञव्य प्राणीने समकीतनु धारण करवा

પણું થાય એ હેતુ માટે જિન દ્રવ્ય છે તે પ્રવચનની વૃદ્ધિ કરનાર છે. સંકાશ શ્રાવક આદિકના દૃષ્ટાંતે કરીને એ અર્થનું પ્રસિદ્ધપણું છે એ હેતુ માટે વઢી શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરવામાં યતિને સર્વ પ્રકારે અધિકાર નથી એ હેતુ માટે ॥ શ્રાવકજ પોતાના દ્રવ્યે કરીને તથા સમુદ્ધક દ્રવ્યે કરીને અથવા સામી વત્સલ કરવાથી શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરશે તેણે કરીને તીર્થનો ઉચ્છેદ ન થવો જોઈએ, એ વાત સિદ્ધ થશે. માટે શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરવાને અર્થે યતિને દેવદ્રવ્યનો અંગિકાર કરવો તેણે કરીને શું ॥ કાંઈ પણ દ્રવ્ય રાખવાનું પ્રયોજન નથી.

ટીકા:-તથા સર્વાંરજિણાં સકલસાવધારંજપ્રવૃત્તાનાં ગૃહિણાં પરીગ્રહો મૂર્ઘાહેતુઃ પામકત્વબુદ્ધિઃ સ તથા તં ॥ તુશ્બ્દોઽર્થસ્વીકારાદસ્ય જ્ઞેદપ્રદર્શનાર્થઃ અતિશયેન મહાસાવધ્યં મહાપાપં આચક્ષતે વદંતિ જિના ઇતિ પૂર્વસ્માદનુકૃષ્યતે ॥ અત્ર ચાહુ રિતિ ક્રિયાનુવૃત્ત્યૈવ સાધ્યસિદ્ધાવાચક્ષત ઇતિ પુનરજિધાનં દ્વારાંતરનિરાકરણમેતદિતિ જ્ઞાપનાર્થમ્ ॥

અર્થ:-વઢી સકલ સાવધ્ય આરંજને વિષે પ્રવર્તેલા ગૃહસ્થોનો પરિગ્રહ કરવો તે મુર્ઘાનું કારણ છે ॥ એટલે તે ગૃહસ્થને વિષે સમત્વ બુદ્ધિ કરવી જે આ ગૃહસ્થ તો અમારા છે એમ જે કરવું તેને જિન જગવંત અતિ મહા સાવધ્ય કહે છે મહા પાપ કહે છે. જિન એટલું પદ પ્રથમ વાક્યમાંથી આકર્ષણ કરવું ॥ આ જગાએ 'તુ' અવ્યય છે તે ધન અંગિકાર કરવાથી ગૃહસ્થનો પરિગ્રહ કરવો તે તો અતિ મહા સાવધ્ય છે એમ જ્ઞેદ દેખાવવાને અર્થે છે. આ જગાએ 'આહુઃ'

કહતાં 'કહે' છે એ પ્રકારનું ક્રિયાપદ તેની અનુવૃત્તિ થતી હતી તો પણ 'આચક્ષતે' કહેતાં 'કહે' છે એ પ્રકારનું ફરીથી ક્રિયાપદ કહ્યું તે તો આ બીજો દ્વાર નથી એમ જણાવવાને અર્થે કહ્યું છે.

ટીકા:—૧. અયમર્થઃ ॥ ગૃહિપરિગ્રહેહિ તત્ કૃતકારિ-
તાદિસકલમહારંજમહાપરિગ્રહજનિતપાપાનુમત્યાદિના યતીના-
મપિ તત્કૃતાદિનાં ક્ષિલપાપસત્વપ્રસંગોઽતઃ કથં તસ્ય નાતિમહા-
સાવચતા પરકૃતમહાપાપસ્યાત્મન્યઽધ્યારોપણમેવ ચેતિ શબ્દાર્થઃ ॥

અર્થઃ—એનો સ્પષ્ટાર્થ તો આ છે જે, ગૃહસ્થના પરિગ્રહે કરીને નિશ્ચે તે ગૃહસ્થોએ પોતે કરેલા તથા બીજા પાસે કરાવેલા જે સમ-
સ્ત મોટા આરંજ તથા મોટા મોટા પરિગ્રહ તેથી ઉત્પન્ન થયું જે પાપ તેની અનુમોદનાદિકે કરી યતિને પણ તે ગૃહસ્થોએ કર્યું કરાવ્યું જે સમસ્ત પાપ તેને પામવાનો પ્રસંગ થાય છે. માટે તે ગૃહસ્થોનું અં-
ગિકાર કરવું તેમાં અતિ મહાસાવચપણું કેમ નહિ. કેમ જે બીજાનું કરલું પાપ તેનું પોતાને વિષે આરોપણ કરવું એજ અતિ શબ્દનો અર્થ છે, એટલે અતિ મહા સાવચપણું છે.

ટીકા:—૨. તદુક્તં ॥ આરંજનિર્જરગૃહસ્થપરિગ્રહેણ, ત-
ત્પાતકં સકલમાત્મનિ સંદધાનાઃ, સત્યાત્ પતંત્યહહ તસ્કરમોષ-
દોષ મારુચ્યનિગ્રહનયં સિતન્નિક્ષુપાશા, ઇતિ॥

અર્થઃ—તે કહ્યું છે, જે આરંજને વિષે નરપુર એવા ગૃહસ્થ

લોક તેમનો પરિગ્રહ કરવે કરીને શ્વેતાંબરી ત્રિહુમાં અધમ ઇટલે લિંગધારી પુરુષો તે ગૃહસ્થોએ કરેલાં પાપને પોતાના વિષે ધારણ કરે છે ॥ તે જેમ ચોરે ચોરી કરીને તેનો દોષ માંઋવ્ય નામે ઋષિને લાગ્યો તેથી તે ઋષિનો નિગ્રહ થયો એવા ન્યાયને સત્ય કરે છે, તે કથા અન્ય દર્શનમાં છે જે એક નગરને વિષે રાજાના રાજદ્વારમાં ચોર ચોરી કરીને નાઠા તે માંઋવ્ય નામે ઋષિના આશ્રમમાં ગયા ત્યાર પછી રાજાએ ચોરને ઝાલવા લશ્કર મોકલ્યું તેણે સર્વે ચોરને ઝાલ્યા તે જોગા માંઋવ્ય ઋષિ તપ કરતા હતા તેને પણ ઝાલ્યા, ત્યાર પછી રાજાએ આજ્ઞા કરી જે સર્વ ચોરને ફાંસી આપો, પછી સર્વ ચોરને ફાંસી દીધી તે જોગી માંઋવ્ય ઋષિને પણ ફાંસી દીધી તે ઋષિએ યમરાજ પાસે જઈને પૂછ્યું જે મેં કોઈ દિવસ પાપ કર્યું નથી ને મને ફાંસી કેમ મળી. ત્યારે યમરાજે પોતાનો ચિત્રગુપ્ત નામે પાપ પુણ્યનું લેખું રાખનાર પુરુષ પાસે સર્વે નામું લેખું જોવનારું તેમાં ઇટલુંજ પાપ નીકળ્યું જે ત્રણ વરસની અવસ્થા હતી ત્યારે રમત કરતાં એક દેરુકીને બાવળની શૂલમાં પરોવી છે તે વાત ઋષિને કહી જે આ પાપે કરીને તમને ચોરી નથી કરી તો પણ શૂલી મળી, ત્યારે ઋષિએ કહ્યું જે શાસ્ત્રમાં તો એમ કહ્યું છે જે પાંચ વરસ સુધી જે જે પાપ વાળક કરે છે તેતો તેના માબાપને લાગે છે માટે એ પાપનું ફલ અમને શાથી દીધું, ત્યારે યમરાજે કહ્યું જે ઘણા કામના ઘટ્ટરાટથી તૂલમાં એ કામ વન્યું છે. ત્યારે ઋષિએ યમરાજને શાપ દીધો ઇત્યાદિ મોટી કથા છે. માટે જેમ ચોરે ચોરી કરી ને માંઋવ્ય ઋષિને ફાંસી મળી તેમ ગૃહસ્થ લોકે પાપ કર્યું તેની અનુમોદનાથી સાધુએ લીધું તેથી અતિ મહા સાવચપણું ગૃહસ્થના પરિગ્રહથી કહ્યું.

टीकाः—अतएव गृहिपरिग्रहो यतीनां प्रायश्चितापत्त्या श्रुते निवारितः ॥ नसन्नगिहिसुलहुगेत्यादि॥ एतेन गृहिस्वीकारं प्रति यत्पणरस्य पूर्वहि कालस्य सौस्थ्यादित्यादिना युक्त्यन्निधानं तदपि निरस्तं ॥ कालदोषात् कुतीर्थिकादिज्ञयस्त्वेपि गृहिस्वीकारमंतरेणापि नक्तनद्रकादिश्राद्धेभ्यो यतीनामधुनापि निष्ठादिप्राप्ते रूपपत्तेः ॥

अर्थः—ए हेतु माटे साधुने गृहस्थनो परिग्रह प्रायश्चित्त करवापणुं ठे माटे शास्त्रमां निवारण कर्यो ठे, नसन्नगिहित्यादि गाथाए करीने, एणे करीने गृहस्थनो अंगिकार करवा प्रत्ये जे लिंगधारीए पूर्वे तो काल सारो हतो इत्यादि युक्ति कही हती तेनुं खंरुन कर्युं. कालना दोषथी कुतीर्थिकादिक घणा ठे तो पण गृहस्थनो अंगिकार कर्या विना नक्त नद्रक इत्यादि श्रावक थकी यतिने हालमां पण निष्ठादिकनी प्राप्ति आय ठे. ए हेतु माटे.

टीकाः—अतः केवलौदारिकत्वा पत्त्यातीवोपहासपदं विदुषां तदर्थस्तत्स्वीकार इति ॥ योपि, जा जस्स विद् इत्याद्यागमोपन्यासः सोपि न नवदन्निमतप्रसाधकः ॥ अन्यार्थत्वात् ॥ नहि गृहिपरि ग्रहसाधकोयं प्रकृतागमः ॥ किंतु गणधरादीनां शिष्यप्रतिशिष्यपरिग्रहविषयः ॥

अर्थः—एथी एम जणाय ठे जे पंढितने उपहास करवा योग्य एवं केवल पेट नर्यापणुं लिंगधारीउनुं ठे तेथी ते गृहस्थोने पोताना करी राखे ठे वळी जेनी जेटली स्थिति मर्यादा इत्यादि आ-

ગમનું થાપન કર્યું તે પણ તે તમારું લિંગધારીઝનું ઇન્હિતને સિદ્ધ કરનાર નથી, કેમ જે એ આગમનો તો બીજો અર્થ છે, પણ સાધુને ગૃહસ્થનો પરિગ્રહ કરવો એમ સિદ્ધ કરનાર ‘જાઝ્સસઠિઈ’ એ આગમ વચનથી તારે શું સિદ્ધ કરનાર છે તો એ કે ગણધરાદિકના શિષ્ય તેમને બીજાં ગણધરાદિકના શિષ્ય તેમનો પરિગ્રહ કરવા વિષે એ આગમ વચનનો અર્થ છે.

ટીકા:—તથાહિ ॥યા કાચિદ્યસ્ય ગણધરશિષ્યપ્રતિશિષ્યાદેઃ સ્થિતિઃ પ્રતિક્રમણ વંદનાદૌ ન્યૂનાધિકક્ષમાશ્રમણદાનાદિ લક્ષણા સમાચારી યાચ યસ્ય સંતતિર્ગુરુપારંપર્યેણાલાચનાદિદાન વિષયઃ સંપ્રદાયઃ યાચ પૂર્વપુરુષકૃતા ગણધરાદિપ્રવાર્તિતા મર્યાદા ગચ્છવ્યવસ્થા તામનતિ ક્રામન્નનંતસંસારિકો ન જવતીતિ ॥

અર્થ:—તેજ સ્પષ્ટ કરી દેખામે છે કે જે જે કોઈ જે ગણધરના શિષ્ય પ્રતિશિષ્ય આદિકની સ્થિતિ એટલે પ્રતિક્રમણ વંદનાદિકને વિષે ન્યૂન તથા અધિક યામણાં દેવાં ઇત્યાદિ લક્ષણ સમાચારી છે, તથા જેની જે સંતતિ એટલે ગુરુ પરંપરાયે આલોચણઆદિક દેવાને વિષે સંપ્રદાય છે. વળી જે પૂર્વ પુરુષ કરેલી તે ગણધર આદિકે પ્રવર્ત્તાવલી મર્યાદા એટલે ગચ્છની વ્યવસ્થા તેનું નહિંધન જે નથી કરતા તે અનંત સંસારી નથી થતા.

ટીકા:—અત્રહિ ગણધરશિષ્યાદીનાં સ્વસ્વગુરુપ્રદર્શિત સ્થિત્યાદ્યતિક્રમેઽનંતસંસારિતાપત્યા પ્રતિનિયતગણધરપરિગ્રહ વિષયત્વમવસાયતે ॥ શ્રાવકાણાંતુ સર્વધાર્મિકગચ્છવિશેષણ

जक्तपानादिजक्त्यजिधानात् ॥ यदुक्तं ॥ एतगघयगुलगो-
रसफासुअपमिलाहणंसमणसंधे ॥ असङ्गणवाङ्गाणंति ॥ तथा
सङ्गेणं सङ्गविहवे साहूणं वत्थमाइ दायव्वं॥गुणवन्ताण विसेसोत्ति॥

अर्थः-जे माटे आ जगाए तो गणधरना शिष्यादिकने पोत
पोताना गुरुए देखामी जे स्थिति आदिक तेनुं उल्लंघन थये सते
अनंत संसारीपणुं थाय एम कह्युं ठे माटे जे जे गणधरना शिष्य
होय तेने तेने पोतपोताना गणधरनी मर्यादा ग्रहण करवी एवा
अजिप्रायनुं ए शास्त्र वचन ठे एम निश्चय करीए ठीए. ने श्राव-
कने तो सर्वथा धार्मिक गच्छने विषे विशेष रहित जक्त पान आ-
दिक जक्ति करवानुं कहेवापणुं ठे ए हेतु माटे, ते शास्त्रमां
कह्युं ठे जे.

टीकाः-अतोनेदानींतनरुढ्या प्रतिनियतगहपरिग्रहवि-
षयत्वं तेषां सिध्यति॥ यत्त्वशक्तस्य ॥तदसङ्गसवस्स गहस्स ॥
तथा दिसाइतहविन जे सत्थी इत्युक्तगाथयोश्चतुर्थपादाज्यां
धर्मगुरुषु तज्जहेवा विशेषण दानजक्तिप्रतिपादनं तत्तेषां दुःप्र-
तिकारतया नतु तत्स्वीकारविषयतयेति ॥

अर्थः-ए हेतु माटे आ काळनी रुढि प्रमाणे पोते पोतानां
गह बांधीने ते गहना अजिमानवाळा श्रावकने पोताना करी रा-
खवा एम शास्त्रवक्ते सिद्ध थतुं नथी ने वळी अशक्त तमे कह्युं जे
' तदसङ्गसवस्स ' ए गाथा तथा 'दिसाइहवित्ति' ए गाथा, ते बे गा-
थाना चोथा पादथी धर्मगुरुने विषे तथा तेना गहना विषे विशेष

દાન ઝક્તિનું પ્રતિપાદન કર્યું, તે તો તેમના ઉપકારનું સહજપણું નથી માટે કહ્યું છે. પણ તેનો અંગિકાર કરવા વિષે નથી કહ્યું.

ટીકા:—યદપિ સમ્યક્તદીક્ષાવસરે શ્રાદ્ધાનાં ગુરોરાત્મસર્વ-
સ્વસમર્પણેન પરિગ્રહસમર્થનં તદપિ ન શોઙ્ગનં ॥ તથાહિ ॥
કોયં પરિગ્રહઃ ॥ કિમુપાસ્યોપાસકસંબંધઃ, આહો પ્રતિનિયતા
જ્ઞાવ્યવ્યવસ્થાવિષયતયા નિયમનં ॥ તત્રાદ્યપદ્ધે સિદ્ધસાધનં ॥
એવંવિધપરિગ્રહવિષયતાયાઃ સાધુશ્રાદ્ધાનામસ્માકમપ્યનુમતત્વાત્ ॥

અર્થ:—વઢી જે તમે સમકિત દીક્ષાને અવસરે શ્રાવકને પો-
તાના ગુરુને સર્વસ્વ અર્પણ કરવું તેણે કરીને પરિગ્રહ કરવાનું પ્રતિ-
પાદન કર્યું તે પણ શોઙ્ગતું નથી, તે કહી દેવાને છે એ પરિગ્રહ તે
કયો ? ॥ શું ઉપાસ્ય ઉપાસક સંબંધ રૂપી છે, કે નિયમ પૂર્વક
જે આજ્ઞાવ્યવ્યવસ્થા છે તેણે કરીને નિયમ કરવો એ છે. તેમાં પ્રથ-
મનો પદ્ધ જે ઉપાસ્ય ઉપાસક સંબંધ તે તો ઘટતો નથી; કેમ જે
તેમાં તો સિદ્ધ સાધન દોષ આવે છે જે એ પ્રકારનો પરિગ્રહ તો સા-
ધુને તથા શ્રાવકને તથા હમારે પણ માન્ય છે એ હેતુ માટે ॥

ટીકા:—અથદ્વિતીયઃ ॥ તન્ન ॥ આજ્ઞાવ્યવ્યવસ્થાયાઃ પ્ર-
વિવ્રજિષ્ટપ્રવ્રજિતગૃહિવિષયતયૈ વાગમેદર્શનાત્ ॥ તથાહિ ॥
કલ્પવ્યવહારોક્તાદિ ગવ્યવસ્થૈવ મુપલજ્યતે ॥ યઃ પ્રવિવ્રજિષુ સા-
માયિકાદિપાઠપ્રવૃત્તઃ સ ત્રીણિ વર્ષાણિ યાવત્ પૂર્વાચાર્યસ્ય સ-
મ્યક્તદાતુરેવ યત્વતિ ॥

अर्थः—वळी बीजो आत्मा व्यवस्था रूपी पद्म तेने विषे पण ते परिग्रह नथी केम जे आगमने विषे जेने प्रवज्या लेवानी इच्छा होय अथवा जेणे प्रवज्या लइने त्याग करी ठे एवा गृहस्थने विषेज आन्नाव्यवस्थानुं देखवापणुं ठे ए प्रवज्या लेवानी इच्छा होय ते सामायीकादि पाठने विषे प्रवर्तलो त्रण वरस सुधी प्रथमनो आचार्य जे समकितने पमारुनार तेनोज होय.

टीकाः—यदुक्तं ॥ सामाश्याश्या खलु, धर्मायरियस्स ति-
न्नि जा वासा ॥ नियमेण होइ सेहोउक्कममं तटुवरिंजयणां ॥
यस्तु निज्जावादिर्नूत्वा पुनःप्रवित्रजिषति तस्य यदृच्छयादिक ॥
अत्यक्तसम्यक्तस्तूत्प्रवृज्ययःप्रव्रजति स त्रीणि वर्षाणि यावत्
पूर्वाचार्यस्यैव ॥ यदाह ॥ परलिंगि निज्जाएवा, सम्मटंसण जंढे
उ उवसंते ॥ तद्विवसमेव इच्छा सम्मत्तजुए समा तिन्नि ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे निहवादिक थैने फ-
रीथी प्रवज्या लेवानी इच्छा करे ठे, तेने तो ज्यां इच्छामां आवे त्यां
रहेवुं ए दिश ठे, ने जेणे समकितनो त्याग कथों नथी ने ते प्रवज्या
ग्रहण करे तो ते त्रण वरस सुधी पूर्वाचार्यनोज ठे एम जाणवुं, जे
माटे कहुं ठे जे.

टीकाः—उत्प्रव्रजितस्तु द्विधा सारूपी गृहस्थश्च ॥ तत्र सा
रूपी रजोहरणवर्जसाधुवेषधारी ॥ सचयावज्जीवं पूर्वाचार्यस्यैव ॥
तन्मुंमीकतान्यपि ॥ यानिपुनस्तेन नमुंमीकृतानि केवलंबोधिता

ન્યેવતાનિયમાચાર્ય મિચ્છંતિ, તસ્યાસૌદદાતિ તદીયાનિચતાનિ
જ્ઞવંતીત્યન પત્યસ્યાયં વિધિઃ ॥

અર્થઃ--જેણે પ્રવજ્યા મૂકી છે તે પણ બે પ્રકારનો છે એક તો
સા રૂપી તે રજોહરણ વિના કેવલ સાધુવેષનો ધરનાર છે. તે તો જા-
વજ્ઞાવ પૂર્વાચાર્યનોજ છે. ને તેણે મુંઠન કરેલા અથવા તેણે મુંઠન ન
કરેલા કેવલ પ્રતિબોધનેજ પમાડ્યા તે સર્વેતો જે આચાર્યને ઇચ્છે તે
નેજ એ આપે તે તેનાજ એ કહેવાય વિધિ છે તેજે શિષ્ય વિનાના
હોય તેનોજ એ વિધિ છે.

ટીકાઃ--સાપત્યસ્યત્વડપત્યાન્યપિ પૂર્વાચાર્યસ્યૈવ ॥ યદાહ ॥
સારુવી જાજીવં પુઠ્વાયરિયરિસ્સ જેય પઢાવે ॥ અહવાવિ એસઠં
દો ઇઠ્ઠાએ જસ્સ સોદેહ ॥ ગૃહસ્થઃપુનર્દિવિધો મુંઠિતઃ સશિશ્વ
સ ચ દ્વિવિધોપિ પૂર્વાચાર્યસ્ય ॥ યાનિચ તેનોત્પ્રવ્રજનાનંતરં વર્ષ
ત્રયાઞ્યંતરે બોધયિત્વા મુંઠીકૃતાનિ તાન્યપીતિ ॥ આહચ ॥ જો-
પુણગિહત્યમુંઠો અહવ અમુંઠોઝ તિન્નિ વરિસાણાઆરેણં ઘઢાવે
સયંચ પુઢાયરિયસઢે ॥

અર્થઃ--તે જે શિષ્ય પરિવાર સહિત છે તેને તો પોતાના શિષ્ય
છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનાજ છે; જે માટે તે કહ્યું છે જે ગૃહસ્થ પણ વઢી
બે પ્રકારનો છે એક તો મુંઠિતને બીજો શિશ્વા સહિત તે બે પ્રકારનો
છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનોજ છે ને જે તેણે પ્રવજ્યા મૂક્યા પઢી ત્રણ વર-
સમાં બોધ પમાડીને મુંઠન કર્યો છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનાજ છે તે કહ્યું છે જે.

टीकाः--एवं चाज्ञाव्यवस्थाया मागमे व्यवस्थापितायां
जवत्प्रकटिपतसामान्यगृहिविषयाज्ञाव्यवस्थायाः क्वावकाशः
येनेदानींतनरूढया प्रतिनियतगच्छविषयतया गृहपरिग्रहः
क्रियमाणो जवतः शोभेत ॥ किंच एवाप्पाज्ञाव्यवस्था
सुविहितानामेव प्रतिपादिता न पार्श्वस्थानां ॥

अर्थः--ए प्रकारे आगममां आज्ञाव्यवस्था स्थापी ठे तेमां
तमे कटपी जे सामान्य गृहस्थने विषे आज्ञाव्यवस्था तेने रहेवानो
अवकाश क्यां ठे जे जेणे करीने आ काळनी रुढिये नियम बांधी
पोतपोताना गच्छने विषे गृहस्थनो परिग्रह करो ठो ते केम शोभे
नज शोभे. वळी आ जे आज्ञाव्यवस्था ते तो सुविहितनेज करवानी
ठे एम प्रतिपादन कर्तुं ठे पण पासत्थाने करवानुं नथी प्रतिपादन कर्तुं.

टीकाः--नन्वेवं तर्हि सम्यक्तूदीक्षाक्षणे श्राद्धानां गुरवे स्व-
समर्पणमुपचारवचनं प्रसज्येत, तत्रेदानीं तथाविधशरीरादि-
चेष्टान्निव्यंग्यबहुमानसारं नैसर्गिकजक्त्या तथाज्जिदधतां तेषां
मौपचारिकज्ञावाज्ञावात् इतरथा सम्यक्त्वप्रतिपत्तेरनुपपत्तेः ॥

अर्थः--वळी तमो एम आशंका करता हो जे समकित
दीक्षाने अवसर गुरु पासे श्रावकनुं जे पोतापणाना समर्पणनुं वचन
ठे ते उपचार मात्र ठे एम अवानो प्रसंग आवशे, तो एवी आ कांइ
शंका न करवी केम जे ए अवसरे ते प्रकारनी शरीर आदिकनी
चेष्टायी जणानुं जे बहुमान ते पूर्वक स्वाज्ञाविक जक्तिए करीने तेम
कहेता एटवे पोतानुं समर्पण करता जे पुरुष तेमने उपचारिक जाव

ન હોય એ હેતુ માટે ॥ ને જો એમ ન કહીએ તો સમક્તિ પ્રાપ્તિની સિદ્ધિ ન થાય એ હેતુ માટે ॥

ટીકા:—તદુક્તં ॥ કાચક્તિસ્તસ્ય ચેનાત્મા સર્વથા નહિ યુજ્યતે ॥ અજ્ઞક્તેઃ કાર્યમેવાહુ, રંશેનાપ્યનિયોજનં ॥ નચૈવંગુરોરપિ તદનુમત્યાદિના તજ્ઞતાધિકરણપ્રસંગઃ ॥ મમકારવિરહિતત્વેન તસ્ય જગવદાજ્ઞયૈવ પ્રવર્ત્તમાનસ્ય તદજ્ઞાવાત્ ॥

અર્થ:—જેનો જ્ઞકિતિ કરીને આત્મા સર્વથા ન જોવાય તો તે પુરુષની એ જ્ઞકિતિ સારી ન કહેવાય કેમ જે અંશ માત્ર પણ જેને જોવાવું તેતો અજ્ઞકિતિનું કાર્ય છે. એટલે ગુરુને આત્માનું સમર્પણ કરવું તે ગુરુ સાથે પોતાનો આત્મા જોવા ને જો આત્મા અંશ માત્ર પણ ન જોવાય એ જ્ઞકિતિ ન કહેવાય. ને વઢી એમ પણ આશંકા ન કરવી જે ગુરુને પણ તેની અનુમોદના આદિકે કરીને તેમાં રહ્યાં જે અધિકરણ તેનો પ્રસંગ ગુરુને પણ થાય; કેમ જે તે ગુરુને મમતારહિતપણે જગવંતની આજ્ઞા કરીનેજ પ્રવર્ત્તપણું છે, માટે તે અધિકરણની પ્રાપ્તિ નથી.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ ગુરુણોવિ નાહિગરણં, મમત્તરહિયસ્સ એત્થ વત્થુંમિ ॥ તબ્જાવસુદ્ધિહેતું, આણાં પયટ્ટમાણસ્સ ॥ એતેન શ્રદ્ધાનુગુણ્યેન દાનોપદેશાદિના ગુરોર્યજ્ઞાદ્ધસ્વીકારસમર્થનં, તદપ્પસંગતમેવ ॥ સ્વીકારમંતરેણૈવ જ્ઞાવાનુરૂપ્યેણ ધર્મ વૃધ્ધર્યં ગુરોસ્તેષુ સદ્ધિપયદાનાદ્યુપેદશપ્રવૃત્તેઃ ॥ યદુક્તં ॥ નાજ્ઞણયત્તબ્જાવં, જહ્ હોંશ્મસ્સ ધર્મમવૃદ્ધિત્તિ ॥ દાણાહુવણસાજ, અણેણ તહશ્શત્થજશ્શવં ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे एणे करीने श्रद्धाने अनुसरतो जे गुरुनो दानादि उपदेश ए आदिके करीने जे श्रावकना अंगिकारनुं प्रतिपादन कर्तुं ते पण अघटतुंज ठे केम जे श्रावकनो अंगिकार कर्तुं विनाज जावने अनुसरतो धर्मनी वृद्धिने अर्थ गुरुनो ते श्रावकने विषे सत्पुरुषने दान आपवुं इत्यादिक उपदेशानी प्रवृत्ति ठे ए हेतु माटे ॥ जे माटे ते शास्त्रमां कहुं ठे जे.

टीकाः—यदप्युक्तं ॥ ग्रहिणां दिग्बंधोऽपि यतिवन्न दुष्यतीति तदप्यसमीचीनं ॥ दुविहा साहूण दिसा, तिविहा पुण साहुणीण विन्नेया ॥ इतिन्यायेन यतिदिग्बंधवद्ग्रहग्रबंधस्य क्वचिदप्यश्रवणादिति ॥ एवंच ग्रहपरिग्रहः सर्वथायतीनां नोचितः ॥

अर्थः—वळी तमे जे कहुं के यतिनी पेठे ग्रहस्थोने पण दिग्बंध करवामां दोष नथी इत्यादि ते पण तमारुं वचन अघटतुं ठे. केम जे शास्त्रमां एम कहुं ठे जे साधुने बे प्रकारनी दिशाने साध्वीने त्रण प्रकारनी दिशा जाणवी. इत्यादि न्याये करीने साधुना दिग्बंधनीपेठे ग्रहस्थने दिग्बंध करवानुं कोइ शास्त्रमां सांजलता नथी. ए हेतु माटे एम सिद्धांत थयो जे ग्रहस्थनो परिग्रह करवानुं साधुने सर्वथा अणघटतुं ठे. ॥ ५ ॥

टीकाः—चैत्यस्यजिन ग्रहस्य स्वीकरणं स्वायत्ततापादनं तत्र ॥ तुरत्रापि प्रथमद्वारादस्य जेदभाह ॥ गर्हिततमं प्रत्यह सकलचैत्यकृत्यचिंतातद्रव्योपजोगादिना लोकेऽप्यतिनिंदितं मातृपत्यं मठनायकत्वं स्याज्जवेत् यतेर्मुनेः ॥ एतदुक्तंभवति ॥

ચૈત્યસ્વીકારેહિ યતીનાં તચ્ચિંતનં સકલમનુષ્ટેયં તસ્યચારંજનો-
 ષવત્તયા દ્રવ્યસ્તવત્વેન યતીનાં નિવારણાત્ ॥ તદધિકગુણ-
 સ્થાનકજ્ઞાવસ્તવનિષ્ઠત્વાતેષાં ॥ તદશક્તસ્યચ દ્રવ્યસ્તવે-
 ધિકારાન્નિધાનાત્ ॥

અર્થ:-વઢી ચૈત્ય કેતાં જિનમંદિર તેનો સ્વીકાર એટલે પો-
 તાનું કરી રાખવું તે પણ અતિ નિંદ્ય છે. તેમાં તુ શબ્દ જે છે તે પ્ર-
 થમદ્વાર થકી આ દ્વારનો ખેદ કહે છે. ને સાધુને નિરંતર સમસ્ત
 ચૈત્યના કામકાજની ચિંતા કરવી તથા તે ચૈત્યના દ્રવ્યનો ઉપજોગ
 કરવો इत्यादિકે કરીને લોકમાં અતિ નિંદ્યપણું છે. ને તેથી મુનિને
 મઠપતિપણું હોય એ વાત કહી છે જે જો ચૈત્યનો અંકિારગ કરે તો
 નિશ્ચે સાધુને તે ચૈત્યનું ચિંતન આદિ સકલ કરવા યોગ્ય કાર્ય તેના
 આરંજનો દોષ આવે એ હેતુ માટે ને એ દ્રવ્યસ્તવ કહેવાય એ હેતુ
 માટે યતિને એનું નિવારણ કર્યું છે કેમ જે એ દ્રવ્યસ્તવ કરતાં અધિક
 ગુણસ્થાનક જે જ્ઞાવસ્તવ તેને વિષે તે મુનિને રહેવાપણું છે માટે ને
 જે જ્ઞાવસ્તવ કરવાને અશક્ત છે એટલે અસમર્થ છે તેને દ્રવ્યસ્તવ
 કરવાનો અધિકાર છે એમ કહ્યું છે.

ટીકા:-જ્ઞાવચ્છણ મુગ્રવિહારિયા ઉદવચ્છણં તુ જિણપૂઆ॥
 જ્ઞાવચ્છણાજ્જઠો,હવિજ્ઞાદવવણુ જુજ્જતો॥તચ્ચિંતનેતુ યતીનાં જ્ઞાવ
 સ્તવાજ્ઞાવપ્રસંગાત્ ॥ દ્રવ્યસ્તવસ્યચ ષટ્તજીવનિકાયવિરોધિ
 ત્વેન તતોન્ધૂનતરત્વાત્ ॥ તત્સંયમસ્યૈવચ પૂર્ણસ્ય જગવતા
 મન્નિમત્ત્વાત્ ॥

अर्थः—ते चैत्यना कामकाजनी चिंता करे त्यारे तो यतिने ज्ञावस्तवना अज्ञावनो प्रसंग थाय ए हेतु माटे ने जे द्रव्यस्तव ठे ते तो ठ जीव निकायनो विरोधी ठे ते हेतु माटे ते ज्ञावस्तव थकी अतिशय तेमां न्यूनपणुं ठे माटे ने जगवंते तेज संजमने पूर्णमान्या ठे जे ज्ञावस्तव रूप ठे ते.

टीकाः—यदाह ॥ द्रव्यतन्मय ज्ञावत्यन्मय द्रव्यतन्मयो बहुगुणुत्ति बुद्धिसिया ॥ अनिजणजणवयणमिणं, बज्जीवहियं जिणाविति ॥ बज्जीवकाय संजमद्वत्य ए सोविज्ज ए कसिणो, तो कसिणसंजमवि आ पुप्फाश्रियं न इहंति ॥

अर्थः—पाधरो ठे.

टीकाः—अथ चैत्ययमुद्दिश्यारंजादयोपि यतेर्न विरुध्यन्ते ॥ तथाहि ॥ जगवान् श्रीवैरस्वामी त्रिदशविनिर्मितमणिमय-विमानस्योपरिष्ठात्सातकौजमुज्जुंजमंजोजमध्यासीनो जृञ्जक वृन्दारकवृन्देनपुरतोविधीयमानाऽवि गानगानदृद्यनाद्यातोद्य-निनादपूरितसमस्तनजस्तलो हिमगिरिशिखरव र्त्त श्रीदे-वतायाः सकाशान्निर्गलसमुद्बलदतुब्बावन्ध्यसौगन्ध्यसुरजितककु-ष्कांताननानि विशप्रसूनानि हुताशनयहाच्चप्रसूनानि समादाय पुय्या तथागतायतनानि विहाय विहायसा मंदानिलचलश्चेत-केतनं जिननिकेतनं पर्युषणमहसि समाजगामेतिश्रूयते ॥ य-थोक्तं ॥ चेइयपूया किं वहरसामिणा मुणिअपुव्वसारेण ॥ न

કયાપુરીઃ તદ્યા મુરકંગસાવિ સાહૂણં ॥ અતસ્તચ્ચરિતમનુવર્ત-
માનાઃસંપ્રતિ કથં વયમુપાલંઙ્ગમહીમ ઇતિ ચેન્ન ॥

અર્થઃ--વઢી તમે કહ્યું જે ચૈત્યને ઉદ્દેશીને જે આરંજ આ-
દિક કરવા તે પણ યતિને વિરુદ્ધ નથી ॥ તેજ કહી દેખામે ઢે જે
જગવાન્ ઇટલે સમર્થ શ્રી વૈરસ્વામી દેવતાએ નિપજાવેલા મણિમય
વિમાન ઉપર સોનાનું વિકસ્વર કમલ તે ઉપર બેઠા, ને જુંજક દેવ-
તાના સમુદ્ધે આગલ કર્યાં જે સુંદરગાન તથા મનોહર નાટ્ય તેના
શબ્દવદ્ધે જેણે સમસ્ત આકાશતલ પૂરણ કર્યું ઢે એવી શોજાને ધરતા
થકા હિમાચલના શિખર ઉપર રહી જે શ્રી દેવતા તેના સમીપ થકી
અતિશે નઠલતી જે મોટી સુગંધી તેણે કરીને દિશારૂપી સ્ત્રીઝનાં
મુખ જેમણે સુગંધિમાન્ કર્યાં ઢે એવાં કમલ તથા હુતાશન ગ્રહ થકી
પુષ્પ એ બેને લેઈને મારગની નગરીઝમાં જે જે બૌદ્ધના મંદિર આવે
ઢે તેનો તેનો ત્યાગ કરીને આકાશ માર્ગે કરીને મંદ વાયુવદ્ધે જે
જિન મંદિરની ધોલી ધજા ચંચલ ઢે એ પ્રકારના જિનમંદિર પ્રત્યે
પજુસણના ઉત્સવને વિષે આવતા હતા. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું ઢે
જે ચૈત્ય પૂજા શું વઢર સ્વામિયે નથી કરી, કરી ઢે તે વઢરસ્વામિ
કેવા ઢે, તો જાણ્યું ઢે પૂર્વનું સાર જેણે એવા માટે તે પૂજા સાધુને
પણ મોક્ષનું ગ્રંથ ઢે એ હેતુ માટે તેમના ચરિત્રને અનુસરતા જે અમે
તે તમારા ઝલંજા યોગ્ય કેમ હોય નથીજ એવું લિંગધારીનું વચન
સાંજઢીને સુવિહિત વોલે ઢે જે એમ તમારે ન વોલવું.

ટીકાઃ--જગવચ્ચરિતસ્ય જવતામાલંબનીકર્તુમનુચિતત્વાત્
નહિ સ્તંવેરમસ્યઋયાઽસ્મદાદીનામિકુજઘ્નં યુજ્યતે ॥ તેનહિ

जगवता तथाविधसंघप्रार्थनया तथागतमनोरथपथमथनाय
स्वतीर्थप्रोत्सर्पणायच स्वपाणिग्रहणं विना पूर्वोचितानि धूपे-
नाऽचित्तीकृतानिच कुसुमानि सकृदानोतानि ज्वतांच माळा
काराणामिव सततं स्वयमुच्चयनगुंफनपाणिग्रहणादिना प्रकृत
प्रवृत्तिरुपलब्ध्यते ॥ अतो जगवच्चरितमालंब्य देवनमस्याञ्चनना
खोपजोगायैव केवलमजियुंजानाः कथंकारं ज्वंतो नव्रीकंते.

अर्थः—केम जे महा समर्थ पुरुषनुं आचरण तमारे आलंबन
करवुं घटतुं नथी, शाथी के मोटा हाथी शेरमी आखीने आखी
एटले कुचा कहायया विना जकण करी जाय ठे ते हाथीनी साथे
स्पर्द्धा करीने आपणा जेवाने आखी ने आखी शेरमी जकण क-
रवी योग्य नथी. ने ते जगवान् एटले महा समर्थ एवा वझर स्वा-
मीए तथा प्रकारनी एटले घणीज संघनी प्रार्थनाए करीने तथा
बौद्ध लोकोना मनोरथ मारगनुं मंथन करवाने एटले बौद्धनो परा-
जय करवाने, ने पोताना तीर्थना जय वृद्धि करवाने पोताना हाथे
लीधा विनाज पूर्वे धूपथी अचित करेलो जे पुष्पनो समूह, ते एक
फेरोज आणयो ठे ने तमारी तो माळीनी पेठेज निरंतर पोतानी
मेळे पुष्प चुंटवां तथा गुंथवां हाथे जालवां इत्यादि हालमां प्रवृ-
त्ति देखाय ठे ए हेतु माटे मोटा पुरुषना चरित्रनुं किंचित उठुं लेइने
देव नमस्कारनुं मिष लइने केवल पोताना उपजोगने अर्थेज पुष्पने
वावरता ने आ प्रकारनुं कपट जाषण करता तमो केम बोद्धतां
लजवाता नथी.

टीकाः—यदुक्तं ॥ चेश्यकुलगणसंघे, अन्नं वा किंचि कान-

निस्साए ॥ अहवावि अज्जवहरंतो सेवंती अकरणिज्जा ॥ ओहावणं
 परेसिं सतित्थओब्जावणं च वच्छद्धं, न गणिति गणेमाणा पुब्बु-
 च्चियपुष्फमहिमं च ॥ गणेमाणति आलंबनानिगणयंतः इत्यहो
 अविवेकसेकः सातिरेकः प्रव्रजितानामपि यदेवमंकुरयति महारं-
 जचूमीरुहान् ॥ चइण घरावासं आरंज परिग्गहेसु वटंती ॥
 जं सन्नाजेणं एयं अविवेयसामत्थं ॥ सन्नाजेणंति देवाचर्य-
 मेतदिति नामजेदेन ॥ मंसनिवित्तिंकाउं सेवइ दंतिक्खयंति ध-
 णिजेया ॥ इय चइज्जणारंजं परववएसा कुणइ बालो ॥ अथ, चोएइ
 चेइयाणं खित्तहिरन्नाइ गामगोणाइ ॥ लगंतस्सज्ज मुणियो तिगरण
 सुद्धी कहनु जवे ॥ इत्यादिना चैत्यक्षेत्रादिचिंतां विदधतो यते
 त्रिकरणशुद्धिं दूषयतः पूर्वपक्षिणो वचनादवसीयते यतेश्चैत्यो
 देशेनारंजो न दुष्यतीतिचेतन सिद्धांतार्था परिज्ञात् ॥ आगमे-
 ह्युत्सर्गतस्तावदारंजादिदोषेण सत्तायां क्षेत्रग्रामादीनां निषेध-
 एवप्रत्यपादि ॥ तथाच कुतस्त्या तच्चिंता यतेः ॥ अथ कथंचित्
 केनापि जडकादिना राज्ञाचैत्यस्य ग्रामादयो वितीर्णाः सन्ति ते
 च कदाचिद्वदन्ता केनापि ह्येनापहर्तुमारब्धास्तदा संघलाघव-
 रिरक्षिष्या साधुश्रावकाणां तच्चिंताऽनुज्ञाता यदि तु लोकादिना
 यतिः स्वयं देशनाद्वारेण वा तान् मार्गयेत्तच्चिंतां वा विदध्यात्तदा
 तस्य चारित्राशुद्धिरेव ॥

अर्थः-इत्यादि चैत्य संबंधी खेतीवामीनी चिंता करतो ते
 त्रिकरण शुद्धिने दोष पमामतो ने पूर्व पक्ष करतो एवो जे
 लिंगधारी तेना वचनयीज जाणीए ठीए जे यतिने चैत्यनो उदेश

करीने आरंभ करवा तेनो दोष नथी एम जो तुं कहेतो होय तो ते न कहेवुं. केम जे सिद्धांतना अर्थनुं परिज्ञान नथी, माटे एम कहो ठो ने सिद्धांतमां उत्सर्ग थकीज आरंभादि दोष करीने चैत्य सत्तामां एटले चैत्य संबंधी क्षेत्र गाम आदिकनुं जे करवुं तेनो निषेधज प्रतिपादन कर्यो ठे. तो ते चैत्य संबंधी खेतरगाम होयज क्यांथी ? जे तेनी चिंता यतिने करवी पके. ने एम करतां कदाचित् कोइ प्रकारे महा आग्रहथी कोइक नष्टकादि राजाए चैत्य संबंधी गाम आदिक आप्यो होय; तेने क्यारेक कोइपण वळवान पुरुषे हठातकारे लेवानो आरंभ कर्यो. त्यारे संघनी लघुता थाय माटे तेनी रक्षा करवानी इच्छाए साधु श्रावकने तेनी चिंता करवानी आझा आपी ठे. पण ज्यारे तो लोनादिके करीने यति पोतानी मेळे देशना द्वारे तेने मागी ले अथवा पोतानी मेळेज तेनी चिंता करे तो ते साधुना चारत्रपणानी अशुद्धताज आय ठे.

टीकाः--तट्टकं ॥ नन्नइ इत्थ विज्ञासा, जो एयाइं सयंवि-
मग्निजा ॥ नहु होइ तस्स सुद्धी, अह कोवि हरिज्जाएयाइं॥सव
वामेण तहिं, संघेणं होइ लग्गियवंतुं ॥ सचरित्तचरित्तीणं एयं
सवेसि कज्जांति ॥ अतःकथं सस्पृहतया चैत्यारंभं कुर्वतामधुना
तनमुनीनां न दोषइति ॥ यदिच संप्रति संपूर्णज्ञावस्तवस्या-
शक्यत्वेन तदपेक्षया चैत्यकृत्यचिंतनमपि महाफलमन्युपेयते
तदा तेजकरजोहरणादिपरिहारेण गृहिनेपथ्यमन्युपगम्य
जिनपूजनमाद्रियतां ॥

अर्थः--ए हेतु माटे स्पृहाये सहित चैत्यनो आरंभ करना

आ काळना यतिने केम दोष न लागे. ने ब्रळी जो आ काळमां एवो संपूर्ण ज्ञाव ठे जे ज्ञाव पूजा करवा समर्थ नथी. माटे तेनी अपेक्षाए चैत्य संबंधी चिंता करवी तेमां पण मोटुं फळ ठे एम जो जाणता हो तो ते साधुपणाने जणावनार रजोहरणादिक तेनो त्याग करीने गृहस्थना आचूषणरूप रूप जे जिनपूजा तेनो आदर करो.

टीकाः—यदुक्तं ॥ जइ न तरसि धारेणं, मूलगुणजरं सउत्तर गुणंच ॥ मुतूण तोतिचूमी सुसावगत्तं वरतरागं ॥ अरहंतचे-
इआणं, सुसाहुपूयारउ दढायारो॥ सुस्सावगो वरतरं, न साहुवे-
सेण चुअधम्मो ॥ रजोहरणादिलिंगं विव्रतां तु चैत्योद्देशनापि
यतीनामारंजविधानं महते पापाय लोकशोकायच ॥ यदाह ॥
ठज्जीवनिकायदयाविवज्जिउ नेव दिख्खिउ न गिही॥ जइधम्माउं
चुक्को, चुक्कइ गिहिदाणधम्माउं ॥

अर्थः—रजोहरणादि लिंग धारण करनार यतिने तो चैत्यनो नद्देश करीने आरंज करवो ते मोटा पाप जणी ठे ने लोकने शोक जणी ठे.

टीकाः—तथा ॥ संप्रतिव्रतिवेषेण, लोकमोपक्रमेष्वाहो॥ सि-
तांबरेषु जातेषु, चौराः किं निर्मिता मुधेति ॥ एतेनोक्तन्यायेन संप्रति
गृहमेधिनामित्यादिना यतीनां चैत्यस्वीकारसमर्थनंतदपि श्रद्धा
समृद्धानां केषांचिच्छ्रद्धाना मद्यापिश्रुतोक्तविधिना चैत्यचिंता-
करणादर्शनेन निरस्तं ॥

अर्थः—वळी आ काळमां साधुवेपे करीने उगी लीधामां समर्थ एवा श्वेतांबरी त्रिहु जगतमां विद्यमान ठे ते शुं करवा चोर, मिथ्या, निपजाव्या हशे ? माटे ए मोटुं आश्रय ठे. एकहो जे न्याय सेणे करीने, 'संप्रति गृहमेधिनां,' इत्यादि वचनथी आरंजीने यतिने चैत्यनो अंगिकार करवानुं प्रतिपादन कर्तुं हुतुं ते सर्वेनुं खंरुन थयुं. केम जे श्रद्धावंत केटलाक श्रावक हजु सुधी पण शास्त्रमां कहेला विधि प्रमाणे चैत्यनी चिंतादिक करे ठे तेने प्रत्यक्ष जोडण ठीण ए हेतु माटे.

टीकाः—यद्यपि चैत्यस्वीकारार्थतया, सीलेह मंखफल ए इत्यागमोपदर्शनं तदष्टसंगतं ॥ अस्यान्यार्थत्वात् ॥ तथाहि ॥ केचित् सुविहिता विहारक्रमेणांतरा कंचिदुबन्नश्रावकं मध्यस्थ-चूरिलोकमंतःस्थितचैत्यचिंतानिरवधानं देवकुलिकजीर्णशीर्णं प्रायैकजिनसदनाधिष्ठितं ग्राममेकं प्राप्तास्तत्रच तेपवादेन देव-कुलिकानां शिक्षाद्यर्थं देवकुलं गताएतत्समारचनसंज्ञवे कालेन गच्छता तत्रत्यलोकस्य ऋद्धकतया जैनमार्गान्युपगम गुणं सुविहितसंपातेन संज्ञावयंतो देवकुलिकान्प्रत्याहुःसीलेहेत्यादि ॥

अर्थः—जो पण चैत्यनो अंगिकार करवाने 'सीलेहमंख' इत्यादि आगम वचन देखामयां, ते पण अघटतां देखामयां केम जे ए आगमनो अर्थ बीजो ठे. तेज कही देखामे ठे जे केटलाक सुविहित साधुने अनुक्रमे विहार करता थका कोइक वच्चे एवुं गाम आव्युं जे तेमां श्रावकनो उद्देद थयो ठे पण गाममां तो लोकनी वस्ती घणी ठे ने तेमां चैत्यनी चिंता करवामां असावधान एव

પૂજારી રહ્યા છે ને જૂનું ને બહુધા પમેલું એવું એક જિનમંદિર જે ગામમાં છે એ પ્રકારના ગામમાં આવ્યા સતા તેમાં તે સુવિહિત સાધુ અપવાદ માર્ગે દેવપૂજારીની શિક્ષાદિકને અર્થે દેવકુળમાં ગયા ને વિચાર કરે છે જે આ ચૈત્યનું સમારવું થયે સતે આ ગામના જડિક લોક છે તે જૈન માર્ગનો અંગિકાર કરશે, એવું સંમત થઈ કેમ જે સુવિહિત પુરુષનું જે આગમન છે તે જૈન માર્ગનો અંગિકાર કરવારુપ ગુણ જાણી છે માટે દેવકુલીક પ્રત્યે તે સુવિહિત બોલે છે જે ‘સીલે-હમંચ’ શ્ત્યાદિ ગાથાએ કરીને કહે છે.

ટીકા:—જોદેવકુલિકા એતાનિમંચફલકાનીવ મંચફલકાનિ યથા મંચસ્ય ફલકોજ્જ્વલતયા આસનિર્વાહ એવં જવતામપિ ચૈત્યનિર્મલતયા તત્સદનસજ્જાતયાચ નિર્વાહઃ ॥ અતો નિર્વાહહેતુચૈત્યાનિ શીલયત સમારચયત ॥ ઇતરે સુવિહિતાઃ ચોયંતિ પ્રેરયંતિ તંતુમાશ્સુ લૂતાતત્વપ્રસારણાદિષુ ॥ અથ તે લિંગિનઃ સવૃત્તયઃ ચૈત્યચિંતા વિનાપિ પ્રાક્સંચિતદ્રવિણનિચયેત વિદ્યમાનનિર્વાહા સ્તદા તાન્ અન્નિયોજયંતિ ॥ અંબાક્ષિંતિ નિષ્ઠુરવાચા શિક્ષયંતિ ॥ યથાજ્ઞોઽજ્ઞાકિમિત્યેતાનિ ચૈત્યાનિ ન સમારચયથ યતેતાનિવિના પશ્ચાદપિ ન જવિતા જવતાં નિર્વાહઃ ॥

અર્થ:—જે જો દેવકુલિક આજે ચૈત્ય છે તેતો મંચફલક જેવાં છે એટલે મંચ તે કોશ્ક જાતિ વિશેષ પુરુષ, તે પોતાની આ જિવિકાના કારણરુપ જે ચિત્રફલક તેની ઉજ્જ્વલતા રાખે તો તે થકી તેનો જેમ નિર્વાહ થાય છે તેમ તમારે પણ ચૈત્યની નિર્મલતા

રાખવી તથા તેની સારી સંજાલ કરવી તેથી તમારો નિર્વાહ છે માટે નિર્વાહના કારણરૂપ જે ચૈત્ય તેને સમારો ઘટલે ઠીક કરો ને વઢી સુવિહિત એમ પ્રેરણા કરે છે જે આ કરોઢીયાનાં જાઢાં કાઢી ના-
ખીને સાફ કરો. ઇત્યાદિ પ્રેરણા કરે છે તો પણ વઢી તે લિંગધા-
રીયો પોતાની આજીવિકાએ સંપૂર્ણ છે તેથી ચૈત્યની ચિંતા કર્યા
વિના પણ પ્રથમથી સંચય કરેલો જે દ્રવ્યનો સમૂહ તેણે કરીને તે-
મનો નિર્વાહ વિદ્યમાન છે. એવું દેખે ત્યારે તેમને કઠોર વાણીથી
શિક્ષા આપે જે જો અજ્ઞાની આ ચૈત્યની કેમ સંજાલ કરતા
નથી, જે માટે એ ચૈત્ય વિના પઢીથી પણ તમારો નિર્વાહ નહિ થાય.

ટીકા:—અણિચ્છત્તિ ॥ અથ દેવકુલિકાઃ સાતલંપટતયૈત-
દપિ કર્તુનેહંતિ તદા સુવિહિતાઃ સ્વયમેવ તંતુજાલાદીનિ ફેલિંતિ
અપસારયંતિ ॥ નપહાસજ્ઞયાદ્ ગૃહિનિરદ્શ્યમાનાઃ કથમેવં
સુવિહિતાનાં સ્વયં ચૈત્યસમારચનપ્રવૃત્તિરિતિ યદિ કશ્ચિદ્બ્રૂયાત્
તત્રૈત્સમર્થના યેદંગાથા યુગલમુત્તિષ્ટતે ॥

અર્થ:—હવે દેવકુલિક અતિશય સાતા સુખમાં લંપટ થયા
છે માટે એ કરોઢીયાનાં જાઢાં દૂર કરવાં ઘટલું પણ કરવા ન શકે
તો તે સુવિહિત પોતાની મેઢેજ તે તંતુજાલ આદિકને દૂર કરે છે.
તેમાં પણ ગૃહસ્થ લોક જેમ ન દેખે એવી રીતે તે કામ કરે છે કેમ
જે સુવિહિત સાધુની પોતાની મેઢે ચૈત્યને સમારવું તેમાં આ પ્રવૃત્તિ
કેમ થઈ ? એ પ્રકારનું ગૃહસ્થ લોક નપહાસ કરે તેના જ્ઞયથી. જો
વઢી કોઈક આ વાતમાં સંશય કરે તો તેના સર્મર્થનની કરનારી
આ બે ગાથા પ્રસંગથી લખીયે ઢીણ.

ટીકા:-અજ્ઞાતાવે જયણાશ્ચગ્ગના સો હવિજ્જ મા તણાપુવ્વ
 કયાયગણાશ્સુ ઈસિંગુણ સંજવેશ્સહરા ॥ ચેદ્વયકુલ્લગણસંવે આ-
 ચરિયાણં ચ પવયણસુણ્યા ॥ સઙ્ગેસુવિ તે હ કયં, તવસંજમમુજ્જુમં-
 તેણાસ્યાર્થ:-અન્યાજ્ઞાવે શ્રાવકાદ્યજ્ઞાવે યતસ્તત્ર શ્રાદ્ધા ન સંતિ
 યેન તણ્વ સમારચનં કુર્વીરન્ અતઃસ્વયંયતનયા કુર્વંતિ ॥ માભૂ-
 ચ્ચૈત્યસમારચનં ॥ કાવોદ્દાનિરિતિચેત્ અતઃશ્રાહ ॥ માર્ગનાશો જૈન
 માર્ગોચ્છેદોમાત્રૂત્તત્રતેન હેતુના પૂર્વકૃતાયતનાદિષુ ચિરંતનજિ-
 નગૃહ્ણેષુ ઈષદ્મુણસંજવે સતિ મનાગ્લોકસ્ય જિનમાર્ગપ્રવૃત્તિ
 સંજાવનાયાં ॥

અર્થ:-આ બે ગાથાનો અર્થ ટીકાકાર લખે છે જે શ્રાવક
 આદિનો અજ્ઞાવ સતે જે હેતુ માટે તે ગામમાં શ્રાવક રહેતા નથી,
 જે તે ચૈત્યનું સમારવું ઇત્યાદિ કરે. એ હેતુ માટે સુવિહિત યતનાયે
 કરીને તે કામ કરે છે. ત્યારે કોઈ કહેશે કે ચૈત્યનું સમારવું ન થાય
 એમાં તમારી શી હાની છે ? એવી આ શંકા કરે તો તે ઉપર કહે
 છે જે વૈતમાર્ગનો ઉચ્છેદમાં થાય તે ગામમાં એ હેતુ માટે પૂર્વે કરેલાં
 માટે અતિશયજુતાં થયેલાં જિનમંદિર વિદ્યમાન છે તે થોડોક ગુણ
 થવાનો સંજવ છે. એટલે લોકને જિન માર્ગમાં પ્રવૃત્તિ થાય એમ
 સંજવ છે.

ટીકા:-અયમાશયઃ ॥ તત્રહિ દેશેતદેવકં જિનજ્ઞવનં તતશ્ચ
 શ્રાવકાજ્ઞાવેન દેવકુલ્લિકાનાંચસુખરસિકત્વેન ચૈત્યચિંતાદ્યજ્ઞા-
 વે તત્રદેશે જિનગૃહાજ્ઞાવાન્માર્ગોચ્છેદોમાત્રૂદિતિ ॥ તત્રત્યલ્લોકસ્ય

माध्यस्थेन गुणसंज्ञावनया सुविहिता अपितत्र जिनगृहे कां-
चिच्चिंतायतनया विरुति ॥

अर्थः—आ अजिप्राय ठे जे ते देशमां एकज जिन जवन ठे ने
तेमां श्रावक नथी ने देवकुलिक ठे ते घणा सुख शीलिया ठे माटे
चैत्य चिंतादिक कांइपण करी शकता नथी माटे ते देशमां जिन
मंदिरनो अज्ञाव ठे तेथी मार्ग तो उछेद न थाय ए हेतु माटे ने
मध्यस्य दृष्टिए जोतां ते देशना लोकने गुण थवानुं संजवे ठे. माटे
सुविहित पण ते जिनमंदिरने विषे यतनाये करीने कांइक चिंता
करे ठे एटले तेने पोते पण समारे ठे.

टीकाः—॥ इहरति ॥ इतरथा एवंविधगुणान्नावे चैत्यकुल
गणसंघाचार्यप्रवचनश्रुतेषु सर्वेष्वपि वैयावृत्यस्थानेष्वेव तेषु
तेषुतेन सुविहितेन कृतं वैयावृत्यं तपः संयमोद्यमं कुर्वतेति ॥ एवं
रूपालंबता नावे सुविहितस्य न चैत्यचिंताया काचित् स्वार्थ
सिद्धिः संयमोद्योगस्यैव तस्य सर्वोत्तमत्वादित्यर्थः ॥

अर्थः—जो एम न होय तो एटले ए प्रकारनो गुण न होय
तो तप संयममां उद्यमवंत एवा ते सुविहित साधु जे तेमणे चैत्य
१ कुल २ गण ३ संघ ४ आचार्य ५ प्रवचन ६ श्रुत, ए सर्व विया-
वच्छ करवानां स्थानक तेमने विषे वियावच्छ करीज ठे. केम जे
ए रुपनुं जो आलंबन न होय तो सुविहितने चैत्यचिंता करवाथी
कांइपण स्वार्थ सिद्ध करवानी नथी तेमने तो संजमने विषे उद्योग
करवो एज सर्वोत्तमपणं ठे एवो अर्थ ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—एवंचास्या गमस्य तात्पर्ये नास्माच्चैत्यस्वीकार-
सिद्धिः ॥ मार्गोच्छेदज्ञयेनहि श्रावकाज्ञावे तच्चैत्यसमारचनं प्रति
सुविहितानां देवकुलिकप्रेरणं नतु यतीनां कृत्यमेतदित्यजिसं-
वातेन ॥ अतः कथमयमागमश्चैत्य स्वीकारार्थतया यतीनां प-
र्यवस्येदिति ॥

अर्थः—माटे ए आगमनुं तात्पर्यं विचारी जोतां ए थकी
चैत्यनो अंगिकार करवो ए वात सिद्ध यती नथी ने श्रावकनो अ-
ज्ञाव ठे ते मार्गोच्छेद थवाना जय थकी ते चैत्यनुं समारवुं कह्युं माटे
सुविहित यतिनुं ए कृत्य ठे एटले सर्वे सुविहितने ए करवा योग्य
ठे एवा अनुसंधाने करीने देवकुलिकने प्रेरणा करवी एवो ए आ-
गमनो अजिप्राय नथी. ए हेतु माटे यतिने चैत्यनो अंगिकार करवो.
ए प्रकारे ए आगमनो ज्ञावार्थ केम सिद्ध थाय ? नज थाय.

टीकाः—एवंच त्वमेव परिज्ञावय मार्गानुसारिण्यामनीषया
यन्मुनेर्देवाधिकारं चिंतयतः कथं माठपत्यमतिकुत्सितं न प्रस-
ज्यतइति ॥ लौकिकाअप्पाहुः ॥ यदीच्छेत्ररकं गंतुं, सपुत्रपशुवां-
धवः ॥ देवेष्ट्रधिकृतिंकुर्याजोषुच ब्राह्मणेषुच ॥ तथा ॥ नरकाय
मतिस्तेचेत्, पौरोहित्यं समाचर ॥ वर्षयावत्किमन्येन माठपत्यं
दिनत्रयमिति ॥

अर्थः—वली ए मार्गने अनुसरति बुद्धिये तुं पण विचारी जो
जे देवाधिकारनी चिंता करनार मुनिने मठपतिपणुं केम अतिशय

નિંદિત નહિ હોય. એતો અતિશય નિંદા થવાનોજ પ્રસંગ છે કેમજે લૌકિક શાસ્ત્ર પણ એમ કહે છે જે પુત્ર, પશુ, બાંધવ તેમના સહિત જો નરકમાં જવાની ઇચ્છા હોય તો દેવને વિષે તથા બ્રાહ્મણને વિષે અધિકાર કર ને વળી જો તારી નરકમાં જવાની મતિ હોય તો એક વરસ સુધી પુરોહિતપણું કર ને વળી તે કરતાં એ સર્વે નરકમાં જવાનાં સાધનનું શું પ્રયોજન છે એક ત્રણ દિનસુધી મઠપતિપણું કર. જેણે કરીને કુટુંબ સહિત નરકની પ્રાપ્તિ શીઘ્ર થાય इत्यादि महा निंदितपणुं अन्य दर्शनमां પણ છે.

ટીકા:—શ્દાનીં નિગમયતિ ॥ इतियस्मादर्थे यस्मात् एव मित्युक्तक्रमेण व्रतवैरिणी चारित्रप्रतिपंथिनी इतिहेत्वार्थो जि-
त्रक्रमःसचाग्रे योदयति॥ ममता अर्थादिषु स्वीकारबुद्धिः इति त-
स्माद्धेतो नैयुक्ता नोपपन्ना मुक्त्यर्थिनां निर्वाणान्जिज्ञाषिणां मु-
नीनामिति वृत्तार्थः ॥

અર્થ:—હવે એ વાતની સમાપ્તિ કરતા સત્તા કહે છે ॥ જે
इति શબ્દનો એવો અર્થ કરવો, એટલે જે હેતુ માટે પૂર્વે કહ્યો એક્રમ
થકી ચારિત્રની વૈરી એટલે નાશ કરનારી મમતા છે એટલે દ્રવ્યા-
દિકનો અંગિકાર કરવાની બુદ્ધિ એ પ્રકારની છે. એ હેતુ માટે મુક્તિના
વાંઢક મુનિને એ મમતા કરવી યુક્ત નથી, એમ એ કાવ્યનો અર્થ છે.

ટીકા:—સાંપ્રત મસંયસાદિદોષપ્રદર્શનેનાપ્રેક્ષિતાવ્યાસન
દ્વારં નિરાકર્તુમાહ ॥

अर्थः—हवे असंजम आदि दोष देखामवे करीने पळेवण न थाय एवां आसन तेनो द्वार प्रत्ये निषेध करता सता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

ज्वति नियतमत्रा संयमःस्याद्विज्ञूषा, नृपतिककु-
दमेतल्लोकदासश्च जिह्वोः ॥ स्फुटतरश्च संगः सात
शीलत्वमुच्चै, रिति नखलु मुमुक्षोः संगतं गब्दिकादि
॥ ११ ॥

टीकाः—ज्वति जायते नियतं सर्वदा अत्र गब्दिकाद्यासने
ऽसंयमो जीवरक्षाऽज्ञावः ॥ गब्दिकादेर्नित्यस्यूतत्वादिना प्रत्यु-
पेक्षणाद्यज्ञावे विवरादिना तदंतःप्रविष्टानां तदंतरेचोत्पन्नानां
वा त्रसादीनां तत्रोपवेशनेन विनाशसंज्ञवात् ॥ जिह्वोरितिवृत्त
मध्यस्थपदं सर्वत्र संबध्यते स्यात् ज्वेत् विज्ञूषाशोभा तत्रोपवि-
ष्टस्य जगतोऽप्युपरिवर्त्यहमिति विज्ञूषाकार्याजिमानप्रवृत्तेर्विज्ञू-
षा च यतीनामवश्यं वर्जनीया ॥

अर्थः—गादी आदिक आसन राखे ठेते निश्चे निरंतर अ-
संजम थाय ठे एटले जीव रक्षा थइ शकती नथी केम जे गादी
आदिक जे आसन ते निरंतर शीवेलां ठे ए हेतु माटे पमीलेहण आ-
दिक थइ शकतुं नथी माटे तेनां ठिड्ढ आदि द्वारे करीने तेमां पेठा
जे जीव तेमनुं तथा तेमां उत्पन्न थया जे त्रसादिक जीव तेमनुं ते

આસન ઉપર બેસવાથી વિનાશ થવાનો સંજવ છે. વ્રતને મધ્યે રહ્યું જે જિહ્વા ઇટલું પદ તેનો સર્વ જગાએ સંબંધ કરવો. જિહ્વા ઇટલે સાધુ તે ગાદી ઉપર બેસે ત્યારે હું જગતના પણ ઉપરી રહેનાર હું એ પ્રકારની શોજાથી કાર્ય કરવામાં અજિમાનની પ્રવૃત્તિ થાય એ હેતુ માટે ને મુનિને શોજા તો અવશ્ય ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ વિભૂસાવત્તિયં જિજ્ઞસૂ, કમ્મં બંધશ્ચિક્ષણં
॥ સંસારસાગરે ઘોરે, જેણં પમ્હ ડુત્તરે ॥ ઇતિ ॥

અર્થ:—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે શોજામાં વર્તતો જે જિહ્વા તેને ચીકણાં કર્મ બંધાય છે ને તે કરીને જિહ્વા જે તે શોજાએ કરીને મહાઘોર ને ડુઃખથી તરાય એવો જે સંસારરૂપી સમુદ્ર તેમાં પડે છે, શ્યાદિ શાસ્ત્ર વચન છે.

ટીકા:—નૃપતે રાજઃકકુદં ચિહ્નં રાજાદીનામેવ પ્રાયેણ મહર્જિકાનાં તત્રોપવેશદર્શનાત્ ॥ લોકહાસો જનતોત્પ્રાસનં ચ શબ્દોદોષસમુચ્ચયે જિહ્વોર્યતેઃ ॥ અહોજિહ્વોપજીવિનો મુંઘિતા અપ્યેવંવિધાસનેષૂપવિંશતીત્યાદિસેર્ષ્યજનવચનશ્રવણાત્ ॥ સ્ફુટતરો લોકપ્રકટઃફહ ગબ્દિકાદૌ સંગઃ પરિગ્રહો મહાધનત્વેન મૂર્છાદેતુત્વાત્ ॥ સાતશીલત્વં સુખલાલસત્ત્વં ॥ તદંતરેણ હંસરૂતાદિપૂર્ણેષુ સ્પર્શેષુ તથાવિધાસનેષુ યત્વનુચિતતયા સિદ્ધાંત નિષિદ્ધેષૂપવેશાઽસંજવાત્ ॥

અર્થ:—વઢી એ ગાદી આદિક આસન રાજાનું ચિહ્ન છે ને

વહુધાણ રાજા આદિક મહર્ષિ લોક તે તેવા આસન ઉપર બેસે છે એમ દેખીએ ઢીએ, ને વઢી યતિની લોકમાં હાંસી થાય છે. ચ શ-
બ્દનો એ અર્થ છે જે દોષનો સમૂહ એથી થાય છે. લોકની હાંસી
એમ થાય છે જે અહો ! ત્રીજી માગીને આજીવિકા કરનાર મુંઝત
માથાવાલા પણ આ પ્રકારના આસન ઉપર બેસે છે ઇત્યાદિ ઇર્ષા
સહિત લોકનાં વચન સંજ્ઞલાય એ હેતુ માટે લોકમાં અતિશય
પ્રસિદ્ધ ગાદી આદિકનો પરિગ્રહ છે તે મહા ધનપણે સંસારમાં મૂ-
ર્ખાનું કારણ છે ને વઢી સુખકારી જેનો સ્પર્શ છે ને અતિશય કો-
મલ રૂ આદિક વસ્તુએ ઝરેલાં સાત શીલપણને જણવનાર એવાં તે
સિદ્ધાંતમાં મુનિને અઘટિતપણે બેસવાનો નિષેધ કરેલો છે માટે
ગાદી આદિક આસન તેને વિષે સાધુને બેસવાનો સંજ્ઞવજ નથી.

ટીકાઃ—ઉચ્ચે રતિશયેન ઇતિહેતૌ એચ્યો હેતુચ્યો ન ચ્વલુ
નૈવ ચ્વલુ રવધારણે મુમુક્ષોર્મોક્ષાર્થિનો યતેઃ સંગતં યુક્તિયુક્તં
ગબ્દકિઆસનં ઉપજ્ઞોગતયેતિ શેષઃ ॥ લોકપ્રસિદ્ધો રૂતાદિ-
ચૂતઆસનવિશેષો ગબ્દિકા ॥ આદિશબ્દાન્મસૂરકસિંહાસ-
નાદિપરિગ્રહઃ ॥ એતેન યદપિ—નાણાહિઊવરતરમિત્યાદ્યાગમ
બલેન પ્રવચનપ્રજ્ઞાવનાંગતયા યતીનાં ગબ્દિકાસિંહાસનાદ્યાસ-
નોપવેશનસમર્થનં તદપિ સુખશીલતાવિલસિતં ॥

અર્થઃ—મોક્ષના અર્થી યતિને ગાદી આદિક આસન અતિ-
શય અઘટિતજ છે. ‘ ન ચ્વલુ ’ એ અવ્યયનો નિશ્ચયવાચક અર્થ છે,
માટે યતિને એ પ્રકારના આસનનો ઉપજ્ઞોગ કરવો તે યુક્તિ યુક્ત
નિશ્ચે નથીજ. ‘ ઉપજ્ઞોગતયા ’ એટલું પદ ઉપરથી શેષ લેવું. લોક-

માં પ્રસિદ્ધ રૂ આદિ વસ્તુએ ઝરેલું જે આસન વિશેષ તે ગાદી કહીએ. આદિ શબ્દથી મશરૂની તલાઈ સિંહાસન इत्यादિકનું ગ્રહણ કરવું. एणे કરીને જે પૂર્વે ‘નાણાહિત’ इत्यादि આગમ વચનનું બલ લઈને પ્રવચનનું પ્રજાવક અંગપણે યતિને ગાદી સિંહાસન આદિક આસન ઉપર બેસવાનું પ્રતિપક્ષીએ પ્રતિપાદન કર્યું હતું તે સર્વે પણ સુખશીલીયાપણાનો વિલાસ છે.

ટીકા:—તથાહિ॥ કિં યતેર્મહાર્હગબ્દિકાદ્યાસનોપવેશનમેવ પ્રવચનપ્રસિદ્ધસમ્યગ્જ્ઞાનાદિત્રયાન્નિવ્યંજનં ? ન તાવવદાયઃ॥
इदांनीतनरूढया निर्गुणस्य कस्यचिदनागमझस्याचार्यादेः सदसि व्याचिख्यासया महार्हासनोपवेशनेपि प्रवचनप्रज्ञावनाया अनुपपत्तेः प्रत्युत तादृशस्तस्य तथाभूतासनमध्यासीनस्य केनापि तर्ककर्मशवाग्जद्विशद्वियतारातिकोविदेन प्रतिवादिना हिसस्य स हृदय हृदयंगम प्रतिवचनाज्ञावेन महाप्रवचन लाघवापादनात् ॥

અર્થ:—તેજ પ્રતિપાદન કરે છે જે યતિને મોટા મોટા મૂલની ગાદી આદિક આસન ઉપર બેસવું એજ પ્રવચનની પ્રજાવનાનું અંગ છે કે પ્રવચનમાં પ્રસિદ્ધ એવું સમ્યગ્ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર એ ત્રણનો પ્રકાશ કરવો એ પ્રવચનની પ્રજાવનાનું અંગ છે તેનો ઉત્તર બોલું તેમાં પ્રથમનો પક્ષ તે તો અંગિકાર કરવા યોગ્ય નથી. કેમ જે આ કાઠની રૂઢીએ કોઈક આચાર્ય આદિક તે આગમનો અજાણ છેને ગુણરહિત છે તેને સજ્ઞામાં વ્યાખ્યાન કરાવવાની ઇચ્છાએ મોટા મોટા મૂલના આસન ઉપર બેસારીએ તો પણ પ્રવચનની પ્રજાવના તેથી અશક્ય

नथी. जलटो ते पुरुष प्रवचननी लघुता करे ठे. केम जे ते पुरुष तेवा प्रकारना आसन उपर बेठे ते वखत कोइक आकरी वाणीरूपी शस्त्रना प्रहारवते शत्रुना पराजय करवाने पंक्ति एवो तर्कवादी प्रतिवादी पुरुष ते पराजय पमाये ठे. शायी के पंक्तिना मनने प्रसन्न करे एवो तेथी उत्तर न थाय ए हेतु माटे तेवो पुरुष तो प्रवचननी लघुता करनार ठे.

टीका:—तथाच पठ्यते ॥ गुणै रुतुंगतां याति, नचोच्चासन संस्थितः ॥ प्रासादशिखरस्थोपि काकः किं गरुमायते ॥

अर्थ:—वली ते उपर साहित्यनो श्लोक आ प्रकारनो कहेवाय ठे जे गुणे करीने मोटापणुं पमाय ठे. पण उंचा आसन उपर बेठाथी नथी पमातुं. जेम मोटी हवेलीना शिखर उपर कागसो जइने बेठे पण ते शुं गरु पक्षीनी पेठे मोटापणानुं काम करी शकशे ? नहि करे. तेम ते पुरुष पण प्रवचननी प्रभावना नहि करी शके.

टीका:—अथ द्वितीयः ॥ तर्हितत्रैव प्रभावनाकटपलता मूलतया प्रयत्यतां किंवृहदासनाद्याटोपेन मुग्धजनबंधीकरणेन ॥ यदुच्यते ॥ गुणेषु यत्नः क्रियतां, किमाटोपैः प्रयोजनं ॥ विक्री-यंते न घंटान्नि, गावः क्षीरविवर्जिताः ॥

अर्थ:—हवे बीजो पक्ष अंगिकार करो जे गुणने विषे प्रयत्न करवुं केम जे ते गुण मांहेज प्रभावनारूपी कटपलतानुं मूलपणुं रखुं ठे माटे जोळा माणसने बंधन करनार एवो मोटा आसननो आटोप

तेणे करीने शुं? जे माटे नीतिवचन आ प्रकारनुं ठे जे गुणने विषे प्रयत्न करवुं तेमां आटोपनुं शुं प्रयोजन ठे केम जे ते उपर दृष्टांत जेम दूध रहित गाय ते घंटावते वेचाती नथी. एटले जेम कोझक गाय सदाकाळ दूध देतीज नथी. ते तेनुं सारुं मूल उपजाववा वास्ते तेनी कोटे घणी घंटाउं बांधीने आटोप करीए पण तेनुं मूल सारुं उपजे नहि तेम गुण विना केवळ मोटा मोटा आसन उपर बेठा तेणे करीने प्रवचननी प्रज्ञावना थायज नहि.

टीका:—आगमे च शिष्योपध्यादिजिरेवसूरिनिषद्याविधानाभिधानात् ॥ उपदेशमालायामपि ॥ नवि धम्मस्स ज्जरुक्के-
त्यत्र ज्जरुक्का वृहदासनाद्याटोप इति व्याख्यानानेन वस्तुतः सिंहा-
सनाद्यासननिषेधप्रतिपादनात् ॥ किंचाप्रत्युपेक्षत्वेनाकटप-
नीयतयागमनिषिद्धदूष्यपंचकांतर्वर्तित्वेन गब्दिकाद्यासनस्य
प्रवचनप्रज्ञावनानंगत्वात् ॥

अर्थ:—आगमने विषे पण कह्युं ठे जे शिष्य तथा उपधिइ-
त्यादिके करीनेज सूरिने निषद्यानु विधान कहेवापणुं ठे एटले सूरि
आवे त्यारे शिष्य आसन पाथरी आपे, त्यारे जो सिंहासन उपर बे-
सवानुं होय तो एस नकहेत. उपदेशमालासां पण 'नविधम्मस्सज्ज-
रुक्का' ए जगाए ज्जरुक्का जे मोटा आसनादिकनो आटाटोप एस
व्याख्यात्र करवे करीने वस्तुताए सिंहासनादि आसननो निषेधनुं
प्रतिपादन देखाय ठे ए हेतु माटे. वळी जेनी पम्हिलेहण न थइ
शके माटे अकटपवापणे आगममां निषेध कर्यो जे दूष्य पंचक ॥
डुखे जेनी पम्हिलेहण थाय माटे दोषयुक्त जे पांच वस्तु तेमां गा-

दीआदि जे आसन ते गणावेलां ठे माटे तेने प्रवचननी प्रजावनानुं
अंगपणुं नथी ए हेतु माटे.

टीकाः--यदाह ॥ अप्पमिलहियदूसे तूली उवहाणगं चना
यद्या ॥ गंडुवहाणालिंगिणि मसूरए चेव पोत्तमएप॥दहविकोय
विवावारनवय अतहया दाढगालीय ॥ दुप्पमिलेहियदूसे एयं
वीयं ज्ञवे पणगं ॥

अर्थः--ते शास्त्र वचन आ प्रकारनां ठे जे,

टीकाः--अत्रहि तूद्युपधानगब्दिकाप्रावरणपुष्पपटाद-
योऽप्रत्युपेक्ष्यतया यतीनामसंयमहेतुत्वेनानु पादेयतपोपन्यस्ताः
॥ज्वंतस्तु तूद्युपधान गब्दिकादीन्येव जगवत्सिद्धांतमात्सर्येणै
व :हठादविरतमुपजुंजानाःप्रवचनमालित्यमानयंत उपलज्यंत
इत्यहोमहामोहमदिरा मदयति विदुषोपि ॥

अर्थः--आ शास्त्र वचनने विषे तळाइ, उंशिकां, गादी, र-
जाइ, पुष्पपट इत्यादिकनी पमिलेहण न थाय तथा दुःखे एवा का-
रणथी यतिने असंयमनुं कारण ठे माटे न ग्रहण करवापणे थाप्यां
ठे ने तमोतो तळाइ, ओशिकां, गादी इत्यादिक जगवंतना सिद्धांतनी
साथे मत्सर पणेज एटले विपरीतपणेज हठात्कारे निरंतर उपजोग
करो ठो; तेथी प्रवचननुं मलीनपणुं करता देखाउं ठो माटे अहो
एतो मोटा मोह रुपी मदीरा विद्वानने पण एटले जाण पुरुषने
पण मद करे ठे.

टीकाः—यदपि राजवणीय इत्यागमबलने व्याख्यानादौसिं-
हासनोपवेशनोपपादनं तदपि न सचेतसांचतेश्चमत्कारकरं ॥
तथाहि ॥ राजोपनीतसिंहासनोपविष्टा गणधरा व्याख्यांतीति
किंराजोपनीतएव सिंहासनउपविष्टा अहोराजोपनीतेपि उप-
विष्टाइत्यपि किमुउपविष्टा एव नतोपविष्टा अपीतिचत्वारः पक्षाः
कषायाइव नवदज्जिमतव्याघातदहान्तित्थंते ॥

अर्थः—जे पण राजवणीय इत्यादिके आगम बले करीने व्या-
ख्यानादिकेने विषे सिंहासनने विषे बेसवानुं प्रतिपादन कर्युं ते पण
पंक्तिना चितने चमत्कारनुं करनार एवुं नथी. तेज कही देखामे
ढे जे राजाए प्राप्त कर्युं जे सिंहासन ते उपर बेठा एवा जे गणधर
ते व्याख्यान करे ढे इत्यादि. ए जगाए तने पूढीए जे शुं राजाए
आपेलुं एवुंज सिंहासन ते उपर बेठेला के अहो राजाए आपेला
सिंहासनने विषे पण बेठेला ने बेठाए जगाए जे अपिशब्द ठेतेथी
बीजां बे विकटपे जे शुं बेठाज के बेठा पण ए चार प्रकारना पक्ष
उत्पन्न थया, ते जाणे तारा चार कषाय मूर्तिमान उत्पन्न थया होय
ने शुं ? एम तारा मतने नाश करवामां अतिशे माह्या ठे.

टीकाः—॥तत्र यद्याद्यः पक्षस्तदागणधरन्याय नुसारेण न-
वतामपि राजोपनीतसिंहासनस्थानामेव व्याख्याप्रसंगः ॥
अथ द्वितीयस्तदा राजोपनीते तदन्योपनीतेपीत्ययमर्थ स्त-
त्रापि विकटपे किं तदन्योपनीते राजव्यतिरिक्तजनोपनीतं
आहोस्वोपनीतं ॥

अर्थः—तेमां जो प्रथम पहनो अंगिकार करो त्यारे तो गणधरना न्यायने अनुसारे तमारे पण राजाए आपेला सिंहासनने विषेज बेशीने व्याख्यान करवानो प्रसंग आवशे. ने वळी बीजो पक, जे राजाए आपेलुं ने बीजाए पण आपेलुं एवा पहनो अंगिकार करशो तो तेमां पण बे विकटप ठे जे शुं राजा विना बीजा लोके आपेलुं के अहो पोताने अर्थे करावीने एटले यतिने अर्थे करावीने बीजा लोके आप्युं राजाए पोते आपेलुं.

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ राजव्यतिरिक्तलोकानां सिंहासना जावेनतदुपनीतत्वानुपपत्तेः ॥ नृपासनंविनाऽन्यस्याजिधान कोशादिषुसिंहासनव्यपदेशासिद्धैः ॥ नृपासनंयत्तद्भासनंसिंहासनंचतदितिवचनात् ॥ अन्यत्रतु तद्व्यपदेशस्य ज्ञाक्तत्वात् ॥ ननुजवत्वग्निर्माणवकश्यादौ सर्वथातदाकारधारणतदर्थक्रिया कारित्वादिविरहेण कतिचित्तद्गुणयोगादग्निशब्दस्य माणव-केज्ञाक्तत्वमिहतुमात्रयापितद्विरहाजावेन सकल तदुणोपपत्तेः कथंज्ञाक्तत्वं ॥

अर्थः—तेमां प्रथमनो विकटप जे राजा विना बीजा लोके आपेलुं तो राजा विना बीजा लोकोने सिंहासन होय नहीं माटे तेणे आपेलुं एवात केम सिद्धथाय ने राजासन विना बीजानुं सिंहासन एवुं नाम अजिधान कोशादिकने विषे सिद्ध कर्तुं नथी. ॥ केमजे ते कोशनुं वचन आ प्रकारनुं ठे जे राजानुं आसन ते ज्ञासन कह्ये तथा सिंहासन कह्ये ए हेतु माटे ने बीजी जगाए ते सिंहासननुं नाम कहेवाय ठे ते तो लाक्षणिक ठे, एटले मुख्य

પણે નથી ગૌણપણે છે હવે પ્રતિવાદીની આ શંકા ગ્રહણ ફરીને કહે
 છે જે ॥ અગ્નિર્માણવકઃ ॥ ઇટલે આ ઠોકરો અગ્નિરુપ છે ઇત્યાદિ
 સ્થલને વિષે સર્વથા પ્રકારે તે અગ્નિના જેવા આકારનું ધારણ તે ઠોકરો
 કરતો નથી તથા તે અગ્નિના ગુણ તેના યોગ એ ઠોકરામાં છે તે માટે
 અગ્નિ શબ્દનું ઠોકરાને વિષે આરોપણ કર્યું તેથી એ અગ્નિ શબ્દ
 લાક્ષણિક કહેવાયો પણ આ જગાએ તો સિંહાસનના જેટલા ગુણ
 છે તે સર્વ ગુણ સહિત એવું સિંહાસન કહેવાનું છે. લગાર પણ ગુણ
 ઓઠો કહેવો નથી માટે આ જગાએ સિંહાસન શબ્દનું લાક્ષણિક
 પણું કેમ કહેવાય ? નજ કહેવાય.

ટીકાઃ—અન્નિધાનકોશપાઠોપ્યુપલક્ષણતયાસમાધાસ્યતે
 અન્યથા જગવત્પ્રાતિહાર્યાતઃપ્રાતિન્યપિતસ્મિનૂ સિંહાસનશબ્દે
 ગૌણત્વં પ્રસજ્યેત્ ॥ એવંચરાહોપનીતે તદન્યોપનીતેવા તસ્મિન્નુપ-
 વિષ્ટા ગણધરાવ્યાચક્ષતે તદનુસારેણ વયમપીતિ કિમનુપપન્નમિ-
 તિચેત્ ॥ એવંતર્હિપ્રત્યુપેક્ષાદ્યનર્હતયા તદધ્યાસનસ્યમુનીનામનનુ
 ગુણત્વાદિતિપરિહારોસ્તુ ॥

અર્થઃ—વઢી અન્નિધાન કોશ પણ નુપલક્ષણથી સમાધાન
 કરે છે જે સકલ સિંહાસન ગુણ સહિત એ સિંહાસન છે ને જો એમ
 ન કહીએ તો જગવંતના પ્રાતિહાર્યમાં રહ્યું જે સિંહાસન તેને વિષે
 પણ સિંહાસન શબ્દનું ગૌણપણું પ્રાપ્ત થાય વઢી જો તમો એમ કહે-
 તા હો જે રાજાએ આપેલું અથવા તે વિના બીજાએ આપેલું તે સિં-
 હાસન ઉપર બેસીને ગણધર વ્યાખ્યાન કરે છે, તેને અનુસારે અમે
 પણ વ્યાખ્યાન કરીએ ઢીએ, એમાં શું અઘટતું છે. એમ જો તું કહેતો

હોય તો પશ્ચિલેહણાદિ કરવા યોગ્ય એ વસ્તુ નથી માટે તે ઉપર મુનિને બેસવું તે ગુણકારી નથી. એ પ્રકારે તારી આશંકાનો પરિહાર થશે.

ટીકા:-નાપિ દ્વિતીયઃ સ્વાર્થનિર્માપિતસિંહાસનસ્યાધા-
કર્મત્વેન યતીનાં તત્રોપવેશનાયોગાત્ ॥ યત્યર્થઞ્ચક્તશ્રાવકા-
દિનિર્માપિતસ્યાપિ તદ્દેવ વર્જનીયત્વાત્ ॥

અર્થ:-હવે બીજો પદ્ધતિ પાળ ઘટતો નથી કેમ જે તેમાં પો-
તાને અર્થે નીપજાવ્યું જે સિંહાસન તેને વિષે આધાકર્મિક દોષ
સામે એ હેતુ માટે સાધુને તે ઉપર બેસવું તે અયોગ્ય છે. ને યતિને
અર્થે કોઈક ઞક્ત શ્રાવકાદિ તેણે નીપજાવ્યું હોય તો પણ પૂર્વની
પેઠેજ ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:-નાપિ તૃતીયઃ ॥ તથાહિ ॥ રાજોપનીતસિંહાસન
સપ્રાવેપિ કુતોપિહેતોસ્તત્રોપવેશનાસંજ્ઞવે ન ગણધરાણાં વ્યા-
ખ્યાનાન્નાવપ્રસંગઃ ॥ તથાચ તદા નુસારેણ ઞવતામપિ ॥

અર્થ:-ત્રીજો પદ્ધતિ જે બેઠાજ તે પણ ઘટતો નથી કેમ જે
રાજાએ સિંહાસન આપે સતે પણ કોઈ કારણ માટે તે ઉપર બેસવા-
નો સંજ્ઞવ ન થાય ત્યારે ગણધરથી પણ વ્યાખ્યાન ન થાય એવો પ્ર-
સંગ આવશે તેમ તમારે પણ તે ગણધરને અનુસારે રાજાએ સિંહાસન
આપ્યું હોય ત્યારેજ આપેલા સિંહાસન ઉપર બેસીનેજ વ્યાખ્યાન થાય
નહીં તો ન થાય એવો પ્રસંગ આવશે માટે ત્રીજો પદ્ધતિ પણ ઘટતો નહીં

टीकाः--॥ नापिचतुर्थः ॥ तथाहि ॥ ज्ञवतुगणधराणां राजो-
पनीत सिंहासनोपवेशनानुपवेशान्यां व्याख्यानविधिः ॥
राजोपनीतसिंहासनोपवेशनसंज्ञावनास्पदत्वात्तेषां ज्ञवतां तु
राजोपनीतसिंहासनप्राप्ति संज्ञावनायां सत्यामेवान्यपाप्युप-
विष्टानां व्याख्यानकरणं संगृह्येत ॥

अर्थः--वळी चोथो पक्ष जे, बेठो पण, तेपण घटतो नथी,
जे गणधरने तो राजाए आपेल सिंहासन उपर बेसीने अथवा न
बेसीने व्याख्यान विधि करवानुं हो केम जे ते गणधरने तो राजाए
आपेला सिंहासनने, ते उपर बेसवानुं संज्ञवे ठे. पण तमारे तो रा-
जाए आपेल सिंहासननी प्राप्ति कदाचित् संज्ञवेज तोपण ते विना
बीजे बेसीने व्याख्यान करवानो संज्ञव ठे.

टीकाः--एवंच प्रदर्शितागमावष्टंजेनसिंहासनोपवेशनं
कथमपि ज्ञवतां नोपद्यते॥ तस्मादयमस्यागमस्याग्निप्रायः ॥य-
दोगणचृतां व्याख्यानेहसि कश्चिद्भद्रकादिः पृथ्वीपतिरुपवे-
शनाय स्वं सिंहासनमुपनयति तदातच्चेतोनुवृत्त्यातत्राधिकं ते
प्रज्ञावनादित्वाजं संज्ञावयंतस्तदा तदासनमध्यास्यापि व्याचक्षते॥

अर्थः--ए प्रकारे तमे देखामुं जे आगम वचन तेनुं अव-
लंबन करवे करीने सिंहासन उपर बेसवानुं तमारे कोइ प्रकारे पण
शास्त्रथी सिद्ध थतुं नथी ते हेतु माटे ए आगमनो तो आ प्रकारनो
अग्निप्राय ठे जे ज्यारे गणधरने व्याख्यान करवो समय होय त्यारे
कोइक नजिक राजा गणधर महाराजाने बेसवा सारु पोतानुं सिं-

હાસન ત્યાં લઈ જાય છે. ત્યારે તેના ચિત્તની અનુવૃત્તિ રાખવે કરીને પ્રજ્ઞાવનાદિ લાઙ્ગની સંજ્ઞાવના કરતા સતા તે આસન ઉપર બેસીને પણ વ્યાખ્યાન કરે છે.

ટીકા:—અન્યથાતુ તેષાં જગવત્સમીપવર્તિનામુત્સર્ગેણ તત્પાદ પીઠાધ્યાસનેન કદાચિત્તતઃ પૃથ્વીહરતાંચૌપગ્રહિકપટ્ટાદ્યુપવેશનેન સ્વનિષદ્યોપવેશનેન વા વ્યાખ્યાવિધિઃ પ્રતિપાદિતઃ ॥ એવ મધુનાપિગીતાર્થસૂરિઙ્ગિરુત્સર્ગેણૌપગ્રહિક પટ્ટસ્વનિષદ્યાદ્યુપવેશનેન વ્યાખ્યાનં વિધેયં ॥

અર્થ:—એમ જો ન હોય તો જગવતની સમીપ રહેનાર એવા તે ગણધરને નુત્સર્ગે માર્ગે તે જગવંતના પાદપીઠ ઉપર બેસવાનું છે એ હેતુ માટે ને કયારેક તે જગવંતથી જુદા બિહાર કરે ત્યારે તો ચૌદ ઉપકરણથી બાહ્યાર જે ઉપકરણ તે ઔપગ્રહિક કહીએ તે ઉપગ્રહીક એવાં પાટપ્રમુખ આસન તે ઉપર બેસવું તેણે કરીને અથવા પોતાના આસન ઉપર બેસવું તેણે કરીને વ્યાખ્યાન વિધિ પ્રતિપાદન કર્યો છે. એમ આ કાલમાં પણ ગીતાર્થસૂરીયે નુત્સર્ગ માર્ગે ઉપગ્રહીક પટ્ટ અથવા પોતાનું આસન તે ઉપર બેસીને વ્યાખ્યાન કરવું.

ટીકા:—અપવાદતસ્તુ કદાચિદ્રાજકુલાદિગમને તત્પ્રાર્થનયા સિંહાસનાદ્યુપવેશનેનાપિ ॥ નત્વિદાનીંતનરુઢયાય યાકથં ચિત્સિંહાસનાદાદ્યુપવેષ્ટવ્યમિતિ ॥ એતેન યદપિ વૈરસ્વામ્યુદાહરણેન યતીનાં મહાર્હસિંહાસનાધ્યાસનપ્રતિપાદનં તદ-

प्यपास्तं ॥ कनककमल सिंहासनादीनां गब्दिकाद्यपेक्षयाऽद्व-
दोषत्वेन कथंचिदपवादेन सातिशयानां तथैवन्नव्योपकार संज्ञा-
वनया व्याख्यानादौ सिद्धांते श्रवणात् ॥ गब्दिकादीनां चकेव-
लसातशीलताव्यञ्जकत्वेन सिंहासनाद्यपेक्षया महादोषत्वेन
चव्याख्याविधौ क्वचिदप्यननुज्ञानात् ॥

अर्थः—अपवाद थकी ते क्यारेक राजकुलादिकमां गये ठते
ते राजादिकनी प्रार्थनाए करीने सिंहासनादिक उपर बेसीने पण
व्याख्यान करे पण आ कालना साधुनी रुढीए जे ते प्रकारे
सिंहासनादिक उपर चढी बेसवुं एम नथी एणे करीने जे श्री वैर
स्वामीना दृष्टांते करीने साधुने मोटा मूलना सिंहासनादिक उपर
बेसवानुं प्रतिपादन कर्तुं हतुं तेनुं खंरुन थयुं ने सुवर्ण कमळ सिं-
हासनादिक तेनुं गादी आदिकनी अपेक्षाए अद्वप दोषपणुं ठे तेहेतु
माटे कोइक प्रकारे अपवाद मार्गे अतिशय सहित एवा मोटा पुरुषोने
ते प्रकारे न्नव्य प्राणीनो उपकार थाय एवं संनवतुं होय तो व्या-
ख्याना दिकने विषे सिंहासन उपर बेसवानुं सिद्धांतने विषे सांनखीए
ढीए पण गादी आदिक तो केवल साता सुखनुं जणावनार ठे ने सिं-
हासनादिकनी अपेक्षाए महा दोषपणुं ठे ए हेतु माटे व्याख्यान आ-
दिकने विषे कोइ जगाए पण शास्त्रमां आज्ञा आपी नथी.

टीकाः—यदपिक्वचिदपवादेन तेषामपज्ञानं तदपिग्लाना
वस्थायां गुप्तवृत्त्या पुरुषविशेषमाश्रित्य न यथाकथंचित् ॥ त-
स्मात्तत्त्याग एवयतीतां न्याय्यः ॥ एतेन गब्दिकाद्यासनमुपादेय

મિત્યાદૌપ્રયોગેપિ ગબ્દિકાદેઃ પ્રવચનપ્રજાવનાં ગત્વસ્યોક્તન્યાયે
 ન નિરસ્તત્વાદ્દેતુરસિદ્ધોવેદિતવ્યઃ॥સ્વપક્ષસાધનં તુ યતીનાં ગ-
 બ્દિકાયાસન મનુપાદેયં અસંયમહેતુત્વાત્ આધાકર્મિક
 જોજનવદિતિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૧૧ ॥

અર્થઃ--વઠી જે ક્યારેક અપવાદ માર્ગે તેમને ગાદી આદિ-
 કની આજ્ઞા આપી છે, તે પણ ગ્લાનાદિક અવસ્થામાં ગુસ્તવૃત્તિયે
 કરીને પુરુષ વિશેષને આશ્રીને કહ્યું છે પણ જે તે પ્રકારે ગાદી ગ-
 હણ કરવાનું નથી, તે ગાદીનો ત્યાગ કરવો એજ ચતિને ન્યાય છે,
 એણે કરીને ગાદી આદિ આસન ગૃહણ કરવું એ પ્રકારનો જે અનુ-
 માન પ્રયોગ કહ્યો હતો તે પણ ગાદી આદિકને પ્રવચન પ્રજાવનાનું
 અંગપણું નથી માટે કહ્યો એ પ્રકારનો ન્યાય તેણે કરીને તેનું ધ્વંસ
 થવાપણું છે માટે એ હેતુ અસિદ્ધ થયો એમ જાણવું ને પોતાના પ-
 ક્ષનું જે અપમાન સાધન તે તો સાધુને ગાદીઆદિક આસન ન ગૃહણ
 કરવું. અસંયમનું કારણ છે એ હેતુ માટે; આધાકર્મિક જોજનની
 પેઠે જેમ આધાકર્મિક જોજન છે તેમ ગાદી આદિ આસનનું ગૃહણ
 કરવું તે પણ અસંયમનું કારણ છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો
 ॥ ૧૧ ॥ ગાદી આદિ આસનના ધ્વંસનો સાતમો દ્વાર થયો.

ટીકા--:સાંપ્રતં સનામોચ્ચારસાવધાચરિતાન્નિધાનપુરસ્સરત
 દોષપ્રદર્શનેન સાવધાચરિતાદરદ્વારં નિરસ્યન્નાહ ॥

અર્થઃ--હવે નામનું કહેવું તેણે સહિત સાવધ આચરીતનું

कहेवुं ते पूर्वक तेना दोष देखामवा तेणे करीने सावद्य आचरणनो
आदर करवा रुप छारनुं खंरुन करतासता ग्रंथकार कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

गृहीनियतगह्वजागू जिनगृहे धिकारोयतेः प्रदेय-
मशनादि साधुषु यथा तथारंजिभिः ॥ वतादि विधिवा-
रणं सुविहितां तिकेगारिणांगतानुगतिकैरदः कथम-
संस्तुतं प्रस्तुतम् ॥ १२ ॥

टीकाः—गतस्य पूर्वप्रस्थितस्य कस्यचित् अनुपश्चाद्गतंग-
मनमन्यस्य यत्तद् गतानुगतं तदेषामस्तीति गतानुगतिकाः ॥
अस्त्यर्थेऽङ्कप्रत्ययस्तद्धितः ॥ अयमर्थः ॥ यथा गङ्गुः कांचन
दिशं प्रतीत्य कांचिदेकामविकां पुरोगच्छंतीमवलोक्य तदनुमार्गे-
ण पाश्चात्याः सर्वा अपि तामनुगच्छंति न भार्गस्य सुगमदुर्गम-
त्वादिकं मृगयंति.

अर्थः—जेम लोकमां गारुरियो प्रवाह कहेवाय ठे तेम चा-
लनार पुरुषोए अयुक्त करवा मांरुयुं ठे एम आगल कहेसो, कोश्क
प्रथम चादयो ने तेनी पठवामे विचार्या विना बीजानुं जे चालवुं
ते गतानुगतिक कहिए, ने गतानुगत जेमने ठे ते गतानुगतिक
कहिए व्याकरण शास्त्रमां अस्त्यर्थे ए प्रकारना तद्धित सूत्रे करीने
गतानुगतिक एवो प्रयोग सिद्ध अयो तेमां आ परमार्थ ठे जे जेम

મિત્યાદૌપ્રયોગેપિ ગબ્દિકાદેઃ પ્રવચનપ્રજાવનાં ગત્વસ્યોક્તન્યાયે
ન નિરસ્તત્વાદ્દેતુરસિદ્ધોવેદિતવ્યઃ॥સ્વપક્ષસાધનં તુ યતીનાં ગ-
બ્દિકાયાસન મનુપાદેયં અસંયમહેતુત્વાત્ આધાકર્મિક
ઝોજનવદિતિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૧૧ ॥

અર્થઃ--વઢી જે વ્યારેક અપવાદ માર્ગે તેમને ગાદી આદિ-
કની આજ્ઞા આપી છે, તે પણ ગ્લાનાદિક અવસ્થામાં ગુત્તવૃત્તિયે
કરીને પુરુષ વિશેષને આશ્રીને કંહ્યું છે પણ જે તે પ્રકારે ગાદી ગૃ-
હણ કરવાનું નથી, તે ગાદીનો ત્યાગ કરવો એજ ચત્તિને ન્યાય છે,
એણે કરીને ગાદી આદિ આસન ગૃહણ કરવું એ પ્રકારનો જે અનુ-
માન પ્રયોગ કહ્યો હતો તે પણ ગાદી આદિકને પ્રવચન પ્રજાવનાનું
અંગપણું નથી માટે કહ્યો એ પ્રકારનો ન્યાય તેણે કરીને તેનું ધ્વંસ
થવાપણું છે માટે એ હેતુ અસિદ્ધ થયો એમ જાણવું ને પોતાના પ-
ક્ષનું જે અપમાન સાધન તે તો સાધુને ગાદીઆદિક આસન ન ગ્રહણ
કરવું. અસંયમનું કારણ છે એ હેતુ માટે; આધાકર્મિક ઝોજનની
પેઠે જેમ આધાકર્મિક ઝોજન છે તેમ ગાદી આદિ આસનનું ગ્રહણ
કરવું તે પણ અસંયમનું કારણ છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો
॥ ૧૧ ॥ ગાદી આદિ આસનના ધ્વંસનો સાતમો દ્વાર થયો.

ટીકા--:સાંપ્રતં સનામોચ્ચારસાવધાચરિતાન્નિધાનપુરસ્સરત
દ્વેષપ્રદર્શનેન સાવધાચરિતાદરદ્વારં નિરસ્યન્નાહ ॥

અર્થઃ--હવે નામનું કહેવું તેણે સહિત સાવધ આચરીતનું

कहेवुं ते पूर्वक तेना दोष देखारवा तेणे करीने सावध आचरणनो
आदर करवा रूप द्वारनुं खंन करतासता ग्रंथकार कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

गृहीनियतगच्छन्नागू जिनगृहे धिकारोयतेः प्रदेय-
मशनादि साधुषु यथा तथारंभिभिः ॥ वतादि विधिवा-
रणं सुविहितां तिकेगारिणांगतानुगतिकैरदः कथम-
संस्तुतं प्रस्तुतम् ॥ १९ ॥

टीकाः—गतस्य पूर्वप्रस्थितस्य कस्यचित् अनुपश्चाद्गतंग-
मनमन्यस्य यत्तद् गतानुगतं तदेषामस्तीति गतानुगतिकाः ॥
अस्त्यर्थेऽङ्प्रत्ययस्तद्धितः ॥ अयमर्थः ॥ यथा गङ्गुः कांचन
दिशं प्रतीत्य कांचिदेकामविकां पुरोगच्छंतीमवलोक्य तदनुमार्गे-
ण पाश्चात्याः सर्वा अपि तामनुगच्छंति न भार्गवस्य सुगमदुर्गम-
त्वादिकं मृगयंति.

अर्थः—जेम लोकमां गारुरियो प्रवाह कहेवाय ठे तेम चा-
लनार पुरुषोए अयुक्त करवा मांरुं ठे एम आगल कहेशे, कोश्क
प्रथम चाढ्यो ने तेनी पठवाने विचार्या विना बीजानुं जे चालवुं
ते गतानुगतिक कहीए, ने गतानुगत जेमने ठे ते गतानुगतिक
कहीए व्याकरण शास्त्रमां अस्त्यर्थे ए प्रकारना तद्धित सूत्रे करीने
गतानुगतिक एवो प्रयोग सिद्ध अयो तेमां आ परमार्थ ठे जे जेम

ગામરનો સમૂહ કોણક દિશની પ્રતિતિ કરીને કોણક એક આગલ ચાલનાર ગામરને જોડીને તેની પઠવાળે માર્ગે માર્ગે પાઠલી સર્વ ગામર પણ જાય છે પણ આ માર્ગ સુગમ છે કે ડુર્ગમ છે એમ કોણપણ વિચારતી નથી.

ટીકા:—તથા જિનપ્રવચને સુખલોલતયા કંચિદેકં પ્રવાહ માર્ગે ગચ્છંતં વીદ્ય તચ્છીલતયાન્યેપિ તન્નયાય્યાન્યાય્યતામવિચારયંતોયે તમનુગચ્છંતિ તે સાંસારપથાન્નિનંદિત્વાત્તથોચ્યંતે॥તૈર્ગતાનુગતિકૈલ્લોકપ્રવાહપતિતૈર્યત્યાન્નાસૈઃ શ્રદ્દાત્ સકલજન પ્રત્યક્ષગૃહિનિયતગચ્છજનાદિકં સાવધાચરિતં.

અર્થ:—તેમજ જિન પ્રવચનને વિષે સુખની લાલચપણે કોણક એકને લોક પ્રવાહ માર્ગે ચાલતો देखીને તેના જેવા ન્યાય અન્યાયને ન વિચારતા વીજા કેટલાક પુરુષ જે તેની પઠવાળે ચાલે છે તે સંસાર માર્ગમાંજ ખુશી થઈલા છે એ હેતુ માટે તે ગામરીઆ પ્રવાહની પેઠે ચાલનાર કહીએ ઢીએ તે જે ગતાનુગતિક લોક પ્રવાહમાં પડેલા યતીનો આજ્ઞાસ માત્રવળે જણાતા તે લિંગધારી પુરુષોએ આ પ્રત્યક્ષ જણાતુ જે ગૃહસ્થને નિયમોએ પોતાના ગચ્છનું સેવન કરવુંં ઇત્યાદિ સાવધ આચરણ પ્રગટ કર્યું છે.

ટીકા:—અસ્ય સાવધાચરિતસ્યાનેકવિધસ્યાપિ સમુદાયરૂપ તયૈકત્વવિવક્ષણાત્ શ્રદ્દાત્યેકવચનં કથમિતિક્ષેપ ગર્જપ્રકાર વચનોનિપાતઃકન કુત્સિતપ્રકોરેણ અસંસ્તુતં યતીનામકૃત્યતયા-

अपरिचितमप्यनुचितमितियावत् प्रस्तुतं प्रारब्ध मादृतमित्यर्थः॥
तदेव नामग्राहमाह.

टीकाः—अनेक प्रकारनुं पण सावध आचरण तेनो समुदाय
रूपे एकपणुं कहेवानी इहा ठे ए हेतु माटे अदस् शब्दनुं एकवचन
कहुं ठे कथं प्रकारनो आक्षेपगर्जित एटले तिरस्कार सूचना कर-
नार निपात ठे ते आ जगाए कह्यो ठे लिंगधारीए शा प्रकारनुं आ-
चरण प्रगट कर्तुं ठे ? तो निंदित प्रकारे एटले यतिने न करवापणे
जे ठे ते अनुचितनो आदर कर्तुं ठे एटलो अर्थ ठे तेनु नाम ग्रहण
करीने कहे ठे एटले आ वस्तु न करवानी ठे तेनो आदर करे ठे
ते वस्तुनुं नाम जे.

टीकाः—गृहीश्रावको नियतं गच्छांतरपरिहारेणैकतरं गच्छमा-
चार्यप्रतिबद्धयतिसमुदायं नजते परिगृह्णातिस तथा॥गृहिनियः
तगच्छनाक्त्वेन हि यतीनामिदानी सर्वन्नक्त पानादि निराबाधं
निर्वहतीतिधिया नवतीतिक्रियापदंयथासंनवमत्राध्याहार्य ॥
गृहिनियतगच्छनाक्त्वंच यतीनां तद्गतसकलारंनानुमत्या-
दिना पापसत्वप्रसंगेनासंस्तुतं ॥

अर्थः—गृहस्थने पोत पोताना गह्नो अंगीकार करवो बीजा
गच्छमां न जवुं इत्यादि अघटीत स्थापन करे ठे एटले श्रावक बीजा
गह्नो त्याग करीने हरेक कोइ एक गच्छ एटले आचार्य प्रतिबद्ध
जे यतिनो समुदाय ते रुपी गह्न तेने नजे तेनुं सेवन करे ए प्रका-
रनो उपदेश करे ठे कारण के ज्यारे गृहस्थ नियमाये करी एक

ગચ્છને વિષે રહે તેણે કરીને નિશ્ચે આ કાલના યતિને સર્વ જક્ત પાનાદિક નિરાવાધ પ્રાપ્ત થાય, સુખે કરી નિર્વાહ થાય, એ બુદ્ધિયે કરીને શ્રાવકને ગચ્છનું અજિધાન ધરાવે છે. જવતિ ક્રિયાપદનો અધ્યાહાર કરી જ્યાં જેમ ઘટે તેમ જોઈવું ને જ્યારે ગૃહસ્થ એક ગચ્છને જજે ત્યારે યતિને તે શ્રાવકોએ કરેલા જે સકલ આરંજીતેની અનુમોદનાદિકે કરીને પાપ લાગવાનો પ્રસંગ થાય છે તે હેતુ માટે એ લિંગધારી ન કરવાનું કરે છે.

ટીકા:—યદપ્યુત્પદ્યતેહીત્યાદિનાઽદ્યતનકાલોપેક્ષ્યા તત્સમર્થનં તદપિ ન યુક્તં તસ્યાપવાદિક તયાગમોક્તાધાકર્મ્માદિવિષયત્વાન્નસર્વથા નિષિદ્ધગૃહિનિયતગચ્છજનવિષયત્વં ॥ કિંચગૃહિનિયતગચ્છજનમંતરેણાધુનાતનયતીનાં માત્સર્યાદ્ગૃહસ્થાન્યોન્યાકૃષ્ટ્યાકલહઃ સ્યાદિતિ જ્ઞવતાંતદન્યુપગમઃસચાસંગતઃ॥

અર્થ:—વઢી લિંગધારી પ્રત્યે કહે છે જે તમોએ ઉત્પદ્યતે ઇત્યાદિ વચનને આરંજીને આ કાલની અપેક્ષાએ સાધુનો નિર્વાહ થાય ઇત્યાદિ કારણ ગૃહસ્થને પોતે પોતાનો ગચ્છ કરી રાખવાનું પ્રતિપાદન કર્યું તે પણ યુક્ત નથી કેમ જે તે તારું પ્રતિપાદક વચ્ચનનો અપવાદપણે કરીને શાસ્ત્રમાં કહેલો જે આધાકર્મ્માદિ દોષ તેનું વિષયપણું છે. એ હેતુ માટે સર્વથા નિષેધ કરેલું જે ગૃહસ્થને નિયમાથી એક ગચ્છમાં રહેવાપણું તેનું એ સ્થાન છે વઢી તમે કહ્યું જે ગૃહસ્થને નિયમાયે એક ગચ્છમાં રહ્યા વિના હાલકાલના યતીને મત્સરપણા થકી માંહોમાંહે એક વીજાને યેચાતાણ કરવાથી ક્લેશની ઉત્પત્તિ થાય એ પ્રકારનું જે તારું કહેવું તથા જાણવું તે અધટલું છે.

टीकाः—कालदोषान्नवनवप्रादुर्भवस्सुविहितदर्शनने गुण-
वत्त्वादिबुद्ध्या श्रावकाणां तदंतिकगमनादिना ज्ञवतामिदानीं
प्रत्युत विवक्षितकलहस्याधिक्योपलंभात् इत्यहोदंशूकजिया
पलायमानस्य केसरीमुखे निपातः ॥

अर्थः—केम जे नवा नवा प्रगट थता जे सुविहित तेमने दे-
खीने गुणीपणानी बुद्धिये करीने श्रावक तेमनी पासे गमनादिक
करशे त्यारे तो तमारे आ काळमां पण उलटो अधिक क्लेश थशे
जे अमारा गच्छना श्रावक थइने ए सुविहित पासे केम गया इ-
त्यादि, माटे अहो आतो मोटुं आश्चर्य जेवुं जे तमे अल्प क्लेश
मटारवानुं प्रगट करवा जतांज मोटो क्लेश प्राप्त तमारे थयो माटे
ए न्याय तो ए प्रकारनो थयो जे जेम कोइक सर्पना जयथी नाछो
ते सिंहना मुखमां जइ पण्यो तेम तमारे थयुं.

टीकाः—तथा जिनगृहे देवसदनेऽधिकारः सकलतत्कृत्यचिं-
तननियोगोयतेर्मुनेः श्राद्धानामिदानीं तच्चिंतानिरवधानताव्या-
जेन ॥ अस्य चासंस्पतत्वं चैत्यस्वीकारद्वारनिराकरणे प्रागे-
वदर्शितं ॥

अर्थः—वळी मुनिने जिनमंदिरने विषे अधिकार एटले समस्त
देवमंदिर संबंधी कामकाजनी चिंतानुं जोरुवुं शाथी कै आ काळमां
श्रावकने देवमंदिर संबंधी चिंता करवामां सावधान नथी इत्यादि
मिष लइने अघटनुं करवा मांरुयुं ठे ते अयुक्त ठे ते चैत्य अंगिकार
करवाना द्वारनुं खंरुन कथुं तेने विषे प्रथम देखायुं ठे.

टीकाः—तथा प्रदेयं वितरणीयं अशनादि अशनं जोजन-
मोदनादि आदिशब्दात् पानकादिग्रहः साधुषु यतिषु अत्रच
संप्रदानेपि विषयविवक्षया सप्तमी ॥ यथातथा येनतेन प्रका-
रेण अशुद्धमपीत्यर्थः ॥ आरंजिजिर्गृहस्थै रघुना केवलेन शुद्धे-
नाशनादिना निर्वाहान्नावादिति ॥ अशुद्धाशनादिदानप्र-
वर्त्तनस्यचासंस्तुतत्त्वमौद्देशिकजोजननिरसनावसरे प्रतिपादितं ॥

अर्थः—बली साधुने आपवा योग्य जे ओदनादि जोजन
तथा आदि शब्दर्थी पानकनुं पण गृहण करवुं आ जगाए चतुर्थीना
अर्थमां सप्तमी विज्ञक्ति थइ ठे, अशनपान जे ते प्रकारे एटले अ-
शुद्ध होय तोपण श्रावके साधुने आपवुं ए प्रकारे बोले ठे. केम जे
आ कालमां शुद्ध जोजनादिके करीने साधुनो निर्वाह न थायमाटे
ए प्रकारनुं मिष लेइने अशुद्ध जोजनादि दवानुं प्रवर्त्तन अघटित
ठे ते औद्देशिक जोजननुं खंमन कर्तुं ते अवसरे प्रतिपादन कर्तुं ठे.

टीकाः—तथा व्रतं सर्वविरतिरादिशब्दाद्देशविरतिसम्य-
क्त्वारोपणतदंतिकगमनादिग्रहः ॥ ततश्च व्रतादिविधेः सर्वविर-
त्याद्यज्युपगमस्य वारणं निषेधः सुविहितांतिके सन्मुनिसमीपेऽ
गारिणां श्राद्धानामेतद्देशनापरिणतांतःकरणानां ॥ नास्मत्पार्श्वे
दीक्षादिकमपि ग्रहोष्यंतीतिबुद्ध्या ॥ एतस्यचासंस्तुतत्वं तेषां
सुविहिताज्यासे देशनाकर्णनव्रतादिनिषेधेनय त्याज्यासोत्सूत्र
देशनासिलतालूनविवेकमस्तकतया तद्धेतुकातिवारितप्रसर
दुर्गतिवज्रपातापादनात् ॥

अर्थः—वळी व्रत एटले सर्व विरतिरूप, आदि शब्दशी देश विरतिरूप, तथा समकितनुं आरोपण इत्यादि व्रतना विधिनो निषेध करे ठे एटले सुविहित पासे जइने श्रावकने कोइ व्रतनो अंगिकार न करवो एम निषेध करे ठे शार्थी के ए लिंगधारी एम जाणे ठे जे आ श्रावक सुविहित पासे जशे ने व्रतादिक लेशे ने आपणी पासे दिक्कादी नहि ले त्यारे आपणो आ प्रकारनो निर्वाह नहि चाखे ए प्रकारनी बुद्धि राखे ठे माटे ए अघटतुं करवा मांरुयुं ठे ने ते श्रावक सुविहित पासे जशे, देशना सांजळशे व्रतादि ग्रहण करशे ए हेतु माटे उत्सूत्र प्ररुपणारुपी तरवारवमे ते श्रावकनां विवेकरुपी माथां कापी नांखे ठे ए हेतु माटे ते लिंगधारी अतिचारना प्रवेश-शी दुर्गतिरूप वजूपात पोताना उपर नांखे ठे.

टीकाः—अन्यदुर्गतिपातनं चयतीनां पापादपिपापीयः

॥ तदुक्तं ॥

किमतोपि महापाप, मझानातूतुकः स्वयं ॥ पातयत्यंधकूपे यन्मूढः सहचरानपि ॥ आगमेप्युक्तं ॥ किं एत्तो कठयरं, सम्मं अण्हिगयसमयसप्लावो ॥ अन्नं कुदेशणाए कठयरागंमि पोरुइ ॥ कोइत्तो पावायरो, जोउ निउत्तो पमाणठाणम्मि ॥ जाणंतो जिण-वयणं पमाणमपमाणयंतोउ ॥ एवंच चिंत्यमानमाधुनिकमुनीनां सावद्याचरितमागमविरुद्धतया न घटामियत्तीतिवृत्तार्थः ॥१॥

अर्थः—वळी बीजाने दुर्गतिमां नांखवुं ए तो यतिनां पाप

કરતાં પણ અતિ મોટું પાપ છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જે પુરુષ અજ્ઞાનથી પોતે પાપમાં પડ્યો છે તેને વીજો પાપમાં નાંખે છે એથી વીજું શું મોટું પાપ છે ? કેમ જે મુઠ પુરુષ પોતાની સંગાથે ચાલનાર ને પણ આંધળા કુવામાં નાંખે છે. આગમમાં પણ કહ્યું છે જે, એ પ્રકારનો વિચાર કરતાં આ કાલના મુતીને સાવચનું આચરણ કરવું તે આગમ વિરુદ્ધ છે એ હેતુ માટે અતિશે ઘટતું નથી.

સાવચ ક્રિયા નિષેધનો અષ્ટમદ્વાર સંપૂર્ણ થયો.

ટીકા:—ઇદાનીંશ્રુતપથાવજ્ઞાદ્વારનિરાસમુપક્રમતે ॥ તત્રચ-
નાનાવિધાઃ શ્રુતાવજ્ઞા જિનાજ્ઞાવાહ્યલિંગિત્તિરુપકલ્પિતા સ્તત્ર
પ્રથમ મયોગ્યસ્યા પિસ્વગુરુશિષ્યસ્ય ગઢ્યગ્રહાન્મહાજનાપૂજોપલંજેન
શ્રુતપથાવજ્ઞાં પશ્યં સ્તામેવમોહમહિમપ્રદર્શનદ્વારેણનિરાકુર્વન્નાહ્ ॥

અર્થ:—હવે સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા ઇટલે અપમાન તે દ્વારનું ચંક્રન આરંભે છે તેમાં નાના પ્રકારની સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા જિન જગવંતની આજ્ઞાથી રહિત એવા લિંગધારી લોકોએ કલ્પી છે તેમાં પ્રથમ પોતે પણ અયોગ્ય અને પોતાના સરખો અયોગ્ય છે ગુરુ જેનો એવો જે તે શિષ્ય તે ગઢના આગ્રહથી મહાજન સંબંધિ પોતાને પૂજાની પ્રાપ્તિ થાય એ હેતુ માટે સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા કરે છે. તેને જોતાં જે ગ્રંથકારને, એતો મોટા મોહનો મહિમાન છે. એ પ્રકારનું દેખાનાર દ્વારે કરીને તે સિદ્ધાંતની અવજ્ઞાનું ચંક્રન કરતા ઠતા કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

निर्वाहार्थिनमुज्जितं गुणलवैरज्ञातशीलान्वयं, तादृ-
ग्वंशजतद्गुणेन गुरुणा स्वार्थाय मुंकीकृतम् ॥ यद्वि-
ख्यातगुणान्वयाच्चपि जना लग्नोग्रगच्छग्रहा, देवेभ्योऽ-
धिकमर्चयन्ति महतो मोहस्य तज्जृम्भितम् ॥ १३ ॥

टीकाः--निर्वाहार्थिनं केवलं उदरक्षरणप्रयोजनं नप सं-
सारनिस्तारकांक्षिणं, उज्जितं हीनं गुणलवैः कृमादिलेशैरपि ॥
प्रवज्यायोग्यो हि पुरुषः कृमादि गुणवान् जवति ॥ यदुक्तं ॥
पवज्जाणं जोग्गा, आरियदेसंमि जे समुप्पन्ना ॥ जाइकुले हि विसिद्धा
तह खीणप्पायकम्ममला ॥ एवं पयइएच्चियअवगयसंसारनिग्गुण
सहावा ॥ तत्तोअ तविरत्तापयणुकसायप्पहासाय.

अर्थः--जे आ प्रकारनो शिश्य केवल उदर क्षरवानुंज जेने
प्रयोजन ठे एवो पण संसरनो निस्तार करवानी जेने इहान्थी एवोने
वळी कृमादि गुणनो लेश करीने पण रहित ठे एवोने प्रवज्या योग्य
जे पुरुष ते तो कृमादि गुणवाळो जोइए, जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे
जे, जे आर्य देशमां उत्पन्न थयो होय ने जाति तथा कुल ए वे सारां
होय तथा जेनो कर्ममल बहुधानाश पामेलो होय ने जेणे संसारनो
गुण रहित स्वजाव जाण्यो ठे ने जेता कषाय ओग थएला एवा
गुणवाळो पुरुष दीक्षाने योग्य ठे.

टीका:-अयंतु क्षमाद्यंशेनापि त्यक्तः ॥ तथा शीलं स्वज्ञावः
सकृत्तंच ॥ अन्वयश्च कुलं शीलंचान्वयश्चेति छंदः ॥ ततश्चाज्ञा-
तावविदितौशीलान्वयौ यस्य स तथा तं ॥ परीक्षितशीलकुलस्य-
हि प्रवज्यादानं शास्त्रेऽभिहितं ॥ अविदितस्वज्ञावोहिकषाय
दुष्टादिः क्वचिदपराधे गुर्वादिनाशिक्षितस्तमपि जिघांसति ॥

अर्थ:-ने आतो क्षमादि गुणना अंशे करीने पण रहित ठे,
वळी शील कहेतां स्वज्ञाव तथा शील कहेतां स्वज्ञाव तथा शील
कहेतां सारु वृत्तांत तथा अन्वय कहेतां कुल ॥ शीलने अन्वय ए
वे पदनो छंद समास करवो तयारपणी नथी जाण्युं शीलकुल ते
जेनुं एवो शिष्य ठे, शास्त्रने विषे कळुं ठे जे शील कुलनी परीक्षा
करीने गुर्वादिक अपराध थये सते शिक्षा देता रेंते गुरुने पण मा-
खाने इच्छे माटे.

टीका:-एवमज्ञातवृत्तोपि तस्करादिः प्रवृजितस्तच्छीलत्वा-
त्सैन्यादिकं कदाचिदाचरन् गच्छमपि तुलायामारोपयति ॥ तथाऽ
विदितकुलोदीक्षितः कथमपि कर्मोदयादीक्षां जीहासुर्निरंकु-
शतया जहात्येव ॥ कुलीनस्तुकदाचिदकार्यचिकीर्षुरपि कौलिन्य-
सततगुरुशिक्षानिविरुनिगरुनियमो न करोत्येव.

अर्थ:-ए प्रकारे नथी जाण्युं वृत्तांत ते जेनुं एवा जे पुरुष
ते पण कदापि चोर होय ने तणे दीक्षा लीधी होय तयारे तेने चोरी
करवानो स्वज्ञाव होय ए हेतु माटे कदापि कोइक चोरी आदि के

કરીને બધાગચ્છને પણ શૂલીને વિષે આરોપણ કરાવે વઢી જેનું કુલ જાણું નથી. તે પણ કોઈક કર્મના ઉદય થકી દીક્ષાને ત્યાગ કરવા ઇચ્છે તો નિરંકુશપણે દીક્ષાનો ત્યાગ કરીજ દે, ને કુલવાન તો ક્યારેક ન કરવાનું કામ કરવાને ઇચ્છે તો પણ એને વિષે કુલીનપણું રહ્યું છે એ હેતુ માટે નિરંતર ગુરુની શિક્ષારૂપી આકરી વેળીવઠે બંધાયો છે માટે ન કરવાનું કામ કરી શકેજ નહીં.

ટીકા:-યદુક્તં ॥ અપિ નિર્ગતુમનસઃ, પ્રવ્રજ્યામંદિરાન્નરાન્ ॥
રુણઙ્ગિ પુરતઃ સ્થાષ્ણુર્ગર્ભેવ કુલીનતા જશ્વિદુનિગ્ગયન્નાવો તદ્-
વિદુ રરિ કજ્ઞાણ સયન્નોદિં ॥ વંસકુરંગીચ્છિન્નોવિ વેણુજ
પાવણ ન મહિં.

અર્થ:-જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે દિક્ષારૂપી મં-
દિરથી નીકલવાને ઇચ્છતા પુરુષોને પણ બંધનની પેઠે કલીનપણું જે
તે આગલ આગલ આવીને રોકે છે.

ટીકા:-મુંદીકૃતંદીક્ષિતં ॥ ગુરુણાચાર્યણ ॥ તાદૃશંવિને-
યવંશસમે વંશે જાતઃ સતથાશ્રજ્ઞાતકુલોદ્ભવશ્ચ્યર્થઃ ॥ તથા તે
તત્સજાતીયવિનેયતુલ્યાગુણાઃ નિઃશીલતાદયો ધર્મા યસ્યસ તથા
તતઃ કર્મધારયસમાસકરણેન ગુરુશિષ્યયોર્વશ ગુણાત્યંતસા-
જાત્યં વ્યનક્તિ ॥ તાદૃશોહિતાદૃશ મેવ મુંક્યતે ॥ સમાનશીલ
વ્યસનેષુ સખ્યમિતિવચનાત્.

અર્થ:-તે પ્રકારની દિક્ષા, તે પ્રકારના ગુરુ આપે છે. શિષ્ય-

ની સમન્નિ વંશને વિષે થાણા ગુરુ અર્જાણ્યા કુલમાં થયેલો ઇટલો
 અર્થ છે. વળી એ ગુરુ શિષ્યને તુલ્ય ગુણવાલો છે એટલે શિષ્યની પે-
 ઠેજ શીલરહિત જેનાં ધર્મ છે એવો, ત્યારપછી તાદકૂવંશજ ને તદ્ગુણ એ
 વે પદનો કર્મ ધાસ્ય સમાસ કરવો તેણે કરીને એ ગુરુના શિષ્યના
 વંશને ગુણ એ વેનું અતિશે સંજાતિપણું એટલે સરખાપણું પ્રગટ કરી
 દેખાવે છે જે, તેવો ગુરુજ તેવા શિષ્યને મુઠે કેમ જે જેના ગુણ તથા
 આચરણ સરખાં હોય તેનેજ મિત્રપણું થાય છે એમ નીતિ શાસ્ત્રનું
 વચન છે એ હેતું માટે.

ટીકાઃ—સ્વાર્થાય સ્વપ્રયોજનાય સ્વશરીરશુશ્રૂષાદિહેતવે નતુ
 સંસારદુઃખેન્યો મોચયિતું તમેવંવિધં યદર્ચયંતિ મલયજઘુમૃણ
 ઘનસારાદિના વસ્ત્રાદિના ચ સતતં પૂજયંતિ અધિકમિતિ ક્રિયા-
 વિશેષણં અતિરિક્તં દેવેન્યોપિ જનાઃ શ્રાવકલોકાઃ ॥ નનુ તેપિ તે
 પૂજયંતસ્તાદ્ગુણા એવ જ્ઞવિષ્યંતીત્યતઆહ ॥ વિખ્યાતગુણાન્વયા
 અપિ જગતીપ્રતીતગાંઝીર્યોદાર્ય ક્રમાદિગુણમહાકુલાઅપિ ॥
 આસતાંતદિતર હત્યપિ શબ્દાર્થઃ ॥

૩ અર્થઃ—પોતાના શરીરની સેવા કરાવવી. ઇત્યાદિ જે પોતાનો
 સ્વાર્થ તેને અર્થે તે શિષ્યને મુઠે છે પણ સંસારના દુઃખ થકી મુ-
 કાવગ્નાને જાણી મુરુતા એ પ્રકારના મુઠેલા કેવલ લિંગધારી ગુરુને
 શ્રાવકલોકો મલયાગરુ, કેશર, ચંદન, કુંકમ આદિક વસ્તુ વને
 તથા વસ્ત્રાદિક, કરીને નિરંતર તેમને પૂજે છે; દેવ થકી પણ અધિક
 પૂજે છે, ત્યારે આશંકા કરી કહે છે જે તે શ્રાવક પણ તેવા ગુરુને
 પૂજે છે માટે તે પણ તેવા હશે ? તો તે જગાં વિશેષણ આપે છે જે

“ विख्यात गुणवंशअपि ” एटले जगतमां गंजीरपणुं तथा उदारपणुं
तथा मोटु कुल, क्षमादिगुण ए सर्वे जेमनो प्रसिद्ध ठे, एवा सारा
श्रावक पण गच्छरुपि गल बंधने करीने तेमने पूजे ठे तो बीजा सा-
मान्य श्रावक पूजे ठे तेमां शुं कहेवुं ए प्रकारे अपिशब्दनो अर्थ ठे.

टीकाः—कस्मादेव मित्यतआह ॥ लग्नोयगच्छग्रहा इतिहेतु
गर्जविशेषणं ॥ लग्नश्चेतसि निविष्ट उग्रोदढोगच्छप्रतिबंधोयेषां ते
तथा ॥ जवतु निर्गुणो वा गुणीवायं किं नोऽनयाचिंतया ॥ गुरु
जिरयमस्माकं प्रदर्शितः तथा अस्मद्वश्यै रप्यंगुरुत्वेनानैनहा-
स्याम इतिविहितस्वस्वगच्छगोचरमनोजिनिवेशा इत्यर्थः ॥

अर्थः—शा हेतु माटे तेमने पूजे ठे त्यां विशेषण आपे ठे जे
श्रावक केवा ठे तो “ लग्नोयगच्छग्रह ” ए विशेषण हेतु गर्जित ठे जे-
मना चित्तमां आकरो (दृढ) गच्छनो प्रतिबंध ठे एटले श्रावक
एम जाणे ठे जे आपणो गुरु गुणी हो अथवा गुणरहित हो, आ-
पणो एनो विचार न करवो मोटा पुरुष गुरुए आ आपणने देखाड्यो
ठे, वळी आपणा वंशमां थंएला सर्व पुरुषोए आ पुरुष गुरुपणे दे-
खाम्यो ठे आपण कांइ ते करतां परिक्षा करवामां माह्या नथी ए
हेतु माटे तेमनी परिपाटीनो अनुसार करीने आ गुरुनो त्याग न
करवो जेवो तेवो पण ए आपणो गुरु ठे. ए प्रकारे पोताना गह सं-
बंधी मोटा आग्रह वने गळायो ठे ए हेतु माटे ते लिंगधारीने पूजे ठे

टीकाः—अथ विदुराणामपि तेषां तादृक् चेतोनिर्बन्धेकोहेतु
रित्यतआह ॥ महतोऽति प्रबलस्य मोहस्य मिथ्याजिनिवेशस्या

તદિતિ તાદૃશસ્યાપિ તથાવિધાન્યર્ચનાદિકં જૂઝિતં લીલાયિતં
 ॥ તથાહિ ॥ નગુરુપદર્શિતત્વં નિર્ગુણેપિ તદ્વિષ્યેઽન્યર્ચનાદિ નિ-
 બંધનં ॥ યદિહિગુરુઃસ્વાજન્યાદિના નિમિત્તેન નિર્ગુણમપિશિષ્યં
 મોહાદગુરુતયા દર્શયતિ નેતાવતા સૌ બહુમાન મર્હતિ વિવેકિનાં ॥
 ગુણાનામેવ બહુમાનહેતુત્વાત્ ॥ તે ચેત્તત્ર નસંતિ તદા કિં નિઃ-
 ફલેન ગુરુપદર્શિતેન ॥

અર્થઃ:-હવે જાણતા એવાય પણ શ્રાવકને તે પ્રકારનો ચિત્તામાં
 ગઢનો આગ્રહ રહે છે તેનું શું કારણ છે ? તો એ જગાએ ઉત્તર કહે
 છે જે તે પ્રકારના જાણ પુરુષોને તે પ્રકારના લિંગધારીશ્રોતું પૂજન
 કરવું એ સર્વ મોહની લીલા છે. એટલે એ સર્વ મિથ્યાજ્ઞિ નિવેશનું
 પ્રગટપણું છે. તેજ દેખામે છે જે ગુણ રહિત શિષ્યને વિષે પૂજાદિક
 જે કરવાનું તે ગુરુનું દેખામેલું ન જાણવું. કેમ જે ગુરુ થઈને આ પો-
 તાનો શિષ્ય છે ઇત્યાદિક કારણે પણ નિર્ગુણ શિષ્યને ગુરુપણે દેખામે
 તોપણ એ શિષ્ય બહુમાનપણાને ન પામે કેમ જે વિવેકીશ્રી યોની
 મધ્યે ગુણનુંજ બહુમાનપણું છે એ હેતું માટે જો તે ગુણ તે શિષ્યમાં
 નથી તો નિષ્ફળ એવું ગુરુનું દેખામવું તેણે કરી શું ? કાંઈ નહિ.

ટીકા:-ચક્રુત્તં ॥ ગૌરવવીજં શિષ્યે,ગુણાઃસતાંનગુરુદર્શિત-
 ત્વં યત્ ॥ગુરુદિષ્ટમપ્પસત્ત્વા હ્લોકાયતમતમગૌરવ્યં ॥ તથા સ્વ-
 વંશજાન્યુપગમસ્યાપિ નિર્ગુણગુરુબહુમાનહેતુત્વે લક્ષ્મીપ્રાપ્તા-
 વપિ નૃણાં સ્વકુલક્રમાગતદારિદ્ર્યાદેરે પરિત્યાગપ્રસંગાન્ન ચૈવં
 લોકે નપલજ્યતે ॥

॥ यदुक्तं ॥

सुगुरुप्राप्तौ कुगुरुं क्रमानुषक्तमपि जहति धीमंतः ॥ चिर
परिचितमपिनोज्जति निधिक्षात्रे कोनु दौर्गत्यं ॥ अतएव सिद्धांते
गुरुगुण हीनस्य गुरोरगुरुत्वेन यतीनाम प्यंगारमर्दक शिष्या-
णामिव सङ्गुरुगङ्गांतरसंक्रमणेन तत्परित्यागः प्रत्ययादि ॥

अर्थः--जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे शिष्यने विषे गुण ठे ते
ज सत्पुरुषने गौरवपणानुं कारण ठे. पण गुरुनुं देखारुवुं ते कांड गौ-
रवपणानुं कारण नथी. जेम गुरुए देखारुयो होय तोपण नास्तिकनो
मत असत् ठे माटे गौरव करवा योग्य नथी. तेमने निर्गुण शिष्य
पण मानवा योग्य नथी. वळी आपणा वंशमां थयेला सर्वे वृद्धोए
ए निर्गुण शिष्यने गुरुपणे मान्या माटे आपणे पण मानवा, बहुमान
करवुं. त्याग न करवो. एम जो मानता होतो लक्ष्मीनी प्राप्ती थाय
तोपण पुरुषने पोतानी कुळ परंपराथी चादयुं आवतुं जे दारिद्र्यपणुं
इत्यादिकनो पण त्याग न करवो जोडए. ते तो त्याग करो ठे माटे
आ निर्गुण गुरु शिष्यनो केम त्याग करता नथी. जगतमां पण ल-
क्ष्मी मळे तो दलदर राखवानुं जणातुं नथी. ते लौकीक शास्त्रनुं
वचन जे सुगुरुनी प्राप्ति थये ठेते कोण बुद्धिमान पुरुष परंपराथी
चादयो आवतो जे कुगुरु तेनो त्याग न करे. दृष्टांत जेम निधनी
प्राप्ति थये ठेते घणा काळथी परिचय करेलुं एवुं पण दारिद्र्यपणुं
तेनो कोण त्याग न करे ? एज कारण माटे सिद्धांतमां पण गुरु
गुण रहित जे गुरु तेनो अगुरुपणे त्याग करवानुं प्रतिपादन कर्तुं ठे.
जेम अंगार मर्दकना शिष्य साधुए अंगार मर्दक गुरुनो त्याग करीने
सारा गुरु जे गढमां ठे ते गढमां प्रवेश कर्तौ तेम.

ટીકા:-યદાહ ॥ ગુરુગુણ રહિઓ ય ગુરુ ન ગુરુ વિહિત્વા
 ગમોય તસ્મિન્નો ॥ અન્નત્યસંકમેણં નન્ન એગાગિતણેણંપિ ॥ લોકિ-
 કાઅપ્યાહુઃ ॥ ગુરોરપ્યવલિપ્તસ્ય, કાર્યાકાર્ય મજાનતઃ ॥ ઉત્પથં
 પ્રતિપન્નસ્ય, પરિત્યાગો વિધીયતે ॥ તતશ્ચવં સ્થિતે યન્નિર્ગુણેપિ
 ગુરુઃવાચ્યુપગમેનાઞ્યર્ચના નિસંધિઃ સમહામોહમહિમેતિવૃત્તાર્થઃ ॥

અર્થ:-જે કારણ માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે લોકિક
 શાસ્ત્રમાં પણ કહ્યું છે જે જે ગુરુ અહંકારી હોય ને આ કરવા યોગ્યને
 આ ન કરવા યોગ્ય એવું ન જાણતા હોય ને ઝનમાર્ગે ચાલતા હોય
 તે ગુરુનો સર્વ પ્રકારે ત્યાગ કરવો. તે હેતુ એમ સિદ્ધાંત થયો જે
 ગુણને વિષે પણ જે ગુરુપણું માનીને પૂજનાદિક કરવું તે મોટા મો-
 હનો મહિમા છે એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૧૩ ॥

ટીકા:-एतर्हि गच्छ मुद्रामुद्रिततया लोकानां सद्धर्माप्रति-
 पत्त्यादिना श्रुतावज्ञामी क्रमाणः सविषादमाह ॥

અર્થ:-હવે ગુરુરૂપી બંધને કરીને બાંધેલા લોકોને સારા ધ-
 મની પ્રાપ્તિ નથી થતી એ હેતુ માટે સિદ્ધાંતનું અપમાન જોતા સતા
 ગ્રંથકાર સ્વેદ સહિત કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

दुःप्रापा गुरुकर्मसंचयवतां सधर्मबुद्धिर्नृणां, जाता-
यामपि दुर्लभः शुभगुरुः प्राप्तस पुण्येन चेत् ॥ कर्तुं न
स्वहितं तथाप्यलममी गच्छस्थितिर्व्याहताः, कं ब्रूमः
कमिहाश्रयेमहि कमाराध्येम किं कुर्महे ॥ १४ ॥

टीकाः—दुःप्रापा दुर्लभा सधर्मबुद्धिर्नृणां प्रणीतनिरुप-
चरितधर्मजिघृक्षा ॥ अथ पारमेश्वरस्य सर्वस्यापि शोचनत्वा
विशेषात् किं सदिति विशेषणेनेति चेत् न तस्यापीदानीं कालदो-
षादनुश्रोतः प्रतिश्रोतोरुपत्वेन द्वै विध्यदर्शनात् ॥

अर्थः—जे सारा धर्मने विषे बुद्धि थवी ते दुर्लभ ठे, एटलै
तीर्थकरे, उपचार रहित कहेलो जे धर्म तेनी ग्रहण करवानी जे इच्छा
ते दुर्लभ ठे. आ शंका करे ठे जे परमेश्वरे कहेलो जे ते सर्वे सा-
रो ज ठे तेमां कोइ उठो वधारे नथी, माटे सत् ए प्रकारनुं धर्मनुं
विशेषण कहेवानुं शुं प्रयोजन ठे ! उत्तरः—ए प्रकारे तमारे आशंका
न करवी केम जे आ कालना दोषथी धर्मनुं बे प्रकारे देखवुं आय
ठे एक तो अनुश्रोतपणे न बीजुं प्रतिश्रोतपणे ॥

टीकाः—तथाहि ॥ विषयकुमार्गद्रव्यक्रियानुकूल्ये सुख-
शीलजनैः सिद्धांतनिरपेक्षस्वच्छंदमतिप्ररूपितो बहुजनप्रवृत्ति
गोचरः पंथा अनुश्रोतः ॥ अयमर्थः ॥ अनुपपन्नहि गच्छतः

પુરુષસ્ય નદીશ્રોતઃ સુગમં સાગરગામિચ જવતિ ॥ એવમયમપિ
પ્રકૃતો માર્ગઃ સુકરત્વાત્ સંસારપ્રાપકત્વાચ્ચ તથોચ્યતે શ્રુતોક્ત
સકલયુક્ત્યુપપન્નઃ સ્વયંજગવત્પ્રજ્ઞાપિતઃ પ્રેક્ષાવત્પ્રવૃત્તિ
વિષયસ્તુ પ્રતિશ્રોતઃ ॥ એતદુક્તં જવતિ પ્રતિપથેન પ્રતિષ્ઠમા-
નસ્ય હિ નદીશ્રોતો દુર્ગમંપારપ્રાપકંચ જાયતે એવમયમપિ-
પંથા દુઃકરત્વાત્સંસારતારકત્વાચ્ચૈવમન્નિધીયતે ॥

અર્થઃ--તેજ અનુશ્રોત, પ્રતિશ્રોતપણું દેખાને છે. જે વિષય
તથા કુમાર્ગ તથા દ્રવ્યક્રિયા તેમનું અનુકૂળપણું સતે જે સુખશી-
લીયા લોકોએ સિદ્ધાંતની અપેક્ષાએ રહિત પોતાની ઇચ્છામાં આવે
તેમ પ્રરુપણા કરેલો જેમાં ઘણા લોકની પ્રવૃત્તિ થાય છે એવો જે
માર્ગ તેને અનુશ્રોત માર્ગ કહીએ. આ પરમાર્થ છે. જે પ્રવાહને અ-
નુસરીને ચાલનાર પુરુષને નદીનો પ્રવાહ સુગમ છે ને સમુદ્ર પ્રત્યે
જવાનું પણ થાય છે. એમ આ લોક પ્રવાહ માર્ગ પણ સંસાર સમુદ્રને
પમારનાર છે સુગમ છે માટે તેમ કહીએ ઢીએ. ને શાસ્ત્રમાં કહેલી
સકલ જુક્તિઝં તેણે સહિત પોતે જગવંતે કહેલો ને જે માર્ગે બુદ્ધિમંત
ચાલે છે તે પ્રતિશ્રોત માર્ગ કહીએ. એ કહ્યું છે જે સામા માર્ગે ચાલ-
તાને ઘટલે સામે પુર ચાલનાર નદીનો માર્ગ દુર્ગમ છે. દુઃખે જવાય
એવો છે કેમ જે તે માર્ગ પાર પમારે એવો છે. એમ આ માર્ગ પણ સં-
સારને તારનાર છે માટે દુઃખકર છે તેથી એ માર્ગને પ્રતિશ્રોત
કહીએ ઢીએ.

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥ અણસોયપટ્ટિએ વહુજણંમિપક્કિસોયલ-
ધક્કલ્લકલ્લેણં ॥ પક્કિસોયમેવ અપ્પાદાયલ્લો હોલ્લ કોમણા ॥ અણસોય

सुहो लोगो पम्सोर्त्त आसवो सुविहियाणं॥ अणुसोत्त संसारो
पम्सोर्त्त तस्स उत्तारो ॥ अत्रासवश्चित्तिइन्द्रियजयादिरुपपर-
मार्थपेशलः कायवाडःमनोव्यापारः बहुजनप्रवृत्ति विषयत्वा-
दनुश्रोतसएवसद्धर्मत्वमि चेत्तु न विकट्यासहत्वात् ॥ तथाहि ॥
किं बहुजनप्रवृत्तिगोचरमात्रं सद्धर्मनिबंधनं आहो सिद्धां-
तोक्तत्वं ॥

अर्थः—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे ए गाथामां आ-
सव ए प्रकारनुं पद ठे तेनो अर्थ इन्द्रियोनुं जितवुं इत्यादिरुपनो ठे.
परमार्थ करवामां चतुर एवो जे शरीर वाणीने मन तेमनो जे व्या-
पार तेमां बहुजननी प्रवृत्ति थाय ठे. माटे अनुश्रोत एज सद्धर्म ठे
एम जोतुं कहेतो होय तो ते न कहेवुं. केम जे एमां विकट्य ठे तेनुं
सहन थाय एम नथी. तेज विकट्य कही देखामे ठे जे बहुजननी
प्रवृत्ति जे मार्गमां थाय ते शुं सारा धर्मनुं निबंधन ठे. एटले का-
रण ठे, के सिद्धांतमां कह्या प्रमाणे करवुं ए सारा धर्मनुं निबंधन ठे.
एटले सारो धर्म ठे.

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ बहुजनप्रवृत्तिगोचरत्वस्य सद्धर्म
निबंधनत्वाज्युपगमे लौकिकधर्मस्यैव सद्धर्मत्वप्रसंगान्तस्यै-
वइदानीं पार्थिवादिपुरुषसिंहप्ररुत्तिविषयत्वात् ॥ अथ तस्य
पार्थिवादिप्ररुत्तिविषयत्वेपि जगव छिनेयाप्ररुत्तिं तत्त्वेन न
सद्धर्मत्वमस्यतुजगवछिनेयप्रणीतत्त्वेन तत्त्वमितिचेत् न ॥

अर्थः—तेमां पहेलो पद मानवा योग्य नथी, केम जे जेमां

વહુ જનની પ્રવૃત્તિ થાય તેણે કરીને જણાતો જે ધર્મ તે જો સદ્ધર્મ
પણ અંગિકાર કરીએ તો લૌકિક ધર્મને પણ સદ્ધર્મપણની પ્રાપ્તિ
થવાનો પ્રસંગ આવશે કેમ જે તે લૌકિક ધર્મને વિષે આ કાલમાં
મોટા મોટા રાજા આદિ પુરુષ મધ્યે સિંહ સમાન પુરુષ તેમની પ્ર-
વૃત્તિ દેખાય છે. માટે ને વળી તારે એમ કહેવું હોય જે તે લૌકિક
ધર્મમાં રાજાદિ પ્રવર્તેલા છે પણ જગવંતના શિષ્ય પ્રવર્તેલા નથી.
માટે એને સદ્ધર્મપણું નથી ને આ ધર્મ તો જગવંતના શિષ્યોએ ક-
હેલો છે એ હેતુ માટે સદ્ધર્મ છે એમ તારે જો કહેવું હોય તો તે ન કહેવું.

ટીકા:-વહુજનપ્રવૃત્તિવિષયત્વેન સદ્ધર્મત્વે પ્રતિજ્ઞાયાશ્ર-
નિષ્ઠપ્રસંગેન તજ્ઞહતો જવતોહેતુહાન્યોપપત્તેઃ ॥ કિંચ જવતુ
જગવદ્ધિનેયપ્રણીતત્વેનાસ્ય તત્ત્વં તથાપિ જગવદ્ધિનેયત્વમેવક-
શ્રમેષા મનુશ્રોતપ્રણેતૃણાં ॥ કિં જગવન્મુંઝીકૃતત્વેન તદાજ્ઞા
કારિત્વેનવા ॥

અર્થ:-કેમ જે વહુ લોકની જે પ્રવૃત્તિ તેણે કરીને જણાતો
એ ધર્મ છે એ હેતુ માટે એને સદ્ધર્મપણે પ્રતિજ્ઞા પૂર્વક સ્થાપન કર-
નારને અનિષ્ટની પ્રાપ્તિ થાય છે. એટલે સદ્ધર્મ એને કહેવાયજ નહિ
ને જો તું એમ કહીશ કે હું વહુ લોકની પ્રવૃત્તિને સદ્ધર્મ કહેતો
નથી તો તારા હેતુની હાનિ થશે. એટલે તારો હેતુ યોગ્ય નથી. ને
વળી તું કહું તું જે જગવંતના શિષ્યોએ કહેલો છે માટે એને સદ્ધર્મ-
પણું છે તો ત્યાં તુંને પૂછીએ ઢીએ જે લોક પ્રવાહ જે અનુશ્રોત માર્ગ
તેના કહેનાર લિંગધારીને જગવંતના શિષ્યપણુંજ ક્યાં છે. ને જો તું
કહીશ કે તેમને જગવંતના શિષ્યપણું છે તો ત્યાં તેને પૂછીએ ઢીએ જે

शुं तेमने जगवंते पोते मुंड्या ठे तेणे करीने शिष्यपणुं ठे के तेमनी
आज्ञा पालवे करीने शिष्यपणुं ठे.

टीका:-न तावदाद्यः ॥ जगवन्मुंकीकृतत्वेन तद्धिनेयत्वे-
जमाख्यादीनामपि तद्धिनेयत्वप्राप्तेः ॥ अथ जमाख्यादीनां त-
द्धिनेयत्वं सकलभूतलप्रतीतभशक्यापह्वमिति चेन्न ॥ तेषां
निहूनवत्वेन सिद्धांते तद्धिनेयान्नासत्त्व प्रसाधनात् ॥

अर्थ:-तेमां प्रथमनो पद अंगिकार करवा योग्य नथी, केम
जे जगवंते मुंरुन कर्णुं तेणे करीने जो जगवंतना शिष्यपणुं होय
तो जे माली आदिकने पण जगवंतना शिष्यपणानी प्राप्ति थशे ने
वळी तुं कहीश के जमाली आदिकने जगवंतनुं शिष्यपणुं ठे ते
सकळ जगत्मां प्रसिद्ध ठे ते तमारुं ढांक्युं ढंकाशे नहि तो एम
तारे न कहेवुं. केम जे ते जमाली आदिकने तो निहवपणे सिद्धां-
तने विषे जगवंतना शिष्यपणानो आज्ञास मात्रजे प्रतिपादन कर्थो
वै ए हेतु माटे.

टीका:-नापिद्धितीयः ॥ जगवदागमात्यंत विरुद्ध चैत्यवा-
सादि प्रज्ञप्त्यतमेवकदर्थयतां कथंतेषां तदाज्ञाकारित्वं तथाच
कथंतद्धिनेयत्वं ॥

॥ तदुक्तं ॥

गंजीरमिणं बाळातप्रचामोत्तित हंकयंत्यता ॥ तत्रैव यमसं

ता, अवमन्त्रंता न या एंति ॥ नहिलोकेपि सत्पितृविरुद्धमाचरत-
स्तदाज्ञामप्यकुर्वतः पुत्रस्यापि वस्तुतः पुत्रत्वं नाम
॥ तस्मात्तद्धिनेयाज्ञासास्तेऽतस्तत्प्रणीतत्वेनोत्सूत्रत्वान्नवान्निनंदि
बहुजनप्रवृत्तिविषयत्वेऽनुश्रोत सद्धर्मत्वमेव ॥ अथ द्वितीयः
तदेवमेतत् प्रतिश्रोत स अएवतुजगवत् प्रज्ञप्तसिद्धांतो
क्तत्वेन कतिपयमहासत्वप्रवृत्तिगोचरेत्वेऽपि सद्धर्मत्वात् ॥ अतो-
नुश्रोतसो व्यवहेदे न प्रतिश्रोतःसंगृहीतुंसदिति विशेषणं वि-
धीयमानं नविवादपदवीमधिरोहति॥

अर्थः—बीजो पक्ष पण अंगिकार करवा योग्य नथी केम जे
जगवंतनी आझार्थी अत्यंत विरुद्ध एवो चैत्यवास आदिक स्थापवे
करीने ते जगवंतनी कदर्थना करनारा एवा ते लिंगधारीओने जग-
वंतनी आझानुं करवापणुं कयांथी होय ने वळी जगवंतना शिष्य-
पणुं कयांथी होय. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे लोकने विषे पण
सारा पिताए जे कहेलुं तेथी विरुद्ध एटले उलटुं आचरण करे तो
एवो पुत्र एटले पितानी आझाने अंशमात्र पण न करतो एवा पु-
त्रने पण वस्तुताए पुत्रपणुं नथीज. ते हेतु माटे ते जगवंतना शिष्य
कहेवाय ठे ते तो केवल आज्ञास मात्र ठे माटे तेमनुं जे कहेलुं तेने
उत्सूत्रपणुं ठे ते हेतु माटे ‘ जवान्निनंदि ’ एटले संसारमांज आ-
नंद मानता घणा लोक तेमनी प्रवृत्ति ए मार्गमां ठे तोपण अनुश्रोत
मार्गनो त्याग करीने प्रतिश्रोत मार्गनुं ग्रहण करवाने सत् ए प्रकारनुं
धर्म शब्दने विशेषण आण्युं ठे ते कांइ विवाद करवानुं ए स्थानक नथी.

टीकाः—केषां दुःप्रापा नृणां पुसां गुरुकर्म संचयवतां महाज्ञा-

नावरणादिसंज्ञारत्नाजं ॥ संप्रतिहि गुरुकर्मत्वा ज्जीवानां न प्रायेण
प्रतिश्रोतसि प्रवृत्तिरुपलब्ध्यते ॥

॥ यदुक्तं ॥

अयोग्यज्ञावात् गुरुकर्मयोगाद्लोकप्रवाहस्पृहया दुरापा ॥
प्रायोजनानामधुना प्रवृत्तिः प्रश्नि प्रतिश्रोतसि जैनचंद्रे ॥

अर्थः—कोने ए सद्धर्मनी प्राप्ति दुःख पामवा योग्य ठे तो
ज्ञानावरणादि जारे कर्मना समूहवाळा पुरुषोने ते बात घटे ठे. केम
जे आ काळमां जारे कर्मी जीव ठे ए हेतु माटे बहुधा प्रतिश्रोत
मार्गमां तेमनी प्रवृत्ति देखाती नथी. जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे
श्री जिनेश्वर जगवंतना कहेला प्रतिश्रोत मार्गने विषे आ काळमां
बहुधा लोकनी प्रवृत्ति थती नथी एटले दुःखे थाय ठे. शायी के
अजोग्य ज्ञावथी तथा जारे कर्मनो योग ठे तेथी तथा लोक प्रवाह-
नी स्पृहा ठे. एटले लोक प्रवाह जे मार्गे चाले ठे ते मार्गे इच्छा राखे
ठे. ए हेतु माटे सद्धर्मनी प्राप्ति दुर्लभ ठे.

टीकाः—आगमेप्युक्तं ॥ बहुजणपवित्तिमित्तं, इच्छंतेहिं इ-
हलोश्चैव ॥ धम्मो न उज्जियवोजेण तहिं बहुजणपवित्ती ॥
तो आणाणुगयं जंतं चैव बुहेण सेवियवंतु ॥ किमिह बहुणा ज-
णेणं हंदिन सेअत्थिणो बहुया ॥ रयणत्थिणो तिथोवा तदाया-
रोवि जह्व लोसंमि ॥ इयसुधम्म रयणत्थिदाय गाददयरंनेया ॥

વહુગુણવિહવેણ જનં એણ લબ્ધંતિ તાં કહમિમેસું ॥ એયદરિદ્ધાણં
તહ, સુમિણેવિ પયદ્દે ચિંતા ॥

ટીકા:—જાતાયામપિ કથંચિત્કિંચિદ્ભવ્યત્વપરિપાકાત્પ્રાપ્તુ
ર્મૃતાયામપિ સદ્ધર્મબુદ્ધૌ ડુર્લભોદુરાસદઃ શુભગુરુર્યથાર્થસિદ્ધાંત
પ્રરુપણનિપુણોલોકપ્રવાહવહિર્ભૂતેચતોવૃત્તિઃપ્રતિવાદિમદક્ષો દ-
ક્ષમઃ કાલાચપેક્ષાનુષ્ઠાનપટિષ્ઠઃસૂરિઃ ॥ અયમર્થઃ ॥ સદ્ધર્મ
મનોરથજાવેપિ સહુપદેશ ગુરંવિના નાસાવાસાયતે ॥

અર્થ:—કોઈ પ્રકારે કાંઈક જાવ્યપણાની પરિપાક અવસ્થાને
વિષે સદ્ધર્મ બુદ્ધિ થયે સતે પણ શુભગુરુ મલવો ડુર્લભ છે. તો જયાર્થ
સિદ્ધાંતની પ્રરુપણા કરવામાં કુશલ છે ને જેના ચિત્તની વૃત્તિ લો-
કપ્રવાહ થકી રહિત છે, ને જે ગુરુ પ્રતિવાદિના મદને નાસ કરવામાં
સમર્થ છે ને વઢી કાલાદિકની અપેક્ષાએ અનુષ્ઠાન ક્રિયા કરવામાં
અતિસે માહ્યો છે એવો ગુરુ એટલે આચાર્ય તે મલવો ડુર્લભ છે. આ
અર્થ પ્રગટ છે જે સદ્ધર્મ કરવાનો મનોરથ થયે ઠતે પણ સારો ઉપ-
દેશ ગુરુ મલ્યા વિના સદ્ધર્મ પમાતો નથી.

ટીકા:—ચદુક્તં ॥ ધમ્માયરિયેણ વિણા, અલહંતા, સિદ્ધિસા-
હણોવાર્ય ॥ અરણ્ણતુંબલગ્ગા જમંતિ સંસારચક્કંમિ ॥ સચ પ્રાયેણ
સાંપ્રતમુસ્સૂત્રજ્ઞાપકાચાર્યપ્રાચુર્યેણ તથાવિધોનાટપજાગ્યલજ્ઞયઃ ।

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ધર્માચાર્ય મલ્યા વિના
સિદ્ધિ પામવાનાં સાધનનો ઉપાય ન પામતાં જીવ સંસાર ચક્કમાં

जमे ठे. जेम गाफाना तुंवने लागेला आरा जमे ठे तेम संसार चक्रमां
ते प्राणी जमे ठे माटे बहुधा आ काळम' उत्सूत्रना ज्ञाषण करनार
आचार्य घणा ठे माटे जेवो सिद्धांतमां कह्यो ठे तेवा लक्षणवाळो
धर्माचार्य घणा ज्ञान्ये करीने पमाय ठे.

टीका:—यदुक्तं ॥ यस्यानद्वयविकल्पजद्वयलहरीयुग् यु-
क्तयः सूक्तयः सज्जां जर्जरयंति संसदि मदं विस्फूर्जतां वादिनां॥
यश्चोत्सूत्रपदं जातुदिशति व्याख्यासु सप्राप्यते सच्चारित्र प-
वित्रितः शुभगुरुः पुण्यैरगण्यैरको ॥

अर्थ:—जेनी वाणी अनेक विकल्प सहित जे ज्ञाषण तेनी
लहेरो एटले परंपरा ते सहित युक्तिन ते जेने विषे एवी ठे. वळी
जे गुरु सज्जाने विषे अति शय दिदीप्यमान एवं वादी लोकना प्र-
बलमदने नाश करे ठे ने जे गुरु व्याख्यान ते विषे क्यारेय पण
उत्सूत्रप्ररूपण नथी करता एवा सुंदर चारित्रवळे पवित्र थयेला शुभ
गुरु ते जो अगणित पुण्यनो उदय होय तो तेने मळे ठे.

टीका:—प्राप्तः समासादितः सज्जितगुणः गुरुगुरुः पुण्येन
जवांतरसंचृतसुकृतेन चेत्यदि तथापि शुभगुरु प्राप्तावपि-
कर्तुं विधातुं स्वहित मात्मनआयति सुखावहं कर्म सद्धर्मप्रति-
पत्ति लक्षणं नाहं न समर्थाः ॥ अमीपुण्य प्राप्त शुभगुरवो
मर्त्याः ॥ आसादितसुगुरुवोपि ते किमिति न स्वहिताय यतंत
इत्यत आह ॥

અર્થ:—તે પૂર્વે કહેલા ગુણ સહિત ગુરુ જન્માંતરમાં સંઘ કરેલાં પુણ્યવ્રતે જો કદાપિ મળે તોપણ પોતાના આત્માનું પરિણામે હિત કરનાર એવું સદ્કર્મ કર્મના અંગિકારરૂપિ પોતાને હિતકારી વસ્તુ તેને કરવાને આ પુરુષ સમર્થ થતા નથી. શુન્ન ગુરુ મળ્યા પછી પણ તે પુરુષ કેમ પોતાનું હિત કરવાનળી પ્રયત્ન કરતા નથી તો ત્યાં કહે છે.

ટીકા:—ગચ્છસ્ય સ્વવંશ્યાન્યુપેતયતિવર્ગસ્ય સ્થિતિઃ યુષ્મત્ કુલાદતોયં ગચ્છોઽતેનં વિહાય યુષ્માન્નિર્નાન્યપાર્શ્વે દેશનાશ્રવણસમ્યક્તપ્રતિપત્યાદિકં વિધેયમિતિ ગૃહિણઃ પ્રતીત્ય લિંગિકૃતા વ્યવસ્થા તયા વ્યાહતા એવંવિધશુન્નગુરુપ્રાપ્તાવપિ નિઃસત્ત્વતયા કિમેનાં ગચ્છસ્થિતિં મુંચામો નવેતીતિકર્ત્તવ્યતોદ્ધ્રાંતાંતઃકરણાઃ એવં ગચ્છસ્થિતિ વ્યાહતાઃ તેષાં સ્વહિતકરણાસામર્થ્ય મુપલબ્યતદુપચિકિર્ષુશ્ચેતઃસમુદ્ભસત્કરુણ ॥ પારાવારઃ પ્રકરણકારઃ પ્રાહા ॥

અર્થ:—ગઢની જે સ્થિતિ તેણે કરીને એ પુરુષ હુણાયા છે. ગઢ તે શું તો પોતાના વંશમાં થયેલા જે પુરુષો તેમણે અંગિકાર કર્યો એવો જે યતિનો સમૂહ તે ગઢ કહીએ ને તેની સ્થિતિ જે મર્યાદા એટલે તમારા કુળના વૃદ્ધ પુરુષોએ આ ગઢનો આદર કર્યો છે માટે એ ગઢને મૂકીને તમારે વીજાની પાસે દેશનાનું સાંજાળવું તથા સમકિતનું અંગિકાર કરવું इत्यादि કાંઈ પણ ન કરવું એ પ્રકારે ગૃહસ્થને આશ્રિને લિંગધારીએ કરેલી જે મર્યાદા તેને ગચ્છ સ્થિતિ કહીએ તેણે કરીતે હુણાયેલા એટલે વ્યાકુલ થયેલા પુરુષો શુન્ન

गुरु मळ्या पठी पण सद्धर्म करवा समर्थ नथी थता. वळी ए पुरुषो केवा ठे तो ए प्रकारनी शुज गुरुनी प्राप्ति थये ठते पण निसत्व ठे एटले पुरुषार्थ हीण ठे माटे एम विचारे ठे जे आपणे आ गठनी मर्यादा मूकीए के न मूकीए ए प्रकारना विचारमां जे करवा योग्य ठे ते करवामां जमी गयां ठे अंतःकरण जेमनां एवा थाय ठे. ते गच्छ स्थिति व्याहृत कहीए. ते पुरुषने पोतानुं हित करवानुं सामर्थ्य नथी, एम देखीने ते पुरुषोनो उपकार करवाने इच्छतो अंगिकार पोताना चिंतमां उत्पन्न थयो जे दयानो समुद्र तेणे करीने कहे ठे.

टीका:-किं ब्रूम इत्यादि॥ अतःकं पुरुषविशेषं ब्रूमो जणामः कं इह जगति आश्रयेमहि सेवेमहि ॥ कं आराध्येम दानादि-
नोपचरामः ॥ एतेषां जणनादीनां मध्यात्किं कुर्महे विदमहे ॥
यदिहि कस्यचिन्महात्मनो जणनेनाश्रयणेनाराधनेन वा गच्छ
स्थितिं विमुच्य सद्धमप्रतिपत्तौ ते स्वहितमाचरन्ति तदैतदपि
क्रियते ॥ परोपकृतिदीक्षितत्वात्सत्पुरुषाणामिति ॥

अर्थ:-जे कया पुरुषने प्रत्ये आ वात कहीए. वळी जंगतमां कीया पुरुषनी सेवा करीए जे पुरुष सेवा वते आ वातने समजे. वळी कया पुरुषनी आराधना करीए एटले दानादिक वते तेनो उपचार करीए. ए सर्वनी मध्ये शुं करीए. जो कोशक मोटा पुरुषना कहेवाथी आश्रय करवाथी अथवा आराधन करवाथी गच्छ स्थितिने मूकीने सद्धर्मनो अंगिकार करीने पोतानुं हित करेतो पण करीए. केम जे सत् पुरुषे तो पारको उपकार करवो एज दीक्षानो अंगिकार कर्यो ठे ए हेतु माटे.

टीकाः-॥ अथवा ॥ यदाहिप्राप्तसुगुरुवोपि तत्त्वंजानाना
 अप्येवंगच्छस्थित्याव्यामुह्यन्ति तदा कं ब्रुम इत्यादि ॥ अयमर्थः॥
 अजानानोहि तत्त्वं स्वयं वा कस्यचिद्गणनाराधनादिना वा तद्बोध-
 यित्वा सद्धर्मं स्थाप्येतापि एतेच मूढा जानन्तोपि गच्छस्थितिं व्या-
 हता इति कथं तत्र स्थापयितुं पार्यते ॥ तत्सर्वथास्मच्चेतस्यमीषां
 सन्मार्गव्यवस्थापने न कश्चिदुपायः प्रतिस्फुरति ॥ अतः किं कु-
 र्मह इति विषादवचनं ॥

अर्थः—॥ अथवा ज्यारे तत्त्वना जाण एवा सुगुरु मद्व्या
 तो पण गच्छनी स्थितिये करीने व्यामोह पामे ठे त्यारे कोना प्रत्ये
 कहीए इत्यादि जाणवुं. तेमां आ प्रगट अर्थ जे पोतानी मेळे तत्त्वने
 न जाणतो होय तेने तो कहेवार्थी, आराधन करवार्थी हरेक प्रकारे
 बोध करीने मार्गने विषे स्थापन करीए. पण आतो मूढ पुष ठे
 केम जे पोते जाणे ठे तो पण गच्छनी स्थितिमां हणाय ठे ए हेतु
 माटे तेमने सद्धर्ममां स्थापन करवानुं केम पार पामीए ? एटवे
 केम समर्थ थइए ? ते माटे सर्व प्रकारे अमारा चित्तमां एमने स-
 न्मार्गमां स्थापन करवाने विषे कोइ उपाय फुरतो नथी; माटे शुं
 करीए. ए प्रकारे खेद जरेलुं वचन कळुं.

टीकाः—इदमत्रैदंपर्यं ॥ महासत्त्वसत्त्वोपादेयोह्ययं सद्धर्म
 एतेचातिक्लीवा अन्यथा किं विदुषां गच्छस्थितिं ज्ञिया ॥ यदि हि
 लिंगिनःस्तत्वाज्ञादिहेतुना गच्छ स्थितिं दर्शयति तथापि गृहिणा
 परीक्षापुरःसरं धर्मप्रतिपत्तव्यः ॥

अर्थः—आ जगाए ठेवट कहेवानुं के तात्पर्य आ ठे जे आ सद्धर्म ठे तेनुं महासत्त्व एटले महाबलवाळो प्राणी तेनार्थी ग्रहण थाय एम ठे ने आजे पुरुष ठे ते तो अतिशय नपुंसकठे. केम जो एम न होय तो जे जाण पुरुष ठे तेने गच्छ स्थितिनो ज्ञय केम राखवो जोइए ? नज राखवो केम जे जो पण लिंगधारी पोताने लाज थाय ठे इत्यादि कारणे गठनी स्थिति देखामे ठे. तो पण गृहस्थोए परीक्षा पूर्वक धर्म अंगिकार करवो.

टीकाः—यतो जगवानेवाह ॥ निकषठेदतापाज्यां सुवर्णं
मिव पन्तितैः ॥ परीक्ष्यन्निहवो ग्राह्यं, मदचो नतु गौरवात् ॥
आगमेप्युदितं ॥ सद्बुधरणनिमित्तं गीयस्सन्नेसणान् उक्कोसा
जोयणसयाइं सत्त उ बारसवरिसाइं कायवा ॥

अर्थः—ते वात जगवाने पोते कही ठे जे जेम सुवर्णनी प-
रीक्षा कसोटीथी, ठेदवाथी, ताप देवाथी थाय ठे तेम हे निहु लोको
पन्तितोए अमारुं वचन परीक्षा करीने ग्रहण करवुं. पण मारी महो-
बतथी न ग्रहण करवुं. वळी ए वात आगममां पण कही ठे जे.

टीकाः—तथा संप्रदायागतस्यापि निर्गुणस्य गच्छस्यागमे
यतीनामपि परिहारश्रवणात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

सारणमाइ वित्तं गह्वंविहु गुरुगुणेण परिहीणं ॥ परिचत्तना-
श्वग्गो चइज्जातं सुत्तविहिणान् ॥

अर्थः--वळी आगमने विषे साधुने पण पोताना संप्रदायची चाट्यो आवेलो एदो निर्गुण गच्छ तेनो परित्याग करवो एम सांज-ळीए ठीए ए हेतु माटे गळनो ममत्व त्याग करीने शुज्ज गुरु थकी सद्धर्म पामवो जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीका--एवंच यदा कृतदिगबंधानामपि यतीनां निर्गुणगच्छ परिहारः पतिपादित स्तदा का कथा श्राद्धानामिति ॥ तदेवं विधानामपि य ज्जच्छस्थितिज्ञिया तेषां न सद्धर्माज्युपगम स्तदहो वदीयसी गच्छमुद्रा तिरयति विवेकांकुरं ॥

॥ यदुक्तं ॥

जीवाः प्रमादमदिरा हृतहृद्यविद्या अप्यन्यथा सुपथिसंप्रति नोत्सहंतं ॥ हामज्जनाय तु ज्जवांजसि लिंग ज्ञिः किंगच्छस्थिति विनिहतेव गले शिल्लेषा ॥ तद्गच्छ स्थितेरपि विज्यतो धर्मान् धिकारिण ए वतेवराकाशनात्मनीना असमर्थत्वात् समर्थस्यै- वहिशास्त्रे तत्तद्दिगारी अच्छी समत्थओ इत्यादिना धर्माधिका- रित्व प्रतिपादनात् ॥ समर्थस्यैवंलक्षणत्वात् ॥ होइ समत्थो धम्मंकुणमाणो जो न वाहइ परसिं ॥ माइपिइसामिगुरु माइयाण धम्मेण जिज्ञाणं ॥ तद्यवस्थितमेतत् कंब्रुम इत्यादीतीवृत्तार्थः १४

अर्थः--एम ज्यारे कयों ठे दिग्वंध ते जेमणे एवा साधुने पण निर्गुण गच्छसां रद्देवानो निषेध कयों त्यारे आवकने निर्गुण ग-

છળો પરિત્યાગ કરવો તેની તો શી વાત કહેવી. એ હેતુ માટે આ નિર્ગુણ ગચ્છે એમ જાણનારને પણ તેની મર્યાદાના જ્ઞયથકી સદ્ધર્મનો અંગિકાર નથી થતો માટે અતિશય બઢવાન એવી એ ગહ્મ મુદ્રા જે તેજ વિવેકરૂપી અંકુરાને ઢાંકી દે છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે પ્રમાદરૂપિ મદિરાવતે નાશ પામી છે સારી વિદ્યા તે જેમની એટલે સારું જ્ઞાન જેમનું ગયું છે એવા જે જીવ જે તે બીજી રીતનો જે સારો માર્ગ તે તે પ્રત્યે પણ જવાનો ઉત્સાહ નથી કરતા. તે ઉપર તર્ક થાય છે જે સંસાર સમુદ્રમાં બુદ્ધયોજ રહે તે માટે ગચ્છ સ્થિતિયકી જ્ઞય પામનાર પુરુષો ધર્મના અધિકારી નથી. માટે એ વચારા આત્માનું હિત કરવામાં અતિશય રાંકના છે કેમ જે અસમર્થ થયા છે એ હેતુ માટે શાસ્ત્રમાં તો સમર્થ પુરુષોજ ધર્મના અધિકારી કયા છે. તે હેતુ માટે એવો નિશ્ચય કયો જે કોના પ્રત્યે કહીએ કોની આરાધના કરીએ જેથી આ વાત સમજે इत्यादि. આ ચણદમા કાવ્યનો અર્થ સંપૂર્ણ થયો. ॥ ૧૪ ॥

ટીકા:—इदानीं कस्यचिदयोग्यस्याचार्यपदप्राप्त्या तदसत्त्वेष्टितप्रदर्शनेन श्रुतावज्ञां ज्ञापयन्नाह ॥

અર્થ:—હવે કોઈક અયોગ્ય પુરુષ આચાર્ય પદને પામ્યો તેની અસત્ત્વેષ્ટતા દેખાઈતી તેણે કરીને સિદ્ધાંતની અવજ્ઞા પ્રત્યે જણાવતા સત્તા પ્રંથકાર કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

क्षुत्क्षामः किल कोपि रंकशिशुकः प्रव्रज्य चैत्यै क्वचित्,
 कृत्वा कंचन पक्ष्मक्षतकलिः प्राप्त स्तदाचार्यकं ॥
 चित्रं चैत्यगृहे गृहीयति निजे गृहेकुटुंबीयतिस्वं,
 शक्रीयति बालिशीयति बुधान विश्वंवराकीयति ॥१॥

टीकाः--क्षुत्क्षामो बुद्धिक्ला श्लक्ष्णकुक्षिः गृहस्थावस्थायां
 किलेतिः संज्ञावनायां प्रत्यक्षोपलब्धमायर्थं संज्ञावनास्यदत्यव-
 संतो वदंतीति न्यायः ॥ अतः स्तदज्ञापनाय किलेति पदं ॥
 अन्यथा संप्रति प्रत्यक्ष एवायमर्थ इति ॥

अर्थः--बुखवते जेनुं पेट चोंटी गयुं ठे ने आंखो नंकी उ-
 तरी गइ ठे एवो रंकनो पुत्र गृहअवस्थामां होय एवुं संज्ञवे ठे.
 माटे आ जगाए किल अव्ययनो संज्ञावनारूप अर्थ करवो. केम जे
 सत्पुरुष ठे ते प्रत्यक्ष जणातो एवोषण अर्थने संज्ञावनानुं स्थानक
 ठे ए प्रकारेज कहे ठे. एवो न्याय ठे. ए हेतु माटे ते न्याय जणा-
 ववाने किल ए प्रकारनुं पद भूयुं ठे जो एम न होय तो आ का-
 लमां ए अर्थ प्रत्यक्ष देखाय ठे एटले रंकना ठोकरा ए प्रकारना
 यथेला प्रत्यक्ष देखाय ठे तो ए बात संज्ञवे ठे एम संज्ञावना शीद कहेत?

टीकाः--कोपि असात् नामा रंका जिह्वाकोऽत एव कुत्सि-

तोऽनुकंपितो वा शिशुरर्जकः शिशुकुत्सायामनुकंपने वा कः ॥
ततोऽरंकश्चासौ शिशुकश्चेति कर्मधारयः ॥ रंकस्य वा कस्यचि-
न्निशुक इति ॥ अनेन परंपयापि तस्य जिह्वाकत्वं निवेदितं ॥ एतेन
प्रव्रज्यायाऽपि तस्या योग्यता माह ॥

अर्थः—कोइक एटले जेनुं नाम पण जाणता नथी एवो रंक
एटले जिखारी एज हेतु माटे निंदित अथवा दया करवा योग्य
एवो बालक निंदा अर्थने विषे अथवा अनुकंपा अर्थने विषे कप्रत्यय
जाणवो. ल्यार पढी रंक एवो जे शिशु कहिए, एम कर्मधारय समास
करवो. अथवा कोइक रंक तेनो बालक एम अर्थ करवो. एणे करीने
परंपरोथी एनुं जीखारीपणुं चाट्युं आवतुं ठे एम जणाव्युं. तेणे क-
रीने प्रव्रज्या देवाने पण ए पुरुष योग्य नथी.

टीकाः—कुलशीलादिविकलत्वात्तद्युक्तस्यैव दीक्षा योग्य-
तायाः प्राक्प्रतिपादनात् ॥ प्रव्रज्य मुंकीन्तूय ॥ चैत्ये लिंगि
संबंधिनि जिनगृहे क्वचिदनिर्दिष्टनाम्नि कृत्वा विधाय लंकादिना
कंचन कमपि बद्धमूलं बलीयांसं संयतं श्रावकं वा पक्षं सहायं ॥
नहि तादृक् साहाय्यं विना तादृशमाचार्यपदलाजसंज्ञवः ॥

अर्थः—ते अयोग्यपणाने कहे ठे जे ए पुरुष कुलशील
आदिके करीने रहीत ठे ए हेतु माटे ने पूर्वे तद्युक्त पुरुषनेज दीक्षा
देवानुं योग्यपणुं ठे एम प्रतिपादन कर्युं ठे. ए हेतु माटे ने ते पुरुष
लिंगधारी संबंधी कोइक जिनघरने विषे मुंरित थइने कोइने लांच

आपवी इत्यादि कारणे करीने कोइक बळवान साधु अथवा श्रावक तेनी सहाय्य करीने एटले ते प्रकारना पुरुषने आचार्यपदनो खान थवो ते कांइ साहाय्य विना थाय नहि माटे.

टीकाः—अकृतकलिः यत् किञ्चिन्निमित्तमात्रं प्राप्य शिष्या दिक्षिः सह नक्तंदिनमखंभितकलहः ॥ एतेनाचार्यपदानौ चित्यं तस्याह ॥ निर्निमित्तात्यंतकोपनस्य सकलगच्छोद्वेगवेग हेतुत्वेनाचार्यपदायोग्यत्वात् ॥ सोमो पसंतहियओ गुरू होइ इत्यादिवचनात् ॥

अर्थः—ते पुरुष आचार्यपद पाव्या पढी जे ते कांइक निमित्त मात्रनुं ग्रहण करीने शिष्यादिकनी साथे रात दिवस कलह करे ठे. एणे करीने ए पुरुष आचार्यपदने योग्य नथी एम जणव्युं केम जे कारण विनानो अत्यंत क्रोधी ए पुरुष सकल गच्छने उद्वेग करवानुं कारण ठे माटे एने आचार्यपदनुं अयोग्यपणुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—इहच कलिग्रहणमन्येषामध्याचार्य पदायोग्यता पादकानां स्तंभदंजलोन्नमूर्खत्वादिदोषाणामुपलक्षणं ॥ ततः सकलसूरिपदानुगुणगणरहित इत्यर्थः ॥ अतएवापात्राणां सूरिपददातुरपि पापीयस्त्वमुक्तमागमे ॥

अर्थः—आ जगाए कलि कहेतां कलह ए शब्दनुं ग्रहण कर्ये ठे, तेणे करीने बीजा पण जेथी आचार्य पद न देवाय एवा ग्रह

कार, दंज, लोज, मूर्खपणुं इत्यादि दोष पण ए पुरुषने विषे ठे एम उपलक्षणथी जाणवुं. ते हेतु माटे सूरिपदने अनुसरता एवा समस्त गुण तेणे रहित ए पुरुष ठे एटलो अर्थ थयो एज हेतु माटे अपात्र सूरिपद देनारनुं पण अतिशय पापीपणुं ठे एम आगममां कछुं ठे.

टीका:—यदाह ॥ वूढो गणहरसदो, गोयममाई हिं धीरपु-
रिसोहिं, जोतं ठवइ अपत्ते, जाणंतो सो महापावो॥द्वोगंमिवि उ-
वधाउं, जत्थ गुरु एरिसो तहिं सीसा ॥ लछयरा अत्रेसिं, अणाय
रो होइय गुणोसुत्ति ॥ प्राप्तआसे दिवान्सन् तदिति विवेकिनां
विम्वनास्पदं आचार्यकं आचार्यत्वं सूरिपद मित्यर्थः ॥

अर्थ:—जे हेतु माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे ते हेतु
माटे विवेकीनी मध्ये विम्वनाने पाम्युं एवुं आचार्यपणुं ठे, एटले सू-
रिपद विम्वना पाम्युं एटलो अर्थ ठे.

टीका:—अत्रच यो पधात्रृतीयादिगुरोरकणित्यनेन जावे
ऽकण तद्धितः॥ चित्रमद्भुतमेतत् यच्चैत्य गृहे देवज्जवने गृहीयति
गृहंश्वाचरति यथा निजसदने गृही शयनासनपानपचनसंज्ञोग-
तांबूलजक्षणादिकं निःशंकमाचरति तथायमपि केवलजक्ति-
योग्येपि जिनमंदिरेऽत्यंतानुचितमप्येतद्वयवेष्टं समाचरन्नेव
मुच्यत इति ॥

अर्थ:—आचार्यक ए शब्दने विषे 'योपधात्' ए सूत्रे करीने
जावमां तद्धितनो अकण प्रत्यय आवीने ए शब्द सिद्ध थयो ठे.

વઢી આ વાત આશ્ચર્યકારી છે જે જિનમંદિરને વિષે ઘરની પેઠે આચરે છે એટલે જેમ ગૃહસ્થ પોતાના ઘરમાં સુવે, ઝોજન કરે, પીયે, રાંધે, સંજોગ કરે, પાન ચાવે ઇત્યાદિ ક્રિયા નિઃશંકપણે કરે, તેમ આ લિંગધારી પણ કેવલ ઝત્તિ કરવા યોગ્ય એવું જિનમંદિર તેને વિષે અત્યંત અઘટતી એવી પણ એ ક્રિયાને પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેમ કરે છે માટે ઘરની પેઠે આચરે છે એમ કહીએ ઢીએ.

ટીકાઃ--નિજે સ્વકીયે ગચ્છે કુટુંબીયતિ કુટુંબ ઇવાચરતિ ॥
યથાહિ ગૃહસ્થઃ સ્વકુટુંબે પર્વદિનેષુ જ્ઞાતૃજામાતૃમાતૃઝ-
ગિનિપુત્રિકાદિસંવધૈન નિમંત્રણાદાનાનુપ્રદાનાદિષુ પ્રવર્તત
એવમેષોપિ સાધ્વાદિવર્ગે તથા પ્રવર્તમાન એવમુચ્યતે ॥

અર્થઃ—વઢી લિંગધારી ગુરુ પોતાના ગચ્છને વિષે કુટુંબની પેઠે આચરે છે. જેમ ગૃહસ્થ પોતાના કુટુંબને વિષે પર્વ દિન આવે ત્યારે જ્ઞાઃ, જમાઃ, ફોર્ડે એ ત્રણ પ્રકારનો જે સંબંધ એટલે માતાપિતાનો તથા પોતાનો જે સંબંધ તેણે કરીને તેમને નિમંત્રણ કરવું તથા આપવું લેવું ઇત્યાદિ ક્રિયાને વિષે પ્રવર્તે છે, તેમ લિંગધારી પણ પોતાના જેવો જે સાધુનો વર્ગ તેને વિષે તેમજ પ્રવર્તે છે માટે તે ગૃહસ્થની પેઠેજ પ્રવર્તે છે એમ કહીએ ઢીએ.

ટીકાઃ—યદિ વા આચાર્યેણ હિ સ્મારણવારણાદિપુરસ્સં-
પ્રત્યુપેક્ષ પણપ્રમાર્જનવિનયાધ્યયનાધ્યાપનાદિનોત્તરોત્તરગુણ
સ્થાનાધિરોપણેન સ્વગચ્છઃપ્રતિક્ષણ મવેક્ષણીયઃ યથા ગુણંચ પ્ર-

तीक्ष्णो यथादोषं च शिक्षणीय इति सिद्धांतस्थितिः ॥ अयं-
तु गर्वोद्धुरकं धरतया तामवगणय्य यथा गृही प्रायेण कुटुंबम-
ध्यात् सौजन्यपरोपकारादिसत्पुरुषगुणहीनमपि ग्रंथार्जनगृ-
हकर्मकरणादिमात्रप्रवणं पुत्रादिकं बहुमन्यते तदन्यं चाव-
मन्यते तथा गच्छमध्याद्धि श्रामणादिषु शुश्रूषाकारिणं सदोष-
मपि नूषयति ॥ तदन्यं च सद्गुणनूषणमपि दूषयति इति
गृहिकुटुंबप्रक्रियावर्तित्वात्तथाजिधीयत इति ॥

अर्थः—बली आचार्ये पोताना गच्छनो कणे कणे तपास
राखवो जे कोइकने विस्मरण थयुं होय तो तेने संजारी आपवुं
तथा कोइ विपरीत करतो होय तो तेनुं निवारण करवुं. इत्यादि
पूर्वक जे जोवुं प्रमार्जवुं तथा शिष्यनुं ज्ञणवुं ज्ञणाववुं इत्यादिके
करीने पोताना गच्छने जोवो तपासवो तथा जेनो जेवो गुण तेने
तेवुं मान आपवुं तथा जेनो जेवो दोष तेने तेवी शिक्षा आपवी,
ए प्रकारनी सिद्धांतनी स्थिति ठे एटले मर्यादा ठे ने आ आचा-
र्यनुं तो अहंकारे करीने जंचुं माथुं ठे ए हेतु माटे ते सिद्धांतनी
मर्यादानी अवगणना करीने जेम गृहस्थ बहुधाए कुटुंबना मध्यस्थी
आ प्रकारनो पुत्रादिक तेने बहु माने ठे जे जे पुत्रादिकने विषे
सुजनपणुं तथा परोपकार इत्यादि सत्पुरुषना गुणे करीने रहितपणुं
ठे तो पण ते द्रव्य उपार्जन करवुं तथा घरनुं काम करवुं इत्यादि-
कने विषेज चतुर होय तो तेने घणुं मान आपे ठे ने ते थकी अन्य
गुणी होय तो तेनुं अपमान करे ठे तेमज गच्छ मध्ये जे कोइ दोष-
वाळो होय ने ते जो विसामा करावतो होय, सेवा करतो होय तो
तेने माने ठे शोभावे ठे ने ते विना बीजो महागुणी होय, गुणरूपी

ભૂષણનું ધારણ કરનાર હોય તો પણ તેને દોષ પમાડે છે, એ હેતુ માટે ગૃહસ્થની ક્રિયાને અનુસરે છે માટે કુટુંબી ગૃહસ્થ જેવો એને કહ્યો.

ટીકા:—તથા સ્વમાત્માનં શક્તીયતિ ॥ શક્રમિવ પુરંદર મિવાચરતિ ॥ સહિ નીચત્વાત્તથાવિધચૈત્યદ્રવ્યશિષ્યશ્રાવકાદિસમૃદ્ધિદર્શનાન્મદિષ્ણુઃ શક્રોહ મિત્યજિમન્યત ઇતિ તથા કતિપયાક્ષરલેશલેપદિગૂજિહ્વતયા મદાવલેપાદ્વાલિશીયતિ વાલિશાનિવ મૂર્ખાનિવાચરતિ બુધાન્ કુશાગ્રીયબુદ્ધીન્ વિચક્ષણાન્ અહમેવ સકલવાદ્મયપારપારદશ્વા કિમમી અહ્વા વીદંતીતિ ॥

અર્થ:—વઢી તે આચાર્ય પુરુષ પોતાના આત્માને ઇંડ્રની પેઠે આચરે છે. કેમજે તે પુરુષને વિષે નીચપણું રહ્યું છે માટે તે પ્રકારનું ચૈત્ય તથા દ્રવ્ય તથા શ્રાવકાદિ સમૃદ્ધિ તેને દેખવાથી અહંકારી થયેલો એવો એ પુરુષ એમ માને છે જે હું ઇંડ્ર હું વઢી કેટલાક અક્ષર એ જાણ્યો છે તેનો લેશ માત્ર લેપ એટલે થોડું જાણપણું તેણે કરીને ચોરે પાસ મુખ ઘાલતો પણ એકે ગ્રંથ ગ્રંથાર્થ ન જાણતો પણ મદે કરીને અહંકારી છે એ હેતુ માટે સારા સૂક્ષ્મદર્શી પંક્તિને પણ મૂર્ખની પેઠે આચરે છે એટલે તેમને મૂર્ખ જાણે છે ને પોતાને મહા પંક્તિ જાણે છે. જે હુંજ સર્વ શાસ્ત્રરૂપ સમુદ્રનો પાર દેખનાર હું માટે અજ્ઞાનો શું બોલે છે શું સમજે છે ઇત્યાદિ.

ટીકા:—તથા અતએવ વિશ્વં જગદ્ધરાકીયતિ વરાક્રમિવ રંકમિવાચરતિ ॥ સહિ રસાદિગૌરવમદિસમવપૂર્ણમાન

नयनतया जगदपि मत्पुरतः कितकमिति मनुते ॥

॥ यदुक्तं ॥

अखर्वगर्वसंचाराः समासाद्य महापदं ॥ नीचा स्तृणाय
मन्यन्ते, निर्विकल्पतया जगत् ॥

अर्थः—बली एज हेतु माटे जगतने रंक जेवुं आचरे ठे
एटले रंक माने ठे, केमजे ते पुरुष रसादि गारवरूपी मदिंराना
मदे करीने घुमरायमान जेनां नेत्र थयां ठे, एवो ठे ए हेतु माटे
जगत पण मारा आगळ तरणा तुट्य ठे एम माने ठे, जे माटे तेवुं
कळुं ठे जे महा गर्विष्ठ नीच पुरुष मोटुं पद पामीने निःशंकपणे
जगतने तृण समान माने ठे.

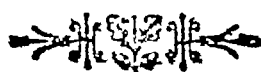
टीकाः—अयमाशयः ॥ ईश्वरोहिं कश्चित् प्रव्रज्य प्राप्ता-
चार्यपदः सन्निर्विवेकतया कथंचित्तच्चैत्यगृहादिषु गृहीयिता-
दिकं विदधानोपि न तथा लोकानां चित्रीयते ॥ गृहवासेपि दु-
र्ललितत्वस्य लोकैस्तथा दर्शनात् ॥ अयंतु रंकशिशुर्दीक्षित्वा सू-
रिपदासादनेन तथा कुर्वाणो जनानामुपहासविषयतया
महदाश्चर्यज्ञाजनमिति ॥ तदहो अत्यंतमाचार्याद्यनुचितं
चैत्यगृहगृहीयितादिनाऽसच्चेष्टितेन श्रुतपथावज्ञा पापानां मक्षि-
नयति प्रवचनमिति वृत्तार्थः ॥ १५ ॥

अर्थः—तेमां आ अजिप्राय ठे जे कोइ समर्थ धनाढ्य होय

ને તે દીક્ષા લઈને આચાર્ય પદ પામ્યો હતો નિર્વિવેકપણાઈ કરીને
 ક્યારેય ચૈત્ય ગૃહાદિકને વિષે ગૃહસ્થની પેઠે આચરણાદિકને કરતો
 હોય તો પણ તે પ્રકારે લોકને આશ્ચર્યકારી ન થાય પણ જેનું ગૃહ-
 સ્થાવસ્થામાં દાલિદ્રપણું ઢીઠું હોય ને તેની આ પ્રકારની ઝડૂત
 દશા દેખીને લોકને કેમ આશ્ચર્ય ન થાય, ને આ તો વઢી રાંકનું
 ઢોકરું દીક્ષા લઈને આચાર્ય પદ પામીને તેવું ઝડૂતપણું કરવા માંડ્યું
 માટે લોકને ઉપહાસ કરવાનું ઠેકાણુ એ ઠે, એ હેતુ માટે મોટા આ-
 શ્ચર્યનું પાત્ર ઠે તે માટે અત્યંત આચાર્યાદિકને અઘટતું જે ચૈત્યમાં
 ઘરમાં ગૃહસ્થની પેઠે આચરવું ઇત્યાદિક જે ઝૂંઝી ચેષ્ટાઈ એટલે ન-
 ઠારું આચરણ તેણે કરીને સિદ્ધાંત માર્ગની જે અવજ્ઞા કરવી એ પાપે
 કરીને પ્રવચનને મલીન કરે ઠે એટલે સિદ્ધાંતનું અપમાન કરે ઠે એ
 પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૧૫ ॥

ટીકા:—સંપ્રતિ પિતૃપુત્રાદિસંબંધં વિનાપિ હઠાદિલિંગિ
 વિહિતલોકવાહનોપલંબનદ્વારેણ શ્રુતવજ્ઞા પ્રતિપાદયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે પિતા પુત્ર આદિક સંબંધ વિના પણ હઠાત્કારે
 લિંગધારીએ પોતે સ્થાપન કરીને લોક પાસે ઉપાસાવી જે રીતિ તે
 સંબંધી જે ઝલંબો દેવો તે દ્વારે કરીને સિદ્ધાંત અવજ્ઞાનું પ્રતિપાદન
 કરતા સતા ગ્રંથકાર કહે ઠે.

॥ मूल काव्यम् ॥

यै जातो नच वर्द्धितो नच नचक्रीतोऽधमर्णो नच ।
 प्राग्दृष्टो नच बांधवो नच नच प्रेयान्नचप्रीणितः ॥
 तैरेवात्यधमाधमैः कृतमुनिव्याजैर्बलाद्वाह्यते ।
 नस्योतः पशु वज्जनोयम निशं नीराजकं हा जगत् ॥ १६ ॥

टीकाः—यैलिंगिजिरयं जनो नचजातो जनेरंतर्जावित-
 ज्यर्थत्वान्न जनितः पित्रादिरुपतया न जन्म लंजितः ॥ चकाराः
 सर्वेपि समुच्चयार्थाः अवधारणार्थावा ॥ अथ मानूज्जातस्तथापि
 वर्द्धितो न विष्यत्ये तावतापि बलात्तद्वाहनसिद्धिरत आह ॥
 वर्द्धितो नचेति एवमुत्तरपदेष्वप्याशंक्य योजना कार्या वर्द्धितो
 योगक्षेमादिसंपादत्तेन शरीरपोषं प्रापितः ॥

अर्थः—जे लिंगधारी आ श्रावक जननो कांइ बाप नथी
 जे एनुं जेम तेम कहेलुं श्रावक अंगिकार करे ठे एटले लिंगधारीए
 आ जन उत्पन्न कर्यो नथी. जन धातुनां अंतर्जाविज्यंतनो अर्थ
 ठे ए हेतु माटे नथी उत्पन्न कर्यो ए प्रकारनो अर्थ थयो. एटले
 पितादि रुपपणे जन्म आप्यो नथी. आ जगाए सर्वे पण चकारनो
 समुच्चयरूपी अर्थ ठे, अथवा अवधारणरूपी अर्थ ठे वळी आशंका
 करी कहे ठे जे जन्म आपनार न होय तो पण वृद्धि करनार तो
 हशे, के जेथी बलात्कारे ते लिंगधारीना वचननी माथे नपामी लेवानी
 सिद्धि आय एज हेतु माटे विशेषण कहे ठे जे ए लिंगधारीए

पालण पोषण करीने कांडू आ जननी वृद्धि पमानी नथी के जेथी
एनुं अवळूं कहेळुं पण माथे उपानी ले ए प्रकारे आगड्यां पदने
विषे पण आशंका करीने योजना करवी. वर्द्धित शब्दनो ए अर्थ ठे
जे न मळेळी वस्तुनो योग करवो ने मळेळी वस्तुनी रक्षा करवी ए
रूप जे योग हेम इत्यादिकनुं जे करवुं तेणे करीने जे शरीरुं
पोषण करवुं ते.

टीका:—नच क्रीतो मूढ्यदानेनाऽन्यस्माद्गृहीतः ॥ अ-
धमर्णो नच उत्तमर्णसकाशाडुद्धारादिप्रयोगेणाऽर्थं गृहीतोऽध-
मर्णः ॥ अत्रच यैरितिकर्तृतया संबंधानुपपत्तेर्येषामिति
संबंधविवक्षया यच्चब्दो योज्यः ॥ अर्थवशाद्विज्ञक्तिपरिणाम
इतिवचनात् ॥ तेन येषां लिंगिनामयंजनोऽधमर्णोर्थधारयिता न
चवति एवमुत्तरत्रापि यथासंज्ञवं येषामिति संबंधनीयम् ॥

अर्थ:—वळी लिंगधारीए आ श्रावक कोई पासेथी मूख
आपीने वेचातो लीधो नथी जे एनुं बोड्युं माथे उपाने वळी आ
जन एटले श्रावक लोक ए लिंगधारीउनो देवादार नथी जे पोतानी
आज्ञा पराणे पळावे. धनादि वस्तु आपनार जे पुरुष ते उत्तमर्ण क-
हीए. ने जे धनादि वस्तुनो लेनार पुरुष ते अधर्मण कहोए. माटे
उत्तमर्ण पासेथी उधार प्रमुख प्रयोगे करीने अर्थनो गृहण करनार
एटले अधर्मण थयेलो आ जन नथी. आ जगाए व्याकरणादि वि-
चार जे आ जगाए थै: ए प्रकारनुं कर्ता पद ठे तेणे करीने संबंधनी
सिद्धि नथी थती माटे येषां ए प्रकारना संबंधनी केहेवानी इजाए
करीने यत् शब्दनी योजना करवी. केम जे अर्थना वशायी विज्ञ-

क्तिनो परिणाम थाय ए प्रकारनुं वचन ठे ए हेतु माटे आ प्रकारनो
अर्थ थयो जे जे लिंगधारीनो आ जन जे ते अधमर्ण नथी. एटखे ते
लिंगधारी थकी अव्यनो लेनार नथी, एम आगळ पण जेम घटे
तेम 'येषां' कहेतां जे संबंधी ए प्रकारे पदनो संबंध करवो.

टीका:—तथा ॥ यैः प्रागुपूर्व दृष्टोऽवलोकितो न च ॥ अयमर्थः
॥ यैर्लिङ्गिभिः स्वश्रद्धादविष्टे देशवर्ति त्वात्कदाचिदपि न दृष्टास्ते
पि स्वगच्छग्रहप्रस्तत्वादन्यं गुरुं वाचापि न संज्ञाषन्ते ॥ तमेव गच्छ
गुरुं ध्यायतः काष्ठमतिवाहयन्ति ॥

अर्थ:—वळी जे लिंगधारीउए पूर्वे दीठो पण नथी एटखे
तेनो आ अर्थ ठे जे लिंगधारीए पोताना श्रावक अतिशय दूर दे-
शमां रह्या ठे माटे क्यारेय पण ते दीठा नथी ते श्रावक पण पोताना
गच्छना आग्रह वते गलाया ठे ए हेतु माटे बीजा गुरुने वाणीए
करीने पण नथी बोलावता. ने केवळ तेज गच्छ गुरुनुं ध्यान करता
ठता काष्ठनो निर्वाह करे ठे.

टीका:—बांधवः पितृजातृव्यादिसंबन्धजागू न च येषां ॥
न च प्रेयान वद्वज्जतरो मैत्र्यादिसंबन्धेन न च प्रीणितो दानज्ञा-
नातिशयादिना तोषितः ॥ अत्र चेदानीं तनुरूढ्या यद्यपि केषां-
चिद्वर्द्धितत्वादिसंज्ञव स्तथाप्ययं पटसंवृतएव शोचत इति
न्यायेनातिलज्जानीयत्वादिना तदविवर्हणान्नचवर्द्धित इत्या-
द्युक्तं तथा केषांचिद्बांधवत्वादिसंज्ञवेपि द्वीयसां त्रूयसां च तद-
संज्ञवेन तदविवर्हणान्नच बांधवइत्याद्युक्तमिति ॥

अर्थः—वळी ए लिंगधारीनो आ जन बांधव पण नथी जे आझा उपासवे बांधव एटले पिता, भ्राता इत्यादि संबंधवाळो जे होय ते. वळी ए लिंगधारीने आ जन मैत्री आदिक संबंध वते अतिशय वहालो पण नथी. वळी ए लिंगधारीए आ जन दान ज्ञान आदि अतिशय आपीने प्रसन्न पण कयों नथी. जे एनुं अवळुं कहेळुं वचन अंगिकार करे. आ जगाए आ काळनी रुढिए करीने जो पण कोइ लिंगधारीना श्रावकने वृद्धि पमासवी इत्यादिक गुण संज्ञवे ठे तोपण एतो जेम आ पट ढांकेलोज शोभे ठे ए प्रकारना न्याये करीने अतिशय लज्जा पामवा योग्यपणुं एमां रहुं ठे इत्यादि कारणे करीने ते ढांकेली वात उघामी करी देखामवानी अमारी इच्छा नथी. ए हेतु माटे एम कहुं जे नथी वृद्धि पमाड्यो इत्यादि कहुं. वळी कोइनो कोइ बांधव पण हशे एवो संज्ञव थये ठेते पण अतिशय दूर रहेनार घणाक लोकने ते संबंध संज्ञवतो नथी माटे ते संबंध कहेवानी इच्छा पण नथी माटे नथी बांधव इत्यादि कहुं.

टीकाः—तैरेव प्रागुक्तसंबंधाज्ञावेन लोकवाहनयोग्यता विकलैर्लिङ्गिन्निरेव एवेत्यव्ययमिह परिज्ञवे ॥ ईषदर्थे परिज्ञवे प्येवौ पम्येऽवधारण इति विश्वप्रकाशवचनात् ॥ ततश्चमहान् पराज्जवोऽयं यत्तादृशैरपि लिङ्गिज्जिर्लोको वाह्यत इति ॥ वलात् हुवेन नतु प्रणयेन वाह्यते वशीकृत्य स्वकार्याणि कार्यते ॥

अर्थः—आझावहन कराववाने अयोग्य एवा लिंगधारीज एज पूर्वे संबंध कझा तेमांनो एके संबंध नथी, तो पण आ जगाए ‘एव’

એ પ્રકારનો અવ્યય છે, તે પરાન્નવ રૂપી અર્થને વિષે છે કેમ જે એવ અવ્યય છે તે લગારેક એવા અર્થને વિષે પ્રવર્તે, તથા પરાન્નવ રૂપી અર્થને વિષે પ્રવર્તે તથા 'તથા' નિશ્ચયરૂપી અર્થને વિષે પ્રવર્તે એમ વિશ્વપ્રકાશ નામે કોશનું વચન છે એ હેતુ માટે અહીં પરાન્નવરૂપી અર્થ લેવો તેથી આ પ્રકારનો અર્થ થયો જે તેવા પણ લિંગધારીઉં આ લોક પાસે આજ્ઞા ઉપાન્નાવે છે એટલે બલાત્કારે પણ સ્નેહથી નહિ તે શ્રાવક લોકને વશ કરીને પોતાનાં કામ કરાવે છે એતો મોટો પરાન્નવ કયો એમ જાણવું.

ટીકા:—અયં ગચ્છમહાગ્રહગૃહીતઃપ્રત્યક્ષોપલબ્ધમાનો જ-
નઃશ્રાદ્ધ લોકો નસ્યોતો નાસ્તિતદ્વ પશુવત્ વૃષજાદિરિવ ॥
યથા રજ્જુનિયમિતનાસો વૃષજાદિર્યદૃચ્છયા બાહ્યતે યત્રતત્ર ની-
યતે તથા લોકોપિ લિંગિવાહ્યત્વેનોપચારાન્નશ્યોત ઇત્યુચ્યતે ॥

અર્થ:—આ પ્રત્યક્ષ જણાતો જન એટલે શ્રાવક લોક તે ગ-
ચ્છનો જે મોટો આગ્રહ તેણે કરીને ગ્રહણ થયેલો છે. અથવા ગચ્છ
એજ મહા મોટો ડુષ્ટ ગ્રહ તેણે ગઢી લીધેલો છે. કેમ જે નાકે ના-
થેલો બલદ આદિ પશુની પેઠે એટલે જેમ બલદ આદિ પશુ નાકે
નાથીને બાંધેલું હોય તેને જ્યાં પોતાની ઇચ્છામાં આવે ત્યાં જાર ઉ-
પાન્નાવીને લઈ જાય તેમ લિંગધારીઓ આ શ્રાવક રૂપી બલદને પ-
શુને ગઢની મમતારૂપ નાકે નાથ ઘાલીને પોતાની આજ્ઞારૂપ જાર
વહન કરાવીને પોતાની નજરમાં આવે તેમ ફેરવે છે માટે ઉપચાર
થકી નાકે નાથેલા કહીએ ઢીણ.

टीकाः—ननुपशुवद्रज्जुबद्धनाशतया अनिशमनवरतन
तु सकृत् वारमेकं किलैवमपि कोपिवाह्येतापि॥एतदुक्तं भवति॥
किल जननवर्द्धनक्रयणाधमर्णत्वप्राग्दर्शनबांधवत्व प्रेयस्त्वप्री-
णनादिसंबंधैर्वलादपि जनो वाहयितुं पार्यते लोके तथाव्यवहार
दर्शनात् ॥ लिंगिन्निस्तूदितसंबंधानंतरेणापि यदेवं लोको
वाह्यते तन्महापरिभव इति ॥

अर्थः—आशंका करीने कहे ठे जे पशुनी पेठे नाके दोरहुं
बांधीने निरंतर पण कोइक काम करावे पण खरुं केम जे लोकमां तेवो
व्यवहार देखाय ठे. जे कोइए उत्पन्न कयों होय, वृद्धि पमारयो होय,
तेनुं करज कारुयुं होय, तेणे प्रथम दीठो होय, तेनो बांधव होय,
तेनो वहालो होय, तेणे प्रसन्न कयों होय इत्यादि संबंधना बळवते
तो कदापि पोतानी आझानुं वहन करावुं संजवे ठे. लोक व्यवहारथी
पण आ तो लिंगधारीजए पूर्वे कहेला संबंध विना पण जे श्रावक
लोक पासे पोतानी आझानुं वहन करावे ठे ए तो मोटो पराभव देखाय
ठे. एटले मोटो अन्याय देखाय ठे.

टीकाः—ननूक्तसंबंधप्रतिबंधं विनापि सद्गुरुत्वेन तेषां
नस्तितपशुवद्धोकाः कार्याणि निर्मापयिष्यन्ते ॥ नह्यनुपकृतपर-
हितरतानां गुरुणां धर्मदानोपकारस्य प्रत्युपकारः कर्तुं शक्यते॥

॥ यदुक्तं ॥

ज्ञावाणुवत्तणं तद्, सव्वपयत्तेण तेण कायव्वं,
समत्तदायगाणं, दुष्पक्कियारंजलं ज्ञणियं ॥

अर्थः—प्रथम वितर्क करीने आगळ विशेषणरूप समाधान आपवुं ठे माटे कहे ठे जे पूर्वे संबंध कह्या ते विना ते लिंगधारीउने विषे सद्गुरूपणुं रखुं ठे तेणे करीने ते श्रावकलोक तेमनां कार्य करशे केम जे जेनो उपगार थड शकतो नथी एवाने पारकुं हित करवामांज आसक्त एवा गुरुनो जे धर्म दाननो उपगार तेनो प्रत्युपकार एटले तेनो बदलो वाळवाने कोइ समर्थ थतुं नथी. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे माटे ते लिंगधारी गुरुनी आज्ञा माथे उपामी जोइए एम जो तुं कहेतो होय तो ते उपर विशेषणरूप समाधान आपीए ठीए जे.

टीकाः—अतश्चाह ॥ अत्यधमाधमैरिति॥ लोकलोकोत्तर गर्हिततमसाध्वीप्रतिसेवादेवद्रव्यजक्षणसुविहितघातशासनोद्धाहप्रभृतिभूरिपापकर्मनिर्माणादतिशयेनाधमेज्योपि हीनजातीयेज्योप्यधमै रहींनैर्यदुक्तं ॥ संजक्ष्मिसेवाए देवदवस्तज क्लेषेणंच ॥ इसिघाएपवयणुडाहे, बोहिधाने निदंसिओ ॥ अतः कथमेषां सद्गुरुतया लोको वाहनीयो जविष्यति ॥

अर्थः—एज हेतु माटे ते लिंगधारी गुरु केवा ठे तो अधम करतां पण महा अधमठे एटले नीच करतां पण महा नीच ठे केम जे लोकने लोकोत्तर तेमां अतिशय निंदित एवां जे साध्वीनी प्रतिसेवा करवी तथा देवद्रव्यनुं जक्षण करवुं तथा सुविहितनो घात करवो, तथा शासनना उद्धाह करवो इत्यादिक जे घणां महा पाप कर्म तेने करवा थकी अतिशय अधम एवा हीन जातिवाळा पुरुषो ते थकी पण अतिशय अधम महा नीच एवा ए लिंगधारी गुरु ठे. जे माटे शास्त्रमां क-
णुं ठे जे साध्वीनी प्रतिसेवा, देवद्रव्यनुं जक्षण, सुविहितनो घात, शास-

નનો ઝડાહ એટલાં વાનાં બોધિરતનનાં ઘાત કરનાર કહ્યાં છે એ હેતુ માટે
એ લિંગધારીને સદ્ગુરુપણે લોક પાસે પોતાની આજ્ઞાનું વહન કરા-
વવું ક્યાંથી થાય ! નજ થાય એટલે આજ્ઞા કરવા યોગ્યજ નથી.

ટીકા:—અથૈવંવિધૈરેત્તિઃ કથંતર્હિ વાહયિતું લોકઃ પાર્યતે
અત આહ કૃતસુનિવ્યાજૈઃ ॥ પ્રપંચચતુરતયા વિશ્વાસો
ત્પાદનેન મુગ્ધજનસ્યવિપ્રલિત્સયારચિતશાંતરુપમાસોપવાસ કર-
ણાદિસુવિહિતઢ્વજ્ઞિઃ ॥ અયમર્થઃ ॥ એવમસમંજસકારિ-
ણોપિ લિંગિનો વિશ્રંજહેતુતથાવિધયતિરૂપપ્રદર્શનેન સુખકર
પથપ્રરૂપણેન ચ સુખલુબ્ધાન્મુગ્ધાન્પલોચ્યયથેત્તં વાહયંતીતિ॥

અર્થ:—હવે એ લિંગધારી એ પ્રકારના છે ત્યારે લોક પાસે
પોતાની આજ્ઞાનું વહન કરાવવું કેમ કરી શકે છે તો એ પ્રકારની
આશંકાના ઉત્તર રૂપ વિશેષણ આપે છે, જે કયું છે સુનિપણાનું કપટ
તે જેમણે એવા એ છે માટે એટલે પ્રપંચ કરવામાં જે પોતાનું ચતુર-
પણું તેણે કરીને જોડાં માણસને વિશ્વાસ ઉપજાવીને તેમને ઠગવાની
ઇચ્છાએ ઉપરથી કયું છે શાંત રૂપ તે જેમણે ને માસોપવાસ આદિ
જે સુવિહિતનું આચરણ તેનું મિષ જેમણે ગ્રહણ કયું છે એવા તેનો
આ પ્રગટ અર્થ છે જે એ પ્રકારના અતિ જૂંકું આચરણ કરવામાં મહા
કપટી છે તો પણ લિંગધારી પણ છે તે વિશ્વાસનું કારણ છે માટે તે
પ્રકારનું ચતિરૂપનું દેખાવું તેણે કરીને તથા સુખે થાય એવો
માર્ગ પ્રરૂપવો તેણે કરીને સૂખમાં લોજાયેલા એવા જોડા માણસોને
લોજાવીને જેમ પોતાની નજરમાં આવે તેમ પોતાની આજ્ઞા તેમની
પાસે ઉપાસાવે છે.

टीकाः—यदुक्तं ॥ अग्रे नियमिपहाणा पयमिवेसासियं
षणं रूपं ॥ सुहृदुखरुजणवंचणेण कप्पिंति नियवित्तिं ॥
अमुमेवार्थं समर्थयितुं प्रकारांतरेण लोकवाहनप्रतिकारमसं-
जावयन् सविषादमनुगुणं वैधर्म्येणार्थांतरन्यासमाह ॥

अर्थः—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे एज अर्थने समर्थ
करवाने लोकने जे ए लिंगधारी ठगे ठे तेनो उपाय बीजे प्रकारे
संजवतो जणातो नथी माटे ग्रंथकार खेदसहित जेने अनुसरतो
गुण रह्यो ठे ए प्रकारनुं वैधर्मी दृष्टांते करीने अर्थांतर न्यास अलं-
कारने कहे ठे.

टीकाः—नीराजकं ॥ विगतसहाज्ञैश्वर्यन्यायगोपायित
प्रजदुष्टशिक्षाशिष्टरक्षाविचक्षणचूषं किंराजसहितमपि नी-
राजकमिव नीराजकमुच्यते हा इतिविषादे जगद्भुवनं ॥ न
ह्यन्यथोदितगुणज्ञाजि राजनि बलाद्वोक्तवाहनं कर्तुं क्षम्यते ॥
अयमाशयः ॥ यथा सगुणं राजानं विना तद्देशः प्रतिभूपमलि-
म्बुचादिनिरुपद्रूयते एवं संप्रति प्रौढसातिशयबहुजनापेक्ष-
णीयगणधरादिपुरुषसिंहविरहाद्विगिजिरयं श्राद्धजनो बाह्यत
इतिवृत्तार्थः ॥ १६ ॥

अर्थः—जे आ जंगत् हा इति खेदे राजा रहित होय ने
शुं एम थयुं निधणीआतुं थयुं. केमजे आझाए सहित औश्वर्यपणुं
तथा न्याये करीने प्रजानुं रक्षण करवुं तथा दुष्टनी शिक्षा करवी
तथा साधु पुरुषनी रक्षा करवी तेमां चतुराश् रूप जे राजापणुं तेणे.

રહિત આ જગત્ થયું છે માટે આશંકા કરીને કહે છે જે રાજા સહિત એવું આ જગત્ છે તેને રાજા રહિત હોય ને શું એમ કેમ કહો છો તો તે ઉપર કહે છે જે આ લિંગધારીઓ ઠગે છે એ મોટી છેલ્લી વાત છે કેમજે જો એમ ન હોય ને પૂર્વે કહેલા ગુણ સહિત રાજા હોય તો બહાત્કારે લોક પાસે પોતાની આજ્ઞા મનાવે છે તે કેમ થાય ? તેમાં આ અગ્નિપ્રાય છે કે જેમ પૂર્વે કહ્યા એવા ગુણવાળા રાજા વિના તે રાજાના દેશ પ્રત્યે શત્રુ તથા ચોર इत्यादિક ઉપદ્રવ કરે છે તેમ આ કાઠમાં પણ મોટાને અતિશયે સહિત એવા ઘણા જનને અપેક્ષા કરવા યોગ્ય એવા ગણધર આદિ પુરુષસિંહનો વિરહ છે એ હેતુ માટે લિંગધારીઓ આ શ્રાવક જનને ઠગે છે એટલે પોતાને મનમાં આવે તેમ પ્રરુપણ કરીને પોતાના સ્વાર્થ સાધવાની વાત તેમના માથા ઉપર ચઢાવીને જમાવે છે એ પ્રકારનો આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૧૬ ॥

ટીકા:—અધુના લિંગિનો વૈશસં દૃષ્ટાપિ કદાગ્રહાત્તપ્રથિત
કાપથાદઽનિવૃત્તમાનાન્મૂઢાન્દિગ્મૂઢત્વાદિના વિકલ્પયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે લિંગધારીઓની કરેલી પ્રત્યક્ષ હિંસા દેખીને પણ કદાગ્રહ થકી તેણે પ્રરુપણ કરેલો જે નિંદિત માર્ગ તે થકી નિવૃત્તિ ન પામેલા એટલે તે માર્ગે ચાલતા એવા મૂઢપુરુષોને ડિગ્મૂઢપણું इत्यादિક ઘોષ છે તેન વિકલ્પ કરતા સતા કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

किं दिग्मोहमिताः किमंधवधिराः किं योगचूर्णीकृताः
किं देवोपहृताः किमंग ठगिताः किंवा ग्रहावेशिताः ॥
कृत्वा मूर्ध्निपदं श्रुतस्य यदमी दृष्टोरुदोषाः अपि ।
व्यावृत्तिं कुपथा ज्जम्मा न दधते सूर्यंति चैतत्कृते ॥१॥

टीकाः—किंशब्दाः सर्वेऽपि विकल्पार्थाः ॥ किममी जम्मा
दिग्मोहः कुतश्चिददृष्टादिनिमित्तात् प्राच्यादिदिक्षु प्रतीच्यादि
त्रमस्तमिताः प्राप्ताः ॥ अयमर्थः ॥ यथा दिग्मूढाः प्राचीं प्रती-
चीत्वेनाध्यवस्यंतो लोकेन युक्त्या ज्ञापिततत्त्वाऽपि तदध्य-
वसायान्न निर्वर्तन्त एवमेतेऽपि विदितकुपथदोषाऽपि कुतोऽपि
हेतोस्ततोऽनिर्वर्तमानास्तत्साम्यात्तथोच्यन्ते ॥

अर्थः—आ काव्यमां सर्वे पण किं शब्द ठे ते विकल्प अ-
र्थने कहेनारा ठे तेथी आ प्रकारे अर्थ थयो, जे आ श्रावक लोक
जरु पुरुषे एटले ते कोइक कारणथकी दिग्मूढ थयो के शुं एटले
कोइक अदृष्टादि कारणथकी पूर्वादि दिशाओने विषे पश्चिम
आदि दिशाओनी त्रांति थाय तेने दिग्मूढ कहीए. ते दिग्मूढपणाने
आ जरु पुरुषो पाम्या ठे के शुं ? तेनो प्रगट अर्थ आ ठे जे जेम
दिग्मूढ पुरुष पूर्व दिशाने पश्चिम दिशारूपे निश्चय करे ठे. तेने
बीजा लोक युक्तिए करीने यथार्थ समजावे ठे तोपण ते पोताना
खोटा निश्चयथकी पाठो निवृत्ति पामतो नथी. एम आ जरु पुरुषो

पण कुमार्गना दोष जाणे ठे तोपण कोण जाणे कया कारण माटे ते थकी निवृत्ति पामता नथी. एटले ए लिंगधारीओना दोष देखे ठे जाणे ठे तेज पण तेनो त्याग करी शकता नथी माटे तेमने दिग्मूढ कहीए ठीए.

टीकाः—किमंधानयनहीना बधिराउपहतश्रवणाः अंधाश्च बधिराश्चेतिद्वंद्वः ॥ ते किमंधाःकिंबधिरा इत्यर्थः ॥ यथांधादृग्विकलत्वात्सम्यक्पंथानमजानाना अपथमपि सत्पथतयाऽवगम्य तत्रगच्छंतो हितैषिणा तत्त्वं ज्ञाप्यमाना अपि स्वग्रहान्न निवर्त्तते यथाच बधिराः श्रुतिविकलत्वादनाकर्णयंतो दुष्टवैतालिकादि वचो निंदार्थमपि स्तुत्यर्थतयावगम्य तद्वानादौ प्रवर्तमाना स्तत्त्वं बोधिता अपि स्वनिर्वधान्न निवर्त्तते ॥ एवमिमेपि सदोषमपि कुपथं स्वगच्छादिग्रहान्निर्दोषतयावबुध्य ततोऽनिवर्त्तमाना स्तथोच्यन्ते ॥ एवमुत्तरपदेष्वपि ज्ञावनीयं ॥

अर्थः—वळी ते जरु पुरुषो शुं आंधळा ठे अथवा बहेरा ठे के ए लिंगधारीओने माने ठे, केम जे जेम अंध पुरुष होय ते सारा मार्गने न जाणे ने कुमार्ग होय तेने पण सन्मार्ग पणे जाणीने ते मार्गे चालवा मांके त्यारे कोइक हितेछु पुरुष तेने समजावे जे आतो कुमार्ग ठे, माटे आ मार्गथी पाठो वळ. तो पण पोताना कदाग्रहथी पाठो वळे नहि ने वळी जेम बहेरो होय तेने कान नथी माटे सांचळतो न होय ने तेनी आगळ कोइक दुष्ट लोक निंदा करे ते वचनने स्तुतिरुपे जाणीने तेने सरपाव आदिक आपवाने प्रवर्त्ते, त्यारे तेने कोइक यथार्थ बात समजावे जे आ तो स्तुतिनथी

કરતો નિંદા કરે છે એમ બોધ કરે તોપણ પોતાના કદાગ્રહ થકી ન નિવૃત્તિ પામે ॥ એમ આ શ્રાવક લોકો પણ દોષ સહિત કુમાર્ગ ને પોતાના ગચ્છના આગ્રહ થકી નિર્દોષપણે જાણીને તે કુમાર્ગ થકી નિવૃત્તિને નથી પામતા માટે તેમને આંધળા બહેરા કહીએ છીએ એમ આગળ બીજાં પદને વિષે પણ જાવના કરવી.

ટીકા:—તથા કિં વશીકરણાદિहेतु रनेकद्रव्यमेलकः पाद प्रलेपादियोगः तादृगेव नयनांजनादिचूर्णयोगश्च चूर्णं ते विद्येते येषामिति विग्रहे तदस्यास्तीतीन् ॥ अयोगचूर्णिनो योगचूर्णिनः कृताः योगचूर्णीकृता अभूततद्भावेच्चिः मस्तकादिषु योग चूर्णक्षेपेण वशीकृता इत्यर्थः ॥ यथा केनापि धूर्त्तेन क्षिप्तयोग चूर्णाः पुमांस आत्मानो हितैषिण मपि तंहितैषितया मन्यमानाः केनापि तत्त्वं प्रतिपाद्यमाना अपि योगादिप्रज्ञावेन तद्वचनकरणान्न निवर्तते तथैतेपि कुपथादिति पूर्ववत् ॥

અર્થ:—વઢી તે લિંગધારીઓએ વશીકરણની વસ્તુબને આ શ્રાવક લોક વશ કર્યા છે કે શું ? વશીકરણનું કારણરૂપ જે દ્રવ્યનો મેઢાપ જે પાદપ્રલેપ આદિક તેને યોગ કહીએ. ને તે પ્રકારનું જે નેલાંજન આદિક તેને ચૂર્ણ કહીએ તે યોગને ચૂર્ણ એ બે વસ્તુએ સહિત કર્યા એટલે મસ્તકાદિને વિષે યોગ ચૂર્ણ લેપવીને વશ કર્યા, એટલો અર્થ છે આ જગાએ વ્યાકરણ વિચાર જે યોગ શબ્દ તથા ચૂર્ણ શબ્દ તે બેનો ઇંદ્ર સમાસ કરીને અસ્ત્યર્થને વિષે ઇન્ પ્રત્યય લાવીને અજૂત તજ્ઞાવ અર્થને વિષે છિવ પ્રત્યય લાવવો, જેમ કોઈક ધૂર્ત પુરુષે યોગ ચૂર્ણ લેપવીને વશ કરેલા પુરુષ તે પોતાનું અહિત કરનાર

એવો એ ધૂર્ત પુરુષ પોતાનો હિતકારી માને છે ને તેને કોઈક યથાર્થ વાત કહે છે જે આતો તારું ઝુંઝું કરનાર છે એનો સંગ ત્યાગ કર. એમ યથાર્થ કહેનાર મળે છે તોપણ તે યોગ ચૂર્ણાદિકના પ્રજ્ઞાવથી ત ધૂર્ત પુરુષનું વચન ત્યાગ કરી શકતો નથી તેમ આ શ્રાવક લોક એમ લિંગધારીના કુમાર્ગરૂપી વશીકરણથી ટુટી શકતા નથી. ઇત્યાદિ પૂર્વની પેઠે સંબંધ કરવો.

ટીકા:—કિં દૈવેન પ્રતિકૂલવિધિનોપહતાઃ સદ્બુદ્ધિઞ્ચંશં પ્રાપિતાઃ ॥ તેહિ વિધિવશેન વિપર્યસ્તમતિત્વાદકૃત્યમપિ સ્તે-
યાદિકં કૃત્યતયા મન્વાના સ્તત્ત્વં પ્રતિપાદ્યમાનાઽપિ હુર્દૈર્વમ-
હિમ્ના તતો ન નિવર્તતે તથૈતેપિ કિં શ્રંગેતિ પાર્શ્વવર્ત્યામંત્રણં કિં
ઠગિતાઃ મંત્રાદિપ્રયોગેણ સ્વાયત્તીકૃતાઃ ॥

અર્થ:—વઢી પ્રતિકૂલ દૈવે એટલે વિપરીત અદૃષ્ટ શ્રાવક લોકની સારી બુદ્ધિનો નાશ કર્યો છે કે શું કેમજે જેનું પ્રતિકૂલ દૈવ છે તેની વિપરીત મતિ છે એ હેતુ માટે ચોરી પ્રમુખ ન કરવાનું કાર્યને પણ કરવાપણે માને છે. તેને કોઈક કહેનાર મળે છે જે આ કામ કરવા યોગ્ય નથી એમ યથાર્થ કહે છે તોપણ હુષ્ટ અદૃષ્ટના મહિમાયે કરીને તે ચૌર્યાદિક કર્મથી નિવૃત્તિ નથી પામતા. તેમ એ શ્રાવક પણ ન કરવાનું કરે છે માટે એમનું અદૃષ્ટ વાંકુ થયું કે શું! શ્રંગ એ પ્રકારનું પાસે રહેલાને સંવોધન આપે છે જે તમો ઠગાયા ઠો કે શું! એટલે હે શ્રાવક લોકો એ લિંગધારીનું મંત્રાદિ પ્રયોગે કરીને તમને જી લીધા છે કે શું !

टीकाः—यथाहि केचन केनापि दुर्मात्रिकेण वशीकरणमंत्रेण तथाकृता स्तद्वचनमसमीचीनमप्यत्यंतसमीचीनतयाऽऽयुपगच्छंत स्तत्त्वमवगमिताश्चपि मंत्रमहिम्ना न ततोनिवर्तते एव मेतेपि ॥ किंचेति पक्षांतरे ग्रहैर्जुतादिजिरावेशिताःकृतावेशाविहितशरीराधिष्ठाना इतियावत् ॥

अर्थः—जेम कोइ दुष्ट मांत्रिक पुरुषे कोइक वशीकरणना मंत्रे करीने तेवी रीते वश कर्या होय जे तेनुं विपरीत वचन होय तेने पण सारुं करीने माने. पढी तेने कोइ पुरुष यथार्थ समजावे तो पण ए मंत्रना महिमाए करीने तेथी निवृत्ति न पामे एटले ते खोटाने पण साचुं जाणीने जाली रहे ए प्रकारे आ श्रावक लोक पण थया ठे शुं !

किंच—एटलो अव्यय बीजां पढ़ने कहे ठे के वळी भूतादिग्रहे प्रवेश कर्या ठे के शुं एटले ए श्रावक लोकना शरीरनुं अधिष्ठान करीने जूत वळग्यां ठे के शुं ?

टीकाः—यथा जूतांवधिष्ठिता स्तदावेशा द्विधेयापरिज्ञानेनाविधेयमपि पितृप्रहारादिकं विदधाना स्ततो निवर्त्यमाना अपिन निवर्तते एवमेतेपि सदसद्विवेकविकलतया कुपथान्न निवर्तत इति ॥ अत्रच दिग्मूढादिबहुधाविकल्पप्रदर्शनमाधुनिक श्राद्धलोकानामत्यंतानिवर्त्यस्वगच्छग्रहस्तत्त्वज्ञापनार्थ ॥

अर्थः—कैम जे जेना शरीरने जूतादि वळग्यां होय तेना

आवेश थकी तेने आ ते करवा योग्य ठे के आ ते करवा योग्य नथी
 एवं ज्ञान नथी रहतुं माटे पितादिकने पण प्रहार करवा मांने ठे
 त्यारे तेने कोइ तेनाथी निवृत्ति पमाववा जाय तोपण निवृत्ति पामे
 नहि एम आ श्रावक लोक पण सारा खोटाना विवेके रहितं ठे
 माटे ते कुमार्गथकी नथी निवृत्ति पामता हवे आ काव्यमां घणा
 विकल्प देखाड्या तेनो अग्निप्राय ए ठे जे आ काळना श्रावक लो-
 को अत्यंत जेमांथी निवृत्ति न पमाय एवो पोतानो गन्नरूपी ग्रह
 तेणे करीने गळायो ठे एम जणाववाने अर्थे घणा विकल्प कह्या ठे.

टीका:—कृत्वा विधाय मूर्ध्नि शिरसि पदं पादं श्रुतस्य सिद्धां-
 तोक्तातिक्रमेण निःशंकतया स्वगुरुलिंगिप्रवर्त्तितासन्मार्गपो-
 षणमेव श्रुतमूर्ध्नि पादकरणं श्रुतमूर्ध्नि पादन्यासे च तेषामिदं
 बीजं ॥ जगवत्सिद्धांतोहिनैकांतैव विहितानुष्ठानविधिनि-
 ष्टइत्यादि विवेकिनां निःश्रेयसाय न्नविष्यति किं श्रुतेनेत्यंतं
 लिंगिजिर्युक्तं मूलपूर्वपक्षे ॥ तस्योपदेशस्य सततं तत्सकाशे
 श्रवणमिति ॥ एतच्चायुक्तं ॥

अर्थ:—शुं करीने ए प्रकारना थंयाठे तो सिद्धांतना मस्तक
 उपर पग दइने केम जे सिद्धांतमां जे कह्युं तेनुं निशंकपणे उद्वे-
 घन करवुं ने पोताना जे लिंग धारी गुरु तेने प्रवर्त्ताव्यो जे असत्
 मार्ग तेनुं पोपण करवुं एज सिद्धांतने माथे पग दीधो कहेवाय माटे
 तेमने सिद्धांतने माथे पग दीधानुं तो आ बीज ठे जे जगवत्तनो
 सिद्धांत तो एकांतिकपणे कह्यो एवो जे अनुष्ठान विधि तेने विषे
 ज ठे तात्पर्य ते जेनुं एवो नथी ए वचनथी आरंभीने विवेकीओन मोक्ष

जणी सिद्धांत थवे शुं ए वचन पर्यंत लिंगधारीनुं जे कह्युं हतुं. मूल पूर्वपक्षने विषे एटले पूर्वे ते उपदेशनुं ते लिंगधारीनुं पासो निरंतर सांजळवुं एतो घणुंज अयुक्त ठे.

टीका:—यतः, नवि किंचीत्याद्यागमशकलस्येदं मुतरार्द्ध ॥ एसा तोंसिं आणा, कज्जे सच्चेण होयवमिति ॥ अस्य चायमर्थः ॥ एषां जगवता माज्ञा यत् कार्यं सत्येन जवितव्यं ॥ कोर्यः कार्यं ज्ञानादित्रयं ॥ संत्यंच संयमः ॥ यथा यथा ज्ञानादिकं संयमश्चोत्सर्पत, स्तथास्तथा यतिना निर्मायं यतितव्यं ॥

अर्थ:—जे हेतु माटे 'न विकिंची' इत्यादि आगमनो ककमो लक्ष्णे ए लिंगधारीनुं बोले ठे पण ते गाथानुं उत्तरार्द्ध तो आ प्रकारनुं ठे जे 'एसा' इत्यादि एनो आ प्रकारनो अर्थ ठे जे आ जगवंतनी आज्ञा ठे जे कार्यने विषे सत्यपणे थवुं. तेनो प्रगट अर्थ शो थयो ? तो आ प्रकारे थयो जे कार्य एटल करवा योग्य ज्ञानादि. ज्ञान ने सत्य एटले संयम ते बेय जेम जेम वृद्धि पामे तेम तेम मायारहितपणे यति ए प्रयत्न करवो.

टीका:—यदाह ॥ कज्जं नाणार्श्यं, सच्चं पुण संजमो मुणे यवो ॥ जह जह सो होइ थिरो, तहतह कायवयं कुणसु ॥ दोसा जेण निरुज्जंति, जण खिज्जंति पुवकम्माइ ॥ सो सो मुक्कोवा ओ, रोगावच्छासु समणं व ॥

अर्थ:—जे माटे ए बात शास्त्रसां कही ठे जे ज्ञानादि ज्ञान

एने कार्य कहीए ने वळी सत्य ते संयम जाणवो. ते वेय जेम जेम स्थिर थाय-तेम तेम कार्य करवुं. जेणे करीने दोष जाय ने जेणे करीने पूर्वे करेलां कर्म खपाय ते ते मोक्षनो उपाय जाणवो.

टीकाः—नचागमे सुखलिप्सया किंचित्सूत्रितं, किंतर्हि-
यावता विना संयमज्ञानदियात्रा नोत्सर्पति तावन्मात्रस्यैव
विहितनिवारणस्यनिवारितविधानस्य च जगवज्जिः पुष्टालंब-
नेन कादाचित्कतया तत्रानुज्ञानात् ॥

अर्थः—आगमने विषे सुखनी लालचे कांइ पण कहुं नथी
त्यारे शुं तो जेना विना संयम ज्ञानादियात्रा वृद्धि न पामे, तेटला
विधिनो निषेध कह्यो ठे ने निषेधनो विधि कह्यो ठे जगवते पुष्टा-
लंबन जाणीने क्यारेक करवापणे तेनी आज्ञा आपी ठे पण निरं-
तरपणे आपी नथी.

टीकाः—एवंचकथं श्रुतस्याव्यवस्था ॥ ज्ञवन्मार्गस्यचोदे-
शिकज्जो जनादेः सर्वस्यापि सार्वदिकतया निस्तृंशत्वेन केवल
सुखानुभवोद्देशेनैव प्रवृत्तेः ॥ तथाच तस्य महासावद्यत्वेन ज्ञा-
नादियात्राहयमाणत्वात् कथं प्रामाण्यमित्यहो अकलितगुण
दोषविज्ञागः स्वपद्मानुरागः खलानां यज्जगवन्मतस्याव्य-
वस्थापादनेन स्वमतस्योत्कर्षप्रदर्शनं । नहितेजसः सकाशात्
कदाचित् तमसउत्कर्षसंज्ञव इति ॥

अर्थः—ने जो विधिनो निषेध, निषेधनो विधि निरंतरपणे

હોય તો જગવત્ના માર્ગની તથા ઉદ્દેશિક જોજનુ ઇત્યાદિ સર્વ વ-
સ્તુની વ્યવસ્થા ન રહે, કેમજે સર્વને સાર્વદિકપણું થાય તેમ
નિર્દયપણે કેવલ પોતાને જેમ સુખ નપજે તેમજ પ્રવર્તવાનું રહેલું છે
એ હેતુ માટે વળી તે ઉદ્દેશિક જોજનાદિકને મહા સાવચૂપણું
છે તેણે કરીને જ્ઞાનાદિયાત્રાની હાનિપણું તેમાં રહ્યું છે માટે કેમ
પ્રમાણિકપણું કહેવાય ને આતો આશ્ચર્ય છે જે સ્વલ પુરુષોને જેમાં
ગુણદોષના વિજ્ઞાન નીકળતા નથી એવા પોતાના પદ્ધતો અનુરાગ
છે જે માટે જગવંતના મતની અવ્યવસ્થા સંપાદન કરવી તેણે કરી-
ને પોતાના મતનું ઉત્કર્ષપણું દેખાવે છે પણ તે એમ નથી જાણતા
જે ક્યારેય પણ તેજના મ્હોંમાં આગલ અંધકારનો ઉત્કર્ષ સંજવશે?
નહિજ સંજવે.

ટીકા:—કિંચ તીર્થંકરગણધરપૂર્વધરાદિસાતિશયમહા-
પુરુષવિરહે સંપ્રતિ તત્સિદ્ધાંતએવ નઃ પ્રમાણં ॥ યદુક્તં ॥ નો
પિન્નામો સઘ્વન્નુણો સયં ન મણપજ્ઞાવજિણાં ॥ નય ચનંદસ
દસપુલ્લિપ્પમુદ્દે વિસ્સુયસુયહરેવિ ॥ એવંપિ અદ્ધાસરણં તાણં
ચરકૂ ગંદ પડ્વોય ॥ જયવં સિદ્ધંતોચ્ચિય, અંવિરુદ્ધો ઇદ્ધ દિદ્ધેહિં ॥

અર્થ:—વળી શું તો તીર્થંકરં ગણધર આદિક જે મહા અતિ-
શય વાલા પુરુષ તેમનો વિરહ થયે સતે આ કાલમાં તેમનાં સિ-
દ્ધાંત એજ હમારે તો પ્રમાણ છે જે માટે તે જ્ઞાત્રમાં કહ્યું છે જે.

ટીકા:—તસ્ય ચ પ્રામાણ્યાનન્યુપગમે તત્પ્રણેતુ જગ-
વતોપ્યપ્રામાણ્યાન્યુપગમપ્રસંગેન જવતસ્તન્મૂલરજોહરણાદિ
વેષપરિત્યાગાપત્તિઃ ॥

॥ यदुक्तं ॥

आणाएच्चिय चरणं, तवृजंगे जाण किं न जगं ति॥ आणं च
अइकंतो कस्साएसा कुणइ सेसं ॥

अर्थः—सिद्धांतनुं जो प्रमाणपणुं अंगिकार न करो तो तेना
कहेनार जगवंतनुं पणं प्रमाणपणुं न श्वानो प्रसंगं थशे. तेणे क-
रीने जगवंत ठे मूल ते जेनुं एवो जे तारो रजोहरणादि धारण
करेलो वेष तेनो. परित्याग करवानी प्राप्ति थशे. एटले जो जगवंतनुं
सिद्धांत नथी मानतो तो जगवंतनो कहेलो रजोहरणादि वेष तेने
मूकी दे. जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे जगवंतनी आझा
एज निश्चे चारित्र ठे, माटे ते आझा जागे सते शुं न जाग्युं !
सर्वे जाग्युं.

टीकाः—तथाचायं सुखाशया जवत्कट्पितः पंथाः सक-
लोपि विशाररुता मापयेते त्यहोलाजमिहोनी व्याअपि-
व्ययः संवृत्तः ॥ यदपि, रुग्विणः कट्यतां यांतीत्यादिश्लोकवलेन
स्वप्रकट्पितक्रियायाः सुकुमाराया मोक्षांगत्वसमर्थनं तदप्य
सुंदरं ॥ यत एत च्छ्लोकार्थ एव मागमे विधीयते ॥ मज्झ
एवि किरियाए कोलेणारोगयं जह नवेति ॥ तहच्चेव न निव्वाणं
जीवा सिद्धंत किरियाएत्ति ॥ अत्रहि सिद्धांतक्रियायाएव चिरं-
तनमुनिक्रियापेक्षया कोमलाया अपि निर्वाणांगत्वं प्रतिपा-
दितं नतु त्वदग्निप्रेतोत्सूत्रक्रियाज्ञासस्य ॥

અર્થ:—બલી સુખની આશાએ જે કરવું તેણે કરીને જગ-
વંતે કરેલો જે માર્ગ તે સર્વ નાશ પામે માટે અહો આતો મોટું
આશ્ચર્ય જે લાજની ઇચ્છા કરનારને મૂઝા ધનનો પણ નાશ થયો.
તેમ બલી જે પુર્વે તમે પ્રતિપાદન કર્યું જે રોગી પણ સારા થાય ઇ-
ત્યાદિ જાવને કહેનાર શ્લોકનું બહુ લક્ષને પોતાની કપોલ કલ્પિત
ક્રિયા સુકુમાર છે એટલે સુખ સમાધે થાય એવી છે તેને મોક્ષના
અંગપણું પ્રતિપાદન કર્યું તે પણ શોષતું નથી કેમજે તે શ્લોકનો અર્થ
આગમને વિષે આ પ્રકારનો કહ્યો છે જે આ જગાએ સિદ્ધાંતને વિષે
પૂર્વના મહંત મુનીની ક્રિયાની અપેક્ષાએ જે સુકુમાર ક્રિયા કહી છે
તેને મોક્ષનું અંગપણું પ્રતિપાદન કર્યું છે તેણે કરીને કાંઈ તારો માને-
લો જે ઋત્સૂત્ર ક્રિયાજ્ઞાસ તેને મોક્ષનું અંગપણું પ્રતિપાદન ઉપર
પ્રમાણે ન થયું.

ટીકા:—અતો જવદન્નિમતક્રિયાયા ઉપદર્શિતન્યાયેન
તદ્વિપર્યયપ્રસાધનાન્ન તત્શ્લોકબલેન જવત્પ્રકલ્પિતશ્રુતા
પ્રામાણ્યસિદ્ધિઃ ॥ એવંચ લિંગદેશનયા શ્રુતસ્ય મૂર્ધ્નિ પદક-
રણમસાંપ્રતમપિ કૃત્વા યદમી પ્રત્યક્ષગોચરાઃ શ્રાવકજનાઃ
સુદૃઢગત્ત્રયહયંથયોદૃષ્ટો રુદોષાઅપિ સાક્ષાકૃતગુરુતરપૂર્વો-
દિત કુપથાપરાધા અપિ ॥ અદૃષ્ટ દોષાહિ વિવેકિનોપિ કુ
પથાદપિ ન નિવર્તિતુમીશંતે કિં પુનરન્ય.ઇત્યપિ શબ્દાર્થઃ ॥

અર્થ:—એ હેતુ માટે તે માનેલી જે ક્રિયા તેનો પ્રથમ દેખા-

ક્યો જે ન્યાય તેણે કરીને વિપર્યયનું સાધન કરવાપણું છે એટલે તેમાં માનેલી જે ક્રિયા તેનું ધરૂન કરવાપણું છે એ હેતુ માટે એ શ્લોકના વળે કરીને તે કંઠપના કરી જે સિદ્ધાંતનું અપ્રમાણપણું તેની સિદ્ધિ ન થઈ માટે લિંગધારીનું દેશનાઈ કરીને સિદ્ધાંતના મસ્તક ઉપર પગ મૂકવો તે અઘટિત છે તોપણ તેના કરનારા જે આ પ્રત્યક્ષ જાણતા શ્રાવક લોકો છે તે અતિશય દૃઢ બંધાઈ છે ગહના ગ્રહરૂપી ગ્રંથીનું તે જેમને ઈવા છે માટે તે લિંગધારીનું પ્રત્યક્ષ ઘણાક દોષ દેખે છે ને વળી સાક્ષાત્ અતિશય મોટા પૂર્વે કહ્યા છે કુમાર્ગમાં પ્રવર્તવારૂપ અપરાધ તે જેમના ઈવા છે તોપણ કોઈક અદૃષ્ટના દોષે કરીને જે વિવેકી છે તે પણ કુમાર્ગમાંથી નિવૃત્તિ પામવાને સમર્થ થતા નથી તો બીજા અવિવેકી કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ પામવાને કયાંથી સમર્થ થાય એમ અપિ શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:—વ્યાવૃત્તિમપસરણં કુપથાત્ અધિકૃતાત્ કુમાર્ગાત્ જઘ્નાઃ સ્વહિતાહિતવિવેકશૂન્યાઃ નદધતે ન ચેતસિ ધારયંતિ ન કુર્વંતીત્યર્થઃ નકેવલં વ્યાવૃત્તિં સ્વયં ન દધતે અસૂયંતિ ચક્ષુર્ણંતિ સગુણે દોષમારોપયંતીતિયાવત્ ચઃ સમુચ્ચયે એતાં કુપથવ્યાવૃત્તિં કરોતિ એતત્કૃત્ તસ્મૈ ॥ કુધદુઃખેષ્યંત્યાદિના ચતુર્થી ॥ મહાસંતવાય કસ્મૈ ચિત્કુપથવ્યાવૃત્તિવિધાયિને ॥

અર્થ:—જે પોતાનું હિત ને અહિતનો જે વિવેક તેણે કરીને શૂન્ય ઈવા જરૂપરૂપો કુમાર્ગ થકી નિવૃત્તિ પામવાને વિચાર પણ કરતા નથી એટલો અર્થ છે. કેવળ એટલુંજ નથી કરતા ત્યારે શું તો દૃષ્ટિ પણ કરે છે એટલે ગુણવાનને વિષે દોષનો આરોપ

કોરે છે. ચકાર અવ્યય છે તેનો સમુચ્ચય રૂપી અર્થ છે. તેણે કરીને એમ અર્થ થયો જે એ કુમાર્ગથકી નિવૃત્તિ પામનાર કોઈક મહાસત્ત્વવંત પ્રાણી તે પ્રત્યે ઝલટા ડૂબ્યા કરે છે. વ્યાકરણ વિચાર જે મહાસત્ત્વાય એ જગાણ 'કુધ ડુહેણ્યા' એ સૂત્રે કરીને ચતુર્થી વિજ્ઞત્તી થઈ છે.

ટીકા:—અત્રચોત્તરવાક્યાર્થગતત્વેન પ્રયુજ્યમાનો યચ્છ-
બ્દ સ્તચ્છબ્દોપાદાનંવિનાપિ તદર્થગમિયતિ ॥ યથા ॥ સાધુ
ચંદ્રમસિ પુષ્કરૈઃ કૃતં,મોલિતં યદન્નિરામતાધિકં ઇતિ ॥ તેના-
યમર્થઃ ॥ તેષાંહિ દૃષ્ટ દોષત્વાત્ કુપથાત્તાવત્સ્વયં વ્યાવૃત્તિઃ ક-
ર્તુ યુક્તા ॥ અથં કુતોપિદેતોઃ સ્વયં ન વ્યાવર્તતે તદા તદ્વ્યાવૃત્તિ
કારિણિ પ્રમોદો વિધાતું સંગતઃ ॥ યત્પુનરમી દ્વયમધ્યાદેકમ-
પિ કર્તૃ નોત્સહંતે પ્રત્યુત કુપથનિવૃત્તિવિધાયિનિ કસ્મિન્નપિ-
દુદ્રોપદ્રવાય યતંતે તત્કિમમી દિગ્મોહમિતા ઇત્યાદિ યોજ્યં ॥
તેનૈતદુક્તં જવતિ ॥ દિગ્મૂઢાદયો હિ હિતૈષિણા વ્યાવર્ત્તમાના
અપિ દિગ્મોહાદેવ્યાવૃત્તિ માલમેવન કુર્વતિ ॥ એતે તુનકેવલ
કુપથાન્ન વ્યાવર્તતે યાવતાકુપથવ્યાવૃત્તિકારિણેઽસૂચંત્યપીતિ
તેજ્યોપ્યમીકુત્સિતાઈતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ:—આ જગાણ ઉત્તર વાક્યાર્થમાં રહેલો જે યત્ શબ્દ
તે તત્ શબ્દનું ગ્રહણ કર્યા વિના પણ તેનો અર્થ પમાડે છે જેમ
સારો ચંદ્રમા ઉદય પામે સતે જે કમલ મીચાયાં તે શોજાનું અધિ-
ક પણ કહ્યું છે તે હેતુ માટે આ અર્થ થયો જે પોતે દોષદીઠા માટે
પોતાની મેલે જ કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ પામવું જોઈએ એ યુક્ત છે, ને

વઢી કોઈ કારણે પોતાની મેલે તે કુમાર્ગથી પાહું ન વઢાય ત્યારે જે પુરુષ એ કુમાર્ગથી પાઢા વઢ્યા હોય તે ઉપર પ્રમોદ કરવો ઘટિત છે વઢી આ શ્રાવક તો એ બેમાંથી એકે પળ કરવાનો ઉત્સાહ નથી કરતા. ડલટો જે કુમાર્ગથી કોઈક નિવૃત્તિ પામે છે તેના ઉપર પણ હુદ્ર ઉપદ્રવ કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે તે માટે આ.તે શું ઢિગ્મોહ પામ્યા છે કે શું થયું છે ઇત્યાદિ યોજના કરવી તેણે કરીને આ સ્પષ્ટાર્થ કહ્યો છે જે ઢિગ્મોહ પામેલા જે પુરુષ તે નિશ્ચે હિતકારી પુરુષે તેથી નિવૃત્તિ પમારુવા માંડ્યા છે તોપણ તે ઢિગ્મોહાદિકથીજ કેવલ નિવૃત્તિ નથી પામતા ને આતો કેવલ કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ નથી પામતા એટલુંજ નહિ ત્યારે શું તો જે એ કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ પામે છે તે ઉપર ડલટા ઇર્ષ્યા કરે છે માટે તે ઢિગ્મૂઢ થકી પળ આતો અતિશે નિંદ્ય છે. મૂંઢા છે. એ પ્રકારે આ કાંઢ્યનો અર્થ થયો ॥૧૭॥

ટીકા:—સાંપ્રતંહિં ગિદેશનયા શ્રાઢ્ઢૈરવિધિવિહિતસ્ય જિનમજ્જનસ્યાપિ ઢુર્ગતિપાતહેતુત્વપ્રતિપાદનદ્વારેણશ્રુતપથાવઢ્ઢાં ઢર્શયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે લિંગધારીની ઢેશનાયે કરીને શ્રાવક લોકો વિધિ રહિત જે જિનમજ્જન ઉત્સવ કરે છે તેપણ ઢુર્ગતિમાં પમારુવાનું કારણ છે એમ પ્રતિપાદન કરનાર દ્વાર કરીને સિઢ્ઢાંત માર્ગની અવઢ્ઢા ઢેખામતા સતા કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

इष्टावाप्तितुष्टबिटनटन्नटचेटकपेटकाकुलं
निधुवनविधिनिबद्धदोहदनरनारीनिकरसंकुलं ॥
रागेद्वेषमत्सेरर्ष्याघनमघपंकेयनिमज्जनं
जनयत्येवचमूढजनविहितमविधिनाजैनमज्जनं ॥ १८ ॥

टीका:—जैनमज्जनं जगवद्विबस्नात्रं कर्तुं जनयत्येव संपा-
दयत्येव नतु कदाचिन्न जनयत्येवकारार्थः ॥ अघपंके पापकर्दमे
निमज्जनं ब्रुनं कर्म तत्कर्तृणामितिशेषः ॥ अथ कथं पुण्याय-
विधीयमानं जिनस्नात्रं पापपंकनिमज्जनाय प्रचवतीत्य-
तथाह ॥

अर्थ:—जे जगवत्विबनुं स्नात्र तेज पापरूपी कादव प्रत्ये
बुझावे ठे एम अर्थ जणावनार एवकारनो अर्थ ठे, ते कोने बुझावे
ठे तो जे स्नात्र करे ठे तेने एम कर्तृपदशेष उपरथी लेवुं त्यारे हवे
अहीं आशंका करीने कहे ठे जे पुण्यने अर्थे कर्युं जे जिन
स्नात्र ते पापकादवमां बुझावने केम समर्थ थाय ? तो तेनो
उत्तर कहे ठे जे.

टीका:—अविधिना सिद्धांतोक्तक्रमविपर्ययेण प्राक्तन
विशेषणान्यथानुपपत्त्या रात्रावित्यर्थः ॥ सिद्धांते हि रजन्यां जिन
स्नात्रं निवारितमतस्तत्र तत्कुर्वतां कथं न पातकमित्यर्थः ॥

અથ કં દોષમજિપ્રેત્ય સિદ્ધાંતે રાત્રિસ્નાત્રનિવારણમિતિ
દોષપ્રદર્શનાય હેતુગર્જ વિશેષણત્રયં મજ્જનસ્યાહ ॥

અર્થઃ—વિધિરહિત એટલે સિદ્ધાંતમાં જે અનુક્રમ કહ્યો
તેથી વિપરીત પૂર્વે કહેલાં વિશેષણને સાર્થક કરવાને રાત્રિને વિષે
સ્નાત્ર કરે છે એટલો અર્થ થયો. વિધિ રહિત ને રાત્રિ વિષે જે પ-
રમાત્માનું સ્નાત્ર કરવું તે પૂર્વે કહ્યું એ પ્રકારનું છે. એટલે સિદ્ધાંતને
વિષે રાત્રિમાં જિનનું સ્નાન નિવારણ કર્યું છે એ હેતુ માટે રાત્રિને
વિષે સ્નાત્ર કરનારને કેમ પાપ ન હોય એટલો અર્થ છે. હવે શો
દોષ અંગિકાર કરીને સિદ્ધાંતમાં રાત્રિને વિષે સ્નાત્ર કરવાનું નિવા-
રણ કર્યું છે એ દોષ દેખાવવાને હેતુગર્જિત એ સ્નાત્રનાં ત્રણ વિ-
શેષણ કહે છે.

ટીકાઃ—શ્વપાવપ્તિ શ્વપાવ ॥ શ્વપાવ વદ્વજ્જનાયા મજ્જન
દર્શનમિષેણાગતાયા શ્વપાવ મેલકસ્તયા તુષ્ટા નિઃશંકમત્રા-
ય નઃ સુરતલીલા પ્રવર્ત્યતીતિધિયા મુદિતા વિટા વેશ્યાપતયઃ
નટા નાટકાજિનયનાદિકલોપજીવિનઃ જટાઃ શસ્ત્રાદિકલાજી-
વિનઃ ચેટકા માસાદિનિયમિતવૃત્તિગ્રાહિણઃ એષાં પેટકં સમુદાય
સ્તેનાકુલં ક્ષુન્નિતં પ્રેયસીપ્રાપ્ત્યા સાત્વિકજ્ઞાવેનાકુલીકૃત
વિટાદિજના કીર્ણત્વાત્ મજ્જનમપ્યુપચારાદાકુલં ॥

અર્થઃ—જે એ સ્નાત્ર કેવું છે જે જેમાં પોતાને વદ્વજ્જ એવી
જે સ્ત્રી તેની પ્રાપ્તિ થાય એટલે સ્નાત્ર દેખવાનું મિષ્ટ કરીને આવે-
લી જે પોતાની વાંછિત સ્ત્રી તેનો સમાગમ તેણે કરીને રાજી થયેલા

एटले आज शंकाये रहित आपणी संजोग लीला प्रवर्त्तशे ए प्र-
कारनी बुद्धिबते हर्ष पामेला जे विट कहेतां वेश्यापति, तथा नट
कहेतां नाटक आदि कळावमे आजीविका करनार पुरुषो तथा नट
कहेतां शास्त्रादिक कळावमे आजीविका करनारा तथा चेटक कहेतां
महिने महिने अर्थवा वर्षे जे जे पोतानी नियमाये आजीविका
बांधी ठे तेनुं ग्रहण करनारा एवा जे पुरुषो तेनो जे समुदाय तेणे
करीने होन पामेलुं एवुं स्नात्र ठे. एटले बांझित स्त्रीनी प्राप्ति थइ
ते रुप गृंगार रसनो हेतु भूत सात्विक नाम अव्यञ्जिचारी एटले
गृंगारनी पुष्टीनो कारणयोग तेणे करीने आकुल व्याकुल थयेला जे
लोक तेणे करीने व्याप्त थयेलुं ठे माटे ए स्नात्र पण उपचारथी
आकुल थयुं एम कहेवाय.

टीका:—तथा निधुवनविधिनिबद्धदोहदा मोहनविल-
सितविहितान्जिलाषाः या नरनार्यः पुरुषयोषित स्तासां निकरेण
निचयेन संकुलं व्याप्तं ॥ नारीणां हि प्रायोनिधुवनार्थमेव म-
ज्जनावलोकनञ्चक्षणा तत्रागमनात् ॥ तथाविधव्याजमंतरेण
रात्रौ तत्राप्यागमनासंज्ञवात् ॥ तथाविधव्याजेन चान्यत्र गंतु-
मशक्तत्वात् ॥

अर्थ:—वळी ए स्नात्र केवुं ठे जे जेमणे मैथुनविलास क-
रवानी अजिलाषा बांधी ठे एवी स्त्रीने पुरुष तेमनो जे समूह तेणे
करीने व्याप्त एवुं एटले बहुधा स्त्रीने मैथुनने अर्थेज स्नात्र जो-
वाना कपटे करीने त्यां आवुं थाय ठे. ए हेतु माटे केमजे ते प्र-
कारनुं कपट कर्या विना रात्रिने विषे त्यां आवुं संजवतुं नथी. ने

તે પ્રકારનું કપટ કરીને વીજી જગાણ જવા સમર્થ ન થાય માટે.

ટીકા:—અતएवरागः कांचित् परवर वर्णिनीं प्रत्यजिषुंगः
 द्वेषः स्वप्रेयसीमन्येन सह संगच्छमानां पश्यतस्तज्जिथांसा म-
 त्सरः किंचित्सौजाग्येन कयाचित्संघट्टमानमालोकयतः स्वयं-
 च तां कामयमानस्य तत्सौजाग्यविच्याविषा, ईर्ष्यास्विवद्वज्जा-
 मन्येन सार्द्धं संलपंतीमीक्षमाणस्याऽसहिष्णुतां ॥ ततो राग-
 श्चेत्यादिद्वंद्वः ॥ तान्निर्धनं सांद्रं ॥ अत्रापि रागादिमद्वौकधन-
 त्वान्मज्जनमप्युपचारात्तथा ॥

અર્થ:—એજ કારણ માટે રાગ ઇટલે કોઈક પારકી સ્ત્રી
 પ્રત્યે અતિ આસક્તિ, ને દ્વેષ ઇટલે પોતાની વહાલી સ્ત્રી વીજા
 પુરુષ સંઘાથે સંગમ કરતી દેખીને તે પુરુષને હણવાની ઇચ્છા કરવી
 તે, તથા મત્સર ઇટલે કોઈક પુરુષે કોઈક સ્ત્રીની કામના કરેલી
 ઇટલે પ્રથમ વાંછા કરેલી તે સ્ત્રી તે વિના તે કરતાં અધિક સુંદર
 વીજો પુરુષ મળ્યો તેની સંઘાથે સંઘટ્ટન કરતી તે સ્ત્રીને પ્રથમના
 પુરુષે દેખી પઠી જેની સાથે સંઘટ્ટન કરે છે તે પુરુષના સૌજાગ્યપ-
 ણાનો નાશ કરવો તેની જે ઇચ્છા તે, તથા ઈર્ષ્યા ઇટલે પોતાની વ-
 દ્વજ સ્ત્રી વીજાની સંઘાથે આલાપ સંલાપ કરતી દેખીને જે અસ-
 હનપણું થાય તે સર્વે કરીને એ સ્નાત્ર અતિશે વ્યાપ્ત છે. રાગાદિ પદ-
 નો દ્વંદ્વ સમાસ કરવો. આ જગાણ પણ રાગાદિ સહિત ઘણા
 લોકે એ પ્રકારના છે પણ ઉપચારથી તે પ્રકારનું સ્નાત્ર કશું.

ટીકા:—કામુકલોકમેલકેહિ જિનગ્રહેપિ નિશાયાં રાગા-

દયણ્વોજ્જુંતે નત્વણીયસ્યપિ ધર્મજ્ઞાવના ॥ તદુક્તં ॥ પ્રા-
રબ્ધે જિનર્વિવમજ્જનવિધૌ મુગ્ધૈ નિશિ શ્રાવકૈઃ, શ્રેયોર્થં જિનમં-
દિરે સમુદિતાશ્ચિત્રં રિરંસાસ્પૃશઃ ॥ સ્ત્રીપુંસા રજ્જસાહુપાત્તસમ-
યાસ્તાંબૂલર્વિંબાધરા, ગાઢાલિંગનઞ્જંગિસંગમસુખં વિંદંતિ નંદંતિ ચ ॥

અર્થ:—રાત્રિએ જિનઘરને વિષે કામિ લોકનો મેલાવો થાય
તેમાં રાગાંદિકજ ઉત્પન્ન થાય પણ અતિશય થોડી પણ ધર્મની જ્ઞા-
વના તો ઉત્પન્ન થાયજ નહિ તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે રાત્રિયે જિનમં-
દિરમાં શ્રાવક લોકે સ્નાત્ર વિધિ શ્રેયને અર્થે આરંજ્યો છે એમ જે
કહેવું તે તો મહા આશ્ચર્યકારી છે, કેમજે ક્રીના કરવાની, ઇચ્છાએ
વેગે કરીને જેઠાં થયાં જે સ્ત્રી પુરુષ તે એ સમય પામીને તાંબૂલ
જક્ષણ કરવાથી લાલ હોઠ જેમના થયા છે ને પરસ્પર આલિંગનની
સ્વનાવતે સંગમનું સુખ અનુભવ કરે છે અને આનંદ પામે છે.

ટીકા:—એતદુક્તં જવતિ જિનસ્નપનં હિ સ્વસ્ય પરેષાં ચ દ્ર-
ષ્ટૃણાં રાગદ્વેષાંદિક્ષયાય વિધીયતે ॥ નિશ્ચયાં તદ્વિધાનેચ કામુકા-
નાં સુરતાદ્યસમંજસપ્રવૃત્યાઽપ્રતિહતપ્રસરસ્તત્પ્રાહુર્જાવિત્ત્વં ઇતિ કથં
તત્કથ્યવિધાયિતા તસ્ય સ્યાત્ ॥

અર્થ:—એ વાત કહી છે જે જિન પરમાત્માનું સ્નાત્ર તે પો-
તાને તથા પરને તથા દેખનારને રાગ દ્વેષના ક્ષયને અર્થે કરીએ ઢીણ
ને રાત્રિએ તે કરે સતે તો કામી પુરુષની સંજોગાદિક ઝુંડી પ્રવૃત્તિ
રોકાઈ શકાય એવી નથી માટે તે જિન સ્નાત્ર રાગદ્વેષનું
નાશ કરનાર કેમ થાય ? નહતું રાગદ્વેષની વૃદ્ધિ કરનાર છે.

ટીકા:—અથાસ્તુ નટવિટાદીનાં તત્પ્રાદુર્જીવઃ કિંનચ્છિન્નં ॥ નહેતાવતાપિ શ્રાદ્ધાનાં શ્રદ્ધ્યા સ્નાત્રં વિદધાનાનાં તજ્જન્યપુ-
 ણ્યહાનિરિતિચેન્ન ॥ તેષાં તત્પ્રાદુર્જીવસ્યસુરતાદિવશપ્રાદુષ્યન્ન-
 ગવદાશાતનાયાશ્વાનંતસંસારકારિણ્યા રાત્રિસ્નાત્રકારિશ્રાવક
 નિબંધનત્વાત્ ॥ મજ્જાનવ્યાજમંતરેણ નિશીથિન્યાં તેષાં રતાર્થ-
 મપિ પ્રાયેણ જિનજવનાગમનાસંજવાત્ ॥ એવંચ નટાદિરાગાદિ
 વૃદ્ધિનિમિત્તજ્ઞાવમાસેડુષાં શ્રાવકાણાં કથં ન મજ્જાનજન્યપુ-
 ણ્યનાશઃ ॥

અર્થ:—હવે તું એમ કહેતો હોય જે એતો નટવિટાદિક
 કામી પુરુષોની એવી પ્રવૃત્તિ થાય છે તેમાં અમારું શું ગયું? હમારું
 શું બેદાયું? એણે કરીને જે શ્રદ્ધાવશે સ્નાત્ર કરનાર શ્રાવક લોકોને
 એ સ્નાત્ર થકી થયું જે પુણ્ય તેની હાની થતી નથી. એમ તારે ન
 કહેવું કેમ જે તેનો ઉત્તર કહીએ ઢીએ જે તે કામી પુરુષોની ચૂની
 પ્રવૃત્તિની ઉત્પત્તિ થવી તેનું કારણ તે રાત્રિ સ્નાત્ર કરનાર શ્રાવક
 છે એ હેતુ માટે ને તે કામી પુરુષો સંજોગાદિકને વિષે પરવશ થાય
 છે તે થકી ઉત્પન્ન થઈ જે જગવંતની આશાતના તેને અનંત સંસારનું
 કારણપણું છે. માટે રાત્રિ સ્નાત્ર કરનાર એ સર્વેનો કારણિક થયો એ
 હેતુ માટે કેમ જે રાત્રિએ સ્નાત્રના મિષ વિના તેમનું સંજોગને અર્થે
 પણ વહુધા જિનમંદિરમાં આવવાનો સંજવ નથી એ હેતુ માટે ન-
 ટાદિક પુરુષોની રાગાદિકની વૃદ્ધિનું નિમિત્ત કારણને પમારનાર
 શ્રાવક લોકને એ સ્નાત્ર થકી કેમ પુણ્યનો નાશ ન થાય એતો થાયજ.

ટીકા:—કિંચ નટાદ્યસમંજસપ્રવૃત્તિદર્શનેન શ્રાદ્ધાનામપ્ય

विवेकिनां केषांचिदिदानीं जिनगृहे तथा प्रवृत्त्युपलंघनात् ॥ तदु-
क्तं ॥ एकेण कथमकज्जंकरेऽ तप्पच्चया पुणो अन्नो ॥ साया बहुलपरं-
परवुच्चेन संयमतवाणं ॥

अर्थः—वळी नटादिकनी चूनी प्रवृत्ति देखवे करीने अवि-
वेकी केटलाक श्रावकने पण आ काळमां जिनमंदिरमां ते प्रका-
रनी चूनी प्रवृत्ति करवानुं देखीए ठीए हे हेतु माटे ते वात शा-
स्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—तथाच तेषां कथं मज्झनादिजन्यपुण्यगंधोपीति
चिंत्यतां सूक्ष्मधिया ॥ जगवज्जिः श्रीजिनदत्तसूरिजिरप्येनं
दोषसमूहं रात्रिस्नात्रस्योपलब्ध प्रतिपादितं ॥ जा रत्ती जारत्ती
मिह रं जणं जिणवरगिहेवि ॥ सा रयणी रयणियरस्स होउ-
कह नीरयाण मया ॥

अर्थः—वळी तमे सूक्ष्म बुद्धि करीने विचारो जे ते पुरु-
षोने स्नात्र आदिक थकी थयुं जे पुण्य तेनो गंध पण क्र्यांथी होय
नज होय, समर्थ एवा श्री जिनदत्त सूरि तेमणे पण ए रात्रि स्ना-
त्रनो दोष लक्ष्ने निषेध प्रतिपादन कर्तुं ठे जे.

टीकाः—अह्नि जिनमज्जनविधानेन नोक्तदोषलेशस्यापि
संज्ञवः ॥ जनसमूहं दिवा तथाप्रवृत्तेर्लज्जनीयत्वेन राजनि-
ग्रहजयेनच प्रायेणासंज्ञवात् ॥ तस्माद्दिनएव जिनस्नात्रं धर्मा-
र्थिनां विधिप्रवणानां श्रेयो न निशायामिति ॥

અર્થ:—દિવસને વિષે જિન સ્નાત્ર વિધિ કરે સતે તો પૂર્વે કહેલા દોષનો લેશ પણ સંજવતો નથી. કેમજે દિવસને વિષે લોકની સમક્ષ તે પ્રકારની પ્રવૃત્તિવાળાને લજ્જા પામવાપણું છે એ હેતુ માટે તથા રાજ દંડનો જ્ઞય છે એ હેતુ માટે બહુધા એ વાતનો સંજવ નથી. ધર્મના અર્થી એવા ને વિધિ વિષે તત્પર એવા પ્રાણીને દિવસમાં જ જિનસ્નાત્ર કરવું એજ શ્રેય જ્ઞાણી છે પણ રાત્રિને વિષે જે સ્નાત્ર કરવું તે શ્રેય જ્ઞાણી નથી એતો દોષ જ્ઞાણીજ છે.

ટીકા:—અત્ર યદ્યપીષ્ટાવાપ્તિત્યાદિવિશેષણકદંબકં જિન-ગૃહસ્યૈવ સંજવતિ ન મજ્જનસ્ય તથાપિ મજ્જને સતિ તસ્યૈવં વિધત્વમિતિમજ્જનસ્ય પ્રાધાન્યેન વિવક્ષણા હુપચારેણમજ્જનમ-પ્યેવં વિશેષણાનાં ચાન્યત્ર નિવેશને વિશેષણવિશિષ્ટ મુક્તમિતિ અન્ય રાત્રિમજ્જનસ્યાત્યંતદોષતયા સર્વથા નિવાર્યત્વંવ્યજ્યતે ॥

અર્થ:—આ જગાએ જો પણ ઇષ્ટાવાપ્તિ એટલે વૃદ્ધજન વ-સ્તુની પ્રાપ્તિ ઇત્યાદિ વિશેષણનો સમૂહ તે તો જિનમંદિરનુજ સં-જવે છે પણ સ્નાત્રનો સંજવતો નથી તોપણ જિન સ્નાત્ર સતેજ તે જિનમંદિર એ પ્રકારે થાય છે માટે સ્નાત્રનું અહિં પ્રાધાન્યપણે કહે-વાની જ્ઞા છે. તેથી નપચાર માત્રે કરીને સ્નાત્ર પણ એ પ્રકારના વિ-શેષણે સહિત છે એમ કહ્યું. કેમજે અન્ય વિશેષણનું અન્ય જગાએ સ્થાપન કરે સતે રાત્રિ સ્નાત્રને અત્યંત દોષપણે કરીને સર્વથા નિવા-રણ કરવાપણું છે એમ સૂચના કરી.

ટીકા:—એતેન યદપિ કૈશ્ચિદન્નિધીયતેરાત્રિસ્નાત્રેપિ જગ-

वतो न कश्चिदोषः जिनजन्ममज्जनस्य शक्रेण तथाविधानात् ॥
तथाहि सर्वेपि जिनेन्द्रा निशीथिनीयामध्यसमयएव जायन्तेतदै-
वच सुरेन्द्रश्रामीकरगिरिशिखरं नीत्वा तान् स्नपयतीति श्रूयते ॥
तस्यच तथासदोषत्वे शक्रेस्तथा न तत् कुर्वीत ॥ महतांहन्यथा-
करणेतद्वोचनत्वात्तत्पथानुवर्त्तिनीनां प्रजानां दुर्गतिपाते न तेषां
महाहान्यापत्तेः ॥

अर्थः—जो पण केटलाक एम कहे ठे जे रात्रि स्नात्र जग-
वतनुं करे सते पण दोष नथी केम जे इन्द्र महाराजे जिन जगवतनुं
जन्मस्नान रात्रिए कथुं ठे. ए हेतु माटे तेज देखामे ठे जे सर्वे पण
जिनेन्द्र रात्रिना बे पहोर समयमां एटले मध्य रात्रिये जन्मे ठे
त्यारेज इन्द्र महाराज मेरु पर्वतना शिखर उपर लइ जइने ते जिन
परमात्माने स्नान करावे ठे एम सिद्धांतमां सांजळीए ठीए माटे
रात्रि स्नात्र करतां तेज प्रकारनो दोष होत तो तेम इन्द्र महाराज
न करत. शायी जे मोटा पुरुष अन्यथा आचरण करे एटले विप-
रीत आचरण करे तो तेमना मार्गने अनुसरती जे प्रजा तेमने तो
ते मोटा पुरुष एज नेत्र ठे. एटले मोटा पुरुषनी आचरण प्र-
माणे आचरण करवुं एमज देखे ठे एटले जाणे ठे ए हेतु माटे ते
प्रजाने दुर्गतिमां पंहुं थाय तेणे करीने ते मोटा पुरुषने मोटी हाण
प्राप्त थाय ए हेतु माटे ए रात्रि स्नात्र करवामां दोष नथी.

टीकाः—स्नात्रादिविधाविन्द्राचरितस्थ सर्वैरपि जिनपथ
वर्त्तिनिःप्रामाण्योपगमात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

तित्थयरे बहुमाणो, अज्जासो तह्य जीयकप्पस्स ॥
देविंदाइअणुगिइ, गंजीरपलोयणा लोए ॥

अर्थः—स्नात्रादिक विधिने विषे इंद्रना आचरणनुं जिनमार्गमां वरतनार पुरुषोए प्रमाणपणे अंगिकार कर्तुं ठे ए हेतु माटे ते कह्युं ठे जे.

टीकाः—तस्मादिंद्राचरितस्यप्रामाण्यान्निशायामपि स्नपनं विधातव्यमिति तदपास्तं ॥ शक्रोजिनजन्ममज्जनं मेरौ-करोतीति मन्यामहे ॥ नतु यामिनीयामद्वितयइति ॥ मेरुशिखरे सूर्योदयास्तमयाज्ञावेनरात्रिंदिवव्यवहाराज्ञावात् ॥

अर्थः—ते हेतु माटे इंद्रनुं जे आचरण तेनुं प्रमाणपणुं ठे माटे रात्रिए पण स्नान विधि कराववो, एम जे कहे ठे ते मत पण खंरुन कर्हो शायी के इंद्र जिनजगवंतनुं जन्म स्नान मेरु पर्वतने विषे करे ठे एम मानीए ठीए पण रात्रिना बे पहोर थये सते एम नथी मानता केम जे मेरुपर्वतने विषे सूर्यनो उदय ने सूर्यनो अस्त तेनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे त्यां रात्रि दिवस एवो व्यवहार नथी.

टीकाः—तथाहि ॥ प्रत्यस्तमितै तत्क्षेत्रवर्त्तिदिनकरकिरणनिकारकालविशेषो हि रात्रिरित्युच्यते तद्विपरीतश्च दिनमिति ॥ मेर्वपेक्षया रवेरत्यंतनीचैर्वाहितत्वेन किरणानां चोपरिष्ठा तथाप्रसराज्ञावेनाधस्तनज्ञागस्यैवतत्प्रकाशविषयत्वात्तथाच कथं तत्र रात्रिंदिवविज्ञागः स्यात् ॥

અર્થઃ—તેજ દેખાએ છે જે ક્ષેત્રમાં રહ્યો જે સૂર્ય તેના કિરણનો સમૂહ આથમે સતે જે કાલ વિશેષ તે ક્ષેત્રને વિષે રાત્રિ કહીયે, ને તે થકી જે વિપરીત કાલ વિશેષ તે દિવસ કહીએ ને મેરુ પર્વતની અપેક્ષાએ અત્યંત નીચો ગમન કરતો એવો સૂર્ય છે એ હેતુ માટે કિરણનો ઝપર તથાવિધ પસાર થતો નથી. એતો હેઠલા જાગ-નેજ તે કિરણવડે પ્રકાશ કરવાનો વિષય છે એ હેતુ માટે રાત્રિદિવસ નો વિજ્ઞાન ત્યાં કયે પ્રકારે છે ? કોઈ પ્રકારે નથી.

ટીકાઃ—કથં તર્હિ પ્રકાશાન્નાવેતત્રેં દ્રાણાં જિનમજ્ઞનાદિ વિધિરિતિચેન્ન ॥ રત્નસાનોરધિત્યકાયાઅતાપકેન નિરસ્તપૂષમ-યૂલ્લધોતેન સતતમુચ્ચરતા બહલવિમલમાણિક્યશિલામરીચિ નિચયેન દેવમહિમ્ના ચ શશ્વજ્ઞાસ્વરત્વાત્ ॥ એવંચેંદ્રાચરિતાવઘ્નં જ્ઞેન કથં રાત્રિસ્નાત્રં સમર્થ્યમાણં ચારિમાણમંચેત્ ॥

અર્થઃ—ત્યારે ત્યાં સૂર્યનો પ્રકાશ નથી ત્યારે ઇંદ્ર જિન સ્નાનનો વિધિ કયે પ્રકારે કરે છે એમ જો તું આશંકા કરતો હોય તો તે ન કરવી કેમ જે રત્નનાં છે શિખર તે જેનાં એવા મેરુ પર્વતની ઝપલી ભૂમિને વિષે તાપ રહિત ને જેમાં સૂર્યના કિરણનો પ્રકાશ નથી ને નિરંતર અતિશય દેદીપ્યમાન એવી જે ઘણી નિર્મલ માણિક્ય રત્નની શિલાનું તેમના કિરણનો જે સમૂહ તેણે કરીને તે વળી દેવતાના મહિમાએ કરીને નિરંતર અતિશય દેદીપ્યમાનપણું છે એ હેતુ માટે એ પ્રકારે ઇંદ્રના આચરણનું આલંબન કરીને જે રાત્રિ સ્નાત્રનું સમર્થન કરવું એટલે સ્થાપવું તે કેમ અતિશય શોજા પ્રત્યે પામશે નહિજ પામે.

टीकाः—इतोपि न रात्रिस्नात्रं पुण्यपात्रं ॥ जगवत्प्रतिकृ-
तिपातुकसलिलपूरप्लाव्यमानस्य पिपीलीकादिजंतु संतानस्य
रक्षायतनाया रात्रौ दुःशकत्वात्, तत्प्रधानत्वाच्च जिनशासनस्य ॥

॥ यदुक्तं ॥

जयणाय धम्म जणणी, जयणा धम्मस्स पालणीचेव ॥
तवुहिकरी जयणा, एगंतसुहावहा जयणा ॥

अर्थः—वळी हेतु माटे पण रात्रि स्नात्र जे ते पुण्यने रहे-
वानुं पात्र नथी, एटले रात्रिस्नात्र थकी पुण्य थतुं नथी. जे जग-
वाननी प्रतिमा उपर परतो जे जळनो समूह तेणे करीने खेंचातो
जे कीमी आदिक जंतुनो समूह तेनी रक्षा जतना तेनुं रात्रिये
करवुं ते महा दुष्कर ठे एटले थइ शकतुं नथी ने जिनशासनतो
जतनाप्रधान ठे ए हेतु माटे ते शास्त्रमां कहुं ठे जे जतना ठे ते
धर्मनी उत्पत्ति करनारी ठे ने जतना ठे ते धर्मनी पालन करावनारी
ठे माटे एकांत सुख करनारी जतना ठे इत्यादि.

टीकाः—किंच माज्जुद्वृहव्वदेन सत्त्वसंहारकारिणां गृह
गोधिकादिनां क्रूरजंतूना मुत्थानमिति प्राज्ञातिकं प्रतिक्रमण
मपि साधूनां मृदुस्वरेणा त्रिहितमागमे ॥ यामिन्यां च
मज्झनादिविधौ निरंतरगंज्जीरोरुुरवाद्यमानातोद्यनिनादश्रवणेन
विज्ञातमिति मन्यमानस्य तप्तायोगोलकद्वपस्यासंयतजनस्य
जागरणात् ॥

अर्थः—वळी मोटा शब्दे करीने प्राणीनो संहार करनार जे धरोली प्रमुख क्रुर जंतुनुं उठवुं म थाव एटले न थाव. केम जे साधुने प्रजात काळनुं पनिकमणुं पण कोमळ स्वरे करीने करवानुं शास्त्रमां कळुं ठे तो रात्रिए स्नात्र विधि करे सते निरंतर गंज्नीर ने मोटा शब्दे वागतां जे वादित्र तेना शब्द सांजळवे करीने आ तो प्रातःकाळ थयो के शुं एम मानता जे तपावेला लोह जेवा क्रुर असंजति लोको तेमनुं जागवुं थाय ए हेतु माटे.

टीकाः—तथाच तत्क्षणतदारज्यमाणानेकपापकर्मनिमित्तज्ञावेन कथं . रात्रिस्नात्रकर्तृणां पापबंधो न जवेत् ॥ एतेन यदपि क्वचित्कथादिषु केषांचित् स्त्रीपुंसानां गिरिकाननादिस्थितदेवगृहेषु निशायां जिनप्रतिमास्नानादिश्रवणेन तदज्युपगमः सोप्यलीकालंबनमात्ररुचितां जवतोव्यनक्ति मोक्षार्थस्नानादे रिहाधिकृतत्वात् ॥ तस्यच सिद्धांते रात्रौ निवारणात् ॥

अर्थः—वळी ते अवसरे आरंज कर्या जे अनेक पाप कर्म तेनुं निमित्त कारण ठे ए हेतु माटे रात्रिस्नात्र करनारने केम पाप बंधन थाय ए तो थायज एणे करीने जे कोश्क कथानुंने विषे कोश्क स्त्री पुरुषोए करावेळुं पर्वतना वनमां रह्यां देवमंदिर तेने विषे रात्रीए जिन प्रतिमानुं स्नात्र आदिक तेने सांजळीने ते वातनो जे अंगिकार करवो ते पण जुठी वातनुं आलंबन करनारी तमारी रुची ठे एम प्रगट कही देखामे ठे अहीं तो मोक्षने अर्थे स्नात्र आदि करवानो अधिकार करेलो ठे तेथी रात्रिस्नात्र सिद्धांतमां निवारण कर्युं ठे जे ए हेतु माटे न करवुं.

टीकाःतथाहि ॥ सिद्धांते संजातं तिन्नि तावज्जहेण मिति
वचनात् संध्यात्रयलक्षणो जिनपूजायाः कालो नियमितो रात्रा-
वपि तद्विधानेच कालंमि कीरमाणं किसिकम्मं बहुफलं जहा ॥
होइ इय सबच्चियकिरिया, नियनियकालंमिविन्नेयेत्यादिना कृषि-
दृष्टां तेन कालविधीयमानजिनपूजादिक्रियाणांसा फळ्याज्जिधानं
व्यर्थं मापयेत ॥

अर्थः—तेज देखामे ठे जे सिद्धांतमां त्रण संध्याज उघे
कही ठे माटे त्रण संध्याज ठे लक्षण जेनुं एवो जिनपूजानो काल
नीम्यो ठे. ने रात्रिने विषे ते करे सते, जे क्रिया कालने विषे
करीए ते क्रिया फळदायी होय जेम कृषिकर्म एटले खेती जे
कालने विषे बहु फळदायी होय ठे एम सर्वे क्रिया पोतपोताना का-
लने विषे करवी एम जाणवुं इत्यादि खेतीना दृष्टांते करीने का-
लमां करेली जे जिनपूजादिक क्रियाज तेनुं सफलपणुं जे कथुं ठे
ते अकाले करवार्थी व्यर्थपणाने पामे.

टीकाः—नच“वित्तिकिरियाविरुद्धो, अह्वा जो जस्सजावइ-
उइतिवचनाद्वात्रावपित्प्रतिपादनमिति वाच्यं ॥ श्रावकाणां त्रि-
संध्यं जिनपूजायादिनकृत्यत्वेन सिद्धांते जिधानात् ॥ ततश्च वि-
त्तिकिरियाविरुद्धो इत्यादेरयमर्थो यः प्राज्ञातादिसंध्यायां वृत्ति
निमित्तवाणिज्यादिव्यग्रत्वात्कथंचिदेवपूजायां न व्याप्रियते स
दिनमध्यएव मूहूर्त्तादिनासंध्या तिक्रमेण्यपवादतः पुजां करोतु ॥
नपुनरस्यायमर्थोयदुतापवादेन रात्रौ करोति दिनकृत्यताहानि
प्रसंगादिति ॥

અર્થ:—વઢી ‘વિત્તિ કિરિયા’ ઇત્યાદિ વચનથી રાત્રિએ પણ પૂજા આદિકનું પ્રતિપાદન થશે. એમ ન બોલવું કેમજે શ્રાવકને પણ સંધ્યાકાલને વિષે જે જિન પૂજા કરવી તે દિન કૃત્ય છે એટલે દિવસની કરણી છે તે હેતુ માટે ‘વિત્તિ કિરિયા વિરુદ્ધો’ ઇત્યાદિ. કનો અર્થ છે જે ‘પ્રજ્ઞાતાદિ કાલની સંધ્યાને વિષે પોતાની આજી-વિકા નિમિત્ત જે વ્યાપાર તેને વિષે વ્યગ્રપણા થકી એટલે આકુ-લવ્યાકુલપણા થકી કોઈક પ્રકારે દેવપૂજામાં ન પ્રવર્તાય તો તે પુરુષ મધ્યાનને વિષે પણ કરે એટલે પૂજા કરવાનો જે કાલ તે બે ઘડી આદિક અતિક્રમીને પણ અપવાદથી પૂજા કરે એમ અર્થ છે પણ એમ નથી જે અપવાદ માર્ગે રાત્રિએ પણ પૂજા કરે ને જો એમ હોય તો દિનકૃત્યપણાનિ હાનિ થવાનો પ્રસંગ આવે એટલે એ પૂજ-નની દિનકૃત્ય એવી સંજ્ઞાજ ન થાય એ હેતુ માટે.

ટીકા:—એવંચ યદ્યપિવિદ્યાદિસિદ્ધ્યર્થિનાંકેષાંચિહ્નવાજ્ઞિ-નંદિત્વેનગિરિકાનનાદૌજિનસ્નાત્રાદિષુ રાત્રાવપિપ્રવૃત્તિઃ શ્રૂય-તેતથાપિ ન તચ્ચરિતમવલંબ્ય શ્રુતોક્તમજ્જનાદિસમયં પરિહૃત્ય રાત્રૌત દ્વિધાનેનવિવેકિનાત્મદ્રુહા જવિતવ્યમિતિ ॥

અર્થ:—જો પણ વિદ્યાદિકની સિદ્ધિને ઇચ્છનારા કેટલા જ-વાજ્ઞિનંદી પુરુષોની પર્વતના વન આદિકને વિષે રાત્રિએ પણ જિન સ્નાત્ર આદિને વિષે પ્રવૃત્તિ સંજ્ઞા છે. તો પણ તેનું ચરિત્ર અવલં-બન કરીને સિદ્ધાંતમાં કહેલો સ્નાત્ર આદિકનો સમય તેનો પરિહાર કરીને રાત્રિને વિષે સ્નાત્ર કરાવવું તે વિવેકી પુરુષોને આત્મદ્રોહ છે એટલે આત્માને લગવાત્તણી છે માટે તે કરવું તથી ઘટવું ઇત્યાદિ.

टीकाः—एतेन रात्रौ जिनसदने बलिदाननंदिप्रतिष्ठादि विधानमपि प्रत्युक्तं ॥ प्रायोमज्जनेन समानयोगक्षेमत्वात् ॥ निशिस्नपनोक्तदोषाणां बलिदानादावपि संज्ञवात् ॥ किञ्चिदाधिक्याच्च तत्र प्रथमं तावद्बलिदानमधिकृत्य तदुच्यते ॥

अर्थः—एणे करीने रात्रिने विषे जिनमंदिरमां बलीदान तथा नंदित प्रतिष्ठा इत्यादिकनुं करवुं ते पण खंरुन कर्युं, केम जे बहुधा स्नात्रनी संघाथे एनुं समानपणुं सरखापणुं ठे ए हेतु माटे एटले योग क्षेम सरखो ठे केम जे पाप सरखुं लागे ठे माटे रात्रि स्नानमां कहेला जे दोष ते बलिआदिकने विषे पण संज्ञवे ठे ए हेतु माटे वळी ते करतां अधिक दोषपणुं ठे, तेमां प्रथम बलिदाननो अधिकार करीने दोष कहे ठे.

टीकाः—जगवत् प्रवचने विज्ञावर्यां चतुर्विधाहारस्यापि संसक्तिमत्त्वप्रतिपादनात् ॥ तथाच निशि जिनपुरतस्तादृगाहारदानेन कथं तत्प्रज्ञवासंख्यजीववधजन्यः कर्मबंधो दातृणां न स्यात् ॥

अर्थः—जगवंतना सिद्धांतने विषे रात्रीए चार प्रकारना आहारने पण संसक्तिमत्व दोषनुं प्रतिपादन कर्युं ठे माटे वळी रात्रिए जिन जगवंतनी आगळ ते प्रकारना आहारनुं देवुं तेणे करीने ते थकी थयो जे असंख्य जीवनो नाश ते थकी थयो जे कर्मनो बंध ते बलि देतारने केम न थाय ? ए तो थाय जे.

ટીકા:—તટુક્તં ॥ રાત્રૌ બલિં વૃષનિમિત્તમતીવજીવસં-
સક્તિમંતમપિ તીર્થપતે: પુરસ્તાત્ ॥ યે ઢૌકયંતિ બલિના કલિના જિ-
તાસ્તે, નૂનં શુન્નેન તલિના મલિના અર્ધેન ॥

અર્થ:—તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે રાત્રિયે તીર્થકરના મ્હોંના આ-
ગલ અતિશય જીવની સંસક્તિ દોષવાલું બલીદાન ધર્મનિમિત્ત જે પુ-
રુષ ઢોકે છે અર્પણ કરે છે. તે પુરુષ નિશ્ચે બલવાન એવા કલિકાલે
જીત્યા છે પુણ્ય રહિત એવા થાય છે ને પાપવરુ મલિન થાય છે. એટલે
રાત્રિએ બલિદાન આપતાં પુણ્ય તો થતું નથી પણ બલદું પાપ બંધાય છે.

ટીકા:—તથા લોકવિરુદ્ધોપિ અહો અમી શ્રાવકા: સ્વયં
રાત્રિજોજનનિષેધે પિ સ્વદેવસ્ય પુરતો નિશિબલિમુપઢૌકયંત્યતઃ
કીદૃગમીષાં રાત્રિજોજનવિરતિરિતિસોત્પ્રાસલોકવાક્યશ્રવ-
ણાત્ ॥ આગમેપિ જગત્પુરતો વ્યારઘ્યાનાવસાને સમવસરણચુવિ
રાજાદિજિ: સિદ્ધસ્ય સિદ્ધ્યરૂપસ્ય કલમતંકુલબલોર્દિવસએવોપ-
ઢૌકનપ્રતિપાદનાત્ ॥

અર્થ:—વઢી એ લોકવિરુદ્ધ પણ છે, કેમજે લોક એમ બોલે
જે અહો આ શ્રાવક લોક પોતાને રાત્રિ જોજનનો નિષેધ છે તોપણ
પોતાના દેવની આગલ રાત્રિયે બલિદાન આપે છે. માટે એમનું રાત્રિ
જોજનથી વિરામ પામવારૂપ વ્રત કેવું એમ કહી ઉપહાસ કરે છે તે
જહ્નંધન વચનનું સાંજલલું થાય છે. વઢી આગમમાં પણ જગવંતની
આગલ વ્યાખ્યાનની સમાપ્તિ થયે સતે સમ્મોસરણની પૃથ્વીને વિષે

સિદ્ધ કરેલા ઝંચી માંગરના તંદુલ તેનું બલિદાન રાજાદિક મૂકે છે તે પણ દિવસને વિષેજ એમ પ્રતિપાદન કર્યું છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદાહ॥રાયાવ રાયમન્નો,તસ્સાસઃ પત્રરજણવર્તવા-
લિ ॥ ડુબ્બહિલ્લલ્લંઘિઅવલિઘ્નિયતંડુલાણાઢયંકલમં ॥ જા-
ઘ્યપુણાણિયાણં અલ્લંઘ્નિયાણ ફલગસરિયાણ ॥ કીરઘ્નલી-
સુરાવિય, તત્થેવ હુંહંતિ ગંધાઘ્ન ॥

ટીકા:—દેવાર્ચનત્વાત્ બલિદાનં રાત્રાવપ્પુચિતં તથાચ
કિમાયાતં લોકવિરોધસ્યેતિચેત્ ન ॥ દેવાર્ચનસ્યાપિ રાત્રૌ
સિદ્ધાંતે નિષેધાત્ મહિમં ચ સૂરુગ્ગમણે કરિંતીત્યાવશ્યકચૂર્ણિવ-
ચનપ્રામાણ્યાત્ ॥

અર્થ:—વઢી દેવપૂજન છે એ હેતુ માટે બલિદાન રાત્રિએ
પણ કરવું ડચિત છે ને લોકને વિરુદ્ધ છે તેમાં આપણું શું ગયું ને
શું આવ્યું. એમ જો તારે કહેવું હોય તો તે ન કહેવું કેમજે દેવપૂ-
જન પણ રાત્રિએ કરવાનો સિદ્ધાંતમાં નિષેધ છે. સૂર્ય ડગે પૂજના-
દિક મહિમા કરવો એમ શ્રી આવશ્યકચૂર્ણિના વચનનું પ્રમાણપણું
છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—લૌકિકમાર્ગેપિ રાત્રૌ સ્નાત્રદેવાર્ચનાદે નિવા-
રણાત્ ॥ તદુક્તં ॥ નૈવાહુતિ નૈવસ્નાત્રં, ન શ્રાદ્ધં દેવતાર્ચનં ॥
દાનં વાવિહિતં રાત્રૌ, જોજતં તુવિશેષતઃ ॥

અર્થ:—લૌકિક માર્ગમાં પણ રાત્રિએ સ્નાત્ર તથા દેવપૂજનાદિકનું નિવારણ કરવાપણું છે એ હેતુ માટે તે કહ્યું છે જે રાત્રિએ આહુતી તથા સ્નાત્ર તથા શ્રાદ્ધ તથા દેવપૂજન તથા યોગ્ય એવું દાન તેટલાં વાનાં કરવાં ને ઝોજન તો વિશેષે કરીને ન કરવું.

ટીકા:—અથ જાવશુદ્ધિહેતુત્વાન્નિશાયામપિ બલિસ્નાત્રાદિવિધાનં સંગતં ॥ તથાહિ ॥ રાત્રાવપિ જિનગૃહે દુગ્ધદધિસુરજિનીવિપૂરેણાતિનીરજીકૃતઝગવજ્ઞાત્રં સ્નાત્રં વિદધતે વિકચવિચકિલબકુલમાલતીનવમાલિકાદિજિશ્ચ વર્યા સપર્યા વિરચયતો રુચિરચનાનિર્મિતજનનમનોહારં સ્નિગ્ધમધુરપક્વાન્નફલોપહારંચ ઠૌક્રયતઃ શ્રદ્ધાબંધુરબુદ્ધેર્ઘૃહિણો દૂરીકૃતકુગતિવાસો જાવોદ્ધાસો જાયતે ॥ તસ્યૈવચ સુગતિહેતુત્વેન ઝગવતો બહુમતત્ત્વાત્ ॥

અર્થ:—પ્રતિવાદી બોલે છે, જે જાવશુદ્ધિનું કારણપણું આમાં રહ્યું છે માટે રાત્રિએ બલિસ્નાત્ર આદિકનું કરવું સંગતં છે એટલે ઘટિત છે તેજ કહી દેવામે છે જે રાત્રિને વિષે પણ ઘરમાં દૂધ દહીં સુગંધીમાન જલ તેના સમૂહવજે અતિશય રજરહિતં કર્યું એટલે અતિશય સ્વચ્છ નિર્મલં કર્યું છે ઝગવંતનું શરીર તે જેથી એવું જે સ્નાત્ર તેને કરતો ને પ્રફુલ્લ વિકસ્વરજે બકુલ તથા માલતી તથા નવો મોગરો શ્યાદિકનાં સુંદર પુષ્પવને કરી જે નવી માલાઓ એટલે હાર પ્રમુખ તેણે કરીને શ્રેષ્ઠ પૂજા કરતો ને સુંદર રચનાવને કર્યું છે લોકના મનનું હરણ તે જેણે એવું સુંદર મિષ્ટ પક્વાન તથા ફલ તેમનો નપહાર એટલે જોડણું બલિદાન તે પ્રત્યે વિસ્તારતો ને શ્રદ્ધાવને સુંદર થઈ

ઠે બુદ્ધિ જેની એવાં ગૃહસ્થોને દૂર કર્યો ઠે કુગતિનિવાસ તે જેણે એવો
એવો જાવનો જહાસ થાય ઠે. ને તેજ પ્રકારના જાવ જહાસને
સુગતિનું કારણપણું ઠે તેથી તે જાવ જહાસને જગવંતે બહુ માન્યો
ઠે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદાહ ॥ જોચેવ જાવલેસો, સોચેવય જગવંતે
બહુમહત્તિ ॥

અર્થ:—જે કારણ માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું ઠે જે જેથી જાવશુ-
દ્ધિ લેશ માત્ર પણ થાય તેજ જગવંતે બહુ કરીને માન્યું ઠે એટલે
શ્રેષ્ઠ કહ્યું ઠે.

ટીકા:—इति चेत् तत्र ॥ मार्गानुसारिण्याः कदाग्रहरहि-
तायाः प्रज्ञापनायोग्यायाएव जावशुद्धेरिहाधिकारात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

જાવશુદ્ધિરપિ જ્ઞેયા, યૈષા માર્ગાનુસારિણી ॥
પ્રજ્ઞાપનાપ્રિયાત્યર્થ નપુનઃ સ્વાગ્રહાત્મિકા ॥
શ્રૌચિત્યેન પ્રવૃત્તસ્ય કુગ્રહત્યાગતો ભૃશં ॥
સર્વત્રાગમનિષ્ઠસ્ય જાવશુદ્ધિર્યથોદિતા ॥

અર્થ:—સુવિહિત નત્તર આપે ઠે એમ જો તું કહેતો હોય તો
તે ન કહે કેમ જે માર્ગાનુસારિણી ને કદાગ્રહ રહિત ને પ્રજ્ઞાપના

करवा योग्य एटले प्ररुपणा करवा योग्य एवीज ज्ञावशुद्धिनो अर्ही अधिकार ठे ए हेतु माटे शास्त्रमां कळुं ठे जे एज ज्ञावशुद्धि पण जाणवी के जे मार्गानुसारिणी ठे तथा जेनी प्रज्ञापना अतिशय प्रीतिकारक ठे एज ज्ञावशुद्धि सारी ठे पण पोताना कदाग्रहरूप ज्ञावशुद्धि सारी नथी केम जे जे पुरुष कदाग्रहनो अतिशय त्याग करीने उचितपणे प्रवर्त्यो ठे ने सर्व जगाए आगममां जेनी निष्ठा ठे एवाने यथार्थ ज्ञावशुद्धिनो उदय ठे.

टीका:—भवद्विवक्षितायाश्च ज्ञावशुद्धैः सिद्धांतविरोधी-
त्वेन मुक्तिमार्गानुसारित्वाज्ञावात् अस्मत्पूर्वजैरेतावतमने
हसंरात्रावेवदं स्नात्रं कारितमतोऽस्मान्निरपीत्यसैवर्क्तव्य मिति
कदाग्रहस्ततया प्रज्ञापनानुचितत्वाच्चक्रथं मुक्त्यंगता स्यादिति॥

अर्थ:—तमे कहेवाने शब्देनी जे ज्ञावशुद्धि ते सिद्धांतयकी
विरुद्ध ठे माटे मुक्तिमार्गने अनुसारीपणानो अज्ञाव ठे ए हेतु
माटे ने कदाग्रह जे अमारा पूर्वज वृद्धोए आटला काळ सुधी रात्रि-
एज आ स्नात्र कराव्युं ठे माटे अमारेपण एजप्रकारे करवुं इत्यादि
कदाग्रहवमे सहितपणुं ठे ए हेतु माटे प्रज्ञापना करवाने अनुचित-
पणुं ठे माटे केम मुक्तिना अंगपणुं होय.

टीका:—नंदिविधानमपि रात्रौ महादोषं ॥ तथाहि दी-
प्ताद्यर्थहिनं दिकरणं ॥ दीक्षाच स्थूलसूक्ष्मप्राणातिपातविर-
तिलक्षणा ॥ रात्रौच प्रकाश निमित्तोज्ज्वलितभूरिदीपकरूपते-
जस्कायिकजीवानां शरीरस्पर्शेनव्यापादनात् प्रतिदीपेषुच निरंत-

રં નિપત્તતાં લક્ષણઃ પતંગાદિજંતૂનાં વ્યાપત્તિનિમિત્તજાવાન્કીદૃશી-
દીક્ષાદાતૃગૃહીત્રોઃ સર્વવિરતિઃ ॥

અર્થઃ—તે રાત્રિએ નાંચ માંઝવી તે પણ મહા દોષને કર-
નારી છે. તેજ વાત કહી દેવાને છે જે, દીક્ષાદિકને અર્થે નિશ્ચેનાં-
ચનું કરવાપણું છે ને જે દીક્ષા છે તે તો સ્થૂલ સૂક્ષ્મ પ્રાણાતિપાત
તે થકી વિરામ પામવારૂપી છે લક્ષણ જે તે રાત્રિયે પ્રકાશ નિમિત્ત
જ્જવલ કર્યા જે ગણાક દીવારૂપ જે તેજસ્કાયિક જીવ તેનું પો-
તાની મેળે શરીરને ફરશ થવાથી નાશ થવાપણું છે એ હેતુ માટે
દીવાદીવાને વિષે નિરંતર પદ્ધતાં જે લખો પતંગિયાદિક જીવ તેના
નાશનું નિમિત્ત કારણ છે એ હેતુ માટે દીક્ષા લેનારને ને દીક્ષા આ-
પનારને સર્વ વિરતિરૂપ દીક્ષા કેવી થઈ એટલે એતે સર્વ વિરતિરૂપ
દીક્ષા થઈ કે સર્વ હિંસામયી દીક્ષા થઈ તે તું તારા મનમાં વિચારી જો.

ટીકાઃ—તથાચ કરેમિજંતેસામાશ્યમિત્યાદિ સર્વવિરતિ-
સામાયિકસૂત્રસ્યાપિ તત્કણં શિષ્યેણોચ્ચાર્યમાણસ્ય વૈયથ્યપ્રસં-
ગઃ ॥ શિષ્યસ્ય દીક્ષાપ્રથમદક્ષણાદારજ્યપ્રાણાતિપાતપ્રવૃત્તેઃ ॥
તદુક્તં ॥ સંવંતિ જ્ઞાણિનણં, વિરઈલ્લુજસ્સ સંવિયા નત્થિ ॥ સો-
સંવવિરઈવાઈ. ચુકઈ દેસંચસંવંચ ॥

અર્થઃ—વઢી દીક્ષા લેતી વખત ‘ કરેમિજંતે ’ इत्यादિક
સર્વ વિરતિ સામાયિક સૂત્રનું જે ઉચ્ચારણ શીખે કર્યું તેનું તેજ વ-
સ્તવ વ્યર્થ થવાનો પ્રસંગ આવશે કેમજે શિષ્યને દિક્ષાના પ્રથમ

ક્ષણથી આરંજીનેજ પ્રાણાતિપાતને વિષે પ્રવૃત્તિ થઈ એ હેતુ માટે તે કશું છે જે.

ટીકા:—દીક્ષાદાતુશ્ચ દોષસંખ્યાપિ વક્તું ન શક્યતે॥તદ્દિ-
ક્ષયા તાવર્જજંતુજાતવ્યાધાતપ્રવૃત્તેઃ॥ તદ્દહોમૂઢા એતાવંતં પાપકંઢા-
પમાત્મન્યારોપયંતોજાવિજવત્રમણાન્મનાગવિ ન વિજ્યતીતિ ॥

અર્થ:—દીક્ષા દેનારને પણ જે દોષ થાય છે તે દોષની સં-
ખ્યા પણ કહેવા સમર્થ નથી કેમજે તે દીક્ષા આપનારની દિક્ષાએ
કરીને તેટલા જંતુના સમૂહનો નાશ થવામાં પ્રવૃત્તિ થઈ એ હેતુ
માટે અહો આતો આશ્ચર્ય છે જે એ મૂઢ પુરુષ આટલોબધો પાપનો
સમૂહ પોતાને વિષે આરોપણ કરે છે પણ આગળ થયે એવું સંસારમાં
ત્રમણ થશે તેથી લગાર માત્ર પણ જય પામતા નથી.

ટીકા:—તદુક્તં ॥ જ્યોતિર્જ્યોતિતકૃત્સ્નદેવસદનપ્રાયઃ પ્ર-
દીપોચ્ચરદીપાર્ચિર્ચર્નિકુરંબચુંબનજ્વત્તંગત્પતંગૈષણાં ॥ નિર્લિંગા-
નિર્લિ સૂત્રયંતિકુધિયો મુગ્ધામુધામી હ્રદા નંદિસંદિતિસમ્મિતાં
સ્વપરયોઃ સંસાર કારાગૃહે ॥

અર્થ:—જ્યોતિઃ એટલે ગ્રહ, નક્ષત્ર જેવું દેદીપ્યમાન જે
સમસ્ત દેવમંદિર તેમાં ઘણા દીવાથી ઉત્પન્ન થઈ દિવ્યકાંતિ તેનો
જે સમૂહ તેના સ્પર્શથી જંપાપાત કરતા જે પતંગીયા તથા તેનકાચિ
પ્રાણિ તેના નાશ કરવામાં તરવાર સમાન હુલ્લુ બુદ્ધિવાળા આ મુગ્ધ

લોક પોતાને ને પરને સંસાર રુપ બંધી खानाना घरने विषे नाखनारी
 बंधन समान जे रात्रिये नांद मांखी ते प्रत्ये विस्तार करे ठे एटले
 विस्तार सहित नांद मांखे ठे. हा ! आतो मोटी खेद जरेखी वात ठे
 केमजे अनेक जीवनी हिंसा प्रत्यक्ष करे ठे. ॥

टीका:—अहिदीक्षादिलग्नबलान्नावेरात्रौच तद्भावे विहार-
 क्रमवदपवादेन कदाचिद्वात्रावपि नंदिविदधतां कोदोय इतिचेन्न॥
 विहारक्रमस्यापवादेन रात्रावपि प्रतिपादनात्तत्र कदाचित्तत्करणं-
 युक्तं ॥ नंदिविधानस्यचापवादेनाप्यागमे रात्रावनन्निधानात्कथं-
 तद्विधानं तत्र संगच्छेत ॥

अर्थ:—वली दिवसने विषे दीक्षादीकनुं लग्न बळ न होय ने
 रात्रिए ते होय त्यारे जेम अपवादे करीने रात्रिए विहार करे ठे तेम
 क्यारेक रात्रिने विषे पण नांद करनारने शो दोष ठे ? एम जो तुं क-
 हेतो होय तो ते न कहेवुं. केमजे विहारक्रमनुं तो अपवाद मार्गे
 रात्रिए पण करवानुं शास्त्रने विषे प्रतिपादन कर्तुं ठे माटे ते तो
 कदाचित करवुं युक्त ठे पण नांद करवानुं तो अपवादमार्गे पण शा-
 स्त्रने विषे कळुं नथी माटे रात्रिए नांद करवी केम घटती आवे.

टीका:—किंचापवादिक कृत्यानां रात्रिविहारक्रमादीनां
 सर्वेषां प्रायश्चित्तमन्निहितमागमे ॥ नच निशि नंदिविधानस्य
 जवन्नीत्यापवादिकस्यापि क्वचित्तदन्निधानं श्रूयते ॥ ततोवग-
 म्यते नास्त्यपवादेनापि रजन्यां नंदिविधानं ॥ तथा जगवदज्ञाता

दपि रात्रौ तद्विधानमसमीचीनं ॥ जगवताहि विमलकेवला
लोकेनापि तावतां विनेयलक्षाणां मध्यात्कस्यचिदपि क्षणदा-
यामदीक्षणात्

अर्थः—वळी शुं तो रात्रि विहार आदिक अपवादिक
कृत्य एटले अपवाद मार्गे करवा योग्य जे सर्वे कृत्य
तेमनुं शास्त्रमां प्रायश्चित करवानुं कहुं ठे. पण रात्रिए
नांद मांरवानुं तमारा न्याये अपवाद मार्गे पण कोइ जगाए
प्रायश्चित करवानुं कहुं नथी ते माटे एम जाणीए ठीए जे अप-
वाद मार्गे पण रात्रिए नांद मांरवानुं नथी. वळी जगवंतनी वंद-
नाना दृष्टाते पण रात्रिए नांद मांरवी ते पण अघटित ठे. केम जे
जगवंत केवलज्ञानी हुता तो पण तेमणे लाखो शिष्यनी मध्ये को-
इने पण रात्रिए दीक्षा दीधी नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—दिवसाश्यं तित्थंदिणं पसत्थं चेत्याद्यागमवचनप्रा-
माण्यात् ॥ तद्व्यवर्तित्वाच्च तद्विनेयानामैदंयुगीनानां कथं नि-
शितकर्तुंयुज्यतइति ॥ एवं निशि जिनप्रतिमाप्रतिष्ठायापि
सकलमेतद्दूषणजातं विविच्य वाच्यं ॥

अर्थः—दिवसादिकनुं जे कृत्य ते दिवसने विषे करवुं तजे
प्रशस्त ठे एटले दिवसमांज करवुं पण रात्रिये न करवुं, इत्यदिक आ-
गम वचनना प्रमाणपणायी ते मार्गमां रहेवापणुं ठे, ए हेतु माटे
आ काळना जे तेमना शिष्य तेमने ते नांद आदिकनुं करवुं ते

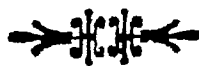
રાત્રિએ કેમ ઘટે ! એમ રાત્રિયે જિન પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠાને વિષે પણ
આ સમગ્રદોષનો સમુહ જુદો જુદો કરી વિવેકથી કહેવો.

ટીકા:—તદુક્તં ॥ પ્રાહુઃષદોષપોષાયાં,દોષાયાં સાધયંતિ ચે ॥
જિનાર્વિંવપ્રતિષ્ઠાં તે, પ્રતિષ્ઠાં સ્વસ્ય દુર્ગતૌ ॥ તદેવં દોષકલાપદ-
ર્શના રાત્રૌમજ્જનાદિવિધાયિનાં પાપપંકે નિમજ્જનં જ્ઞવતીતિ વ્ય-
વસ્થિતં ॥ ૬૬ વદ્યમાણં ચ વૃત્તદ્વયં દ્વિપદી ભંદ ઇતિવૃત્તાર્થઃ ॥૧૭॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ઘણા દોષને પુષ્ટ કર-
નારી જે રાત્રિ તેમાં જે પુરુષ જિન બિંબની પ્રતિષ્ઠા સાથે છે એટલે
જે રાત્રિયે જિનબિંબની પ્રતિષ્ઠા કરે છે તે પુરુષ પોતાના આત્માને
દુર્ગતિમાં સ્થાપે છે. એ પ્રકારે દોષના સમૂહ દેખીને રાત્રિસ્નાત્ર ક-
રનારને પાપરૂપી કાંદવમાં પરુવું થાય છે એમ સિદ્ધાંત થયો. હવે આ
કાવ્યનું વૃત તથા આગલ કહીશું એ કાવ્યનું વૃત એ બે દ્વિપદી ભંદ
નામે છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો.

ટીકા:—સાંપ્રતં પ્રસંગેન મજ્જના દન્યસ્યાપિધર્મકૃત્યસ્ય વિ-
ધિરહિતસ્ય સંસારનિમિત્તત્વં પ્રકટયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે આ પ્રસંગને વિષે સ્નાત્ર વિના પણ જે વિધિર-
હિતધર્મકૃત્ય તેને સંસારનું નિમિત્તપણું છે એમ પ્રગટ કરતા સતા કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनमतविमुखविहितमहिताय न मज्जनं मेव केवलं ।
किंतु तपश्चरित्रदानाद्यपि जनयति न खलु शिवफलं ॥
अविधिविधिक्रमा ज्जिनाङ्गापिह्यशुभ्रशुभ्राय जायते ।
किंपुनरितिविम्बनैवाहितहेतु न प्रतायते ॥ १९ ॥

टीकाः—जिनमतविमुखविहितं जगवदागमवैपरीत्य
निर्मितं मज्जनमेव स्नपनमेव केवलमेकं अहिताय संसाराय न
जवति स्नानमेवैकमविधिविहितं संसारकारणमिति नास्ति किंतु
किंतर्हि तप्यंते धातवोऽशुभ्र कर्माणि वानेनेति तपोऽनशनादि ॥

अर्थः—जगवानना आगमथी विपरीत कर्तुं जे स्नात्र
तेज केवल कहेंतां एक संसारजणी थाय ठे एम नथी, शुं त्यारे तो
बीजुं पण ए प्रकारे ठे जे तप जेणे करीने शरीरना धातु तथा अ-
शुभ्र कर्म तपावीए ते तप कह्ये. अशनादिक ते पण आगम विरुद्ध
करे तो संसारने अर्थ थाय ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ मज्जास्थिरुधिरपलरसमेदः शुक्राण्यने
न तप्यंते ॥ कर्माणि चाशुभ्रानी त्यतस्तपो नाम नैरुक्तं ॥ तथा
चारित्रं सर्वविरतिः दानं पात्रे पुन्यायार्जितशुद्धजक्तादिवित-
रणं ॥ आदिशब्दाद्भिनयैव्यावृत्त्यादिग्रहः ॥ ततस्तपश्चेत्यादि
छंदोगर्भो बहुव्रीहि ॥ तत्तुश्चैवमाद्यप्यनुष्ठानं जिनमतवैपरीत्य

विहितं न केवलं मज्जन मित्यपि शब्दार्थः ॥ न खलु नैव जन
यति संपादयति शिवफलं मुक्तिरूपं फलं ॥

अर्थः—हवे ते तपः शब्दनो अर्थ शास्त्रमां कह्यो ठे जे जेणे
करीने शरीरना सात धातु जे मीजो, हारकां, रुधिर, मांस, रस, मेद,
वीर्य ए सर्व तपे ठेने वळी अशुभ कर्मने तपावे तेथी तप एवं नाम नि-
रुक्त कह्युं ठे एटले ए प्रकारनो तपशब्दनो अर्थ रुषिना वचनथी
जाणवो. वळी धारित्र एटले सर्व विरतिरूपने दान एटले पात्रने विषे
न्यायवके उपार्जन कर्युं जे ज्ञातपान तेनुं आपवुं. आदि शब्दथी
विनय तथा वीयावढ इत्यादिकनुं ग्रहण करवुं ते हेतु माटे तपश्च
इत्यादि छंद समास गर्जित बहुव्रीहि समास करवो, माटे ए प्रकारनुं
जे जे अनुष्ठान आदिक पण जिन मतथी विपरीत करेखुं होय ते
पण ग्रहण करवुं केवल स्नात्रज नहि एम अपि शब्दनो अर्थ ठे माटे
ते ते अनुष्ठान मुक्ति रुपि फळने नथीज उत्पन्न करवुं.

टीकाः—अथ कस्मादेवमित्यत आह ॥ हीयस्मात् अवि-
धिविधिक्रमात् सिद्धांतानुक्ततदुक्तप्रकारेण जिनाज्ञापि जगव-
न्नासनोक्तानुष्ठानमपि अशुभशुभाय अश्रेयः श्रेयसे ॥ छंदैकव-
न्नावादत्रैकवचनं ॥ जायते संपद्यते ॥ यथासंख्येनात्रयोजना ॥
तेनायमर्थः ॥ किल जिन पूजातपःप्रवृत्ति प्रवचनप्रसिद्धं जि-
नाज्ञा ॥ जगवता निश्रेयस साधनत्वेन ज्ञापितत्वात् ॥ तथाच त-
दप्यविधिक्रमेण काले सुश्चूषणमित्याद्युक्तविधिपर्ययेण क्रिय-
माणमशुभाय ज्ञवति ॥ विधिक्रमेण तु संख्यात्रयाराधनशुचिचूत-

ત્વાદિનાતદેવ શુભાય ॥ વિધ્ય વિધિન્યાંન્નગવદાજ્ઞારાધનાનારા-
ધનયોરેવ મોક્ષસંસારફલત્વાત્ ॥

અર્થ:—હવે શ્યા માટે એમ કહો ઠો એવી આશંકા ધારીને
નુત્તરરૂપ કહે છે જે જે હેતુ માટે અવિધિક્રમ ને વિધિક્રમ થકી એટ-
લે સિદ્ધાંતમાં ન કહેલા પ્રકારવચ્ચે ને સિદ્ધાંતમાં કહેલા પ્રકારવચ્ચે
જિન જગવંતના શાસનમાં કહેલું અનુષ્ઠાન પણ અશુભને અર્થે તથા
શુભને અર્થે એટલે અશ્રેય જાણી તથા શ્રેય જાણી થાય છે. અનુક્રમે
આ જગાએ શબ્દોની યોજના કરવી. તેણે કરીને આ પ્રકારે અર્થ
થાય છે જે જિનપૂજા તથા તપ આદિ આગમ પ્રસિદ્ધ જે છે તે જિન
જગવંતે મોક્ષ સાધનપણે કહ્યું છે. માટે વળી તે પણ અવિધિ ક્રમે
કરીને એટલે યથાકાળે પવિત્ર થઈને ઇત્યાદિ વિધિ કહ્યો છે તેથી
વિપરીત જે કર્યું તે સર્વ અશુભ જાણી થાય છે ને વિધિક્રમે કરીએ
તો એટલે ત્રણ સંધ્યાકાળે પવિત્ર થઈને ઇત્યાદિ જે વિધિક્રમ તેણે
કરીને જે કર્યું તે શુભ જાણી થાય છે. એટલે વિધિ ને અવિધિ જે
જગવંતની આજ્ઞા પ્રમાણે આરાધના કરવી ને જગવંતની આજ્ઞા વિ-
નાની આરાધના કરવી તે બેનેજ મોક્ષફલ તથા સંસારફલ એ બેનું
આપવાપણું છે એ હેતુ માટે. જાવાર્થ:—જે જગવંતની આજ્ઞારૂપ જે જે
વિધિ તેણે કરીને જે આરાધના કરે છે તેને મોક્ષ ફલ થાય છે ને
જે જગવંતની આજ્ઞા રહીતરૂપ જે અવિધિ તેણે કરીને જે આરાધના
કરે છે તેને સંસાર ત્રમણરૂપ ફલ થાય છે

ટીકા:—યદાહ ॥ જહચેવનમોક્ષફલાશ્ચાણા આરાહિયા-
જિણિંદાણં ॥ સંસારદુસ્કફલયા,તહચેવ વિરાહિયા હોઇ ॥

અર્થઃ—આ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે જિનેંદ્ર જગવંતની આજ્ઞા આરાધન કરવાથી નિશ્ચે મોક્ષ થાય ને તેજ આજ્ઞા વિરાધવાથી દુઃખ જેનું ફળ છે એવો સંસાર થાય છે

ટીકાઃ—અથવા જિનાજ્ઞાપવાદિકી આધાકર્મજોજનાદિકા ક્રિયા ॥ સાપ્યવિધિક્રમેણ સંસ્તરણાદૌ તદ્ગ્રહણાદિના અશુચ્ચાય વિધિક્રમેણ વાઽસંસ્તરણાદૌ તદ્ગ્રહણાદિના શુચ્ચાયેતિ ॥ કિંપુનરિત્યાદિવાક્યં કાકાયોજ્યં ॥ અત્રચ કિમિત્યાદ્દેપે પુનરપિ વાક્યજેદે ઇતિપ્રકરણે ॥ તેનૈષાપ્રકૃતા રાત્રિજિનમજ્ઞાનાદિકા ક્રિયાવિમંબનૈવ પ્રવચનાપ્ર ત્રાજનૈવ લોકોપહાસાસ્પદં ॥ નત્વેષા જિનાજ્ઞાપીત્યેવકારાર્થઃ ॥

અર્થઃ—જે જિન ભગવંતની અપવાદ માર્ગે જે આધાકર્મ જોજનાદિકનું કરવું તે રૂપ આજ્ઞા તે પણ અવિધિ ક્રમે કરીને નિર્વાહાદિ ઘટાં પાછી હોય તો અશુચ્ચ જણી થાય છે, ને જો વિધિ ક્રમે કરીને નિર્વાહાદિ નહિ થતાં ગ્રહણ કરેલી હોય તો શુચ્ચ જણી થાય છે તો રાત્રિસ્નાત્રાદિકનું શું કહેવું એ તો અશુચ્ચ જણી થાયજ. એમ એ વાક્ય કાકુ અર્થવદ્ને જોઈવું. આ જગાએ ‘કિં’ એટલા પદનો આદ્દેપ અર્થ કરવો. ને ‘પુનરપિ’ એ પદનો વાક્ય જેદરૂપ અર્થ કરવો ને ‘ઇતિ’ અવ્યયનો આ પ્રકરણને વિષે એટલો અર્થ કરવો. તેણે કરીને આ કહેવાને આરંજ કરેલી જે રાત્રિએ જિન સ્નાત્ર આદિક કરવાની ક્રિયા તે વિમંબના માત્રજ છે એટલે પ્રવચનની હલકાશ કરનારીજ છે તિરસ્કાર કરાવનારી છે ને લોકને ઉપહાસ કરવાનું

સ્થાનક છે ને એ જિન જગવંતની આજ્ઞા પણ નથી એમ એવકારનો અર્થ છે એટલે એ વાત નિશ્ચે એમજ છે.

ટીકા:—અહિતહેતુઃ સંસારનિબંધનં ન પ્રતાયતે ન વિસ્તાર્યતે ॥ કિંત્વહિતહેતુત્વેન પ્રત્યાખ્યાપ્યત એવ ॥ તદુક્તં ॥ રાત્રિસ્નાત્રવિધાપનાદિન્નિરહો સંસારપદ્ધત્યાં હઠાત્પાશ્વસ્થાદિ મલ્લિ મ્હુચૈર્બલિતયા દ્રાગ્નીયમાનં જનં ॥ દૃષ્ટ્વા સંપ્રતિ શુદ્ધદેશનમિષાવ્યે પૂત્કૃતિં કુર્વતે, ધન્યૈસ્તૈઃ શિતધામ ધામવિશદં જૈનં મતં ભૂષિતં ॥

અર્થ:—સંસાર બાંધવાનું કારણ છે એનો વિસ્તાર નથી કરતા ત્યારે શું કરીએ ઢીએ તો એ અહિતનું કારણ છે એમ જાણીને પ્રત્યાખ્યાનકરીએ ઢીએ એટલે એ રાત્રિસ્નાત્રાદિક કોઈ દિવસ ન કરવાં એમ પચેલાંજ કરીએ ઢીએ તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે પાસથ્યાદિક ચોર, લોકો બઢવાન છે એ હેતુ માટે સંસારરૂપી લૂટવાની જગ્યા પ્રત્યે આ લોકને હઠાત્કારે લઈ જતાં દેહીને આં કાઢમાં શુદ્ધ દેશનારૂપી મિષવેરુ તે તે પાસથ્યાદિક પાસેથી જે ઢોઢાવે છે તે ચંદ્રકાંતિ જેવા શીતલ પુરૂષોને ધન્ય છે ને તેણે કરીનેજ આ જૈનમત શો જિત છે,

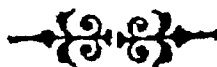
ટીકા:—इदमुक्तं जवति ॥ जिनाज्ञापि तपः प्रभृतिका आपवादिकाधाकर्मज्ञोजनादिका वा यदा अविधिना विधीयमाना जवफला तदा किंपुनरस्यापि विरुवनायाः सर्वथा जिनवचन बाह्याया रात्रिमज्जनादिं क्रायावक्तव्यं ॥ सुतरामेषा जवहेतुरेवा ॥ अतोऽहितहेतुत्वेन प्रत्याख्यापते ये न सा तथा प्रत्याख्याप्यमाना

કસ્યાપિ પુણ્યાત્મનઃ સ્વતો નિવર્તનાય પ્રજવતીતિવૃત્તાર્થઃ॥૧૭॥

અર્થઃ—એમાં આ પ્રકારનો પ્રગટ અજિપ્રાય કહ્યો છે જે જિન જગવંતની આજ્ઞા પણ તપ આદિક અપવાદ માર્ગ સંબંધી છે અથવા આધાકર્મ જોજનાદિકની આજ્ઞા પણ અપવાદ માર્ગે છે ને જ્યારે અવિધિવન્ને ત્યારે તે પણ સંસાર ફલને આપનારી છે ત્યારે તો સર્વથા જિનવચન બાહ્ય એવી આ રાત્રિસ્નાત્ર આદિક વિરૂંબના સંસારફલને આપે એમાં શું કહેવું અતિશયજ સંસારનું કારણ છે એ હેતુ માટે અહિતનું કારણ છે એમ જાણીને પચ્ચાણ કરીએ ઢીએ એટલે નિષેધ કરીએ ઢીએ જે હેતુ માટે તે નિષેધ દેખી કોઈ પણ પુણ્યાત્મા પોતાની મેળે નિવૃત્તિ પામશે એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥૧૯॥

ટીકાઃ—શ્વેદની નિર્વાણકારણમપિ નિસર્ગેણજિનગૃહાદિનિર્માપણં ગૃહિણઃકુમતાદિલેશસ્યાપ્યનુવેધાન્નવહેતવે જવતીત્યેતત્પ્રદર્શનાયાહ ॥

અર્થઃ—હવે સ્વંન્નાવથી મોક્ષનું કારણ એવું જે જિનગૃહ આદિકનું નિપજાવવું તે પણ ગૃહસ્થને કુમત આદિકના લેશનો પણ અનુવેધ થવાથી એટલે કુમતનો મિશ્રન્નાવ થવાથી સંસારના કારણ જાણી થાય છે એ દેખાવવાને કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनगृहजिनाविंबजिनपूजनजिनयात्रादिविधिकृतं ।
दानतपोव्रतादिगुरुभक्तिश्रुतपठनादिचादृतं ॥
स्यादिह कुमतकुगुरुकुग्राहकुबोधकुदेशनांशतः
स्फुटमनजिमतकारि वरजो जनमिव विषलवनिवेशतः ॥१०॥

टीकाः—जिनगृहं परमेश्वरभवनं जैनविंबं ज्ञागवती प्रति-
मा जिनपूजनं जगवत्प्रतिमायाः कुसुमादिजिरज्यर्चनं जिनयात्रा
जिनान्प्रतीत्याष्टाहिकाकल्याणकरथनिष्क्रमणादिमहामहकरणं

अर्थः—जिनेश्वर जगवंतनुं मंदिर तथा जिनप्रतिमा तथा
जगवाननुं पुष्पादिकवने पूजन तथा जिन जगवंतने उद्देशोने अ-
ष्टाहिका उत्सव करवो तथा कल्याण रथयात्रा इत्यादि महामहो-
त्सव करवा.

टीकाः—यदुक्तं ॥ जत्तामहूसवोखलु, उदिससजिणे स की-
रई जोउ ॥ सो जिणजत्ता जन्नइ तीएविहाणं उ दाणाइ ॥ ततो जि-
नगृहं चेत्यादिद्वंद्वगर्जोबहुव्रीहिरेवमुत्तरपद्ययोरपि ॥ आदि
ग्रहणाज्जिनवंदनप्रतिष्ठादिग्रहः इहचासकृज्जिनपदोपादानं
जगवतोऽत्यंतभक्तिगोचरतया तदुद्देशेन विधिना गृहादिनिर्मा-
पणस्य परममुक्त्यंगत्वख्यापनार्थं ॥ एवमादि धर्मकर्मजात-
मितिशेषः ॥

અર્થઃ—પઠી જિનગૃહ, જિનવિંબ, જિનપૂજન, જિનયાત્રા એ સર્વ પદનો ઇંદ્ર સમાસ ગર્જિત બહુવ્રીહિ સમાસ કરવો એમ આગલાં જે બે પદ તેને વિષે પણ તેમજ સમાસ કરવો ને આદી શબ્દને ગ્રહણ કર્યો છે એ હેતુ માટે જિનવંદન તથા પ્રતિષ્ઠા ઇત્યાદિકનું ગ્રહણ કરવું. આ જગાએ વારંવાર જિનપદનું જે ગ્રહણ કરવું તે તો જગવંતની અત્યંત જ્ઞાતિનું પ્રગટ કરવું તેણે કરીને જે જગવંતને ઉદેશીને વિધિ સહિત જિન મંદિરનું નિપજાવવું તેને પરમ મુક્તિનું અંગણું છે એમ જણાવવાને અર્થ છે. સર્વ ધર્મકર્મનો સમૂહ એજ પ્રકારે છે એમ ઉપરથી શેષ લેવું.

ટીકાઃ—વિધિના શ્રુતોક્તેન પ્રકારેણ કૃતં નિર્માપિતં ॥ તથાહિ ॥ જિનગૃહનિર્માપણવિધિઃ શુદ્ધભૂમિપરિગ્રહાદિકઃ ॥ યદુક્તં ॥

જિણજવણકારણવિહી સુદ્ધા ચૂમીદલંચક ઠાઠ ॥
નિયગાણસંધાણં સાસયવુદ્ધીય જયણાય ॥

અર્થઃ—જે શાસ્ત્રમાં કહેલો જે વિધિ તે પ્રકારે કર્યું હોય તેજ કહી દેવાને છે જે જિનમંદિરને નિપજાવવાનો વિધિ આ પ્રકારનો છે જે શુદ્ધ ચૂમિનો પરિગ્રહ આદિક, તે શાસ્ત્રમાં કહ્યો છે જે.

ટીકાઃ—તદ્વિધાપના નંતરં ચૈતસ્મિન્નપિશિલાપિત્તલાદિ ઘટિતસતિરૂપકેસંપ્રતિજગવદ્ધિરહેતજ્ઞાણાનધ્યારોપ્યતપૂજયામીતિ પ્રણિધાનેન શ્રાદ્ધસ્ય જગવાદ્ધિવનિર્માપણં ॥ તન્નિર્માપણે વિધિરયં

સૂત્રધારસ્યદાનાદિસન્માન પૂર્વવિજ્ઞવૌચિત્યેન ઘટિતર્વિંબ
મૂલ્યસમર્પણં ॥

અર્થ:—એ શાસ્ત્ર પ્રમાણે જિનમંદિરં કરાવ્યા પછી એ મંદિરને
વિષે શિલાની તથા પિત્તલની इत्यादિકની ઘમેલી જે પ્રતિમા તેને
વિષે ભગવંતના ગુણનો અધ્યારોપ કરીને કેમ જે હાલ કાલમાં જ-
ગવંતનો વિરહ છે એ હેતુ માટે તેને પૂજું છું એ પ્રકારના પ્રણિધાને
કરીને શ્રાવકને જગવદ્વિંબનું નિપજાવવું. તે નિપજાવવાનો વિધિ તો
આ પ્રકારનો છે જે સૂત્રધારને ઇટલે પ્રતિમાના ધરુનારને દાનાદિ
સન્માનપૂર્વક પોતાના વૈજ્ઞવને ઘટિત ઇટલે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે
ર્વિંબ ધરુવાનું મૂલ્ય આપવું.

ટીકા:—યદાહ ॥ इह सुद्धबुद्धिजोगा काले संपूज्जण क-
त्तारं ॥ विज्ञवोचियमपिज्ञा मूलं अणहस्स सुहजावो ॥

અર્થ: ॥ ટીકા ॥ તદેવં જિનર્વિંબે વિધિના નિર્માપિતે પ્ર-
તિષ્ઠાપિતેચાયં પૂજનવિધિઃ ॥ સંધ્યાત્રયે વિધિના શુચિ ર્જૂત્વા
જગવદ્વિંબંશ્રદ્ધાવાન્ પુષ્પાદિન્નિર્ર્વયતિ ॥ તદુક્તં ॥ કાલે સુદ
ભૂણં વિસિઠપુષ્પાદિર્વિં વિદ્ધિણાન ॥ સારથુશ્ચુત્તગરુદ્
જિણપૂઆ હોઃ કાયવા ॥

અર્થ:—તે જિનર્વિંબ એ પ્રકારે વિધિયે કરીને નિપજાવેસતે
પ્રતિષ્ઠા કરે સતે આ પ્રકારનો પૂજન વિધિ છે, જે ત્રણ સંધ્યાકાલને
વિષે વિધિયે કરીને પવિત્ર થઈને શ્રદ્ધાવાળો પુરુષ જે તે પવિત્ર થઈને
જગવદ્વિંબને પૂજે છે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા:—તથાચ તત્રચ કલ્યાણકાદિ દિનેષુયાત્રા પ્રસ્તૂયતે ॥
તત્રચાયં વિધિઃ ॥ યથાશક્તિદાનતપશ્ચરણશરીરવિનૂષાજિન
ગુણગાનવાદિત્રાદિકરણં ॥ યદાહ ॥ દાણં તવોવહાણં સરીર
સંકાર મોજહાસત્તિં ॥ ઉચિયંચ ગીયવાશ્યથુશ્ચુત્તાપિ
ઘ્ણાશ્ય ॥

અર્થ:—વઢી કલ્યાણ આદિક દિનને વિષે જે યાત્રા કહી છે
તેમાં પણ આ પ્રકારનો વિધિ છે જે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે દાન તથા
તપશ્ચર્યા શરીરની શોઝા જિનગુણનું ગાન તથા વાદિત્ર સહિત
ઉત્સવાદિકનું કરવું તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા—તથા દર્શનતપસીપૂર્વ વ્યાખ્યાતે વ્રતાનિ સ્થૂલ
પ્રાણાતિપાતવિરમણાદીનિ ॥ આદિશબ્દા દ્વિચિત્રાગ્નિગ્રહગ્રહઃ ॥
તતોદાનં ચેત્યાદિઠ્ઠઃ ॥ તથા ગુરોર્ધર્માચાર્યસ્ય જ્ઞક્તિઃ શુશ્રૂષા
આગચ્છદગ્નિમુખગમનોત્થિતાન્યુત્થાનગચ્છદનુગમનિશ્રામણા વિ-
શુશ્રૂજ્ઞક્તપાનાદિદાનચિત્તાનુરંજનાદિકા ॥

અર્થ:—દર્શન ને તપ તે વેનું પ્રથમ વ્યાખ્યાન કર્યું છે ને
વ્રત તે સ્થૂલ પ્રાણાતિપાત વિરમણાદિક જાણવાં ને આદિશબ્દથી
નાના પ્રકારના અગ્નિગ્રહ ગ્રહણ કરવા, ત્યાર પછી દાન આદિક શ-
બ્દનો ઠ્ઠઠ સમાસ કરવો. વઢી ગુરુ જે ધર્માચાર્ય તેની જ્ઞક્તિ તેમ-
ની સેવા કરવી. ઇટલે તે જ્યારે આવે ત્યારે સન્મુખ જવું ને તે ને
ત્યારે ઝડું થવું ને તે જાય ત્યારે પઠવાને જવું તથા વિસામો કરાવવો
તથા વિશુશ્રૂ જ્ઞક્ત પાન આદિક દેવા ને તેમના ચિત્તને પ્રસન્ન કરવું
इत्यादિક તે જાણવી.

टीकाः—यदुक्तं॥ अहंवा विगुरु समत्तदायगा ताण होइ सु-
स्सूसा ॥ इंताणजिमुहगमणं उत्थाणं उत्थिएसुंच ॥ विस्सा-
मणाइसम्मं वियाणणुवयण मेव जंताणं ॥ संपाकणमेयाणंस-
मिष्ठियाणं विमुद्धाणं॥जावाणुवत्तणं तह सबपयत्तेण ताण काय-
व्वंसम्मत्तदायगाण दुप्पमियारंजठं जणियं॥श्रुतपठनं सिद्धांता-
ध्ययनं ॥ आदिग्रहणातदर्थश्रवणमननादिग्रहः ॥ एतच्चविवे-
किनाविशेषेण विधेयमेतत्पुरस्सरत्वात् सकलप्रागुक्तजिनगृहादि-
करणविधिप्रतिपत्तेः ॥ यंदाह ॥ अन्नेसि पवित्तीए निंबधणं होइ
विहिसमारंजो सासुत्तानं नज्जइ ता तं पढमं पढेयवं॥सुत्ता अत्थे ज-
त्तो अहिगयरो नवरि होइ कायवो ॥इत्तो उन्नयंविमुद्धति सूयगं
केवलं सुत्तंति ॥

अर्थः—सिद्धांतनुं जणवुं आदि शब्दयकी तेना अर्थ जा-
णवा तथा सांजळवुं तथा मनन करवुं इत्यादिकनुं ग्रहण करवुं एटलां
वानां विवेकी पुरुषोए विशेषे करीने करवां केमजे ए प्रथम करे तोज
समस्त पूर्वे कळुं जे जिनगृह आदिकनुं करवुं तेनोज विधि तेनी
सिद्धि थाय ए हेतु माटे ए बात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—एतदंतरेणसमस्तस्यापि क्रियाकलापस्यांधमूक-
साम्यापत्तेः ॥ ततो गुरु जक्तिश्चेत्यादि छंदः ॥ वा समुच्चये ॥
आदृतंस बहुमानं नत्ववहेलया ॥ एतत्सकलंजिनगृहादिदाना-
दिगुरुजक्त्याद्यनुष्ठानं किमित्याह ॥ स्याज्जवेत् इह प्रवचने अन-
जिमत्तकारीतिसंबंधः ॥ कस्मादतथाह ॥ कु मतेत्यादि ॥ तत्र-
कुमतंपरतीर्थिकसमयाजिहितं क्रियाकदंबकंश्राद्धचंद्रसूर्योप-
रागसंक्रांतिमाघमालाप्रपादानादि ॥

अर्थः—ए विनाना सर्व पण क्रिया कलापने अंध तथा मू-
कनो सरखापणानी प्राप्ति थायं ठे ए हेतु माटे त्थारं पठी गुरु ज्ञक्ति
इत्यादि पदनो छंद समास करवो. वा अव्ययनो समुच्चयने विषे
अर्थ करवो ए सर्व जिनगृह आदिक तथा दान आदिक तथा गुरु
ज्ञक्ति आदिक अनुष्ठान जे बहुमान सहित आदर कर्तुं ठे ते आ
प्रवचनने विषे अजिमत नथी. एटले मानवा योग्य नथी. एम संबं-
ध करवो शार्थी के ते सर्व कुमत जे अन्य दर्शनी तेमना शास्त्रमां
कह्यो जे क्रियानो समूह श्राद्ध तथा चंद्रं सूर्यनुं ग्रहण तथा संक्रा-
ति तथा माघ माघ इत्यादिकनुं जे प्रतिपादन ठे तेने कुमत कहीए.

टीकाः—कुगुरु उत्सूत्रदेशनाकरण प्रवणः सन्मार्गदूषण-
परायणो धार्मिक जनहृद्रो पद्भवतत्परः सुखलो ल तयायतिक्रिया
विकलोजनविप्रलिप्सया दुःकरक्रियानिष्ठोपिवा लाजपूजा
ख्यातिकामः कुत्सितआचार्यः ॥ कुग्राहः सिद्धांतबाह्य स्वमति
कद्विपतस्वाज्युपेतासत्पदार्थसमर्थनानुष्ठानगोचरो मानसोजि
निवेशः ॥

अर्थः—ने कुगुरु जे उत्सूत्र देशना करवामां तत्पर ने सारा
मार्गने दोष पमारुवाने तत्पर ने धर्मवंत लोकने हृद्र उपद्रव कर-
वामां तत्पर ने विषय सुखनी लालचे यतिक्रियार्थी अष्ट थयेलो
ने लोकने उगवानी इच्छाए दुःकर क्रिया करे ठे तो पण लाज तथा
पूजा तथा पोतानी ख्याती तेमनी इच्छावाळो ठे ते कुगुरु कहीए,
कुत्सित आचार्य कहीए, ने कुग्राह ते सिद्धांतनी बाह्य एटले सि-
द्धांतथी उलटो पोतानी बुद्धिए कद्वपना कर्षो ने अंगीकार कर्षो

जे असत् पदार्थ तेनुं समर्थने करनार एटले प्रतिपादन करनार एवुं
जे अनुष्ठान एटले क्रिया तेणे करीने प्रत्यक्ष जणातो जे मन संबंधी
अग्निनिवेश एटले हठवाद तेने कुग्राह कहीए.

टीका:—कुबोधोऽन्यथाव्यवस्थितस्य जगवदागमार्थस्या
ज्ञानाद्विशिष्टसंप्रदायान्नावाद्याऽन्यथापरिच्छेदः ॥ यद्वोज्ञया
ज्ञावादन्यथापरिच्छेदः ॥ कुदेशनां श्रुतोक्तार्थानां संशयादज्ञा-
नान्मिथ्याग्निनिवेशाद्या वैपरीत्येन प्ररूपणं ॥

॥ यदुक्तं ॥

सिद्धांतान्निहितार्थानां व्यत्यासेन प्ररूपणं ॥

याग्रहाग्निनिवेशादेर्जणिता सा कुदेशना ॥

अर्थ:—कुबोध ते अन्यथा प्रकारे एटले बीजे प्रकारे व्य-
वस्थित एटले रहेलो जे जगवानना आगमनो अर्थ तेनुं अज्ञानथी
अथवा कोइक विशिष्ट संप्रदायना अज्ञावथी एटले शुद्ध गुरु परं-
पराना अज्ञावथी बीजी रीते परिच्छेद करवो एटले निर्धार करवो.
तेने कुबोध कहीए अथवा बेना अज्ञावथी एटले पोताना अज्ञा-
नथी तथा तेवो कोइ ज्ञानो गुरु मदयो नहि ते कारणथी विपरी-
तपणे जे शास्त्रने जाणवुं तेने कुबोध कहीए, ने कुदेशना ते सिद्धां-
तमां कहेला अर्थना संशय थकी अथवा अज्ञान थकी अथवा
मिथ्याग्निनिवेशथी जे विपरीत प्ररूपणा तेने कुदेशना कहीए. ते
वात शास्त्रमां कही ठे जे सिद्धांतमां कहेला अर्थनुं आग्रहथी
जलदो रीतेज प्ररूपण करवुं तेने कुदेशना कहीए.

टीकाः—अत्र च कुगुरुग्रहणेन कुदेशनालाज्ञेपि पृथगुप-
दानं तस्याः सकलेतरदोषेज्यो महत्त्वज्ञापनार्थं ॥ ततः कुमतं
चेत्यादिछंदः ॥ तासामंशोलेशस्तस्मात् आस्तांकुमतादिज्यः
समग्रेज्यः किंत्वेषामंशमात्रादपि स्फुटंव्यक्तं निश्चितमितियावत्
अनन्निमतकारि अनिष्टविधायिदुरंतसंसारकांतारनिरंतर
पर्यटन कारणमित्यर्थः ॥

अर्थः—आ जगाए कुगुरुना ग्रहणवने कुदेशनानो लाज्ञ थये
सते पण जे कुदेशना पदनुं जुडुं ग्रहण कर्युं ते तो ते कुदेशनानो
समस्त बीजा दोषथी मोटो दोष ठे एम जणाववाने अर्थे ग्रहण
कर्युं ठे. त्यार पढी कुमत इत्यादि पदनो छंद समास करवो. ते कु-
मतादिकना अंश मात्रथी पूर्वे कह्यो जे समस्त क्रियाकलाप ते व्यर्थ
थाय ठे तो समस्त कुमतादिकनी तो वातज शी कहेवी ए तो वा-
तज ठेठे रहो. पण ए कुमतादिकना अंश मात्रथी पण निश्चे अ-
निष्टकारी थाय ठे एटले महा दुःखवने जेनो अंत ठे एवी संसार-
रूपी अटवी तेने विषे ए सर्व क्रियाकलाप परित्रमण करावनाहं ठे
एटलो अर्थ.

टीकाः—एतदुक्तं भवति ॥ जिन प्रवचनंहि सम्यग्
ज्ञानदर्शनचारित्रसमुदायरूपं कुमतादीनितु मिथ्यात्व रूपाणि ॥
तथाच श्राद्धादीनि कुतीर्थिककर्माणि यः श्राद्धोजिनार्चनादिव-
त्कर्त्तव्यान्येतानीति धिया समस्तान्यपि करोति तस्य प्राक्तन
मनुष्ठानं सकलमपि विफलमिति किमत्रवक्तव्यं ॥ यावदेतन्म-
ध्यादेकादिकमपि सदंशादिकं वायो विधत्ते तस्याप्येतदेवमेव ॥

अर्थः—ए वधुं कह्युं तेमां सार अर्थ आटलो कह्यो ठे जे जिन परमात्मानुं प्रवचन ठे ते निश्चे सम्यक्त तथा ज्ञान दर्शन चारित्र्यना समुदायरूपी ठे ने कुमतादि समस्ततो मिथ्यात्वरूप ठे ने वळी श्राद्ध, आदिक जे कुतीर्थि लोकोनां कर्म तेने जे श्रावक यश्ने जगवाननी प्रतिमाना पूजनादिकनी पेठे आतो आपणे करवा योग्य ठे, एवी बुद्धिए करीने ते समस्त कुतीर्थिकनां कर्मने पण करे ठे ते पुरुषने पूर्वे कहेलुं सर्व अनुष्ठान निष्फल थाय ठे एमां ते शुं कहेलुं ए सर्वसांथी एके पण होय तो पण निष्फल थाय ठे अथवा तेनो अंश दोश मात्र पण जो होय तो तेनुं पण सर्व अनुष्ठान ए प्रकारे निश्चे निष्फल थाय ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ श्राद्धप्रपारविशशिश्रहमाघमाला संक्रांतिपूर्वपरतीर्थिकपर्वमालाः ॥ पापावहाविगलदुज्वलयुक्ति जाला जैनाः स्ववेशमसु कथंरचयंति बालाः ॥

अर्थः—जे माटे ते बात शास्त्रमां कही ठे जे श्राद्ध तथा पर्व मंजाववी ते, तथा सूर्य चंद्रनुं ग्रहण तथा माघमाला तथा संक्रांति आदिक जे अन्य तीर्थिकना पर्वनो समूह ते पापनेजें वहन करनार ठे ने सर्व पर्व जे ते सारी निर्मळ युंक्तिना समूहथी रहित ठे तेने जैन लोक पोताना घरने विषे रचे एटले शुं करे ? नज करे एटले अज्ञानी होय ते तो ए पर्व करे पण जैनी तो नज करे.

टीकाः—तथा कुगुरुरपियोन्नूयांस्युतसूत्रपदानिप्रज्ञापयति तदाज्ञयावर्त्तमानस्यसर्वमेतद्वहेतु रिति किमद्भुतंयावतायः

પદમાત્ર મપ્યુત્સૂત્રં પ્રરૂપયતિ તદ્ગિરાપિ પ્રયતમાનસ્ય તસ્ય મિ-
થ્યાદૃષ્ટિવેન તદાજ્ઞાપ્રવૃત્તે ર્નવનિબંધનત્વાત્ ॥

અર્થઃ—વઢી જે કુગુરુ પળ ઘણાંક ઉત્સૂત્ર પદને કહે. તે ને
તેની આજ્ઞાયે કરીને વર્તતો એવો જે પુરુષ તેને એ સર્વ ક્રિયા સંસાર-
નું કારણ થાય છે એમાં શું આશ્ચર્ય છે કેમજે જે પુરુષપદ માત્ર
પળ ઉત્સૂત્ર પ્રરૂપે છે ને તેના કહ્યા પ્રમાણે જે પ્રયત્ન કરે છે તે પુરુષને
પળ મિથ્યાદૃષ્ટિપણે કરીને તેની આજ્ઞામાં પ્રવર્ત્યો છે માટે સંસારનું
બાંધવાપણું થાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥ ઉત્સૂત્રોચ્ચયમુચૂષઃ સુખજુષઃ સિદ્ધાંતપ-
દ્યામુષઃ પ્રોશર્પ્યજ્ઞવતાપકાપથપુષઃ સમ્યગ્દૃશાંવિદ્વિષઃ ॥ યેહુ-
દ્ઝાઃ પ્રતિજાનતે ગુરુતયા ચૂરીનકુસૂરીનહો, તે ચુંવંતિસહસ્રશઃ
શ્રમન્તરોદશ્રાશ્વત્સો ગતીઃ ॥

અર્થઃ—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ઉત્સૂત્રના સમૂ-
હને બોધતા ને વિષય સુખને જોગવતા ને સિદ્ધાંત માર્ગના લોપના-
રને જેથી સંસાર તાપ ઘણો વૃદ્ધિ પામે એવા કુમાર્ગની પુષ્ટી કર-
નારને સમકિત દૃષ્ટિવંતના દેશી એવા ઘણાક કુગુરુને ગુરુપણે જાણે
છે માને છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે. તે હુદ્ડ પ્રાણી ઇટલે નીચ માણસ
હજારો હજારવાર મહા દુઃખવાળી ચારે ગતીયો પ્રત્યે ઝ્રમણ કરે છે.

ટીકાઃ—તસ્માદેવં વિધસ્યગુરોઃ પરિહાર એવશ્રેયાન્ ॥ યદુ-
ક્તં ॥ અહિતન્નયતઃ સંત્રસ્તાનાં નૃણાંશરણાર્થિનાં ॥ સુગતિસ-

राणिन्नव्यानां यः कुदेशन्यायना ॥ कुनृपसुतवन्नीर्षश्रेणिं वि-
नक्त्यसिलेखया, नवतिकुगुरुः स त्यक्तव्यः शिवस्पृहयाबुद्धिः ॥

अर्थः—ते माटे ए प्रकारना गुरुनो त्याग करवो. एज श्रेष्ठ
ठे जे माटे शास्त्रमां कछुं ठे जे कुगुरु दुःखदायि एवा संसार थकी
त्रास पामेला एवा ने शरणपणाने खोळता एवा नव्य पुरुषोने सुग-
तिरूपी मारगने कुदेशना एटले उत्सूत्र देशना तेणे करीने नाश करे
ठे जेम नठारो राजा तेनो पुत्र पण तेना जेवो नठारो ते तरवारवने
जे सर्वेना मस्तकने ठेदे ठे तेम ए कुगुरु पण माथुं कापनारज ठे माटे
मोक्षनी स्पृहावाळा पुरुषोए ते कुगुरुनो त्याग करवो.

टीकाः—तथाकुग्राहस्याप्याग्निनिवेशिकमिथ्यात्व रूपत्वा-
त्तद्वाहुद्वयेनतत्तीव्रपरिणामतयावा सर्व मेत द्विधीयमानमसमं-
जसमिति किंचित्रयावत्तदन्यतमत्वेन तन्मंदपरिणामतयावा-
तदेकदेशेनापि ॥

अर्थः—वळी कुग्राह एटले माठो कदाग्रह तेने पण आग्नि-
निवेशिक मिथ्यात्वरूपपणुं ठे ए हेतु माटे आग्निनिवेशिक मिथ्या-
त्वन जेने होय ते मानने उदये करीने जाणीने जूठो जालेलो क-
दाग्रह ठोमे नहि ते रूपपणुं ठे. माटे अथवा ते कदाग्रहनं बहुपणुं
ठे ए हेतु माटे अथवा ते कदाग्रहनं तीव्र एटले आकरं परिणाम
पामवापणुं ठे ए हेतु माटे अथवा ते कदाग्रहना एक देशे करीने
पण मिथ्यात्वपणुं ठे ए हेतु माटे तथा ते सर्वनुं मंद परिणाम पा-
मवापणुं ठे ए हेतु माटे एमानुं हरकोइ एक होय तो सर्व करेछुं

તપ આદિ અનુષ્ઠાન અઘટતું થાય તો એ સર્વ હોય તેમાં અયોગ્યપણું થવામાં શું આશ્ચર્ય છે કાંઈપણ નથી.

ટીકા-તટુક્તં ॥ કુગ્રહાઃ સમયનીતિવહિષ્ટસ્વાશ્રયસ્વમ-
તિકલ્પનનિષ્ઠાઃ માનસાઅગ્નિનિવેશવિશેષા દુર્ગદ્વાદ્વા જ્વા-
ર્તિકૃતસ્તે ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે કુગ્રહ જે તે સિદ્ધાંતની નીતિથી બાહિર છે ને જેમાં આશ્રય રહ્યા છે ને પોતાની મૈતિકલ્પનાયે સ્થાપેલા છે ને મન સંબંધી કોઈક પ્રકારના અગ્નિનિવેશ વિશેષ છે એટલે હઠવાદરૂપ છે તે જેમ માઠા ગ્રહ સંસારમાં દુઃખ દેનાર છે તેમ કદાગ્રહ પણ સંસાર દુઃખને આપનાર છે.

ટીકાઃ—અતઃપ્રવચનપ્રતિપત્તાવપિકુગુરુકુ-
ગ્રાહ્યસ્તાનાં દારુણોવિપાકઃપ્રતિપાદિત ॥ યદાહ ॥ તુહપવયણં
પિપાવિય સંજ્ઞાવિય સાહુસાવગત્તંપિ ॥ કુગ્રહકુગુરુહર્ષે નણ
અણંતસ્તુત્તો દુહંપત્તો ॥

અર્થઃ—એજ કારણ માટે જગવંતના પ્રવચનની પ્રાપ્તિ થયે સતે પણ કુગુરુ તથા કુગ્રાહ એટલે માઠો કદાગ્રહ તેણે કરીને ગ-
ઝાણલા પ્રાણીને મહા આકરો વિપાક એટલે એ પાપનું મહા આકરું
ફલ પ્રતિપાદન કર્યું છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે તમારું
પ્રવચન પામીને તથા સાધુપણું અંથવા શ્રાવકપણું સુંદર પામીને જે
પુરુષ માઠો કદાગ્રહ તથા કુગુરુ તેણે કરીને દુઝાયા છે. એટલે જુના

કુગુરુના વચન પ્રમાણે ચાલનારા તે અનંતવાર સંસાર કાદવને વિષે
 છુત્યા છે એટલે ચોંટ્યા છે તે મહાદુઃખને પામશે.

ટીકા:—તથા કુબોધસ્યાપિ વિપર્યય જ્ઞાનત્વેન મિથ્યાત્વરુપ
 ત્વાદ્ બહુજગવદુપદિષ્ટપદાર્થવિષયવિપર્યયજ્ઞાનરુપતત્સાકલ્યેનૈવ
 ક્રિયમાણ મેતન્નકેવલં સંસારાય કિંત્વઽદ્વપતરજિનોક્તાર્થ
 વિષયવિપર્યયજ્ઞાનરુપતદંશેનાપિ ॥

અર્થ:—વઢી કુબોધને પણ વિપરીત જ્ઞાનપણું છે એ હેતુ
 માટે ઘણી રીતે જગવંતે ઉપદેશ કર્યા જે પદાર્થ તે સંબંધી જે વિપ-
 રીત જ્ઞાન તે રુપ જે કુબોધ તેનું સમસ્તપણું તેણે કરીનેજ જે કયું
 તેજ કેવલ સંસારજાણી છે એમ ન જાણવું. ત્યારે શું તો અતિશે અદ્વપ
 જગવંતે કહેલો જે અર્થ તે સંબંધી. વિપરીત જ્ઞાન તે રુપ જે કુબોધ
 તેનો અંશમાત્ર પણ સંસાર જાણી છે. જ્ઞાવાર્થ:—વીતરાગે ઉપદેશેલો
 એટલે કહેલો જે અક્ષર તેનો અર્થ પોતાની મતિ કલ્પનાએ અવલો કરે તો
 ઉત્કૃષ્ટ જાંગે અનંતો સંસાર વૃદ્ધિ પામે તો સમસ્ત વીતરાગે કહેલા
 પદના અર્થનું મતિ કલ્પનાએ અવલો અર્થ કરે તેનું તો શું કહેવું.

ટીકા:—યદાહ ॥ સિદ્ધાંતમન્યાર્થતયાવગમ્ય, પ્રવર્તમાના
 નફલં લજ્જંતે ॥ વિપર્યયાત્કાચતયેવ જાત્યં માણિક્ય મજ્ઞા:
 પરિવર્તયંતઃ ॥

અર્થ:—જે માટે તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે સિદ્ધાંતના અર્થને
 બીજી રીતે જાણીને પ્રવર્તતા જે પુરુષ તે ફલને નથી પામતા. જેમ

તપ આદિ અનુષ્ઠાન અઘટતું થાય તો એ સર્વ હોય તેમાં અયોગ્યપણું થવામાં શું આશ્ચર્ય છે કાંઈપણ નથી.

ટીકા-તટુક્તં ॥ કુગ્રહાઃ સમયનીતિવહિષ્ટસ્વાશ્રયસ્વમ-
તિકલ્પનનિષ્ઠાઃ માનસાઅગ્નિનિવેશવિશેષા ડુર્ગ્રહાશ્વ જ્વા-
ર્તિકૃતસ્તે ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે કુગ્રહ જે તે સિદ્ધાંતની નીતિથી બાહિર છે ને જેમાં આશ્રવ રહ્યા છે ને પોતાની મૈતિકલ્પનાયે સ્થાપેલા છે ને મન સંબંધી કોઈક પ્રકારના અગ્નિનિવેશ વિશેષ છે એટલે હઠવાદરૂપ છે તે જેમ માઠા ગ્રહ સંસારમાં ડુઃખ દેનાર છે તેમ કદાગ્રહ પણ સંસાર ડુઃખને આપનાર છે.

ટીકાઃ—અતઃપ્રવચનપ્રતિપત્તાવપિકુગુરુકુ-
ગ્રાહ્યસ્તાનાં દારુણોવિપાકઃપ્રતિપાદિત ॥ યદાહ ॥ તુહપવયણં
પિપાવિય સંજ્ઞાવિય સાહુસાવગતંપિ ॥ કુમ્મદ્કુગુરુહર્ષે નણ
અણંતલુપ્તો દુહંપત્તો ॥

અર્થઃ—એજ કારણ માટે જગવંતના પ્રવચનની પ્રાપ્તિ થયે સતે પણ કુગુરુ તથા કુગ્રાહ એટલે માઠો કદાગ્રહ તેણે કરીને ગ-
લાણલા પ્રાણીને મહા આકરો વિપાક એટલે એ પાપનું મહા આકરું
ફલ પ્રતિપાદન કર્યું છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે તમારું
પ્રવચન પામીને તથા સાધુપણું અથવા શ્રાવકપણું સુંદર પામીને જે
પુરુષ માઠો કદાગ્રહ તથા કુગુરુ તેણે કરીને હાણાયા છે. એટલે જુના

કુચુરુના વચન પ્રમાણે ચાલનારા તે અનંતવાર સંસાર કાદવને વિષે
ચુત્યા ઢે એટલે ચોંટ્યા ઢે તે મહાદુઃખને પામશે.

ટીકા:—તથા કુબોધસ્યાપિ વિપર્યય જ્ઞાનત્વેન મિથ્યાત્વરૂપ
ત્વાદ્ બહુજગવદુપદિષ્ટપદાર્થવિષયવિપર્યયજ્ઞાનરૂપતત્સાકલ્યેનૈવ
ક્રિયમાણ મેતન્નકેવલં સંસારાય કિંત્વઽદ્વપતરજિનોક્તાર્થ
વિષયવિપર્યયજ્ઞાનરૂપતદંશેનાપિ ॥

અર્થ:—વઢી કુબોધને પણ વિપરીત જ્ઞાનપણું ઢે એ હેતુ
માટે ઘણી રીતે જગવંતે ઉપદેશ કર્યા જે પદાર્થ તે સંબંધી જે વિપ-
રીત જ્ઞાન તે રૂપ જે કુબોધ તેનું સમસ્તપણું તેણે કરીનેજ જે કર્યું
તેજ કેવલ સંસારજાણી ઢે એમ ન જાણવું. ત્યારે શું તો અતિશે અદ્વ
જગવંતે કહેલો જે અર્થ તે સંબંધી. વિપરીત જ્ઞાન તે રૂપ જે કુબોધ
તેનો અંશમાત્ર પણ સંસાર જાણી ઢે. જાવાર્થ:—વીતરાગે ઉપદેશેલો
એટલે કહેલો જે અક્ષર તેનો અર્થ પોતાની મતિ કલ્પનાએ અવલો કરે તો
નુત્કૃષ્ટ જાગે અનંતો સંસાર વૃદ્ધિ પામે તો સમસ્ત વીતરાગે કહેલા
પદના અર્થનું મતિ કલ્પનાએ અવલો અર્થ કરે તેનું તો શું કહેવું.

ટીકા:—યદાહ ॥ સિદ્ધાંતમન્યાર્થતયાવગમ્ય, પ્રવર્તમાના
નફલં લજ્જંતે ॥ વિપર્યયાત્કાચતયેવ જાત્યં માણિક્ય મજ્ઞાઃ
પરિવર્તયંતઃ ॥

અર્થ:—જે માટે તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું ઢે જે સિદ્ધાંતના અર્થને
બીજી રીતે જાણીને પ્રવર્તતા જે પુરુષ તે ફલને નથી પામતા, જેમ

અજ્ઞાની પુરુષ જાતિવંત માણિક્ય મણિને કાચ જેવો જાણીને આપે
ઠે તે માણિક્ય મણીના ફળને નથી પામતો તેમ.

ટીકા:—તથા કુદેશનાબાહુલ્યેનાનુવિઠ્ઠં સકલ મેવ ડુ-
ર્ગતિહેતવેદિતિ કિમાશ્ચર્યં યાવત્તદંશેનાપિ ॥ અતઃશ્રીમન્મ-
હાવીરસ્ય મરીચિન્નેવે પદમાત્રોત્સૂત્રદેશનાનિબંધનં ચૂરિન્નવન્ન-
મણં શ્રૂયતે ॥

અર્થ:—વઢી કુદેશનાનું જે બહુપણું તેણે સહિત જે સકલ
ઘટલે સમસ્ત શુભકાર્ય તેમાંજ ડુર્ગતિનું કારણ હોય તેમાં શું આ-
શ્ચર્ય. કેમ જે તે કુદેશનાના અંશ માત્રે કરીને પણ ડુર્ગતિ થાય છે.
એજ કારણ માટે શ્રી મહાવીરસ્વામીને મરીચિ જ્ઞવને વિષે પદમા-
ત્રની જે નત્સૂત્ર દેશના તેણે કરીને વાંધ્યું જે કર્મ તે ઘણા જવ જ-
મણ કરવાનું કારણ થયું એમ, સાંજઢીએ ઢીએ.

ટીકા:—યડુક્તં ॥ નત્સૂત્રપદમાત્રસ્ય, દેશનેનાપિજંતવઃ ॥
વંન્નમ્યંતે જ્ઞવાંન્નોધૌ, ચૂરિકાલંમરીચિવત્ ॥

અર્થ:—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે નત્સૂત્ર એક
પદમાત્ર થીપણ દેશનાયે કરીને પ્રાણી જે તે સંસાર સસુઢને વિષે
ઘણા કાલ સુધી મરીચીની પેઠે અતિશય જમણ કરે છે.

ટીકા:—આગમેપ્યુક્તં ॥ પુરુવાગરુમકહંતો જહ્નિયં વો-
હિલાન્નમુવહ્ણશ્ચ જહ્નગર્ભં વિસાલો જરમરણ મહોશ્વહી આસિ ॥

अर्थः—ते वात आगमने विषे कही ठे जे.

टीकाः—अथ कथं पुनर्विधिकृते जिनगृहादौकुमताद्यंशानुवेधः ॥ उच्यते ॥ पूर्वोक्तानेककुतीर्थिक मत मध्यादेकमपि जिनगृहादिषु विदधतो ज्ञवति कुमतांशानुवेधः ॥ तथैकपदाद्यद्वपोत्सूत्रज्ञाषिणः कुगुरोराज्ञाया किंचिदेकं रात्रिस्नात्रादिकं जिन ज्ञवनादौ कुर्वतो यद्वा ज्युपेतसु गुरुक्तसमस्तधर्मकर्मविधायिनोपि कथंचि त्कुगुरुक्तमपि किंचित्तत्र विदधानस्य ज्ञवति कुगुरु लेशस्पर्शः ॥

अर्थः—हवे प्रतिवादी बोले ठे के विधिए करीने करेलां जे जिनमंदिर आदिक तेने विषे कुमतादिकनो अंशनो प्रवेश केम थाय. शी रीते थाय ठे तो तेनो उत्तर कहे ठे जे पूर्वे कहा एवा जे अनेक कुतीर्थिक मत तेना मध्यर्था एक पण जिनमंदिरादिकने विषे करनार पुरुषने कुमतना अंशनो प्रवेश थाय ठे. वळी एक पदादि अद्वप पण उत्सूत्रने कहेनार एवा कुगुरुनी आज्ञाए करीने जिन मंदिरादिकने विषे रात्रि स्नात्र आदिक कांइ एक पण करनारने कुमतना अंशनो प्रवेश थाय ठे अथवा प्राप्त थयेला जे सुगुरु तेणे कह्युं एवुं जे समस्त धर्म कर्म तेने करतो एवो जे पुरुष तेने पण कोइ प्रकारे ते जिनमंदिरआदिकने विषे धर्म कर्म करनार कुगुरुना लेशनो स्पर्श थाय ठे.

टीकाः—तथा दक्षिणादिदिग्व्यवस्थितानां जगवत्प्रतिमानां स्नात्र विधानेऽस्माकमान्तायस्तस्मात्तत्र स्थितैरस्मान्निरेव स्नात्रं

વિધાતવ્યમિત્યાદ્યનેકકુગ્રાહાન્યતમેન કુગ્રાહેનતન્મંદપરિણામ
રૂપતયાવા તત્રસ્નાત્રાદિકૈરચયતઃકુગ્રહાંશશ્લેષઃ ॥

અર્થઃ—વઢી જગવંતની પ્રતિમાના સ્નાત્રવિધિને વિષે દ-
ક્ષિણ આદિક દેશમાં રહેવું એવો અમારો આમ્નાય છે માટે તેજદિ-
શમાં રહીને અમારે સ્નાત્ર કરવું શ્યાદિક અનેક પ્રકારના
કુગ્રાહ એટલે માઠા કદાગ્રહ તેમાંથી હરેક કોઈ કુગ્રાહ
તેણે કરીને અથવા તેના મંદ પરિણામ રૂપ કદાગ્રહના અંશથી જિન
મંદિરને વિષે સ્નાત્ર આદિક ક્રિયાને રચતો એવો જે પુરુષ તેને કુ-
ગ્રહના એટલે કદાગ્રહના અંશનો પ્રવેશ થાય છે.

ટીકાઃ—તથા જાજસ્સઠિશ્ચ શ્યાદ્યાગમાર્થમન્યથા બુદ્ધા
તદનુસારેણ શ્રાદ્ધાનાં સ્વસ્ય દિગ્બંધાદ્યન્યતમં પ્રતીઘતાં કુવોધ
લવાનુષંગઃ ॥ તથાઽનેકોત્સૂત્રવાદિન આચાર્યાદેર્જૂયસ્યાઃકુદેશના-
યાઃએકતરં કિંચિદુત્સૂત્રપદંરાત્રિનંદ્યાદિકં તત્રકારયતઃશ્રાદ્ધસ્ય
કુદેશનાલેશપ્રવેશ ઇત્યેવં સર્વત્રોક્તધર્મકર્મસુ કુમતાંચનુવેધઃ
સ્વધિયાઽન્યૂહનીય ઇતિ ॥

અર્થઃ—વઢી જે જેની સ્થિતિ શ્યાદિ આગમના અર્થને વિ-
પરીતપણે જાણીને તેને અનુસારે શ્રાવકને દિગ્બંધ એટલે દિશનું
વાંધવું શ્યાદિક હરેક કોઈ અવઢી સમજણ તેને ગ્રહણ કરનારને
કુવોધના લવમાત્રનો પ્રવેશ થાય છે એ પ્રકારે સર્વ જગાએ કહ્યાં એવાં
જે ધર્મકર્મ તેને વિષે કુમતાદિકનો પ્રવેશ જે તે પોતાની બુદ્ધિએ
કરીને કદવના કરી લેવો.

टीकाः—ननु कथमेतानि गरीयांसि धर्मकृत्यानि कुमतादि
लेशमात्रेणापि प्रतिरुध्यन्ते ॥ नहि मृणालतंतुना दन्तिनः प्रति-
बहुं पार्यत इत्याशंक्य विवक्षितार्थप्रसाधनानुगुणमुपमानमाह ॥
वरज्जोजनमिव स्निग्धमधुरसुस्वादजेमनमिव ॥ श्वेत्यु-
पमानद्योतकमव्ययं ॥ विषलवनिवेशतो गरलकणप्रक्षेपात् ॥

अर्थः—तर्ककरि समाधान आपे ठे जे आ अतिशे मोटां
धर्म कृत्य जे जिनमंदिरादिक ते जे ते कुमतादिकना लेश मात्रे
करीने पण केम प्रतिरोधने पामे एटले केम अहितकारी थाय केम
जे कमलना तांतणावळे हाथी जे ते बांधवा न समर्थ थिए तेम
खगार कुमतादिके करीने ए प्रकारनां मोटां धर्मकृत्य दोषरूप केम
थाय एवी आशंका करीने कहेवानी इहा कयों एवो जे अर्थ तेनुं
जे सिद्ध करवुं तेने अनुसरतो ठे गुण जेनो एवुं उपमान कहे ठे
एटले तेनी उपमा दे ठे जे श्रेष्ठ ज्ञोजन एटले सुंदर मधुर सारुं
स्वादिवृ ज्ञोजन जेम जेरना खवनो प्रवेश थवाथी अहितकारी थाय
ठे तेम ए सर्व धर्मकृत्य ते कुमतादिना खवथकी अहितकारी थाय
ठे आ जगाए उपमा अलंकारने कहेनार इव अव्यय ठे.

टीकाः—अयमर्थः ॥ इदृशीहि विषकणस्यापि परिणामिका-
शक्तिर्यथाहृद्यमपि बह्व पिज्ञोजनं कृष्णदैवसकलमसौ स्वात्मज्ञावे-
नपरिणमयति तथा परिणमितंचतःस्रज्यमानमपायायजायते यथा
तथा कुमतादिलेशस्यापि मिथ्यात्वरूपत्वोदेवंविधमहिमायेन
महीयोपि जिनगृहविधानादि धर्मकर्म स्वस्वरूपतया जावयति ॥
तथाज्ञावितं च तद्विधीयमानमपि संसाराय संपद्यत इति ॥

અર્થઃ—એનો સ્પષ્ટાર્થ આ પ્રકારે છે કે જેમ જેરના કણની એજ પ્રકારની પરિણામિક શક્તિ છે જેણે કરીને સુંદર એવું પણ ઘણું ઝોજન જે તે કણ માત્રમાંજ એ જેર જે તે સમસ્ત અન્નને પોતા જેવુંજ કરે છે એટલે પોતા જેવુંજ પરિણામ પમાડે છે ને તે પ્રકારે પરિણામ પમાડ્યું જે અન્ન તે ઝોજન કરનારને નિશ્ચે નાશ પમાડે છે. તેમ કુમત આદિકના લેશને પણ મિથ્યાત્વરૂપણું છે એ હેતુ માટે એનો એ પ્રકારનો મહિમા છે જે જેણે કરીને અતિશે મોટું એવું પણ જિનમંદિર કરાવવા આદિક ધર્મ કર્મ તેને પોતાના રૂપણે એટલે મિથ્યાત્વરૂપણે પરિણમાવે છે. એટલે મિથ્યાત્વમય કરે છે ને તે મિથ્યાત્વરૂપ થયું જે ધર્મ કર્મ તે સંસાર ઝાળી થાય છે એટલે ઘણું સારું ધર્મ કર્મ છે પણ તેમાં મિથ્યાત્વરૂપી જેર ઝાલવાથી સંસારનું કારણ થાય છે.

ટીકાઃ—इदमत्र तात्पर्यं ॥ यद्यपि विषयसाद्गुण्येन जिन गृहादिकरणं निसर्गमधुरं तथापि तद्भगवदाज्ञापुरस्कारेणैव सुगतिफलाय कल्पते भगवदाज्ञामंतरेण जिनगृहादिकरणे पितदाराधनाऽज्ञावेन तदनुपपत्तेः ॥

અર્થઃ—આ જગાણ કહેવાનું આ તાત્પર્ય છે. જો પણ વિષય આધીન થઈને વિષય ઝોગવવાને કારણે જિનગૃહાદિકનું જે કરવું તે સ્વાઝ્ઞાવિક દેખાતું તો સુંદર જણાય છે તો પણ જગવંતની આજ્ઞા-પૂર્વક જે કરવું તેને જે સુગતિરૂપી ફલ આપવાપણું છે માટે જગવંતની આજ્ઞારહિત જિનગૃહાદિક કરે સતે પણ તે જગવંતની આરાધના તેમાં થતી નથી તેમાં તો વિષયની આરાધના થાય છે એ હેતુ માટે તે જિનમંદિરાદિકને કરવાનું ફલ થતું નથી.

टीका:—कुंतलदेव्यादीनां तत्करणेपि दुर्गतिगमनश्रवणा-
त् ॥ आज्ञासंप्रदानस्यैव तदाराधनोपायत्वात् ॥ यदाह ॥ तुम-
मब्धीहिंनदीससि नाराहिजसिपन्नूयपूयाहिं ॥ किंतुगुरुजत्तिरागे-
ण वयणपरिपालणेणंच ॥

अर्थ:—कुंतल देव्यादीके पण ते धर्मकृत्य कर्मां हे तो पण
तेमनी दुर्गति थइ हे एम शास्त्रथी सांजळीए ठीए. जे माटे ते
कथुं हे जे.

टीका:—तथा ॥ यस्यचाराधनोपायः सदाज्ञान्यास एव
हि ॥ यथाशक्तिविधानेन नियमात्स फलप्रदः ॥ लोकेपि स्वा-
मिशासनं विना तदनुकुलं किंचनविधानोपि नृत्योनस्वामिन
स्तोषाय जायते प्रत्युत रोषाय ॥ तस्याज्ञाजंगजनितवैधुर्यप्राप्तेः॥

अर्थ:—बळी जेने आराधननो उपाय सत्पुरुषनी आज्ञानो
अज्ञ्यास एहीज हे पोतानी शक्ति प्रमाणे नियमथी जिनमंदिर आ-
दिकनुं करावुं तेणे करीने फळ आपनार थाय हे लोकमां पण
कोइ पुरुष पोताना स्वामीनी आज्ञा विना ते स्वामिने अनुकुळ
कांइक करे हे तो पण ते सेवक स्वामिने प्रसन्न करवा जणी नथी
थतो. उलटो ते स्वामिना रोषजणी थाय हे केम जे ते स्वामीनुं
आज्ञानुं जागवुं ते थकी थयुं जे कष्ट तेनी प्राप्ति थाय हे हेतु माटे.

टीका:—यदुक्तं ॥ जिच्चावि सामिणो इह जत्तेण कुणंति
जेज सनिउगं ॥ हुंतिफलजायणं ते इयरेसि किलेसमित्तु ॥
एवमिहापिकुमतादीनिजगवदाज्ञाविरोधीन्यतस्तदंशानुवेधेनापि

સર્વાણ્યપિ જિનગૃહનિર્માપણાદીનિતન્નિમિત્તાન્યપિ જગવદાજ્ઞા
જંગહેતુત્વાન્નવફલાન્યેવ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે આ લોકને વિષે પણ જગવાનની આજ્ઞા-
નાં વિરોધી એવાં જે કુમતાદિક તેના અંશ માત્રનો પણ પ્રવેશ થ-
વાથી સર્વ પણ જિનમંદિરાદિકનું નિપજાવવું इत्याદિક સર્વે ધર્મ
કાર્ય જે તે જગવાનની આજ્ઞાજંગનું કારણપણું એમાં રહ્યું છે એ હેતુ
માટે સંસારરૂપી ફળનેજ આપનારાં છે.

ટીકા:—સમશ્વવિત્તી સદ્વા આણાત્રજ્જતિ જવફલાચેવ ॥
તિત્થગરુદ્ધેસેણવિ ન તત્તઽ સાતહુદેસા ॥ અતએવસમ્યક્તશુદ્ધિહે-
તવે કર્ત્તવ્યતયાઽન્નિહિતાન્યપ્યેતાન્યસમંજસવૃત્ત્યા ક્રિયમાણાનિ
તદજ્ઞાવાપાદકત્વેન શ્રૂયંતે ॥ યદાહ શ્રી હરિન્નડસૂરયઃ ॥ પા-
ણ્ણંતદેઝલ્લજિણપઞ્જિમાં કારિયાઝ જીવેહિં ॥ અસમંજસવિત્તી
એનય સિદ્ધો દંસણલ્લવોવિ ॥ તદેવંવિષલ્લવસંવલિત્તજ્જોજનો
પમાનેન જિનગૃહાદિવિધાનસ્ય કુમતાદિલેશસંસ્પર્શિનોપ્યન
જિમતકારિત્વં વ્યવસ્થિત મિતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ:—એજ કારણ માટે સમકિતની શુદ્ધિના કારણ માટે
જે શાસ્ત્રમાં કરવા યોગ્યપણે કહ્યાં એવાં જિનમંદિરાદિક તેને અઘટ-
તી વૃત્તિએ કરીને કરે તો તે ધર્મ કર્મ ન કર્યાં કહેવાય. એમ શા-
સ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કર્યું છે તે સંજલ્લાય છે. જે માટે શ્રી હરિન્નડસૂરિએ
કહ્યું છે જે તેહિજ કારણ માટે વિષલ્લવમિશ્રિત જે જોજને તેની ઉપમા
દેવી તેણે કરીને જિનમંદિર આદિકનું જે કરવું તેને કુમત આદિકના

लेश मात्रनो पण स्पर्श थाय तो वाञ्छितकारी ते न थाय एटले ते
जिनमंदिर आदिकने कराववानुं फळ न थाय एम सिद्धांत थयो. ए
प्रकारे आ काव्यनो अर्थ समाप्त थयो. ॥ २० ॥

टीकाः—अधुना मुग्धजनाकर्षणनिमित्तजिनबिंबप्रदर्श-
नादिद्वारेण लिंगिनां लोकप्रतारणं दर्शयन्नाह ॥

अर्थः—हवे जोळा लोकने आर्कषण करवाने काजे जिनबिंब
देखारवुं इत्यादि द्वारे करीने लिंगधारीनु लोकने ठगे ठे तेने देखा-
रुतां सता कहे ठे.

मूल काव्यम्.

आकृष्टं मुग्धमीनान् बभिशपिशितवद्विंबमादर्श्य जैन ।
तन्नाम्ना रम्यरूपानपवरकमठान् स्वेष्टसिद्ध्ययै विधाप्य ॥
यात्रास्नात्रायुपायै नमसितकनिशाजागराद्यै श्वलैश्च ।
श्रद्धालुर्नामजनैश्चलित इव शठैर्वच्यते हाजनोऽयम् ॥२१॥

टीकाः—आकृष्टं मुग्धमीनान् जैनबिंबमादर्श्य नामजनैर्ज-
नोयं वंच्यत इति संबंधः तत्राकृष्टमिति स्ववशमानेतुं नतु पुण्य-
मर्जयितुं मुग्धा हेयोपादेय विचारशून्यतयाधर्मश्रद्धालवस्तएव-

जरुप्रकृति तथास्वहिताहितपरिज्ञानवैकल्पसाधर्म्यान्मीनाम-
 त्स्यास्तान् विंबं प्रतिमां जैनं ज्ञागवतं आदर्श्यदर्शयित्वा यथा
 ज्ञोन्नव्या ऐहिकामुष्मिकसुखसाकल्पनिधानकल्पमिदमर्हद्विंबं-
 पूजयत नक्त्येति सामान्यतोऽथवा नवत्पूर्वजैरेतद्विंबमार्हतं नि-
 र्मापितं॥ तथैदमेव प्रत्यहं नियमेनापुपूजन् ॥ ततो नवज्जिरपो-
 दमेव विशेषेण पूजनीयं ॥

अर्थः—विचार रहितपणे धर्मना श्रद्धाबुद्ध्या जे पुरुष तेहिज
 जरु प्रकृतिपणे पोताना हितनुं तथा अहितनुं यथार्थ ज्ञान नथी-
 माटे ए पुरुषने मत्सनुं समानपणुं ठे माटे मत्स जेवा तेमने जिन
 जगवंत संबंधी विंब एटले प्रतिमा तेने देखानीने एटले लिंगधारी
 ए श्रावक लोकोने एम कहे ठे जे ज्ञोन्नव्याः एटले हे जाविक
 प्राणी, आ लोकना तथा परलोकना समस्त सुखना निधि समान
 आ अर्हतनुं प्रतिविंब ठे तेने नक्तिजावे पूजो अथवा तमारा पूर्वज
 एटले वृद्धो तेमणे आ जिन प्रतिमा निपजावी ठे ने एज प्रतिमानुं
 नित्य पूजन तमारा वृद्धो करता हता माटे तमारै पण आज प्रति-
 मानुं विशेष करी पूजन करवुं.

टीकाः—तथार्हद्विंबनिर्माणमेव संप्रति नवजलधिनिप-
 तज्जंतुतारणायालमिति नवज्जिः स्वश्रेयसे नवीनं जगद्विंबं स्व-
 नाम्नाविधापनीयमिति विशेषतोमुग्धजनपुरतः प्रज्ञाप्येत्यर्थः ॥
 किल यतिना देशनाद्वारेण जिनार्विवाचार्चनादेर्गृहिपुरः फलमुप-
 वर्णनीयं ॥ तत्फललिप्सया तदनुसारेण गृहिणाः स्वयमेव
 तत्रप्रवृत्त्युपपत्तेः ॥

અર્થ:—વઢી અર્હતની પ્રતિમાનું નિપજાવવું એજ આ કા-
ળને વિષે સંસાર સમુદ્રમાં પમેલા પ્રાણીને તારવા સમર્થ છે એ હેતુ
માટે તમારે પોતાના કલ્યાણને અર્થે નવું જગવંતનું બિંબ બટલે
પ્રતિમા તે પોતાના નામની નવી પ્રતિમા કરાવવી જોઈએ એ
પ્રકારે વિશેષે કરીને જોલા માણસની આગલ પ્રરૂપણા કરીને
બટલો અર્થ છે. વઢી સાધુએ દેશના દ્વારે કરીને ગૃહસ્થની આગલ
જિન પ્રતિમાના પૂજનાદિકનું ફલ વર્ણન કરવું જોઈએ ને તે ફલને
પામવાની ઇચ્છાએ ગૃહસ્થ પોતેજ તે પ્રકારની ક્રિયાદિક કરવામાં
પ્રવર્ત્તશે.

ટીકા:—નતુ સાક્ષાત્ તન્નિર્માણનિર્માણયોરુપદેશો દાત-
વ્યસ્તુપદેશસ્ય સાવચતયા યતેર્નિષેધાત્ ॥ લિંગિનસ્તુ કથમા-
જન્મામીગૃહિણોઽસ્માકં વશ્યા જ વિષ્યંતીતિધિયા ઐહિકંમેવ
સ્વાર્થ કેવલં ચિંતયંતોધૂર્તતયા પૂર્વપુરુષસંબંધિતાદિક્રમેણ મુખે-
જ્યો જિનબિંબમાદર્શયંતિ ॥

અર્થ:—પણ તે પ્રતિમાનું કરાવવું તેનો ઉપદેશ કરવાનો
યતિને નિષેધ છે એ હેતુ માટે ને લિંગધારી તો એમ જાણે છે જે આ
ગૃહસ્થ લોક જન્મારા સુધી આપણે વશ કેમ કરીએ તો આપણી
બુદ્ધિએ આ લોકનોજ કેવલ સ્વાર્થ તેનો ધૂર્તપણે વિચાર કરતા સતા
પ્રથમતો આ જગાએ તમારા વૃદ્ધો પૂજનાદિક કરતા હતા એ પ્રકાર-
નો પુરુષ સંબંધ દેખાતો એવા અનુક્રમે કરીને જોલા લોકોને
જિનબિંબ દેખાશે છે.

जरुप्रकृति तयास्वहिताहितपरिज्ञानवैकटपसाधर्म्यान्मीनाम-
 त्स्यास्तान् विंबं प्रतिमां जैनं ज्ञागवतं आदर्श्यदर्शयित्वा यथा
 ज्ञोन्नव्या ऐहिकामुष्मिकसुखसाकटपनिधानकटपमिदमर्हद्विंबं-
 पूजयत न्नक्त्येति सामान्यतोऽथवा न्नवत्पूर्वजैरेतद्विंबमार्हतं नि-
 र्मापितं॥ तथैदमेव प्रत्यहं नियमेनापुपूजन् ॥ ततो न्नवद्भिरपो-
 दमेव विशेषेण पूजनीयं ॥

अर्थः—विचार रहितपणे धर्मना श्रद्धाबुएवा जे पुरुष तेहिज
 जरु प्रकृतिपणे पोताना हितनुं तथा अहितनुं यथार्थ ज्ञान नथी-
 माटे ए पुरुषने मत्सनुं समानपणुं ठे माटे मत्स जेवा तेमने जिन
 जगवंत संबंधी विंब एटले प्रतिमा तेने देखारोने एटले लिंगधारी
 ए श्रावक लोकोने एम कहे ठे जे ज्ञोन्नव्याः एटले हे जाविक
 प्राणी, आ लोकना तथा परलोकना समस्त सुखना निधि समान
 आ अर्हतनुं प्रतिविंब ठे तेने न्नक्तिज्ञावे पूजो अथवा तमारा पूर्वज
 एटले वृद्धो तेमणे आ जिन प्रतिमा निपजावी ठे ने एज प्रतिमानुं
 नित्य पूजन तमारा वृद्धो करता हता माटे तमारै पण आज प्रति-
 मानुं विशेषे करी पूजन करवुं.

टीकाः—तथार्हद्विंबनिर्माणमेव संप्रति न्नवजलधिनिप-
 तज्जांतुतारणायालमिति न्नवद्भिः स्वश्रेयसे नवीनं जगवद्विंबं स्व-
 नाम्नाविधापनीयमिति विशेषतो मुग्धजनपुरतः प्रज्ञाप्येत्यर्थः ॥
 किं यतिना देशनाद्वारेण जिनविंवार्चनादेर्गृहिपुरः फलमुप-
 वर्णनीयं ॥ तत्फललिप्सया तदनुसारेण गृहिणः स्वयमेव
 तत्र प्रवृत्त्युपपत्तेः ॥

अर्थः—वळी अर्हतनी प्रतिमानुं निपजाववुं एज आ का-
ळने विषे संसार समुद्रमां पमेळा प्राणीने तारवा समर्थ ठे ए हेतु
माटे तमारे पोताना कढ्याणने अर्थे नवुं जगवंतनुं बिंब एटळे
प्रतिमा ते पोताना नामनी नवी प्रतिमा कराववी जोश ए
प्रकारे विशेषे करीने जोळा माणसनी आगळ प्ररुपणा करीने
एटळो अर्थ ठे. वळी साधुए देशना छारे करीने गृहस्थनी आगळ
जिन प्रतिमाना पूजनादिकनुं फळ वर्णन करवुं जोश ए ने ते फळने
पामवानी इच्छाए गृहस्थ पोतेज ते प्रकारनी क्रियादिक करवामां
प्रवर्तशे.

टीकाः—ननु साक्षात् तन्निर्माणनिर्माणयोरुपदेशो दात-
व्यस्तदुपदेशस्य साव्यतया यतेर्निषेधात् ॥ लिंगिनस्तु कथमा-
जन्मासीद्यहिणोऽस्माकं वश्या न विष्यंतीति धिया अेहिकमेव
स्वार्थं केवलं चिंतयंतो धूर्ततया पूर्वपुरुषसंबंधितादिक्रमेण मुग्धे-
ज्यो जिनबिंबमादर्शयंति ॥

अर्थः—पण ते प्रतिमानुं कराववुं तेनो उपदेश करवानो
यतिने निषेध ठे ए हेतु माटे ने लिंगधारी तो एम जाणे ठे जे आ
गृहस्थ लोक जन्मारा सुधी आपणे वश केम करीए तो आय एवी
बुद्धिए आ लोकनोज केवळ स्वार्थ तेनो धूर्तपणे विचार करता सता
प्रथमतो आ जगाए तमारा वृद्धो पूजनादिक करता हता ए प्रकार-
नो पुरुष संबंध देखारुवो एवा अनुक्रमे करीने जोळा लोकोने
जिनबिंब देखामे ठे.

ટીકા:—તે તુ મુગ્ધત્વાત્તદાશયમનવબુધ્યમાનારુજુશ્રદ્ધાદુ-
તયાપૂર્વવંશ્યસ્નેહસ્વકારિતમમતાદિના તત્ર જિનર્વિવાદૌ નિત્યં
દ્રવ્યં વ્યયંતે લિંગિન શ્રેત દુપયુંજતે સ્વેચ્છયેતિ ॥ ઝવતિ
તદાકર્ષણાર્થં લિંગિનાં જિનર્વિવદર્શનમિતિ ॥ કિમિવેત્યાહ ॥

અર્થ:—ને તે ઝોલા લોકોતો અણસમજુ છે માટે લિંગધારી-
ઝનો ઠગવારુપ દુષ્ટ અગ્નિપ્રાય તેને નથી જાણી શકતા ને સરસ
શ્રદ્ધાદુપણે વૃદ્ધપરંપરાથી ચાલી આવતી ને પૂર્વજના સ્નેહથી થયે-
લી જે મમતા इत्यादि कारणે કરીને તે લિંગધારીઝનું નિર્દેશ કરેલી
જે જિન પ્રતિમા તેને વિષે નિત્ય દ્રવ્ય ચરચે છે. તે દ્રવ્ય લિંગધારી
ઝને ઉપયોગી થાય છે તેને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે વાપરે છે માટે તે
ઝોલા લોકોને આકર્ષણ કરવા ઇચ્છે પોતાના ઝણી સ્વેચ્છી લાવ-
વાને લિંગધારીઝ જિનર્વિવ દેખાને છે તે કોના જેવું છે તો તે હવે
કહે છે જે.

ટીકા:—વશિષ્ઠ મત્સવેધનં તદયે મત્સ્યવિલોઝનાય
સ્થાપિતં પિશિતં માંસં તદ્દત્ ॥ વતિરુપમાને. ॥ તદિવા ॥ યથાધી-
વરા મત્સ્યાકર્ષણાય વશિષ્ઠાગ્રેપિશિતં સ્થાપયંતિ તેચ તદ્વોઝતયા
સ્વાપાયમાગામિનમવિજ્ઞાવયંતો ગન્ધીરાદપિનીરાશયાન્નિર્ગત્યમુ-
ગ્ધત્વાત્તત્ર લીઝમાનાવધ્યંતે ઇવં લિંગિનોપિમુગ્ધજનાનાં સ્વવશ-
તાવિધાનાયોક્તવિધિના ઝગયદ્વિવમાદર્શયંતિ નતુ સંસાર-
નિસ્તારણાય ॥

અર્થ:—મત્સને વિંધવાનો જે લોહાનો કાંડો તેને વશિષ્ઠ

कहीए ने तेनी आगळ मत्स्यने लोन्नाववाने अर्थे स्थापन कर्युं जे मांस तेनी पेठे आ जगाए वत् प्रत्ययनो उपमारूपी अर्थ करवो तेणे करीने बन्दिश मांसनी पेठे एम अर्थ थयो एटले माढी लोक माढळां खेंची लेवाने लोढाना कांटानी आगळ मांसनो करुको स्थापन करे ठे तेने लेवाना लोन्नथी माढळां पोताना ए लीधार्थी प्राण जशे एम न विचारतां महा गंज्नीर एवा मोटा ध्रोमांथी नीकळीने ते कांटानी आगळ रहेला मांसने ज्ञाण करवा जतांज बंधन पामी मरण पामे ठे शार्थी के ए माढळांमां जोळापणुं रळुं ठे ए हेतु माटे. तेम लिंगधारीन पण जोळा लोकने जोळवीने पोताने वश करवाने पूर्व कळुं ए प्रकारना विधिए जगवंतना बिंबने देखामे ठे पण संसार तारवाने अर्थे जिनबिंब देखामता नथी.

टीकाः—तेचश्राद्धाः स्नेहादिना प्रत्यहमे वतत्पूजनादिकं विदधाना विवेकशून्यत्वादज्ञगवज्जुणबहुमानेन पूजादिक्रियमाणं मोक्षाय नतु ममतादिनेत्यजानाना ज्ञाविनमात्मनो दुर्गतिपातमर्चितयंतो लिंगिन्निर्वशीकृत्यसततमुपजीव्यंत इति ज्ञवति बन्दिशपिशितसमानं जिनबिंब मिति ॥

अर्थः—ते श्रावक लोक जे ते स्नेहादिके करीने निरंतर ज तेनुं पूजन प्रमुख प्रत्ये करे ठे विवेक शुन्यपणुं ठे ए हेतु माटे ने जगवंतना गुणुंनुं बहुमान करवुं तेणे करीने पूजनादिक जे करवुं ते मोक्ष जणी ठे. पण ममतादिके करीने जे करवुं ते कांश मोक्ष जणी नथी, ए प्रकारना अग्निप्रायने न जाणता एवा जे ते पुरुष पोताना आत्मानुंज दुर्गतिमां पळवापणुं तेने न विचारता एवा ते लोकोने

वश करीने निरंतर ए लिंगधारीउं पोतानी आजीविका करे ठे माटे
ए जिनविंव मत्स्य जालवाना कांटानेविषे रछुं जे मांस ते समान
कछुं ठे.

टीकाः—मनुकथं जिन विंववक्किशपिशितयो रुपमानोपमेय-
ज्ञावः॥ समान गुणयो रेवोज्ञयोरलंकारग्रंथेषूपमानोपमेयज्ञाव
प्रतिपादनात् ॥ महाकविकाव्येषु तथा वर्शनात् ॥

अर्थः—ए जगाए प्रतिवादि तर्क करे ठे जे जिनविंवने म-
त्स्य जालवाना कांटाने विषे रछुं जे मांस ए बेने उपमान ने उपमेय
एवा जे ज्ञाव ते केम थाय. केमजे बरोबर गुणवाळां जे उपमान ने
उपमेय ए बेने अलंकारना ग्रंथने विषे उपमान तथा उपमेय ज्ञाव
थाय एम प्रतिपादन कर्तुं ठे ए हेतु माटे ने वळी महा कविना का-
व्यने विषे तेम देखाय ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—अत्रतु जिन विंवस्यसकल त्रिभुवनातिशायिनः
सर्वोपमातीतत्वादत्युत्तमवस्तूपमायोग्यत्वात् वा वक्किशपिशितस्य-
च सर्वात्यंतहीनत्वात् कथं तेनोपमा उत्तममात्रस्यापि हीनमा-
त्रेणाप्युपमानोपमेय ज्ञावो नयुक्तः॥किंपुनः सर्वोत्तमस्याधमेन॥
एवंच जिनविंवस्य वक्किशपिशितेनोपमानोपमेयज्ञावप्रदर्शने
कवितुर्महापापप्रसंगः ॥

अर्थः—आ जगाए तो समस्त त्रिलोकने विषे महा अति-
शयवंत एटले सर्वोपरि एवुं जे जिन विंव ते तो सर्व उपमा यकी

રહીત છે એટલે એવી કોઈ ત્રિજગતમાં વસ્તુ નથી જે જેની જિન બિંબને ઉપમા કરીએ એ હેતુ માટે અથવા ઉત્તમ વસ્તુની ઉપમા દેવાનું યોગ્યપણું છે એ હેતુ માટે તે બમ્મિશ માંસ તો સર્વ થકી અત્યંત હીન છે એટલે અતિ નીચ છે માટે કેમ તેની સાથે ઉપમા સંજવે નજ સંજવે કેમજે ઉત્તમ માંત્ર જે વસ્તુ તેની પણ હીન માત્રની સંઘાથે ઉપમાન તથા ઉપમેય જાવ કરવો યુક્ત. નથી તો સર્વોત્તમ જે જિન બિંબ તેની અધમ જે બમ્મિશ માંસ તેની સાથે ઉપમા ઘટે જ ક્યાંથી ને વઢી એ પ્રકારની કવિતા કરનારને પણ જિન બિંબને બમ્મિશ માંસ તે બેની ઉપમાન ઉપમેય જાવ દેખામે ઠતે મહા પાપનો પ્રસંગ થાય છે એટલે એમ કહ્યાથી કવિને મોટું પાપ બંધાય છે.

ટીકા:—કિંચ કાવ્યાલંકારમાર્ગે ચંદ્રાલૈ રિવયુષ્માન્નિઃ
સાહસં પરમં કૃતંમિત્યાદિન્યાયેન હીનોત્તમસ્યોપમાનકરણે કવે-
ર્મહાકાવ્યાકૌશલદોષાન્નિધાનાત્તત્સર્વથા નાયમુપમાનોપમેય-
જાવો ઘટાં પ્રાંચતીતિ ॥

અર્થ:—વઢી શું તો કાવ્ય તથા અલંકાર તેના મારગને વિષે કોઈક પુરુષે સારા પુરુષના માટે એમ કવિતા કરી જે ચંદ્રાલની પેઠે તમોએ મોટું સાહસ કર્મ કર્યું તે કવિતા જેમ દોષવંત છે એ ન્યાયે કરીને અધમની ઉપમા ઉત્તમ પુરુષને કરે સતે કવિને મહા કાવ્ય-નું જે મહાપણપણું તેમાં દોષ છે એમ કહ્યું છે માટે તે મત્સ્ય જા-લવાના કાંટાનું માંસ તેની ઉપમા જિનબિંબને આપવી તે સર્વ પ્રકારે એ ઉપમાન ઉપમેય જાવ ઘટતો નથી સર્વથા અઘટિત છે.

વશ કરીને નિરંતર એ લિંગધારીનું પોતાની આજીવિકા કરે છે માટે
એ જિનવિંવ મત્સ્ય જાલવાના કાંટાનેવિષે રહ્યું જે માંસ તે સમાન
કહ્યું છે.

ટીકા:—મનુકથં જિન વિંવવશિષિપિશિતયો રૂપમાનોપમેય-
જ્ઞાવઃ॥ સમાન ગુણયો રેવોજ્ઞયોરલંકારગ્રંથેષૂપમાનોપમેયજ્ઞાવ
પ્રતિપાદનાત્ ॥ મહાકવિકાવ્યેષુ તથા કર્શનાત્ ॥

અર્થ:—એ જગાએ પ્રતિવાદિ તર્ક કરે છે જે જિનવિંવને મ-
ત્સ્ય જાલવાના કાંટાને વિષે રહ્યું જે માંસ એ વેને ઉપમાન ને ઉપમેય
એવા જે જ્ઞાવ તે કેમ થાય. કેમજે વરોવર ગુણવાળાં જે ઉપમાન ને
ઉપમેય એ વેને અલંકારના ગ્રંથને વિષે ઉપમાન તથા ઉપમેય જ્ઞાવ
થાય એમ પ્રતિપાદન કર્યું છે એ હેતુ માટે ને વઢી મહા કવિના કા-
વ્યને વિષે તેમ દેખાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—અત્રતુ જિન વિંવસ્યસકલ ત્રિજુવનાતિશાયિનઃ
સર્વોપમાતીતત્વાદત્યુત્તમવસ્તૂપમાયોગ્યત્વાત્ વા વશિષિપિશિતસ્ય-
ચ સર્વાત્યંતહીનત્વાત્ કથં તેનોપમા ઉત્તમમાત્રસ્યાપિ હીનમા-
ત્રેણાપ્યુપમાનોપમેય જ્ઞાવો નયુક્તઃ॥કિંપુનઃ સર્વોત્તમસ્યાધમેન॥
એવંચ જિનવિંવસ્ય વશિષિપિશિતેનોપમાનોપમેયજ્ઞાવપ્રદર્શને
કવિતુર્મહાપાપપ્રસંગઃ ॥

અર્થ:—આ જગાએ તો સમસ્ત ત્રિલોકને વિષે મહા અતિ-
શયવંત એટલે સર્વોપરિ એવું જે જિન વિંવ તે તો સર્વ ઉપમા થકી

રહીત છે એટલે એવી કોઈ ત્રિજગતમાં વસ્તુ નથી જે જેની જિન વિંબને ઉપમા કરીએ એ હેતુ માટે અથવા ઉત્તમ વસ્તુની ઉપમા દેવાનું યોગ્યપણું છે એ હેતુ માટે તે બકિશ માંસ તો સર્વ થકી અત્યંત હીન છે એટલે અતિ નીચ છે માટે કેમ તેની સાથે ઉપમા સંજવે નજ સંજવે કેમજે ઉત્તમ માંત્ર જે વસ્તુ તેની પણ હીન માત્રની સંઘાથે ઉપમાન તથા ઉપમેય જાવ કરવો યુક્ત નથી તો સર્વોત્તમ જે જિન વિંબ તેની અધમ જે બકિશ માંસ તેની સાથે ઉપમા ઘટે જ ક્યાંથી ને વઢી એ પ્રકારની કવિતા કરનારને પણ જિન વિંબને બકિશ માંસ તે બેની ઉપમાન ઉપમેય જાવ દેખામે ઢલે મહા પાપનો પ્રસંગ થાય છે એટલે એમ કહ્યાથી કવિને મોટું પાપ બંધાય છે.

ટીકા:—કિંચ કાવ્યાલંકારમાર્ગે ચંદ્રાલૈ રિવયુષ્માન્નિઃ
સાહસં પરમં કૃતમિત્યાદિન્યાયેન હીનોત્તમસ્યોપમાનકરણે કવે-
ર્મહાકાવ્યાકૌશલદોષાન્નિધાનાત્તત્સર્વથા નાયમુપમાનોપમેય-
જાવો ઘટાં પ્રાંચતીતિ ॥

અર્થ:—વઢી શું તો કાવ્ય તથા અલંકાર તેના મારગને વિષે કોઈક પુરુષે સારા પુરુષના માટે એમ કવિતા કરી જે ચંદ્રાલની પેઠે તમોએ મોટું સાહસ કર્મ કર્યું તે કવિતા જેમ દોષવંત છે એ ન્યાયે કરીને અધમની ઉપમા ઉત્તમ પુરુષને કરે સતે કવિને મહા કાવ્ય-નું જે મહાપણપણું તેમાં દોષ છે એમ કહ્યું છે માટે તે મત્સ્ય જા-લવાના કાંટાનું માંસ તેની ઉપમા જિનવિંબને આપવી તે સર્વ પ્રકારે એ ઉપમાન ઉપમેય જાવ ઘટતો નથી સર્વથા અઘટિત છે.

टीकाः—तत्र ॥ लोकाकर्षणेन स्वनिर्वाहहेतौ लिंगिपरिग्रही-
तस्य जिनविंवस्योत्तमस्याप्यसदुपाधिवशात् दुःपरिवारपरि-
वृतराजादेरिव वाञ्छितफलासाधकत्वा ह्यनीनताध्यारोपेणोप-
मानेन साम्यापादनादुपमानोपमेयत्वावोपपत्तेः ॥

अर्थः—हवे उत्तरकार कहे ठे जे जे तुं कहुं बुं ते तेम नथी
केम जे लोकनुं आकर्षण करवा माटे तथा पोताना निर्वाहने काजे
जे लिंगधारीए ग्रहण कर्युं जे जिनविंव ते उत्तम ठे तो पण असत्
उपाधिना वशथी जेम राजादिक ठे ते मागे परिवार तेणे करीने
बींटी लीधो होय ते वाञ्छित फळ एटले इच्छित फळ तेनुं साधन
करी शकतो नथी तेम हीनपणानो आरोप करनार एवो मारे पण
ए बन्निशमांस स ए जिन विंवनुं समपणुं प्रतिपादन करवाथी
उपमान उपमेय जावनी सिद्धि थशे ए हेतु माटे.

अथ ननु तथापि नैतदुपमानं जिनविंवस्य संगच्छते ॥
अथ ननु अपि जिनविंवोद्देशेनैवंविधोपमानानुपलब्धत्वात् ॥

॥ त

वळी ते प्रतिवादी : करे ठे जे एसं ठे तो
उ ने एवी उपमा के कोइ
न वि देश री नथी.

अर्थः—

एटले सर्वे

तयाऽध्यवसिताना मुपमापेक्षयातिशयोक्त्याऽतिहीनतायाः प्रति-
पादनात् ॥

अर्थः—सिद्धांती कहे ठे जे जो तुं एम कहेतो होय तो ते न कहेवुं केम जे ते सिद्धांतमां पण एम उपमा देवा ठे ए हेतु माटे तेज कही देखामे ठे जे 'शीलेहमंखफलए' इत्यादिक आगम तेने विषे पोताना निर्वाह आदि कारणे कराव्यां एवां जे चैत्य आ-
दिक उपमेय वस्तु तेनी साथे अत्यंत पोतानुं समपणुं ठे ते देखाम-
वाने उपमान एवां ते अतिहीन मंखफलक तेने मनमां राखीने उपमानी
अपेक्षाए अध्यवसाय कर्यो ठे एटले निश्चय कर्यो ठे एटले चैत्यने
मंखफलकनी उपमा दीधी ठे तेनुं अतिशयोक्ति अलंकारे करीने
अतिहीनपणानुं प्रतिपादन कर्तुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—उपमायां ह्युजयोरपि स्वतंत्रतया पार्थक्येन प्रतीते
स्तुव्यतामात्रमवगम्यते ॥ अतिशयोक्तौ तु कमलमनंजसि कम-
लेचकुवलये इत्यादिवदेव नामसाम्यमुपमेयस्योपमानेन ॥
येन मंखफलकैः सर्वथात्मनैकात्म्यमापादितानि जिनबिंबानि
मंखफलकान्येव चैतानि लिंगिनिर्वाहहेतुचैत्यानि न तु जगव-
द्विंबानीति ॥

अर्थः—उपमा अलंकारने विषे उपमान जे चंद्रादिकने
उपमेय जे मुखादि ए बेनुं पण स्वतंत्रपणे जुडुं जुडुं जे आसन तेणे
करीने तुव्य मात्रपणुंज देखाय ठे ने अतिशयोक्ति अलंकारने विषे
तो स्थलकमल तथा जळकमळ ए बेने विषे जेम कमळ शब्द वप-

રાય છે ઇત્યાદિકની પેઠેજ ઉપમાનની સાથે ઉપમેયનું તુલ્યપણું છે જે હેતુ માટે મંચફલકની સંઘાથે એક રૂપપણાને પ્રતિપાદન કર્યો જે જિનધિંવ તેજ મંચફલકજ છે કેમ જે લિંગધારીએ નિર્વાહ કારણે કર્યા જે ચૈત્ય તે મંચફલકની પેઠે આજિવીકા હેતુ છે. માટે તે જનમવર્ધિવજ નથી એ તો પૂર્વે કહ્યું એવું બહિશમાંસજ છે.

ટીકા:—તથાચાતિશયોક્તિલક્ષણં ॥ નિર્ગીર્થ્યાધ્યવસાનંચ પ્રકૃતસ્યપરેણયદિત્યેવંચ કથં નાગમે એવંવિધોપમાનોપલંઙ્ગસંજ-વસ્તથાચ સિદ્ધાંતાનુસારેણોપમાનોપમેયજ્ઞાવં નિબદ્ધતઃ કવેઃ કથં પાપલેશોપિ ॥ કથં ચોક્તન્યાયેન સમાનગુણયોરુજયો સ્તજ્ઞાવં ગ્રન્થતઃ કવિતુઃ કાવ્યાનૈપુણદોષપ્રસંગોપીતિયુક્ત મુક્તં પ્રકરણકારેણ બહિશપિશિતવદિત્યુપમાનં પ્રકૃતજિન-વિંવસ્યેતિ ॥

અર્થ:—વઢી અતિશયોક્તિ અલંકારનું લક્ષણ છે જે વર્ણ્ય વસ્તુને શ્રોલવીને અવર્ણ્ય વસ્તુ એટલે પરવસ્તુ તેણે કરીને જે પ્રકૃતવસ્તુનો આરોપ કરવો તે. એ પ્રકારનો આગમને વિષે ઉપમાન વસ્તુને દેખવાનો કેમ સંજવ નથી એતો સંજવ છે માટે સિદ્ધાંતને અનુસારે ઉપમાન ઉપમેય જ્ઞાવને બાંધતો એવો જે કવિ તેને પાપનો લેશ પણ ક્યાંથીજ હોય ને વઢી પૂર્વે કહ્યો એવો જે ન્યાય તેણે કરીને સમાન છે ગુણ તે જેના એવો જે ઉપમાન જ્ઞાવને ઉપમેય જ્ઞાવ તેને બાંધતો એવો જે કવિ તેના કાવ્યમાં મહાપણપણાને વિષે દોષનો પ્રસંગ ક્યાંથીજ હોય માટે પ્રકરણના કર્તા પુરુષે જે કહ્યું છે તે યુક્તજ કહ્યું છે તે શું તો જે લિંગધારીએ ગ્રહણ કરેલાં

जिनबिंब तेने बरिशमांसनी उपमा दीधी ते ठीक कह्युं ठे.

टीका:—अत्रचापवित्रेण बरिशपिशितेनोपमानं लिंगि-
परिग्रहोतस्य जिनबिंबस्याऽत्यंतहेयताज्ञापनार्थं ॥ आगमेऽति-
हेयस्याधाकर्मादेर्गोमांसादिनैवोपमानोपमेयदर्शनादिति ॥ अ-
नेनचोपमानेनसिद्धांतानिहितमंखफलकोपमानसंवादिनालिंगि
परिग्रहीतजिनबिंबस्यौपाधिकमनायतनत्व मपिसूचितं ॥

अर्थ:—आ जगाए अपवित्र एवं जे बरिशमांस तेनी उपमा
लिंगधारीए ग्रहण कर्युं जे जिनबिंब तेने दीधी तेथी ए जिनबिंबनुं
अतिशय त्याग करवापणुं ठे एम जणाववाने अर्थे कह्युं ठे. आग-
मने विषे अतिशय त्याग करवा योग्य एवं जे आधाकर्मादिक तेने
गोमांस आदिकनी संघाथेज उपमेय पणुं देखाय ठे ए हेतु माटे ने
सिद्धांतने विषे मंखफलकनी जेम उपमा दीधी ठे तेम लिंगधारीए
ग्रहण कर्युं जे जिनबिंब तेने नृपाधिकी थयुं एवं जे अनायतनपणुं
तेनी पण सुचना करी एम जाणवुं.

टीका:—तथाहि ॥ बहुशस्तावदागमेयतीनां श्राद्धानां
चायतनसेवाऽनायतनपरिहारोपदेशः श्रूयते ॥ तत्रकिमिदमाय-
तनं किंवाऽनायतनमिति॥ तत्रप्रथमं प्रतिपद्निर्णयेनायतनस्वरूपं
सुगमंज्ञवतीत्यनायतनस्वरूप मुच्यते ॥

अर्थ:—घणीवार आगमने विषे साधुने तथा श्रावकने आ-
यतननुं सेवन करवुं ने अनायतननो त्याग करवो एवो उपदेश सां-

जलीए ठीए तेमां आ ते शूं आयनन ठे के अनायतन ठे एवो विचार
कहीए ठीए तेमां प्रथम प्रतिपक्षनो निर्णय करवो तेणे करीने आयतननुं
स्वरूप तो सुगम ठे माटे अनायतननुं स्वरूप कहीए ठीए.

टीका:—तथाह्यनायतन मस्थानं ज्ञानादिगुणानामिति सा-
मर्थ्याज्जम्यं ॥ अथवा ॥ ज्ञानाद्याऽऽयहानिजंननादनायतनं ॥

॥ यदुक्तं ॥

सावज्जमणाययणं ॥ असोहिणं कुशीलसंसग्गी ॥
एगछाहुंतिपया एएविवरीय आययणे ॥

अर्थ:—तेज कही देखामे ठे जे अनायतन एटले अस्थान
ते अस्थान कोनुं तो के ज्ञानादिक गुणनुं. एटले ज्ञानादिक
गुण जेमां स्थान करी रह्या नथी तेने अनायतन कहीए. ए प्रका-
रनो अर्थ सामर्थ्य अकीज प्राप्त थयो. अथवा ज्ञानादिगुणनो आय
एटले लान तेनी हानि करनार ए ठे माटे अनायतन कहीए. ते
वात शास्त्रमां कही ठे जे सावय जेमां ठे ते अनायतन जाणवुं तथा
ते अशुद्धपणानुं स्थान ठे ने तेमां कुशीलनो संबंध रह्यो ठे माटे ए
सर्व पद एक अर्थवाळां ठे केम जे एने सावय कहो अथवा अना-
यतन कहो अथवा अशुद्धिस्थान कहो अथवा कुशील संबंधी कहो
ने एयी जे विपरीत तेने आयतन कहीए.

टीका:—तच्चद्वेधा ॥ लौकिकलोकोत्तरिकजेदात् ॥ लौ-
किकमपि अव्यक्तावजेदाद्विधा ॥ तत्र अव्यतो लौकिकमनाय-

तनंहरसदनादि ज्ञावतोवेश्यादयः जिनप्रवचनबाह्यस्य यथासंख्यं
द्रव्यरूपस्याशुभज्ञावरूपस्य च सतोद्भयस्यापि यथासंज्ञवं संसर्ग
वंदनसेवनादिना सम्यग्दृशां ज्ञानादिविधातनिमित्तत्वात् ॥

अर्थः—ते अनायतन बे प्रकारनां एक तो लौकिकने बीजो
लोकोत्तर ए बे प्रकारना जेदे ठे. तेमां लौकिक पण द्रव्य तथा ज्ञाव
ए बे प्रकारे ठे तेमां द्रव्यथी जे लौकिक अनायतन ते तो शिव
मंदिर आदि जाणवुं. ने ज्ञावथी जे अनायतन ते तो वेश्यादिकनुं
घर जाणवुं. जे जिनना प्रवचनथी बाह्य अथुं ठे एटले सिद्धांतथी
विरुद्ध ठे ते द्रव्यरूपे तथा ज्ञावरूपे होय तो पण ए बेनुं संसर्ग,
वंदन तथा सेवनादि जे ते समकित दृष्टिवंत प्राणीनुना ज्ञानादिकने
विधातनुं निमित्त कारण ठे ए हेतु माटे ते अनायतन त्याग
करवा योग्य ठे.

टीकाः—दवे रुद्धां घरा अणाययण ज्ञावउं सुविहमेव ॥
लोश्यलोत्तरियं तद्वियं पुण लोश्यं इणमो ॥ खरिया तिरि-
क्खजोणी तात्तायरसमणमाहणसुसाणे वग्गुरियवाद्गुम्मिय-
हरिएसपुल्लिंदमच्छंथा ॥ लोकोत्तरिकमपि ज्ञावतोऽनायतनं
सुविहिताचारपरित्रिष्टा लिंगमात्रधारिणः शक्तिमंतोपि संयम
क्रियामणीयसीमप्यकुर्वाणाः यत्याज्ञासाः ॥ यदाह ॥ अहलो-
गुत्तरियं पुण अणाययण ज्ञावउं मुण्येयवं ॥ जे संजमजोगाणं
करिंति हाणिं समत्थावि ॥

अर्थः—लोकोत्तरिक जे ते पण ज्ञावथी अनायतन ए ठे जे

સુવિહિતના આચાર્યકી ઋષ્ટ થયેલા એવા ને કેવલ લિંગમાત્રને ધારણ કરતા ને શક્તિવંત છે તોપણ અતિશય થોમી પણ સંજમની ક્રિયાને કરતાં નથી એવા જે યતિના આજ્ઞાસરૂપ પુરુષ તે લોકોત્તરિકજ્ઞાવથી અનાયતન છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા:—તેષાંજૈન લિંગસ્થિતાનામશુન્નજ્ઞાવરૂપાણાંસતામાલાપવંદનાદેર્જાનાઘાયહાનિદેતુત્વાત્ ॥ તદુક્તં ॥ આલાવો સંવાસો વીસંજો સંથવો પસંગો વા ॥ હીણાયારેદિ સમ્મંસવજિણિં દેદિંપન્નિકુઠે ॥

અર્થ:—તે અશુન્ન જ્ઞાવરૂપ એવા ને જિન સંબંધી જે લિંગ એટલે ચિહ્ન તેને વિષે રહેલા એટલે લિંગધારીઉં તેમની સાથે જે ઘોલવું તથા વંદન કરવું इत्याદિકને પણ જ્ઞાનાદિના લાજની હાનીનું કારણપણું છે. એ હેતુ માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે પાસથ્યાદિકની સાથે ઘોલવું, તેમની સાથે નિવાસ કરવો, તેમનો વિશ્વાસ કરવો તથા તેમનો પરિચય કરવો. એટલે વસ્ત્રાદિક આપવું લેવું इत्याદિક વ્યવહાર તે સર્વનો જિનેશ્વરે નિષેધ કરેલો છે.

ટીકા:—અતએવ જિનશાસન સ્થિતાનામપિ તેષાં વંદનાદિકં નિવારિત માગમે ॥ યદાહ ॥ વંદણપૂયણસકારણાઈ સવં ન કપ્પણકાઝં ॥ લોગુત્તમલિંગીણવિકેસિંચેવંજઉંનણિયં ॥ પાસત્યોસન્નકુસીલનીયસંસત્તજણમદ્દાઠંદં ॥ નાઝણતંસુવિદિયાસવપ્પયત્તેણ યજ્ઞંતિ ॥

अर्थः—एत्र हेतु माटे जिनशासनने विषे रह्या एवा ते लिंगधारी पुरुषोनुं वंदनादिक जे ते पण शास्त्रमां निवारण कर्युं ते माटे ते शास्त्रमां आ प्रकारनुं वचन ठे जे.

टीकाः—अथ कथं निर्गुणत्वेपि पार्श्वस्थादीनां वंदनादि प्रतिषेधः ॥ लिंगमात्रस्यैव हि वंद्यत्वेनाच्युपगमात् ॥ तस्यच तेषामपि सद्भावात् ॥ लिंगग्रहणेन कथंचिदकार्यं चिकीर्षोरपि यतेर्जनापवादशंकया तत्र प्राप्तेवाप्रवृत्तेः ॥

अर्थः—हवे ते लिंगधारी प्रतिवादीज बोले ठे जे पासथ्या-दिक गुण रहित ठे तोपण तेमने वंदनादि करवानो केस निषेध करोवो केमजे वंदन करवुं तेमां तो केवळ लिंगमात्रनुंज अंगिकार करवापणुं ठे एटले मोटा पुरुषनो वेषमात्र देखीने नमस्कार करवो. पण कांइ गुण जोवा नहि. ने ते लिंगमात्रनुं धारण करवापणुं तो पासथ्यादिकमां ठे ने जो तेमणे लिंगधारण कर्युं हशे तो कोइ न करवानुं कार्य करवा इच्छशे तोपण ते यतिने लोकापवादनी शंकाये करीने तेमां प्रवृत्तिज प्रथमथी अशे नहि माटे ए प्रकारनो गुण ए वेषमां रह्यो ठे माटे ते वेषधारीने नमस्कार करवानो पण केस निषेध करोवो ए जाव ठे.

टीकाः—वेषग्रहणस्य 'धम्मंररकइ वेसो' इत्यादिनोपदेश-मात्रायामपि चारित्ररक्तत्वेन प्रतिपादनात् ॥ श्रेणिकादीना-मपि जिनप्रवचने प्रवादपारंपर्येण रजोहरणादिमात्रस्य वंदन श्रवणात् ॥

અર્થ:—વેષ ગ્રહણ કરવો તે પણ ચારિત્રની રક્ષા કરનાર છે કેમજે તે વાત ઉપદેશમાઝામાં પ્રતિપાદન કરી છે જે વેષ જે તે ચારિત્ર ધર્મની રક્ષા કરે છે इत्यादि વચન છે એ હેતુ માટે વઢી શ્રેણિકાદીક રાજાએ પણ રજોહરણ માત્ર દેખીને વંદન કર્યું છે એમ જિન શાસનને વિષે વૃદ્ધ પરંપરાએ સાંજઢીએ ઢીએ એ હેતુ માટે.

ટીકા:—કિંચ જવતુ સગુણસ્યૈવયતેર્વદનં તથાપિ સંપ્રતિ-
જિનગણધરાદિશાતિશયપુરુષવિરહે પ્રાણીના મંતરંગશુદ્ધા-
શુદ્ધાધ્યવસાયપરિજ્ઞાનાજ્ઞાવાન્નાસ્મદાદિજિ: સગુણનિર્ગુણમુ-
નિવિજ્ઞાગ: સમ્યગવસાતુંપાર્યતે ॥ તસ્માન્નેદાનીંતનજના-
નાંયતિગુણાગુણચિંતયા તદ્વંદનાદિકર્તુ મુચિતં કિંતર્હિ રજોહર-
ણાદિલિંગમાત્રદર્શનેતિ ॥

અર્થ:—વઢી તમે એમ કહેતા હો જે ગુણ સહિત જે યતિ છે તેનુંજ વંદન હો તો પણ આ કાઢમાં જિન તથા ગણધર-इत्यादિક અતિશયવંત જે પુરુષ તેનો વિરહ થયે સતે પ્રાણીના અંતરંગના જે શુદ્ધ અથવા અશુદ્ધ એવા જે અધ્યવસાય તેનું આપણને જ્ઞાન નથી માટે આ મુનિ ગુણ સહિત છે ને આ મુનિ ગુણ રહિત છે એવા વિજ્ઞાગ કરી યથાર્થ જાણવાને આપણા જેવા કોઈ પુરુષ સમર્થ થતા નથી. માટે આ કાઢના લોકને મુનિના ગુણ તથા અવગુણ તે વેનો વિચાર ઢોઢી દેને તે મુનિને વંદનાદિક કરવું ઘટે છે તો રજોહરણ માત્ર લિંગને દેખીને વંદન કરવું તેમાં તો શું કહેવું એ તો વંદન કરવુંજ.

ટીકા:—યદુક્તં ॥

केवलमणोहिचन्द्रसदसनवपुर्वीहिं विरहिण् इहिं ॥
 सुद्धमसुद्धं चरणं ॥ को जाणइ कस्स जावंवा ॥
 (तथा) सुविहियडुविहियंवा नाहं जाणामहंखुडउमत्थो ॥
 लिंगंतुपूययामी तिगरण सुद्धेण जावेणंति ॥

टीकाः—अत्रोच्यते ॥ यत्तावदुक्तं लिंगमात्रस्यैव वंद्यत्वा-
 दिति तदयुक्तं ॥ संयमब्रह्मचर्यादिगुणानामेव यत्पुनर्बंगिणांबंध-
 त्वेनागमेऽभिधानान्नतुलिंगस्य ॥

यदुक्तं ॥

वंदामि तवं तह संजमंचखंतीयबंजचेरंच ॥
 जं जीवाण नहिंसा जंच नियत्ता गिहावासा ॥

अर्थः—आ जमाए सुविहित समाधान करे ठे जे तमोए
 कह्युं जे लिंग मात्र देखीनेज वंदन करवुं ते अयुक्त ठे. केमजे यतिने
 विषे रह्या एवा संजम तथा ब्रह्मचर्य इत्यादिक गुणनुंज शास्त्रमां वंदन
 करवुं कह्युं ठे पण लिंग मात्रनुं वंदन करवुं कह्युं नथी जे माटे ते
 वात शास्त्रमां कही ठे जे तमारा गुण जे तप, संयम, द्वांति,
 ब्रह्मचर्य, जीवनी अहिंसा, तथा अनियत गृहवास एटले एक
 ठेकाणे नियमाये न रहेवुं इत्यादि ते गुणने हुं नमस्कार करुं हुं.

टीकाः—लिंगमात्रस्यतु वंद्यत्वे निह्वानानामपिवंदनीयत्वा-
 पत्तेः ॥ लिंगमात्रदर्शनस्य तत्राप्यविशेषात् ॥

यदुक्तं ॥

जइते लिंगपमाणं वंदाही निहए तुमं सव्वे ॥

एए अवंदमाणस्स लिंगमत्रि अप्पमाणं ते ॥

अर्थः—जो लिंगमात्र वंदनीक होय तो निहवने पण वंदनीकपणानी प्राप्ति थाय केमजे लिंग मात्रनुं देखवुं ते तो निहव पुरुषने विषे पण ठे ए हेतु माटे ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे जो वंदनपणाने विषे लिंग मात्र प्रमाणभूत होय तो सर्व निहवने पण वंदन करवानी प्राप्ति थाय पण निहवतो अवंदनीक ठे माटे लिंग पण अप्रमाणिक ठे.

टीकाः—अथ निह्वानां संघवाद्यतया प्रकाशितत्वेनागमे तद्धंदनप्रतिषेधान्नतद्विधीयते ॥ पार्श्वस्थानांतु तत्त्वेनाप्रकाशितत्वात्तद्विधास्यतइतिचेन्न ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी आशंका करे ठे जे निहवतो संघथकी बाहिर करेला प्रसिद्ध ठे माटे तेमनुं वंदन शास्त्रमां निषेध कर्तुं ठे माटे तेमने वंदन नथी करता ने पासथ्या तो निहवपणे प्रसिद्ध प्रकाश्या नथी माटे तेमने वंदन करवुं जोइए. त्यारे सिद्धांति कहे ठे जो तमे एम कहेता होतो ते न कहेवुं.

टीकाः—तत्तथानुदघाटितानामपि सर्वाकृत्यविधायिनां निःशंकतया गृहस्थवंत्सकलपापारंजप्रवृत्त्या प्रवचनोद्वाहकारिणां यत्याज्ञासानां रंगांगणवर्तिदर्शनविम्वनार्थपरिकल्पितयतिनेपथ्यधारिशैलूपादिवह्मंदननिवारणात् ॥

अर्थः—केम जे ते सिद्धांतमां निहवपणे उघासा कही। देखाक्या नथी तो पण सर्व न करवानां कार्यने करता एवा ने निः-
शंकपणे गृहस्थनी पेठे समस्त पापना आरंजने विषे प्रवृत्ति करे
ठे माटे प्रवचनना उड्वाह करनाराने जेम रंगसरूपना आंगणामां ए-
टले नाटक करवाना स्थानकमां रहेलो ने जैन दर्शननी विरुंबना
करवाने अर्थे यतिनो वेष कटपीने रह्यो एवो जे वेषधारी नट तेनी
पेठे केवळ यतिना आज्ञास मात्र जणाता जे ते पासथ्या लिंगधारी।
पुरुषो तेमना वंदननो निषेध ठे.

टीकाः—यदाह ॥ जह वेलंबगलिंगं जाणंतस्स नमओहवइ
दोसो ॥ निरुंधसत्ति नाऊणवंदमाणेधुवंदोसो ॥ यदप्युपदेशमा-
लावचनावष्टंजेन वेषग्रहणस्यधर्मरक्षकत्वेन समर्थनं तदप्य
संबद्धाजिधानं ॥ यदिहिकस्यापिमहात्मनः कदाचित्कर्मोदयाद-
कृत्यं विधित्सोरपि वेषग्रहणादिलज्जया तदविधानं तदा कि-
मायातमिदानींतनरुद्ध्या निस्त्रिंशत्वेनाऽसमंजसवृत्त्या व्याप्ति-
यभाणाना मक्षिपद्मनिमेषमात्रेणापिलोकापवादमगणयतां
लिंगिनां वेषग्रहणस्य ॥

अर्थः—वळी जे उपदेश माळाना वचननुं आलंबन करीने
वेष ग्रहण करवो ते धर्मनी रक्षा करनार ठे एम जे प्रतिपादन कर्युं
ते पण संबंध विनानुं कहुं ठे एटले ते ग्रंथनो संबंध जाण्या विना
ए तारुं प्रतिपादन खोदुं ठे. केम जे ए ग्रंथनो संबंध तो आ प्रका-
रनो ठे जे कोइ मोटा पुरुषने क्यारेक कर्मना उदयथी न करवानुं
काम करवानी इच्छा उत्पन्न थइ होय तोपण वेष ग्रहण करेलो ठे

माटे आम केम थाय इत्यादिक लज्जाए करीने ते अकार्य करी शके नहि. माटे आ प्रकरणमां तेमांनुं शुं आव्युं, कांइ पण न आव्युं. आतो निर्लजपणे जेम तेम मनमां आवे तेवां जूंमां आचरण करता एक आंखना निमेष मात्र पण लोकापवादने न गणता एवा लिंगधारी वेष विरुंवक तेने तो शुं कहेवुं.

टीका:—नहि ते वेषादिशंकयापिकथंचिदकार्या दंशमात्रेणापि निवर्त्तमाना उपलब्धंते तस्मात्सत्पुरुषविशेषविषयं तत्सूत्रं न सामान्यविषयमिति न तद्वद्वेन वेषग्रहणप्रामाण्यादधुनात नानां वेषमात्रभृतां वंदनं संगच्छत इति ॥

अर्थ:—केम जे ते लिंगधारी वेषादिकनी शंकाये करीने खगार मात्र पण न करवाना कार्य थकी कोइ प्रकारे पण निवृत्ति पामता देखाता नथी एतो न करवानां कार्य कर्या करे ठे ते हेतु माटे ए उपदेश माळानुं जे वचन ठे तेनो विषय तो कोइक सत्पुरुष ठे पण ए लिंगधारीजने ए वचननो संबंध लागतो नथी. केम जे ए सूत्रनो सामान्य विषय नथी जे तेनुं वळ दइने वेष ग्रहण करवाना प्रमाणपणा थकी आ काळना केवळ वेष मात्र धारण करनार यतिने वंदन करवानुं सिद्ध थाय माटे आ काळना वेष विरुंवक यतिने वंदन न करवुं एम सिद्धांत थयो. इतिज्ञाव ॥

टीका:—यदपि प्रवादपारंपार्येण श्रेणिकादेरजोहरणवन्दनान्निधानं तदप्यागमनिर्मूलस्य प्रवादपारपर्यस्या प्रामाण्यापगमेन निरस्तं ॥ नहि श्रेणिकनृपतिकथास्वागमेऽनेकधा वि-

सृतास्वपि क्वचिच्छुनःपुन्रसंयमितरजोहरणवंदनं श्रूयते प्रत्यु-
त क्षोन्ननिमित्तागतमुनिवेषगीर्वाणादिदर्शने तदवंदनमेवो-
पलभ्यत इति ॥

अर्थः—वळी जे लोक प्रवाद परंपराए करीने श्रेणीकादिक
राजाए रजोहरण देखी वंदन कर्तुं ठे एम जे तुं कहुं तुं ते पण
शास्त्र विरुद्ध निर्मूल ए लोक वातोनी परंपरा ते कांइ प्रमाण नथी
माटे ए तारुं कहेवुं जूतुं ठे शास्त्रमां अनेक प्रकारे श्रेणिक राजानी
कथा विस्तारवंत ठे तो पण कोइ जगाए कूतराना पूठनी पेठे जाव्युं
जे रजोहरण तेनुं वंदन संजळालुं नथी उलटुं एमज देखाय ठे
जे देवतादिक मुनि वेष धरीने क्षोन्न पमारुवा निमित्ते आख्या
तेमनुं वंदन न कर्तुं ए प्रकारे आगमने विषे प्रसिद्ध देखाय ठे.

टीकाः—यदप्यन्युपगमवादेन किंच नवत्वित्यादिना सां-
प्रतं सगुणनिर्गुण विज्ञागानवगमेन लिंगमात्रप्रणामप्रतिपादनं
तदप्यविदितजिनागमस्य तेवचः ॥ यतोशेषविशेषविषय- तथा
जिनादिव ह्यस्यै रिदानी मा नाम निश्चायि देहिनां मान
साध्यवसाय स्तथाप्याकारैंगितबाह्यक्रियादिन्निरंतरंगः प्राणि
परिणामः सामान्यतया तैरपि निश्चेतुं शक्यत एव॥तथैवदर्शनात्॥

अर्थः—वळी जो पण लौकिकवादनो अंगिकार करीने एम
कदाचित् वंदन होय, परंतु वर्तमानकाळमां सगुण निर्गुण विज्ञाग
जाण्या विना केवळ लिंगमात्र देखीने प्रणाम करवो एवुं जे प्रति-
पादन कर्तुं तेतो जिन परमात्माना आगमने न जाणतो एवो जे

તું તે તારું વચન છે કેમ જે જે હેતુ માટે જિન પરમાત્મા જેમ સમસ્ત જાવ જાણે છે તેમ ઠઘ્ઘસ્થ પુરુષ પણ આ કાઠમાં દેહધારીના મનના અધ્યવસાયને પણ આકાર તથા ચેષ્ટા ઇત્યાદિ વાહ્ય ક્રિયાદિ કારણે કરીને જાણી શકે છે. અંતરંગના પ્રાણધારીના પ્રણામ સામાન્યપણે પણ તે ઠઘ્ઘસ્થ નિશ્ચય કરવાને સમર્થ થાય છે કેમ જે અમે કશું એ પ્રકારે આજ પણ દેખાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ સુરૂપસુરૂપ ચરણં જહાન જાણંતિ ઝહિ નાણાઃ, આગારેહિ મણંપિહુતહ ઘનમત્યાવિ જાણંતિ ॥ અતએવ જગવતા જઙ્ગવાહુસ્વામિનાં સૌવિહિત્યં લક્ષ્યિતું વસતિવિહારા દિકા વાહ્યક્રિયા લક્ષણત્વેનોપન્યસ્તાઃ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે જેમ અવધિ, મનપર્યવજ્ઞાની, કેવલજ્ઞાની શુરૂચારિત્ર તથા અશુરૂ ચારિત્ર તેને જાણે છે તેમ ઠઘ્ઘસ્થ પણ આકારે કરીને મનના અધ્યવસાયને પણ નિશ્ચે જાણે છે. એજ કારણ માટે જગવાન જઙ્ગવાહુ સ્વામિએ સુવિહિતપણું ઝંઝાવાવવા સારું નિવાસ તથા વિહાર ઇત્યાદિક વાહ્ય ક્રિયારૂપ લક્ષણ સ્થાપન કર્યું છે એટલે સુવિહિતપણું વાહ્ય ક્રિયાથી ઝંઝાવાય છે કેમ જે નિવાસ કરવામાં ઇત્યાદિ ક્રિયા લક્ષણ દેખીને બુદ્ધિમાન પુરુષ એના અંતરના જાવની પરીક્ષા કરીને તે પુરુષને વિષે સુવિહિતપણું સત્ય જાણી લેવે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥

आलक्षणं विहारेणं ठाणाचंकमणेणय ॥

सक्का सुविहियानाजंजासावेणइएणय ॥

टीकाः—लोकेष्याकारेंगितादिजिरेव पार्थिवादीनामांतर
प्रसादादिज्ञावपरिच्छेदनविज्ञानुजीविप्रचृतीनां विज्ञप्त्यादि
प्रवृत्तिदर्शनात् ॥ एवमनज्युपगमेच जगद्व्यवहारोच्छेदप्रसंगात्
॥ किंच मानूदतिगूढाशयतया वकवृत्तीनां केषांचिच्छस्त्रसंस्थैर्मान
साध्यवसायावसायः ॥

अर्थः—लोकने विषे पण बाह्य आकार चेष्टादिके करी-
नेज राजा आदिकना अंतरनी प्रसन्नता आदिक जे ज्ञाव तेने जा-
णीने चतुर एवा जे सेवक आदिक पुरुषो तेमनी राजाने विज्ञप्ति
करवी एटले अरज करवी इत्यादिकनी प्रवृत्ति देखाय ठे एटले चतुर
सेवक बाह्य आकारथी राजानी अंतरनी खुशी वर्तिने कोइ काम-
काज कहेवुं होय ते कहे ठे. इत्यादि व्यवहार प्रत्यक्ष देखाय ठे ने
जो एम नहि मानो तो जगतना व्यवहारने उच्छेद थवानो प्रसंग
आवशे. ए हेतु माटे वळी केटलाक गूढ अज्ञिप्रायवाळा ठे ए हेतु
माटे बगलानी पेठे उपरथी सारी प्रवृत्ति देखाकता तेमना मननो
अध्यवसायनो निश्चय ठस्त्रस्थ पुरुषोवते कलनामां कदापि नहि
आवे तो पण बीजाना तो कलनामां आवशे माटे ते दांजिक पुरु-
षोना अज्ञिप्राय जाणवानो उपाय देखाके ठे.

टीकाः—तथा च तदनवसायात् क्रियतां तेषामंगारमर्द्धका
दिवद्दांजिकानामपिवंदनं ॥ येषांत्वाधुनिकन्यायेन प्रकटप्रति-

सेविना सतिवैशसकृत्या जवज्जिरप्यं तरंगजावो पलंजस्तेषां
तावदज्युपगम्यतामवंदनमिति ॥

अर्थः—जे ते प्रकारना दांजिक पुरुषोनो अंतरंग अध्यव-
सायनो निश्चय आकार चेष्टायी न थइ शके तो तेमनी परीक्षा क-
रीने. अंगारमर्दक आचार्यनी पेठे तेमनुं वंदन पण करो केमजे परीक्षा
करवाथी तेमनुं अवंदनीकपणुं जणाय माटे एटले वंदन न करवुं
एम ठरशे प्रगटपणे न करवानां हिंसक कार्यने करता एवा पुरुषोनो
दुष्ट अंतरंग जाव जाणीने तमो तेनुं वंदन निवारण करो.

टीकाः—ननु तथापिकृप्याद्यकरणेन गृहिज्य उत्तमत्वात्ते-
पांवद्यत्वं संगंस्यत इति चेन्न ॥ संप्रतिकेषांचित्तदुपलंजेपि ल-
ज्जनीयतया तदविवक्षयापि सिद्धांते गृह्यतिधर्मबाह्यत्वेन
गृहिज्योपि तेषां हीनत्वप्रतिपादनात् ॥

अर्थः—हवे आशंका करीने कहे ठे जे गृहस्थ खेतीवारी
आदिक करे ठेने आ लिंगधारी करतो नथी ते माटे ते गृहस्थ थकी
उत्तम ठे माटे तेमने वंदन करवुं घटित ठे एम जो लुं कहेतो होय
तो ते न कहेवुं केम जे आ काळमां केटलाकनुं तो गृहस्थ जेवुंज
आचरण देखीए ठीए. तो पण ए वात लज्जा पाम्या जेवी ठे माटे
ते कहेवानी इच्छा नथी पण सिद्धांतमां ते पुरुषने उन्नयत्रष्ट कह्यो
ठे एटले गृहस्थ धर्मथी तथा यति धर्मथी त्रष्ट कह्यो ठे माटे ए
पुरुष गृहस्थथी पण हीन ठे एटले नीच ठे ए पुरुषनी अपेक्षाए
गृहस्थ सारो एम प्रतिपादन कर्तुं ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥

कोसिंपिसंजयाणं केहिंपि गुणेहि सावगा अहिगा ॥
जम्हा ते देसजई, इयरे पुण उज्जयओ जठा ॥

अर्थ—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे केटलाक सं-
जति करतां केटलाक गुणे करीने श्रावक अधिक ठे. जे माटे ते
श्रावक देशथी यति ठे ने ए लिंगधारी तो उज्जयथी एटले श्रावक
तथा साधु ए बे प्रकारना धर्मथी त्रष्ट थयो माटे.

टीकाः—नन्वेवंयदि सर्वथा पार्श्वस्थादीनां वंदननिषेधस्तर्हि
कथं “कालम्मिसंकिलिष्ठे” इत्यादिना पार्श्वस्थादि पंचकान्यतरेण
संवासः ॥ तथा वायाएनमुक्कारो इत्यादिना सुविहितानामपि
तद्वाग्नमस्काराद्युपदेशश्च सिद्धांतेश्रूयते इति चेत्तन्न ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी आशंका करी पूढे ठे जे जो एम स-
र्वथा पासस्थाने वांदवानो निषेध होय तो ‘कालम्मि’ इत्यादि
शास्त्र वचने करीने पासस्थादिक पांच मध्ये सुजते एक पुरुष साथे
मुनिने निवास करवो कह्यो ठे वळी ‘वायाए नमुक्कारो’ इत्यादि
शास्त्र वचने करीने सुविहितने पण ते पुरुषोने वाणीथी नमस्कारा-
दिक करवानो उपदेश सिद्धांतमां सांजळीए ठीए ते केम घटे हवे
सुविहित मुनि एनो उत्तर आपे ठे जे एम तमारे न बोखवुं.

टीकाः—सदोषादपि पार्श्वस्थादिसंवासान्महादोषमेका-

कित्वंयतीनामित्येकाकित्वात्यंतनिषेधपर्यवसायित्वेनकालम्मिसं-
किलिष्ठे इत्याद्यागमस्यापवादिकसंवासान्निधायकस्यापि सर्वदा
तद्वंदनाप्रसाधकत्वात् ॥

अर्थः—कम जे दोष सहित एवो पण पासथ्यादिकनो
सहवास ते करतां पण जे एकाकि यतिने रहेबुं ए महा दोष ठे माटे
एकाकी रहेवाना निषेधने प्रतिपादन करनार जे कालम्मि इत्यादि
आगम ते अपवाद मार्गे तेनो सहवास करवानुं कहे ठे तो पण
निरंतर तेमनी वंदना प्रमुख करवानुं प्रतिपादन नथी करतुं.

टीकाः—तथा वायाए नमोकारो इत्यादिरपि म्लेच्छाद्युपप्ल-
वात्पार्श्वस्थाद्यनाकीर्णक्षेत्रेषु स्थित्यज्ञावे तदाकीर्णेषु क्षेत्रे
सुविहितैः समागत्य तद्वंदनाद्यनुवृत्त्यापि स्वसंयमक्रियाविधा-
तव्या ॥ अन्यथा तावन्मात्रतदनुवृत्त्य करणे तेन्यस्तेषांबहुला-
घवापत्ते रित्यादिहेतुजिः क्षेत्रकालाद्यपेक्षया तत्रैव अग्नीयादा-
इन्नेखित्तेअन्नत्यष्टिश्चज्जावंमि इत्यादिना विशेषविषयत्व
समर्थनात् ॥

अर्थः—बळी वाणीए नमस्कार करवो इत्यादि वचन ठे
पण म्लेच्छादिकना उपद्रवथी पासथ्यानी जग्याविना बीजे रहे-
वानो जोग न होय तो ते पासथ्या सहित स्थानने विषे पण सुवि-
हित पुरुषोए जवुं ने तेनी वंदनादिकनी अनुवृत्तिए करीने पण
पोनानी संयम क्रिया करवी ने जो एटवुं पण न करे तो ते पास-

अथानी घणी लघुता थाय इत्यादि कारणे करीने क्षेत्रकाळ आदि-
कनी अपेक्षाए वंदन करवानुं ठे केम जे तेज शास्त्रने विषे.

टीका:—ननु तथापि यथाऽर्हद्विंबानामर्हद्गुणबंध्यत्वेऽपि
तद्गुणाध्यारोपेण वंदनं बांञ्चितफलावहं ॥ तद्वत्पाश्चस्थादीनां यति
गुणशून्यत्वेऽपि लिंगसाम्येन तदारोपात् तथा घटिष्यत इति चेन्न ॥

अर्थ:—प्रतिवादी लिंगधारी आशंका करे ठे जे तमो एम
कहो ठो तो पण जेम अरिहंतनी प्रतिमामां अरिहंतना गुण नथी
तो पण ते गुणनो आरोप करीने जे वंदन करवुं ते बांञ्चित फळने
आपनार थाय ठे तेम पासथ्यामां मुनिना गुण नथी तो मुनिना
जेवुं लिंगधारण करे ठे माटे मुनिना गुणनो आरोप करीने तेनुं वंदन
करवुं घटशे. हवे सुविहित कहे ठे जे एम जो तुं कहेतो होय तो
तेनो उत्तर आपीए ठीए.

टीका:—अर्हद्विंबेषु ह्यनुपयोगरूपत्वाद्यथा गुणानामज्ञा-
वस्तथा दोषाणामपि ॥ तथा चोज्ञयस्याप्यज्ञावाद्युक्तं तेषु सतो
विद्यमानार्हद्गुणानध्यात्ममध्यारोप्य फलार्थिनां वंदनं ॥ पाश्च-
स्थादीनां तु प्रत्यक्षलक्ष्यमाणनिखिलदोषकलापानां सर्वथा
मुनिगुणोज्झितत्वेन लिंगसाम्य्यात्तद्गुणारोपेण तद्विधीयमानं
कथंकारं घटामाटीकेत ॥

अर्थ:—जे अरिहंतना बिंबने विषे तो उपयोग रुपपणुं नथी

એ હેતુ માટે જેમ ગુણનો અજાવ છે તેમ દોષનો પણ અજાવ છે. એ પ્રકારે ગુણદોષ બે એ નથી. માટે તે પ્રતિમાનું વંદન કરવું તે તો યુક્ત છે. કેમ જે તે અરિહંતને વિષે વિદ્યમાન એવા જે ગુણ તેનું આત્માને વિષે આરોપણ કરીને ફળના અર્થી પુરુષોને વંદન કરવું ઘટીત છે પણ પાસથ્યાદિક તો પ્રત્યક્ષ જણાતા સકલ દોષના સમૂહરૂપ છે, ને સર્વથા મુનિગુણવદ્દે રહિત છે, માટે કેવલ લિંગના સમાનપણાથી તેમના વિષે મુનિના ગુણનું આરોપણ કરવું તે કેમ ઘટે ! નજ ઘટે.

ટીકા:—કોદ્યનુન્મત્તઃ પીતિમચાકચક્યાદિસાધર્મ્યાત્કાં-
ચનગુણાનારોપ્યારકૂટં કનકમૂલ્યેન ક્રીણીયાત્ ॥ તદુક્તં ॥
નાજ્ઞાદતે મુનિગુણાનધિરોપ્ય લિંગસારુપ્યતઃ પરિચરત્યવકી-
ર્ણતોન્યઃ ॥ ક્રીણાતિરુક્મમિતિતદ્ગુણરોપણાત્કો રીતિં સુવર્ણ-
તુલયેતર ઝન્મદિષ્ણોઃ

અર્થ:—પીતલનો પીલો ચકચકાટ દેખીને કેવલ પીલા ગુણથીજ સુવર્ણના ગુણનું આરોપણ કરીને સોનાનું મૂલ આપીને પીતલને કોણ રાહ્યો પુરુષ, વેચાતું લે? કોઈ ન લે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે તે વચન જે, સરખા વેપથી લિંગધારીમાં મુનિના ગુણનો આરોપ કરીને અજ્ઞાની, વિના વીજો કોણ પુરુષ તેની સેવા કરે એતો અજ્ઞાનીજ કરે જેમ પીતલને વિષે સોનાના ગુણનો આરોપ કરીને સોનાના મૂલવદ્દે પીતલને મહા મૂર્ખ વિના વીજા કોણ લે તેમ લિંગ-ધારીમાં મુનિના ગુણનો આરોપ કરી વંદન કોણ કરે, જે મૂર્ખ હોય તે કરે.

टीकाः—तस्माद्यत्किंचिदेतदपीति ॥ तस्मान्नलिंगमात्रं सुविहितानां वंदनगोचरः किंतु गुणः नचलिंगमात्रस्याव्यवत्वेद्धि-जादिवदपवादेनापितेषांवंदनान्निधानं सिद्धांते न संगृह्यत इति वाच्यं, तेषां मनुद्धाटितत्वेन लिंगमात्रसाधर्म्यादपवादेन तदु-पपत्ते रिति ॥

अर्थः—ते हेतु माटे सुविहितनुं कांश्च लिंग मात्र पण वंदनीक ठे. एम नथी त्यारे शुं वंदनीक ठे ? तो सुविहितना गुण ठे तेज वंदनीक ठे.

टीकाः—ननुमानूवन्पार्श्वस्थादयः क्रियाहीनत्वाद्धंदनी-याः ॥ येतुगन्धेबहुयतिसंकुलत्वात्स्वमत्या पिंकाशुद्ध्यादिदोष संज्ञावनया ततो निर्गत्य स्वातंत्र्येण दुष्करक्रियां कुर्वतिते संयम क्रियातत्परत्वाद्धंद्यान्नविष्यंतीतिवेत् न ॥ तेषामपि सुगुरुसंप्रदा-याज्ञावात् सम्यगागमार्थापरिज्ञानेनविपर्यस्तमतितयोत्सूत्रज्ञा-षित्वात् ॥ कुग्रहाद्दुष्करक्रियाकरणेव्युत्सर्गापवादक्षेत्रकालादि विषयविज्ञानवबोधेन प्रवचनमात्रिन्यकारित्वाच्चयतित्व निषेधात् ॥

अर्थः—प्रतिवादी बोले ठे जे पासथ्यादिक क्रियाहीन ठे माटे वंदनीक न थार पण जेना गहने विषे घणा यतिथी संकुल-पणुं थयुं ठे. ए हेतु माटे पिंरुनी अशुद्धि आदिक दोषनी संज्ञावना करीने ते जगामांथीनीकळीने स्वतंत्रपणे दुष्कर क्रियाने करे ठे. ते संयम क्रियाने विषे तत्पर ठे ए हेतु मापे वंदनीय थशे

હવે સુવિહિત બોલે છે જે એમ તમારે ન બોલવું કેમ જે સારા ગુરુના સંપ્રદાયનો અજ્ઞાવ છે એ હેતુ માટે સમ્યક્ શાસ્ત્રના અર્થનું પરિજ્ઞાન નથી માટે એની અવળી બુદ્ધિ થઈ છે માટે ઉત્સૂત્રજાણીપણું એને રહ્યું છે એ હેતુ માટે, ને વળી કદાગ્રહથી ડુઃકર ક્રિયા કરે છે તો પણ ઉત્સર્ગ, તથા અપવાદ ક્ષેત્રકાલ ઇત્યાદિક સર્વધિ વિજ્ઞાગનો એને વોધ નથી માટે પ્રવચનને મલિન કરનાર છે એટલે જિનશાસનના કલંકરૂપ છે, ને જે એ પ્રકારનો પુરુષ છે, તેને વિષે યતિપણાનો નિ-
વેધ છે. એ હેતુ માટે તે વંદનીક નથી.

ટીકા:—તથા ચાવંદનીયત્વાત્તદ્વહુમાનવિધાયિનાં ચૌ-
ત્પથાનુમોદનેન ડુર્ગતિપાતપ્રતિપાદનાત્ ॥ યદાહ ॥ જેન તહ
વિવજ્ઞાથ્યા સમ્મં ગુરુલાઘવં અયાણંતા । સગ્ગાઠાકિરિયરયાં પવ-
યણંસિસાવહાં સુદ્ધા ॥ પાયં અન્નિન્નગંઠી તમાન તહ ડુક્કરંપિ કુર્વ-
તા ॥ વજ્ઞવ નંતે સાદ્ સ્વંધાંહરણેણ વિન્નેયા ॥ તેસિં વહુમાણેણ
ઉમ્મગ્ગણુમોયણા અણિઠ્ઠફલા ॥ તહ્મા તિથ્થંયરાણાઠિંસુ
જુત્તુથ્ય વહુમાણો

અર્થ:—વળી એ લિંગધારીને અવંદનીક છે એ હેતુ માટે તેમનું
વહુમાન કરનાર પુરુષોને પણ ઉન્માર્ગની અનુમોદના કરવી તેણે
કરીને તેમનું ડુર્ગતિમાં પરવાપણાનું શાસ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કર્યું છે. તે
શાસ્ત્રનું વચન એ છે જે

ટીકા:—તસ્માદ્ ગુણવતામેવ વંદનં શ્રેયો નલિંગક્રિયા-
માત્રધારિણામિતિ ॥ તથા પૂર્વવાદજ્ઞાતગુણદોષોપિયતિઃ પર્યુ-

पासनीयः प्रथमयावत्परिशीलनेन तस्याद्यापिदोषोपलंभो न
भवति ॥ तदुपलंभेत्तु सोऽपिदूरतो ब्रजनीयः ॥

अर्थः—माटे गुणवाननुं वंदन करवुं एज ठीक ठे. पण के-
वल लिंगक्रिया मात्रने धारण करनारनुं वंदन करवुं ए ठीक नथी.
तेमज प्रथमथी जेना गुणदोष जाण्या नथी एवा पण यतिनी उपा-
सना करवी. पठी तेनो परिचय करते करते आज सुधी पण दोष
दीठामां न आवे तो तेनी उपासना कर्या करवी ने जो दोष दीठामां
आवे तो तेनो पण दूर थकीज त्याग करवो.

टीकाः—॥ यदाह ॥ अमुणियगुणदोसं पासिउं साहुवेसं,
पढमसुखजावालेहसुस्संजयं च ॥ पुणबकुसकुसीलुत्तिवमुस्सु-
त्तज्जासिं ? विसविसहरसंसग्गिंव उज्जेह तुज्जेति ॥ अथ पा-
सथ्यादिवंदने क्रोदोषोयेनैवं सिद्धांतप्रतिषेध इतिचेत् अयशः
कर्मबंधादि रितिब्रूमः

॥ तदुक्तं ॥

पासत्थाईं वंदमाणस्स नेय किन्तीन निज्जारा होइ ॥
कायकिल्लेसं एमेव कुणइतहकम्मबंधं च ॥

अर्थः—हवे पासत्थादिकने वंदन करवामां शो दोष ठे. जेणे
करीने ए प्रकारे सिद्धांतमां निषेध ठे. एम जो तुं कहेतो होय तो
तेनो उत्तर कहीए ठीए जे तेथी अयश मळे तथा कर्मबंध थाय
इत्यादि दोष पासत्थाने वंदवामां रक्षा ठे ते शास्त्रमां कथुं ठे जे

टीकाः—ननु जवत्त्वसदाचारगुरूणां वंदनादयशः कर्म-
बंधस्तुकुतस्त्यस्तत्कारणसंक्लेशाद्यज्ञावादिति चेत् न ॥ तद्धंदने
तदसत्क्रियानुमोदनेनाऽन्येषामपि बहूनां तद्विषयबहुमानोत्पा-
दनात्कर्मबंधोपपत्तेः ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे असत् आचरण क-
रनारमां मोटा एवा जे पुरुष तेमनुं वंदन करवाथी, अथवा
असत् आचरण करनार एवा जे गुरु तेमनुं वंदन करवाथी अपयश
थाय परंतु कर्म बंध तो क्यांथी थाय कर्म जे ते कर्म बंधनां का-
रण एवां जे संक्लेश आदिक तेनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे. हवे
सुविहित एनो उत्तर आपे ठे जे, एम तमारे न बोलवुं केम जे
एवा असत् पुरुषनुं वंदन करे तो तेनी असत्क्रियानी अनुमोदना
थाय तेणे करीने बीजा घणाक पुरुषो ते असत् पुरुषनुं बहु मान
करे तेथी एने कर्म बंधनी उत्पत्ति थाय ठे. ए माटे तेनुं वंदन
न करवुं.

टीकाः—॥यदाह॥किश्कंमंचपसंसा, सुहसीलजणंमिकम्म
बंधाय॥जेजे पमांयठाणा तेते उववूहियाहोंति ॥ किंच तैः साद्धं
संवासमात्रस्यापियथाक्रममसेव्यतागर्हितत्वापत्त्यादृष्टांतान्यां
सिद्धांतिसुविहितानां निषेधप्रतिपादनात् ॥ यदुक्तं ॥ असुइ-
छाणे पनिया चंपगमालानकीरईसीसे ॥ पासत्थाइठाणिसुवद्ध
माणतहअपुज्जा ॥ पक्कणकुले वसंतो सजणीपारोवि गरहिउ होइ
॥ उयगरहियासुविहिया, मज्जि वसंता कुसीदाणं ॥

અર્થ—વઢી તે લિંગધારીન સંગાથે નિવાસ માત્રનો પણ સિદ્ધાંતને વિષે બે દૃષ્ટાંતે કરીને નિષેધ કર્યો છે. એ વાત શાસ્ત્રને વિષે કહી છે જે અનુક્રમે અસેવવાપણું તથા નિંદિતપણું પ્રાપ્ત થાય માટે ॥

ટીકા:— ॥ પ્રદેષસ્તુતેષ્વપિનર્ત્તવ્યસ્તસ્યદુર્ગતિનિબંધનત્વેનાત્રિધાનાત્ ॥ કિંત્વહોકથમમીમૂઢાન્નવકોટિદ્ધરાપમપ્યેતજ્ઞિનમતમાણિક્યમાસાદ્ય મુધાહારયંતીતિ તત્સ્વરૂપંસાનુકંપંવિજ્ઞાવયન્નિર્વિવેકિન્નિરુપેક્ષૈવ તેષુવિધેયા.

અર્થ:—ને દેષતો તેમને વિષે પણ ન કરવો કેમજે તે દેષતો દુર્ગતિનું કારણ છે એમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે એ હેતુ માટે. ત્યારે શું કરવું ? તો, અહો આ મૂઢ પુરુષો કોટાકોટિ જન્મથી પણ દુઃખે પ્રાપ્ત થઈવું જે જિનમત રૂપ માણિક્ય રત્ન તેને ફોગટ હારે છે. એ પ્રકારે તે લિંગધારીનનું સ્વરૂપ અનુકંપા સહિત જાવના કરતા એવા વિવેકી પુરુષોએ તેમની ઉપેક્ષા કરવી.

ટીકા:— ॥યદુક્તં ॥ ઇયરેસુવિયપર્જસો, નોકાયવ્વોન્નવઠિર્ણસો ॥ નવરં વિવજ્ઞાણિજ્ઞો, વિહિણા સંધમ્મનિરણમિતિ ॥ તદેવં પાર્શ્વસ્થાદિ વંદનસ્ય સુવિહિતાનાં જ્ઞાનાદિહાનિનિમિત્તત્વાદ્યવસિતમેતદ્દીનાચારાયતયોઽનાયતનમિતિ ॥

અર્થ:—સુવિદિતને પાસથ્યાદિકનું વંદન કરવાથી જ્ઞાનાદિ

गुणनी हानि थाय ठे माटे हीन आचारवाळा यतियो अनायतन ठे एम निश्चय कर्यो ठे.

टीकाः—अधुनायतनं विचार्यते ॥ तत्रायतनं स्थानं गुणानामितीहापिगम्यं अथवा आयस्यतननान्निरुक्तविधिना यतनं ॥ वंदनादिना ज्ञानादिलाज्जविस्तारकारणमित्यर्थः ॥ तदपिद्विधा ॥ द्रव्यज्ञावज्ञेदात्तत्रद्रव्यतो जिनजवन मनिश्चाकृतं विधिचैत्यमायतनं ॥

अर्थः—हवे आयतननो विचार करीए ठीए. त्यां आयतन एटले गुणनुं स्थान एम अही जाणवुं अथवा “आय” जे लाज तेनुं “तन” कहेतां विस्तार करनार माटे आयतन ए प्रकारनो शब्द निरुक्त विधि थकी सिद्ध थयो. एटले मोटा पुरुषना वचनथी सिद्ध थयो. वंदनादिके करीने ज्ञानादि लाजना विस्तारनुं कारण ठे, एटलो अर्थ जाणवो. ते आयतन पण वे प्रकारना द्रव्य तथा ज्ञाव ए वे ज्ञेदथी तेमां द्रव्यथी जिन जवन अनिश्चाकृत एवं जिनजवन तथा विधि चैत्य ते आयतन जाणवुं.

टीकाः—द्रव्यरूपस्य सतस्तस्य सिद्धांतोक्तविधिप्रवर्त्तनेन जव्यानां ज्ञानादिवृद्धिहेतुत्वात् ॥ अथ कोसौविधिर्यत्प्रवृत्त्यातत् विधि चैत्य मित्युच्यते ॥ तत्र निर्माणे विधिः प्रथममेव किंचिदजिहितः ॥ संप्रति निर्माणिते तस्मिन् प्रतिष्ठापितेच स एवदिग्मात्रमजिधीयते ॥ यदुक्तं श्रीप्रकरणकारैरेव स्थानांतरे विधिचैत्यविधिं प्रदर्शयद्भिः

અર્થ:—કેમ જે દ્રવ્ય સ્વરૂપ જે જિનજીવન તે સિદ્ધાંતમાં કહેલા વિધિયે કરીને થાણું હોય તો તેણે કરીને જ્ઞાનાદિકની વૃદ્ધિનું હેતુપણું થાય છે. માટે હવે આ શંકા કરી સમાધાન કરે છે જે એ કીયો વિધિ ? જેની પ્રવર્તિયે કરીને તે ચૈત્ય વિધિચૈત્ય કહેવાય છે ? તો ત્યાં કહીએ ઢીએ જે તે ચૈત્ય નીપજાવવાને વિષે વિધિ જૈ તે પ્રથમથીજ કાંઈક કહ્યો છે. હવે તે ચૈત્ય નીપજે ઠતે તથા તેમાં પ્રતિષ્ઠા કરે ઠતે તેજ દિશ માત્ર આ પ્રકરણના કરનાર પુરુષે બીજા કોઈ ગ્રંથાત્તરરૂપી સ્થાનમાં વિધિચૈત્યનો વિધિ દેખાવતાં આ કાવ્ય કહ્યું છે જે.

ટીકા:—અત્રોત્સૂત્રજનનક્રમોનચનચ સનાત્રં રજન્યાં સદા, સાંધૂનાં મમતાશ્રયોનચનચસ્ત્રીણાં પ્રવેશો નિશિ ॥ જાતિજ્ઞાતિ કદાગ્રહોનચ નચ શ્રાદ્ધેષુ તાંબૂલ મિત્યાજ્ઞાત્રેયમનિશ્રિતે વિધિ-કૃતે શ્રી જૈનચૈત્યાલયે ॥ ૬૬ નચ્છુ નિષેધઃ કસ્યચિદ્દંદનાદૌ, શ્રુતવિધિબહુમાની ત્વત્રસર્વોઽધિકારી ॥ ત્રિચતુરજનદૃષ્ટ્યા-ચાત્ર ચૈત્યાર્થવૃદ્ધિ વ્યયવિનિમયરક્ષાચૈત્યકૃત્યાદિ કાર્ય ॥ વ્યાખ્યા ॥ અત્રેતિ વિધિચૈત્યે નત્સૂત્રજનાનામુત્સૂત્રજાષિણાં યત્યાદીનાં ક્રમો વ્યાખ્યાનં નંદ્યાદિકરણાધિકારો નાસ્તિ કિં-તદુત્સૂત્રમિતિચેત્ ઉચ્યતે.

અર્થ:—આ વિધિ ચૈત્યને વિષે, નત્સૂત્ર જાણક એવા જે લિંગધારી યતિ આદિક તેમનો “વ્યાખ્યાનતથાનંદિ” इत्यादिक કરવાનો અધિકાર નથી. માટે તે નત્સૂત્ર કેમ થયું એમ જોતું કહેતો હોય તો તે ઉત્તર કહીએ ઢીએ.

टीकाः—स्वमतिकद्विपत मागमोत्तीर्णतद्विसंवादि चानुष्ठानं ॥ यदाह ॥ उस्सूत्तमणुवइठं सच्चंदविगप्पियं अणणुवाइत्ति ॥ कथं पुनरेतदुत्सूत्रं जिनसदने जायते इति चेत् उच्यते ॥

अर्थः—पोतानी बुद्धिये कदपेखुं अने आगमथी रहित एवुं जे ते विसंवादि अनुष्ठान ते आगम विरुद्ध क्रिया ठे. ते शास्त्रमां कहुं ठे जे ए प्रकारनुं उत्सूत्र जिन मंदिरने विषे केम थाय ? एम जो तुं कहेतो होय तो तेनो उत्तर कहीए ठीए.

टीकाः—गृहिणा स्ववित्तेन देववित्तेन वा ज्ञाटकादि हेतुकदेवद्रव्यवृद्धये यद्देवनिमित्तं स्थावरादिनिष्पादनं ॥ तथा महार्घानेहसिविक्रयेण बहुदेवद्रविणोत्पादनाय गृहिणा यद्देवधनेन समर्धधान्यसंग्रहणं ॥

अर्थः—जे गृहस्थोए पोताना धनवस्त्रे अथवा देव द्रव्ये करीने ज्ञातुं आदिक ठे कारण जेनुं एवुं देव द्रव्यनी वृद्धिने अर्थे जे देव निमित्त स्थावरादिकनुं नीपजावुं एटले देव द्रव्यने वधारवाने देवद्रव्ये करीने जगाओ वंधावो ज्ञातां लेवां. तेम वळी सोंघासने विषे वेचीने बहु द्रव्यनी उत्पत्ति करवा अर्थे गृहस्थ लोकोए जे देव धनवस्त्रे सोंघासमा धान्यनो संग्रह करवो ते.

टीकाः—तथा यद्देवहेतवे कूपवाटिकाक्षेत्रादिविधानं ॥ तथा शुल्कशालादिपुत्तांरुमुद्रिय राज्यग्राह्यज्ञागाधिककरोत्पा-

દનાદુત્પન્નેન દ્રવિણેનયદ્ગૃહિણાદેવપૂજનવિધાનમિત્યમેવમા-
દીયુત્સૂત્રપદાનિ યતિદેશનયાદેવગૃહેऽપિ સંજવંતિ ॥

અર્થ:-વઢી જે દેવને કારણે કુવા વાવ ઇત્યાદિક તથા ખેતર
ઇત્યાદિનું કરવું તથા કોઈ વસ્તુની ઢાળ લેવાની જાલાને વિષે રાજા
કર લેઢે તેમાં કોઈ પ્રકારનો જાગ રાખીને અધિક કર વધારવાથી
ઉત્પન્ન કરેલું જે દ્રવ્ય તેણે કરીને જે ગૃહસ્થને દેવ પૂજા કરવી તે
સર્વે એ પ્રકારનાં ઉત્સૂત્ર પદ ઢે તે યતિનો દેશનાએ કરીને દેવમંદિ-
રમાં પણ સંજવે ઢે એટલે આય ઢે.

યદુક્તં ॥ ઉત્સુત્તંપુણદ્વયં યાવરપાઓગકૂવકરણાર્દિ ॥ ઉપ્પ-
યગકર ઉપ્પાયણાર્દિ ધમ્માહિગારંમિ ॥ અત્ર ચાદિશબ્દાન્નિશિ-
વલિનદ્યાદિગ્રહઃ ॥ તત્ર સ્થાવરાદિનિર્માપણાદીનાં ષટ્કાયાદિરંજા-
સંયત વાસાદિના મહાસાવધત્વેન દેવનિમિત્તં સિદ્ધાતે નિવા-
રિતત્વાદુત્સૂત્રં ॥

જે માટે એ વાત જાણમાં કહી ઢે જે આ જગાએ આદિ શ-
બ્દથી રાત્રિયે નાંદ માંઘ્રો તથા બઝિદાન દેવું ઇત્યાદિકનો પણ
સંગ્રહ કરવો. તેમાં જે જગાઝં બંધાવત્રો તેમાં ઠકાય આદિકનો આ-
રંજ રહ્યો ઢે. તથા અસંજતિનો નિવાસ થાય ઇત્યાદિ કારણત્રમે મહા-
સાવધયણે દેવ નિમિત્ત કરાવવાનું સિદ્ધાંતમાં નિવારણ કર્યું ઢે એ
હેતુ માટે ઉત્સૂત્ર ઢે.

ટીકા:-એતાન્યંતરેણાપિ ચ જતિતત્ત્વિઃ સ્વદ્રવ્યવ્યયેન જ

ગવત્સપર્યાપર્યાપણાત્ ॥ ઉદ્ભૂતકકરોત્પાદનસ્ય ચ વ્યવહારિણા-
મત્યંતાપ્રીતિજનનાહુત્સૂત્રત્વં ॥ પરાપ્રીતિમાત્રસ્યાપિ જૈનમતે-
જગવચ્છ્રીમહાવીરોદાહરણેન વહુધા નિષેધાત્ ॥

અર્થ:-એટલાં વાનાં કર્યા વિના પણ ચક્તિવંત પુરુષો પોતાના
ઉપનો સ્વર્ચ કરીને જગવત્ પૂજા કરવા સમર્થ થાય છે. એ હેતુ
માટે નવો કર ઉત્પન્ન કરવો તેણે કરીને વેપારી લોકોને અત્યંત અ-
પ્રીતિ ઉત્પન્ન કરવાપણું એમાં રહ્યું છે માટે એ ઉત્સૂત્ર છે, કેમ જે જૈન
મતમાં પરને અપ્રીતિ માત્રનું પણ જે ઉપજાવવું તેનો મહાવીર સ્વા-
મિના દષ્ટાંતે વહુધા નિષેધ છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:-યદુક્તં ॥ ધર્મતથ્યમુક્તિણં સવસ્તાપત્તિયં ન કા-
યવં ॥ ઇય સંજમોવિ સેઝેશ્ચય ચયવં નદાહરણં ॥ સોતાવસા-
સમાનતેસિંઅપ્પત્તિયં મુણેજ્ઞણં ॥ પરમં અવોહિવીયં તઝે ગઝે હંત-
કાલેવિ ॥

ટીકા:-નિશિ વલિનંદ્યાદિકસ્યચોત્સૂત્રત્વં પ્રાગેવજ્ઞાવિતં ॥
તથાવૈવમાયુસૂત્રજ્ઞાપિણાં તત્ર વ્યારુયાનાયધિકારેણ્યાવેદુ-
ત્સૂત્રજ્ઞાપિસંતાનં યાંવજ્ઞિનગૃહંચતદ્દેશનયા તત્ર પ્રવર્તમાનાનાં
સંતાનક્રમેણ પ્રજાયમાનાનાંચશ્રાદ્ધાનાંજવકૂપ પ્રપાતપ્રસંગં ઇતિ ॥

અર્થ:-રાત્રિએ વલિદાન આપવું તથા નાંચ માંરવી इत्यादि-
કર્તું જે ઉત્સૂત્રપણું તેનો પ્રથમ દેખામયું છે. વલી इत्याદિક ઉત્સૂત્ર

जापण करनारनुं ते स्थानमां व्याख्यान आदिक करवानो अधिकार
थाय तेणे करीने जेटलो उत्सूत्रजापिनो संतान ठे ते तथा जेटलां
जिन मंदिर ते सर्व जगामां तेनी देशनाए करीने प्रवर्तैला लोको
तेमने तथा तेना अनुक्रमे तेमना शिष्यो प्रवर्ते तेमने तथा श्राव-
कने ए सर्वेने संसाररूप कूवामां परुवानो प्रसंग थशे.

टीकाः—अतएव कथंचिदगत्यातडुपाश्रयेगतानां सुविहि-
तानांमात्रूत्तदेशनाकर्णनात्संशयादिना सत्पथविप्रतिपतिरिति
तदनाकर्णनाय तत्प्रतिघातश्रवणस्थगनादयः प्रकाराः सि-
द्धांते प्रदर्शिताः ॥

अर्थः—ए हेतु माटे कोइ प्रकारना अवश्य काम वास्ते ते-
मना उपाश्रयमां गया जे सुविहित साधु तेमने तेमनी देशना सां-
जळवाथी संशयादिकवरे सन्मार्गनुं विरुद्धपणुं थाय ए हेतु माटे
ते देशना न संजळाय तेने अर्थे तेनी विघात करवो, कान ढांकी
देवा, कोइ शब्द काने न परुवा देवा इत्यादि प्रकार सिद्धातमां दे-
खामया ठे.

टीकाः—यदाह ॥ एमेव अहाण्डे परिहणणाज्जाण अज्जय-
णकत्रा ॥ ठाणविठनिसामे सुवणाहरणाय गहिण्णे ॥ तस्मा-
न्नविधिचैत्ये तेषांक्रम इति॥ तथा नच स्नात्रं रजन्यां सदा॥ प्रा-
गुदर्शित दोषसंदोहात् सदेति सर्वकाल मित्यर्थः ॥
तेन कदाचित्कस्य श्रीमहावीरमोक्षकद्वयाणकस्नात्रस्याप्याधु-

નિકરુઢયા રાત્રૌ કૈશ્વિદ્ધિધિયમાનસ્ય નિષેધો જ્ઞાપિતઃ ॥ એતેન
પ્રતિષ્ઠાયા આપ રાત્રૌ નિષેધઃ સૂચિતઃ તસ્યાઃ સ્નાત્રપુરઃ સરત્વાત્ ॥

અર્થ:-તે હેતુ માટે ચૈત્યમાં તે લોકોનો પગજ નથી ઇટલે
પ્રવેશ નથી એ પ્રકારનું વિધિકૃત શ્રીજિનનું ચૈત્ય છે એમ સંબંધ
છે. વળી રાત્રિએ સ્નાત્ર કરવું તેના દોષનો સમૂહ તો પૂર્વે દેખામ્યો
છે તેમાં “ સદા ” શબ્દનો “ સર્વે કાલમાં ” એમ અર્થ કરવો તેણે
કરીને કોઈક વખત શ્રી મહાવીર સ્વામીનું મોક્ષ કલ્યાણક સંબંધિ
સ્નાત્ર આ કાલની રૂઢીએ કેટલાક રાત્રિયે કરે છે તેનો પણ નિષેધ
જણાવ્યો ઇટલે દેખામ્યો. એણે કરીને રાત્રિયે પ્રતિષ્ઠા કરવી તેનો
પણ નિષેધ સૂચવ્યો ઇટલે દેખામ્યો કેમજે તે પ્રતિષ્ઠા પણ પ્રથમ
સ્નાત્ર કર્યા પછી થાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—તથા સાધૂનાં મમતામદીય મેતજ્જિનગૃહપ્રતિ-
માદિક મિત્યાદિકાનાસ્તિ ॥ ગૃહસ્થસ્યૈવ તન્નિર્માપણચિંતા-
દાવધિકારાત્તથાચ કથં જિનગૃહાદેર્યતિ મમકાર વિષયતા ॥
આશ્રયશ્ચ તેષાં નાસ્તિ ॥ પ્રાગુજ્જિહિતદોષકલાપાત્ ॥

અર્થ:—વળી જ્યાં સાધુને મમતા નથી ઇટલે આ જિન
મંદિર તથા પ્રતિમા इत्यादि હમારો છે इत्यादिरૂપ તે જ્યાં નથી કે:
મજે એ ચૈત્યાદિકનું નિપજાવવું તથા તેની ચિંતા કરવી इत्यादि-
કને વિષે ગૃહસ્થનોજ અધિકાર છે એ હેતુ માટે વળી જિનમંદિરની
મમતાનો અવકાશજ સાધુને ક્યાંથી હોય ને તે જિનમંદિરમાં રહે;

वानो आश्रय पण क्यांथी होय केमजे पूर्वे चैत्यवास करवामां दो-
षनो समूह कही आव्या ठीए माटे.

टीकाः—तथा स्त्रीणांप्रवेशोनिशिनास्ति ॥ अकाल चरि-
प्रदोषप्रसंगात् ॥ तदुक्तं ॥ अज्जाणसावियाण य अकालचारि-
त्त दोसजावाउ ॥ नुसरणंमि न गमणं दिवसत्तिजामे निसि-
कहंता ॥

अर्थः—तथा वळी ज्यां रात्रीए स्त्रीनो प्रवेश नथी ते वात
शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—लोकेपि कुलवधूनां यामिन्यां स्वगृहाद्वहिर्नि-
गच्छंतीनां महापवादजिधानात् ॥ तदुक्तं ॥ स्वगेहदेहर्षीं त्य-
क्तानिशि स्त्री यातिया बहिः ॥ ज्ञेयाकुलस्थिते लोपात्कुलटाकु-
लजापि सा ॥ दंरुनीतावपि कुलबालिकानां निशि स्वसंज्ञबहि-
र्निगमे दंरुप्रतिपादनाच्च ॥

अर्थः—लोकमां पण कुलवान स्त्रीनुने रात्रीए पोताना घ-
रथी बारणे नीकळवामां मोटो अपवाद थाय एम कथुं ठे माटे ते
शास्त्रनुं वचन जे पोताना घरनो उमरो मूकीने जे स्त्री रात्रीए बार-
णे निकळे ठे ते स्त्री कुलवान होय तो पण कुलमर्यादानो लोप कर-
वाथी कुलटा जाणवी. एटले व्यञ्जिचारिणी जाणवी वळी दंरु नी-
तिमां पण कुलवान स्त्री रात्रीए बारणे नीकळे तो तेनो दंरु करवो
इम प्रतिपादन कर्युं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—अतएव यतिवसत्यादौ योषितामेकाकिनीनां दि-
वसेष्यनेकावर्णशंकाकलंकानुपंगास्कंदितत्वेन प्रवेशस्य प्रति-
षेधः ॥ एवंच यदा लोकेपिरात्रौ स्त्रीणां गृहनिर्गमो विरुद्धस्त-
दाकावार्त्ता जिन शासने ॥ तस्मात्सर्वथा जिनवेशमनि निशा-
यां योषित्प्रवेशोऽनुचितत्वान्नास्तीति ॥

अर्थ—एज कारण माटे साधु आदिकना निवासमां एक-
ली स्त्री दिवसमां प्रवेश करे तो पण अनेक अवर्णवाद थाय, तथा
कोइने शंका पके. तथा कलंक आवे इत्यादि कारणथी ए पराज्वनुं
स्थान ठे माटे तेना प्रवेशनो निषेध कर्यो ठे ज्यारे एम लोकमां पण
रात्रिए स्त्रीउने घरथी बारणे नीकळवानो निषेध ठे तो जिन शास-
नमां निषेध होय तेनी तो वातज शी कहेवी. ते माटे सर्वथा जिन-
मंदिरमां रात्रिए स्त्रीउनो प्रवेश अघटित ठे ए हेतु माटे ते विधि
चैत्यमां नथी.

टीकाः—जातिज्ञातिकदाग्रहश्चनास्ति ॥ तत्र जातिकदा-
ग्रहएतज्जातीयाएव श्रावका अत्र जगवद् विवस्य दक्षिणादिशि-
स्नात्राधिकारिणोनान्यजातीया इत्यादिकः ॥ ज्ञातिकदाग्रह अ-
स्मान्निरस्मत्पूर्वजैर्वाकारितमिदं जिनमंदिरं ततोऽस्मत् सगोत्रा
एवात्रसर्वस्यामपि देववित्तसमुद्गकादिचिंतायामधिकारिणो-
नेतर इत्यादिकः ॥

अर्थः—वली ते विधिचैत्यने विषे जाति संबधी तथा जाति
संबधी कोइ जातनो कदाग्रह नथी तेमां जाति कदाग्रह तो ए बेजे

आ ज्ञातिनाज श्रावक आ जगाए जगवद् बिंब संबंधी दक्षिणादिक
स्नात्र करवामां अधिकारी ठे पण बीजी जातना अधिकारी नथी.
इत्यादि ज्ञाति कदाग्रह ए ठे जे असोए तथा अमारा वृद्धोए आ
जिनमंदिर कराव्युं ठे ते माटे अमारा गोत्रनाज आ सर्व देवद्वय
मांजनादिकनी चिंता करवामां अधिकारी ठे पण बीजा अधिकारी
नथी इत्यादि.

टीका:—सचविधिचैत्ये न संगतः सर्वेषामेव धार्मिकश्रा-
द्धानां गुणवतां तत्र सर्वाधिकारित्वाजिधानादन्यथा जात्यादिनि
श्रयाप्यनिश्राकृतत्वानुपपत्ते रिति ॥

अर्थ:—ए प्रकारनो जाति ज्ञाति संबंधि कदाग्रह विधि
चैत्यमां नथी, केम जे सर्व धर्मवंत, गुणवंत एवा श्रावकनोज
त्यां अधिकार ठे एम कह्युं ठे ने जो एम न होय तो ए विधिचै-
त्यने पण जात्यादिकनी निश्राए करीने अनिश्राकृतपणानी सिद्धि
न आय एटले ए विधिचैत्य अनिश्राकृत न कहेवाय.

टीका:—नच श्राद्धलोकस्य तांबूलजक्षणमस्ति ॥ जग-
वदाशातनापत्तेः ॥ तांबूलमिति च तंबोलपाणेत्यादि गाथो-
क्तानां पानजोनादीना मुपलक्षणं ॥ तथा ॥ गब्दिकाद्यासन
मध्याशातना विशेषत्वादुपलक्ष्यते ॥ इत्येवं प्रकारा आज्ञावि-
धिः ॥ अत्रैषा निश्चितेकस्यापि यत्यादेर्निश्रया अधोनतया
विनाकृते विधिकृते श्रुतोक्तविधि निष्पादिते श्रीजिनचैत्यालये
जित्तजनवत् इति ॥

અર્થ:—વઢી ત્યાં શ્રાવક લોકને તાંબૂલ ઝરૂણ નથી કેમ જે તેથી જગવંતની આશાતના થાય એ હેતુ માટે તાંબૂલ શબ્દે કરીને તંબોલ પાન इत्यादि ગાથામાં કહેલાં જે પાન તથા ઝોજન इत्यादિક પણ ઉપલક્ષણથી ગ્રહણ કરવાં. વઢી ગાદી આદિક આસન પણ કોઈ પ્રકારની આશાતનાનું કારણ છે માટે તેનો નિષેધ પણ ઉપલક્ષણથી જાણવો. એ પ્રકારની જે આજ્ઞા તે વિધિ છે. આ જગાએ એ આજ્ઞા કોઈ યતિની નિશ્રા વિના કરેલું જે વિધિચૈત્ય ઇટલે સિદ્ધાંતમાં કહેલા વિધિ પ્રમાણે નિષ્કાઠ્યું જે વિધિચૈત્ય તેને વિષે પૂર્વે કહ્યું તે ન હોય એમ સંબંધ છે.

ટીકા:—તથા इह नखलु नैवनिषेधो निवारणं कस्यापि वंदनपूजनादावुत्सूत्रजाषिणां तद्भक्तानां चापिवंदनादिकं विदधतां न निषेधः क्रियते ॥ શ્રદ્ધાન્નંગમાસ્તર્યાદિદોષા પ્રસંગાત્ ॥ શ્રુતવિધિબહુમાની સિદ્ધાંતક્રમાદરવાન્ તુ:પુનરર્થે અત્રસર્વોચ-તિ: શ્રાદ્ધો વા યથાક્રમં વ્યાખ્યાનાદૌ ચૈત્યચિંતાયાં ચાધિકારી યોગ્ય: સિદ્ધાંતવિધિવિધુરસ્ય સાધ્વાદેવ્યાખ્યાનાદૌ નતત્રાધિ-કાર इत्यर्थः ॥ ત્રિચતુરજનદૃષ્ટ્યાવિધિ પરશ્રાદ્ધત્રયચતુષ્ટય દશાંત્ર ચૈત્યદ્રવ્ય વૃદ્ધ્યાદિકં ચૈત્યચિંતનં કાર્ય વિધેયં નત્વે-કાકિના નિસ્પૃદ્ધેણાપિ ॥ લોકાપવાદાદિદોષાપત્તે રિતિ પ્રાસ-ંગિક વૃત્તદ્વયાર્થ: ॥

અર્થ:—વઢી આ જગાએ ઉત્સૂત્ર જાપકનું વંદન પૂજન આ-દિકને વિષે કોઈને પણ અમો નિષેધ નથી કરતા, ને વંદનાદિકને કરનાર એવા જે તે ઉત્સૂત્ર જાપકતા ઝત્ત લોકો તેમને પણ નિષેધ

नथी करता केम जे श्रद्धानो जंग तथा सत्सरनी उत्पत्ति इत्यादिक दोषनो प्रसंग आय ए हेतु माटे. वळी सिद्धांतना आदरवाळा जे सर्व यतिजन तथा श्रावक ते अनुक्रमे व्याख्यानादिकने विषे तथा चैत्य चिंताने विषे अधिकारी ठे एटले योग्य ठे. एटले सिद्धांतमां कहेला विभिनुं बहुमान करनार एवो जे यति ते व्याख्यान करवामां अधिकारी ठे तथा एवो जे श्रावक ते चैत्यनी चिंता करवामां अधिकारी ठे ने सिद्धांत विधिवरुं रहित एवो जे साधु आदिक ते व्याख्यान आदि करवामां अधिकारी नथी एटलो अर्थ ठे ने त्रण चार लोकनी दृष्टिए एटले विधिने विषे तत्पर एवा त्रण चार श्रावकनी दृष्टिए आ जगाए चैत्य द्रव्यनी वृद्धि आदिक चैत्यचिंता ते वारवा योग्य ठे पण एकाकी निस्पृह पुरुषने पण ए काम करवा योग्य नथी शायी के लोकापवाद आदिक दोषनी प्राप्ति आय ए हेतु माटे ए प्रकारे प्रसंगे आवेलां वे काव्य तेनो अर्थ आ प्रकारे करी देखारयो.

टीकाः—एवं चैवं विधः सिद्धांताजिहितो विधिर्यत्र वर्त्तते तद् विधिचैत्य अनिश्राकृतं द्रव्यतआयतनं चोच्यते इति ज्ञावतआयतनंतु ज्ञानादित्रय आजिष्णवः पंचविधाचारचारवः सुविहितसाधवः ॥ शुभनां वरुणाणां सतां वंशनादिनां नव्यानां ज्ञानादिलाज हेतुत्वात् ॥

अर्थः—ए प्रकारनो सिद्धांतमां कहेलो जे विधि ते जे जगाए वरते ठे ते विधिचैत्य अनिश्राकृत द्रव्यथो आयतन कहीए वीए. ने जाव थकी आयतननो ज्ञान दर्शन चारित्र ए त्रणवरुं शो-

જતા ને પાંચ પ્રકારના જે જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર, ચારિત્રાચાર, તપાચાર તથા વીર્યાચાર તેવમે શોજતા એવા જે સુવિદિત સાધુ તે ઠે કેમજે શુભ જ્ઞાવરૂપ એવા ને વંદનાદિક વમે જવ્ય જણાતા એવા જે સત્પુરુષ તેમને જ્ઞાનાદિ લાજ થવાનું કારણપણું પમા રહ્યું ઠે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ આયયણંપિ ય દુવિદંદત્ત્વે જાવેય હોઝ નાયત્રં ॥ દત્તંમિજિણહરાઈ જાવંમિ ય હોઝ તિવિદંતુ ॥

ટીકા:—નનુ જવત્ત્વેવં દ્રવ્યજાવન્નેદેના નાયતનસ્વરૂપં તથા-
પિ જિનજવનં ન ક્વચિદનાયતનમત્તિહિતં ॥ સત્યમનૌપાધિક-
મનાયતનાયતનયોઃ સ્વરૂપમિદમુદિતં ॥ ઔપાધિકં ત્વનાયતન-
સ્વરૂપ મેવં પ્રતિપાદિત માગમે ॥ યત્ર ગતાનાં જ્ઞાનાદિત્રયવ્યા-
ધાતો જવતિ તદ્વર્જયેન્મતિમાન્ ॥ અથ કગતાનાં તદ્વ્યાધાત
इतिचेमुच्यते ॥

અર્થ:—લિંગધારી આશંકા કરેઠે જે દ્રવ્યજાવ નેદે કરીને
એ પ્રકારે અનાયતનનું સ્વરૂપ હો, તો પણ કોઈ જગાએ જિનજવન અના-
યતન કહ્યું નથી ત્યારે સિદ્ધાંતી વોલે ઠે જે એ વાત સત્યઠે પણ ઉપા-
ધિ થકી થયુંજે અનાયતન ને આયતન એવેનું સ્વરૂપ આ પ્રકારનું ઠે
શાસ્ત્રને વિષે તેમાં ઉપાધિ અનાયતનના સ્વરૂપનું આ પ્રકારે પ્રતિ-
પાદન ઠે જે, જે જગાએ ગયેલા ને જ્ઞાનાદિ ત્રણનો વિધાત થાય તો
તે સ્થાનકનો બુદ્ધિમાન્ પુરુષોએ ત્યાગ કરવો. ને હવે તું જો પમ
કહેતો હોય જે ક્યાં ગયેલા ને જ્ઞાનાદિકનો વિધાત થાય પમ જો

तुं पूठतो होय तो तेनो उत्तर कहीए ढीए.

टीकाः—यत्र लिंगमात्रधारिणः साधवो वसन्ति यदाहु रोघ-
निर्युक्तौ श्रीजड्बाहुस्वामिपादाः ॥ नाणस्स दंसणस्सय च-
रणस्स य जत्थ होइ वाघाउ ॥ वजिज्जवज्जनीरू अणाययण वज्जउ
खिप्पं ॥ सुगमा ॥ नवरं यत्तेत्यायतने स्थाने देवगृहादौ ॥

अर्थः—जे जगाए लिंगमात्र धारण करनां साधु वसे ठे ते उ-
घनिर्युक्तिमां कह्युं ठे श्री जड्बाहु स्वामीए जे ज्ञान दर्शन चारित्रि जे
जगाए व्याघात एटले नाश थाय तो ते स्थानने अनायतन जाणी
तत्काल त्याग करवो ए प्रकारे ए गाथानो अर्थ सुगम ठे तेजां आ-
टहुं विशेष ठे जे यत्र शब्दवरे आटलो अर्थ ठे जे जे देवगृह आ-
दिक आयतन स्थानने विषे गये सते ज्ञानादिकनो विघात थाय
एम पद संबंध करवो.

टीकाः—नचा यतनशब्देना लयमात्रमेवोच्यते ॥ तद्देवगृह
मिति वाच्यं ॥ आयतनं देवानां ॥ तथा आययणंमि अज्जोगो-
इत्यज्जिधान कोशागमवचनाज्यां लोके लोकोत्तरे च सामान्य
विशेषाज्यां देवगृहस्या जिधानात् ॥

अर्थ—आयतन शब्दे करीने स्थानमात्र कहीए ढीए एम
जो कहेता होतो ते न कहेवुं केमजे आयतन शब्दे करीने देवमं-
दिर कहेवुं केमजे देवनुं जे स्थान तेने आयतन कहीए ते बात अ-
जिधान कोशमां कही ठे जे देवस्थानक तेने आयतन कहीए तथा
शास्त्रमां पण कह्युं ठे जे जेतो जोग न थाय ते स्थान आयतन क-

हीए. एम अजिधान कोश तथा आगम ए वेनुं वचन ठे ए हेतु माटे लोकमां तथा लोकोत्तरमां सामान्यथी तथा विशेषथी आयतन शब्द देवमंदिरना अर्थने कहेनार ठे.

टीकाः—अथ किं तदायतनं यत् ज्ञानादित्रयोपघातिनिमित्त्वा दानायतनं जवतीत्याह ॥ जत्थ साहम्मिया बहवे जिन्नचित्ता अणारिया मूलगुणप्पमिसेवी अणाययणं तं वियाणाहि ॥ साधर्मिका लिंगतः समान धर्माणो बहवो जिन्नवृत्ता त्रष्टाचारा अनार्या मूलगुणप्रतिसेविनो निर्दयतया प्राणातिपातादि प्रसक्ता यत्र ते निवसन्ति तदानायतनं ॥

अर्थः—हवे ते अनायतन ते शुं तो तेनो विचार लखे ठे जे ज्ञानादि त्रणनुं उपघातक ठे ते अनायतन कहीए एम शास्त्रमां कष्टुं ठे ते वचन जे जे जगाए साधर्मिक एटले लिंगथी समान धर्मवाळा घणाक जुदां जुदां आचरण करता त्रष्टाचारी अनार्य लोक मूलगुणप्रतिसेवी एटले निर्दय पणे प्राणातिपात आदिकने विषे आसक्त लोको जे जगाए वसे ठे ते अनायतन कहीए.

टीकाः—तथा जत्थ साहम्मिया बहवे जिन्नचित्ता अणारिया ॥ उत्तरगुणप्पमिसेवी अणाययणं तं वियाणाहि सुगमा ॥ नवरं उत्तर गुणप्रतिसेविनोऽशुश्रूषिन्नादियाहिणः ॥ तथा ॥ जत्थ साहम्मिया बहवे जिन्नचित्ता अणारिया ॥ लिंगवेस पक्खिन्ना अणाययणं तं वियाणाहि ॥ सुगमा ॥ नवरं लिंगवेपमात्रेण प्रतिवन्ना आच्छादिताः प्राकृत लोकेः सुविहितेज्योऽलक्ष्यमाण विशेषा इतियावत् ॥ इति बाह्यतः ॥ आचर्यंतरतः पुनर्मू-

सगुण प्रतिसेविनः उत्तर गुणप्रतिसेविनश्च यत्र तदनायतनमिति
गाथा त्रयार्थः ॥

अर्थः—जे जगाए लिंग धरवाथी सरखा धर्मवाळा घणा
रहेता होय ने तेम जुदा जुदा चित्तवाळा होय ने अनार्यने लिंग
तथा वेष ते बेवमे ढांकेला ज्यां ठे ते अनायतन क्षेत्र जाणवुं ए
गाथा सुगमं ठे माटे एनी टीका टीकाकारे नथी करी तेमां आटवुं
विशेष ठे जे लिंग तथा वेष तेणे करीनेज ढांकेला ठे एटले प्राकृत
लोकोए सुविहित मुनिथकी जुदा जाण्या नथी एटलो अर्थ. ए प्र-
कारे बाहेरथी तथा अंतरथी मूलगुण प्रतिसेवि ठे. तथा उत्तरगुण
प्रतिसेवि ठे ते जे जगाए रहेता होय ते अनायतन कहीए एम ए
त्रण गाथानो अर्थ ठे.

टीकाः—श्री हरिजडसूरिनि विवरणे प्रतिपादित इति ॥
अस्य चायमाशयः ॥ नहि रुद्रादिगृहव त्स्वरूपेण जिनजवन-
मनायतनं ॥ किंतू पाधिवशात् ॥ उपाधिश्च तत्र लिंगनिवासः ॥
अतएवोक्तं ॥ यत्र निवसंति तदनायतनमिति ॥ तथा च यदि ते
जिनजवने निवसंति तदा तन्निवासोपाधिकत्वाद् जवति जिन-
जवनस्या नायतनत्वं ॥

अर्थः—जे हरिजडसूरिए विवरण कर्युं ठे तेमां प्रतिपादन
कर्युं ठे तेनो अजिप्राय ए ठे जे शिवमंदिरनी पेठे स्वरूपे करीने
जिनजवन अनायतन नथी त्यारे शुं तो उपाधिना वशथी अनाय-
तन ठे ने तेमां उपाधि शो ठे तो लिंगधारीनो निवास ए रूप उपा-

ધિ છે એજ હેતુ માટે કહ્યું છે જે જગાએ લિંગધારી રહે છે તે અનાયતન કહીએ. વળી તે લિંગધારી જો જિનજીવનમાં રહે છે તો તે જિનજીવન પણ તેમના નિવાસરૂપી ઉપાધિથી અનાયતન થાય છે.

ટીકા:—ઉપાધ્યપરાધેન સ્વરૂપત આયતનસ્યાપિ તસ્યાના શ્રયણીયત્વાત્ ॥ દૃશ્યતેષો પાધિવૈગુણ્યા ડુપાધિમતઃ સગુણસ્યાપ્યજોગ્યત્વં ॥ યથા જુજંગસંગા ચંદનતરોરિતિ જીવત્યૌપાધિક મસ્યાનાયતનત્વમિતિ ॥ અતઃપ્ર જગવતા જડ્ઘવાહુસ્વામિના નાયતનસ્વરૂપવિચારાત્પરતઃ આયતનવિચાર પ્રક્રમે જાવાયતન સ્વરૂપં પ્રતિપિપાદયિષતા પ્રથમં જાવંમિ ઝહોઽતિ વિહંતુ ઇત્યનેન જ્ઞાનદર્શનચા રિત્રપવિત્રમુનિલક્ષણમનૌપાધિક જાવાયતન સ્વરૂપમજિધાય તન્નિવાસૌપાધિકત્વા ત્તદાશ્રયસ્યાપ્યાયતનત્વં ॥

અર્થ:—ઉપાધિ જે લિંગધારી તેમના અપરાધથી સ્વરૂપથી આયતન એવું પણ જિનજીવન તેના આશ્રયનું ન કરવાપણું છે એ હેતુ માટે એ જિનજીવન અનાયતન કહીએ. લોકમાં એવું દેખાય છે જે ઉપાધિના દોષથી ઉપાધિવાળો ગુણસહિત હોય તો પણ તેનું અજોગ્ય પણું જેમ સર્પના સંબંધથી ચંદનવૃક્ષનું છે તેમ માટે જિનમંદિરનું ઉપાધિથી અનાયતનપણું થયું છે. એજ કારણ માટે જડ્ઘવાહુ સ્વામીએ અનાયતનના સ્વરૂપનો વિચાર કર્યા પછી આયતનનો વિચાર આરંજ કરે સતે જાવઆયતનના સ્વરૂપને પ્રતિપાદન કરવાની ઇચ્છાએ શ્રવણં જાવંમિ ઇત્યાદિ ગાથાએ કરીને જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર એ ત્રણવક્રેષવિત્ર યથેચ્છા જે મુનિ તે છે લક્ષણ, જેનું ને લિંગધારીરૂપી ઉપાધિ જેમાં નથી

एवुं जाव आयतननुं स्वरूप कहोने ते मुनि निवासरूपी उपाधि जेमां
रह्यो ठे ते स्थानकने पण आयतन कह्यो ए एम कह्युं ठे ते वचन कहे ठे जे.

टीका:-जत्थ साहम्मिया बहुवे सीलवंता बहुस्सुया ॥
चरित्तायार संपन्ना आययणं तं वियाणाहि॥इत्यनेन प्रतिपादितं ॥
लिंगप्रवचनाज्यां साधर्मिकाः शिलादिभंतः साधवो यत्र निव-
सन्ति तदायसनमिति तत्र व्याख्यानान्तत्कस्यहेतोः तदुपाधि-
सन्निधाना दुपाधिमतस्तद्रूपता जवतीति ज्ञापनार्थ ॥

अर्थ:-जे जगाए साधर्मिक घणा रह्या होय ते केवा ठे
तो शीलवंत ठे तथा बहु श्रुत ठे तथा चारित्राचारवमे सहित ठे
एवुं जे स्थानक तेने आयतन ए प्रकारनुं जाणो. ए गाथावमे आय-
तननुं स्वरूप प्रतिपादन कर्तुं, पढी तेनुं व्याख्यान ए प्रकारनुं कर्तुं;
जे जे जगाए लिंग तथा प्रवचन ए बे वमे सरखा जणाता ने शीला-
दि गुणवाळा साधु जे जगाए रहेता होय ते आयतन कह्यो ए माटे
ए प्रकारना व्याख्यान करवानुं शुं कारण ठे तो ते लिंगधारी तथा
ते प्रकारना सुविहित मुनि ते बे रूप जे उपाधि तेना संबंध्यो स्था-
न पण ए बे प्रकारनुं थाय ठे एम जणाववा वास्ते ए प्रकारनुं जे
व्याख्यान कर्तुं जे ज्ञावार्थ: जे लिंगमात्र धारीना निवासथी जिन-
मंदिरादिक आयतन एटले आश्रय करवा योग्य एवां स्थानक पण
अनायतन थाय ठे एटले त्याग करवा योग्य थाय ठे ने सुविहितना
निवासथी स्थानक मात्र आयतन थाय ठे एटले जव्य प्राप्तिने
आश्रय करवा योग्य थाय ठे.

ધિ છે એજ હેતુ માટે કહ્યું છે જે જગાએ લિંગધારી રહે છે તે અનાયતન કહીએ. વળી તે લિંગધારી જો જિનજીવનમાં રહે છે તો તે જિનજીવન-પણ તેમના નિવાસરૂપી ઉપાધિથી અનાયતન થાય છે.

ટીકા:—ઉપાધ્યપરાધેન સ્વરૂપત આયતનસ્યાપિ તસ્યાના શ્રયણીયત્વાત્ ॥ દૃશ્યતેષો પાધિવૈગુણ્યા ડુપાધિમતઃ સગુણસ્યા-પ્યજ્જોગ્યત્વં ॥ ૬૬ ॥ યથા જુજંગસંગા ચંદનતરોરિતિ જીવત્યૌપાધિક સસ્યાનાયતનત્વમિતિ ॥ અતઃપ્રગવતા જદ્રવાહુસ્વામિના નાયતનસ્વરૂપવિચારાત્પરતઃ આયતનવિચાર પ્રક્રમે જાવાય તન સ્વરૂપં પ્રતિપિપાદયિષતા પ્રથમં જાવંમિ બહોઈતિ વિહંતુ ઇત્યનેન જ્ઞાનદર્શનચા રિત્રપવિત્રમુનિલક્ષણમનૌપાધિક જાવાયતન સ્વરૂપમન્નિધાય તન્નિવાસૌપાધિકત્વા ત્તદાશ્રયસ્યાપ્યાયતનત્વં ॥

અર્થ:—ઉપાધિ જે લિંગધારી તેમના અપરાધથી સ્વરૂપથી આયતન એવું પણ જિનજીવન તેના આશ્રયનું ન કરવાપણું છે એ હેતુ માટે એ જિનજીવન અનાયતન કહીએ લોકમાં એવું દેખાય છે જે ઉપાધિના દોષથી ઉપાધિવાળો ગુણસહિત હોય તોપણ તેનું અજોગ્ય પણું જેમ સર્પના સંબંધથી ચંદનવૃક્ષનું છે તેમ માટે જિનમંદિરનું ઉપાધિથી અનાયતનપણું થયું છે. એજ કારણ માટે જદ્રવાહુ સ્વામીએ અનાયતનના સ્વરૂપનો વિચાર કર્યા પછી આયતનનો વિચાર આરંજ કરે સતે જાવઆયતનના સ્વરૂપને પ્રતિપાદન કરવાની ઇચ્છાએ પ્રથમ જાવંમિ ઇત્યાદિ ગાથાએ કરીને જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર એ ત્રણવક્રેષવિત્ર થયેલા જે મુનિ તે છે લક્ષણ, જેનું ને લિંગધારીરૂપી ઉપાધિ જેમાં નથી.

एवं ज्ञाव आयतनं स्वरूप कहोने ते मुनि निवासरूपी उपाधि जेसां
रह्यो ते ते स्थानकने पण आयतन कह्यो ए एम कह्यो ते ते वचन कहे ते जे.

टीकाः—जत्थ साहस्मिया बहुवे शीलवंता बहुस्सुया ॥
चरित्तायार संपन्ना आययणं तं वियाणाहि॥इत्यनेन प्रतिपादितं ॥
लिंगप्रवचनाज्यां साधर्मिकाः शिलादिमंतः साधवो यत्र निव-
सन्ति तदायतनमिति तत्र व्याख्यानान्तत्कस्यहेतोः तदुपाधि-
सन्निधाना दुपाधिमतस्तद्रूपता भवतीति ज्ञापनार्थं ॥

अर्थः—जे जगाए साधर्मिक घणा रह्या होय ते केवा ते
तो शीलवंत ते तथा बहु श्रुत ते तथा चारित्राचारवमे सहित ते
एवं जे स्थानक तेने आयतन ए प्रकारनुं जाणो. ए गाथावमे आय-
तननुं स्वरूप प्रतिपादन कर्तुं, पढी तेनुं व्याख्यान ए प्रकारनुं कर्तुं;
जे जे जगाए लिंग तथा प्रवचन ए बे वमे सरखा जणाताने शीला-
दि गुणवाळा साधु जे जगाए रहेता होय ते आयतन कह्यो ए माटे
ए प्रकारना व्याख्यान करवानुं शुं कारण ते तो ते लिंगधारी तथा
ते प्रकारना सुविहित मुनि ते बे रूप जे उपाधि तेना संबन्धथी स्था-
न पण ए बे प्रकारनुं थाय ते एम जगाववा वास्ते ए प्रकारनुं जे
व्याख्यान कर्तुं जे ज्ञावार्थः जे लिंगमात्र धारीना निवासथी जिन-
मंदिरादिक आयतन एटले आश्रय करवा योग्य एवां स्थानक पण
अनायतन थाय ते एटले त्याग करवा योग्य थाय तेने सुविहितना
निवासथी स्थानक मात्र आयतन थाय ते एटले जव्य प्राप्तिने
आश्रय करवा योग्य थाय ते.

टीकाः—अतएव हरिचंद्रसूरिणा जिनजवनविधापन-
नूचागं निरूपयता तत्पंचाशके कुत्सितलोकाकीर्णपाटकांतनिर्मि-
ते जिनगृहे साधूना मुपपातेन चारित्रजंगप्रसंगा तत्र तद्विधाप-
नाज्ञावः प्रदर्शितः ॥

यदुक्तं ॥

अएएसंमि न बुद्धी कारवणे जिणहरस्स नय पूया ॥
साहूण मणणुवाउं किरिया नासोउ उववाए ॥

अर्थः—एज कारण माटे हरिचंद्रसूरिए जिनजवनने स्था-
पन करवा योग्य एवो पृथ्वीनो जाग तेनुं निरूपण करती वखत पं-
चाशक नामा ग्रंथने विषे कह्युं ठे जे निंदित एवा जे लोक तेणे
सहित एवो जे पागो तेमां निपजावेहुं जे जिनमंदिर तेने विषे सा-
धुनुं आगमन थाय तेणे करीने साधुना चारित्रनो जंग थवानो प्र-
संग आवे ते हेतु माटे ते पागाने विषे जिनमंदिर करवानो निषेध
देखाम्यो ठे.

टीकाः—नचै तावता तस्य ना नायतनत्वं ज्ञानादित्रयवि-
धातहेतुत्वस्य तद्वक्ष्यमाणस्य तत्राप्युपपद्यमानत्वात् ॥ तस्मात्सिद्ध
मुपाधिदोषा जिनजवनस्याप्यनायतनत्वं ज्ञानादित्रयविधात
हेतुत्वस्य तद्वक्ष्यमाणस्य तत्राप्युपपद्यमानत्वात् ॥ तस्मात्सिद्धमुपा-
धिदोषाजिनजवनस्याप्यनायतनत्वमिति ॥

अर्थः—वळी ए वात कही तेणे करीने ते जिनजवननुं अ-
नायतनपणुं न आव्युं एन नथी त्यारे शुं तो अनायतनपणुंज आ-
व्युं ठे केसजे अनायतननुं ए लक्षण ठे जे ज्ञानादि त्रयना विधातनुं

जे कारण होय ते अनायतन कहीए ते लक्षण तो ए जिन मंदि-
रमां पण आव्युं ए हेतु माटे उपाधिना दोषथी जिन जवननुं पण
अनायतनपणुं सिद्ध थाय ठे. इति.

टीका:—अनिश्रानिश्राकृतयो रन्येत रदेत दधिकृतं जिन-
जवनं जविष्यतीति चेन्न तद्वह्णानुपपत्तेः तद्वह्ण मंतरेण च
लक्ष्यस्य तत्तया व्यवस्थापयितु मशक्यत्वात् ॥

अर्थ:—प्रतिवादिने कहे ठे के तु एम कहे ठे जे अनिश्रा-
कृत तथा निश्राकृत ए बेमांनु एक आ जिनजवन पण हशे पण
एम तारे न कहेवुं केम जे ए बेनुं पण लक्षण आ जिनजवनमां
मळतुं नथी आवतुं. ने ते लक्षण मळया विना लक्ष्य वस्तुनी स्था
पना करवा समर्थ न थवाय ऐटले जे वस्तुमां वस्तुनुं लक्षण न होय
तेने ते प्रकारनी न कहेवाय लिंगधारीए निवास करेलुं जिनमंदिर
तेमां निश्राकृतनुं लक्षण पण मळतुं नथी आवतुं ने अनिश्राकृतनुं
पण लक्षण मळतुं नथी आवतुं.

टीका:—तथाहि ॥ नैतदनिश्राकृतं ॥ अत्रोत्सूत्रेत्यादिना
प्रागजिहितस्य तद्वह्णस्य विधिरोधसोऽत्र विवक्षितचैत्येऽनव-
रतं प्रवहता सर्वथा तद्विपरीतेनाऽविधिश्रोतसा समूलकाषं क-
षितत्वात् ॥

अर्थ—तेज कही देखामे ठे जे ए जिनजवन अनिश्राकृ-
त नथी केम जे अत्रोत्सूत्र इत्यादि पूर्वे कहुं जे विधि सहित करवा-

रूप अनिश्राकृतनुं लक्षण तेनुं आ चैत्यने विषे निरंतर वहन थतो ने सर्वथा लक्षणरहित जे अविधिनो प्रवाह तेणे करीने मूळमांथीज विधि लक्षणनुं जवापणुं ठे हे हेतु माटे.

टीका:—नाप्येतन्निश्राकृतं ॥ निश्राकृतं हि तदुच्यते ॥ यत्र देशकालविप्रकर्षादिना सुविहितगुरुशिक्षादिविरहा षैथि-
द्व्यातिशयेन देशतः पार्श्वस्थावसन्नादिज्ञाव मापन्नानां शुद्धप्ररू-
पकाणामपि सातलोलतया तथाविधंविधि मनुपदिशता मप्रवर्त्त-
यतां चचैत्याहहिर्निवासेपि तच्चिंतापराणां यतीनां निश्रा वर्त्तते॥

अर्थ:—वळी ए चैत्य निश्राकृत पण नथी केमजे निश्राकृत तो तेने कहीए के जे देश काळना विपरीतपणादिक कारणे करीने तथा सुविहित गुरूनी शिक्षा इत्यादिकनो जे विरह ते थकी जे अ-
तिशय शिथिलपणुं तेणे करीने तथा देशथकी पासथ्या, उसन्ना इत्यादिक जावने पामेला ने शुद्ध प्ररूपक ठे तो पण साता सुखने विषे लोलपी ठे; ए हेतु माटे ते प्रकारनो विधि मार्गने उपदेश न करता तथा न प्रवर्त्तावता ने चैत्यथी वारणे निवास करे ठे तो पण ते चैत्यनी चिंता करवामां तत्पर एवा जे यति तेनी निश्रा जे ज-
गाए वर्त्ते ठे ते ठे ते निश्राकृत कहीए.

टीका:—यत्रच श्राद्धानां श्रद्धावृद्धये सुविहितसूरयोपि कदाचिद्व्याख्यानं विदधति॥ उसन्नावि य तत्त्येवे त्यादि तथासरिं-
ति समोसरण मित्यादि प्राक्प्रतियादित वचनात् ॥ नचोक्त-
लक्षणमध्या त्प्रकृतचैत्ये किंचि दुपलज्यते.

अर्थः—जे जगाए श्रावकनी श्रद्धा वधवाने अर्थे सुविहित सूरि पण कदाचित् व्याख्यान करे ठे, ‘जसन्नावि’ इत्यादि वचन-वक्के ते वात प्रथम प्रतिपादन करी ठे ए हेतु माटे ए वात सांजळीने लिंगधारी शंका करे ठे जे आ कहुं जे लक्षण तेमांथी कांइ पण आ लिंगधारीए निवास करेला चैत्यमां आवे ठे? त्यारे सुविहित कहे ठे जे कांइ पण नथी आवतुं.

टीकाः—तथाहितत्र ॥ सर्वदां तर्निवसद्भिरेव पार्श्वस्थादिभिः सकलचिंताविधाना ब्रह्मानां चात्यंतकुदेशनावसितानां विधि-पथमात्सर्येण तदुत्साहायैव प्रत्यवस्थानाद दूरोत्सारित सुविहि-तानां तत्र व्याख्यानविधानं ॥ तथा च कथमेतन्निश्चाकृतं स्यात् ॥

अर्थः—तेज कही देखामे ठे जे निरंतर चैत्यमांज निवारु करता एवा जे पासस्थादिक ते चैत्य संबंधि कार्यने करे तेमनी अ-त्यंत कुदेशनावके वासित थयेला एटले कुदेशना रूप थयेला जे श्रावक तेनी मध्ये विधि मार्ग साथे मत्सर थकीज जाणेशुं एम वृद्धि पामतो जे अविधि मार्ग तेने प्रवर्ताववाने अर्थे रह्या होय ने शुं एवा जे ते लिंगधारी तेथी सुविहितनुं व्याख्यान दूर गयुं ते माटे ए केम निश्चाकृत चैत्य कहेवाय.

टीकाः—तस्मादनिश्चानिश्चाकृतव्यतिरिक्तं लिंगिज्जि रध्या-सितं तृतीयमेतदनायतनाजिधानं चैत्य मज्जुपगंतव्य मिति ॥ न-नु नित्यजक्तिकृतसाधर्मिकमंगलचैत्यजेदा चचतुर्विधं चैत्यं सि-द्धांति परिसंख्यायते ॥ जक्तिकृतस्य निश्चानिश्चाकृतजेदन के

विध्यात्पंचविधं वा ॥

अर्थः—ते हेतु माटे अनिश्राकृततथा निश्राकृत ए बेथी रहित
लिंगधारी ए निवास करेलुं त्रीजुं आ अनायत नाम चैत्य ठे एम जाणवुं.
त्यां आशंका करे ठे जे सिद्धांतमां नित्य चैत्य ज्ञातकृत चैत्य,
तथा साधर्मिक चैत्य तथा मंगल चैत्य एवा जेदथी चार प्रकारनां
चैत्य गणाव्यां ठे अथवा तेमां ज्ञातकृत चैत्य निश्राकृत, अनिश्रा-
कृत एवा जेदे करीने बे प्रकारनुं ठे तेथी पांच प्रकारनां चैत्य ठे.

टीकाः—न त्वनायतनाख्यस्य पंचमस्य षष्ठस्य वाक्वचित्परि
संख्या न मस्ति ॥ यदि ह्यनायतन मप्यग्निप्रेतं स्यात्तदा तदपि नि-
त्यचैत्यादिवत् परिसंख्यायेत ॥ न चैवं ॥ तस्माच्चत्वारि पंच
वा चैत्यानि ना नायतनमिति ॥ यथोक्तं ॥ नीयाइंसुरलोए जत्ति-
कयाइं च जरहमाईणं ॥ निस्सानिस्सकया साहम्मि य मंगलाइं
चेति चेन्न ॥

अर्थः—तेमां लिंगधारी एम आशंका करी कहे ठे जे अ-
नायतन नामे पांचमुं अथवा ठहुं कोइ जगाए चैत्य गण्युं ठे ने जो
सिद्धांतकारने ए अनायतन चैत्य कहेवानुं होय तो पण नित्यचैत्यादिक-
नी पेठे कोइ जगाए गण्युंज होत पण एम तो कोइ जगाए गण्युं
नथी माटे सिद्धांतकारने मते चार प्रकारनां अथवा पांच प्रका-
रनांज चैत्य ठे. पण अनायतन नामनुं चैत्य नथी ते शास्त्रनुं वचन
जे नित्य चैत्य देवलोकने विषे तथा ज्ञातकृते चैत्य जरत्यादिक दे-
त्रने विषे निश्राकृत तथा अनिश्राकृत तथा साधर्मिक चैत्य तथा
मंगल चैत्य ए प्रकारे ठे तेमां अनायतननुं नामज नथी. हवे सुवि-

हित एतो उत्तर आपे ठे जे एम तारे न कहेवुं.

टीका:—अन्यतीर्थिकपरिगृहीतार्हत्प्रतिमानां वंदनादि निषेधेन तस्याप्यागमे निमित्त्वात् ॥ कथं मन्यथा सम्यक्प्रति प्रतिसमये श्राद्धानां नोभे कप्पइ अन्नतित्थियपरिगिहियाणि अरिहंतचेईयाणि वंदित्तए वा नमंसित्तए वा इत्यादिना जगवान् जद्गबाहुस्वामी जगवत्प्रतिकृतीनां बोटिकादि परिगृहीतानां वंदनादिप्रतिषेध मज्झिदधीता॥ न ह्यनायतनत्वं विना तत्प्रतिषेधा- निधानं शोभां विनर्त्ति॥ तस्मा दस्त्यनायतनं सिद्धात्तामि हित मिति॥

अर्थ:—केम जे अन्यदर्शनीए ग्रहण करेली जे अरिहंतनी प्रतिमा तेनुं वंदनादिक निषेध कहेवे करीने ते अनायतन चैत्यनुं पण आगमने विषे कहेवापणुं ठे ए हेतु माटे ने जो एम न होय तो समकित अंगिकार करवाने समे श्रावकने ‘नोकप्प’ इत्यादि एटले अन्यदर्शनीए ग्रहण करेलां एवां जे अरिहंतनां चैत्य ते वंदन करवां तथा नमस्कार करवां नथी कट्पतां इत्यादि वचने करी- ने जगवान् श्री जद्गबाहु स्वामि बोटिकादिक अन्यदर्शनी तेमणे ग्रहण करेलां जे चैत्य तेमनुं वंदनादिक ते प्रत्ये निषेध केम कहेत नज कहेत. माटे जो अनायतन चैत्य नज होय तो ते चैत्यना वंद- नादिकनो निषेध कयों ते न शोभत माटे अनायतन एटले अवंद- नीक एवुं चैत्य सिद्धांतमांज कहेवुं ठे.

टीका:—उक्ते ष्वेवांतर्जावा नैतत्पृथगस्ती तिचेन्न तदज्ञा- वात् तथाहि न ताव न्नित्यचैत्यैऽस्यांतर्जावःकृतकत्वेन तद्- ज्ञावानुपपत्तेः ॥ विमानजवनसनातनशिलोच्चयादिष्वेव च

नित्यचैत्यानां ज्ञावात् ॥ नापि निश्चानिश्चाकृतयोः ॥ प्रागुक्तल-
क्षणस्ये हानुपपत्त्येव तदंतर्ज्ञावस्यापाकरणात् ॥

अर्थः—गणावेदां जे ए चैत्य तेमां आ अनायतन चै-
त्यनो पण अंतर्ज्ञाव यशे एयी जुहुं नहि पमे एम जो तुं कहे-
तो होय तो ते न कहेवुं केम जे तेज कही देखामे ठे जे नि-
त्य चैत्यने विषे ए अनायतन चैत्यनो अंतर्ज्ञाव नथी यतो केम
जे ते तो नित्य शाश्वतां चैत्य ठे ने आ तो करेलुं ठे माटे ने नित्य
चैत्य तो विमान, जवन तथा सनातन पर्वत इत्यादिकने विषे रह्यां
ठे ए हेतु माटे ने निश्चाकृत, अनिश्चाकृत ए बे प्रकारना चैत्यनुं
लक्षण प्रथम कह्युं ठे ते आ अनायतन चैत्यमां नथी माटे तेमां न
गणीनेज जुहुं कही देखारुयुं ठे माटे.

टीकाः—नापि साधर्मिक चैत्ये ॥ यति मूर्त्तनुषंगित्वेनैव त-
स्याभिधानात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

वारत्तगस्स पुत्तो पन्निमंठाविंसुचेइ य हरंमि ॥

तत्थयत्थलीअहेसी साहम्मिय चेइयं तंतु ॥

नापिमंगले चैत्ये तस्य प्रतिनियतविषय तथैव प्रतिपादनात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

अरहंत पइठाए महुरानयरीइ मंगलाइंतु ॥

गेहेसु चच्चारेसु य ठन्नउइ गाम गद्येसु ॥

તસ્મા દેતેભ્વંતર્જાવાત્ પરતીર્થિકપરિગૃહીતાઽર્હચૈત્યાના-
મનાયતન ચૈત્યત્વં સિદ્ધ મિતિ ॥

અર્થઃ—સાધર્મિક ચૈત્યને વિષે પણ એ અનાયતન ચૈત્યનો
અંતરજાવ નથી કેમ જે તેમાં તો સાધુની મૂર્તિ સ્થાપન કરવી તેણે
કરીને કહેવાપણું છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે તથા મં-
ગલ ચૈત્યમાં પણ એનો અંતર્જાવ નથી. કેમ જે તેતો સ્થાન સ્થાન
પ્રત્યે નિયમાણ કરીને તેનું પ્રતિપાદન કર્યું છે જે માટે તે વાત શા-
સ્ત્રમાં કહી છે તે હેતુ માટે એ સર્વ ચૈત્યમાં અનાયતન ચૈત્યનો
અંતર્જાવ નથી એટલે તે થકી આ અનાયતન ચૈત્ય જુદું પડે છે. એ
પ્રકારે પરતીર્થિ લોકોએ ગૃહણ કરેલાં જે અરિહંતનાં ચૈત્ય તેનું
અનાયતનપણું સિદ્ધ થયું.

ટીકાઃ—નન્વેવં ષષ્ટચૈત્યાન્યુપગમે સૂત્રોક્તા નિત્યાદિચૈત્ય
પંચકસંખ્યા વિરુદ્ધતે ॥ તથાચ સૂત્રકૃતાં વિરુદ્ધવાદિત્વેના-
ન્યત્રાપિ તદ્વચસિ વિનેયાનાં સમાસ્વાસો નસ્યા દેવં ચ બહુ વિશી-
ર્યેતૈતિચેન્ન ॥ અવિરોધાત્ ॥

અર્થઃ—લિંગધારી આશંકા કરે છે જે જો એમ બધું અના-
યતન ચૈત્યમાં ન જોત્તે તો સૂત્રમાં કહેલી જે નિત્યાદિ ચૈત્યની
પાંચ સંખ્યા તેનો વિરોધ લાગશે વળી સૂત્ર કરનારને વિરુદ્ધવાદિ
જાણીને બીજી જગાએ પણ તેમના વચનને વિષે શિષ્યોને વિશ્વાસ
હોતો જશે એમ વિચારતાં ઘણી હાની પ્રાપ્ત થશે. હવે સુવિહિત
કહે છે જે એમ તમારે ન બોલવું કેમ જે કોઈ પ્રકારનો વિરોધ છેજ
નહિ શી રીતે તો.

टीकाः—नीयाइ सुरलोएइत्यादौ देवकुलिक परिग्रहाधुपा-
धिवशेना निश्चाकृतादे रपि क्वचित्कदाचि दूनायतनव्यपदेशा-
दौपाधिकत्वेन तस्य पृथगपरिसंख्यानात् ॥ यद्वा ॥ तत्पूजार्हा-
णामेव चैत्यानां संख्याजिधानं ॥ अनायतनचैत्यस्यत्वपूज्य-
त्वेन पृथगपाठा तदंतः पाठे तस्याप्येवं प्रतिपधेरन्मंदमेधसः ॥

अर्थः—नित्यादिचैत्य देवलोकमां ठे इत्यादि वचनने विषे
देवपूजारानुं ग्रहण करवुं ए रूप जे उपाधि ते तो वशथी अनिश्चा-
कृतादि चैत्यनो पण क्यारेक कोइ जंगाए अनायतन पणानां कहै-
वाथी उपाधिक संबंधी करीने तेने जुहुं गण्युं नथी ए हेतु माटे
अथवा तेमां पूजा करवा योग्य एवां जे चैत्य तेनीज संख्या कह्यी ठे
ने अनायतन चैत्य तो अपूज्य ठे ए हेतु माटे एनो पाठ जुदो ज-
णेलो ठे केमजे जो ते पूजनिक चैत्य जेहुं अपूजनिक जे अनाय-
तन चैत्य तेनो पाठ जणयो होत तो केटलाक मंद बुद्धिवाळाने ए
सर्व चैत्य पूजनिक मनात ए हेतु माटे जावार्थः पांच प्रकारनां चैत्य
पूजनिक ठे ने ठहुं लिंगधारीए ग्रहण करेहुं अनायतन चैत्य ते
अपूजनिक ठे.

टीकाः—एक सूत्रनि दिष्टानां सहवा प्रवृत्तिः सहवानिवृ-
त्तिरिति वेयाकरणं न्यायात् ॥ तस्मात् ज्ञायते विशेष प्रतिपत्त-
येतेन्यस्तस्यपार्थक्या जिधान मितिनागमोक्त चैत्य संख्या वि-
रोधइति ॥

અર્થ—નેજે એક સૂત્રમાં દેખાઈલાં તેમની પ્રવૃત્તિ તથા નિવૃત્તિ તે બે સંઘાથે જ થાય એમ બાકરણ ત્રણે જા વિદ્વાન લોકોનો ન્યાય છે એ હેતુ માટે એટલે પૂજ્ય તથા અપૂજ્ય એ બે પ્રકારનાં ચૈત્ય એક સૂત્રમાં સંઘાથે ગણાવ્યાં હોય ત્યારે સર્વે પૂજ્ય થાય અથવા સર્વે અપૂજ્ય થાય માટે પૂજવા લાયક પાંચ પ્રકારનાં ચૈત્ય એક સૂત્રમાં ગણાવ્યાં ને બહુ અપૂજ્ય જે લિંગધારીએ ગ્રહણ કરેલું અનાયતન ચૈત્ય તે જુડું ગણાવ્યું માટે તે પૂજ્ય ચૈત્યથી અપૂજ્ય ચૈત્ય જુડુ ગણાવતાં જ્ઞાત્રમાં કહેલી જે પાંચની સંખ્યા તેનો વિરોધ નહિ આવે.

ટીકા:—નન્વેતાવતા કુતીર્થપરિગ્રહીતાર્હચૈત્યાનાં સિધ્ધ-
ત્વનાયતનત્વં નતુ સ્વયૂથ્યગાર્શ્વસ્થાદિપરિગ્રહીતાના મિતિ ચેત્ર-
તેષામપિ સિદ્ધાંતોક્તેના જ્ઞાવગ્રામત્વેન તથાત્વસિદ્ધેઃ ॥

અર્થ:—લિંગધારી આશંકા કરે છે જે આ જે તમોએ કશું તેણે કરીને કુતીર્થિક પુરુષોએ ગ્રહણ કરેલાં જે અરિહંતનાં ચૈત્ય તેનું અનાયતનપણું સિદ્ધ થાય પણ પોતાના યુથના એટલે પોતાના વર્ગના જે પાસથ્યાદિક તેમણે ગ્રહણ કરેલાં જે ચૈત્ય તેમનું અનાયતનપણું તો નથી ત્યારે સુવિહિત મુનિ ઉત્તર આપે છે જે જો એન તમારે કહેવા-
નું હોય તો તે ન કહેવું કેમ જે સિદ્ધાંતમાં જ્ઞાવગ્રામ કહ્યો છે તેણે કરીને તે લિંગધારીએ ગ્રહણ કરેલાં જે ચૈત્ય તેનું પણ અનાયતનપણું સિદ્ધ થાય છે.

ટીકા:—નનુ કાયં જ્ઞાવગ્રામોનામયદજ્ઞાવાત્પ્રતિમાના મ-
નાયતનત્વં પ્રસાધ્યતે જ્ઞવતેતિચેત્ ॥ ઉચ્યતે ॥ જ્ઞાનદર્શનચા-

रित्राणि ज्ञावग्रामो येज्योवा ज्ञानादीनामुत्पत्तिरिति ॥ अथ के-
ते येज्यो ज्ञानाद्युत्पादः ॥ अवहिती नूय श्रूयतां ॥

अर्थः—लिंगधारी पूढे ठे जे ए ज्ञावग्राम कीयो के जेना
विना प्रतिमानुं अनायतनपणुं तमो सिद्ध करो ठो हवे सुविहित
बोदया जे जो एम तमे कहेता होतो तेनो उत्तर कहीए ठीए जे
ज्ञान दर्शन तथा चारित्र ए ज्ञावग्राम ठे जेथी अथवा जेथी ज्ञाना-
दिकनी उत्पत्ति थाय ते ज्ञावग्राम कहीए हवे लिंगधारी पूढे ठे जे
जेथी ज्ञानादिकनी उत्पत्ति थाय एवा ते कोण ठे त्यारे सुविहित
बोदया जे तुं सावधान थइ सांजळ उत्तर आपीए ठीए.

टीकाः—तीर्थंकर मनः पर्यायावधिज्ञानिन श्रतुर्दशदश-
नवपूर्वधराः संविग्नास्तत्पाक्षिकाश्च सारूपिणो गृहीताणुव्रताः
प्रतिपन्नसम्यक्त्वाश्च श्रावकाः अर्हत् प्रतिमाश्च ॥ तीर्थकरा-
दयो हि देशनादि द्वारेण ज्ञव्यसत्त्वानां ज्ञानाद्युत्पादहेतुत्वेन
जवंति ज्ञावग्रामः ॥

अर्थः—जे तीर्थंकर तथा मनः पर्याय ज्ञानि तथा अवधि
ज्ञानि तथा चउद पूर्वधारी तथा दश पूर्वधारी तथा नव पूर्वधारी
तथा संविग्ना तथा तेमना पक्षपाति तथा सारूपी तथा ग्रहण कर्तुं
ठे अणुव्रत ते जेमणे तथा ग्रहण कर्तुं ठे समकित जेमणे एवा जे
श्रावक तथा अरिहंतनी प्रतिमा तथा तीर्थकरादिक पण देशना-
दिक द्वारे ज्ञव्य जीवोने ज्ञानादिकनी उत्पत्तिनुं कारण ठे ए हेतु
माटे ज्ञावग्राम ए सर्वेने कहीए ठीए.

टीकाः—नन्वेवं तर्हि फलितमस्माकं मनोरथपादपे नाती-
र्थकरादिवत्प्रतिमानामपि जावग्रामत्वेनाऽनायतनत्वासिद्धे रि-
तिचेन्न सम्यग्दृष्टिपरिग्रहीताना मेव तासां जावग्रामत्वप्रति-
पादनात् ॥

अर्थः—लिंगधारी बोध्या जे ए प्रकारे जावग्राम कहेता
होतो अमारा मनोरथ रूपी वृक्ष फलवाळुं थयुं. एटले
अमार्क धार्यु तेज तमारा कह्यामां आब्युं. जे तीर्थकरादिकनी
पेछेज प्रतिमाने पण जावग्रामपणुं प्राप्त थयुं माटे अनायतन चैत्य-
नी वात असिद्ध थई एटले खोटी थई, हवे सुविहित बोले ठे जे
एम तमारे न बोलवुं केम जे समकित दृष्टिवाळा पुरुषोए ग्रहण
करेली जिनप्रतिमानेज जावग्रामपणानुं प्रतिपादन ठे ए हेतु माटे
लिंगधारीए निवास करेलां चैत्यनुं अनायतनपणुं सिद्ध आय ठे.

टीकाः—अथ कथंचित् मिथ्यादृष्टिपरिग्रहीतानां तासां
तन्नजगति ज्ञानाद्यजावादिति चेन्न तदजावेपि तासां वीतरागत्व-
लिंगदर्शनेन कस्यचि त्सम्यक्त्वाद्युत्पादात् ॥

यदुक्तं ॥

दलिततमस मुचैर्जास्वतो यस्य बिंबं

गतमलमपि दृष्टेर्नालिकानां विबोधं ॥

प्रजनयति रजोन्निर्धूसराणां नराणां

प्रजगति स नमस्यः कस्य न स्याज्जिनेन्द्रः ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी बोले ठे जे मिथ्यादृष्टिए ग्रहण करेली जे प्रतिमा तेने कोई प्रकारे ज्ञावग्रामपणुं नथी. केम जे ज्ञानादिकनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे एम जे तमो कहोवो ते न कहेवुं. केमजे ते प्रतिमाउने ज्ञाव ग्राम पणुं नथी तोपण वीतराग पणानुं चिह्न देखवे करीने कोइने समकित आदिक गुणनी उत्पत्ति देखाय ठे. ए हेतु माटे, मान्य ठे जे कारण माटे ए वात शास्त्रमां कही ठे जे अज्ञान अंधकारनी नाश करनार अने देदिप्यमान अने मल रहित एवी जे जगवतनी प्रतिमा ते जेम सूर्य दृष्टिनो प्रकाश करे ठे तेम रजोगुण वने मलीन थएला पुरुषोने अज्ञान अंधारुं टाळीने अवबोध उत्पन्न करे ठे ए जिनराज त्रण जगतमां कया पुरुषने नमस्कार करवा योग्य नथी ? सर्वने नमस्कार करवा योग्य ठे.

टीकाः—ततश्चायु घृतमितिवत् कारणे प्रतिमा लक्षणे ज्ञानादिवक्षणकार्योपचारेण तासामपि ज्ञावग्रामत्वमुपपत्स्यत इति चेन्न ॥ एवं सति निह्वादीनामपि ज्ञावग्रामत्वापत्तेस्तेषामपि प्रज्ञांतरूपक्रियादिदर्शनेन कस्यचित् सम्यक्त्वाद्युत्पत्तेः ॥

अर्थः—ते हेतु माटे घृत ठे तेज आयुष्य ठे एटले घृत रूपी कारण थकी आउखा रूपी कार्य उत्पन्न थाय ठे एवा जेम न्याय लौकिक शास्त्रमां ठे तेमज प्रतिमा रूपी कारण देखवाथी ज्ञानादिवक्षण जे कार्य तेनी उत्पत्ति थाय. ए प्रकारे उपचार मात्रे करीने ते प्रतिमाने पण ज्ञाव ग्रामपणुं उत्पन्न थशे. एम जो तमे कहेता हो तो ते न कहेवुं एम सुविहित बोले ठे. जे एम कहीए तो निह्वादिकने पण ज्ञावग्रामपणुं प्राप्त आय केम जे तेमनुं पण प्रज्ञांत

રૂપ ક્રિયાદિક દેખવાથી કોફકને સમકિતાદિકની ઉત્પત્તિ થશે
 ઇ હેતુ માટે.

ટીકા:—નચેદમિષ્ટં જવતોપિ સર્વેરેવ જિનમતવર્તિજિર્નિહ
 વાના માજ્ઞાવાહ્યત્વેના જ્ઞાવગ્રામતયા વર્જનીયત્વાચ્યુપગમાત્ ॥
 ઇવં નિહ્વોદાહરણેન પ્રતિમાનામપિ મિથ્યાદૃષ્ટિપરિગ્રહીતાના-
 મજ્ઞાવગ્રામત્વેન વર્જનીયત્વ મચ્યુપેયમ્ ॥

અર્થ:—સુવિદિત કહે છે કે ઇ પ્રકારનું જે તમારું કહેવું તે
 તમારે પણ વલ્લજ નથી ને સર્વે જિનમતવાળા પુરુષો ઇમ જાણે
 છે જે નિહવ પુરુષો પરમાત્માની આજ્ઞાથી વાહિર છે ઇ હેતુ માટે
 અજ્ઞાવગ્રામપણું ઇમાં રહ્યું છે તેણે કરીને ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે ઇમ
 સર્વે જાણે છે. ઇ પ્રકારે નિહવ પુરુષોના દૃષ્ટાંતે કરીને મિથ્યા દૃષ્ટિ
 ગ્રહણ કરેલી જિન પ્રતિમાને પણ અજ્ઞાવગ્રામપણું છે ઇ હેતુ માટે
 વર્જવા યોગ્ય છે ઇમ જાણવું.

ટીકા:—ચડુક્તં ॥ ચિત્રં |નસર્ગસુજગાપિ પરિગ્રહેણ, મિ-
 થ્યાદૃશાં જગવતઃ પ્રતિમા તથાપિ ॥ સમ્યગ્દૃશાં પ્રણમનાદિ
 વિધા વજ્ઞાવગ્રામત્વતો જવતિ નિહવવદ્ધિદેયા ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે સ્વજ્ઞાવ થકીજ સુંદર
 ઇવી જિન જગવંતની પ્રતિમા જે તે મિથ્યા દૃષ્ટિના પરિગ્રહ માત્રે
 કરીને પણ તે પ્રતિમાજ તે સમ્યગ્ દૃષ્ટિ પુરુષોને નમસ્કાર કરવા આદિ
 વિધિને વિષે અજ્ઞાવગ્રામને ઉત્પન્ન કરનારી છે માટે તેનો નિહવની
 પેઢેજ ત્યાગ કરવો.

ટીકા:—અમુ સેવાર્થ જાવગ્રામવિચારપ્રકમે શંકોત્તરાજ્યા-
 મૂચતુ સ્તત્ર જગવંતૌ કલ્પજ્ઞાપ્યચૂર્ણિકારૌ ॥ નાણાદિતિગં જ્ઞા-
 વો જનંય ણ્ણસિં ઉપ્પત્તી જાવગ્રામો નાણદંસણ ચરિત્તાણિ
 ॥ જનં વા ણ્ણસિં ઉપ્પત્તી હવહ ॥ કેય તે જનંઉપ્પત્તી હવહ
 ॥ ઉચ્ચતે ॥ તિત્થગરા જિણ્ણુદ્ધસદસન્નિન્ને સંવિગ્ગ તહ અસં-
 વિગ્ગે ॥ સારૂવિય વયદંસણપમિમાનં જાવગામાનં ॥ જા-
 સંમિજાવિયાનં પમિમા ઇયરી ન જાવગામો ય ॥ જા-
 વો જહ નત્થિ તર્હિં નણુ કારણકલ્લનવયારો ॥ આહ કહંમિઠ્ઠ
 દ્વિઠ્ઠિપરિગ્ગહિયાનં જાવગામો ન હવહ ॥ ઉચ્ચતે ॥ તત્ર જ્ઞાના-
 દિજ્ઞાવો નાસ્તિ ॥ આહ ॥ નનુ ॥ કારણે કાર્યોપચાર ઇતિ કૃત્વા ॥
 તાનંવિ દદ્દૂણં કસ્સવિ સંમુપ્પાનંહોજ્ઞા તો કહં તાનં જાવગામો ન
 જવહ ॥ આર્યારનં જણહ ॥ એવં સુ જાવગામે નિહગમાઈવિ જ-
 હ મયં તુપ્પં ॥ એય મવચ્ચં કોણુહુ વયવિવરીનં વહ્જાહિ ॥

અર્થ:—આજ વાત જગવાનુ કલ્પજ્ઞાપ્યકાર તથા ચૂર્ણિ-
 કારે જાવગ્રામના વિચારના પ્રસ્તાવે શંકા અને ઉત્તરવચ્ચે જણાવેલી
 છે. તે આ રીતે છે કે જ્ઞાનાદિ ત્રણ જાવગ્રામ કહેવાય છે. અથવા
 જેનાથી એમની ઉત્પત્તિ થાય તે પણ જાવગ્રામ કહેવાય. વારું ત્યારે
 કયી કયી વાવતોથી એમની ઉત્પત્તિ થાય છે તો કહે છે કે તીર્થંકર,
 સામાન્યકેવલિ, ચતુરધર, પૂર્વધર, સંવિગ્નસાધુ, અસંવિગ્નસારુપિક,
 મતદ્ધારીશ્રાવક, સમકિતી શ્રાવક તથા પ્રતિમાનં એ વધારી તેમની
 ઉત્પત્તિ થાય છે. ત્યાં પ્રતિમાનં જે સમ્યગ્દૃષ્ટિની પરિગ્રહીત હોય તો
 જાવગ્રામ છે, પણ મિથ્યાદૃષ્ટિ પરિગ્રહીત હોય તે જાવગ્રામ નહિ થાય.

एम केम हशे तो कहे ठे के त्यां ज्ञानादिकनो जाव होतो नथी, माटे एम ठे, कोइ बोलशे के त्यारे कारणमां कार्यनो उपचार केम नहि थइ शके केमके तेमने जोइने पण कोइने ज्ञानादिक उपजे ठे माटे तेउ पण जावग्राम थशे त्यां आचार्य जवाब आपे ठे के एम जो जावग्रामपणुं थतुं होय तो तारा हिसाबे निहवो पण जावग्राम गणाशे, माटे आवी ए विपरीत वात कोण कहे ?

टीका:—ननु तथापि मिथ्यादृक् परिग्रहीतचैत्याना म-
ज्ञावग्रामत्वमेवोक्तं नत्वनायतनत्वं ॥ अज्ञावग्रामाऽनायतन
शब्दयोः पर्यायत्वाज्ञावा दिति चेन्न॥ अज्ञावग्रामशब्दस्य ज्ञानाद्युत्प-
त्तिकारणाद्यर्थत्वे नायतन पर्यायत्वसिद्धौ तद्विपर्ययस्यार्थादेवा-
नायतनपर्यायत्वसिद्धेः ॥

अर्थ:—लिंगधारी शंका करे ठे जे ए प्रकारे शास्त्र वचन ठे
तो पण मिथ्या दृष्टिए ग्रहण करेलां जे चैत्य तेमने अज्ञावग्रामप-
णुंज कह्युं पण अनायतनपणुं तो नथीज कह्युं ने अज्ञावग्राम तथा
अनायतन शब्द एवेने पर्यायपणानो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे हवे सु-
विहित कहे ठे जे एम जो तमे कहेता होतो ते न कहेवुं. केमजे
ज्ञावग्रामशब्दने ज्ञानादिकनी उत्पत्ति थवारूप कारणादिकना अर्थ
पणे करीने आयतन शब्दना पर्यायपणुं जेमसिद्ध थाय ठे तेमज ज्ञाव-
ग्राम शब्दथी उलटो जे अज्ञावग्राम शब्द तेने पण आयतन शब्दथी
उलटो जे अनायतन शब्द तेने पण पर्यायपणुं सिद्ध थशेज.

टीका:—एवंच जगवत्कदपज्ञाव्यर्थमीसांसनेन कथं मि-

શ્યાદ્દષ્ટિપરિગૃહીતાર્હત્પ્રતિમાનાં નાયતનત્વં સિધ્યતીતિ ॥
 एतेन “परतिस्थिपरिगृह्णिए मुक्तुं अरहंतचेष्टए सेसे अवंदमाणो पा-
 रंचियारिहो होइ” त्ति विशेषकद्वपचूर्णीं सूत्रमिदं मधीयत इति यत्कै-
 श्चिदुच्यते ॥ तद्ग्राम्यजनविप्रलंजनमिति मंतव्यं ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે જગવાનું શ્રી કદ્દપજાણ્ય તેનો અર્થ વિ-
 ચાર કરવો તેણે કરીને મિથ્યા દૃષ્ટિએ ગ્રહણ કરેલી જે અરિહંતની
 પ્રતિમા તેનું અનાયતપણું કેમ સિદ્ધ નથી એતો અનાયતનજ છે. એ
 જે સર્વ કહ્યું તેણે કરીને જે કેટલાક જે વિશેષકદ્દપચૂર્ણીને વિષે
 પરતિસ્થિ એ પ્રકારનું સૂત્ર જાણે છે તે અણસમજુ મૂર્ખ લોકને ઠેતરવા
 સારુ જાણે છે એમ જાણવું એટલે લિંગધારીન પોતાનાં ચૈત્ય વંદાવ-
 વાને તથા અજાણ લોકને ઠગવા સારુ પોતાના કપોલ કદ્દિપત
 ણવા જૂઠા પાઠ તેમાં જેઠવીને જાણે છે તે પાઠનો એ અર્થ છે જે પર-
 તીર્થિકે ગ્રહણ કરેલાં જે ચૈત્ય તેને મૂકીને શેષ રહ્યાં જે ચૈત્ય તેને
 વંદન કરતો સતો સંસારપારને પામે છે એ પ્રકારના પોતાને ગમતા
 વીજા સૂત્રથી વિરુદ્ધ પાઠ જાણીને જોલા લોકને જમાવે છે.

टीका:—एवं विधः सूत्रस्य तत्र क्वाप्यनुपलंभात्॥ जा सम्मि-
 जावियाउ इत्यादि कद्वपजाण्यविरोधाच्च मिथ्याज्जिनिवेशेन च स्व-
 कपोलशिद्विपकद्विपतै रेवं विधपाठैर्मुग्धजनव्यामोहने महा-
 पापप्रसंगात् ॥

અર્થ:—એ પ્રકારનું સૂત્ર તે ગ્રંથમાં કોઈ જગાએ દીઠામાં

આવતું નથી એ હેતુ માટે ને વળી 'જા સમ્મિ' ઇત્યાદિક જે કલ્પજ્ઞા-
પ્યનું વચન તેની સાથે વિરોધ આવે છે એ હેતુ માટે ને વળી મિ-
થ્યાજ્ઞિનિવેશે કરીને પોતાના કપોલ કલ્પિત એ પ્રકારના જૂઠા
પાઠ કલ્પીને અણસમજુ જોળા લોકને મોહુ ઉપજાવવે કરીને તે
લિંગધારીનું મહા પાપનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય છે.

ટીકા:—નન્વેતાવતા પિ પ્રબંધેન તદવસ્થમેવ પાર્શ્વસ્થાદિપ-
રિગૃહીતચૈત્યાનામાયતનત્વં ॥ પરતોર્થિકાનામેવ મિથ્યાદૃષ્ટિત્વા-
ત્પાર્શ્વસ્થાદીનાં ચ સ્વયૂથ્યત્વેન તદજ્ઞાવા દિતિ ચેન્ન ॥ તेषામપિ સિ-
દ્ધાતિ મિથ્યાત્વપ્રતિપાદનાત્ ॥

અર્થ—લિંગધારી બોલે છે કે તમે આટલો બધો વાતનો પ્ર-
બંધ રચ્યો, તેણે કરીને જે અમારી વાત હતી તેની તેજ સિદ્ધ રહી.
કેમજે પાસત્યાદિકે ગ્રહણ કરેલાં જે ચૈત્ય તેનું આયતનપણું છે ને
જે અન્ય દર્શની છે તેજ મિથ્યાદૃષ્ટિ છે એ હેતુ માટે તે પાસત્યા-
દિક તો સ્વદર્શની છે તેણે કરીને તેમને મિથ્યાદૃષ્ટિ ન કહેવાય
એ હેતુ માટે સુવિહિત બોલે છે જે એમ તમે કહેતા હો તો તે ન ક-
હેવું કેમ જે સિદ્ધાંતમાં તો તે પાસત્યાને પણ મિથ્યાત્વ રૂપે પ્રાતપા-
દન કર્યા છે માટે.

ટીકા:—તથા હ્યુપદેશમાલાયાં ॥ સાવજ્જજોગપરિવજ્જણા-
ઈ સવ્વુત્તમોજઈધમ્મો ॥ વીઓસાવગ્ગધમ્મો તદ્દઓ સંવિગ્ગપરકપહો.

અર્થ:—તેહીજ વાત ઉપદેશ માલામાં કહી છે જે સાવચ

योग्यनो त्याग करवो इत्यादि सर्वोत्तम यति धर्म ठे तथा बीजो श्रावक धर्म ठे तथा त्रीजो संविद्य पाक्षिक ठे.

टीकाः—इत्यनेनोत्तममध्यमजघन्यत्रेदेन मुक्तिपथत्रयं प्रदर्श्य संसारपथत्रयं दिदर्शयिषता ग्रंथकारेण प्रतिपादितं से-
सामिद्विष्टीगिहि लिंगकुलिंग द्वलिंगेहिं जहतित्रीमुखपहा-
संसारपहा तथा तिन्नि ॥

अर्थः—ए वचने करिने उत्तम मध्यम ने जघन्य ए प्रण
त्रेदे करिने त्रण प्रकारनो मोक्ष मार्ग देखानीने संसार मार्ग पण
प्रण प्रकारनो ठे एम देखानुवानी इहाये ग्रंथकारे आ प्रकारे प्रति-
पादन कर्तुं ठे जे बाकी रह्या ते गृहस्थ लिंगे करिने तथा कुलिंगे
करिने तथा द्रव्यलिंगे करिने मिथ्यादृष्टि जाणवा. जेम त्रण प्रकारे
मोक्ष मार्ग ठे तेम ए त्रण प्रकारनो संसार मार्ग ठे.

टीकाः—अत्रसु साध्वादिव्यतिरिक्ता मिथ्यादृष्टयोग्यहि
लिंगिद्रव्यलिंगिनो दर्शिताः ॥ तत्र गृहिलिंगिनां हलधरगोपा-
लादीनां सामाचार उत्तमः संसारपथः ॥ तन्मिथ्यात्वस्यानान्नि-
ग्रहिकत्वेन संक्लेशान्नावेनचोत्तमत्वात् ॥ कुतीर्थिनां तद्ग-
क्तानांच मध्यमः ॥ तन्मिथ्यात्वस्यान्निग्रहिकत्वेन प्रथमापेक्षया
निविरुत्वात् ॥ द्रव्यलिंगिनां पार्श्वस्थादीनांतु जघन्यस्तन्मि-
थ्यात्वस्यान्निनिवेशिकत्वेन गोष्ठामाहिदादिवदितिवद्भूम-
त्वात् ॥ एवंच ग्रंथार्थपूर्वापरपर्यालोचनेन कथं न तेषां महामि-

મ્યારૂપત્વં ॥

અર્થ—આ જગાએ સારા સાધ્વાદિકથી રહિત ગૃહસ્થ લિંગ-ધારી તથા દ્રવ્યલિંગધારી એ બે પ્રકારના મિથ્યાદૃષ્ટિ દેશાહ્યા. તેમાં ગૃહસ્થ લિંગધારી જે હલધર ગોપાલાદિક તેમનો સમાચાર જે તે ઉત્તમ સંસારનો માર્ગ છે કેમજે તેમના મિથ્યાત્વનું અનાજિગ્રહિ-કપણું છે એ હેતુ માટે તથા સંક્લેશનો અજાવ છે એ હેતુ માટે એમાં ઉત્તમપણું છે ને કુતીર્થિક એવા જે તેમના ચક્ત તેમનો મધ્યમ મિ-થ્યાત્વાજિનિવેશ છે કેમજે તેમના મિથ્યાત્વને અજિગ્રહિકપણું છે એ હેતુ માટે પ્રથમની અપેક્ષાએ તેનું નિવિરૂપણું છે ઘટલે આકરા-પણું છે એ હેતુ માટે ને દ્રવ્ય લિંગિજે પાસથ્યાદિક તેમનું તો જઘ-ન્ય છે કેમજે તેને વિષે મિથ્યાત્વનું આજિનિવેશિકપણું છે એ હેતુ માટે ગોષ્ઠામાહિલાદિકની પેઠે બહુમૂલ્યપણું છે માટે એ પ્રકારે ગ્રંથના અર્થનું પૂર્વાપર વિચાર કરવું તેણે કરીને તે પાસથ્યા લિંગધારીન મહા મિથ્યાદૃષ્ટિ કેમ નથી એ તો મહા મિથ્યાદૃષ્ટિજ છે.

ટીકા:—તથા ચ સિદ્ધં તત્પરિગૃહીતાઽર્હચ્ચૈત્યાના મનાયત-તનત્વં તત્પ્રદર્શિતસ્ય સર્વસ્યાપ્યધુનાતનરૂઢ્યા પ્રત્યક્ષસ્ય પથઃ સંસારપથત્વેનાઽનાયતનત્વાત્ ॥ તદેવમહોમોહધ્વાંતમહિમાયદેવ મુદિતેપિ સકલજાવાજાસનેજગવદ્વચને તમોપહે મૂઢાનાં વિવેક-લોચન ગોચરંવિધુરયતિ ॥

અર્થ:—માટે તે પ્રકારના મહા મિથ્યાદૃષ્ટિ એવા લિંગધા-રીઝંપ મદ્દણ કરેલાં જે અરિહંતનાં ચૈત્ય તેમનું અનાયતપણું સિદ્ધ

થયું ને તેમણે દેખામ્યો જે સર્વે આ કાઢની રુઢીય પ્રત્યક્ષ માર્ગ તેને સંસાર માર્ગપણું છે તેણે કરીને અનાયતનપણું થયું તેજ કારણ માટે એ પ્રકારનો મહા મોહ અંધકારનો મહિમા છે જે કારણ માટે સકલ જાવને પ્રગટ કરી દેખામનારને અજ્ઞાન અંધકારને નાશ કરનાર એવું જગવદ્ધચન એ પ્રકારે ઉદય પામે સતે પણ જે મૂઢ પુરુષોનાં વિવેકરૂપી લોચન ઉઘમ્મતાં નથી. અજ્ઞાન અંધારું જતું નથી એજ મહા મોહ મહિમા દેખાય છે.

ટીકા:—અથવા તામસાનામિયમેવગતિઃ ॥ કિંચ પંચકલ્પેપિ પ્રશ્નપૂર્વમનાયતનદેશપરિહારેણાયતનદેશવિહારક્રમપ્રતિપાદયતાજ્ઞાપ્યકારેણ ॥ જઠ્ઠિયંતુઅણાયયણાનહુંતિકેપુણઅણાયયણાજ્ઞાણિયા ॥ સાહમ્મિજિન્નચિત્તા મૂલૂત્તરદોસપક્કિસેવી ॥ ઇત્થંહિં જો દેસો આશન્નો તહય અન્નતિત્થિહિં ॥ મઠ્ઠંધવાદ્દગામા પુલિંદદેસાઅણાયયણા ॥ ઇત્યાદિના સુવિહિતાનાં દેશાસ્યાપિ પ્રાર્શ્વસ્થાદિકુદેશનાનિવિરુનિગમિતસ્યાનાયતનત્વમુપદર્શિતં ॥ કિંપુનઃ સતત તન્નિવાસદૂષિતસ્ય જિનજ્ઞવન્નસ્ય વક્તવ્યં ॥ હરંતત્વાત્તત્સંસર્ગસ્યેતિ ॥

અર્થ:—આ ટીકાનો જાવાર્થ જુપર આવી ગયો છે માટે તે જુદો નથી લખ્યો.

ટીકા:—નનુ જ્ઞવત્થેવં જિનગૃહાનાયતનત્વસિદ્ધિર્યદિજત્યસાહમ્મિયાદિત્યાદૌયત્રેતિ જિનગૃહાદા વિત્યયમર્થઃ સ્યાન્નચેવં કિંતુયત્રેતિમઠાદૌ ॥ તથાચતદેવતદ્વાસાંકિતત્વાદનાયતનં

न जिनजवन मिति चेन्न ॥ नाणस्सदंसणस्सय इत्यादौ यत्रेति
जिनगृहादावि त्यायतन इति वृत्तिकृद्व्याख्यानेनैकप्रक्रमात् ॥
जत्थसाहिम्मिया इत्यत्रापि तदर्थानुवृत्तेर्यत्रे त्यायतन इति
व्याख्यानस्य न्याय प्राप्तत्वान्न यत्रेति मठादा वित्यर्थः ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे ए प्रकारे जिन गृ-
हनी अनायतनपणानी सिद्धि थाय ठे पण जे 'जत्थ साहिम्मिया'
इत्यादिक गाथाने विषे यत्र ए शब्दनो जिन गृहादिक ए प्रकारनो
ए अर्थ होय. अपितु न होय त्यारे शो अर्थ होय तो यत्र शब्दनो
मठादिक ए प्रकारनो अर्थ थशे त्यारे ए जिनजवन तेमना निवासे
सहित थशे तोपण अनायतन नहि थाय त्यारे सुविहित बोद्ध्या
जे एम तमे कहेता होतो ते न कहेवुं केम जे 'नाणस्सदंसणस्सय'
इत्यादि स्थळने विषे यत्र कहेतां जे आयतनने विषे एम वृत्ति क-
रनारे यत्र शब्दनी व्याख्या करी ठे तेनी संघाथे ए यत्र शब्दनो
पण एक प्रक्रम ठे ए हेतु माटे 'जत्थसाहिम्मिया' ए जगाए पण
तेज अर्थनी अनुवृत्ति आवशे ए हेतु माटे यत्र कहेतां जे आय-
तनने विषे ए प्रकारनी व्याख्या करवी एज न्याय प्राप्त अर्थ थयो
ठे माटे यत्र शब्दनो मठादिरूप अर्थ नहि थाय.

टीकाः—जवतुवायत्रेतिमठादौ तथापि किंमठादावेववसंति
अहोमठादावपीति विकल्पयुगलं जवन्मनोरथपथमथनपटिष्ठमु-
त्तिष्ठते ॥ तत्र यद्याद्यः पक्षस्तदाजवतोवाङ्मनसविसंवादेन
चेत्यवासान्युपगमजंगप्रसंगः इतरथा मठादावेवेत्यवधारणा-
नुपपत्तेः ॥

अर्थः—अथवा एम करतां यत्र शब्दनो अर्थ मठादि ए प्रकारनो करो तोपण शुं केवल मठादिकने विषेज ए लिंगधारी वसे ठे के मठादिकने विषे पण वसे ठे ए प्रकारना बे विकल्प तमारा अनोरथ मार्गने नाश करवाने समर्थ एवा उत्पन्न थाय ठे तेमां जो प्रथमनो पक्ष ग्रहण करशो जे केवल मठादिकने विषेज रहे ठे ए प्रकारनुं बोलशो तो तमारी वाणीने मन ए बेनुं विसंवादपणुं थशे एटले मननो अन्निप्राय चैत्यमां रहेवानो ठे ने मुखथी मठादिकमां रहेवानुं कहेवाय. माटे परस्पर विसंवादपणुं थयुं. तेणे करीने चैत्यवास जे तमोए अंगिकार कर्यो ठे तेनो जंग थशे केम जे जो एम न होय तो 'मठादावेव' ए जगाए केवल निर्धारवाचक जे एव शब्द तेनी असिद्धि थशे एटले एवकार शब्द व्यर्थ परुशे.

टीकाः—अथद्वितीयः ॥ तदानेनैवामृतं ज्ञाय ॥ मठदेवगृह्योरुजयत्रापितन्निवाससिद्धेः सिद्धं नः समीहितं ॥ अथ मठादावेववसंतिचैत्यवासाज्युपगमस्त्वऽज्युपगममात्रमठवाससिद्ध्यर्थं तं विना यतीनां चैत्यवासप्रयोजकत्वतश्चिंताविधानायनुपपत्तेरिति चेन्न ॥ विकल्पासहत्वात् ॥

अर्थः—बीजो पक्ष तमे कहेशो के अंगिकार करीशुं तो ते पक्षवनेज अमृत ज्ञायण करो एटले बीजो पक्ष जे मठादिकने विषे पण त्यारे तो ते पक्ष अमृत ज्ञायण जेवो हितकारी ठे मठने देव गृह ए बे जगाए तेमना निवासनी सिद्धि थइ तेथी अमारुं वांचित सिद्ध थयुं हवे मठादिकने विषेज निवास करे ठे ने चैत्यवासनो जे आलंबन तेतो अंगिकार मात्र ठे मठमां जे निवास करवो

तेनी सिद्धिने अर्थे ठे केम जे ते विना यतिने चैत्यवास संबंधी स्वतंत्र कर्तापणुं न थाय तथा ते चैत्यनी जे चिंता एटले साल संज्ञाख राखवी तेनुं करवापणुं इत्यादिक सिद्ध न थइ शके माटे एम जो तमे कहेता होतो ते न कहेवुं केम जे विकल्प सहन नही थाय एवा ए प्रकारनुं सुविहितनुं वचन ठे.

टीका:—तथाहितदञ्च्युपगममात्रप्रमाणमूल मप्रमाणमूलं वास्यात् ॥ प्रमाणमूलं चेन्मठादावेवेत्यवधारणव्याघातः ॥ तदञ्च्युपगममात्रस्य प्रमाणमूलत्वे चैत्यवासस्यापितन्मूलत्वेन प्रमाणसिद्धेः ॥

अर्थ:—तेज कही देखाके ठे जे ते मठवासनुं जे आखंबन ते प्रमाण मूल ठे के अप्रमाण मूल ठे ने जो प्रमाण मूल ठे तो 'मठादौ एव' ए जगाए एवकार शब्द नो निरधारणवाचक जे अर्थ ठे तेनो व्याघात थशे एटले नहि घटे ने ते मठवासना अंगिकार करवानुं प्रमाणमूलपणुं जो होय तो चैत्यवासनुं पण तेना मूलपणे करीने प्रमाण सिद्ध थाय पण तेतो नथी.

टीका:—अप्रमाणमूलं चैत्यज्यतां तर्हि चैत्यवासान्निवेशः ॥ समूलमुन्मूढ्यतां तत्समर्थनाय विरचितानि वादस्थानानि ॥ समुत्सृज्यतामप्रमाणिक चैत्यवासाञ्च्युपगममूलत्वेना प्रामाण्यान्महासावयवशय्यारूपमठवासाञ्च्युपगमः ॥ अञ्च्युपेयतां चाधाकर्मादिसकल दोषरहितपरगृहवासेन सौविहित्यमिति ॥

अर्थ:—ने जो चैत्यवास अप्रमाणमूल ठे तो चैत्यवासनो

આગ્રહ ત્યાગ કરો, ને તે ચૈત્યવાસને સિદ્ધ કરવાને રચ્યાં એવાં વિવાદના જે સ્થલ તેને મૂળમાંથી ઉઠેલી નાચો ને અપ્રમાણિક એવું જે ચૈત્યવાસનું અંગિકાર કરવાપણું તે રૂપ જે મૂલ તેણે કરીને અપ્રમાણિકપણું છે એ હેતુ માટે મહાસાવચ નિવાસરૂપ જે મઠવાસ તેનો અંગિકાર ત્યાગ કરો ને આધાકર્માદિક જે સકલ દોષ તેણે રહિત એવો જે પરગૃહવાસ તેણે કરીને સુવિહિતપણું અંગિકાર કરો.

ટીકા:—તસ્માદુક્તનીત્યાયત્રેતિ મઠાદાવિત્યર્થાનુપપત્તે-
ર્યથાવૃત્તિકૃદ્ધ્યાખ્યાન મેવસાધીય ઇતિ ॥ એવંચવશિષિ-
તોપમાનેન જિનર્વિંવ સ્યાનાયતનત્વસિદ્ધેર્યુક્તમુદિતં વશિષ-
િશિતવાદિંવમાદર્શ્ય જૈન મિતિ ॥ સાંપ્રતંપ્રકૃતમુપક્રમ્યતે ॥

અર્થ:—તે કારણ માટે કહી એવી જે નીતિ તેણે કરીને યત્ર
એ શબ્દનો જે અર્થ તે મઠાદિરૂપ નહિ થાય માટે જેમ વૃત્તિકારે પણ
પૂર્વે વ્યાખ્યાન કર્યું છે તેમજ અતિશય શ્રેષ્ઠ છે માટે વશીશ માંસની
જે જિનર્વિંવને ઉપમા દીધી તેણે કરીને જિનર્વિંવનું અનાયતનપણું
જે સિદ્ધ કર્યું તે યુક્ત કહ્યું. હવે વશિષ માંસની પેઠે જિનનું વિંવ
દેખાતીને લોકને લિંગધારી ઠગે છે એ પ્રકારનું ચાલતું પ્રકરણ ક-
હીએ ઠીક.

ટીકા:—તથા તન્નામ્નાજિનનામધેયેન જગવક્ષાંસાગારાદિ
નિમિત્તમેતે નિર્મમાપ્યંતે નાસ્મત્રિમિત્તમિતિ વ્યપદેશેન રમ્યરૂપાન્
રુચિરરચનયાદૃઢવંધતયાચ મનોહરાકારાન્ અપવરકાશ્ચંતર્યહાઃ
મઠાનાસયવિશેષાસ્તતો દંદસ્તાન્ ॥

अर्थः—वळी जिनना नामवमे एटले आ तो जगवत संबं-
धी जंमार घर ठे इत्यादि निमित्ते आ निपजावीए ठीए पण अ-
मारा निमित्ते नथी निपजावता. ए प्रकारना मिषवमे सुंदर रुपवा-
ळा ने सुंदर रचनाए सहित ने दृढ बंधपणे मनोहर एवा उरमा एटले
अंतर्घर मठ स्थानविशेष तयार पठी ए पदोनो छंछ समास करवो.

टीकाः—स्वेष्टसिद्ध्यै वयमेष्वजन्म सुखेन वत्स्याम इत्या-
त्मान्निमतनिष्पत्तये विधाप्य कारयित्वा तेहि शठाः स्वनिमित्तम-
पवरकादीन्निष्पादयन्ति॥ मुग्धाश्च जानते जिननिमित्तमित्यहो ए
तेषां जिनभक्तिरिति तेषु रज्यन्ते तैश्चोपजीव्यन्त इति वचनप्रकारः॥

अर्थः—ते ओरमाने पोतानी इष्ट सिद्धिने अर्थे एटले वां-
ञ्जित साधवाने अर्थे एटले आ स्थानने विषे आपणे जन्मारा सुधी
सुखे निवास करीतुं ए प्रकारे पोताना मतनी सिद्धिने अर्थे करा-
वोने ते शठ पुरुष एटले लिंगधारी पोताना निमित्ते ए प्रकारना सु-
दर रहेवाना ओरमा निपजावे ठे ने जोळा लोको एम जाणे ठे जे
जिन निमित्त आ निपजावे ठे माटे ग्रहो आतो मोटुं आश्चर्य जे
आ मुनिओने आ प्रकारनी परमात्मानो भक्ति ठे एम धारीने ते-
मने विषे रीज पामे ठे ने तेवा जोळा लोकोवमे ते लिंगधारीजनी
आजीविका चाहे ठे ए प्रकारे तेमने उगवानो प्रकार ठे.

टीकाः—तथा यात्राः पित्राद्युद्देशेन नवझिरत्राष्टाहिकाः
कर्तव्याः ॥ अमुष्मिन्वा मासादावमुनाश्राद्धेन श्रीमतात्र देव-
गृहे यात्राः कृतास्तस्मान्नवझिरपि तथैव विधेयाः ॥ तथा स्नात्रं

श्राद्धपक्षादिषु पित्रादिश्रेयसेयुष्मान्निरत्रस्नानं कर्त्तव्यमित्युप
देशव्याजेन यात्रास्नात्रविधापनं ततो छंदः ॥

अर्थ—वळी यात्राः कहेतां पित्रादिकनो उद्देश करीने आ
जगाए तमारे अछाई महोत्सव करवो घटे ठे अथवा आ मासने
विषे आ श्रावके तथा श्रीमंत लोके आ देवघरने विषे यात्रा करी
ठे ते माटे तमारे पण तेज प्रकारे यात्रा करवी. इत्यादि यात्रानो
उपदेश करवो. वळी स्नात्रं एटले श्रोद्धपक्षादिकने विषे पित्रादि-
कना श्रेयने अर्थे तमारे आ जगाए स्नात्र उत्सव करवो घटे ठे
एवा मिषथकी जे स्नात्रनुं कराववुं ते ए सर्वे पदनो छंद, समा-
स करवो.

टीकाः—आदिशब्दाच्छ्रुतानुक्ताधुनाप्रवर्तितमाणिक्य प्र-
स्तारिकादिपर्वग्रहः ॥ तदादय उपायामुग्धविप्रलंजनप्रका-
रास्तैः ॥ ननुकथमेवं विधयात्रादीनां मुग्धजनप्रतारकत्वं याव-
ता यथातथा जगवत्पूजायाः कुशलानुबंधहेतुत्वादिति चेन्न ॥
एवंहिलोकोदाहरणप्रामाण्येन जगवत्पूजाविधाने जगव-
तोऽप्रमाण्यापादनेन मिथ्यात्वादिप्रसंगात् ॥

अर्थः—आदि शब्दवक्ते सिद्धांतमां न कहेलुं ने हासमां ए
लोकोए प्रवर्त्तवेलुं जे 'माणिक्य प्रस्तारिकादिक पर्व' तेनुं पण ग्र-
हण करवुं इत्यादिक जोळा लोकोने ठेतरवाने जे उपाय तेणे करीने
ए लोक ठगे ठे ते वातमां लिंगधारी शंका करे ठे जे ए प्रकारनी
यात्रादिक वस्तुने मुग्धजननुं एटले जोळा लोकनुं ठेतरवापणुं केम

कहेवाय ? जे ते प्रकारे करी एवी पण जगवत्नी पूजाने कुशळ बांधवापणुं ठे ए हेतु माटे हवे सुविहित बोढ्या जे जो तमे एम कहेता होतो ते न कहेवुं. केम जे ए प्रकारे लोकना उदाहरणना प्रमाणपणे करीने जगवत् पूजा करेसते जगवंतना अप्रमाणपणानुं प्रतिपादन थयुं तेणे करीने मिथ्यात्व आदिकनो प्रसंग प्राप्त थाय ए हेतु माटे.

टीका--जिहंमि विज्जमाणे उचिए अणुजिठपूयणमजुत्तं ॥ लो-
गाहरणं च तहा पयमे जगवंतवयणंमि ॥ लोगो गुरुतरगो खलु
एवं सइ जगवत्तवि इहोत्ति ॥ मिच्छत्तमोय एवं एसा आसय-
सा परमा ॥

टीकाः---तथा नमसितकमुपयाचितकंजवतामिदानीमीदृ-
गुपद्रवःसमुपस्थितःसमुपस्थास्य मानंवावर्त्तते तस्माद्भवद्भिस्तद्धि-
वृत्तयेजिनगोत्रदेवताऽम्बिकादिशासनसुराणामियद्रव्यमेषणीय
मितिगृहिणः प्रति जिनाद्युद्देशेन वित्तव्ययविधापनमितियावत् ॥

अर्थः---बळी नमसितक एटले बळीदानादि निमित्त मागी
लीधेलुं द्रव्यादि एटले तमारे आ काळमां आ प्रकारनो उपद्रव
प्राप्त थयो ठे अथवा उपद्रव प्राप्त थो अथवा उपद्रव वर्त्ते ठे ते
हेतु माटे तमारे तेनी निवृत्तिने अर्थे जिन गोत्रनी देवता जे अं-
बिका ते आदिक शासन देवताने आटलुं द्रव्य एषणीय ठे एटले
आपवा योग्य जोइशे. इत्यादिक गृहस्थो प्रत्ये जिनादिकना उद्देशे
करीने द्रव्यनो खर्च कराववो एटलो अर्थ ठे.

ટીકા:—નિશાજાગર ઉપસર્ગ વર્ગોપશમનાય પ્રવચનદે-
વતાદીનાં પુરતોબદ્યાદિસ્થાપનગીતવાદ્યલાસ્યપુરસ્સરં સકલ
રાત્રિજાગરણં તતોદ્દંદ્રઃ ॥ આદિગ્રહણાદન્યેષામપિશાંતિકપૌ-
ષ્ટકાનાં સંગ્રહઃ ॥ તદાદીનિ ઠલાનિ ઠદ્ધાનિ લોકોપજીવનાર્થ
માગમાનજિહિતત્વેન વિલોક્તનનિમિત્તાનીતિ યાવત્ ॥

અર્થ:—રાત્રિ જાગરણ એટલે ઉપસર્ગના સમૂહને સમાવ-
વાને અર્થે પ્રવચન દેવતાદિકની આગલ બલીદાન આદિકનું સ્થા-
પન કરવું તથા ગીત વાદ્ય નૃત્યપૂર્વક સકલ રાત્રિનુ જાગરણ કરવું.
ત્યારપછી એ પદોનો દ્વંદ્વ સમાસ કરવો. આદિ શબ્દના ગ્રહણ કર-
વાથી વીજા પણ શાંતિક પૌષ્ટિક સ્તોત્ર પાઠમંત્ર તે પણ ગ્રહણ ક-
રવા ઇત્યાદિક ઠલ લોક થકી પોતાની આજીવિકા કરવાને અર્થે
કરે છે એટલે એ સર્વ ઉપાય શાસ્ત્રમાં નથી કહ્યા તે કરે છે માટે લો-
કને લોચાવવાનાં નિમિત્ત કારણ છે એટલો અર્થ.

ટીકા:—તૈઃ કરણજૂતૈ શ્રશબ્દઉક્તંવચનપ્રકારસમુચ્ચયે
શ્રદ્ધાલુર્વિવેકવિકલધર્મેષ્ટાવાન્ ॥ વિવેકિનોહિ પ્રાયેણ નૈવ
વિધૈઃ પ્રતારયિતું પાર્યતે નામતઃ સંજ્ઞામાત્રેણ જૈનૈર્જિનદેવતૈર્નતુ
ક્રિયયા ત્રષ્ટાચારત્વાત્તેષાં તેન લિંગિજિરિત્યર્થઃ ॥

અર્થ:—ચ શબ્દનું ગ્રહણ કર્યું છે માટે પૂર્વે કહ્યા એવા સર્વ
ઠગવાના પ્રકારે કરીને કેવલ નામ માત્રવળે જૈની કહેવાતા પણ
ક્રિયાવળે નહિ. કેમ જે તે ત્રષ્ટાચારી છે માટે એવા જે એ લિંગધારી
પુરુષો તે વિવેક રહિત ને ધર્મની ઇચ્છાવાળા ને શ્રદ્ધાલુ એવા લોકોને

उगे ठे ने जे विवेकी लोको ठे ते तो बहुधा ए प्रकारना उपायवरे
उगाता नथी एटलो अर्थ ठे.

टीका:—शठैः प्रपंचप्रपंचनचतुरैः ढलितइवेत्युपमानं ॥
यथा ढलितः शाकिन्यादिजिर्वशीकृतस्तथाविधचेतन्यराहित्यात्
सुखेन वंचयितुं शक्यते तथायमेष जनः श्राद्धलोको हाइति वि-
षादे वंच्यते विप्रलज्यते ॥ महानयमस्मच्चेतसि विषादोयद्धर्मा-
र्थिलोकोधूर्तैः स्वार्थं वंचयित्वा दुर्गतौ पात्यत इति वृत्तार्थः ॥५१॥

अर्थ:—प्रपंचनो विस्तार करवा चतुर एवा लिंगधारी शठ
पुरुषो तेमणे ए लोक ढढ्या होय ने शुं एम उपमान कर्तुं एटले
जेम ढलेलो एटले जेम शाकणी आदिके वश करेलो होय ते पोतानुं
जेवुं चेतनपणुं हतुं तेणे रहित थयो तेथी ते सुखे ठेतरवा योग्य
थाय. तेम आ श्रावक लोकने पण ठेतेरे ठे. हा आ तो महा खेद
जरेली वात ठे आ तो अमारा चित्तमां मोटो विषाद आवे ठे जे
धर्मना अर्थी प्राणीउने धूर्त लोको पोताना स्वार्थने अर्थे ठेतरने
दुर्गतिमां नाखे. ठे एटले ठेतरने नरकमां ढोळी पादे ठे ए प्रकारे आ
एकवीसमा काव्यनो अर्थ थयो.

टीका:—इदानीमत्युच्चखलानां नामजैनानां दशमाश्चर्यानु-
ज्ञावादज्युदयं स्वविषादपुरस्सरं दर्शयन्नाह ॥

अर्थ:—हवे अतिशे उच्चखल थयेला एवा पण केवलना-
म मात्रवरे जैनी कहेवाता जे पुरुष तेमनो दशमाश्चर्याना महिमाथी

થયેલો જે ઝડય તેને પોતાના વિષાદ સહિત ઇટલે સ્વેદ પૂર્વક દે-
શ્વામતા સતા કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

સર્વત્રાસ્થગિતાશ્રવાઃ સ્વવિષયવ્યાસક્તસર્વેન્દ્રિયા ।

વલ્ગજૌરવચંન્દનં તુરગાઃપુણ્યત્કષાયોરગાઃ ॥

સર્વાકૃત્યકૃતોપિ કષ્ટમધુનાંત્યાશ્ચર્યરાજાશ્રિતાઃ ।

સ્થિત્વા સન્ધુનિમૂર્ધસૂદ્ધતધિયસ્તુષ્યંતિ પુષ્યંતિ ચ ॥૧૧॥

ટીકા:—સર્વત્રલોક સમક્ષમસમક્ષં ચ આશ્રવતિસંચિનો
તિ જીવઃકર્મજિરિત્યાશ્રવાઃ પંચપ્રાણાતિપાતાદયસ્તતશ્ચાસ્થગિ-
તા અનિરુદ્ધાઆશ્રવાયૈસ્તે તથા ॥ કિલ યતીનાં સત્તદશવિધસં-
યમમધ્યાત્પંચાશ્રવદ્ધારનિરોધઃ પરમસંયમસ્તેનૈવ તેષાં પંચમહા-
વ્રતધારિત્વસિદ્ધે સ્તેત્વતિનિરંકુશત્વાન્ન તાનિ નિરુધંતિ ॥

અર્થ:—સર્વ જગાએ ઇટલે લોકના દેશતાં પ્રાણાતિપાત
આદિક પાંચ આશ્રવ તે જેમણે રોક્યા નથી ઇટલે પાંચ પ્રકારના
આશ્રવને ઠાના તથા ઝડાના સેવન કરનાર જીવજે તે જેણે કરીને
કર્મનો સંચય કરે છે તેને આશ્રવ કહીએ. એ પ્રકારે આશ્રવ શબ્દની
વ્યુત્પત્તિ છે. વળી યતિને સત્તર પ્રકારના સંયમમાંથી પાંચ પ્રકારના
આશ્રવનો નિરોધ કરવો તે પરમ સંયમ કહીએ તેણે કરીનેજ તેમને
પાંચ મહાવ્રતનું ધારવાપણું સિદ્ધ થાય છે પણ તે ભિંગધારી તો અ-

તિહોજ નિરંકુશ થયા છે એ હેતુ માટે તે મહાવ્રતને પણ રાખી શકતા નથી.

ટીકા:—અનિરુધાના અપિકેચન લોકાપવાદજિયા ન પ્રા-
કટયેન તત્પ્રતિસેવિનો જવંતિ ॥ ઇમેતુનિસ્ત્રપતયા સર્વત્ર તાન્ય
પ્રતિહતપ્રસરત્વેન સેવંત ઇતિ ॥ તથાસ્વવિષયૈષ્વાત્મગ્રાહ્યેષુરૂપ-
રસગંધસ્પર્શશબ્દેષુ વ્યાસક્તાન્યુપજોગપ્રવણાનિ સર્વેંદ્રિયાણિ
સકલકરણાનિ ચક્ષૂરસનગ્રાણત્વગૂશ્રોત્રાણિ યેષાં તે તથા ॥ ય-
તિનાં હિ નિગૃહીતેંદ્રિયેણ જવિતવ્યં ॥

અર્થ:—મહાવ્રતને ન પાઠનાર એવા પણ કેટલાક લિંગધા-
રી પુરુષો લોકાપવાદના જય થકી પ્રગટપણે તે પાંચ મહાવ્રતને નાશ
કરતા નથી પણ નિર્દયપણું સર્વ જગાએ છે એ હેતુ માટે નિરંતર મ-
હાવ્રતને નથી સેવતા ॥ એટલે ઢાના નિરંતર પંચ મહાવ્રતના ઘાતક
કપટીએ લિંગધારી પુરુષો છે. વલી સર્વ ઇંદ્રિય એટલે નેત્ર, જિહ્વા,
નાસિકા, ત્વચા, કાન એ પાંચ ઇંદ્રિયો તેમના જે પોતપોતાના વિષય
એટલે તે ઇંદ્રિયોવડે અનુક્રમે ગ્રહણ કરવા યોગ્ય એવા જે રૂપ, રસ,
ગંધ, સ્પર્શ ને શબ્દ એ જે પંચ વિષય તેને વિષે અતિશય આસક્ત એ-
ટલે તે વિષય જોગવવામાં પ્રવીણ એવી છે સર્વ ઇંદ્રિય તે જેમ-
ની, એવા લિંગધારી છે તે નિશ્ચે સાધુને તો સર્વ ઇંદ્રિય વશ કર-
વી ઘટે છે.

ટીકા:—અન્યથા પ્રવ્રજ્યાયા જીવનમાત્રતાપત્તેઃ ॥ યદાહ ॥
પ્રસંજિતાનિદોક્ષિત્વાસ્વાનિથેન સુખાશયા ॥ વિષયેષુ હૃષીકાણિ,

પ્રવજ્યા તસ્ય જીવનં ॥ લિંગિનસ્ત્વૈહિકમેવ, સુખં પુરસ્કૃત્ય વિષયે ॥
 ઇન્દ્રિયાણિ વ્યાસંજંતો, યથેચ્છં વિચરંતિ ॥ તથા ગૌરવાણ્યાત્મ
 ન્યુત્કર્પપ્રત્યયહેતવોઽધ્યવસાયવિશેષાસ્તાનિચ ઋદ્ધિરસસાતા-
 તિરેકહેતુત્વેન કારણેકાર્યોપચારાદ્ધિરસસાતસંજ્ઞાન્યેવ ત્રીણિ
 તૈશ્ચંદ્રાસ્તત્સાહાય્યેનોદ્ધુરાઃ ॥

અર્થઃ—ને જો ઇન્દ્રિયો વશ ન કરે તો દીક્ષા જે તે કેવલ
 આજીવિકારૂપપણને પામે. જે હેતુ માટે કહ્યું છે જે જે પુરુષ દીક્ષા
 લઈને સુખની આશાએ વિષયને વિષે પોતાની ઇન્દ્રિયો પ્રવર્તીવે છે
 તેને દીક્ષા જે તે આજીવિકારૂપ થાય છે ને લિંગધારીનું તો આ લો-
 કનુંજ સુખ આગલ કરી એટલે મુખ્ય કરીને ઇન્દ્રિયોને વિષયમાં
 અતિશય આસક્ત કરીને પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેમ યથેષ્ટ એટલે
 મનમાં આવે તેમ વિચરે છે વળી ગૌરવ એટલે પોતાને વિષે ઉત્કર્ષ
 જણાવવાનું કારણ એવા જે આત્માના અધ્યવસાય વિશેષ તે ગૌરવ
 કહીએ તે ઋદ્ધિ તથા રસ તથા શાતા તેનું જે અતિશયપણું તેના
 કારણાનુત છે એ હેતુ માટે કારણને વિષે કાર્યનો ઉપચાર કરવાથી
 રૂદ્ધિ ગૌરવ તથા રસ ગૌરવ તથા શાતા ગૌરવ તેમણે કરીને આકરા
 એવા જે દંડ એટલે તે ગૌરવની સાહાય્યે કરીને આકરા દંડ થાય છે.

ટીકાઃ—દંદ્રા દંદ્રયતે ડુર્ગર્તિપાતેન ડુઃખસંસ્થાપ્યતે આત્મા-
 ડમીત્તિરિતિદંદ્રા અકુશલમનોવાક્કાયાસ્તેવ દેહિનામુત્યથપ્રવ-
 ર્તેકત્વાચ્છપલત્વાચ્છ તુરંગાઅશ્વાસ્તતશ્ચ વદગતોઽનિયમિતતયા ય-
 દ્વચ્ચા પ્રસરંતોગૌરવચંદ્રાદંદ્રતુરંગાયેવાં તે તથા ॥

अर्थः—केम जे दंरु शब्दनो एम अर्थ थाय ठे जे आत्माने दुर्गतिमां नाखवावमे दुःखित करे ठे तेने दंरु कह्णीए ते अकुशल एटले सारां नहि एवां जे मन वाणी ने शरीर तेज देहधारोने उन्मार्गमां प्रवर्त्तववाथी ने चपळपणाथी घोमा समान कहा ठे ते हेतु माटे उठळता एटले नियम रहित मनमां आवे तेम गमन करता माटे गौरवमे आकरा एवा ठे मन वचन ने कायारूपी घोमा ते जेमना एवा एटले जेमनां मन वचन ने काया ते सर्वे उद्धत ठे एवा लिङ्गधारीन ठे.

टीकाः—यथाहि तुरगा निर्वलाअपि जातिस्वान्नाव्याद् व-
दगंति यदातु गौरवेण बलोपचयेन दर्पिष्ठास्तदा किं वक्तव्यं ॥
एवं दंरुअपि स्वरूपेणैव तावदुद्धुरा कृध्यादिगौरवत्रयसंकलिता-
नां तेषां का कथा ॥

अर्थः—जेम घोमा निर्वळ होय तो पण एनी जाति स्वजा-
वथीज चंचळ होय तो ज्यारे गौरव बळवमे मदीन्मत थाय त्यारे
तो शुं कहेवुं. एम मन वचन ने काया ते रूपो जे दंरु ते पण स्व-
रूपवमे एटले पोतानी मेळेज उद्धत ठे ते ज्यारे कृद्धि गौरव रस
गौरव ने साता गौरव ए त्रणवमे सहित थयां त्यारे तेना उद्धतप-
णानी शी वात कहेवी.

टीकाः—न च यतीनां दंरुत्रयोद्धासनमुपपन्नं ॥ दुर्गति-
हेतुत्वेन तस्यानुचितत्वात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

त्रयोमनोज्ञापितकायदंभा विनिर्मितासङ्गतिपातदंभाः ॥
नजातु कार्या यतिना प्रचंभाः समीकृताकांरुकृतांतदंभाः ॥
लिङ्गिनस्तु गौरवोद्गुरकंध रतया सततं तान्वदगयंति ॥

अर्थः—यतिने मन वचन ने काया तेमनुं जे उद्वास करवुं
एटले गमे तेम छूटां मूकवां ते घटतुं नथी केम जे ए दुर्गतिमां
परवानां कारण ठे ए हेतु माटे साधुने इंद्रियो अने अंतःकरणे भनमां
आवे तेम जे चलाववुं ते पण अघटित ठे. जे माटे ते वात शास्त्रमां
कही ठे जे मन वचन तथा काया तेमनुं जे दमन करवुं ते सद्ग-
तिमां जवानुं आलंबनरूप थाय ठे ने यति पुरुषे ते मन वचन का-
याने प्रचंरु न करवां एटले उन्मत्त गमे तेम चालनार न करवां
केम जे जो एम करे तो तेज यमराजाना दंरु जाणवा. एटले तेज
मन वचन काया नाश करनार दुर्गति पमारुनार दुःख देनार जा-
णवां ने ए लिङ्गधारी तो पोताने विषे गुरूपणुं मानीने नंचो खांध
राखीने निरंतर ते त्रण प्रकारना गौरवने वळगी रह्या ठे एटले ते
गौरवनुं घणुं सेवन करवाथीज पोताने विषे मोढ्यप माने ठे ए जावठे.

टीकाः—तथा कषायाएवहेयोपादेयवस्तुतत्त्वचैतन्यहारि-
त्वाद्गुरगाञ्जंगास्ततश्चार्थमिकजनसत्क्रियादर्शनासहनेन पु-
प्यंतः प्रवलीज्वंतः कषायोरागायेषां ते तथा, यतीनां हि सौश्रा-
मण्यवैफल्योत्पादनात्कषायाः कर्तुं न युज्यंते ॥ यदाहुः ॥ मुक्त्यं
गनायाः क्रयणेत्तरण्यं श्रामण्य मुच्चैर्गुणिनां शरण्यं ॥ कृतव्यपाया
यतिनाकषायाः सस्यं नरस्यंति यथा कुवाताः ॥

અર્થ:—વઢી કષાય જે તે ત્યાગ તથા ગ્રહણ કરવા યોગ્ય
 એવી જે વસ્તુ તેનું યથાર્થ જ્ઞાનરૂપી જે ચૈતન્ય તેના નાશ કરનાર છે એ હેતુ
 સર્પ માટે સમાન છે ને ધર્મિષ્ઠ લોકની સારી ક્રિયા દેખી ન સ્વમાય તેણે
 કરી પ્રવલ્લ થતાં છે કષાયરૂપી સર્પ તે જેમના એવા એ લિંગધારી છે
 વઢી નિશ્ચે પોતાનું જે સારું સાધુપણું તેને નિષ્ફલ કરે એવા કષાય
 છે માટે કરવા ઘટતા નથી. જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે
 મુક્તિરૂપી સ્ત્રીને વેચારી લીધામાં સાધુપણું રાખવું તે મૂઘ્ય છે એટલે
 જેની પાસે સાધુપણારૂપી મૂઘ્ય છે તેને મુક્તિરૂપી સ્ત્રી મળે છે ને વઢી
 સાધુપણું જે તે ગુણિ પુરુષોને શરણ કરવા યોગ્ય છે ને જે કષાય છે તે
 યતિપણાને નાશ કરનાર છે જેમ વિપરીત વાયુ છે તે ધાન્યને વગાડે
 છે નાશ કરે છે તેમ ॥

ટીકા:—યત્યાજ્ઞાસાસ્તુ ગુણિષુ નિર્નિમિત્તકષાયકલુષિતાંતઃ
 કરણા એવો પલજ્યંતં ઇતિ ॥ એવંતાવત્ પંચાશ્રવવિરમણપંચે-
 દ્રિયનિગ્રહદંઋત્રયવિરતિકષાયચતુષ્ટયજયલક્ષણસપ્તદશવિધ
 સંયમાજ્ઞાવેન તેષાં લોકોત્તરબાહ્યત્વં પ્રદર્શ્યેદાનીં લોકલોકો-
 ત્તરબાહ્યત્વમપિદર્શયતીત્યાહ ॥

અર્થ:—લિંગધારી તો ગુણવાળા પુરુષોને વિષે કારણ વિના-
 જ કષાયવ્રમે મલિન થયાં છે અંતર તે જેમનાં એવાજ દેસ્યાય છે એ
 રીતે પાંચ આશ્રવથી વિરામ પામવું તથા પાંચ ઇન્દ્રિયોનો નિગ્રહ
 કરવો તથા ત્રણ દંઋત્રી વિરતિ કરવી તથા ચાર કષાય જીતવા એ
 છે લક્ષણ જેનું એવો જે સત્તર પ્રકારનો સંયમ તે એ લિંગધારીને

વિષે નથી માટે તેમને લોકોત્તર ક્રિયા થકી રહિતપણું છે તે દેખામયું ને
હવે લૌકિકને લોકોત્તર એ વે થકી રહિતપણું લિંગધારીનું દેખામે છે.

ટીકા:—સર્વાકૃત્યકૃતોપિ લોકલોકોત્તરવિરુદ્ધાબ્રહ્મ
સેવનપુષ્પફલાદ્યુપજોગાદ્યસદાચારકારિણોપિ ॥ યદાહ ॥
દગપાણં પુષ્પફલં શ્રણેસણ્જં ગિહત્યકિચ્છાઈ ॥ અજયાપત્ની સે-
વંતી જશ્વેસવિમંબગાનવરં ॥

અર્થ:—જે એ લિંગધારીનું સેવન કરવાનું કામ કરે છે તો
પણ એટલે લોકને લોકોત્તરમાં વિરુદ્ધ એવાં જે મૈથુન સેવવાં તથા
પુષ્પફલ આદિકનો ઉપજોગ કરવો ઇત્યાદિ અસત્ આચરણ કરતા
એવા છે તોપણ જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા:—નામ જૈના ઇતિ પ્રકૃતં ॥ કષ્ટં મહદુઃખમેતત્ ॥
અધુના સંપ્રતિ સ્થિત્વા આરુહ્ય સન્સુનિમૂર્ઙ્ગસુ સુવિહિતસાધુમ-
સ્તકેષુ પ્રતિપદમસૂચયા સુવિહિતાનામસદોષારોપણેન લાઘવો
ત્પાદનમેવહિતેષાં તન્મૂર્ઙ્ગસ્વવસ્થાનં ॥ નુદ્ધતધિયોનાસ્ત્યસ્મત્સમો
જગતિ સંપ્રતિ કશ્ચિદિતિ દર્પાધ્માતવુદ્ધયઃ તુષ્યંતિ સુવિહિતં
મન્યા અપ્યેતેઽસ્માન્નિર્લઘૂકૃતા ઇત્યાશયેન મોદંતે ॥ તુષ્યંતિ
ચ સાધ્વાદિપરિવારેણ શ્રાદ્ધાદિપૂજયાચ વર્દ્ધંતે ચઃ સમુચ્ચયે ॥

અર્થ:—એ લિંગધારીનું નામ જૈની કહેવાય છે એટલે નામ
માત્રવળે જૈની છે એમ પ્રસંગથી પ્રાપ્ત થયું માટે અહો આત્મો મોદું

कष्ट, मोटुं दुःख ठे जे हवे सुविहित साधुना मस्तक उपरथी आरोहण करीने एटले माथा उपर चमीने राजी थाय ठे एटले पद पद प्रत्ये इर्ष्यावने असत् दोषनुं जे आरोपण करवुं तेणे करीने लघुपणानुं जे उत्पादन करवुं तेज तेमना माथा उपर पग मुक्यो जाणवो ते न-
रुत बुद्धिवाळा एम जाणे ठे जे आ काळमां जगतने विषे अमारा जेवो कोइ नथी ए प्रकारे अहंकारवने धमधमती ठे बुद्धि ते जेमनी एवा ए लिंगधारीउं हर्ष पामे ठे एटले सुविहितपणाने मानता एवा ए सुविहित साधु जे ते अमोए लघु कर्या ठे एटले एमनी हवकाश करी अर्थात् एमने अमोए जीत्या ठे एम मानीने राजी थाय ठे ने पोतानी पासे पोताना जेवा जे लिंगधारी पुरुषो तेना परिवारवने पोतानी मोटप मानी राजी थाय ठे ने श्रावकादिकनी पूजावने अ-
हंकारपणुं धारण करे ठे चकारनो ससुच्चय अर्थ ठे एटले ए सर्व दोष एक एक लिंगधारीउंमां रखा ठे.

टीकाः—अथ कथमेवं विधा अपि सन्मुनिमूर्खावस्थानेन ते तुष्यंति पुष्यंति चेत्यत आह ॥ अंत्याश्चर्यराजाश्रिताः पाश्चा-
त्याश्चर्यपार्थिवानुगताय तइति हेतुगर्जविशेषणं ॥ एतदुक्तं जवति ॥ नह्येवंविधाकृत्यविधायिनो महामुनीनां मस्तकेष्व-
वस्थानं कर्तुं पारयंति ॥

अर्थः—हवे ए प्रकारना लिंगधारीउं ठे तोपण सारा मुनि-
ना मस्तकने विषे निवास करवो तेणे करीने केम प्रसन्न थाय ठे पुष्ट थाये एटले राजी रहे ठे एम जो कहेता होय तो तेनो उत्तर कहे ठे जे दशमा आश्चर्य रुपी राजानो आश्रय करीने ए लिंगधारीउं

पूजाय ठे हरखाय ठे. जे हेतु माटे दशमा आश्चर्य रुपी राजाने अनुसरता ए जे विशेषण ठे ते हेतु गर्जित ठे एटले ए विशेषण कह्युं तैमां हेतु रह्यो ठे ए वात शास्त्रमां कही ठे जे ए प्रकारे अकार्यना करनारा लिंगधारीउ ते महामुनिना मस्तक उपर निवास करवा क्यारे पण पार पामेज नहि एटले समर्थ थायज नहि.

टीका:—कथंचित्कुर्वाणा अपि वा न तोषं पौषंच ते प्राप्नुवंति ॥ महामुनितिरस्कारमात्रेणापि तत्कारिणा मिद्वैव हानिश्रवणात् ॥ यदाह ॥ इहेवहीलिया हाणिं हसियारोवियवण अक्कोसिया वहंदितिमरणं दिति ताकिया ॥ परंचैवमनर्थकारिणो पि लिंगिनः सुविहितां स्तिरस्कृत्यापिनंदन्ति तन्नूनं दशमाश्चर्यमहिमायं ॥

अर्थ:—कोइ प्रकारे पण महामुनिना मस्तक उपर पग स्थापनारा पुरुषो जे संतोष प्रत्ये तथा पुष्टि प्रत्ये न पामे. केमजे महामुनिना तिरस्कार मात्रवने पण ते तिरस्कारने करनार पुरुषनी ए जगोएज हानि थाय ठे एम संज्ञळाय ठे ए हेतु माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे परंतु ए प्रकारे अनर्थना करनार एवा पण लिंगधारीउ जे ते सुविहितनो तिरस्कार करीने पण आनंद पामे ठे ते निश्चे दशमाश्चर्यनो महिमा ठे.

टीका:—यदुच्यते ॥ जेकेन क्वणता सरोपपरुषंयत् कृष्ण सर्पानने, दातुंतेन चंपेटमुद्धतधिया हस्तः समुद्धासितः ॥ य.

आधोमुखमक्षिणी विदधता तेनापि तन्मर्षितं ॥ तन्मन्ये विषमं
त्रिणो बलवतः कस्यापि लीलायितं ॥

अर्थः—ते उपर दृष्टांत कहुं ठे जे मदोन्मत्त अयेलो ने
शब्द करतो एवो देरुको काळा सर्पना मुखने विषे लापट मारवाने
जे रोष रहित कठोरपणे हाथ उगामे ठे ने ते सर्प आंखो मीची
नीचुं मुख करी ते देरुकानो अपराध सहन करे ठे ते बळवान एवो
कोइक पण विष मंत्रवाळो पुरुष तेनुं लीलाचेष्टित ठे एम हुं मारुं
हुं एटले कालो सर्प देरुकानो मार खाय ठे ते विषमंत्रवाळा पुरुषनो
प्रज्ञाव ठे तेम सुविहित साधु जे ते लिंगधारीओनुं अपमान सहन
करे ठे ते दशमाश्चर्यनो महिमा ठे पण ए लिंगधारीओनो महिमा नथी.

टीकाः—ततश्च यथानीचाअपिकेचन किंराजादेःस्वामिनोऽव-
ष्टंजेन महतामपिमूर्खस्वारुह्यपुष्पंति ॥ एवमेतेपि दशमाश्चर्यम-
हिम्ना महामुनीन् परिज्जूयापि पुष्यंतीत्यपि शब्दार्थः ॥

अर्थः—वळी जेम केटलाक नीच नगरा पुरुषो ते राजा-
दिक लोकमां मोटा कहेवातां होय तेनुं आलंबन करीने मोटा पु-
रुषना माथा उपर पण आरोहण करीने खुशी थाय एम आ लिंग-
धारी पण दशमा आश्चर्यना महिमावळे ते मोटा मुनिने पण पराजय
करीने हर्ष पामे ठे एम अपिशब्दनो अर्थ ठे.

टीकाः—तथाच प्रकरणकारै रेवाऽन्यत्रानिहितं ॥ अइद-

समदुरंतछेरयप्रासरासी, दुसमसमयहं जोतुमसप्पजावे ॥
जमिहकवरूकूसासाहुलिंगीगुणद्वेपरिजविय पदुत्तं जंतिनंदंतिदूरं
एतच्च महत्कष्टं, नहिमहामुनीनामेवं पराजवः कर्तुमुचित इति
वृत्तार्थः ॥ २२ ॥

अर्थः—वली प्रकरणना करनार पुरुषेज बीजो जगाए कष्टं
ठे जे मोटा मुनिनो ए प्रकारे पराजव करवो घटतो नथी ने ते करे
ठे ते मोटुं कष्ट ठे. ए प्रकारे आ बावीसमा काव्यनो अर्थ थयोश्श

टीकाः—सांप्रतं तेषां प्रत्यहं सर्व विरतिरूपप्रत्याख्यान
जंगकरणेन तपश्चरणाद्यज्ञावं प्रतिपादयन्नाह ॥

अर्थः—हवे ते लिंगधारीजनुं निरंतर सर्व विरतीरूप पच-
खाणनुं जे ज्ञागवुं तेणे करीने तप तथा चारित्र तेनो अज्ञाव एटवे
नाश तेने प्रतिपादन करता सता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

सर्वारंजपरिग्रहस्य गृहिणोप्येकाशनाद्येकदा ।
प्रत्याख्यायनरक्ततो हृदिजवेतीब्रानुतापस्सदा ॥
षट्कृत्वस्त्रिविधं त्रिधेत्यनुदिनं प्रोच्यापि जंति ये ।
तेषां तु कतपः कसत्यवचनं कज्ञानिता क व्रतं ॥ २३ ॥

टीकाः—सर्वारंजपरिग्रहस्य सकलसाव्यव्यापारधनधान्यादिसंग्रहतत्परस्य गृहिणोपिश्राद्धस्याप्यास्तां महामुनेरित्यपिशब्दार्थः ॥ एकाशनं अंतर्दिवसमेकवारनियमितजोजनः प्रत्याख्यानजेदस्तदादिर्यस्य निर्विकृतिकादेस्तदादिप्रत्याख्यानं ॥

अर्थः—समस्त जे साव्य वेपार धन्य धान्य आदिक तेनो जे संग्रह तेने विषे तत्पर एवो जे गृहस्थ श्रावक तेना पण अंतरमां एकासणुं प्रमुख पञ्चस्काण जागीने पश्चात्ताप थाय तो मोटा मुनिना अंतरमां पश्चात्ताप थाय तेमां शुं कहेवुं एम अपि शब्दनो अर्थ ठे एकासणुं ते शुं तो दिवसमां एकवार नियम प्रमाणे जोजन करवुं एवो जे पञ्चस्काणनो जेद ते ठे आदि ते जेने एवुं जे निर्विकृतिकादिक ॥ एटले विगड न वावरवी इत्यादिकनुं जे पञ्चस्काण तेने ॥

टीकाः—एकदा कदाचिदष्टम्यादितिथिषु प्रमादबाहुल्येन नित्यप्रत्याख्यानाच्चावात् प्रत्याख्याय नियम्य तदपि कदाचित् कृतमेकासनादि न रक्ततोऽनाजोगसहसाकारादिना न पालयतो न जत इत्यर्थः हृदिचेतसि न वेज्जायेत तीव्रो निष्ठुरोऽनुतापः ॥

अर्थः—क्यारेक करतो एवो श्रावक एटले अष्टमी आदिक तिथिने विषे पञ्चस्काण करतो केसजे घणा प्रमादथी नित्य पञ्चस्काण करतो नथी एवो जे श्रावक ते पण क्यारेक करेलुं एवुं एकाशनादि तेने न पाळतो एटले अजाणो सहसात्कारादिकवळे जागतो एवो ए प्रमादी श्रावक तेना चित्तमां पण अतिशय आकरो पश्चात्ताप थाय ठे जे में आ शुं कर्युं.

टीकाः—बहुना कालेन तावद्व्यप्रत्याख्यानं कृतं ॥ तदपि मयामंदजाग्येन जग्नमतो धिग्मां कथंमे शुद्धिर्नविष्यतीत्येवं रूपः पश्चात्तापः सदा सर्वदा यावद् जंगप्रायश्चित्तं गुरुज्योनासादयति ॥ पट् कृत्वस्त्रीन् वारान् सायंतनप्रतिक्रमणे त्रींश्चप्रगेतन प्रतिक्रमणे इति षट् वारान् संख्याया वारेकृत्वस्तद्धितः ॥ त्रिविधं त्रिधेति ॥ अनेन सामायिक सूत्रमुपलक्षयति ॥ किलसाधवः सायं प्रातश्च प्रतिक्रमणे सामायिक सूत्रमुच्चारयंतः त्रिविधं त्रिविधेनेति पठन्ति ॥

अर्थः—अहो में घणों काले आज पञ्चस्काण कथुं ते पण मंद जाग्यवालो हुं जे तेणे जाग्युं माटे मने धिक्कार ठे मारी पाप शुद्धि केस थशे इत्यादि रूप पश्चात्ताप निरंतर करे ठे ज्यां सुधी ए पञ्चस्काणनुं प्रायश्चित्त गुरु थकी नथी पाम्यो त्यां सुधी पश्चात्ताप करे ठे ने जे लिंगधारी ठे ते तो ठवार एटले सायंकाळना पक्रिमणा वखत त्रणवार ने प्रातःकालना पक्रिमणा वखत त्रणवार एम ठवार त्रिविध त्रिविध इत्यादि सामायिक सूत्रने निश्चे उच्चारण करता सता त्रण प्रकारे त्रिकरण शुद्धिए सावद्यनुं पञ्चस्काण करे ठे.

टीकाः—यथा सद्यं सावज्जंयोगं पञ्चस्कामि जावज्जीवाए-
तिविहंतिविहेणं मणेणं वायाए काएण मिलादि॥तत्रत्रिविधमिति
तिस्रो विधायस्येति त्रिविधं कृतकारितानुमतलक्षणं त्रिधेति
त्रिविधेन करणेन मनोवाक्कायरूपेण सावद्यंयोगं प्रत्याख्यामि ॥

इत्येवंरूपतया अनुदिनं प्रतिवासरं प्रोच्याप्यन्निधाय प्रतिज्ञा-
यापीत्यर्थः ॥

अर्थः—जेम मन वचन काया ए त्रणे करीने त्रणे प्रकारे
जावज्जीव सर्व सावद्ययोगेने हुं पञ्चस्काण करुं हुं इत्यादि तेमां
त्रण ठे प्रकार ते जेना तेने त्रिविध कहीए एटले त्रण प्रकारे करवुं,
कराववुं ने अनुमोदना करवी ए ठे लक्षण जेनुं एवुं मन, वचन
कायाए करीने सावद्ययोगनुं हुं पञ्चस्काण करुंहुं ए प्रकारे नित्य
पञ्चस्काण करीने पण एटले नित्य बोलीने प्रतिज्ञा करीने पण जागे
ठे एटलो अर्थ ठे.

टीकाः—अप्रतिज्ञातानुष्ठानस्य हि जंगेनापि न तथा दोष
इत्यपिशब्दार्थः जंजंतिखंमयंति ये लिंगमात्रवृत्तयस्तेषां तुर्यहि-
णो ज्ञेयप्रदर्शनार्थः ॥ क्वशब्दाः सर्वेऽप्यक्षमाव्यंजकाक्षेपार्थाः ॥
तपोऽनशनादि ॥ नित्यप्रत्याख्यानस्य सर्वसावद्ययोगविरति
रूपस्य सकललोकसमक्षमन्युपेतस्य जंगदर्शनेन नैमित्तिक प्र-
त्याख्यानस्यापि कथंचिद्व्योक्त्या विहितस्योपवासादेर्जगानुं-
मानान्नास्त्येव तेषां क्वचित्तपः

अर्थः—ने जे अनुष्ठाननुं पञ्चस्काण कर्युं नथी तेनुं जे ज्ञा-
गवुं तेणे करीने तेवो दोष लागतो नथी. जेवो पञ्चस्काण करीने
तेने जागतां दोष लागे ठे. ए प्रकारे अपि शब्दनो अर्थ ठे जे लिं-
गमात्र धारण करीने केवळ पोतानी आजीविका मात्र करे ठे ते-
मने तपतो क्यांथीज होय. तु शब्द जे ते गृहस्थश्रमी ते लिंगधारी

टीकाः—बहुना कालेन तावद्व्यप्रत्याख्यानं कृतं ॥ तदपि मयामंदजाग्येन जग्नमतो धिग्मां कथंमे शुद्धिर्नविष्यतीत्येवं रूपः पश्चात्तापः सदा सर्वदा यावद् जग्नप्रायश्चित्तं गुरुज्योनासादयति ॥ षट् कृत्वस्त्रीन् वारान् सायंतनप्रतिक्रमणे त्रींश्चप्रगेतन प्रतिक्रमणे इति षट्वारान् संख्याया वारेकृत्वस्तद्धितः ॥ त्रिविधं त्रिधेति ॥ अनेन सामायिक सूत्रमुपलक्षयति ॥ किलसाधवः सायं प्रातश्च प्रतिक्रमणे सामायिक सूत्रमुच्चारयंतः त्रिविधं त्रिविधेनेति पठन्ति ॥

अर्थः—अहो में घणो काले आज पञ्चस्काण कर्तुं ते पण मंद जाग्यवालो हुं जे तेणे जाग्युं माटे मने धिक्कार ठे मारी पाप शुद्धि केस थशे इत्यादि रूप पश्चात्ताप निरंतर करे ठे ज्यां सुधी ए पञ्चस्काणनुं प्रायश्चित्त गुरु थकी नथी पाभ्यो त्यां सुधी पश्चात्ताप करे ठे ने जे लिंगधारी ठे ते तो ठवार एटले सायंकाळना पक्रिमणा वखत त्रणवार ने प्रातःकालना पक्रिमणा वखत त्रणवार एम ठवार त्रिविध त्रिविध इत्यादि सामायिक सूत्रने निश्चे उच्चारण करता सता त्रण प्रकारे त्रिकरण शुद्धिए सावद्यनुं पञ्चस्काण करे ठे.

टीकाः—यथा सव्वं सावज्जयोगं पञ्चस्कामि जावज्जीवाए त्रिविहंतिविहेणं मणेणं वायाए काएणमिलादि॥तत्रत्रिविधमिति तिस्रो विधायस्येति त्रिविधं कृतकारितानुमतलक्षणं त्रिधेति त्रिविधेन करणेन मनोवाक्कायरूपेण सावद्ययोगं प्रत्याख्यामि ॥

इत्येवंरूपतया अनुदिनं प्रतिवासरं प्रोच्याप्यभिधाय प्रतिज्ञा-
यापीत्यर्थः ॥

अर्थः—जेम मन वचन काया ए त्रणे करीने त्रणे प्रकारे
जावज्जीव सर्व सावध्ययोगेने हुं पञ्चस्काण करुं हुं इत्यादि तेमां
त्रण ठे प्रकार ते जेना तेने त्रिविध कहीए एटलेत्रण प्रकारे करवुं,
कराववुं ने अनुमोदना करवी ए ठे लक्षण जेनुं एवुं मन, वचन
कायाए करीने सावध्ययोगनुं हुं पञ्चस्काण करुंहुं ए प्रकारे नित्य
पञ्चस्काण करीने पण एटले नित्य बोलीने प्रतिज्ञा करीने पण जागे
ठे एटलो अर्थ ठे.

टीकाः—अप्रतिज्ञातानुष्ठानस्यहि जंगेनापि न तथा दोष
इत्यपि शब्दार्थः जंजंतिखंरुयंति ये लिंगमात्रवृत्तयस्तेषां तुर्यहि-
णोन्नेदप्रदर्शनार्थः ॥ क्वशब्दाः सर्वेप्यक्षमाव्यंजकाक्षेपार्थाः ॥
तपोऽनशनादि ॥ नित्यप्रत्याख्यानस्य सर्वसावध्ययोगविरति
रूपस्य सकललोकसमक्षमज्युपेतस्यजंगदर्शनेन नैमित्तिक प्र-
त्याख्यानस्यापिकथंचिद्व्योक्त्याविहितस्योपवासादेर्जंगानुं-
मानान्नास्त्येव तेषां क्वचित्तपः

अर्थः—ने जे अनुष्ठाननुं पञ्चस्काण कर्युं नथी तेनुं जे जा-
गवुं तेणे करीने तेवो दोष लागतो नथी. जेवो पञ्चस्काण करीने
तेने जागतां दोष लागे ठे. ए प्रकारे अपि शब्दनो अर्थ ठे जे लिंग-
मात्र धारण करीने केवल पोतानी आजीविका मात्र करे ठे ते-
मने तपतो क्यांथीज होय. तु शब्द जे ते गृहस्थश्रुती ते लिंगधारी

જૂદા ઠે એમ જણાવે ઠે ને ' સર્વે ક ' શબ્દ ઠે તે અક્ષમાને જણાવે ઠે એટલે તિરસ્કાર ઠે અર્થ તે જેનો એવા ઠે. અર્થાત્ એ લિંગધારીઝને તિરસ્કાર ઠે જેને તપ નથી. તપ એટલે અનશનાદિક જાણવું ને સર્વ લોકની સમક્ષ અંગિકાર કરેલું સર્વ સાવચ્ચયોગ વિરતિરૂપ જે નિત્ય પચ્ચસ્કાણ તેનું જાગવું પ્રત્યક્ષ દેખાય ઠે. તેણે કરીને લોકપંક્તિએ એટલે લોકલજ્જાએ કર્યું એવું જે નૈમિત્તિક પચ્ચસ્કાણ એટલે કોઈ તિથીને વિષે ઉપવાસાદિક તેનું પણ અનુમાને જાગવું જણાય ઠે માટે તે લિંગધારીઝને કાંઈ પણ તપજ નથી.

ટીકા:—યદ્વા વસ્તુગત્યાપિતપઃકુર્વતાંતેષાંતપોનાસ્ત્યેવ ॥ તામલિવત્ ॥ ષટ્કાયોપમર્દિનાં તપસો વિફલત્વેનાજિધાનાત્ ॥ ક સત્યવચનં ॥ તથ્યવાક્ ॥ સર્વ સાવચ્ચયોગં ન કરોમિશ્ત્યાય-જિધાય પુનસ્તત્ક્રણમેવતન્નિષેવણાત્ પ્રત્યક્ષમૃષાવાદિતા પ્રસંગે-નાંશેનાપિસત્યવચનાજ્ઞાવાત્ ॥

અર્થ:—અથવા કદાચિત્ તપકરતા એવા પણ તે લિંગધારીઝને વસ્તુગતિએ તપ નથીજ. તામલી તાપસની પેઠે. કેમજે ઠ. કાયનું ઉપમર્દન કરનાર પ્રાણીઝનું તપ નિષ્ફળ થાય ઠે એમ શાસ્ત્રમાં કહેવાપણું ઠે એ હેતુ માટે. વળી તે પુરુષોને સત્ય વચન પણ ક્યાંથીજ હોય. કેમ જે સર્વ સાવચ્ચયોગ નહિ કરું છત્યાદિ કહીને પણ તત્કાલ જ તે સાવચ્ચયોગનું સેવન કરે ઠે માટે પ્રત્યક્ષ મૃષાવાદપણું જણાય ઠે ને મૃષાવાદના પ્રસંગનો અંશ માત્રથી પણ સત્ય વચન હોય તે અસત્ય થાય ઠે એ હેતુ માટે સાક્ષાત્ અસત્ય વચનની તો શી વાત કહેવી. ઇતિ જાવ ॥

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥

ન કરેમિત્તિજ્ઞાપિતા તં ચેવનિસેવર્દે પુણો પાવં ॥
પચ્ચસ્કમુસાવાર્દે માયાનિયત્તીપસંગોય ॥

एवं च यदा प्रव्रज्यावसरोक्तस्यसर्वविरतिविषयस्यतद्वचन-
स्यालीकत्वं तदा वस्त्वंतरविषयस्य तस्य का सत्यत्वसंज्ञावनेति
सर्वथानृतज्ञाभिणएवत इति ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે પાપ નહિ કરું એમ
કહીને તેજ પાપને વઢી સેવે છે તે પ્રત્યક્ષ મૃષાવાદી છે ને બાહ્ય મા-
યાને અચ્ચંતર માયા તેનો તેમને પ્રસંગ થાય છે માટે જ્યારે દીક્ષા
વચ્ચતે સર્વ સાવચ્ચ યોગની વિરતિરૂપ પોતાનું બોલેલું વચ્ચન અસત્ય
થયું ત્યારે બીજી વસ્તુ સંબંધી જે તેમનું બોલેલું તે સત્ય સંજ્ઞાવેજ
ક્યાંથી માટે એ લિંગધારીજ સર્વથા અસત્ય જ્ઞાપિજ છે.

ટીકા:—ક્વ જ્ઞાનિતાસિદ્ધાંતરહસ્યપરિષ્કૃત્ત્વં ॥ જ્ઞાનસ્ય-
હિફલં વિરતિસ્તસ્યાશ્ચસાતશીલતયા તૈ:સમૂલમુન્મૂલનાત્તથા
ચ કથંચિત્સતોપિજ્ઞાનસ્યાઽકિંચિત્કરત્વેન તદાજ્ઞાસત્વાત્જ્ઞાન
ગંધોપિ તેષાં નાસ્તીતિ ॥

અર્થ:—વઢી તે લિંગધારીજને સિદ્ધાંતના રહસ્યનું જાણપણું
પણ ક્યાંથીજ હોય કેમ જે જ્ઞાનનું ફલ તો વિરતિ છે ને તે વિરતિ તો
જ્ઞાતાશીલપણે તે લિંગધારીજને મૂલમાંથીજ જીવાની નાંખી છે એટલે

જૂદા છે એમ જણાવે છે ને ‘ સર્વે ક્ષ ’ શબ્દ છે તે અક્ષમાને જણાવે છે એટલે તિરસ્કાર છે અર્થ તે જેનો એવા છે. અર્થાત્ એ લિંગધારીને તિરસ્કાર છે જેને તપ નથી. તપ એટલે અનશનાદિક જાણવું ને સર્વ લોકની સમક્ષ અંગિકાર કરેલું સર્વ સાવચ્ચયોગ વિરતિરૂપ જે નિત્ય પચ્ચસ્કાણ તેનું જાગવું પ્રત્યક્ષ દેખાય છે. તેણે કરીને લોકપંક્તિએ એટલે લોકલજ્જાએ કર્યું એવું જે નૈમિત્તિક પચ્ચસ્કાણ એટલે કોઈ તિથીને વિષે ઉપવાસાદિક તેનું પણ અનુમાને જાગવું જણાય છે માટે તે લિંગધારીને કાંઈ પણ તપજ નથી.

ટીકા:—યદ્વા વસ્તુગત્યાપિતપઃકુર્વતાંતેષાંતપોનાસ્ત્યેવ ॥ તામલિવત્ ॥ ષટ્કાયોપમર્દિનાં તપસો વિફલત્વેનાન્નિધાનાત્ ॥ ક્ષ સત્યવચનં ॥ તથ્યવાક્ ॥ સર્વ સાવચ્ચયોગં ન કરોમિશ્ચ્યાન્નિધાય પુનસ્તત્ક્રમ્યેવ તન્નિષેવણાત્ પ્રત્યક્ષમૃષાવાદિતા પ્રસંગેનાંશેનાપિસત્યવચનાન્નાવાત્ ॥

અર્થ:—અથવા કદાચિત્ તપકરતા એવા પણ તે લિંગધારીને વસ્તુગતિએ તપ નથીજ. તામલી તાપસની પેઠે. કેમજે ઠ. કાયનું ઉપમર્દન કરનાર પ્રાણીનું તપ નિષ્ફળ થાય છે એમ શાસ્ત્રમાં કહેવાપણું છે એ હેતુ માટે. વળી તે પુરુષોને સત્ય વચન પણ ક્યાંથીજ હોય. કેમજે સર્વ સાવચ્ચયોગ નહિ કરું છત્યાદિ કહીને પણ તત્કાલ જ તે સાવચ્ચયોગનું સેવન કરે છે માટે પ્રત્યક્ષ મૃષાવાદપણું જણાય છે ને મૃષાવાદના પ્રસંગનો અંશ માત્રથી પણ સત્ય વચન હોય તે અસત્ય થાય છે એ હેતુ માટે સાક્ષાત્ અસત્ય વચનની તો શી વાત કહેવી. ઇતિ જાવ ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

न करेमिच्छिन्नचित्ता तं चेवमिसेवई पुणो पावं ॥
पञ्चस्कमुस्तावाई मायानियमीपसंगोय ॥

एवं च यदा प्रव्रज्यावसरोक्तस्यसर्वविरतिविषयस्यतद्वचन-
स्यालीकत्वं तदा वस्त्वन्तरविषयस्य तस्य का सत्यत्वसंज्ञावनेति
सर्वथानृतज्ञाषिणएवत इति ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे पाप नहि करूं एम
कहीने तेज पापने वळी सेवे ठे ते प्रत्यक्ष मृषावादी ठे ने बाह्य मा-
याने अज्यन्तर माया तेनो तेमने प्रसंग थाय ठे माटे ज्यारे दीक्षा
वखते सर्व सावद्य योगनी विरतिरूप पोतानुं बोलेलुं वचन असत्य
थयुं त्यारे बीजी वस्तु संबन्धी जे तेमनुं बोलेलुं ते सत्य संज्ञवेज
क्यांथी माटे ए लिंगधारीजं सर्वथा असत्य ज्ञाषिज ठे.

टीकाः—क्व ज्ञानितासिद्धांतरहस्यपरिच्छेदत्वं ॥ ज्ञानस्य-
हिफलं विरतिस्तस्याश्चसातशीलतया तैःसमूलमुन्मूलनात्तथा
च कथंचित्सतोपिज्ञानस्याऽकिंचित्करत्वेन तदाज्ञासत्वात्ज्ञान
गंधोपि तेषां नास्तीति ॥

अर्थः—वळी ते लिंगधारीजने सिद्धांतनारहस्यनुं जाणपणुं
पण क्यांथीजहोय केम जे ज्ञाननुं फळ तो विरति ठे ने ते विरति तो
शाताशीलपणे ते लिंगधारीजं ए मूलमांथीज उखाकी नांखी ठे एहेतु

માટે વઢી કોઈ પ્રકારનું કાંઈક જ્ઞાન હશે તો પણ તે જ્ઞાન કાંઈ કરવા સમર્થ નથી કેમ જે એ જ્ઞાન નથી એ તો જ્ઞાનનો આજ્ઞાસ જણાય છે માટે તે લિંગધારીને જ્ઞાનનો ગંધ પણ નથી એ વાત સિદ્ધ થઈ.

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥

સુબહુંપિ સુયમહીયં કિં કાહી ચરણવિપ્પહીણસ્સ ॥
અંધસ્સ જહ્ પલિત્તા દીવસયસહસ્સકોમીવિ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અતિશય ઘણું એવું એ પણ જે શાસ્ત્રનું જ્ઞાનું તે ચારિત્રરહિત એવા પુરુષને શું કરી શકશે કંઈ પણ નહિ કરી શકે જેમ આંધળાની આગળ સો હજાર કરોડ એવા પણ દીવા પ્રદીપ્ત કર્યા પણ તે અંધને નુપકાર જણી નથી તેવું ચારિત્રહીણ પુરુષનું જ્ઞાનું છે.

ટીકા:—અથ વ્રતંદીક્ષા ॥ દીક્ષોપાદાનેપિ પ્રત્યાખ્યાનજંગાદ-
લીકજ્ઞાપ્તેન દીક્ષાયા અપાર્થક્યાપાદાનાદ્દતં તેષાં નાસ્તીતિ
॥ યદાહ ॥ લોએવિ જો સસૂગો અલિયં સહસા ન જાસઈ કિંવિ ॥
અહદિસ્કિંતવિ અલિયં જાસઈ તો કિંચ દિસ્કાણ ॥

અર્થ:—વઢી તે લિંગધારીને દીક્ષા પણ નથી કેમ જે દીક્ષા લે છે તો પણ પચ્ચરકાણનું જાગવું તેથી તથા અસત્ય જ્ઞાપણ કરવું તેથી દીક્ષાનું નિર્મર્શકપણું થાય છે એ જેણે માટે તેમને દીક્ષા

નથી તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે લોકને વિષે સારો પુરુષ હોય તે પણ સહસાત્કારે કાંઈ જૂઠું ન બોલે ને અહો આ લિંગધારીએ તો દીક્ષા લીધી છે તો પણ જુઠું બોલે છે માટે એ દીક્ષાવચ્ચે શું? કંઈપણ નહિ. એ દીક્ષા લીધી તે ન લીધા જેવીજ થઈ ઇતિ જાવ ॥

ટીકા:—અત્રચાસકૃત્કવશબ્દોપાદાનેન લોકે લોકોત્તરે ચ તત્તપઃપ્રનૃતેસ્તપસ્ત્વાદિકં ન સંજવતીતિજ્ઞાપ્યતે ॥ તેનાયમાશયઃ ॥ યદાકિલગૃહિણોપિસંતતં ગૃહારંજસંરંજરતત્વાત્ પ્રમાદન્નરનિર્જરાશ્ચપ્યન વગતસિદ્ધાંતતત્વાશ્ચપિ કદાચિત્ પ્રત્યાખ્યાન જંગેનૈવમનુતપ્યંતે તદા સુતરાં યતીનાં સર્વસાવધયોગવિરતાનાં વિદિતાગમસારાણાં કથંચિદ્ધિરતિજંગે પશ્ચાન્તાપઃ પ્રાયશ્ચિત્તગ્રહશ્ચ યુક્તઃયેતુ નિઃશૂકતયા તાંજંજતો મનાગૂલજ્ઞામપિનાદધતિ તેષાં નાસ્ત્યેવ તપઃપ્રનૃતીતિવૃત્તાર્થઃ ૨૩ ॥

અર્થ:—આ જગાએ વારંવારકવ શબ્દનું જે ગ્રહણ કરવું તેણે કરીને લોકને વિષે તથા લોકોત્તરને વિષે તે લિંગધારીનું જે તપ આદિક તેથી તપ આદિકપણું સંજવતું નથી એમ જણાવે છે. એટલે એ લિંગધારીનું જે તપ તે નિષ્ફળ છે અર્થાત્ એમ જે તપ નથી, વ્રત નથી ઇત્યાદિ અર્થને કવ શબ્દ જણાવે છે તે હેતુ માટે આ અન્નિપ્રાય પ્રગટ જણાય છે જે જ્યારે ગૃહસ્થ છે તે પણ નિરંતર ઘરના આરંજને વિષે મગ્ન છે તે હેતુ માટે પ્રમાદના સમૂહને વિષે જરપુર બુઝેલા છે ને નથી જાણ્યું સિદ્ધાંતનું તત્ત્વ તે જેમણે એવા છે તો પણ ક્યારેક પચ્ચક્ષાણનું જ્ઞાગવું થાય તો તેણે કરીને અતિશય પરિતપ્ત થાય છે ત્યારે સર્વ સાવધ યોગથી વિરામ પામેલા ને જાણ્યો છે

આગમનો સાર તે જેમણે એવા યતિને તો કોઈ પ્રકારે વિરતિનો જંગ થયે સતે પશ્ચાત્તાપ થવો જોઈએ તથા પ્રાયશ્ચિત્તનું ગ્રહણ કરવું તે યુક્ત છે ને જે નિઃશૂકપણે તે તપશ્ચાદિકને જાગતા સતાલગાર માત્ર લજ્જા પામતા નથી માટે તે લિંગધારીનને તપ શ્ચાદિક કાંઈપણ નથી એ પ્રકારે શ્ચા ત્રેવીસમા કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૨૩ ॥

ટીકા:—ઇદાની તેષાં લોકોપહાસાદિપુરઃ સરં જિનપથપરિપંથિત્વં વૃત્તઘ્ન્યેન પ્રકટયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે તે લિંગધારીનું લોકમાં ઉપહાસાદિક થાય છે તે પૂર્વક જિનમાર્ગથી જે ઝલટાપણું છે તેને બે કાવ્યે કરીને પ્રગટ કરી કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

દેવાર્થવ્યયતો યથારુચિકૃતે સર્વત્તુરમ્યે મઠે

નિત્યસ્થાઃ શુચિપટ્ટતૂલિશયનાઃ સજ્જલ્લિકાદ્યાસનાઃ ॥

સારંજ્ઞાઃ સપરિગ્રહાઃ સવિષયાઃ સેષ્યાઃ સકાંક્ષાઃ સદા

સાધુવ્યાજવિટા અહો સિતપટાઃ કષ્ટં ચરંતિ વ્રતમ્ ॥૨૪॥

इत्याद्युद्धत सोपहासवचसः स्युः प्रेक्ष्यलोकाः स्थितिं,

श्रुत्वान्येऽपि मुखाः श्रुतपथाद्वैमुख्यमातन्वते ॥

मिथ्योक्त्यासु सुदृशोपिविभ्रति मनः संदेहदोलाचलं,

येषां ते ननु सर्वथा जिनपथ प्रत्यर्थिनोमीततः ॥ २५ ॥

टीका:—येषां स्थितिं प्रेक्ष्य लोकाः सोपहासवचसः स्युरि-
ति संबंधः ॥ कथमित्याह ॥ अहोइति विस्मये सितपटाः
श्वेतांबराः कष्टं दुष्करं चरंत्यनुतिष्ठंति व्रतं प्रवज्यां महदा-
श्चर्यमेतत् यत्सितपटाः कलावप्येवंविधंव्रतकष्टमनुजवंति ॥
नहि संप्रतितनैर्मानवैरदपसत्त्वैरेवंविधं कष्टं कर्तुं शक्यते ॥

अर्थः—जे लिंगधारीजनी स्थिति देखीने लोक जे ते उ-
पहासे सहित थाय ठे एटले ए लिंगधारीजनी हांसी करे ठे ए
प्रकारनो संबंध ठे ते कये प्रकारे करे ठे तो त्यां कहे ठे जे अहो
आतो मोदुं आश्चर्य जे आ श्वेतांबर यती लोक दुष्कर व्रत पाळे
ठे जे हेतु माटे कळिकाळमां पण आ प्रकारनुं दीक्षा कष्ट अनुभव
करे ठे एतो मोदुं आश्चर्य आ काळना अदप बळना प्राणी ए प्र-
कारनुं कष्ट करवाने नथी समर्थ थता.

टीका:—अथच सर्वैरप्येवंरूपं व्रतं कर्तुं पार्यतएव सुखहेतु-
त्वादित्युपहासः ॥ अथ कथमेवमुपहासस्तेषांतैः क्रियतइत्यत-
आह ॥ साधुव्याजेन यतिव्रतना विटाः खिन्नाः नामीसांधव-
स्तद्वद्गुणयोगात् ॥ किंतुतद्व्याजेनविटाःसकलतद्वद्गुणोपपत्तेः ।

अर्थः—ते कहेवामां आ प्रकारनो लोकनो अजिप्राय ठे
जे सर्व लोक पण आ प्रकारनुं व्रत करवाने समर्थज ठे केम जे
ए व्रत तो सुखनुं कारण ठे ए हेतु माटे. इत्यादि लिंगधारीजने
देखीने लोक हसे ठे वली कीये प्रकारे लोक लिंगधारीजनुं उपहास
करे ठे ते कहे ठे जे आतो साधुनो मश लक्ष्ने एटले उपरथी सा-

આગમનો સાર તે જેમણે એવા યતિને તો કોઈ પ્રકારે વિરતિનો જંગ થયે સતે પશ્ચાન્નાપ થવો જોઈએ તથા પ્રાયશ્ચિતનું ગ્રહણ કરવું તે યુક્ત છે ને જે નિઃશૂકપણે તે તપઆદિકને જાગતા સતાલગાર માત્ર લજ્જા પામતા નથી માટે તે લિંગધારીનને તપ આદિક કાંઈપણ નથી એ પ્રકારે આ ત્રેવીસમા કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૩૩ ॥

ટીકા:—શ્વેદની તેષાં લોકોપહાસાદિપુરઃ સરં જિનપથપ-
રિપંથિત્વં વૃત્તદ્વયેન પ્રકટયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે તે લિંગધારીનું લોકમાં ઉપહાસાદિક થાય છે તે પૂર્વક જિનમાર્ગથી જે બલટાપણું છે તેને બે કાવ્યે કરીને પ્રગટ કરી કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

દેવાર્થવ્યયતો યથારુચિકૃતે સર્વત્તુરમ્યે મઠે
નિત્યસ્થાઃ શુચિપટ્ટતૂલિશયનાઃ સજ્ઞબિદ્કાઘ્યાસનાઃ ॥
સારંજ્ઞાઃ સપરિગ્રહાઃ સવિષયાઃ સેષ્યાઃ સકાંક્ષાઃ સદા
સાધુવ્યાજવિટા અહો સિતપટ્ટાઃ કષ્ટં ચરંતિ વ્રતમ્ ॥૩૪॥

इत्याद्युद्धत सोपहासवचसः स्युः प्रेक्ष्यलोकाः स्थितिं,
श्रुत्वान्येऽपि मुखाः अपि श्रुतपथाद्वैमुख्यमातन्वते ॥
मिथ्योक्त्यासु सुदृशोपिविभ्रति मनः संदेहदोलाचलं,
येषां ते ननु सर्वथा जिनपथ प्रत्यर्थिनोमीततः ॥ ३५ ॥

टीकाः—येषां स्थितिं प्रेक्ष्य लोकाः सोपहासवचसः स्युरि-
ति संबंधः ॥ कथमित्याह ॥ अहोइति विस्मये सितपटाः
श्वेतांबराः कष्टं दुष्करं चरंत्यनुतिष्ठंति व्रतं प्रवज्यां महदा-
श्चर्यमेतत् यत्सितपटाः कलावप्येवंविधंव्रतकष्टमनुजवंति ॥
नहि संप्रतितनैर्मानवैरदपसत्त्वैरेवंविधं कष्टं कर्तुं शक्यते ॥

अर्थः—जे लिंगधारीजनी स्थिति देखीने लोक जे ते उ-
पहासे सहित थाय ठे एटले ए लिंगधारीजनी हांसी करे ठे ए
प्रकारनो संबंध ठे ते कये प्रकारे करे ठे तो त्यां कहे ठे जे अहो
आतो मोटुं आश्चर्य जे आ श्वेतांबर यती लोक दुष्कर व्रत पाळे
ठे जे हेतु माटे कळिकाळमां पण आ प्रकारनुं दीक्षा कष्ट अनुजव
करे ठे एतो मोटुं आश्चर्य आ काळना अदप बळना प्राणी ए प्र-
कारनुं कष्ट करवाने नथी समर्थ थता.

टीकाः—अथच सर्वैरप्येवंरूपं व्रतं कर्तुं पार्यतएव सुखहेतु-
त्वादित्युपहासः ॥ अथ कथमेवमुपहासस्तेषांतैः क्रियतइत्यत-
आह ॥ साधुव्याजेन यतिव्रतना विटाः खिन्नाः नामीसांधव-
स्तद्वद्वक्त्रायोगात् ॥ किंतुतद्व्याजेनविटाःसकलतद्वद्वक्त्रोपपत्तेः ।

अर्थः—ते कहेवामां आ प्रकारनो लोकनो अजिप्राय ठे
जे सर्व लोक पण आ प्रकारनुं व्रत करवाने समर्थज ठे केम जे
ए व्रत तो सुखनुं कारण ठे ए हेतु माटे. इत्यादि लिंगधारीजने
देखीने लोक हसे ठे वल्ली कीये प्रकारे लोक लिंगधारीजनुं उपहास
करे ठे ते कहे ठे जे आतो साधुनो मश लक्ष्णे एटले उपरथी सा-

ધુનો વેષ બનાવીને જણાતા વિટ પુરુષ છે. એટલે વેશ્યાપતિ છે જાવાર્થ જે છુઝા, ઝઘ્ઘકા, વંઠેલ, વ્યજિચારી એવા એ પુરુષ છે પણ સાધુ નથી. કેમજે સાધુના લક્ષણમાંથી એકે લક્ષણ આ લિંગધારીનું માં દેખાતું નથી ત્યારે શું દેખાય છે તો કેવલ સાધુનું કપટ કરીને વર્તતા વ્યજિચારી પુરુષો દેખાય છે કેમ જે સમસ્ત વ્યજિચારી પુરુષોનાં લક્ષણ એમને વિષે પ્રત્યક્ષ દેખાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—તદેવાહ ॥ દેવાર્થવ્યયતો દેવગૃહાધિપત્યેન તદ્ભૂવિ-
ણસ્યતદધીનસ્વાત્ જિનવિત્તવિનિયોગેન યથારુચિરુચેઃ સ્વેચ્છાયાં
અનતિક્રમેણેત્યવ્યયીજાવઃ સ્વમનોજિલાષાનુરૂપ મિત્યર્થઃ કૃતે
નિષ્પાદિતે સર્વર્તુરમ્યે સકલવસંતાદિરૂપતાવિજ્ઞાતકાલવિશેષ
મનોહરે મઠે પ્રતીતે ॥

અર્થ:—તેજ કહી દેખામે છે જે લિંગધારીનું દેવમંદિરનું
અધિપતિપણું છે તેણે કરીને દેવદ્રવ્ય એ લિંગધારીનું સ્વાધીન છે
તે હેતુ માટે જે પ્રકારની પોતાની ઇચ્છા છે એટલે રુચિ છે તે પ્રકારે
કરાવેલો ને સર્વ વસંતાદિ ક્રતુને વિષે મનોહર એટલે જે જે કા-
લમાં જે જે વસ્તુથી સુખ થાય તે પ્રકારે કરાવેલો જે સુંદર પ્રસિદ્ધ
મઠ તેને વિષે.

ટીકા:— તથાહ્યત્રજાલિકાશુષિરવિશચ્ચિશિરચારુમારુત
વિહિતજીષ્મગ્રીષ્મપૃથુદવથુમથિતશરીરાપ્યાયનાનિ તુંગતા સંપા-
દિતસંચરિણુજનતોધ્ધૂતરશ્યારજઃસંપાતનાયનાનિ વાતાપનાનિ ॥

અર્થ:—તે સુંદરપણું કહી દેખામે છે જે એ મઠને વિષે એ-

टले पोताने रहेवाना स्थानने विषे आ प्रकारनां सुंदर जालीयां
मूकावे ठे. ते केवां ठे तो जे जालीयांना विद्रमांथी प्रवेश करतो
ने शीतल एवो जे सुंदर वायु तेणे करीने कयों ठे आकरा ग्रीष्म
ऋतुना घणा घामथी आकुल थतुं जे शरीर तेनी पुष्टि ते जेमणे
एवां ने वळी ते जालीयां केवां ठे तो मारगमां चालनार लोकोए
जमाती जे रस्तानी रज ते जेम् न पडे ए प्रकारे जेनुं उंचापणुं
संपादन कर्तुं ठे एवां एटले देव द्रव्यविमे पोताने रहेवाना स्थानमां
उष्णकालमां सुख थवाने वास्ते उंची बारीओ तथा जालीओनो
ताळमेळ बनावे ठे इतिज्ञावः ॥

टीकाः—निरुद्धप्रावृषेण्यवरेण्यजलदपटलविगलदविरल
सलिलधारासारा विचित्रचित्रशालिकासारा विटंकोटंकित
दंतकलजा वलजयः ॥

अर्थः—वळी वर्षाऋतुमां पोताना सुखने अर्थे ते जमाथ
सुंदर मेघथकी पळतुं जे घणुं जल तेनी धाराउंना कणिया रोकावाने
वास्ते उपर आढादनवाळां ठजां करावे ठे.

टीकाः—अजवन्प्राप्तेयकणसंवलितहैमनपवनस्पर्शलेशा-
निशीथिन्यामपि सुखप्रवेशा अपवरकदेशाः ॥ अथ कथं
न सर्वचरुर्मयता मठस्य ॥

अर्थः—वळी शियाळामां हिमना कणीयावने मिश्रित य-

येदो जे अति शीतल वा तेना स्पर्शनो लेश जेमां न थाय ने रा-
त्रिए पण जेमां सुखनो प्रवेश ठे एवा जेमां सुंदर उरमा ठे. ए प्रकारनो
पोतानो मठ सर्व काळमां सुखकारी केम न होय.

टीकाः—तथा च तत्र नित्यस्थाः सततवासिनः ॥ सुवि-
हिताहि देवद्रव्योपजोग ज्ञयाद्यतिनिमित्तनिर्मितत्वेन महा-
सावद्यत्वाच्च मठे न वसन्ति किंतु याचिते यादृशितादृशि परगृहादा-
वेव तत्रापि नानवरतं वसन्ति ॥

अर्थः—वळी ते स्थानकने विषे निरंतर निवास करता
एवा लिंगधारी ठे ने सुविहित साधु जे ते तो देवद्रव्यनो उपजोग
थाय ए ज्ञयथकी यतिने निमित्ते निपजाव्यो ठे ए हेतु माटे ने
महा सावद्यपणुं ठे ए हेतु माटे त्यां नथी वसता त्यारे क्यां वसे ठे?
तो मागी लीधेवुं जेवुं तेवुं पारकुं घर तेने विषेज निवास करे ठे
तेमां पण निरंतर निवास नथी करता.

टीकाः—नित्यवासित्वप्रसंगान्नित्यवासस्य च यतीनां श्रा-
द्धादिप्रतिबंधलाघवादिहेतुत्वेन प्रतिषेधात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

पन्निबंधो बहुयत्तं न जणुवयारो न देसविन्नाणं ॥
नाणाराहण मेए दोसा अविहारपरकंमि ॥

अर्थः—केम जे नित्य निवासपणानो प्रसंग थाय ए हेतु माटे ने साधुने श्रावकादिकनो प्रतिबंध थाय तेथी लघुता आदिकनी प्राप्ति थाय ते वात शास्त्रमां कही ठे जे जो साधु विहार न करे तो ते पक्षमां आटला दोष रह्या ठे जे प्रतिबंध थाय तथा लघुता थाय तथा लोकोनो उपकार न थाय. तथा नाना प्रकारना देशनुं विज्ञान न थाय तथा आज्ञानुं आराधन न थाय.

टीकाः—उद्यतविहारस्यैव ममकाराद्युद्भेदनिमित्तत्वेनाग्नि-
धानात् ॥ यदाह ॥ अनिययवासो समुयाणचरिया अन्नाय उच्चं
परिक्कयाय ॥ अप्पोवही कलहविवज्जाणा य विहारचरिया
इसिणंपसत्था ॥

अर्थः—जे विहारना उद्यमी ठे तेनेज ममत्वनो नाश थाय
ठे ते शास्त्रमां कछुं ठे जे मुनिने विहार चर्या करवी ते प्रशस्त ठे
एटले वखाणवा योग्य ठे केम जे एक जगाए नियमाए निवास थइ
न जाय तथा घणा घरनी गोचरी थाय तथा अज्ञात गोचरी थाय एटले
आपनार तथा छेनार परस्पर उल्लखे नहि तथा शुरू अहार मळे
तथा प्रतिरिक्तपणुं थाय. एटले स्त्री पशु नपुंसके रहित एवुं स्थान
मळे तथा अल्प उपधि थाय तथा कलहनो त्याग थाय ए सर्वगुण
मुनिने विहार करतां प्राप्त थाय ठे.

टीकाः—एतेतु सातलंपटतया मठे नित्यकृतस्थितयो
विक्षसंतीति कथं न ज्वंति विटाः॥ तथा शुचयो निर्मलाः पट्टः

સાઃ પટ્ટાંશુકસંવીતા હંસરુતાદિમયાઃ શય્યાવિશેષાઃ ॥ યદ્વા
પટ્ટાઃ શ્રીપર્ણાદિદારુનિર્મિતા સ્તાઃશયનંશયનીયં યેષાં તે તથા ॥
સાધવોહિ કંબલાદિસંસ્તારક એવ શેરતે ન પટ્ટતૂલ્યાદિષુ તાસાં
પ્રમાર્જનાયશુરુઃ વિજ્ઞૂષાસાતશીલત્વવ્યંજકત્વાદ્યોકોપહાસદેતુત્વાચ્ચ ॥

અર્થઃ—આ લિંગધારી તો સાતાસુખમાં લંપટ છે એ હેતુ
માટે મઠને વિષે નિત્ય નિવાસ કરી રહ્યા છે ને વિલાસ કરે છે માટે
એ વિટ પુરુષ એટલે વ્યજિચારી પુરુષ કેમ ન હોય વઢી નિર્મલ
સુંદર તલાઈઝં જારે સારાં વસ્ત્રના ડાંગરે સહિત તરેહવારની શય્યાનું
સુવાની સામગ્રીમાં જેમને દેખાય છે એવા અથવા શીશમ આદિક
કાષ્ટના પલંગ સુવાના જેમને છે એવા નિશ્ચે સાધુ તો કાંબલી
આદિકના સંથારામાં સુવે છે પણ કાંઈ જારે જારે ગોદમાં તલાઈઝં
પલંગ પાથરણાં વગેરેમાં સુતા નથી કેમ જે તેવી વસ્તુનું પૂજવું
પરિવેહવું થઈ શકતું નથી માટે અશુદ્ધપણું રહે છે એ હેતુ માટે
તથા શોજાને જણાવનાર છે તથા સાતાસુખશીલપણાને જણાવનાર
છે એ હેતુ માટે તથા લોકોમાં ઉપહાસ થવાનું કારણ છે એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—એતેતુ તત્ર શયાના વિટત્વં પ્રકટયંતિ ॥ તથા
સન્નિવિદકાધ્યાસનાઃ ॥ શોજનગન્ધિકામસૂરકાદિવિષ્ટરજાજઃ ॥
ગન્ધિકાધુપવેશને ચ દોષા મુનીનાં પ્રાગેવોક્તાઃ ॥ સારંજા મઠવાટિ-
કાકૃષ્ણાદિમહાસાવચ્ચવ્યાપારકરણકારણપ્રવણાઃ સપરિમહાઃ
મૃદિવદ્ધાણિજ્યાદિપ્રયોજનને ધન્યધાન્યસ્નેહાદિજ્ઞાનસંપ્રદ
પરમ્પરાઃ ॥

અર્થ:—આ લિંગધારી તો પૂર્વે કહી એવી તલાઈમાં સુઝે છે માટે પોતાનું વ્યજિચારીપણું પ્રગટ કહી આપે છે વઢી સારી ગા-દીઝ જે મશરુ, મુખમલ, કીનલાપ, સાઢી, ગજીયાણી, સેલાં આ-દિકની ગાદીઓ આસન તકીયા વગેરે વસ્તુનો ઉપજોગ કરે છે ને મુનિયોને તો ગાદી આદિક આસન ઉપર બેસવાથી ઘણા દોષ લાગે છે તે પૂર્વે કહ્યા છે વઢી તે લિંગધારીઓ આરંજ સહિત છે એટલે મઠ તથા વાઢીઓ તથા લેતી ઇત્યાદિક જે મહાસાવધ વેપાર તેનું કરવું તથા કરાવવું તેને વિષે તત્પર છે વઢી તે લિંગધારીઓ પરિગ્રહ સહિત છે એટલે ગૃહસ્થની પેઠે વેપાર આદિક પ્રયોજનને કારણે ધન તથા ધાન્ય તથા સ્નેહ એટલે ઘી, તેલ, દિવેલ ઇત્યાદિક વસ્તુ તથા પાત્ર તે સર્વનો જે સંગ્રહ કરવો તેને વિષે તત્પર છે ॥

ટીકા :—સવિષયાશ્ચકુરાદીંદ્રિયાનુકુલનર્તકીદર્શનતાંબુ-
લાસ્વાદનચંદનાચંગરાગગંધર્વગીતશ્રવણાદિવિષય સતતાનુષક્ત-
ચેતસઃ ॥ સેષ્યા વિષયાસક્તત્વાત્કામુકવત્ ॥ સ્વાન્નિમતાં યો-
ષિતમન્યેન સાર્ઠ માલાપાદિ વિદધાનામવેદ્ય તં પ્રત્ય-
ક્ષમાજ્ઞાજઃ ॥

અર્થ:—વઢી તે લિંગધારીઓ વિષય સહિત છે એટલે નેત્ર આદિક ઇંદ્રિયોને અનુકુલ એટલે ઇંદ્રિયોને આનંદકારી જે નાટિક કરનારી સ્ત્રીઓ તેનું જે દેખવું તથા તાંબૂલનું ઝક્ષણ કરવું તથા ચંદનાદિકનો અંગરાગ કરવો તથા ગંધર્વનું ગીતગાન સાંજઝવું ઇ-ત્યાદિક જે વિષય તેને વિષે નિરંતર આસક્ત છે ચિત્ત તે જેમનું એવા વઢી તે લિંગધારીઓ ઇષ્યાઈ સહિત છે એટલે કામી પુરુષની પેઠે વિષયાસક્ત છે એ હેતુ માટે પોતાની માનેલી સ્ત્રી તેને બીજા પુરુષની

સંઘાથે આલાપ સંલાપાદિ કરતાં દેહીને તે પ્રત્યે ક્રમાવાલા ન થતા
પટલે ઈર્ષ્યા કરતા એવા.

ટીકાઃ—સકાંક્ષાઃ સંજોગવિલાસાગ્ર્યાસાત્ પ્રતિક્ષણં
નવનવોપજાયમાનરિંસોત્કલિકાઃ ॥ આરંજાદયશ્ચયતીનાં બહુ-
દોષત્વાદનેકધાનિષિદ્ધાએવ સદા સર્વદા ॥ વિષયાણાંમનાદિજ-
વાગ્ર્યાસાત્કદા ચિત્સન્મુનેરપિ કસ્યાપિચેતો વિકારમાત્રં પ્રા-
પ્તુશ્ચાત્ ॥

અર્થઃ—વલી તે લિંગધારીઓ આકાંક્ષાએ સહિત છે પટલે
સંજોગ કરવાનો તથા વિલાસ કરવાનો અગ્ર્યાસ છે એ હેતુ માટે
ક્ષણે ક્ષણે નવી નવી રમવાની ઇચ્છાઓ જેમને ઝળે છે એવા સાધુને
આરંજ આદિકનો અનેક પ્રકારે નિષેધ છે કેમકે એમાં બહુ દોષ.
પણુંજ છે એ હેતુ માટે નિરંતર વિષયનો અનાદિ કાલનો અગ્ર્યાસ
છે એ હેતુ માટે ક્યારેક કોઈ પણ સારા મુનિના ચિત્ત પ્રત્યે પણ
વિકાર માત્રને પ્રગટ થવાપણું છે માટે પુર્વે કહ્યાં જે કારણ તે મુનિને
સેવવા યોગ્ય નથી.

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥

નવિ અત્યિ નવિય હોહી પાણં તિહુયણંમિ સો જીવો ॥
જો જુવણમણુપત્તો વિચારરહિત સયા હોઈ ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે એવો કોઈ જીવ અણ
જગમાં બહુધા નથી તથા થશે પણ નહિ જે યૌવન અવસ્થા પામીને

विकार रहित सदाकाल एटले निरंतर होय ॥

टीकाः—ननु सर्वदा ॥ तदैव तेषां ज्ञानांकुशेन स्वचित्त-
माकृष्य मिथ्यादुःकृतादिप्रायश्चित्तप्रतिपत्तेः ॥ एतेतु एगागिय-
स्स दोसा, इत्थी साणे तहेव परिणीए ॥ जिस्कविसोहिमहवय त-
म्हासबिइज्जाए गमणमित्याद्यागमनिषिद्धैकाकिविचरणादिनाऽ
त्युच्छृंखलतयाच सदैव मन्मथविकारजाज इतिसाधूक्तं साधु-
व्याजविटा इति ॥ ३४ ॥

अर्थः—माटे ज्ञानरूपी अंकुशवने पोताना चित्तनुं आक-
र्षण करी मिथ्या दुःकृत आदिक प्रायश्चित्तनुं अंगीकार करवुं तेने
सदाकाल अणकरतो एहवो. आ लिंगधारी निरंतर काम विकारनेज
जजे ठे केम जे शास्त्रमां निषेध कर्तुं एवं जे एकाकि विहार करवा-
पणुं इत्यादिकने अतिशय उत्तुंखलपणे एटले मदोन्मत्तपणे करे ठे
ते एकाकि विहार उपर शास्त्रनुं वचन जे एकाकि विहार करनारने
स्त्री संबंधी तथा श्वान एटले कुतरां सम्बन्धी तथा शत्रु सम्बन्धी
दोष उत्पन्न थाय ठे तथा जिह्मानी शुद्धि यती नथी तथा महाव्रतनो
जंग थाय ठे माटे एकाकि विहार करवानो त्याग करवो माटे जे
लिंगधारीजने साधुना मिषथी जणाता व्यजिचारी पुरुष कद्या ते
वात युक्त ठे. ॥ ३४ ॥

टीकाः—इति उक्तप्रकाराणि आदिशब्दा दन्यान्यप्येवं
प्रायाणि विम्वनाव्यंजकानि वचांसि गृह्यन्ते ॥ ततश्च इत्यादी

ન્યુદ્ધતાનિ વહુજનવદનસ્ય મુદ્ધયિતુમશક્યત્વાન્નિઃશંકતયો
ઘટાનિ સર્વત્રાઽસ્ખલિતાનીતિયાવત્ ॥

અર્થ:—એમ પૂર્વે કહ્યાં એવાં આદિ શબ્દથી બીજાં પણ વ-
હુધા એજ પ્રકારનાં વિઠંબણાને જણાવનારાં વચન ગ્રહણ કરીએ છીએ
તે હેતુ માટે ઘણા ઉદ્ધત લોકનાં વચન થાય છે કેમજે વહુ લોકના
મુખને રોકવા નથી સમર્થ થતા માટે નિઃશંકપણે અતિશય પ્રસિદ્ધ
ફોડ જગાણ સ્ખલના ન પામતાં એવાં લોકનાં વચન એ લિંગધારી-
નને દેખીને ઉત્પન્ન થાય છે.

ટીકા:—સોપહાસાન્યુત્પ્રાસનાંજિ વચાંસિ વચનાનિ યેષાં
તે તથાસ્યુર્જવેયુર્લોકાઃ પ્રાકૃતજનાઃ કુતોર્થિકનાવિતાશ્ચ જૈન
પથમત્સરિણઃ પ્રેક્ષ્ય સાક્ષાત્કૃત્ય યેષામિતિ પ્રદં તૂર્યપાદસ્થિતં
સકલં વાક્યંદીપયતિ ॥ તેન યેષાં સ્થિતિ મિત્યાદિ સંબંધ્યતે ॥

અર્થ:—એટલે જે લિંગધારીનને સાક્ષાત દેખી કુતોર્થની
જેમને જાવના વળગી છે એવા પ્રાકૃત મત્સરી લોક ઉપહાસ સહિત
છે વચન તે જેમનાં એવા થાય છે યેષાં એ પદ આ કાવ્યના ચોથા
ચરણમાં રહ્યું છે પણ સકલ વાક્યને દીપાવે છે તે હેતુ માટે જે લિ-
ંગધારીનની અઘટિત સ્થિતિ દેખીને લોક ઉપહાસ કરે છે એમ
સંબંધ થાય છે.

ટીકા:—સ્થિતિં યત્યનુચિતમસમંજસમાચારં ॥ સ્વરૂપેણૈવ
તાવત્મત્સરિણઃ સર્વસ્યાપ્યુપહાસંકુર્વતિ કિંપુનઃ સંપ્રતિ નિરતિશ-

યસ્ય જિનશાસનસ્ય તત્રાપિ લિંગિનાં તથારૂપં વૈશસવ્યવહારં
વીદ્ય કથંકારં ન કુર્યુરિત્યર્થઃ ॥

અર્થઃ—મત્સરિ પુરુષ પોતાનાં સ્વજાવેજ પોતાની મર્યાદાને
ન ઘટતો એવો આચાર देखીને સર્વનું ઉપહાસ કરે છે તો સર્વોપરિ
જે જિનશાસન તેનું વર્તમાનકાળે ઉપહાસ કરે તેમાં તો શું કહેવું
તેમાં પણ લિંગધારીઓનો તે પ્રકારનો હિંસક વ્યવહાર देखીને કેમ
ઉપહાસ ન કરે ઇટલો અર્થ છે.

ટીકાઃ—તથા શ્રુત્વાઆકર્ણ્ય યેષાં સ્થિતિં અન્યે અપરેઽ
ત્રિમુખાઃ શેષદર્શનેજ્યઃ સંકલોપપત્તિકલિતમિદં જૈનદર્શનં
યતયોપ્યત્રદર્શનૈ શાંતાત્માનઃ ક્રિયાનિષ્ઠા શ્રોપલજ્યતે ॥ તત્તૌઽ
સ્માકમપીદમંગીકર્તુ મુચિત મિતિ ચેતસાજ્યુપગમવિષયીકૃત
જિનશાસનાં સ્તેપિ આસત્તાં તદપરશ્ચત્યપેરર્થઃ ॥

અર્થઃ—બહી જે લિંગધારીઓની સ્થિતિ देखીને બીજા પણ
ઇટલે જૈન દર્શનને સન્મુખ થયેલા લોક પણ વિમુખ થાય છે એમ
આગળ સંબધ છે તે એમ જાણતાં હતાં જે સર્વ દર્શનથી સંકલ
કલાની સિદ્ધિ સહિત આ જૈન દર્શન છે કેમજે આ દર્શનમાં
યતિ પણ શાંત ચિત્તવાળા છે તથા ક્રિયાનિષ્ઠ દેખાય છે એ હેતુ
માટે અમારે પણ આ દર્શન અંગિકાર કરવું ઘટિત છે એમ પોતાના
ચિત્તવલ્લે જિન શાસનનો અંગિકાર કરીને રહ્યા એવા પણ જે લોક તે
વિમુખ થાય છે તો બીજા થાય એમાં તે શું કહેવું એમ અપિ શ-
બ્દનો અર્થ છે.

टीकाः—श्रुतपथाज्जैनसिद्धांतमार्गात् वैमुख्यं एतावं-
तमनेहसं वयमज्ञाः स्याम यदेतदेव तात्त्विकं धर्मदर्शनं निर-
पवादं ॥ परंयत्राप्येवंविधासदाचारकारिणो विलोक्यन्ते ॥
तदात्मनेन ताम्रहिरन्मयालंकारदेशीयेनांतर्निः सारेण बहिर्मा-
त्रिमनोहरेण ॥ सर्वथा प्राक्स्वीकृत मेवास्माकं दर्शनं श्रेयः॥
अहो जैना अन्यथावादिनोऽन्यथाकारिण इत्यादिवचनसंदर्भेण-
पराङ्मुखत्वं सर्वथा बहिर्ज्ञाव मिति यावत् आतन्वते दर्शयन्ति ॥

अर्थः—जिनना सिद्धांत थकी विमुखपणुं शी रीते पामे
ठे-तो ते कहे ठे जे अमो आटला काल सुधी अज्ञानीज हता. जे
हेतु माटे अमो जाणता हता जे निर्वाध यथार्थ धर्म दर्शन तो
आज ठे पण जे दर्शनने विषे आ प्रकारना असत् आचरण करना-
रा लिंगधारीन देखाय ठे माटे ए दर्शनवने सयुं आतो उपरथी
सोनाए रसेलुं तांवाना आनूषण जेवुं मांहेथी निःसार ठे केवल
वारणोथी मनोहर जणातुं आ जैन दर्शन ठे माटे सर्वथा पूर्वे अंगि-
कार करेलुं आपणुं दर्शनज सारुं ठे अहो आतो माटुं आश्चर्य जे
आ लोकतो बोले ठे जुहुं ने करे ठे जुहुं इत्यादि वचनना समुहने
कहेता सता सर्वथा जैन दर्शनथी बहिर्ज्ञाव एटले जैन दर्शननो
त्याग करी देखामे ठे.

टीकाः—तथा येषां मिथ्योक्त्या मृपावचनेन ॥ तेहि
स्खलिताचारत्वेन सर्वशंकितत्वात् असमंजसचेष्टितं प्रति केन
चित् पृष्टा स्संतो मलिम्बुचवदलीकं ज्ञापन्ते ॥ यथा कएवमाहुः॥
नवयमेवंविधकारिण इति ॥ ततश्च प्रत्यक्षोपलक्षितदोषापह

वात्तादृशमेव बाहुल्येन दर्शनाच्च किमित्याह ॥

अर्थः—वळी जे लिंगधारीनुना मिथ्या वचने करीने संदेह उत्पन्न थाय ठे एम आगळ संबंध ठे ते लिंगधारीनु मिथ्या बोले ठे ते कहे ठे केमजे निश्चे ते पुरुषो पोताना आचारथी त्रष्ट ठे ए हेतु माटे एमने देखीने सर्वने शंका उपजवापणुं रहुं ठे ए हेतु माटे कोइ न करवानुं काम करेळुं देखीने कोइ पुरुषे पुढे सतेचोरनी पेढे जुठुं बोले ठे जे कोण एम कहे ठे अमो ए प्रकारनुं करीए एवा नथी. त्यार पढी प्रत्यक्ष दीगो ने उंळव्यो एवो जे दोष तेने उंळव्यो ए हेतु माटे तथा ते लिंगधारीनु मध्ये बहुधा ते प्रकारनुं ओळववापणुं देखाय ठे ए हेतु माटे शुं थाय ठे ते कहे ठे.

टीकाः—सुदृशोपि सम्यग्दृष्टयो जिनमतांतःस्थाश्चपि प्रायशः किंपुनरन्यद्व्यपेरर्थः ॥ विव्रति धारयन्ति कुर्वतीति यावत् मनश्चेतः संदेहइदं किमेवमन्यथावेत्युज्जयकोटयुद्धलेख्यन वधारणज्ञानं सएवैकत्रानवस्थितरूपत्वसाधर्म्यदोक्षा प्रेक्षा तथा चक्ष मेकत्राऽस्थास्तु ॥ यथादोळारूढं वस्तु तस्याश्चक्षत्वाच्चक्षमेवं सुदृशामपिमनः ॥

अर्थः—जे समकित दृष्टिनुं जिन मतमां रह्या ठे ते पण संशयनुं धारण करे ठे तो बीजाने संशय थाय तेमां ते शुं कहेळुं ए अपि शब्दनो अर्थ ठे. एटले ते लिंगधारीनुं मिथ्या वचन सांजळीने समकिती पुरुषोनुं मन पण संशय करे ठे जे शुं आम हशे के बीजे प्रकारे हशे एम वे प्रकारना तर्कवने निश्चय रहित जे ज्ञान

તેને સંદેહ કહીએ. તેહિજ એક જગાએ રહેતો નથી માટે હિંદોલા સમાન ચંચળ છે. એક ચંચળ વસ્તુને વિષે રહી જે વસ્તુ તે ચંચળજ કહીએ. જેમ હિંદોલો ચંચળ છે તો તેને વિષે રહી જે વસ્તુ તે ચંચળજ હોય તેમ સંદેહનું સ્વરૂપ ચંચળ છે તો તેને પામેલું સમકિત દૃષ્ટિર્જનું મન તે પણ ચંચળજ હોય.

ટીકા:—પૂર્વહ્યસ્માન્નિજૈનમતં વાકિક્રયયો રવિસંવાદિ સ્વરૂપં ધર્મકથાદિષ્વાકર્ણિત મિદાનીત્વંશેનાપિ ન તથોપલ્લખ્યતે ॥ તત્કિમિદં વાસ્તવમવાસ્તવં વેતિ સંદેહાધિરૂઢત્વાન્ન જૈનમતે ડઢીમાનં નિવધ્નાતિ ॥ અથવા સંદેહને કરણમૂતેન દોલાવચ્છલં ॥ તાત્પર્યં તુ પૂર્વવત્ ॥ યેષાં નામજૈનાનાં તેઽમી સંપ્રતિ સર્વત્ર પ્રસૂતત્વાત્પુરોવર્તિનઃ નન્વિત્યક્ષમાયાં પાર્શ્વવર્તિસુહૃદામંત્રણેવા ॥ સર્વથા સર્વેઃ પ્રકારૈર્જિનપથપ્રત્યર્થિનો જગવન્મતંપ્રત્યનીકાનતુ કેનાપિ પ્રકારેણ તદનુકૂલાઅપિ ॥

અર્થ:—તે શી રીતે તો તે એમ કહે છે જે પૂર્વે તો અમોએ જૈન મત જે તે વાણિ તથા ક્રિયા તેને વિષે વિસંવાદ રહિત છે સ્વરૂપ જેનું એવું ધર્મ કથાદિકને વિષે સાંજળ્યું હતું એટલે જેવું વાણી-ર કહે છે તેવુંજ ક્રિયાવને દીઠામાં આવે એવું જૈન મત છે એમ સાંજળ્યું હતું પણ હાલમાં તો અંશ માત્ર પણ તેમ દેખાતું નથી. એટલે મુલ્કે વોલે છે જુહું ને ચાલે છે જુહું માટે વિસંવાદિ જૈન દર્શન જણાય છે તે માટે આ તે શું વસ્તુતાએ એમજ છે કે નથી. એ પ્રકારનાં સંદેહો ઉપર મન ચમ્કેલું છે માટે જૈન મતને વિષે સમકિત દૃષ્ટિયોવાળાનું મન મન દૃઢપણે બંધાતું નથી અથવા સંદેહે કરીને સમકિત દૃષ્ટિ

उनुं पण मन हिंदोलानी पेठे चंचळ थाय ठे ने एमां तात्पर्य तो पूर्वनी पेठे जाणवुं जे नाम मात्र जैनी ठे ते सर्व जगाए पसरेला वे ए हेतु माटे आ समीप रहेला एम प्रत्यक्ष निर्देश कर्यो ? नमु अव्यग्रनो अक्षमरूप अर्थ ठे एटले अमो ए विपरितपणाने सहन करता नथी अथवा पासे रहेला मित्रानुं संबोधन कहेतारो ननु शब्द जाणवो ए लिंगधारीनुं तो सर्व प्रकारे जिनमार्गना वैरी ठे एटले जगवंतना मार्गना शत्रु ठे पण कोइ प्रकारे जिन मार्गने अनुकूल नथी.

टीका :— जैनदर्शनोपहासतदजिमुखवैमुख्यापादनादि-
ना जिनसाशनानुपचयहेतुत्वेन वस्तुतस्तेषां तदुद्बेदकत्वात् ॥
येषांचापराधेन शशधरकरविशदे जगवन्हासने लोकोपहासवि-
पर्यासादयो दोषाः प्रादुःष्यन्ति तेऽनंतसंसारिणः सिद्धांते प्रति-
पादिता महापापीयस्त्वात् ॥

यदुक्तं ॥

दोसेणजस्स अयसो आयासो पवयण्य अगहणं ॥
विप्परिणामो अप्पच्चओयकुब्बाय नप्पज्जे ॥
पवयण मणुपेहंतस्स निद्धंस्सतस्स लुद्धस्स ॥
बहु मोहस्स जगवया संसारोणंतओज्जणिओ ॥
तत्त इत्येतत्पदमग्रे वृत्तादौ संज्ञंत्स्यत इति वृत्तद्वयार्थः ॥५५॥

अर्थः—उलटा जैन दर्शननुं उपहास करावनारा ठे ने जे

જિન દર્શનને સન્મુખ થયેલા છે તેમનું વિમુખ પણું કરવું ઇત્યાદિ દોષે કરીને જિન શાસનની હાનિ કરવાના કારણિક છે માટે વસ્તુ-તાણે એ લિંગધારીનું જિન મતના ઉદ્દેશક છે કેમજે જે લિંગધારીનના અપરાધે કરીને ચંદ્રમાના કિરણ સરખું ઝજલું જિન શાસન તેને વિષે લોક ઉપહાસ કરે તથા જિન માર્ગથી વિપરીતપણું પામે ઇત્યાદિક દોષ પ્રગટ થાય છે તેથી સિદ્ધાંતને વિષે એવા પુરુષો અનંત સં-સારિક કહ્યા છે કેમજે અતિશે મહા પાપી છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—સાંપ્રતં કુપથવર્તિનાં વિધિપથં પ્રત્યૈકાંતિકી-માત્યંતિકીં નિરુપમાં ચ મનસોદુષ્ટતા મુપલજ્યતદુત્પાદં ચેતર-જનમનઃ કારણ સામગ્ર્યા અસંજાવયં સ્તદ્વિલક્ષણાંતદુત્પાદકા-રણસામગ્રીં સંજાવનાદ્યારેણાહ ॥

અર્થ:—હવે કુમાર્ગમાં વર્તનાર એવા લિંગધારીનના મનની વિધિ માર્ગ પ્રત્યે એકાંતપણે અતિશય ઉપમાયે રહિત જે દુષ્ટતા એટલે દુષ્ટપણું તેને દેખીને એ પ્રકારનું દુષ્ટપણું વીજા લોકના મન-રૂપી સમસ્ત કારણ તે થકી સંજવતું નથી એમ ધારીને એ પ્રકારનું દુષ્ટ મન થવું તેની કારણ સામગ્રી કોઈ પ્રકારની વિલક્ષણ સંજવે છે એવી સંજાવના કરતા સતા ગ્રંથકાર સંજાવના દ્યારવડે એ લિંગ-ધારીનના મનની દુષ્ટતાને કહે છે એટલે એકાંતપણે અતિસેજ વિધિ માર્ગના દ્રેષી એવા એ લિંગધારીનના મનની ઉપમા રહિત જે દુષ્ટતા તે શી શી વસ્તુ જેઠી થઈને નિપજી છે એમ તર્ક કરતા ગ્રંથકાર કહે છે ઇતિજાવઃ ॥

॥ मूल काव्यम् ॥

सर्वैरुत्कटकालकूटपटलैः सर्वैरपुण्योच्चयैः

सर्वव्यालकुलैः समस्तविधुराधिव्याधिदुष्टग्रहैः ॥

नूनं क्रूरमकारि मानसममुं डुमार्गमासेडुषां

दौरात्म्येन निजधनुषां जिनपथं वाचैषसेत्युचुषां ॥१६॥

टीकाः—ततः शब्दस्य प्राक्तनवृत्तस्थस्येह संबंधात्तेन य-
तोऽमी सर्वथासत्पथं प्रति दुष्टचेतसस्ततस्तस्माद्धेतोः किमि-
त्याह ॥ नूनमिति संज्ञावनायां । अहमेवंसंज्ञावयामि ॥ यावन्त्य-
तिदुष्टवस्तूनि जगति संति तावद्भिर्दुमार्गमासेडुषां क्रूरं मान-
समकारीति संबंधः ॥

अर्थः—पूर्वना काव्यमां ततः ए शब्द रहेलो ठे तेनो आ
जगाए संबंध ठे तेणे करीने जे हेतु माटे ए लिंगधारीजं सर्व प्रकारे
सन्मार्ग प्रत्ये दुष्ट चितवाळा ठे. ततः कहेतां ते हेतु माटे शुं थयुं
ते कहे ठे जे हुं एम संज्ञावना करुं बुं के जे जेटली दुष्ट वस्तु ज-
गत्मां ठे तेटली वस्तुवरे दुष्ट मार्गने पामेला एटले उन्मार्गे चा-
लनारा एवा लिंगधारीजनुं क्रूर एटले महा आकरुं दुष्ट मन कर्युं
ठे. एटले निपजाव्युं ठे एम संबंध ठे.

टीकाः—क्रथमन्यथा तन्मनसोऽतीव क्रूरता ॥ इतर जन
मनः साधारणकारण सामग्रीतस्तदनुपपत्तेः कारणानुरूपत्वात्
कार्यस्य ॥ नहि न्यग्रोधबीजात्पिचुमंद प्ररोहः ॥ कैस्तैरित्याह ॥

सर्वैः सकलैरुत्कटकालकूलपटलै नूतनत्वादत्युग्रसद्योधाति
विषजेदसमूहैः ॥ एक द्वित्र्यादिजिरनुत्कटैश्चकालकूटशकलै
स्तत्पटलै वा तादृक् क्रूरमनसोजनयितुम शक्यत्वादेवमुक्तं ॥
एव मुत्तरपदेष्वपि योज्यं ॥

अर्थः—जो अतिशे क्रूर वस्तुवने ते लिंगधारीजनुं मन न
निपजाव्युं होत तो तेमना मननी अतिशेज क्रूरता क्यांथी होत,
केमजे बीजा लोकना मनने साधारण सामग्री होत तो एटले जे
वस्तुथी बीजा लोकनुं मन निपज्युं ठे तेज वस्तु सामग्रीथी ए
लिंगधारीजनुं मन नीपज्युं होत तो आ प्रकारनी जे अतिशय क्रू-
रता ते न होत माटे जेवुं कारण होय तेवुंज कार्य थाय ठे, कारण-
ना गुण कार्यमां आवे ठे जेमके वरुना बीजथी लींवमानो अंकुर
नीपजतो नथी. हवे कीया कीया ते कारण जेथी ए लिंगधारीजनुं
मन नीपज्युं ठे तेने कहे ठे जे समस्त आकरां जे कालकूट जेरनां
दलीआं तेणे करीने नवुं ने अतिशे आकरुं ने तत्काल नाश करे एवा
जे विष तेना जे जेदना समूह तेणे करीने अतिशय आकरां जे न
होय एवां जे जेर तथा एक, वे ने त्रए आदिक जे कालकूट जेरना
कंकका अथवा दलीआं तेणे करीने ते ते प्रकारनुं क्रूरपणुं नीपजा-
ववुं अशक्य ठे एटले अतिशे क्रूरपणुं थइ शक्तुं नथी माटे सम-
स्त कालकूट जेर लइने ए लिंगधारीजनुं मन उत्पन्न थयुं ठे जेथी
तेने विषे अतिशेज क्रूरपणुं जणाय ठे माटे सर्व पदनुं ग्रहण कयुं
ठे, एम आगळनां पदने विषे पण योजना करवी एटले जोरुवुं.

टीकाः—सकल काटकूलपटलैरेव केवलैः प्रकृतमनसः
कर्तुमशक्यत्वादपुण्योच्चैरित्यादि धाक्यावतारः ॥ ततः सर्वै

रखिलै रपुण्योच्चयैः पापराशिनि सर्वव्यालकुलैरशेषाशीविष
संदोहैः समस्तविधुराधिव्याधिदुष्टग्रहैः कृत्स्न व्यसनचेतः
पीकागदमंगलादिपापग्रहैरे जिरखिलैर्दुष्टैरेकसामग्रीजावेन
संज्यूय कूरं सन्मार्गधातुकं मानसं चेतः अकारि निर्ममे ॥

अर्थः—समस्त कालकूट जेरना समूहवमेज केवल ए विं-
गधारीजना मननी कूरता करवाने असमर्थपणुं ठे ए हेतु
माटे पापना समूहवमे निपजाव्युं ठे. वळी एटलाजवमे अतिशय
कूर न थयुंत्यारे समस्त सर्पना समूहवमे निपजाव्युं ए प्रकारे आग-
ळ आगळ वाक्य जे जे कहिए ठीए तेनो अवकाश जाणवो. जे
माटे समस्त पापना समूहवमे निपजाव्युं ठे तथा समस्त महा जेरी
सर्पना समूहवमे निपजाव्युं ठे तथा समस्त कष्ट तथा समस्त म-
ननी पीका तथा समस्त रोग तथा प्रापग्रह ए सर्व अति दुष्ट सा-
मग्री एकठी करीने ए विंगधारीजनुं सारा मार्गने हणताहं मन
निपजाव्युं ठे.

टीकाः—कूररूपस्य मनसो निर्माणं विधेयमत्र एतेनास्य
मनस इतरमनोनिः साजात्यमप्रिनिरस्तमित्येतदपि संज्ञाव्या-
मि । इतरमनोविलक्षणसामग्रीजन्यत्वेन वैजात्योपपत्तेः ॥
नहि मृत्पिंरुदंमादितंतुवेसादि विसदृशसामग्रीजन्ययोर्घट
पटयोः साजात्यं नाम ॥ तथाच तन्मनसः कदाचिदपि न शुभ
जावत्तापत्तिः ॥ नहि जूनिंबस्य शर्कराजावः शिद्विपशतेनाप्यापा-
दयितुं शक्यते ॥ तत्कस्यहेतोः स्वस्वसामग्र्या विजातीय तथैव
तथोर्होपत्ते रिति ॥

अर्थः—आ जगाए ए लिंगधारीजनुं मन क्रूररूप निपजा-
 वेखुं ठे एम स्थापन कर्युं तेणे करीने. ए मननुं बीजा लोकना मननी
 साथे सजातिपणुं हतुं एटले सरखापणुं हतुं ते पण निवारण कर्युं
 माटे एम पण संज्ञावना करुं हुं जे बीजा लोकना मनथी कोइ वि-
 लक्षण सामग्रीवरे ए मन उत्पन्न थयुं ठे माटे विजाति ठे, केम जे
 मृतिकाना पिरु तथा दंरु इत्यादि कारणथी घट उत्पन्न थाय ठे.
 तथा तांतणा तथा तेमनी मेळवणी करनार काष्ठ इत्यादि सामग्री
 वरे पट उत्पन्न थाय ठे ते वेनी कारण सामग्री जुदी जुदी ठे तो
 तेथी उत्पन्न थयुं जे कार्य ते पण जुडुं जुडुं ठे विजाति ठे पण स-
 जाति नथी एटले सरखां नथी एटले मृतिकादिकथी पट उत्पन्न
 थता नथी ने तांतणावरे घट उत्पन्न थता नथी ने घटने पट न क-
 हेवाय, ने पटने घट न कहेवाय निश्चे तेम ते लिंगधारीजना मनने
 क्यारे पण शुद्ध ज्ञावनी प्राप्ति थती नथी. केमजे सेंकरो प्रकारनी
 चतुराइ करे तो पण करीआतानी साकर करवाने समर्थ न थवाय.
 माटे पोतपोतानी सामग्रीथी विजातिपणे लिंगधारीनुं मन तथा
 लोकनुं मन ते कया हेतुथी सरखापणे जाणीए ‘अपितु’ कोइ कार-
 णथी जणाय एम नथी एटले कालकूटादि सामग्री थकी उत्पन्न
 थयेखुं जे लिंगधारीजनुं मन ते लोकना मन जेवुं केम कहेवाय
 इति ज्ञावः ॥

टीकाः—अथवा मनःसिद्धमेव ॥ तस्य तु क्रूरत्वं विधेयं ॥
 तच्च कालकूटादिभिः साध्यं ॥ अथास्मिन्पक्षे क्रूरत्वस्यो-
 पाधिकत्वात् अपगमप्रसंगो वस्त्रादिषु महारंजनरागस्य तथा
 दर्शनादितिचेत न उपाधिकस्यापि धर्मस्य कयाचित्सामग्र्या जन्य

मानस्यानपगमदर्शनात् ॥ यथा पट्टांशुकादिषु नीलीरागस्यौपा-
धिकस्यापि न कदाचिदपगम इति ॥ तदुपपन्न मेतन्नूनं क्रूरम-
कारि मानसमिति ॥

अर्थः—अथवा लिंगधारीजना मनने विषे पोतानी मेळे
क्रूरपणुं सिद्धज ठे केम जे ते मनने क्रूरपणुं जे ते तो विशेषण
रूप ठे एटले लिंगधारीनुं मन केवुं ठे तो क्रूर ठे ए प्रकारना विशे-
षणे सहित ठे ते कालकूटादि जे हेतु तेणे करीने साध्य ठे एटले
अनुमान प्रयोगे करीने साधवा योग्य ठे, हवे ए पक्षने विषे क्रूरप-
णाने उपाधिपणुं ठे ए हेतु माटे क्रूरपणाने नाश पामवानो प्रसंग
थशे जेम वस्त्रादिकने विषे जारे रंगनो नाश थाय ठे ते प्रकारे क्रूर-
पणानो नाश प्राप्त थशे त्यारे ए अनुमान प्रयोग खोटो थशे. केम
जे जे हेतु उपाधि सहित होय ते खोटो थाय ठे माटे एम जो
तमे आशंका करता हो तो ते न करवी केम जे उपाधि संबंधी जे
धर्म तेने पण कोइ प्रकारनी सामग्रीवने उत्पन्न थवापणुं ठे तेनो
नाश नथी थतो. एम प्रत्यक्ष देखवामां आवे ठे ए हेतु माटे जेम
कोइ वस्त्रादिकने विषे गलीनो रंग जो पण उपाधि ठे तो पण व्थारेय
नाश नथी थतो ए न्याये करीने लिंगधारीजनुं मन कालकूटादिकने
क्रूर थयुं ठे ते कोइ दिवस नाश पामे एवुं नथी माटे ए वात सिद्ध
थइ जे लिंगधारीजनुं मन कालकूटादिकवने निपजेवुं ठे माटे अ-
तिशय क्रूर ठे.

टीकाः—अमुं प्रत्यक्षं दुर्मार्गं कुपथं आसेदुषामन्युपेयु-
षां ॥ लिंगिनां तद्वृत्तानां चेतिशेषः ॥ ननु चवतुर्तेषां क्रूरमन

સ્તથાપિ કિં ન ઢિન્નમિત્યતઆહ ॥ દૌરાત્મ્યેન દુષ્ટાશયત્વેન નિજ-
ધ્નુષામુચ્ચિદ્ધિદુષાં જિનપથં જગવત્પ્રણીતં સત્પથં ॥ સન્માર્ગવ-
ર્ત્તિનામુપસર્ગકરણેન વસ્તુતો જિનમાર્ગં ત્રંશયદ્ઞિસ્તૈર્બહ્-
સ્માકં ઢિન્નમિત્યર્થઃ ॥

અર્થઃ—આ પ્રત્યક્ષ જણાતો કુમાર્ગ તેને પામેલા એવા લિંગધારીજી તથા તેમના જ્ઞાત તે વેનાં મન મહા ક્રૂર છે ત્યાં આશંકા કરી કહે છે જે તેમનાં મન ક્રૂર છે તો પણ તેમાં આપણું શું હેદાયું એટલે આપણું શું ગયું. એ જગાએ જીતર કહે છે જે દુષ્ટબુદ્ધિએ કરીને જગવંતે કહેલા માર્ગનો ઉદ્ધેદ કરવાને શક્તિ વસ્તુતાએ ઉપસર્ગ કરીને જિનમાર્ગ તોમી પામતા જિનમાર્ગથી ત્રષ્ટ કરતા એવા લિંગધારીજી આપણું ઘણું હેદયું છે એટલે આપણું ઘણું વગાર્યું છે. એટલો અર્થઃ---

ટીકાઃ—અથ જિનપથં નિવૃત્તાં તેષાં દ્વિજાદીનામિવ કિંદર્શનાંતર પરિગ્રહેણમતાંતરપ્રરૂપણા ॥ નેત્યાહ ॥ વાચા વચ્ચેન સ્વમતિકલ્પિતમપૌદ્દેશિક જોજનાદિમાર્ગ એ સઃઅયમેવસ જિનપ્રણીતઃ પંથા નાન્યઃ ઇતિ એવં પ્રકારેણ ઉચુષાં અજિદધુષાં ન તેષાં ન દર્શનાંતરસ્થાઃ સ્વમતંપ્રરૂપયંતિ ॥ તત્સ્થૈર્જિનપથવર્ત્તિનો જનસ્ય પ્રતારયિતુમશક્યત્વાત્ ॥

અર્થઃ—વઢી શંકા કરી સમાધાન કરે છે જે જિન માર્ગને હણનાર એવા તે લિંગધારીજીની પોતાના મતની જે પ્રરૂપણા તે શું બ્રાહ્મણાદિકની પેઠે વીજા દર્શનનો અંગિકાર કરવો તેણે કરીને

મતાંતરની પ્રરુપણા છે તો ત્યાં કહે છે જે ન કહેતાં તે બ્રાહ્મણાદિ-
કની પેઠે નથી, આ તો પોતાની કપોલ કલ્પનાથી પોતાની મતિએ
કલ્પેલું જે વચન તેણે કરીને આધાકર્માદિ આહારાદિક ગ્રહણ ક-
રવું એ પ્રકારના માર્ગને પણ એમ કહે છે જે આજ જિનરાજનો ક-
હેલો માર્ગ છે પણ બીજો નથી. એ પ્રકારે કહે છે પણ બીજા દર્શ-
નમાં રહેલાં જે બ્રાહ્મણાદિક તે પોતાના મતને એમ કહેતા નથી. જે
આજ જિનરાજનો માર્ગ છે, માટે બીજા દર્શનમાં રહેલા લોકો જિન
માર્ગમાં રહેલા લોકને ઠેતરવા સમર્થ થતા નથી એ હેતુ માટે લિં-
ગધારીનની પ્રરુપણા તે બ્રાહ્મણાદિક અન્ય દર્શની જેવી કેમ કહેવાય ?

ટીકા:—કિંત્વસ્મિન્નેવ દર્શને વેધમાત્રેણ સ્થિતાઃ સ્વપ્રરુપિતં
કુમાર્ગ જૈનમાર્ગતયા વદંતો મુગ્ધલોકં વ્યામોહયંતીત્યર્થઃ ॥ એ
તાવતા સંરંજેણ સત્પથં પ્રત્યતોવપ્રત્યનીકત્વં તેષાં પ્રકટિતં ॥ ૬૬
ચ સેત્યત્ર સશબ્દાદ્વિસર્જનીયલોપે સંધિપ્રતિષેધેપિ તદઃપાદ-
પૂરણે સંધિરિતિ વિશેષલક્ષણેન સંધિ વિધાનમિતિવૃત્તાર્થઃ ॥૨૬॥

અર્થ:—બાળી શું આજ દર્શનને વિષે વેધ માત્ર ધારણ કરી-
ને રહેલા એવા લિંગધારીન પોતાના પ્રરુપણ કરેલા એવા કુમાર્ગને
જૈનમાર્ગપણે કહેતા એટલે આ અમો કહીએ ઠીએ એજ જૈનમાર્ગ છે
એમ કહીને જોલા લોકને જમાવે છે, મોહ પમાડે છે એટલો અર્થ.
એ લિંગધારીનનું આટલું બધું કહેવું તેણે કરીને સન્માર્ગ પ્રત્યે એમનું
અતિશેજ શત્રુપણું છે તેને પ્રગટ કરી આપ્યું આ કાવ્યમાં સેતિ એ
જગાં એ સ શબ્દથી વિસર્જનીયનો લોપ કરે સતે સંધિનો નિષેધ છે
તો પણ તત્ શબ્દનો જે સંધિ કર્યો તે પાદપૂરણે સંધિ એ સૂત્રમાં

विशेष लक्षण कथ्यं ते तेणे करीने संधि कर्यो ए प्रकारे आ काव्यनो
अर्थ थयो. ॥ १६ ॥

टीकाः—अत इत्यंतरापदं द्वयोरप्यनयोर्वृत्तयोः संबंधयोज-
नार्थं तच्चाग्रिमवृत्तस्यादौ योदयते ॥ इदानीं तेषां वचनमात्रमपि
विवेकिनः श्रोतुं न युज्यत इत्याह ॥

अर्थः—अतः ए प्रकारनुं पद वे काव्यनी वच्चे मूक्युं ते ते
वे काव्यनो संबंध परस्पर जोरवाने अर्थे ते तेने आगळुं काव्य
कहेतां पहेलां जोमीशुं. हवे ते लिंगधारीनुं वचन मात्र पण विवे-
कीने सांज्ञळुं योग्य नथी एम कहे ते. एज कारण माटे ए
लिंगधारीओ साचा मार्गथी अतिशेज विपरीत चाळे ते ए हेतु माटे.

॥ मूल काव्यम् ॥

दुर्नेदस्फुरदुग्रकुग्रहतमः स्तोमास्तधीचक्षुषां ।
सिंहांतद्विषतां निरंतरमहामोहादहंमानिनां ॥
नष्टानां स्वयमन्यनाशनकृते बध्नोद्यमानां सदा
मिथ्याचारवतां वचांसि कुरुते कर्णे सकर्णः कथं ॥१७॥

टीकाः—यत एवनामैते जिनपथं प्रतिदुष्टा अतोऽस्मादेतोः
॥ किमित्याह ॥ तेषां वचांसि कुपथप्रतिपादकानि वचनानि
कुरुते विधत्ते कर्णे स्वश्रवणे सकर्णः सश्रोतः अथच सहृदयः कथं
केन प्रकारेण न कथंचिदित्यर्थः ॥

अर्थः—जे हेतु माटे ए लिंगधारीजु निश्चे जिंनमार्ग प्रत्ये दुष्ट
ठे ए हेतु माटे शुं करवुं ते कहे ठे. जे ते लिंगधारीजुनां उन्मार्गने
प्रतिपादन करनारां वचन पोताने काने सांजळे ठे ते पुरुष कानवा-
ळो केम कहेवाय? वळी हृदय सहित पण कीये प्रकारे कहेवाय? केम
जे जे ह्येयानो शून्य होय तेने हृदय सहित केम कहीए? कोइ प्रकारे
न कहीए एटलो अर्थः ॥

टीकाः—नहि सकर्णस्य कर्णकट्टनिस्पृष्टपरमर्माणि वच-
नानि खलानां श्रोतुं युक्तानि॥किंतु कर्णयोरेतदेव फलं यत् पीयू-
षवर्षुका अपहसितमुक्ताः सतां सूक्तयः श्रूयंते ॥ अथ च सक-
र्णस्य प्रेक्षावतः कुपथवर्तिनां ज्ञापितानि कर्णे कर्तुं न युज्यंते ॥
तच्चूवणस्य साधूनामपि मिथ्यात्वनिबन्धनत्वेनाजिधानात् ॥

अर्थः—कर्ण सहित जे पुरुष एटले सारा पुरुष तेमना
कानने करवां लागे ने पारका मर्मस्थानने स्पर्श करनारां जे खळ
पुरुषोनां वचन ते सांजळवां घटित नथी. त्यारे शुं सांजळवुं घटित
ठे तो काननुं एज फळ ठे जे अमृतने वरसतां ने मोतिने उपहास
करतां एवा सत् पुरुषनां सारां वचन तेज सांजळवा युक्त ठे. हवे
कान सहित जे बुद्धिवान पुरुष तेने कुमार्गमां रहेनार पुरुषोनां
वचन काने सांजळवां घटित नथी. केम जे ते वचन साधु सांजळे
तो तेने पण मिथ्यात्वनुं कारण थाय एस शास्त्रमां कहेवुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

एवुच्चिय तेसिं मुवस्सयंमि तुस्सिवस्समागजं साहू ॥
तेसिं धम्मकहाए कुणइ विधायं सइवलंमि ॥

इह रा उ ए इ कन्ने तस्सवणा मिहमेइ साहूवि ॥
अवल्लोकि मुजो सहो जीवाजीवाइअणज्जिणो ॥

टीकाः—कीदृशमित्याह ॥ दुर्ज्ञेदो निवृत्त्वाद् दुरुद्धेदः स्फूर्न्मनसि संततावस्थिततया जागरुक उग्रो दृढः कुग्रहश्चैत्य-वासादिप्रतिष्ठापनविषयो मिथ्याज्जिनिवेश स एवतमस्तोमः सत्पथदर्शनांतर्द्धायकत्वादंधतमसपटलं तेन अस्तं ठग्नंधीः प्रेक्षा सैवसत्पथ प्रकाशकत्वाच्चक्षुर्लोचनं येषां ते तथा तेषां॥यथा तमस्तोमेन तिरोहितं चक्षुःपंथानं न पश्यति तथा तेषामपि धीः कुग्रहेण तिरस्कृतत्वान्नसन्मार्गं मृगयते ॥

अर्थः—ते લિંગધારીનું કેવા છે તો જેમના મનને વિષે અ-તિશય ગાઢ રહ્યો છે માટે મહા દુઃખથી જોદાય એવો ને નિરંતર રહ્યો છે માટે જાગતો એવો જે મહા આકરો કદાગ્રહ એટલે ચૈત્ય-વાસ આદિકનું જે સ્થાપન કરવું તેને વિષે જે મિથ્યાજ્ઞિનિવેશ એટલે મિથ્યાત્વ તેહિજ અંધકારનો સમૂહ કેમ જે સાચા માર્ગને જા-ણવાનું અંતર્ધ્યાન કરે છે. એ હેતુ માટે ગાઢ આંધળું કરનાર અતિ-શય અંધકાર તેના સમૂહ જેવું જે એ મિથ્યાત્વ તેણે કરીને ઢાંક્યું છે બુદ્ધિરૂપી નેત્ર તે જેમનું એવા લિંગધારીનું છે સાચા માર્ગને પ્રકાશ કરનારી બુદ્ધિ માટે બુદ્ધિરૂપી નેત્ર કહ્યું જેમ અંધકારવળે ઢંકાયેલ નેત્ર તે માર્ગને ન દેખે તેમ તે લિંગધારીનુંની બુદ્ધિ કદાગ્રહવળે તિ-રસ્કાર પામી છે એ હેતુ માટે સાચા માર્ગને ઓળટી નથી.

टीकाः—सिद्धांतद्विषतां तद्विपर्यस्तार्थप्ररूपणया तदुद्धेद

प्रवृत्तत्वादागमवैरिणां निरंतरमहामोहात् व्यसनातिरेकाऽविवेकात् अहमिति निपातोऽस्मदर्थे ॥ ततश्च वयमेव श्रेष्ठा नास्मत्समः कश्चिदित्यात्मानं मन्यते॥ये ते अहंमानिनस्तेषां विवेकिनां हि गंजीरत्वेन महति गुणगणे सत्यप्यनुत्सेकात् ॥

अर्थः—बळी ते लिंगधारीउं केवा ठे तो सिद्धांतना छेपी एटले सिद्धांतनो जे अर्थ तेथी विपरीत जे अर्थ तेनी प्ररुपणा करे ठे ए हेतु माटे सिद्धांतनो उब्बेद करवामां प्रवर्तेला ठे ए हेतु माटे सिद्धांतना वैरीरुप ठे. ते लिंगधारीउं निरंतर महा मोहथी एम जाणे ठे जे अमोज श्रेष्ठ ठीए अमारा जेवो बीजो कोइ नथी ए प्रकारे अविवेकथी पोताना आत्माने माने ठे केम जे विवेकीने तो गंजीरपणुं ठे माटे मोटा गुणनो समूह ठते पण गर्व नथी थतौ ए हेतु माटे.

टीकाः—मूढानां तु तुष्टतया स्तोकेपितस्मिन् जगतो पितृणतयामननात्

॥ तदुक्तं ॥

जह उंडुरस्स एकेण विहिणादोवि वावमाह त्या ॥
तह असुणिय परमत्ता थेवेणविनचुणाहुंति ॥

अर्थः—ने मूढपुरुषने तो ओम्नो गुण होय तोपण जगतने तृण समान माने ठे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—तथा स्वयमात्मना नष्टाः सुखलोखतयाऽनवरत-

इहंरा जेहं कन्ने तस्सवणा मिच्छमेहं साहूवि ॥
अवलोकितं मुजो सद्धो जीवाजीवाइअणजिणो ॥

टीकाः—कीदृशमित्याह ॥ दुर्ज्ञेदो निवृत्तत्वाद् दुरुद्धेदः
स्फूर्न्मनसि संततावस्थिततया जागरुक उग्रो दृढः कुग्रहश्चैत्य-
वासादिप्रतिष्ठापनविषयो मिथ्याज्जिनिवेश स एवतमस्तोमः
सत्पथदर्शनांतर्ज्जायकत्वादंधतमसपटलं तेन अस्तं ठन्नंधीः
प्रेक्षा सैवसत्पथ प्रकाशकत्वाच्चक्षुर्लोचनं येषां ते तथा तेषां॥यथा
तमस्तोमेन तिरोहितं चक्षुः पंथानं न पश्यति तथा तेषामपि धीः
कुग्रहेण तिरस्कृतत्वान्नसन्मार्गं मृगयते ॥

अर्थः—ते લિંગધારીજ કેવા છે તો જેમના મનને વિષે અ-
તિશય ગાઢ રહ્યો છે માટે મહા દુઃખથી બેદાય એવો ને નિરંતર
રહ્યો છે માટે જાગતો એવો જે મહા આકરો કદાગ્રહ એટલે ચૈત્ય-
વાસ આદિકનું જે સ્થાપન કરવું તેને વિષે જે મિથ્યાજ્ઞિનિવેશ
એટલે મિથ્યાત્વ તેહિજ અંધકારનો સમૂહ કેમ જે સાચા માર્ગને જા-
ણવાનું અંતર્યાન કરે છે. એ હેતુ માટે ગાઢ આંધળું કરનાર અતિ-
શય અંધકાર તેના સમૂહ જેવું જે એ મિથ્યાત્વ તેણે કરીને ઢાંક્યું
છે બુદ્ધિરૂપી નેત્ર તે જેમનું એવા લિંગધારીજ છે સાચા માર્ગને પ્રકાશ
કરનારી બુદ્ધિ માટે બુદ્ધિરૂપી નેત્ર કહ્યું જેમ અંધકારવડે ઢંકાયેલ
નેત્ર તે માર્ગને ન દેખે તેમ તે લિંગધારીજની બુદ્ધિ કદાગ્રહવડે તિ-
રસ્કાર પામી છે એ હેતુ માટે સાચા માર્ગને ઓળટી નથી.

टीकाः—सिद्धांतद्विपतां तद्विपर्यस्तार्थप्ररूपणया तदुद्धेद

प्रलंजनहेतुक बाह्येंद्रियसंयमपुरस्सरं विषयप्रणिहितमन
સ્કત્વં ॥

અર્થ:—વઢી તે નિરંતર મિથ્યાચારવાઢા ઢે ઇટલે મુક્તિ
માર્ગથી. વિપરીત ઢે આચાર તે જેમનો ઇવા ઢે મિથ્યાત્વ ૧, અવિ-
રતિ ૨, પ્રમાદ ૩, કષાય ૪ ઇ રૂપી જે ડુષ્ટયોગ તે ઢે લક્ષણ તે જે-
મનું ઇવા ઇ લિંગધારીજ ઢે અથવા લોકને ડગવા કારણે બાહરથી
પોતાની ઇંદ્રિયોનો નિયમ કરાવવા પૂર્વક વિષયમાં મનને જોડી
રાખનારા ઢે.

ટીકા:—યદાહ ॥ બાહ્યેંદ્રિયાણિ સંયમ્ય, ય આસ્તે મનસા-
સ્મરન્ ॥ ઇંદ્રિયાર્થાન્ વિમૂઢાત્મા, મિથ્યાચારઃ સ ડચ્છતે ॥ તતશ્ચ
તદ્વ્રતાં તદ્યુક્તાનાં દાંઢિકાનાં હ્યપાતમધુરોપિ વચનસંદર્ઢઃ
પ્રલંઢનગર્ઢત્વેન પરિણામે ઢૂયોઢનર્થસંઢારકારણત્વાદ્વિષાયતે ॥

અર્થ:—તે વાત કહી ઢે જે જે પુરુષ ડપરથી ઇંદ્રિયોને
નિયમમાં રાખીને મનવડે વિષયને સંઢારતો રહે ઢે તે મૂઢ પુરુષ
મિથ્યાચારવાઢો કહી ઇ, તે હેતુ માટે મિથ્યાચારવાઢા દંઢિ ઇવા ઇ
લોકનો જે તત્કાંલ મધુર જણાતો ઇવો પણ વચનનો સમૂહ તે પરિ-
ણામે ઘણા અનર્થનું કારણ થાય ઢે. કેમજે તેમાં ઢાનું ડગવાપણું રહ્યું
ઢે ઇ હેતુ માટે તેમનું વચન વિષ જેવું ઢે ઇટલે ત્યાગ કરવા યોગ્ય ઢે.

ટીકા:—॥ તડુક્તં ॥

પીયુષધારામિવ દાંઢિકાઃ પ્રાગ્ પ્રલંઢનીયાં ગિરમુઢ્ઢરંતિ ॥

मन्याय्ये पथि प्रवर्त्तमाना जनपुरतः स्वं संस्थापयि तुमशक्नुवंतः
 क्व धर्मः क्व संप्रति व्रतिन इत्यादि नास्तिक्यं प्रतिपन्नास्तेषां
 अन्येषामात्मव्यतिरिक्तानां नाशनकृते नास्तितापादननिमित्तं
 वद्भोद्यमानां ॥ यदि ह्येतानप्यात्मना कथंचित्समी कुर्मस्त-
 दा सुंदरं जवत्यऽन्यथैते धार्मिकमन्याः परुषवाग्जिरस्मान् संत
 क्षिप्यन्ती त्याशयेन तन्नाशनाय विहितप्रयत्नानां ॥

अर्थः—वळी ए लिंगधारीजं पोतेज पोतानी भेळे नष्ट ठे
 एटले सुखनी लालचे निरंतर अन्यायना मारगमां प्रवर्त्त्या ठे ते
 लोकनी आगळ पोतानुं सारुं स्थापन करवा असमर्थ ठे एटले
 पोताना मुनिपणानुं वर्त्तन देखानी शकता नथी माटे एम बोले ठे
 जे आ काळमां जैनमुनि क्यांथी होय ने जैन धर्म पण क्यांथी
 होय इत्यादि नास्तिपणाने पामेला ठे ते पोते नाश पाम्या ठे ने
 वीजाने नाश करवाने अर्थे एटले नास्तिपणानुं प्रतिपादन करवाने
 कारणे वांध्यो ठे उद्यम ते जेमणे एवा ठे एटले आ उत्कृष्टा कहे-
 वाय ठे माटे जो एमने आपणा वरावर कोइ प्रकारे करीएतो सारु
 ने जो एम नहि करीए तो धर्मिष्ठपणाने माननारा ए उत्कृष्टा सा-
 धु ते आपणने कठोर वाणीए करीने तिरस्कार करशे एवा आशये
 करीने तेमनो नाश करवामां उद्यमवंत ठे एटले जे ते प्रकारे सुवि-
 हितने धर्म त्रष्ट कहेनारा ए लिंगधारीजं ठे ए ज्ञावः

टीकाः—सदा सर्वदा मिथ्याचारा मुक्तिपथविपरीताचारा
 मिथ्यात्वाविरतिप्रमादकपायदुष्टयोगलक्षणाः अथवा लोक

પ્રલંઝનહેતુક બાહ્યેન્દ્રિયસંયમપુરસ્સરં વિષયપ્રણિહિતમન
સ્કત્વં ॥

અર્થઃ—વઢી તે નિરંતર મિથ્યાચારવાઢા ઢે ંટલે મુક્તિ
માર્ગથી વિપરીત ઢે આચાર તે જેમનો ંવા ઢે મિથ્યાત્વ ૧, અવિ-
રતિ ૨, પ્રમાદ ૩, કષાય ૪ ં રૂપી જે હુષ્ટયોગ તે ઢે લક્ષણ તે જે-
મનું ંવા ં લિંગધારીઢ ઢે અથવા લોકને ઢગવા કારણે બાહેરથી
પોતાની ંદ્રિયોનો નિયમ કરાવવા પૂર્વક વિષયમાં મનને જોડી
રાખનારા ઢે.

ટીકાઃ—યદાહ ॥ બાહ્યેન્દ્રિયાણિ સંયમ્ય, ં આસ્તે મનસા-
સ્મરન્ ॥ ંદ્રિયાર્થાન્ વિમૂઢાત્મા, મિથ્યાચારઃ સન્નચ્છેતે ॥ તતશ્ચ
તદ્વ્રતાં તદ્યુક્તાનાં દાંઢિકાનાં હ્યપાતમધુરોપિ વચનસંદર્ઢઃ
પ્રલંઢનગર્ઢત્વેન પરિણામે નૂયોઽનર્થસંઢારકારણત્વાદ્વિષાયતે ॥

અર્થઃ—તે વાત કહી ઢે જે જે પુરુષ ઢપરથી ંદ્રિયોને
નિયમમાં રાખીને મનવઢે વિષયને સંઢારતો રહે ઢે તે મૂઢ પુરુષ
મિથ્યાચારવાઢો કહીં, તે હેતુ માટે મિથ્યાચારવાઢા દંઢિ ંવા ં
લોકનો જે તત્કાલ મધુર જણાતો ંવો પણ વચનનો સમૂહ તે પરિ-
ણામે ઘણા અનર્થનું કારણ થાય ઢે. કેમજે તેમાં ઢાનું ઢગવાપણું રહ્યું
ઢે ં હેતુ માટે તેમનું વચન વિષજેવું ઢે ંટલે ત્યાગ કરવા યોગ્ય ઢે.

ટીકાઃ—॥ તદુક્તં ॥

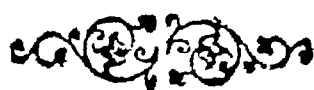
પીયુષધારામિવ દાંઢિકાઃ પ્રાગ્ પ્રલંઢનીયાં ગિરમુઢ્ઢરંતિ ॥

પુનર્વિપાકેઽસ્થિલદોષધાત્રી સૈવાતિશેતે વત કાલકૂટં ॥
અતસ્તજ્ઞાપિતાનિ સુવિહિતૈઃ સુશ્રાવકૈશ્ચ ન શ્રોતવ્યાનોતિ
તાત્પર્ય મિતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૭ ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે દંત્રી પુરુષ જે તે પ્ર-
થમ તો અમૃતની ધારા જેવી સર્વને લોજાવનારી એવી વાણી બોલે
છે પછી પરિણામે તેજ વાણી સમસ્ત દોષની કરનારી થાય છે માટે
કાલકૂટ જેર કરતાં પણ દંત્રી પુરુષની વાણી અતિ અધિક છે માટે
તે દંત્રી પુરુષનાં વચન સુવિહિતને તથા સારા શ્રાવકને ન સાંજ-
લ્લાં એજ તાત્પર્ય છે; એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૨૭ ॥

ટીકાઃ—અધુના વિતથાદિરુપધર્મદેશિનામપિ તેષાં કુપથ-
સ્ય તથાવિધમુગ્ધજનોપાદેયતાં સવિષાદં પ્રતિપાદ્યન્નાહ ॥

અર્થ—હવે તે મિથ્યાદિરુપ ધર્મને નિપદેશ કરતા એવા
પણ તે લિંગધારીનનો કુમાર્ગ તે પ્રકારના ઝોલા લોકને ગ્રહણ
કરવામાં આવ્યો છે તેને વિશ્વવાદ સહિત પ્રતિપાદન કરતા સતા
ઘટલે એ વાત ઘણી રેવડ જરેલી છે એમ પ્રતિપાદન કરતા સતા
ગ્રંથકાર કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

यत् किञ्चिद्विदितं यदप्यनुचितं यद्धोकलोकोत्तरो ।
 तीर्णं यदञ्जव हेतुरेव ञ्जविनां यच्छास्त्रबाधाकरं ॥
 तत्तद्धर्म इति ब्रुवंति कुधियो मूढास्तदर्हन्मत ।
 त्रांत्या लांति च हा डुरंतदशमाश्चर्यस्य विस्फूर्जितम् ॥१८॥

टीकाः—तत्तद्विदितवीप्सायां सर्वसंग्रहमाह ॥ धर्म सा-
 धनमनुष्ठानमिह धर्मस्ततश्चधर्म इति सुकृतमिदमित्येवंरूप-
 तया ब्रुवंति वदन्ति कुधीयो दुर्मेधसो नाम जैनाः ॥ यत्किञ्चित्प्राह ॥
 यत्किञ्चिद्विदित सामान्यतो निर्दिष्टविशेष तोऽनिर्दिष्टनाम
 कं वितथमलीकं श्रेणिकराजरजोहरणवन्दनादि न ह्येतदागमे-
 क्वचिद्विदितमस्ति येन सत्यं स्यात् परं लिङ्गिनः स्ववन्धता ॥
 पादनायै तदपि धर्म इति ज्ञाप्यते ॥

अर्थः—कहीशुं ए सर्वे वातोनो संग्रह थाय ठे ते कहे ठे
 जे छुष्ट बुद्धिजवांळा केवळ नाम मात्रची जैनी कहेवाता एवा ए
 लिङ्गधारीन जे ते आगळ कहीशुं ए सर्वेने आतो धर्म ठे एप्रकारे
 बोले ठे. तत् शब्दानुं बेवार उच्चारण करवुं तेथी आगळ कहे ठे जे
 आ जगाए धर्म साधन करवानुं जे अनुष्ठान तेने धर्म कहीए
 एटले धर्मरूपपणे स्थापन करे ठे. ते शुं स्थापन करे ठे? तो जे कांइ
 स्थापन करे ठे ते कहीए ठीए. जे कांइ सामान्यथी देखारुं होय
 ने विशेषथकी नाम न देखारुं होय एवी जगाए जुटुं बोले ठे,

जे श्रेणिकराजाए रजोहरण देखीने वंदनादिक कर्तुं. पण एम विचारता नथी जे ए वात आगमने विषे कोइ जगाए लखी नथी, जे तेणे करीने ए वात साची थाय. परंतु ए लिंगधारीज पोतानुं वंदन-पणुं प्रतिपादन करवाने तेने पण धर्म ठे ए प्रकारे बोले ठे.

टीका:—यदाह ॥ श्री श्रेणिक क्लितिपतिः किल सारमेय-
लांगूल मूलनिहितं यतिवद्वंदे ॥ जकत्या रजोहरणमित्यनृतं
वदन्ति ही लिंगिनो वृषतया कुधीयः प्रलब्धुं ॥

अर्थ:—ते कछुं ठे जे दुष्ट बुद्धिवाळा लिंगधारीज चौळा
लोकने ठेतरवा सारु आ प्रकारे जुठुं बोले ठे जे श्री श्रेणिकराजा जे
ते जेम कोइ पुरुषे कूतरानुं पूंठकुं बगलमां धार्युं होय तेम रजोहरण
मात्र ग्रहण करनारने जक्तिए करीने साधुनी पेठेज वंदन कर्तुं माटे
ए प्रकारे हे श्रावक लोको तमारो धर्म ठे एटले तमारो पण एज प्र-
कारे वंदन करतुं ए प्रकारनो धर्म कही देखामे ठे.

टीका:—तथा यदपि अपि समुच्चये यच्चानुचितमयोग्यं ॥
पित्राद्युद्देशेन यात्राकरणादि धर्मनिमित्तं हि कृत्यजातं जिनम-
दिरे कर्तुमुचितं नान्यत् ॥ पित्राद्युद्देशेन तु यात्रादि तत्र विधीय-
मानं गुणबहुमानविकलकेवलस्नेहनिबंधनत्वान्नधर्मः ॥ परं
तदपि लिंगिनो धर्मोऽमित्यभिधाय स्वोपयोगाय विधापयन्ति ॥

अर्थ:—यदपि ए जगाए अपि शब्द समुच्चय अर्थने विषे

હે. વઢી ઇ લિંગધારીનું જે અયોગ્ય વસ્તુ છે તેને પણ ધર્મ રૂપે સ્થાપન કરે છે તે કહે છે. પિતા આદિકને ઉદ્દેશીને યાત્રા કરવી ઇટલે આ ચૈત્યમાં તમારા બાપ દાદા ઇ યાત્રા પૂજા ઇત્યાદિક કર્યા છે માટે તમારે પણ ઇ સર્વે કરવાં જોઈએ, ઇત્યાદિ ઉદ્દેશ કરીને જે યાત્રાદિક કરાવવું તેને ધર્મરૂપે કહી દેલામે છે ને જિન મંદિરને વિષે જે જે કામકાજ છે તે ધર્મ નિમિત્તે કરવું ઘટિત છે પણ બીજી રીતે નથી તો પિતા આદિકનો ઉદ્દેશ કરી પઠી ત્યાં યાત્રાદિકનું જે કરવું તેને ગુણનું જે બહુમાન તેથી રહિતપણું છે કેવલ પિતા આદિકના સ્નેહનું કારણ છે, માટે તેમાં ધર્મ નથી પરંતુ તે લિંગધારીનું આ ધર્મ છે ઇ પ્રકારે પોતાની મતલબ સિદ્ધ કરવા સારુ સ્થાપન કરી દેલામે છે.

ટીકા:—યદાહ ॥

યાત્રાઃ પ્રતીત્ય પિતરૌ જ્ઞવતાઽત્રચૈત્યે
યદ્યાત્ર માસિ વિહિતા ધનિનામુના તત્ ॥
કાર્યાસ્ત્વયાપિ ચ તથેતિ કથં ગૃહસ્થૈ
ધર્મોઽયમિત્યનુચિતંરચયંતિ ધૂર્તાઃ ॥

અર્થ:—તે વાત કહી છે જે લિંગધારીનું ગૃહસ્થોને ધર્મોપદેશ સમજાવે છે જે આ ચૈત્યમાં તમારા મા બાપને ઉદ્દેશીને યાત્રા કરવી ઇટલે તમારે આ ચૈત્યમાં અસલથી તમારા વૃદ્ધો કરતા આવ્યા છે માટે તમારે યાત્રા આદિ કરવું ઇ તમારો ધર્મજ છે. અથવા આ માસને વિષે આ ગૃહસ્થે આ જગાએ જેમ યાત્રાદિક કર્યું છે તેમ ગૃહસ્થોએ કરવું ઇ ધર્મ છે ઇત્યાદિ અઘટતી વાતની ઇ ધૂતારા લિંગધારીનું રચના કરે છે.

ટીકા:-તથા યદ્લોકો જૈનમાર્ગવહિર્નૂતઃ શિષ્ટજનઃ
લોકોત્તરં જિનઃ પ્રવચનં તાઞ્યામુત્તીર્ણં બાહ્યં સૂતક ગૃહજિક્ષા
ગ્રહણાદિ એતદ્ધિ લોકલોકોત્તરયો વિરુદ્ધત્વાન્ન ધર્મસ્તે તુ ગા-
હ્યાદિહેતુનૈતદપિ ધર્મં ઇત્યન્નિદધતિ ॥

અર્થ:-વઢી જે લોક કહેતાં જૈન માર્ગથી રહિત એવા સારા
લોક તથા લોકોત્તર કહેતાં જિનરાજનું પ્રવચન તે બેથી જે રહિત
એટલે જે લોકને લોકોત્તરથી વિરુદ્ધ તે શું તો સૂતકીના ઘરની
જિક્ષાદિકનું ગ્રહણ કરવું ઇત્યાદિ એ વાત નિશ્ચે લોકને લોકોત્તર
બેને વિષે વિરુદ્ધ છે એ હેતુ માટે ધર્મ નથી. તોપણ લિંગધારીન
જાદિ કારણે, કરીને એને પણ ધર્મરૂપે સ્થાપન કરી દેવાને છે.

ટીકા:-યદાહ ॥

જિક્ષા સૂતકમંદિરે જગવતાં પૂજા મલિન્યા સ્ત્રિયા ॥
હોનાનાં પરમેષ્ઠિ સંસ્તવવિધેર્પન્નિક્ષણંદીક્ષણં ॥
જૈનેન્દ્રપ્રતિમાવિધાપનમહો તદ્લોક લોકોત્તર ॥
વ્યાવૃત્તે રથ હેતુ મપ્યધિગ્નાઃ શ્રેયસ્તયા ચક્ષતે ॥

અર્થ:-તે વાત કહી છે જે સૂતકીને ઘેર જિક્ષા કરવી
મા મલોન સ્ત્રી જગવંતની પૂજા કરે, તથા હીણ જાતિવાળાને
મેષ્ઠિ જગવંતના સ્તોત્રમંત્રનો વિધિ શિલ્પવ્રતો, તથા તેમને દોક્ષા
પ્રવવી, તથા તેમની પાસે જિનેન્દ્રનો પ્રતિમાનું વિધિવિધાન સ્થા-
પાદિકનું કરાવવું. એ પ્રકારે એ બુદ્ધિહીણ લિંગધારીન લોક લો-
ત્તર થકો એ સર્વ વિરુદ્ધ છે તેને પણ ધર્મનું કારણ છે એ પ્રકારે

કહે છે એટલે શ્રા અમારી કહેલી સર્વે વાત કલ્યાણ કરી છે, ધર્મ-
રૂપ છે એમ બોલે છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે.

ટીકા:- તથા યજ્ઞવલ્કેતુરેવ સંસારકારણમેવ જીવિનાં દેહિ-
નાં જિનમંદિરે જલક્રીમાદિ ॥ એતદ્ધ્રુમદનોદીપનત્વાત્ ક્રીમા-
માત્રત્વેનાતાત્વિકત્વાચ્ચ સંસારવર્દ્ધનમેવ પરમેતદપિ લિં-
ગિનો ધર્મઘ્નના સ્વાવલોકનકુતુહલેન કારયંતિ ॥

અર્થ:-વઢી એ લિંગધારીઓ જે દેહધારીઓને સંસારનું કાર-
ણજ છે તેને પણ ધર્મરૂપે સ્થાપે છે તે કહે છે. જે જગવતના મંદિ-
રને વિષે જે જલક્રીમાદિકનું કરાવવું તે નિશ્ચે કામનું ઉદ્દીપન ક-
રનાર છે એ હેતુ માટે, ને ક્રીમા માત્રપણું છે એ હેતુ માટે તાત્વિક
નથી એટલે કરવા યોગ્ય નથી, માટે સંસાર વધારવાનું કારણ છે પ-
રંતુ લિંગધારીઓ તેને પણ ધર્મનું મિષ લક્ષ્ણે પોતાને જોવાનું જે
કૌતુક તે સારુ કરાવે છે.

ટીકા:-યદાહ ॥

શ્રૃંગૈઃ પ્રસૂનસમયે જલકેલિ લીલા ॥

માંદોલનં જગવદોકસિ દેવતાનાં ॥

ધર્મ ઘ્નલાલ્લગુરુસમનલ્પહાસં

નિર્માપયંત્યદ્દહ સંસૃતિદેતુમજ્ઞાઃ ॥

અર્થ:-તે વાત કહી છે કે એ અજ્ઞાન લિંગધારીઓ ધર્મના
મિષથી વસંત ઋતુમાં પીચકારીઓવેળે જલક્રીમા કરાવે છે. વઢી
જગવંતના મંદિરને વિષે દેવતાના દ્વિંદોલા બંધાવે છે વઢી જેમા ઘણો

હાસ્યવિનોદ રહ્યો છે એવું જે માંનીયાવમે રમવું તેને કરાવે છે એ સર્વે સંસારનાં કારણ છે તેને ધર્મરૂપે સ્થાપે છે એ મોટી છેદ નરેલી વાત છે.

ટીકા:--તથા યત્ શાસ્ત્રબાધાકરં સિદ્ધાંતવિરોધાધાયકમૌદેશિક જોજનાદિ ॥ યથાચૌદેશિકાદીનાં શાસ્ત્રબાધિતત્ત્વં તથા પ્રાગેવોપપાદિતં ॥ અથવા આષાઢચતુર્માસિકાત્પંચાશત્તમદિન પ્રતિપાદિતસ્ય પર્યુષણપર્વણઃ શ્રાવણાદ્યાધિક્યવતિવર્ષેઽશીતિ તમેઽહિ વિધાનં ॥

અર્થ:--વઢી શાસ્ત્રબાધક એટલે શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ જે આધાકર્માદિક જોજનાદિ તેને પણ ધર્મરૂપે સ્થાપન કરે છે જે રીતે આધાકર્માદિકને શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ પણું છે તે રીતે પ્રથમ પ્રતિપાદન કર્યું છે. અથવા આષાઢ ચોમાસાથી આરંજીને પચાસ દિવસનું પર્યુષણ પર્વ શાસ્ત્રને વિષે પ્રતિપાદન કર્યું છે તે પર્વ જ્યારે શ્રાવણાદિ અધિક માસ જે વરસમાં આવે છે તારે એંશી દિવસનું એ પર્વ કરે છે.

ટીકા:--યદુક્તં ॥

વૃદ્ધૌ લોકદિશા નન્નસ્ય નન્નસોઃ સત્યાં શ્રુતોક્તં દિનં
પંચાશં પરિહત્ય હી શુચિન્નવાત્પશ્ચાન્નચતુર્માસિકાત્ ॥
તત્રાશીતિતમે કથં વિદધતે મૂઢા મહં વાર્ષિકં
કુગ્રાહાદિ ગણય્ય જૈનવચસો વાધાં મુનિવ્યંસકા ॥

અર્થ:--તે વાત કહી છે જે જ્યારે લોક રીતીએ શ્રાવણ જાદરવો અધિક માસ આવે છે ત્યારે શાસ્ત્રમાં કહેલું જે આષાઢ ચોમા-

સાથી આરંજીને પચાસ દિવસનું પર્યુષણ પર્વ એટલે વાર્ષિક પર્વ છે તેને એ મૂઢ પુરુષો (લિંગધારીજ) એંશી દિવસનું કેમ કરે છે? પોતાના કદાગ્રહથી જૈન વચનને બાધ આવે છે તેને ન ગણીને કરે છે માટે એ પ્રકારે એ પુરુષો મુનિ મધ્યે ધૂતારા છે.

ટીકા:---નનુ બ્રુવંતુ તે સ્વમતિકલ્પિતં માર્ગં તથાપિ વિતઃ
આદિસ્વભાવત્વાત્તં ન કોપિ ગ્રહિષ્યતિ તથા ચોક્તોપ્યનુક્તકલ્પો
લોકોપાદાના જ્ઞાવેન પ્રસરાજ્ઞાવાદિત્યત આહ ॥મૂઢા અજ્ઞાનિનઃ
તત્ર ધર્મવ્યાજેન લિંગિપ્રરૂપિતં મતં અર્હન્મતત્રાંત્યા જૈનમાર્ગોઽ-
યમિતિ મિથ્યાજ્ઞાનેન લાંતિ ઉપાદદતે ॥ અયમર્થઃ ॥ યથોચ્ચય-
ગતચાકચક્યાદિ સદૃશ ધર્મોપલંજાત્ પરસ્પરવ્યાવર્ત્તક દેશજા-
ત્યાદિજેદધર્માનુપલંજાચ્છરજતેઽપિ શુક્તિકાયાંરજતમેતદિતિ
ધિયા ત્રાંતાઃ પ્રવર્ત્તતે ॥

અર્થ:---આશંકા કરીને કહે છે જે તે લિંગધારીઓ પોતાની
બુદ્ધિ કલ્પિત મારગને એ પ્રકારે બોલો તો પણ એ વાણી સ્વજ્ઞાવથી
જ અસત્યાદિ દોષ સહિત છે માટે તેને કોઈ પણ નહિ ગ્રહણ કરે.
ત્યારે એ વાણી કહી તે ન કહ્યા જેવી કેમજે લોકે તે વાણીનું ગ્રહણ
ન કર્યું તેણે કરીને તેનો પસાર નહિ થાય એ હેતુ માટે એ પ્રકારની
આશંકાનો ઉત્તર જે મૂઢ અજ્ઞાની લોકો જે તે ધર્મનો મિષ ગ્રહણ
કરીને લિંગધારીઓએ પ્રરૂપણ કર્યો જે મત તેને અરિહંતના મતની
ત્રાંતિવ્રતે એટલે આજ જૈન માર્ગ છે એ પ્રકારે મિથ્યા જ્ઞાને કરીને એ
લિંગધારીઓના મતને ગ્રહણ કરે છે તેમાં આ પ્રગટ અર્થ છે જે
જેમ રૂપાને વિષે તથા ઢીપને વિષે ચકચકાટ આદિક સરખો ધર્મ

રહ્યો છે એટલે એ વે ધોલાસેથી તથા ઉજ્જવલપણથી સરખાં જણાય છે એ હેતુ માટે તથા પરસ્પરની નિવૃત્તિ કરે એ પ્રકારનો કોઈ જાતિ આદિકનો જોડ ધર્મ પણ જણાતો નથી એટલે વિજાતિ ધર્મવસ્તુ જુદી જણાય છે તે તો રૂપાને વિષે તથા ઢીપને વિષે ધોલાશ આદિક સદૃશ દેખાય છે તેથી ત્રાંતિ પામેલા પુરુષને ઢીપ દેખીને આ તો રૂપું છે એ પ્રકારની બુદ્ધિવેદ ત્રાંતિ કરીને પ્રવૃત્તિ છે તેમ જ લિંગધારીઓએ પોતાની મતિએ કઢપેલા મારગને વિષે મૂઢ પુરુષોને આ તો જૈન મારગ છે એવી ત્રાંતિ થાય છે.

ટીકા:---તથેહાપિ સન્માર્ગા સન્માર્ગગતજિનદેવતાચ્યુપ ગમબાહ્યાવેષાદિસમાનધર્માઽવગમાદન્યોન્યવ્યવહેદકવિધ્યવિધિ પ્રવૃત્યાદિવિશેષધર્માનવગમાચ્છ વિતથત્વાદિના વસ્તુતોઽનર્હન્મતેપિ પ્રકૃતમાર્ગેઽર્હનમતમેતદિતિબુદ્ધ્યા મૂઢાઃ પ્રવર્તત્તિત્તિ॥ ન કેવલમેતત્કુમાર્ગ વદંતિ॥મૂઢાસ્તુ તં ગૃહંત્યપીતિ ચ શબ્દાર્થઃ॥ હો ઇતિ વિપાદે

અર્થ:---વળી સન્માર્ગને વિષે તથા અસન્માર્ગને વિષે જિન દેવતાનો અંગિકાર રહ્યો છે તે વેને વિષે બાહ્યથી વેષાદિ સમાન ધર્મ રહ્યો છે તેનું તે ત્રાંતિ પામેલા પુરુષોને જ્ઞાન નથી, માટે એમ કહે છે જે આજ જૈન માર્ગ છે ને વળી વિધિ માર્ગને વિષે તથા અવિધિ માર્ગને વિષે પ્રવૃત્તિ આદિક જે પરસ્પર જોડ જણાવનારો વિશેષ ધર્મ તેનું તે ત્રાંતિ પામેલા પુરુષોને જ્ઞાન નથી માટે એમ કહે છે જે આજ જૈન માર્ગ છે વસ્તુતાએ તો એમાં અસત્યપણું આદિક દોષ રહ્યા છે માટે એ અરિહંતનો માર્ગજ નથી પણ હાલ લોકની પ્રવૃત્તિ માર્ગને વિષે

આજ અરિહંતનો મારગ છે એ પ્રકારની બુદ્ધિ એ મૂઢ પુરુષોની પ્રવૃત્તિ થાય છે, પણ વિધિમારગના જાણ પુરુષોની પ્રવૃત્તિ થતી નથી કેમજે તે જાણ પુરુષો તો સન્માર્ગને વિષે અંગિકાર કરેલા જે જિન દેવતા તેનુંજ ગ્રહણ કરે છે ને વિધિ મારગને વિષે પ્રવૃત્તિરૂપ જે વિશેષ ધર્મ તેવમે જૈન મતને ઓળખીને તેને વિષે પ્રવર્તે છે. વળી આ જગાએ ચ શબ્દ છે તેનો આ પ્રકારે અર્થ છે જે વળી લોક પ્રવાહે આ જૈનમત છે એમ જાણીને પહેલા મુઢ પુરુષો આ કુમાર્ગ છે એમ કેવલ કહી શકતાજ નથી, એટલુંજ નહિ કિંતુ એટલે ત્યારે શું કરે છે? તો ગ્રહણ પણ કરે છે. એટલે પોતે માનેલું મુક્તા પણ નથી. અહો આ તો મોટી खेद જરેલી વાત છે એમ હો શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:—**दुरंतदशमाश्चर्यस्य दुःखावसानांत्याश्चर्यस्य**
विस्फूर्जितं विजृंक्षितमेतदिति ॥ कथमन्यथा कुपथ-
स्याप्येतस्य बहुमुग्धजनोपादेयतास्यादतः कष्टमेतद्यदप्ययं
कुमार्गोऽस्खलितप्रसरोनुवत इति वृत्तार्थः ॥ २७ ॥

અર્થ:—**दुःख एज છે અંતેકલ જેનું એવું આ પૂર્વે સર્વ કહ્યું**
તે દશમા આશ્ચર્યનું પ્રગટપણું છે એટલે દશમા આશ્ચર્યનો મહિમા
છે ને જો એમ ન હોત તો એ કુમાર્ગનું ઘણા લોક કેમ ગ્રહણ
કરત. એ હેતુ માટે એ મોટી કષ્ટકારી વાત થઈ છે જે હજુ સુધી પણ એ
કુમાર્ગ એવો ચાલે છે જે જેનો પસાર खलना પામતોજ નથી. એક
બીજા પઠવાને ચાલ્યો આવે છે એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો. ૨૭

ટીકા:—**सांप्रतं मुग्धजनान् प्रति स्वमतं मोक्षयत्यदि-**

शतःसत्पथगामिनश्च धार्मिकान् स्ववचनानुरोधित्वेनाज्ञतया अवजाना
नस्यकस्यचिद्यथा ठंदाचार्यग्रामण्योऽप्रस्तुत प्रशंसया स्वरूपमाह ॥

अर्थः-----हवे आ काळमां जोळा लोक प्रत्ये पोतानो मत
मोक्ष मारगपणे उपदेश करतो ने पोतानी इच्छाए जेम फावे तेम
चालतो ने लोकमां मोटो थड फरतो कोइक आचार्य ते पोते अ-
ज्ञानी ठे माटे पोताना वचनने अनुसारे न चालतां ने सारा मारगे
चालता एवा धर्मिष्ठ लोकोनी अवज्ञा करे ठे एटले तमे मारा कह्या
प्रमाणे चालो अज्ञानीनी पेठे शुं चालो ठो एम अपमान करे ठे
तेनुं स्वरूप अप्रस्तुत प्रशंसा नामे अलंकारे करीने कहे ठे. ते अ-
लंकारनुं स्वरूप पण ए प्रकारनुं ठे जे जे वात चालती होय ते न
कहे ने ते वातने अनुसरतुं दृष्टांत कहीने तेनो उपनय चालती वात
संधाथे मेळवे. जेम सर्वे ब्राह्मणोनुं टोळुं वेठुं ठे ते मध्ये एक संतो-
षी ब्राह्मण एक यजमाननी याचना करे ठे ते जेटळुं आपे ते लइने
संतोष पामीने कोइ मोटा राजा साहुकार आदिकनी कंडपण याचना क-
रतो नथी. तथा ते कोइ पराणे आपे तो पण लेतो नथी तेने देखीने
कोइक कवि वोढ्यो जे सर्वे पक्षी मध्ये एक चातक पक्षीने धन्य ठे
जे एक इंद्र विना एटले मेघ विना बीजानी याचना करतो नथी.
तेमज आ काव्यमां अजाणपणे दैव इच्छाए साचे मारगे चालता
आंधळाने जन्माराथी आंधळो परदेशी कोइ पुरुष हसे ठे जे रे
मूर्खो ! मारा कह्या प्रमाणे चालो इत्यादि आगळ टोकाकार कहेसे
एवा जाव गर्जितनुं ग्रंथकार काव्य कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

कष्टं नष्टदिशां नृणां यददृशां जात्यंधवैदेशिकः
कांतारे प्रदिशत्यग्नीप्सितपुराध्वानं किलोत्कंधरः ॥
एतत्कष्टतरं तु सोपि सुदृशः सन्मार्गगांस्तद्विद
स्तद्वाक्याननुवर्त्तिनो हसति यत्सावज्ञमज्ञानिवा॥१॥

टीकाः—कष्टं दुःखमेतन्न श्रेयसि वर्त्तते यत्किमित्याह॥य-
दितिवाक्योपक्षेपे ॥ यत्नृणामदृशांजात्यं धवैदेशिकः कांतारेऽ-
ग्नीप्सितपुराध्वानं प्रदिशतीति संबंधः ॥ तत्र नृणां पुंसां
नष्टदिशां अलोचनत्वात्कांतारपातेन दिग्मूढत्वाच्च प्रत्रष्टप्राची
प्रतीच्यादिककुब्दिग्ग्रागपरिच्छेदानां ॥ अदृशां काचकामलादि-
ना दृग्विकलानां न तु जन्मांधानां ॥ जात्यंधो जन्मान्निव्या-
प्त्या लोचनरहितः ॥

अर्थः—जे आ तो हमारा चित्तने विषे मोडुं दुःख वरते ठे,
ते श्रुं तो ते कहे ठे जे यत् ए शब्दनो अर्थ वाक्यने आक्षेप कर-
नारो ठे, माटे जे दृष्टि रहित एटखे आंधळा पुरुषोने जन्माराथीज
अंध अण्डो परदेशी पुरुष अटवीने विषे इच्छित नगरनो मारग दे-
खावे ठे एम संबंध ठे. तेमां आंधळा पुरुष केवा ठे तो नेत्र नथी
माटे महा अटवीमां परबुं तेणे करीने दिग्मूढ थयेला एटखे पुर्व
दिशा तथा पश्चिम दिशा इत्यादि दिशाना विज्ञानुं जे जाणवुं तेथी
त्रष्ट थयेला, काच कामलादिक कारणथी दृष्टिगोचर थयेला पर
जन्माराणा आंधळा नहि.

टीका:-ननु सोऽपि न देशं जानाति इत्येवमर्थः श्रवणादिना विज्ञाय
 कथं चिद्विष्टपुरुषं दृश्यते तत्रोक्तं वैदेशिक इति ॥ विदेशे
 योजनशनव्यवहिते देशांतरे जातो वारिंतश्चेति वैदेशिकः ॥
 स हि न देशं स्वरूपं मात्रं स्याप्यनजिज्ञात्वात्कथं प्रकृतमार्गं जा-
 नीयादपि ॥ ततः कर्मधारयः ॥

अर्थः-आशंका करे ठे जे जन्मरानो आंधळो पण तेज
 देशनो होय तो वोजा लोकयो सांजळवुं इत्यादिके करीने जाणोने
 कोइ प्रकारे इच्छित नगरनो मारग देखाकशे तो त्यां विशेषण कथुं
 ठे जे ए परदेशी ठ एटले सो योजन वचमां मूकीने देशांतरमां
 उत्पन्न थयो ठे ने वृद्धि पाय्यो ठे मोटे ते आ देशना स्वरूप मात्रनो
 पण जाण नथी तो इच्छित नगरना मार्गने शीरीते जाणी शके ?

टीका:-कांतरे जनसंचारशून्ये दुर्गवर्त्मनि चार
 मार्गे हि कदाचित् मार्गत्रांतानां पांथोऽपि संचरि-
 दर्शयेत् ॥ प्रकर्षेण अयने- रस्य पंथानान्य रण
 पूर्वं ननु संज्ञावनामात्रेण प्रतिपादयति पु-
 राध्वानं जिगमिषत नगरं त वात्तार्यां व
 कंधरामुन्नमय्य जुजदं थयति न
 किलमार्गोपदेष्टा तदभिदे तु तद
 लोकस्थितिः अत्र उपदे-
 न जानाति अतुयोक्तारं
 वत्वादिना तदतिशुद्धा इव

ष्टपुरगामुकः स्यादथ च सतमुपदिशतीति कष्टमेतत् ॥ तु पुनर्थे
इदं वक्ष्यमाणं पुनः कष्टतरं पूर्वस्मादपि कष्टान्महत्कष्टं यत्कि-
मित्याह ॥

अर्थः—सूना मार्गमां केमके चालु मार्गमां तो कोइ वटे-
मार्गु पण वखते रस्तो बतावी दीए त्यां पण संजावना मात्र करे
नहि पण निर्धारण पूर्वक इच्छित नगरनो मार्ग ते बतावे ठे. शी रीते
ते कहे ठे के बांह्यो उंची करीने, इहां लोक रीति एवी ठे के मार्गनो
उपदेशक जाण होय अने मार्गमां चालनार घणे जागे अजाण
होय ठे, पण इहां तो उपदेशक तदन जन्मांध ठे अने चालनारा
जनो जो के आंधळा ठे तो पण ते देशना जन्मेला अने पूर्वे जरा
जोमिया होवाथी मार्गने अजिमुख परता देखाय ठे माटे एवा ज-
न्मांधनो बतावेलो मार्ग शी रीते इष्ट नगर प्रत्ये पहुँचे. बतां ते
मार्ग बतावे ठे ए एक कष्ट ठे, पण आ वळी तेना करतां पण वधतुं
कष्ट ठे ते कहे ठे.

टीकाः—सोपि प्रागुक्तो मार्गदेष्टा सुदृशो निर्मलनयनान्
त एव समार्गगान् इष्टनगर सुगमपथ प्रस्थितान् तद्धिदः स-
म्यक् सन्मार्गज्ञान् यत् हंसंति स्मयते सावज्ञमिति क्रियाविशे-
षणं सावहेलं ॥ अज्ञानिव मार्गानजिज्ञानिव यथा मार्गानजिज्ञा
मार्गमुपदिशतः उपहस्यंते लोकेन ॥ तथै तेपि यथा किमेते वा-
लिशावायसा इवा जन्मानुज्जितस्वदेशा मार्गा मार्गस्वरूपं विदंति ॥

अर्थः—ते शुं कहे ठे ते बात कही देखावे ठे जे ते पूर्वे

कस्यो एवो पण मारगनो देखामनार जे ते एटले जन्मारानो अंध पुरुष जे ते इच्छित नगर प्रत्ये सुगम मारगवळे चालनार जे निर्मळ नेत्रवाळा पुरुषो तेने हसे ठे. अवगणना पूर्वक हसे ठे ए क्रिया विशेषण जाणवुं एटले लोक जे ते मारगनो अजाण ने वळी मारगनो उपदेश करनार तेमने जेम हसे ठे तेम ए पण साचे मारगे चालनारने पण हसे ठे जेम अहो आतो मूर्ख होय ने शुं जन्माराथी आरंजीने पोतानो देश पण जेमणे ठोरयो नथी ते पुरुषो मारग अमारगना स्वरूपने शुं जाणे !

टीकाः—अहमेव शैशवाद वेक्षितनिखिलजनपदो विदित्त सकलग्रामनगरसमाचारः सर्वं वेक्षितिकुत एवं सतानुपहसतीत्यतग्राह ॥ तद्वाक्यान नुवर्त्तिनो जात्यंधवचनाननुरोधिन इति हेतुगर्ज विशेषणं ॥ ते ह्रीष्टपुरस्य सम्यग्ग्रंथानं जानं तस्तद्वाक्यं यमहं कथयामि स तन्नगरमार्ग इत्येवं रूपं नानुमन्यते ॥ तथा च सरुष्टः संस्तानुपहसतीति ॥ एवं च स्वयं सर्वथा त्रोष्ट पुरपथमजानन्नपि यत्त अज्ञानं हसति ॥ तन्महाकष्टमित्यप्रस्तुतप्रशंसाचेदः ॥

टीकाः—ए तो हुंज जाणुं केमजे नानपणथीज जेणे देश-देशांतर समस्त दीठा ठे ने समस्त ग्राम नगरना समाचार जेणे जाण्या ठे माटे सर्व हुं जाणुं हुं; ए प्रकारे ए लिंगधारीठ सुविहितने कहे ठे. ए जगाए आशंका करी विशेषण आपे ठे जे शा कारणे ते तेमनुं उपहास करे ठे तो ते कहे ठे जे ते जन्मांध पुरुषना वचनेने अनुसरता नथी, माटे ए हेतु गर्ज विशेषण ठे केमजे नि-

એ તે પુરુષો વાંચિત નગરના મારગને સારી રીતે જાણે છે માટે પૂર્વે કહ્યું એ રૂપનું તેમનું વચન માનતા નથી માટે તે જન્માંધ પુરુષ તેમનું ઉપહાસ કરે છે. માટે જન્માંધ પોતે સર્વ પ્રકારે વાંચિત નગરના મારગને જાણતા નથી તોપણ માર્ગના જાણ પુરુષોનું ઉપહાસ કરે છે તે મોટું કષ્ટ છે એ પ્રકારે અપ્રસ્તુત પ્રશંસા અલંકારનો જોડ થયો છે.

ટીકા:—તથા હ્યુપમાનેન તુલ્યે પ્રસ્તુતે ઉપમેયેસતિ યદ પ્રસ્તુતસ્યોપમાનસ્ય પ્રસ્તુતતુલ્યસ્ય પ્રશંસનમગ્નિધાનમિત્યેતદસ્ય લક્ષણં તુલ્યે તુલ્યસ્ય વચ ઇતિ વચનાત્ ॥

અર્થ:—તે કહે છે જે જે ઉપમાનની સંઘાથે ઉપમેયની તુલ્યતાનો પ્રસંગ આવે સતે જે ઉપમાનનું પ્રસ્તુત ઉપમેય સંઘાથે તુલ્યતાનું કહેવું એ અલંકારનું લક્ષણ છે. જે તુલ્યપણું સતે તેને તુલ્ય વચન કહેવું એ પ્રકારે અલંકાર શાસ્ત્રનું વચન છે.

ટીકા:—એવં ચાપ્રસ્તુતમુપમાનં યોજયિત્વા પ્રસ્તુત મુપમેયમિદાનીં યોજ્યતે ॥ કષ્ટમેતત્ ॥ યન્નૃણાં સત્પથેચ્છુપુરુષાણાં નષ્ટદિશાં અતિમુઘ્ધતયા સત્પથકુપથવિજ્ઞાગાનગ્નિજ્ઞાનાં અદૃશાં સમ્યગ્જ્ઞાનદર્શનવિકલાનાં જાત્યંધઃ સિદ્ધાંતરહસ્યલેશાનગ્નિજ્ઞઃ સર્વથાગીતાર્થઃ ॥ સોપિ ગીતાર્થસંવાસાદૈઃ કથં ચિન્મોક્ષપથકથનપ્રવીણઃ સ્યાત્તત્રાહ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે પ્રસંગ વિના કહ્યું જે ઉપમાન તેની યો-

જના કરીને તે વાત ચાલતા પ્રસંગ સાથે હવે યોજના કરે છે. જે આતો મોટું કષ્ટ છે જે સાચા મારગને ઇચ્છનારાને સન્માર્ગને કુમાર્ગના વિજ્ઞાગને જાણતા નથી માટે અતિ ઝોલા એટલે આંધળા લોકને જન્માંધ પુરુષ એટલે સિદ્ધાંતના રહસ્યનો લેશમાત્રને પણ ન જાણતો સર્વથા અગીતાર્થ પુરુષ જે તે કદાપિ એ અગીતાર્થ પુરુષ પણ ગીતાર્થની સોવતવને કોઈ પ્રકારે મોક્ષ મારગને કહેવા ચતુર હશે એવી આશંકા ધારીને તે જગાએ વિશેષણ કહે છે.

ટીકા:—વૈદેશિકો ગર્હિતાચારત્વાદાજન્માગમનિકષ વિહુરગીતાર્થ મુનિપુંગવસંગમાત્રવર્જિતઃ ॥ એષ્વાધુનિકહુઃસંઘ પ્રવરો નિઃશંકં નિઃશ્રેયસપથપ્રત્યર્થિમાર્ગ પ્રથનદીક્ષિતો યથાહંદ શિલામણિઃ કશ્ચિદાચાર્યો મંતવ્યઃ ॥ કાંતારે મહાટવ્યાં પ્રદિશતિ અયમેવ મહુપદિષ્ટો મોક્ષમાર્ગ ઇતિ પ્રજ્ઞાપયતિ અત્તીપ્સિતપુરાધ્વાનં મુક્તિમાર્ગં નૃત્કંધરો દર્શિતાહંકારવિકારઃ ॥

અર્થ:—એ જન્માંધ પુરુષ કેવો છે તો પરદેશી એટલે કોઈક નિંદિત આચારવાળો છે, માટે આગમની કસોટીના જાણ ગીતાર્થ મુનિરાજના સંગ માત્રથી રહિત એવો આ હાલ કાલનો દુરાચારો સંઘ મધ્યે શ્રેષ્ઠ ને નિઃશંકપણે મોક્ષ માર્ગનો શત્રુરુપ જે માર્ગ તેનો વિસ્તાર કરવાને દીક્ષાવાળો થયેલો એવો ને પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેમ ચાલનાર જે પુરુષ તે મધ્યે શિરોમણિ એવો કોઈક આચાર્ય જાણવો. તે મોટી અટવીને વિષે કહે છે જે આ હું કહું હું, ઉપદેશ કરું હું એજ મોક્ષમાર્ગ છે. એમ અહંકારનો વિકાર દેખાતોને મોક્ષ માર્ગ દેખાતો છે.

टीकाः—तथा च सोऽगीतार्थ उत्सूत्रज्ञाषक अग्निनिवेशिक मिथ्यादृष्टिः कथंचिदपि सत्यं मुक्तिपथं न वेत्ति नाप्यन्येन गीतार्थे न प्रतिपादितोपि प्रत्येति ॥ नरास्तु मुक्तिपथपर्यनुचोक्तार आग्निग्रहिकादिमिथ्यादृशस्तत्रापि किंचित्सन्मार्गाग्निलाषुका उपदेष्टुरपेक्षया सारतरविज्ञागेन किंचिदज्ञास्तथा च तत् प्रज्ञ-सौध्वा कथं तेषां मुक्तिपुर प्रापकः स्यात्तथापि स तेज्यस्तं प्रदर्शयती-ति ज्ञवति कष्टं ॥

अर्थः—वली ते अगीतार्थ एटले उत्सूत्रनो ज्ञाषक अग्निनिवेशिक मिथ्या दृष्टिवालो ए कोइ प्रकारे पण मुक्ति मार्गने नथी जाणी शकतो ने कोइ बीजो अगीतार्थ पुरुष तेणे कह्यो होय तो पण ए नथी जाणी शकतो ने जे मुक्ति मार्गने अनुसरेला पुरुष ते तो आग्निग्रहीकादि मिथ्यादृष्टिवाळा ठे माटे तेमां पण कांश्क सन्मार्गनुं अग्निलाष पणुं रहुं ठे माटे अतिशे सारना विज्ञागे कराने उद्देश करनार पुरुषनो अपेक्षाये कांश्क जाणपणुं थाय ठे माटे ते जन्माराणा अंध पुरुषे कहेजो जे मार्ग ते तेमने मुक्ति नगर प्रत्ये पमारुनार केम थाय ! नज थाय. तोपण ते जन्मांध पुरुष तेमने मार्ग देखामे ठे ए मोटुं कष्ट ठे.

टीकाः—एतत्कष्टतरं त्विति पूर्ववत् ॥ सोऽपि प्रागग्निहितो यथावदाचार्यः सुदृशः सम्यग्ज्ञानदर्शनयुजः सन्मार्गगान् ज्ञानदर्शनवारित्रलक्षणमुक्तिपथप्रवृत्तान् तद्विदो मुक्ति मार्गाग्निज्ञान् धार्मिकान् सुविहितसाधून् यत् हसति सावज्ञम-ज्ञानिव ॥ यथा किमनो अगीतार्था मूर्खसिरोमणयः सिद्धांत

રહસ્યમવસ્યંતિ ॥ અહમેવ સકલશ્રુતપારાવારપારદશ્વા ॥
તતોયમહં બ્રવીમિ સમુક્તિમાર્ગ ઇતિ ॥

અર્થઃ—વઢી આતો અતિશેજ મોટું કષ્ટ છે ઇત્યાદિ પૂર્વ-
ની પેઠે જાણવું તે પૂર્વે કહ્યો એવો પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલનારો
કોઈક આચાર્ય જે તે સારા જ્ઞાનદર્શને યુક્ત ને જ્ઞાનદર્શન ચારિત્ર
ઢે લક્ષણ જેનું એવો જે મુક્તિમાર્ગ તેને વિષે પ્રવર્તેલા ને મુક્તિ મા-
ર્ગના જાણ એવા જે સુવિહિત સાધુ તેને હસે ઢે જેમ અજ્ઞાનિને
અપમાન સહિત હસે ઢે તેમ તે વાત કહે ઢે જે અહો આ અગીતાર્થ-
ને મૂર્ખ શિરોમણિ એવા ઢે ને સિદ્ધાંત રહસ્યને નાશ કરનારા ઢે ને
હુંજ સમસ્ત સિદ્ધાંત સમુદ્રનો પારગામીહું માટે હું જે બોલુંહું એજ
મુક્તિ માર્ગ ઢે ઇત્યાદિ.

ટીકાઃ—કિમિત્યેવમુપહસતીત્યત આહ ॥ તદ્વાક્યાનનુ-
વર્તિનોયતસ્તે ગીતાર્થ । ઝત્સૂત્રં મુક્તિપથપ્રતિપાદકં તદ્વાક્યં
નાનુરુધ્યંત ઇતિ ॥ અતએવ દુઃખમાસમયજિનશાસનઞ્ચવિષ્ય
દશુઞ્ચાવ સૂચકદુઃસ્વપ્રાપ્તકાંતઃ સ્થવાનરફલં વિવૃએવતાહરિ
ઞ્ચદ્રસૂરિણાન્નિહિતં ॥

અર્થઃ—હવે એ કેમ એમ ઉપહાસ કરે ઢે તો ત્યાંકહે ઢે જે જે
હેતુ માટે તે ગીતાર્થ જે તે ઝત્સૂત્ર એવું મુક્તિ માર્ગને પ્રતિપાદન
કરનાર તેમનું જે વચન તેને અનુસરતા નથી તે હેતુ માટે એજ કા-
રણ માટે દુઃખમાસમયને વિષે જિન શાસનમાં થશે એવા જે અશુઞ્ચ
જ્ઞાવ તેની સૂચના કરનાર જે આઠ માઠાં સ્વપ્ન તેની મધ્યે વાનર
ફળ સ્વપ્નનો વિસ્તાર કરતા હરિઞ્ચદ્રસૂરિએ કહ્યું ઢે કે.

टीकाः—

बहु वानरमञ्जगया-तवसहा असुश्रणा विलिपंति॥

अप्याणं अन्नेविय तहाविहं लोगहसणं च ॥

विरलाए मलिपणया, तदन्नखिसा न एयमसुश्रुति ॥

मुनिणो यं एयस्सज्ज, च्चिवागमो नवरमायरिया ॥

टीकाः—किल कस्यचित् पार्थिवस्य स्वदृष्टस्वप्नफलं पर्य-
नुर्युञ्जानस्य जगवान् श्रीमहावीरः समादिदेश॥ अयि मुक्तिमु-
पेयुष्याचार्या एवंविधा न विष्यंति॥ यथा चापलादिना वानरयूथा-
धिपकटपा आचार्या बहवः पुरीषतुल्योत्सूत्रप्ररूपणेनात्मानं पा-
श्वर्कतिनश्च भेद्यंति॥ विरलतराश्च तन्मध्यान्नात्मानं नाप्यन्यानु-
त्सूत्रेण लेप्स्यंति ॥

अर्थः—निश्चे कोइक राजा पोते दीठेलुं जे स्वप्न तेना
फळने जाणवानो विचार करीने श्री महावीर स्वामिने पूठवा
लाग्या त्यारे जगवान् तेने कहे ठे जे, हुं मुक्ति पामे ठते
आ प्रकारना आचार्यों थशे ते कहे ठे जे चपळपणुं, इत्या-
दि गुणवळे घणा आचार्यों वानरना टोळानों जे अधिपति मोटो
वानर तेना जेवा थशे ते विष्टा जेवुं जे उत्सूत्र तेना प्ररूपणे करीने
पोताना आत्माने तथा बीजा पोतानी पासे रहेनार लोकने लेप
करशे तेमां अतिशे थोका लोको पोताना आत्माने तथा बीजाने
उत्सूत्रवने नहि दीपे.

टीकाः—तथा चात्मानमुत्सूत्रेणा दिहानां स्तानवलोक्य ते ह

સિધ્ધ્યંતિ ॥ અહો એતે બાલિશાઃ શુદ્ધસિદ્ધાંતદેશનામલયજરસે-
ન સુરત્રિણાઽને નનાત્માનં ચર્ચયંતીતિ ॥ તદેતેયાં યથોક્તાગમાર્થજ્ઞા-
પદ્મગીતાર્થોપહસનંકુલધર્મઃ ॥ એવં ચ યત્ સ્વયમ્ગીતાર્થનિ-
લયોપિ ગીતાર્થાનવમન્યતે સંપ્રતિતતનુદ્યા તન્મહાકષ્ટમિ-
ત્યુપમાનોપમેયયોસ્તુલ્યતયા યોજના ॥

અર્થઃ:---વઢી પોતાના આત્માને નત્સૂત્રવદે લેપ નહિ કરનાર
એવા તે અગીતાર્થોને જોડને તે ગીતાર્થ પુરુષો એમ કહે છે જે અહો આતો
અતિશેજ સૂર્વ છે જે સિદ્ધાંતની દેશનારુપ જે મલયચંદનનો સુગં-
ધીમાન રસ તેજે કરીને પોતાના આત્માને ચર્ચતા નથી માટે એ
અગીતાર્થ પુરુષો જે છે તેમને આગમના અર્થને જાણ કરનાર એવા
ગીતાર્થ પુરુષોનું જે ઉપહાસ્ય કરવું તે એમનો કુલધર્મ છે એ પ્રકારે
જે પોતેજ અગીતાર્થનું ઘર છે તો પણ આ કાલની રૂઢિએ કરીને જે
ગીતાર્થ પુરુષોની અવગણના કરે છે તે સોડું કષ્ટ છે એમ ઉપમાન
ને ઉપમેય વસ્તુના તુલ્યરણાની યોજના કરવી.

ટીકાઃ--અત્ર ચ મુખ્યજનપુરતો નિરંકુશં સ્વકલ્પિતં ચૈત્યા-
વાલાદિકહુત્સૂત્રપથં પ્રથયન્ વિધિવિષયપારતંત્ર્યપ્રરૂપણાનિ-
પુણાન્ સુગુરુસંપ્રદાયવર્તિનઃ સુવિહિતાનસૂયયોપહસન્ સંપ્રતિ
વર્તમાનઃ કુસંવાવાર્થવર્ણેઽન્યા જંગ્યા કથિના પ્રતિગદિત, ઇતિ
વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૯ ॥

અર્થઃ:---હાં નોઢા લોકોના સામે નિરંકુશરૂપે સ્વકલ્પિત

चैत्य वासादि उत्सूत्र बतावनार अने विधिमार्गनी प्ररूपणा करवामा
निपुण अने सुगुरुना संप्रदायमां वर्तनार सुविहित जनोनी हांसो
करनार एवा आज काळना आचार्यो कविए आ जंगीथी बतावी
आप्या ठे.

टीकाः--सांप्रतं श्रुतपथावज्ञाद्वार मुपसंजिहीर्षुः शुद्धजिन
मार्गस्य दुष्टोपचितसमुदितकारणकलापेन संप्रति दुर्लभत्वं
प्रतिपादयन्नाह ॥

अर्थः--हवे सिद्धांत मार्गनी अवगणनानुं जे द्वार तेनी स-
माप्ति करवाने इच्छता ग्रंथकार जे ते दुष्ट पुरुषोए वृद्धि पसाड्या जे
घणांक कारण तेना समूहे करीने आ दुखस काळमां शुद्ध जिनरा-
जनो जे मार्ग तेनुं दुर्लभपणुं ठ एम प्रतिपादन करता ठता ग्रंथ-
कार कहे ठे.

मूल काव्यम् ॥

सैषा हुंमावसर्पिण्यनुसमयहूसद्भव्यजावानुजावा ।
त्रिंशश्चोत्तमोऽयं खखनखमिति वर्षस्त्रिंशस्मराशिः ॥
अंत्यं चाश्चर्यमेतज्जिनमतहत येतत्समा दुःप्रमाचे ।
त्येवं पुष्टेषु दुष्टेष्वनुकलमधुना दुर्लभो जैनमार्गः ॥३०॥

टीकाः--या आगमग्रंथेवागामितया लिखिताकर्ण्यते स्ता-
प्या संप्रति काकस्या प्रत्यक्षत्वेपि तदुद्भवकार्याणा

प्रत्यક્ષોપલંબेनोપચારાદેષેત્યુક્તં ॥ અવસર્પિતિ પ્રતિક્ષણમાયુઃશરી
રપ્રમાણાદયો જાવા હાનિં ગઠંતિ પ્રાણિનામસ્યામિત્યવ-
સર્પિણી સિદ્ધાંતપ્રસિદ્ધઃ કાલવિશેષઃ ॥ હુંકં સકલાંગોપાંગાનાં
યથોક્તમાનવૈકલ્પહેતુઃ ષષ્ઠં સંસ્થાનં તેનોપલક્ષિત અવસર્પિણી,
હુંકાવસર્પિણી વ્યુત્પત્તિમાત્રં ચેદં ॥

અર્થઃ—જે આગમ ગ્રંથોને વિષે હુંકાવસર્પિણી આવશે, એમ
લેખેલું સંપ્રદાય છે તેજ આ વર્તમાન કાળે પ્રત્યક્ષ જણાય છે. કેમજે
યદ્યપિ કાલનું અપ્રત્યક્ષપણું જણાય છે તો પણ તે કાલમાં ઉત્પન્ન
થવાનાં જે કાર્ય તેનું આ કાલમાં પ્રત્યક્ષપણું છે એ હેતુ માટે આ હું-
કાવસર્પિણી પ્રત્યક્ષ છે એમ કહ્યું. જેને વિષે પ્રાણીનાં આલુચ્છ તથા
શરીરનું પ્રજાણ ઇત્યાદિક જાવ હાનિને પામે છે એવી અવસર્પિણી
સિદ્ધાંતમાં પ્રસિદ્ધ કાલ વિશેષ છે ને હુંક એટલે સમસ્ત અંગ
ઉપાંગનું જેમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તે પ્રકારનું પરિણામ હાલ જણાતું
નથી તેનું કારણરૂપ જે ઠઠું સંસ્થાન તેણે કરીને આ લેખલેલમાં આવે
વતી એવી આ હુંકાવસર્પિણી છે એ પ્રકારે આ હુંકાવસર્પિણી શ-
બ્દની વ્યુત્પત્તિ માત્ર છે.

ટીકાઃ—તત્ત્વતસ્ત્વનંતતમકાલજ્ઞાવ્યઽસંયતપૂજાનિબંધનં
ચૈત્યવાસ્યુત્પાદહેતુઃ શુદ્ધજાવહાનિકારણં કાલજેદો હુંકા-
વસર્પિણી ॥ સા ચ જગવતિ મોક્ષં ગતે જાતેતિ ॥ સમયઃ પરમસુ-
દમઃ કાલસ્તતશ્ચાનુસમયં પ્રતિ જવ્યાનાં મુક્તિગામિનાં અથવા
જવ્યાઃ શુદ્ધા જાવાઃ પરિણામા અનુજાવાશ્ચ પ્રજાવા મતિનિશ્ચયા-
વા તતશ્ચ હંસંતો દ્વીપમાના જવ્યજાવાનુજાવા ચર્યાં સા તથા ॥

हुंसावसर्पिण्यां हि कालस्वाज्ञाव्याधर्मार्थिनामपि प्रायेण ज्ञावा
यादृशा वर्त्तमानक्षणे न तादृशाः क्षणांतर इत्यादिक्रमेण प्रतिक्रमेण
संक्षेपतारतम्याप्राततयोपजायमाना उपलभ्यन्ते ॥

अर्थः—वस्तुताए तों अतिशे अनंतो काल जंतां थनारी
जे असंजतिनी पूजा तेनुं कारण ने चैत्यवासीनी उत्पत्तिनुं कारण
ने शुभ ज्ञावनी हानिनुं कारण एवो जे कालजेद तेने हुंसावसर्पि-
णी कहिए, ते जगवंत मोक्ष गये ठते थइ. परम सूक्ष्म एवो जे काल
तेने समय कहिए. ते समय समय प्रत्ये मुक्ति जनार
प्राणीजना पण ज्ञाव अथवा तेमना पण शुभ ज्ञाव एटले परिणाम तथा
अनुज्ञाव कहेतां प्रज्ञाव अथवा बुद्धिना निश्चय ते जेने विषे हानि
पामे ठे तेने हुंसावसर्पिणी काल कहिए. ते कालना स्वज्ञावथीज
धर्मार्थी प्राणीजना पण ज्ञाव बहुधा एवा देखाय ठे जे जेवा वर्त्त-
मान क्षणमां देखाय ठे तेवाज बीजा क्षणमां नथी देखाता इ-
त्यादि क्रमबद्धे क्षण क्षण प्रत्ये संक्षेपान तारतम्ययोगे सहित थ-
येला जणांय ठे.

टीकाः—तथा च प्रकरणकरिणैर्व प्रकरणांतरे प्रदर्शितं ॥
कालस्स अक्षिक्खिच्छ क्षणेण अक्षेसिपुरिसविरहेण ॥ पायम
जुग्गसेणियं, गुल्लकम्मत्तेणयं जियेण ॥ किर मुणियंजिणमया
विहु अंगीकयसरिसंभम्ममग्गावि ॥ पायमइसंकिक्खिच्छा, धम्मं
छी विरयदीसंति ॥

अर्थः—वळी प्रकरणना कर्ता पुरुषेज बीजा प्रकरणमां पण
ए वात देखाती ठे जे.

टीकाः—अत्र च द्रुसदित्यनेन संयोगपरत्वेऽपि पूर्ववर्णस्य न गुरुत्वं ॥ ठंदः शास्त्रे व्यवस्थितयानुवृत्त्या क्वचित्त्रिषेधात् ॥

अर्थः—आ त्रीशमा काव्यभां द्रुसत् ए प्रकारना पदवर्गे संयोगनुं परपणुं सते पण पूर्व अक्षरने गुरु संज्ञा अवाथी वृत्तजंग ययो एम न जाणवुं. केम जे ठंद शास्त्रमां विकल्पनी अनुवृत्ति ला- वीने कोइ जगाए गुरु संज्ञानो निषेध कयो ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—तथा त्रिंशः जिनसिद्धांतोक्ताष्टाशीतिग्रहमध्या त्रिंशतः पूरणः ॥ चः समुच्चये ॥ उग्रग्रहो जिनप्रवचनस्योदग्रो- पसर्गवर्गकारित्वाद्धारुणो ग्रहः ॥ अयमेव प्रत्यक्षोपलब्धमान- कार्यो जस्मराशिनामा खमाकाशं तस्य च शून्यत्वात्खमिति गणित व्यवहारे शून्यविंदोः संज्ञाः ॥ नखाइति च विंशतेः संज्ञाः ॥ नखानां विंशतिसंख्यत्वात्तत्तश्च खं च खं च नखाश्चेति छंदः ॥ तैः पश्चानुप- व्यंश्रिंकरचनया स्थापितैर्मितानी परिसंख्यातानि वर्षाणि संव- त्सराः स्थितिरेकस्मिन् राशाववस्थानं यस्य स तथा ॥ एकराशौ वर्षं सहस्रद्वयस्थितिकइत्यर्थः ॥

अर्थः—त्रिशमो ग्रह एटले जिन सिद्धांतमां कहेला अ- ठयाशी ग्रह ते मध्ये आ जस्मग्रह त्रिशमो ठे. चकार समुच्चय अर्थने जणवे ठे. ए जस्मग्रह उग्रग्रह ठे एटले अति आकरो ग्रह ठे. केमजे जिन प्रवचनने मोटा आकरा उपसर्गने करनार ठे. माटे महा दारुण कह्यो ठे ते आ प्रत्यक्ष जेनुं कार्य जणाय ठे एवो ज- स्मराशिनामा ग्रह वे हजार वर्षनी स्थितिवाळो ठे. ते वरतनो सं-

ख्या आ प्रकारे करी ठे जे ख केतां आकाश तेनुं शून्यपणुं ठे माटे
ख शब्दवने बिंदु ग्रहण करवो एवो शास्त्र व्यवहार ठे. बिंदु कहेवो
होय त्यारे तेनो संज्ञा ख शब्दवने थाय ठे. नख ए प्रकारे वीशनी
संज्ञा ठे. केम जे वीश नख मनुष्यने ठे माटे. खंखं नख ए त्रण
पदनो छंद समास करवो. पठी पश्चानुपूर्वी ते अंक करीए एटखे
विपरीत करीए त्यारे बे हजार वर्ष सुधी एकराशि उपर
जस्मग्रहनी स्थिति ठे एम अर्थ थयो.

टीका:—स हि ग्रहो जगवन्निर्वाणकालानंतरं वर्षसहस्रद्वयं
यावत् क्रूरत्वाद् जगवज्जन्मराशौ संक्रांतत्वाद् जगवंतं च मुक्त
त्वेन दुःखीकर्तुमशक्तत्वात्तत्पक्षतयैव प्रवचनस्य बाधां करिष्यति॥

अर्थ:—ते ग्रह जगवत् निर्वाण थया पठी बे हजार वर्ष
सुधी ठे. क्रूरपणे जगवत्नी जन्मराशीमां संक्रम्यो ठे ते जगवंत
मुक्ति गया ठे माटे तेमने दुखो करवा समर्थ नथी थतो. ते हेतु
माटे तेमना पक्षरूप जे प्रवचन तेने बाधा करेठे.

टीका:—दृश्यते च लोकेपि कश्चित् कस्यचित् स्वप्रतिपक्ष-
स्य किंचिदपकर्तुमपारयन्नेतदपकारेणापि तस्यापकृतं न विष्य
तीति मूढतया मनसि निधाय तत्पक्षं तत्सदृशं चापकुर्वाणः ॥

अर्थ:—लोकमां पण एवी बात देखाय ठे जे कोइक पुरुष
कोइक पोताना प्रतिपक्षि शत्रुने काइ पण अपकार करवा न समर्थ

આય તો તે પુરુષ તે શત્રુના સંબંધીનો અપકાર કરીને પણ તે શત્રુનો અપકાર કર્યો એમ મૂઢપણે મનમાં ધારીને તે શત્રુના પક્ષપાતિનો તથા તેના જીવાનો અપકાર કરે છે.

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥

ત્વં વિનિર્જિતમનોજવરુપઃ, સા તુ સુંદર જવત્યનુરક્તા ॥
પંચગ્નિયુગપદેવ શરૈસ્તાં, તામ્યત્યનુશયા દિવ કામઃ ॥

અર્થ:—તે વાત ગ્રંથાંતરમાં કહી છે જે રાજિમતીનો ત્યાગ કરનાર નેમિનાથ પ્રત્યે રાજિમતીની સખીનું વચન “ જે હે સુંદર જેણે કામદેવનું રુપ જીત્યું છે એવા તમો મો ને તે મારી સખી તો તમારે વિષે અતિ આસક્ત થઈ છે માટે તે કામદેવ તમને પરાજવ કસવા ન સમર્થ થયો માટે પશ્ચાત્તાપથી એટલે તમારું વેર વાળવા તે રાજિમતીને પાંચ વાણવ્રત સંધાયે તાબત કરે છે.

ટીકા:—તથા ॥ યસ્ય કિંચિદપકર્તુમહમઃ, કાયનિગ્રહ
ગૃહીતવિગ્રહઃ ॥ કાંતવક્રસદૃશાકૃતિં કૃતી, રાહુ રિંદુમધુનાપિ
વાધતે ॥

અર્થ:—જીવોને લોકમાં પણ એ વાત પ્રસિદ્ધ છે જે જે હરિનો કંદૂ પણ અપકાર કરવા ન સમર્થ થયેલો ને પોતાનાં શરીરને હરિને નાશ કર્યું છે તેથી વિરોધ ગ્રહણ કરતો એવો રાહુ જે તે હરિના

મુખ સરસ્વી જેની આકૃતિ છે એવા ચંદ્રને હજી સુધી પણ પોને છે. લૌકિક શાસ્ત્રમાં એવી વાત છે જે દેવ દૈત્યોએ મઠી મંદ્રાચલ પર્વ-તનો રવૈયો કરી વાસુકી નાગનાં નેત્રાં કરી અમૃત કહામ્યું ત્યારે દેવતાનો પંક્તિમાં હરિએ ઘસાવઠે અમૃત પીરસવા માંમ્યું ત્યારે રા-હુએ કપટથી સૂર્ય ચંદ્ર એ બે દેવતા વચ્ચે પેસી ન્હાં મુલ કરી અમૃત પીધું ને ગળે નથી ન્હાંમ્યું એવામાંજ હરિએ સુદર્શન ચક્રવઠે એનું માથું દૈત્ય જાણીને કાપ્યું ત્યારે રાહુ હરિને કાંઈ પણ અપકાર કરવા ન સમર્થ થયો ત્યારે હરિના મુખ જેવો ચંદ્રને જોઈ તેને હજી સુધી પણ ગ્રહણરૂપે થઈને પીસા કરે છે.

ટીકા:—તથા અંત્યં દશમં ચઃ પૂર્વવત્ આશ્ચર્ય અનંત તમકાલજાવિત્વાદ્ભુતમસંયતપૂજાખ્યં એતત્ શ્દાનીં પ્રત્યક્ષં જિનમતહતયે આર્હતગ્રવચના પત્રાજનાપાદનાય ॥ તત્સમાનૈઃ પ્રાયુક્તૈસ્ત્રિજિઃ સમા તુલ્યબલા દુષ્યમા દુષ્ટાઃ લોકદુઃસ્વકારિણ્યઃ સમા વર્ષાણિ યસ્યાં સા તથા ॥

અર્થ:—બઠી ઠેઢલું દશમું આશ્ચર્ય, ચકારનો અર્થ પૂર્વનો પેઠે જાણવો. તે અસંયતિ પૂજા છે નામ જેનું એવું અઢુન આશ્ચર્ય તેનું અતિશે અનંતો કાલ ગયેથી થવાપણું છે એ હેતુ માટે એને અ-ઢુત કર્યું છે તે હાલમાં પ્રત્યક્ષ જિનમતને નાશ કરવા હિલના પ-માંમવા થયેલું જણાય છે. પૂર્વે કહેલાં ત્રણ જે એક તો હુંકાવસ-ર્પિણી તથા ત્રણગ્રહ તથા દશમું આશ્ચર્ય તેમણે સમાન એટલે એ ત્રણ સરસ્વો બલવંત દુષ્યમા કાલ વર્તે છે. લોકને દુઃસ્વકારી છે વર્ષ તે જેને વિષે તે દુષ્મા કહીએ.

टीकाः—कालचक्रस्य परुरकस्य पंचमोऽरकः यथा प्राक्तना
स्रयः समुदिता जिनमतं निघ्नन्ति तथा चतुर्थी दुष्यमापि ॥

॥ यदुक्तं ॥

उत्कर्षवत्पुरुषसिंहवियोगतोऽभी, जस्मग्रहप्रभृतयोऽहित-
वारणा ही ॥ जैनं मतं जुवि महावनमस्तशंका, जंक्तुं कथं
सपदि संप्रति संप्रवृत्ताः ॥

अर्थः—ठ जेना आरा ठे एवुं काल चक्र तेनो आ पांचमो
आरो ठे. जेम पूर्वना त्रण एटले हुंसावसर्पिणी तथा जस्मग्रह तथा
दशमुं आश्चर्य ए सर्वे मळी जिनमतने हणे ठे तेम चोथो आ दु-
ष्मा काल पण जिनमतने हणे ठे. ते प्रकरणकारे कह्युं ठेजे, उत्क-
र्षवाळा ने पुरुषोमां सिंहसमान एवा मोटा पुरुषोना वियोगथी आ
जस्मग्रह आदि मदोन्मत्त हस्तिजं पृथ्वीमां जैनमतरुपी महा व-
नने निश्चे जागवा शंका रहित हाल केम शीघ्र प्रवर्त्या ठे ?

टीकाः—चः पूर्ववत् ॥ इति प्रकरणे ॥ एषु प्रकृतेषु हुंसाव-
सर्पिण्यादिषु एवं प्रदर्शितप्रकारेण प्रतिपदं सुविहितलाघवाऽ
संयतगौरवापादनलक्षणदुष्टकार्यदर्शनाद् दुष्टेष्विव दुष्टेषु
कूरेषु पुष्टेषु प्रकर्षकोटिं प्राप्तेषु हुंसावसर्पिण्यादिषु चतुर्षु अ-
नुकूलं प्रतिसमयं अधुना सांप्रतं दुर्लभो दुरापो जैनमार्ग
प्रतिपत्तिविश्वकारिणां हुंसावसर्पिण्यादीनां दुष्टत्वात् ॥

અર્થઃ—ચકારનો અર્થ પૂર્વનો પેઠે છે. એ પ્રકારે હુંનાવસર્પિણી આદિક આરંભેલા પ્રકરણને વિષે પૂર્વે દેખાવ્યું એ પ્રકારે પદોપદિ સુવિહિતનું લઘુપણું ને અસંજતિનું ગૌરવપણું તેને કરવા રૂપી છે લક્ષણ જેનું એવું જે દુષ્ટ કાર્ય તેના દેખવાથી દુષ્ટ જેવા મહા આકરા હુંનાવસર્પિણી આદિક ચાર દુષ્ટ મોટા ઉત્કર્ષને પામે ઢતે સાંપ્રત કાલે સમેસમે જૈન માર્ગ પામવો ઘણો દુર્લભ છે કેમ જે જૈનમાર્ગ પામવામાં વિઘ્નકારી હુંનાવસર્પિણ આદિકનું દુષ્ટપણું છે એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—તન્મહિન્ના જ્ઞયોલોકસ્ય જ્ઞવાન્નિનંદિત્વાત્ક-
તિપયસાત્વિકજનોપાદેય ઇતિ યાવત્ ॥ જૈનમાર્ગઃ પ્રતિશ્રોતોરુપ
જગવત્પથઃ ॥ એતન્મધ્યાદેકોપિ દુષ્ટઃ પુષ્ટઃ સ્વકાર્યકરણસમર્થઃ
કિંપુનઃ સંપ્રતિ સર્વેઽપિ મિલિતાઃ ॥ તતો યથા દુષ્ટેષુ ચરટાદિષુ
પ્રજ્ઞવિણ્ણુષુ પુરાદિમાર્ગો જિગમિષતાં દુર્ગમો જ્ઞવતિ તથા જગ-
વન્માર્ગોપ્યધુનૈતેષુ સત્સ્વિતિ ॥

અર્થઃ—તે હુંનાવસર્પિણી આદિકના મહિમા વગેરે ઘણાં
લોકોને જ્ઞવાન્નિનંદિપણું થયું છે એ હેતુ માટે, થોડાક સાત્વિક
લોકોએ જૈન માર્ગ ગ્રહણ કર્યો છે. કેમ જે જગવંતનો માર્ગ છે તે
પ્રવાહ મારગથી વિપરીત છે. હુંનાવસર્પિણી આદિ ત્રણ દુષ્ટ કારણ
મધ્યે એક કારણ પણ જો પુષ્ટ થાય તો પોતાનું કામ કરવા સમર્થ
થાય છે. તો સાંપ્રત કાલે સર્વે દુષ્ટ કારણ એકઠાં મળ્યાં તેમાં શું
કહેવું ? તે હેતુ માટે. જેમ દુષ્ટ ચૌરાદિક અતિ સમર્થ થયે ઢતે
નગરાદિકનો મારગ જવાને ઇચ્છનાર લોકોને દુર્ગમ થાય છે એવે

દુષ્ટ ચૌરાદિના જયથી તે માર્ગે જઈ શકાતું નથી તેમ જગવાનનો માર્ગ પણ હાલમાં એ ત્રણેનું ઘણું વલ્લ થયે છે તે સહજ પમાય એવો નથી. મહા દુઃખથી માર્ગાનુસારીપણું પમાય છે એ જાવઃ

ટીકા:—આગમેષ્યુક્તમ્ ॥ દૂસમહુંઠાવસર્પિણી જસમગ્ગ-
હપીરિયં ઇમં તિત્થં ॥ તેણ કસાયા જાયા, કૂરા ઇહસંજયાણંપિ ॥

અર્થ:—આગમમાં પણ એ વાત કહી છે જે હુષમા કાલ્હ હુંઠાવસર્પિણી રૂપ તથા જસમગ્રહ તેણે આ તીર્થ પીરિયું છે તે માટે સંજતીને પણ આકરા કષાય નત્પન્ન થાય છે.

ટીકા:—અનુશ્રોતોરુપસ્તુ જૈનમાર્ગ શ્દાનીમપિ સુલજ્ઞઃ
યેષામેવ હુંઠાવસર્પિણ્યાદીનાં સન્માર્ગપ્રવૃત્તિં પ્રતિ પ્રાતિકુલ્લ્યં
તેષામેવાસન્માર્ગપ્રવૃત્તિં પ્રત્યાનુકૂલ્યાદિતિ ॥

અર્થ:—લોક પ્રવાહ રૂપ જૈન માર્ગ તો સાંપ્રત કાલમાં પણ સુગમ છે જે હુંઠાવસર્પિણી આદિકને સન્માર્ગમાં પ્રવૃત્તિ કરવા પ્રત્યે પ્રતિકૂલપણુંજ છે તેમનેજ અસન્માર્ગમાં પ્રવૃત્તિ કરાવા પ્રત્યે અનુકૂલપણું છે એટલે સુખે કરાવે છે.

ટીકા:—ઈત્યં યદ્યપિ લિંગિન્નિઃ પ્રકટિતા ચૂષ્ટ્ઠ કત્ત્સનાવ-
નીરુદ્ધત્રપ્રમિતાવતઃ શ્રુતપથાવજ્ઞાનસંજ્ઞાન્વિતૈઃ ॥ કલ્પેનાપિ-
કલાવતા કલયિતું સાકલ્પતો દુઃશકા, સંવોધાય તથાપિ મૂઢ
મનસામેષા દિગ્ગાદર્શિતેતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૩૦ ॥

इति श्रुतावज्ञा नामे नवमो द्वार संपूर्णं थयो.

टीकाः—एवं तावदष्टादशजिर्वृत्तैः प्रबन्धेन लिंगिनां श्रुतपथावज्ञा प्रतिपादिता ॥ संप्रति तैरेव धर्मतया प्रतिपादितं गुणिद्वेषधीरिति द्वारं निराकुर्वस्तेषां गुणिद्वेषदशयन्नाह ॥

अर्थः—ए प्रकारे अठार वृत्तबंधि काव्यना विस्तारवसे लिंगधारियोनी करेली सिद्धांत मार्गनी अवज्ञा एटले अवहेलना ते कही देखामो. हवे सांप्रत काले ते लिंगधारीजण जे धर्मपणे प्रतिपादन करेलुं गुणि द्वेषधी एटले गुणि पुरुषोना उपर द्वेष बुद्धि राखे ठे ते द्वारनुं खंमन करता बता ते लिंगधारीजने गुणिजन उपर द्वेष ठे तेने देखामता बता कहे ठे.

मूल काव्यम्.

सम्यग्मार्गपुषः प्रशान्तवपुषः प्रीतोद्धसच्चक्षुषः
श्रामण्यर्द्धिमुपेयुषः स्मयजुषः कंदर्पकक्षप्लुषः ॥
सिद्धांताध्वनि तस्थुषः शमजुषः सत्पूज्यतां जग्मुषः
सत्साधून् विडुषः खलाः कृतदुषः क्षाम्यन्ति नोद्यद्दुषः ३१

टीकाः—खलाः सत्साधून् न क्षाम्यन्तीति संबंधः॥तत्र खला गुणीमत्सरिणः प्रकरणाद्विगिनः कृतदुष इति ॥दुषधातुः क्वि-
बंतोऽत्रदोषपर्यायस्ततश्च कृता विहिता दुषो दोषाःस्वयमनेकान-
र्या यैस्ते तथा ॥ तत्स्वजावत्वात्तेषां ॥ अथवा कृताआरोपिता
दुषो दोषा यैस्त तथा ॥

અર્થ:—ખલ્લ પુરુષ સાધુ ઉપર ક્રમા નથી રાખતા. ખલ્લ તે કીયા પુરુષ જાણવા તો ગુણી પુરુષો ઉપર મત્સર રાખનારા તે આ પ્રકરણ વશથી લિંગધારીઝ જાણવા. તે કેવા છે? તો કર્યા છે પોતાની મેળે અનેક પ્રકારના અનર્થ તે જેમણે એવા છે. કેમ જે એ લિંગધારીઝને અનર્થ કરવાનોજ સ્વજ્ઞાવ હોય એ હેતુ માટે. અથવા ગુણી પુરુષોને વિષે આરોપણ કર્યા છે દોષ તે જેમણે એવા છે. વિકાર વાચક દુષ ધાતુનું દોષ રૂપી પર્યાય શબ્દ વાચક દુષ એ પ્રકારનું ક્વિવંત રૂપ છે.

ટીકા:—નિર્મલેષ્વપિ સન્મુનિગુણેષુ લોકમધ્યે લાઘવા-
પાદનાય સ્વધિયા વિહિતદોષારોપા ઇત્યર્થઃ ॥ ગુણવત્સ્વસદ્દો-
ષારોપણસ્ય તેષાં કુલવ્રતત્વાત્ ॥

॥ તદુક્તં ॥

લાજ્ઞાર્થ મલિનાંશુકે કિતવતાં કષ્ટક્રિયાધાનિ,
પ્રાહુર્દાનિકતામજિગ્રહરુચૌ પંક્ત્યર્થતાં ક્વંતરિ ॥
ગુણાંગે વકવૃત્તિતાં ચ તપસા શસ્યે નમસ્યેચ્છુતા
મિત્યં હંત ન દુષયંતિ યતિનાં હૈ લિંગિનઃ કાન્ ગુણાન્ ॥

અર્થ:—નિર્મલ એવાય પણ સારા મુનિના ગુણ વિદ્યમાન ઠતે લોકમાં તે મુનિયોની લઘુતા પ્રતિપાદન કરવા સારુ પોતાની બુદ્ધિ વને કર્યું છે દોષનું આરોપણ તે જેમણે એવા લિંગધારીઝ છે. કેમ જે ગુણીજનને વિષે જૂઠા દોષનું આરોપણ કરવું એ પ્રકારનું એ લિંગ-

गोष्पु-
ते

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

ॐ नमः ॥
 कर्मणि गुणान् कस्यां—सागतात्तसहिष्णवः ॥
 कर्मणि गुणीनां स्वभाः ॥

અર્થઃ—તે લિંગધારીન નિશ્ચે તે મુનિના ગુણને સહન કરી શકતા નથી, માટે તેમની નિંદા કરે છે. તે વાત કહી છે જે ગુણી પુરુષોના ગુણ લિંગધારીનના કાને આવી પકે છે ત્યારે તેમને બાળ સરખા જણાય છે; તેનું સહન કરી શકતા નથી. કેમ જે તે ગુણ એમને પીઠાકારી થાય છે, માટે નિર્લજ થયા ઠતા ચલ પુરુષો ગુણી પુરુષોની નિંદા કરે છે.

ટીકાઃ—ઉચ્ચદ્વુષઃ નિર્નિમિત્તં સુવિહિતદર્શનમાત્રેણૈવ પ્રકટિતલલાટતટત્રકુલ્યાદિક્રોધવિકારાઃ ન ક્ષામ્યંતિ ન સહંતે દ્વિષંતીત્યર્થઃ ॥ અત્ર દેશેઽમીષાં પ્રચારેણ વયં લોકસ્યાગૌરવાઞ્નવિષ્યામ ઇત્યાદિ બુદ્ધ્યા માત્સર્યાત્તત્રાવસ્થાતુમેવ તેષાં ન દદતીત્યર્થઃ ॥ સત્સાધૂન્ સુવિહિતયતીન્ સત્સાધુત્વમેવાનુગુણવિશેષણૈસ્તેષાં જ્ઞાવયતિ ॥

અર્થઃ—કારણ વિનાજ સુવિહિતને દેખવા માત્રથીજ પ્રગટ કર્યા છે લલાટ ઉપર ત્રકુટી ચઢાવી દેવી ઇત્યાદિક ક્રોધ વિકાર તે જેમણે એવા ઠતા નથી સહન કરતા. એટલે દ્વેષ કરે છે. કારણ કે તે એમ જાણે છે જે જો આ દેશમાં સુવિહિત મુનિનો પ્રચાર થશે તો આપણા ઉપરથી લોકનું ગૌરવપણું ઊતરી જશે. એટલે લોક તેમનું વહુ માન કરશે, ઇત્યાદિ બુદ્ધિથી તેમના ઉપર મત્સરપણું રાખીને તે દેશમાં સુવિહિત સાધુને રહેવાજ દેતા નથી એટલો અર્થ. હવે સત્સાધુપણાનેજ ઘટતાં વિશેષણ આપી પ્રગટ કરે છે.

ટીકાઃ—સમ્યગ્માર્ગપુષઃ જગત્પ્રણીતજ્ઞાનાદિત્રયરૂપ-

मोक्षपथस्य ज्ञव्यानां शुद्धोपदेशप्रतिबोधद्वारेण विस्तारकान् ॥ एतेन तेषामुत्सूत्रज्ञाषणप्रतिषेधमाह ॥

अर्थः—जगवंते कहेलो ज्ञान दर्शन चारित्ररूप जे मोक्ष मार्ग तेनो ज्ञव्य प्राणीजने शुद्ध उपदेशनो प्रतिबोध थाय ए द्वारे विस्तार करनारा. एणे करीने ते मुनियोने उत्सूत्र ज्ञाषण करवानो निषेध ठे एटले मुनि उत्सूत्र ज्ञाषण नथी करता एम ए विशेषण-वने जणाव्युं ते कहे ठे.

टीकाः—प्रशांतवपुषः बहिरलक्षितरागादिविकारशारिरज्ञाजः एतेनांतरमपिप्रबलरागाद्यज्ञावं प्रकाशयति ॥ अंतस्तद्ज्ञावे बहिः सर्वदा प्रशांतत्वानुपपत्तेः ॥

अर्थः—जे बायणैथी नथी जणाता रागादि विकार ते जेमां एवा शरीरने अंगीकार करता एटले जेनुं अंग जीतां रागादि विकार कोइ प्रकारे जणाता नथी. ए विशेषणे करीने अंतर संबंधी पण प्रबल रागादिकनो अज्ञाव ठे एम प्रकाश थाय ठे. जो अंतरमां रागादिक होय तो निरंतर बायणैथी प्रशांतपणुं न रहे ए हेतु माटे.

टीकाः—प्रीतोद्ध्वसच्चक्षुषः छिषानपि प्रतीत्य प्रसन्नोत्फुल्ललोचनान् । एतेन बहिः कोपविकारपरिहारमाविःकरोति ॥ श्रामण्यैर्द्धि प्राणातिपातविरमणादिपंचमहाव्रतविभूतिमुपेयुष आसेदुषः । एतेन दीक्षामूलं सर्वविरतिसंपदं दर्शयति ॥

અર્થઃ-----દેષીને દેહીને પણ પ્રસન્ન અને પ્રફુલ્લિત છે નેત્ર તે જેમનાં એવા સુવિહિત મુનિ છે એ વિશેષણ બારણેથી કોપ વિકારનો પરિહાર પ્રગટ કરે છે. અંતરમાં કોપ વિકાર હોય તો બહારથી નિરંતર પ્રજ્ઞાંતપણું ન રહે એ જ્ઞાત છે. પ્રાણાતિષાત વિરમણાદિ પેંચ મહાવ્રત રૂપ ઠકુરાણે પામેલા સુવિહિત મુનિ છે એ વિશેષણ દીક્ષા જેનું મૂલ છે એવી સર્વ વિરતિરૂપ સંપદાને દેખાકે છે.

ટીકાઃ-----સમયમુષઃ અહંકારતિરસ્કારિણઃ ॥ એતેન વાગ્મિ-
ત્વવિદ્યત્વાદાવજ્ઞિમાનહેતૌ સત્યપિ તદજ્ઞાવં પ્રકટયતિ ॥ (સત્સૂ-
ત્રક્રિયાજ્ઞિઃ) કંદર્પકક્ષપ્લુષઃ મન્મથશુષ્કતૃણદાહિનઃ ॥ એતેન
સર્વવ્રતમધ્યે નિરપવાદબ્રહ્મવ્રતદાર્ઢ્યં દૃઢયતિ ॥

અર્થઃ—અહંકાર ને તિરસ્કાર કરનારા એ વિશેષણ અજ્ઞિમા-
નનાં કારણ રૂપ જે સુંદરવાણીપણું તથા વિદ્યાનપણું તે સતે પણ
અહંકાર નથી એમ પ્રગટ કરે છે. સત્સૂત્રની ક્રિયાનુવ્રતે કામરૂપી
સૂકા તૃણને બાળનારા એ વિશેષણ સર્વ વ્રત મધ્યે અપવાદ રહિત એવું
બ્રહ્મવ્રત છે તેનું દૃઢપણું સુચવે છે.

ટીકાઃ—સિદ્ધાંતાધ્વનિ શુદ્ધાગમમાર્ગે તસ્થુષઃ સ્થિતવતઃ
સ્તત્પરાનિત્યર્થઃ ॥ એતેન સ્વયમુત્સૂત્રક્રિયાનિષેધં પ્રતિપા-
દયતિ ॥ સમયુયઃ સમાજ્ઞાજઃ ॥ એતેનાંતરેપિ ક્રોધ નિરા-
સં જ્ઞાપયતિ ॥

અર્થઃ-----સિદ્ધાંત માર્ગને વિષે રહેલા એટલે. તત્પર એટલે

अर्थः ए विशेषण पोते उत्सूत्र क्रियानो निषेध करे ठे ते प्रतिपादन करे ठे ने कमावाळा ए विशेषण अंतरमां पण क्रोध नथी, एम जणावे ठे.

टीकाः—सत्पूज्यतां विवेकिजनसेव्यतां जग्मुषः प्राप्नुषः एतेन सकलश्रमणगुणसंपत्तिमाविर्भावयति ॥ निर्गुणानां विवेकीलोकपूजनाऽसंज्ञवात् ॥ विदुषः विचक्षणान् ॥ एतेन स्वसमयपरसमयसारविदुरतां विस्फारयति ॥

अर्थः—वळी विवेकी लोकोने सेववा योग्य पणाने पामेळा ए विशेषण समस्त साधुगुणनी संपत्तिने प्रगट करे ठे केम जे जे साधु गुण रहित ठे तेनुं विवेकी लोको पूजन करे एम संज्ञवतुं नथी ए हेतु माटे. वळी विचक्षण एवा ए विशेषण पोताना सिद्धांतनो तथा अन्यदर्शनीना सिद्धांतनो जे सार तेनुं सारी पळे जाण पणुं फोरवे ठे, विस्तारे ठे.

॥ १६ ॥ अथ श्री संवत्सरः ॥ तंही लोकोने सेववा योग्य पणाने पामेळा

टीकाः—न चैव गुणशालिषु यतिषु द्वेषः कर्तुं युक्तः ॥ अर्थः

एतिसोपि तद्वैषम्यं सकलगुणितगुणद्वेषस्यत्वेनानितजव

अमणनिबधनत्वात् ॥ ॥ १६ ॥ अथ श्री संवत्सरः ॥ तंही लोकोने सेववा योग्य पणाने पामेळा

॥ १६ ॥ अथ श्री संवत्सरः ॥ तंही लोकोने सेववा योग्य पणाने पामेळा

॥ यदुक्तं ॥

तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं

तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं

तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं

तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं तद्वैषम्यं

સર્વસ્થાનાં ગુણાના મવગમનમતોઽહાય મિથ્યાત્વમસ્મા ।
તસ્માદ્ ભૂયો જ્ઞવાબ્ધિત્રમણમિતિ ગુણિદ્વેષધીર્વજનીયા ॥

અર્થઃ—એ પ્રકારે ગુણવદ્દે શોજતા મુનિને વિષે દ્વેષ કરવો યુક્ત નથી કેમજે અતિશય ડુંગે એવો પણ તે મુનિનો દ્વેષ છે તેને સકલ ગુણીજનને વિષે રહેલો જે દ્વેષ તે રૂપપણું છે એ હેતુ માટે અનંત જવ ત્રમણનું નિબંધનપણું છે એ હેતુ માટે, એટલે એથી અનંતો જવ ત્રમણ થાય એવો કર્મબંધ થાય છે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અપાર બુદ્ધિવાળા મહાગુણી સાધુ પુરુષો કેવા છે તો સમકિતવાળા તથા જ્ઞાનવાળા તથા શીલવાળા તેવા મુનિજને વિષે રહેલા જે ગુણ તેને વિષે જે દ્વેષ કરવો તે વસ્તુતાએ ગુણ ગુણીનું અન્નેદપણું છે એ હેતુ માટે સર્વે ગુણીજનના ગુણની અવગણના થઈ માટે એથી શીઘ્ર મિથ્યાપણું પ્રાપ્ત થાય ને તેથી વારંવાર જવ સમુદ્રમાં જવત્રમણપણું થાય એ હેતુ માટે ગુણી પુરુષો ડુંગરથી દ્વેષ બુદ્ધિ ત્યાગ કરવી.

ટીકાઃ—સિદ્ધાંતેઽપ્યન્નિહિતં ॥ જરહેરવયવિદેહે, પંનરસ-
વિ કમ્મજુમિયા સાહૂ ॥ એકંમિહીલિયંમિ, સવ્વે તે હિલિયા હું
તી ॥ સંતગુણઠાયણા યલ્લુ પરપરિવાર્ય હોઁ અલિયંચ ॥ ધમ્મે
વિ અવહુમાણો, સાહુપન્નં સે ય સંસારો ॥ તતઃ પ્રેક્ષાવતા ગુણિણુ
વહુમાન એવ કર્તવ્યો ન દ્વેષ ઇતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૩૧ ॥

અર્થઃ—તે વાત સિદ્ધાંતમાં પણ કહી છે જે જરત ઔરવત તથા વિદેહ તેમાં પન્નરકર્મ ભૂમિયો છે. તેમાં એક સાધુની જો હીલના કરે તો સર્વ સાધુની હીલના કરી એમ થાય. ને ઘટા ગુણનું આજ્ઞા-

दन करवुं तथा पारको परिवाद करवो तथा जूठुं बोलवुं तथा धर्म
नुं बहुमान न करवुं तथा साधुने विषे प्रद्वेष करवो ए संसार ठे. ए
हेतु माटे बुद्धिमान् पुरुषे गुणीने बहुमानज करवो पण द्वेष न करवो.
एम आ काव्यनो अर्थ ठे. ॥ ३१ ॥

टीकाः—अथ कथमेवंविधानपि सत्साधून् खला न क्षा-
म्यन्ति ॥ मिथ्यात्वप्राबल्यादिति ब्रुमः ॥ अत एव तद्वतो मूढ
जनस्य नाम जैनपथवर्त्तिनः स्वरूपं निरूपयन्नाह ॥

अर्थः—हवे आ प्रकारना सत्साधूने पण खल पुरुष केस
सहन नथी करता? तो मिथ्यात्वना प्रबलपणार्थी सहन करता नथी
एम कहींए ठीए, ए हेतु माटे प्रबल मिथ्यात्ववाळाने मूढजनने
नाम मात्र वके जनमार्गमां रहेनारा तेमनुं स्वरूप निरूपण करता
ठता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

देवीयत्युरुदोषिणः क्षतमहादोषा न देवीयति ।
सर्वज्ञीयति मूर्खमुख्यनिवहं तत्त्वज्ञमज्ञीयति ॥
उन्मार्गीयति जैनमार्गमपथं सम्यक्पथीयत्यहो ।
मिथ्यात्वग्रहिलो जनः स्वमगुणाग्रण्यं कृतार्थीयति ॥ ३२ ॥

टीकाः—मिथ्यात्वग्रहिलो जन उरुदोषिणो देवीयतीत्या-

દિ સંવંધઃ ॥ અહો ઇતિ વિસ્મયે ગ્રહઃ ચૈતસોઽસન્નિર્વંધઃ સોઽસ્યા-
સ્તીત્યસ્ત્યર્થે શ્લ પ્રત્યયસ્તદ્વિતઃ ॥ શ્લ મિથ્યાત્વં પ્રકરણાદાત્તિનિ
વેશિકં ગૃહ્યતે ॥ પ્રાયેણ જૈનમિથ્યાદૃષ્ટીનાં ગોઠામાહિલ-
માઙ્ગણેત્યાદિનાત્તિનિવેશિકસ્યૈવ તસ્ય પ્રતિપાદનાત્ ॥ તતશ્ચ તેન
ગૃહિલઃ પ્રવલમિથ્યાત્તિનિવેશગ્રહગૃહીત इत्यर्थः ॥

અર્થ.....મિથ્યાત્વવ્રમે ઘેલો થયેલો જન ઘણા દોષવાળાને
દેવતા જેવો ગણે છે. इत्यादि આ કાવ્યમાં સંવંધ છે. અહો એ પ્રકારના
અવ્યયનો આશ્ચર્ય અર્થ છે. एटले આ વાત અચરિજ છે. चि-
त्तનો કદાગ્રહ જેને એવા અર્થને વિષે તદ્વિતનો શ્લૂ પ્રત્યય આવીને
ગૃહિલ શબ્દ થયો છે. આ જગાએ પ્રકરણ વશથી આત્તિનિવેશિક
મિથ્યાત્વ ગ્રહણ કરવું. बहुधा જૈન મિથ્યાદૃષ્ટિ લોકોનું ગોઠામા-
હિલ इत्यादि શાસ્ત્ર વચનવ્રમે આત્તિનિવેશિક મિથ્યાત્વનુંજ પતિપા-
દન કર્યું છે તે હેતુ માટે આત્તિનિવેશિક મિથ્યાત્વવ્રમે ઘેલો થયેલો
एटले પ્રવલ એવો જે મિથ્યા આત્તિનિવેશ તે રૂપી જે ગ્રહ તેણે કરીને
ઘેરાયલો एटलो અર્થ છે. ॥

ટીકા:—જનોધર્મધ્વજિતદ્વક્તશ્રાવકલોક! ઊરવો મહાત્મા
યતિજનસ્વાલ્યર્થમનુચિત્ત્વેન દોષા અપરાધો રાગદ્વેષપ્રણા-
તિપાતાદર્શુરુદોષાસ્તદ્વક્તઃ આચાર્યદીનિર્તિગમ્યમાર્ગામ્ ॥
॥૩૬॥ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારનો લિંગધારીજનો વક્ત શ્રાવકલોક જે તે
મુનિજનમને અતિશય અનુચિતएटले અવદત્તામાર્ગે જેને દોષ કહે વે

એવા રાગદ્વેષ પ્રાણાતિપાત આદિ મોટા દોષ તેણે સહિત એવા આચાર્ય પ્રમુખને દેવ જેવા જાણે છે.

ટીકા:—દેવીયતિ દેવાનિવ જિનાનિવાચરતિ યાદશા દેવા નીરાગા અતિશયાદિમંતશ્ચ તાદૃશા અમી તસ્માદારાધ્યાશ્ચિતિદેવૈ-સ્તાનુ પમિમોતે ॥ ન ચ તાદૃશાં તદુપાસનં સમીચીનાં ॥ તેષાં મહા-દોષવત્ત્વેન દેવોપમાનવિધાનસ્ય મહાપાતકહેતુત્વાત્ પરં મિથ્યાત્વસ્ય વિપર્યયસરૂપત્વાદ્વિપરીતબુદ્ધિસ્તાદૃશાનપિ તથોપ-મિનોત્તિ ॥ એવમુત્તરપદેષ્વપિ જ્ઞાવનીયમ્ ॥

અર્થ:—ઘટલે જિનદેવ જેવા જાણે છે. જેવા જિનદેવ વીત-રાગી છે તથા અતિશયાદિમંત છે તેવા આ પણ છે, માટે આરાધના કરવા યોગ્ય છે એ હેતુ માટે દેવતા સંઘાથે તેમનું ઉપમાન કરે છે એવા દોષવંત પુરુષોની ઉપાસના કરવી તે ઠીક નથી. કેમજે તે મહાદોષવાળા છે એ હેતુ માટે તેમને દેવની ઉપમા કરવી તેને મ-હાપાપનું કારણપણું છે. પરંતુ મિથ્યાત્વનું વિપર્યાય રૂપપણું છે. ઘટલે વિપરીત બુદ્ધિ उत्पन्न કરવાપણું છે તેથી તેવા દોષવંતને પણ દેવની ઉપમા દેહે એમ આગળ પદમાં પણ જાવના કરવી.

ટીકા:—ક્ષતમહાદોષાન્ પ્રનષ્ટપ્રાગુક્તવૃહદ્પરાધાન્ યુગ-પ્રધાનાદીનિતિ શેષઃ અદેવીયતિ અદેવાનિવાચરતિ ॥ નામી-દેવસદૃશાઃ સદોષત્વાન્નિરતિશયત્વાચ્ચ તસ્મદનારાધ્યાશ્ચિતિ ॥ અન્ન ચ ક્ષીણપ્રાયમહાદોષાણાં દેવૈરુપમાનં સિક્ષાંતેષ્યુદિતં ॥

અર્થ:—નાશ પામ્યા છે પૂર્વે કહેલા મોટા અપરાધ તે જેમના એવા એટલે યુગ પ્રધાનાદિક એટલું ઉપરથી લેવું. એવા મોટા પુરુષોને પણ અદેવ જેવા ગણે છે. શું કહે છે? તો એ યુગ પ્રધાનાદિક જે તે દેવ સરખા નથી. કેમજે દોષ સહિત છે ને અતિશય રહિત છે માટે એમની આરાધના કરવી. આ જગાએ પ્રાયે જેમના દોષ નાશ પામ્યા છે તેમને દેવની ઉપમા સિદ્ધાંતમાં પણ કહી છે.

ટીકા:—પરિરુવો તેયસ્સી ઇત્યાદાવાચાર્યગુણવક્તવ્યતાયાં પ્રતિરુપઃ સિદ્ધાંતતાત્પર્યપરિષ્કેદદેશનાતિશયવત્વાદિના તદ્વિપયબુદ્ધિજનકત્વાત્તીર્થકરપ્રતિબિંબરુપ ઇતિ વ્યાખ્યાનાત્ ॥ સ ચ વિપર્યસ્તમતિત્વાત્તથા ન કરોતિ ॥

અર્થ:—પરિરુવ ઇત્યાદિ ગાથા વચ્ચે આચાર્યના ઠગીસ ગુણો કહેવાને અવસરે સિદ્ધાંતના તાત્પર્યનું પરિમાણ કરી કેવા રુપ અતિશયવાળા આચાર્ય છે ઇત્યાદિ સિદ્ધાંત સંબંધી બુદ્ધિનું ઉત્પન્ન થવા પાળું તેમને વિષે રહ્યું છે, માટે તે આચાર્ય તીર્થકર સમાન છે એમ ગાથાનું વ્યાખ્યાન છે. તે આચાર્યને વિપરીત બુદ્ધિવાળા પુરુષો દેવની ઉપમા નથી કરતા.

ટીકા:—એવમદેવપ્રાયે દેવબુદ્ધિર્દેવપ્રાયેચાદેવબુદ્ધિરિતિ મિથ્યાત્વરુપં પ્રતિપ્રાધ્યાગુરૌ ગુરુબુદ્ધ્યાદિરુપં તદાહ ॥ સર્વ જ્ઞીયતિ સર્વજ્ઞમિવ સર્વવિદમિવાચરતિ મૂર્ખમુખ્યનિવહં અજ્ઞચૂનામણિસમુદ્ધં સ્વાન્યુપેતગચ્છસ્થિતં યતિજનં યથા સર્વજ્ઞસદૃશોઽયં મદીયયતિ જનઃ કિં કિં શાસ્ત્રજાતં ન વેત્તાતિ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે અદેવ જેવાને વિષે દેવબુદ્ધિ ને દેવ જેવાને વિષે અદેવબુદ્ધિ એ પ્રકારે મિથ્યાત્વનું રૂપ પ્રતિપાદન કરીને અગુરુને વિષે ગુરુ બુદ્ધિ કરવી इत्यादि મિથ્યાત્વ સ્વરૂપ છે તેને કહે છે. જે મોટા મૂર્ખના સમૂહ છે તેને સર્વજ્ઞની પેઠે આચરણ કરે છે એટલે સર્વજ્ઞ જેવા જાણે છે. પોતે અંગિકાર કરેલા ગઢમાં રહેલો યતિનો સમૂહ તેને જ્ઞાનિ વિદ્વાન પંક્તિ જાણે છે જે અમારા ગઢના યતિ લોકો શું શું શાસ્ત્ર નથી જાણતા? સર્વ શાસ્ત્ર જાણે છે इत्यादि॥

ટીકા:—તત્ત્વજ્ઞ ષટ્દર્શનતર્કકર્કશધિયં સ્વપરસમય નિર્ણયન્નૂર્મિ સૂરિવિશેષં અજ્ઞીયતિ અજ્ઞમિવ બાલિશમિવા-
ચરતિ ॥ યથા ન કિંચિદપ્યેષ જાનાતિ ॥ અયમર્થઃ ॥ ન હિ મૂર્ખશિરોમણેઃ સર્વજ્ઞેનોપમાનં યુક્તં ॥ ત્તાપિ તત્ત્વજ્ઞસ્યાજ્ઞેન ॥
અત્યંતમનુરુપત્વાત્ ॥ પરં સ મિથ્યાજ્ઞાનાદેવમપિ કરોતિ ॥

અર્થ:—વઢી તત્ત્વનો જાણ એટલે ષટ્દર્શન સંબંધી તર્ક વિ-
ચાર કરવામાં તીચ્છી જેની બુદ્ધિ છે, જાવાર્થ એ છે જે પોતાના દ-
ર્શનનાં જે શાસ્ત્ર તથા બીજા દર્શનનાં જે શાસ્ત્ર તેનો નિર્ણય કર-
વામાં સીમારૂપ, એ જેવા બીજા કોઈ નહિ એવા સૂરિ વિશેષને
એટલે એવા કોઈ આચાર્યને અજ્ઞાનીની પેઠે જાણે છે એટલે એ આચાર્ય
કોઈ પણ જાણતા નથી આ અર્થ સિદ્ધ થયો. જે મૂર્ખ શિરોમણિની
સર્વજ્ઞ સાથે જે ઉપમા કરવી તે યુક્ત નથી. ને તત્ત્વજ્ઞ પુરુષની અ-
જ્ઞાની સાથે ઉપમા કરવી તે પણ યુક્ત નથી. કેમ જે અત્યંત અ-
યોગ્યપણું છે એ હેતુ માટે, પરંતુ તે મિથ્યાજ્ઞાનથી એમ પણ કરે છે.

અર્થ:—હવે અમાર્ગને વિષે માર્ગ બુદ્ધિ થવારૂપ મિથ્યાત્વને દેખામે છે જે શુદ્ધ જ્ઞગવત્ના માર્ગને જન્માર્ગની પેઠે આચરે છે એટલે જન્માર્ગ જેવો જાણે છે જે આતો જ્ઞગવાનનો કહેલો માર્ગ નથી એતો જન્મસૂત્ર માર્ગ છે ઇત્યાદિ. વળી પૂર્વે પ્રતિપાદન કરેલું જે પોતાનું કપોલ કલ્પિત ઉદ્દેશિક જોજનાદિ તેને સારો માર્ગ જાણે છે. સારા માર્ગની પેઠે આચરણ કરે છે.

टीकाः--अत्रापि यज्ज्ञानमार्गस्य चंद्रवत्प्रकाशकस्योन्मा-
र्गेण तामसेन सादृश्यापादनमुन्मार्गस्य च सत्पथतुल्यतापादनं त-
न्मिथ्यात्वोदयादिति ॥ तथा स्वमात्मानं अगुणाग्रण्यं निर्गुण-
धुरंधुरंकृतार्थीयति कृतार्थमिव विहितसकलप्रयोजनमिवा-
चरति ॥ अत्रापि स्वस्य निर्गुणमुख्यस्य कृतार्थेन गुणिमुख्ये-
नोपमानमविद्यावत्वादिति ॥

અર્થ:—અહીં પણ જે જિનમાર્ગ ચંદ્ર સરખો પ્રકાશવંત છે તેને ઝનમાર્ગરૂપી જે અંધકારનો માર્ગ તેની સાથે સદૃશપણું પ્રતિ-
પાદન કરે છે તે મિથ્યાત્વના ઉદ્યતી કરે છે. વઢી પોતાનો આત્મા

જે ગુણ રહિત પુરુષોમાં ધુરંધર છે એટલે અગ્રેસર છે તેને કૃતાર્થ
જેવો જાણે છે એટલે જાણે સકલ પ્રયોજન કરી રહ્યો હોય ને શું
એમ સંપૂર્ણ ગુણવાળો માને છે. અહીં પણ ગુણ રહિતમાં મુખ્ય એવો
પોતાનો આત્મા છે તેને ગુણીજનમાં મુખ્ય એવા મહાંત પુરુષોની સાથે
ઉપમા કરવી તેનું કારણ પોતાને વિષે રહેલું અવિદ્યાપણું એજ છે.

ટીકા:—એવં તાવદ્લોકોત્તરિકજનવિષયં મિથ્યાત્વસ્વરૂપં
પ્રદર્શ્ય બાહ્યલોકવિષયમપિ પ્રસંગાત્ કિંચિત્તદર્શ્યતે ॥ મિથ્યા-
ત્વગ્રહિલો જનઃ અગ્નિગ્રહિકાદિમિથ્યાત્વવાન્ જિનમતબહિર્જૂ-
તો લોકઃ દેવીયતિ દેવાનિવાચરતિ મુક્ત્યર્થમારાધ્યતયા દેવ-
ત્વેનાજ્યુપૈતીતિ યાવત્ ॥ નરુદોષિણો રાગાદિમતો લોકપ્ર-
તીતાન્ દેવાન્ ॥ કૃતમહાદોષાન્ વીતરાગાન્ લોકોત્તરવિશ્રુ-
તાન્ અદેવીયતિ અનારાધ્યત્વેનાજ્જુમન્યતે ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે પ્રથમ લોકોત્તર સંબંધી જે પુરુષ તેમને
આશ્રીને જે મિથ્યાત્વ તેનું સ્વરૂપ દેખાતીને બાહિર લોક એટલે
અન્યદર્શની તેને આશ્રીને જે મિથ્યાત્વ તેને પ્રસંગવશથી કાંઈક
દેખાતે છે જે અગ્નિગ્રહિકાદિ મિથ્યાત્વવાળો જિનમતથી બાહિર
ચલેલો એવો લોક જે તે રાગાદિ ઘણા દોષ જેમાં રહેલા છે એવા
લોકમાં પ્રસિદ્ધ જે દેવ તેમને મોક્ષને અર્થે આરાધવા યોગ્ય દેવપણે
અંગિકાર કરે છે. માટે અદેવને વિષે દેવપણાની આચરણા કરે છે ને
જેમના દોષ નાશ પામ્યા છે એવા વીતરાગને અદેવ જેવા ગણે છે
એટલે આરાધવાપણે નથી માનતા.

टीकाः—अथ कथमेतन्मिथ्यात्वमिति चेत् ॥ उच्यते ॥
 दोषवतां देवत्वान्नावात् ॥ तथाहि ॥ साक्षात् कृतधर्मा निरीह-
 त्वेन परोपचिकीर्षाप्रयुक्तो यो मुक्तिमार्गमुपदिशति स देवइत्या-
 स इति चोच्यते ॥ न च रागादिमत एतद्वद्वेषं संगच्छते ॥ तद्व-
 चनेस्य प्रबलविप्रलंभकवाक्यवद्विसंवादित्वाद्विसंवादकवच-
 नाच्च प्रेक्षावतां प्रवृत्त्यनुपपत्तेः ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी पूठे ठे जे ए मिथ्यात्व केम कहो ठो?
 तो तेनो उत्तर कहे ठे जे दोषवाळाने देवपणानो अज्ञाव ठे ए हेतु
 माटे. तेज देखामे ठे जे जेणे धर्मनो साक्षात्कार कर्चो ठे ने कोइ
 प्रकारनी वांछा विनाज परना उपकार करवानी जेनी इच्छा वर्त्ते ठे
 ने मुक्ति मार्गनो उपदेश करे ठे ते देव कह्यो तेने हितकारी पण
 कह्यो. ने रागादिवाळानुं ए लक्षण संज्ञवतुं नथी, केमजे रागादि-
 वाळानुं वचन तो अतिशय ठग पुरुषनां वचननी पेठे विसंवादि ठे
 ए हेतु माटे, ने वळी एनां वचन परस्पर विरोधी ठे ए हेतु माटे
 बुद्धिमाननी प्रवृत्ति तेमां थती नथी.

टीकाः—रागादिमंतो हि विप्रलिप्सया नद्यास्तीरे गुरुश-
 कटंपर्यस्तमास्ते धावन्ति मित्रका इत्यादिवत्कदाचिदन्यथा व्यव-
 स्थितमर्थमन्यथापि ब्रुवाणा उपलज्यन्ते ॥ तथा च तद्वचनात्
 प्रवर्तमाना मित्रकवन्नसमीहितमश्नुवीरन् ॥ मातृछा विप्रलि-
 प्सा तथापि तस्य रागादिमत्वेनासाक्षात् कृतधर्मतया सम्यग्-
 मुक्तिमार्गोपदेशाननुपपत्तेः ॥

अर्थः—रागादि दोषयुक्त पुरुष जे ते निश्चे ठेतरवानी इच्छाए जे प्रकारनी वस्तु होय तेथी विपरीत कहेनारा देखीए ठीए. जेम ठोकरां ठेतरवा कोइए कछुं जे हे ठोकरां! दोमो दोमो!! नदीने कांठे गोळनुं गाळुं त्रुटी परुयुं ठे. एम गोळ खाधानी आशा उपजावी ठोकरां दोमाव्यां, तेम क्यारेक तो जे प्रकारे रहेली वस्तु ठे तेथी बीजी प्रकारे पण कहेनारा ठग पुरुषो जणाय ठे माटे तेवा पुरुषना वचनमां प्रवर्तेला पुरुषो गोळ खावा दोमेलां ठोकरांनी पेठे पोतानुं वांढीत पामता नथी. कदाचित ए प्रकारनी ठगवानी इच्छा न होय. परंतु ते पुरुषो रागादि दोषवाळा ठे माटे तेमने धर्मनो साक्षात्कार नथी थयो तेथी सारी रीते मुक्ति मार्गनो उपदेश थतोज नथी.

टीकाः—तथा त्वेव अस्मदादीनामपि रागादिमतां सा-
क्षात्कृतधर्मत्वेन सार्वज्ञ्यापत्तेः तथाच सिद्धं समीहितं किं
मुक्त्यर्थं तदन्वेषणेन॥आर्क्षे चेन्मधु विंदेत्तत्किमर्थं पर्वतं व्रजेत्॥
इष्टस्यार्थस्य संसिद्धौ, को विद्वान् यत्नमाचरेदिति लौकिक
न्यायात् ॥ किं च परोपकारोपि परेषां संसारतारणलक्षणस्त-
स्य न संज्ञवति ॥ रागादिमत्वेनास्मदादिजिस्तुद्वययोगक्षेमतया
तस्य स्वयमतर्हितुः परतारकत्वानुपपत्तेः लोऽपि पोतादेः स्वयं तरि-
तुरेव परतारकत्वोपलब्धात् ॥

अर्थः—ने जो रागादिक दोषवाळा पुरुषथी सारी रीते
मुक्ति मार्गनो उपदेश थतो होत तो रागादि दोषवाळा आपणे पण
ठीए माटे आपणने पण धर्मनो साक्षात्कार थवो जोइए, ने तेथी

સર્વજ્ઞપણું પણ પ્રાપ્ત થયું જોડણ ને જ્યારે સર્વજ્ઞપણું પ્રાપ્ત થયું ત્યારે તો આપણું વાંચ્છિત સર્વે સિદ્ધ થયું ત્યારે તો મુક્તિને અર્થે વીતરા-ગનાં વચન ખોલવાની જરૂર ન રહી. કેમજે જો આક્રમનાં ફુલ-માંથી મધનો સ્વાદ મળ્યો તો મધ ખોલવા પર્વતમાં કોણ જાય ! તેમ પોતાનો વાંચ્છિત અર્થ સિદ્ધ થયો તો પઠી કોણ વિદ્વાન પુરુષ તેને વાસ્તે પ્રયત્ન કરે? એ પ્રકારે લૌકિક ન્યાયઠે એ હેતુ માટે વઢી શું? તો તેમણે કરેલો પરોપકાર જેતે પણ સંસારને તારણ કરનાર સંજવતો નથી. કેમજે રાગાદિ દોષ યુક્તપણાવને આપણી પેઠેજ તે પણ યોગ કેમ કરે ઠે એટલે આપણી પેઠે તે પણ રાગાદિ દોષે જ-રેલા ઠે તે પોતેજ તરતા નથી તો તેમને વિષે બીજાનું તારણપણું તો ક્યાંથીજ સિદ્ધ થાય ! લોકમાં પણ જે નૌકા પ્રમુખ પોતે તરતી હોય તેજ બીજાને તારતી દેખાય ઠે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—નનુ સ્યાદેતદ્યદિ રાગાદિમત્ત્વં જવેત્તદેકવાક્યતયા સકલપાર્થિવાદિવિચારચતુરપ્રધાનપુરુષપૂજ્યતાન્યથાનુપપત્યા તે-ષામસિદ્ધમિતિ ચેત્ ન ॥ તત્પ્રકૃતિષ્વંગનાદિ ઘટનાવલોકનેન તત્સિદ્ધેઃ ॥ તેષાં રાગાદીમંતરેણ તત્પ્રતિવિંવેષુ તદ્વક્ષણાધ્યારોપા સંજવાત્ ॥ ઇતરથા તત્પ્રતિવિંવત્વાનુપપત્તેઃ ॥ ઉપલાદિના સક-લતત્તુલ્યાકારનિર્માપણં હિ તત્પ્રતિવિંવં નામ તન્નૂનં તે રાગાદિ મંત ઇતિ ॥

અર્થ:—આ જગાએ અન્યદર્શની આશંકા કરે ઠે જે જો અમારા રાગાદિ દેવ દોષ સહિત હોય તો જે સમસ્ત પૃથ્વી આદિ સંબંધી

પદાર્થનો વિચાર કરવામાં ચતુર પુરુષો છે તેમાં પોતાનું પ્રધાન પુરુ-
ષપણું છે, જેથી પૂજનીકપણું છે. તે પોતાનાં કહેલાં વચનની એક વા-
ક્યતા છે એ હેતુ માટે, એટલે પોતાનાં વચનમાં પરસ્પર બાધા નથી
માટે. તથા અન્યથાનુપપત્તિ છે એ હેતુ માટે, એટલે એમણે કહ્યાં તેવાંજ
પૃથ્વી આદિ પદાર્થ છે માટે તેમનું પૂર્વે કહ્યું એવું અસિદ્ધપણું નથી એટલે
સિદ્ધપણું છે. જાવાર્થઃ—જે અમારા દેવ રાગાદિ દોષ યુક્ત નથી માટે
તેમનું કહેવું સત્ય છે. હવે સિદ્ધાંતી તેમને જવાબ દે છે જે તમારે
એમ ન બોલવું. કેમજે તમારા દેવની પ્રતિમાને વિષે અથવા પ્રતિમા-
ની જોડે સ્ત્રી પ્રમુખની સંઘાથે ઘટના કરેલી છે તેને જોતાં એમને
વિષે રાગાદિ દોષની પ્રત્યક્ષ સિદ્ધિ થાય છે ને તેમને જો રાગાદિ
દોષ ન હોય તો તેમની પ્રતિમાને વિષે રાગાદિ દોષને જણાવનાર
એવાં લક્ષણનો આરોપ કર્યો છે તે સંજ્ઞા નહિ. રાગાદિ દોષ લક્ષણ
વિનાની તેમની પ્રતિમાનું ઘટનાતીજ નથી. પાષાણાદિ પ્રતિમાઓને
વિષે પાષાણાદિકના આકાર પ્રગટ રાગાદિકને જણાવનારા છે જેવા
એમાં દોષ નરેલા છે તેવા આકારની તેમની પ્રતિમાઓ છે માટે
નિશ્ચે તે દેવ રાગાદિ દોષ સહિતજ છે.

ટીકાઃ—॥ યદુક્તં ॥

લક્ષ્યંતે લલનાંગસંગમવિધે રાગોપરાગોપગા,
દ્વેષશ્લેષઞ્જો ઞ્જોર્જિત મદારુસ્તે ચ શસ્ત્રપ્રહાત્ ॥
શ્રેયઃકલ્પલતાશ્ચ શાસ્ત્રરચનાન્મોહપ્રોહસ્પૃશો,
યે દેવા નનુ સંતુમંતુ સહિતાસ્તેવીતરાગાઃ કથં ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અન્યદર્શનીના દેવ સ્ત્રીનો અંગસંગ રાખે છે તેથી રાગરૂપી ગ્રહવને ગળાયેલા જણાય છે વળી ઉદ્ભૂત મદને જણાવનાર હસ્તમુદ્રા છે તેથી તથા હાથમાં શસ્ત્ર ગ્રહણ કરે છે તેથી દ્વેષવાળા એ દેવ છે એમ જણાય છે. વળી કદયાણ-રૂપી કદપલતાને નાશ કરે એવી શાસ્ત્રની રચના કરવાથી મોહવાળા છે એમ જણાતા એ દેવો ક્રોધી હોય તેથી તે વીતરાગ કેમ કહેવાય.

ટીકાઃ—યદપિ પાર્થિવાદિપુરુષપૂજ્યતાન્યથાનુપપત્યા તેષાં વીતરાગત્વપ્રસાધનં તદપ્યવિદ્યાવિલસિતં ॥ યતો યત એવ તેષા નધ્યક્ષેણ રાગાદિલક્ષણં લક્ષ્યંતોઽપિ તે તાન્ વીતરાગતયાધ્ય-વસાય પૂજયંત્યત એવૈતન્મિથ્યાત્વમુચ્યતે ॥

અર્થઃ—એ દેવોને વિષે વીતરાગપણું સ્થાપન કરે છે તે એમ બોલે છે જે જો એ દેવમાં વીતરાગપણું છે તો રાજા પ્રમુખ પુરુષો પૂજે છે નહિ તો કેમ પૂજે? તે માટે એ પ્રકારના અનુમાન પ્રયોગવને વી-તરાગપણું સાધે છે તોપણ તે સર્વ અવિદ્યાનો વિલાસ છે એમ જાણવું. જે માટે તેમનાં રાગાદિ લક્ષણ પ્રત્યક્ષ જણાય છે તોપણ તેમને વિષે વીતરાગપણાનો નિશ્ચય કરી પૂજે છે એજ હેતુ માટે એને મિથ્યાત્વ કહીએ ઢીએ.

ટીકાઃ—અતસ્મિંસ્તદિતિ પ્રત્યયસ્યૈવ તદ્વલક્ષણત્વાત્ ॥ તસ્માન્ન રાગાદિમંતો દેવાઃ કિંતુ સંપ્રત્યપિ વિંવાદિષુ રાગાદિલ-ક્ષણવિરહદર્શનેન વીતરાગતયાનુમીયમાનઃ દેવ इति ॥

॥ यदुक्तं ॥

यस्य संक्लेशजननो, रागो नास्त्येव सर्वथा ॥
न च द्वेषोऽपि सत्त्वेषु शर्मधनदवानलः ॥

अर्थः—जेमां जे वस्तु नथी तेमां ते वस्तुनो निश्चय करवो तेने मिथ्यात्व कहीए. ए प्रकारे मिथ्यात्वनुं लक्षण ठे ए हेतु माटे रागादि दोषवाळा होय ते देव न कहीए. त्यारे कोने देव कहीए ? तो तेनो उत्तर पोतेज करे ठे जे हालमां पण प्रतिमादिकने विषे रागादि लक्षणनो विरह देखवे करीने वीतरागपणे जे अनुमान करेला तेज देव कहीए. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, क्लेशने उत्पन्न करनार एवो रागादिक दोष जेमां सर्वथा नथी. शांतीरूपी काष्टने बाळवा दावानल अग्नि समान एवो द्वेष पण जेने कोइ प्राणीमात्र प्रत्ये नथी.

टीकाः—न च मोहोपिसंज्ञाना ह्लादनो ऽश्रूवृत्तकृत् ॥ त्रै-
लोकख्यातमहिमा, महादेवः स उच्यते ॥ एवं विधश्चमहादेवो
ऽर्हन्नेव ॥

यदुक्तम् ॥

अर्हन्नेव च लक्षलक्षणगणो रागादिलक्षकते
दैवः केवलमृद्धकेवलबलः स्याद्भीतरागस्ततः ॥

ગીર્વાણાઃ કથમન્યથા સમુદિતા ઋક્ત્યાન્વહંપૂર્વિકા
મસ્યૈવ પ્રથયંતિ સંસદિ મહાષ્ટપ્રાતિહાર્યાર્હણામ્ ॥

અર્થઃ—જેને જ્ઞાનનો ઢાંકનાર ને અશુદ્ધ આચરણનો કરનાર એવો મોહ પણ નથી, જેનો મહિમા ત્રણ લોકમાં વિખ્યાત છે તે મહાદેવ કહીએ. એ પ્રકારના મહાદેવ તો એક અરિહંતજ છે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે રાગાદિ લાખો દોષ નાશ પામવાથી અરિહંત એજ નિર્મલ લક્ષણના સમૂહરૂપ છે એટલે સર્વે નિર્મલ લક્ષણ અરિહંતમાંજ રહ્યાં છે. જેને કેવલજ્ઞાનનું બલ વૃદ્ધિ પામેલું છે એવા દેવ તો એક વીતરાગ અરિહંતજ છે. જો એમ ન હોય તો દેવતાના સમૂહ ઋક્તિવળે સમવસરણમાં મહા આદર સહિત આઠ મહા પ્રાતિહાર્યરૂપી પૂજા એજ દેવની કેમ વિસ્તારે? માટે એજ વીતરાગ દેવ છે.

ટીકાઃ—તદેવંવિધે પિ વીતરાગે અદેવબુદ્ધિરિત્યહો મહા મિથ્યાત્વં તાદયતાઽદેવે દેવતાબુદ્ધિર્દેવેવાદેવબુદ્ધિરિતિ મિથ્યાત્વસ્વરૂપં નિરૂપિતં ॥ તથા સર્વજ્ઞોયતિ સર્વવિદયમિત્યન્નિમન્યતે મૂર્ખમુખ્યનિવહં અન્યપરતીર્થિકસમૂહં પ્રાણાતિપાતાય નિવૃત્તં સ્વગુરુતયાન્નિમતં ॥

અર્થઃ—માટે એ પ્રકારના પણ વીતરાગને વિષે અદેવ બુદ્ધિ એજ મિથ્યાત્વ જાણવું. એ વાત આશ્ચર્યકારી છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અદેવને વિષે દેવબુદ્ધિ ને દેવને વિષે અદેવબુદ્ધિ એ પ્રકારે મિથ્યાત્વનું સ્વરૂપ નિરૂપણ કર્યું. વળી મોટા મૂર્ખના સમૂહને આ સર્વજ્ઞ છે

एम माने ठे एटले प्राणातिपातादिकथी निवृत्ति न पामेळो अन्यद-
र्शनीनो समूह तेने पोतानो गुरु करी माने ठे.

टीकाः---अथ मूर्खेषु सर्वज्ञत्वाज्जिमानो जवतु मिथ्यात्वं
ये तु कुतीर्थिका अपि सकलानवद्यचातुर्विध्यविशारदाः प्रत्यक्ष
सारदाकाराः अनल्पविकल्पजालजटिलजल्पविधौ गीर्वाण
गीर्वाणविदारितप्रतिवादिकोविदलक्षाः संप्रत्यपि भूरिश
उपलब्ध्यन्ते तेषु सर्वज्ञत्वाध्यवसायस्य कथं मिथ्यात्वमिति चेत्॥
सत्यं ॥ तत्ज्ञानस्यैकांताज्युपगमविषयत्वेन वस्तुतोऽज्ञानत्वात् ॥

अर्थः---हवे प्रतिवादि पूठे ठे जे मूर्खने विषे सर्वज्ञपणानो
अज्जिमान करवो ते मिथ्यात्व हो, परंतु जे कुतीर्थिक ठे ते पण
समस्त निर्दोष एवी चारे विद्याठे तेमां चतुर होय ने साक्षात् सर-
स्वती जेवो जेमनो आकार ठे ने घणा घणा विकल्पनो समूह तेणे
करीने व्याप्त एवो जे बोलवानो प्रसंग तेने विषे संस्कृत ज्ञाषा रुपी
बाणवणे ठेद्यां ठे पंक्तिजपी लक्ष ते जेमणे एवा आ काळमां पण
घणा पंक्ति देखाय ठे तेमने विषे सर्वज्ञपणानो निश्चय करवामां
केम मिथ्यात्व कहोठो ? एम जो कहेता होय तो ठीक. एम कही
उत्तर करे ठे जे ते ज्ञानने एकांतपणुं ठे माटे वस्तुताए अज्ञानप-
णुंज ठे तेथी तेने मिथ्यात्व कहीए ठीए.

टीकाः—न चेकांत एव साधीयानिति वाच्यं ॥ तदाहि स-
द्रूप एव ज्ञावः स्यात् असद्रूप एव वेति जवदज्जिमतद्योतकं वि-
कल्पयुगलमवतरति तत्र न तावदाद्यः एकांतेन सत्त्वं हि घटस्य

स्वरूपवत्पर रूपेणापि सत्त्वान्तद्रूपापत्या स्वरूपापगम प्रसंगः अनेक
रूपत्वान्युपगमे वा जगद्वैचित्र्यजंगप्रसंगात् ॥

अर्थ—हवे सिद्धांती अन्यदर्शनीना एकांतमतने खंरुन
करे ठे जे एकांत मत एज अति श्रेष्ठ ठे एम तमारे न बोलवुं. केम-
जे जो एम कहेतो होय तो तारा वांछितने जणावनार बे विकल्प
प्राप्त थाय ठे, ते कया. तो पदार्थ मात्र सद्रूप ठे अथवा असद्रूप ठे
ए तने प्रश्न पूछीए ठीए. तेमां जो सद्रूपज पदार्थ मात्र ठे एम
प्रथम विकल्प अंगिकार करे तो आ प्रकारे दूषण प्राप्त थाय जे
एकांतपणे सद्रूप पदार्थ ठेते घटना स्वरूपनी पेठे पटना स्वरूपनुं
पण सद्रूपपणुं ठे तेथी. स्वरूपापगमनामा दोषनी प्राप्ति यशे एटले
घटपटना स्वरूपनुं एकपणुं यशे. जो अनेक रूपपणानो अंगिकार
करशे तो जगतनुं जे विचित्रपणुं ठे तेना नाशनो प्रसंग यशे ए
हेतु माटे.

टीकाः—एकस्मादेव घटादेः सकलपदार्थकार्यकारणो
पपत्तेस्तथा च घटो जलहरणवत्प्रावरणाद्यपि पटादिकार्यं कु-
र्यान्नि चैवं ॥ तस्मान्न सद्रूप एव ज्ञावाः ॥ नापि द्वितीयः ॥ ए-
कांतासत्त्वस्वीकारे घटस्य पररूप वत्स्वरूपेणाप्यसत्त्वेन खरवि-
याणवदत्यंतान्नावप्रसंगात् ॥ तथा च नोदकार्थी घटार्थं प्रयते
त तस्यात्यंतसत्त्वेन समस्तार्थक्रियाविरहात् ॥

अर्थः—एक घटादिक पदार्थथी सकल पदार्थनो कार्य

कारणज्ञाव सिद्ध यशे. वळी घट जेम जळ लाववारुपी कार्यने करे ठे तेम उढवा पहेरवा प्रमुख पटादिकनुं पण कार्य करे. पण ते कार्य तो घटची थतुं नथी, माटे सद्रूप एवाज पदार्थ ठे एम एकांत पक्ष सिद्ध न थयो. हवे बीजो विकटप जे पदार्थ मात्र एकांतपणे असद्रूप ठे ते पण सिद्ध थतो नथी. केमजे जो एकांत असद्रूपनो अंगिकार करीए तो घटने पररूपनुं असत्पणुं ठे तेमज पोताना रूपनुं पण असत्पणुं प्राप्त थशे. त्यारे गर्दजना शिंगरानी पेठे अत्यंत अज्ञावनो प्रसंग थशे. त्यारे जळ जरवानुं जेने प्रयोजन ठे ते घटने अर्थे नहि प्रयत्न करे. केमजे ते घटना स्वरूपनो अत्यंत ज्ञाव ठे, माटे समस्त अर्थ क्रियानो विरह प्राप्त थयो ए हेतु माटे.

टीकाः—तस्मादेकांतेन सदसत्वाज्युपगमे ज्ञावस्यार्थक्रिया नुपपत्तेरुत्तररूपं वस्त्वज्युपगंतव्यम् न च सदसत्त्वयोरन्योन्य विरोधेनैकत्र समावेशाज्ञावान्नोत्तररूपता ज्ञावस्य संगृह्यत इति वाच्यं ॥ ज्ञावस्य स्वरूपेण सदसत्वाज्युपगमे हि स्याद्विरोधः स्वरूपपररूपाज्यां तु तदज्युपगमे कानुपपत्तिः ॥

अर्थः—एकांतपणे पदार्थनुं सद्रूपपणुं अंगिकार करे तो अथवा एकांतपणे पदार्थनुं असद्रूप अंगिकार करे तो पदार्थ मात्रनी अर्थ क्रिया न थाय. माटे वस्तु मात्रनुं सद्रूप तथा असद्रूप अंगिकार करवुं. त्यारे प्रतिवादी बोड्यो जे जो एक वस्तुनुं सद्रूपपणुं तथा असद्रूपपणुं ए बे अंगिकार करशो तो एक बीजा साथे विरोध थवाथी एक वस्तुने विषे बेनो समावेश नहि थाय माटे बेय रूपनो अत्यंता ज्ञाव प्राप्त थशे. त्यारे सिद्धांती बोड्यो जे

एवम तमारे न बोलवुं. केमजे पदार्थनुं स्वरूपे करीने सद्रूपपणुं तथा असद्रूपपणुं अंगिकार करीए तो तारो कहेलो विरोध प्राप्त थाय पण स्वरूप तथा पररूप ए बेवमे सद्रूपपणुं तथा असद्रूपपणुं ए बे अंगिकार करीए तो शी असिद्धि थाय ? एटले शो दोष आवे ? कोइ न आवे.

टीकाः-----तथाहि ॥ घटः स्वरूपेण द्रव्यतः पार्थिवत्वेन सन्नाप्त्वादिना ॥ क्षेत्रत इह्यत्वेन न माथुरत्वादिना ॥ कालतो वर्तमानकालत्वेन नातीतादिकालत्वेन ॥ जावतः श्यामत्वेन न रक्तत्वादिनेति ॥ इतरथाप्यत्वादिनापि तस्मै सत्वेऽनेकरूपत्वं स्वरूपविलोपो वाप्रसज्येत ॥ तस्मात् सदसद्रूपं वस्त्विति ॥

अर्थः-----तेज देखामे ठे जे घट स्वरूपे करीने द्रव्यथी पृथ्वी संबंधी सत् ठे पण अन्यपणे नथी. तथा क्षेत्रथी आ क्षेत्रनो ठे पण मथुरादि क्षेत्र संबंधी नथी. तथा कालथी वर्तमानकालपणे ठे पण अतीतादि कालपणे नथी. तथा जावथी श्यामपणे ठे पण रक्तादिपणे नथी. एम न कहिएने बीजी रीते कहिए तो ए घटनुं अनेक रूपपणुं अथवा पोताना रूपनो नाइ ए बे दोषनो प्रसंग आवे ते हेतु माटे सर्वे वस्तुनुं सद्रूपपणुं तथा असद्रूपपणुं ए रीते सिद्ध यथुं.

टीकाः---किंचैकांतवादे सदसतोरविशेषप्रसंगः ॥ तथाहि नित्यैकांतवादिनां सांख्यानां मते यथा असता मृत्पिण्डेन घटो न जन्यते ॥ तथा सतापि न जन्येत ॥ सदेवकारणे कार्यमिति त-

त्सिद्धांतात् ॥ सतश्चोत्पादानुपपत्तेः ॥ क्षणिकैकांतिवादिनामपि
सौगतानां मते असते वसतापि कारणेन कार्यं न जन्येत अस-
देवकारणे कार्यमित्यन्युपगमात् ॥ तथा च कारणे सर्वथा
कार्यानन्वयान्मृत्पिण्डादपि घटो नोत्पद्येत ॥ उत्पादे वातंत्वादिन्यो-
प्युत्पद्येत ॥ अकारणत्वाविशेषादिति ॥

अर्थः—वली एकांतपणे वस्तुनं सद्रूपपणं तथा असद्रूप-
पणं अंगिकार करनारने मते कोइ प्रकारे विशेषनो प्रसंग नथी.
एटले ए वे मतमां बराबर स्वदोषनो प्रसंग आवे ठे, तेज देखामे ठे.
जे नित्य एकांतवादि एवा सांख्यमतने विषे जेम असत् एवा मृत्ति.
काना पिंरुवने घट नथी उत्पन्न थतो तेमज विद्यमान एवा पण
मृत पिंरुवने घट नहि उत्पन्न थाय. केमजे सत् एवंज कार्य कारण
ठे एवो ते सांख्यमतवाळानो सिद्धांत ठे. ने जे सत् ठे तेनी उत्प-
त्तिनी असिद्धि ठे ए हेतु माटे क्षणिक एकांतवादि एवा पण बौ-
द्धमतने विषे असत् थकीज जेम कार्य उत्पन्न नथी थतुं एम स-
त्कारणथी पण कार्य नहि उत्पन्न थाय. केमजे कारणने विषे असत्
एवंज कार्य ठे एम तेमनुं अंगिकार करवापणुं ठे. वली कारणने
विषे सर्वथा कार्यनो अन्वय नथो एवो तेमनो मत ठे माटे मृ-
त्तिकाना पिंरुथी पण घटनी उत्पत्ति नहि थाय अथवा तो तंतु प्रमु-
खथी पण घटनी उत्पत्ति थवी जोइए. केमजे अकारणमां विशेषपणुं
तेमना मतमां नथी माटे.

टीकाः—अत्र च बहु वक्तव्यं ॥ तच्चाप्रकृतत्वान्नोच्यते ॥
एवं चाप्रमाणिकैकांतविषयतयोपपद्यते तत् ज्ञानस्याऽज्ञानत्वात् ॥

तथा नवहेतुत्वयादृष्टिकोपलंभत्वनिष्फलत्वेऽप्यपि ॥ यदाह ॥
 सदसदविशेषणार्थं ॥ नवहेतुं जहं त्विनवलं जानं ॥ नाणफलाप्तावां ॥
 मिथदिष्ठिस्स अत्राणं ॥

अर्थः—आ जगाए घणी वात ए संबंधी कहेवाय ठे पण
 आ प्रकरण बीजी वातनुं चाले ठे माटे ते वातनो विस्तार नथी
 कहेता. हवे जे अप्रमाणिक एवा एकांत मतने अंगिकार करनारनुं
 जे ज्ञान ते अज्ञान कह्यो. केमजे ए ज्ञानने संसारनुं कारणपणुं
 ठे तथा पोतानी इच्छामां आवे तेम अंगिकार करवापणुं एमां रक्षुं
 ठे ए हेतु माटे. तथा ए ज्ञाननुं निष्फलपणुं ठे ए हेतु माटे ए त्रणे
 कारणे पण मिथ्या दृष्टिनुं ज्ञान ते अज्ञानज ठे. ते वात शास्त्रमां कह्यो
 ठे जे मिथ्या दृष्टिना ज्ञानमां वस्तुनुं एकांत सद्रूप मानवामां तथा
 कांश्च असद्रूप मानवामां विशेष नथी. तथा ते ज्ञान संसारनुं कारण
 ठे तथा ते ज्ञान पोतानी इच्छा प्रमाणे कटपेलुं ठे तथा ते ज्ञाननुं
 फल नथी माटे ए ज्ञान ते अज्ञानज ठे.

टीकाः—एवं च सिद्धं तेषां वस्तुतो मूर्खत्वं ॥ तथा च तेषु
 सर्वज्ञत्वाध्यारोपो मिथ्यात्वमिति ॥ तत्त्वज्ञं समस्तशास्त्ररहस्य
 वेदिनं परमार्हतं पंचमहाव्रतधारिणं सर्वज्ञप्रायं सितांबरसूरिं
 अङ्गीयति मूर्खीयति ॥ एवं च तत्त्वज्ञे गुरावज्ञत्वारोपो मिथ्यात्व-
 विजृम्भितं ॥

अर्थः—ए प्रकारे वस्तुताए तेमनुं मूर्खपणुं सिद्ध अयुं. बली

तेमने विषे सर्वज्ञपणानो आरोप करवो तेने मिथ्यात्व कहीएः ने तत्वज्ञ एटले शास्त्र रहस्यनो जाण ने उक्कष्टो आर्हत एटले अरिहं-
तनां वचन प्रमाणे रहेनारो ने पंच महाव्रतधारी ने सर्वज्ञ जेवो जे
श्वेतांबरसुरि तेने मूर्ख जेवो जाणे ठे माटे तत्वना जाण एवा गुरुने
विषे अज्ञानीपणानो आरोप करवो ते सर्व मिथ्यात्वनुं प्रकाशपणुं ठे.

टीकाः—एतावता चागुरौ गुरुज्ञावना गुरौ चागुरुधीरिती
मिथ्यात्वं लक्षितं ॥ उन्मार्गीयति उत्पथत्वेन मन्यते जैनमार्गं ॥
अपथं कुतीर्थिकमतं सम्यक् पथीयति सन्मार्गीयति ॥ अत्र च ॥
जैनमार्गस्योन्मार्गत्वं त्रयीबाह्यत्वादिना कुतीर्थ्यपथस्य च
सत्पथत्वं तदंतर्जावादिनाऽप्युपगच्छति मिथ्यादृशः ॥

अर्थः—एणे करीने अगुरुने विषे गुरुपणानी जावनाने गु-
रुने विषे अगुरुपणानी बुद्धि एने मिथ्यात्व कहीए एम देखारयुं.
जैनमार्गने उन्मार्गमां माने ठे ने कुतीर्थी लोकोना मतने साचो
मार्ग जाणे ठे. आं जंगां मिथ्यादृष्टिउ जैनमार्गने उन्मार्गपणुं
स्थापन करे ठे ते वेदथी बाह्यपणुं ए मतनुं ठे इत्यादि कारणवरे
ने कुतीर्थिनो जे उन्मार्ग ठे तेने सन्मार्गपणुं स्थापन करे ठे ते
कुतीर्थिनो मारंग वेदने मळतो. आवे ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—एतच्चासुंदरं ॥ त्रय्याः प्रामाण्येन हि तद्बाह्य-
तया जैनपथस्योत्पथत्वं स्यान्न चैवमस्ति तस्यालोकलोकोत्तर-
विरुद्धार्थप्रतिपादकत्वेनाप्रामाण्यात् ॥ तथाहि धर्ममार्गस्य
मूलं दया सर्वदर्शनेषु गीयते ॥ यदाह ॥ पंचैतानि पवित्राणि,

सर्वेषां धर्मचारिणां ॥ अहिंसा सत्यमस्तेयं, त्यागो मैथुनवर्जनं ॥
त्रय्याश्च यागादिषु ऋगादिहिंसामुपदिशन्त्याः कथं धर्ममार्गत्वं ॥

अर्थः—ए वात असुंदर ठे एटले अघटती ठे केमजे जो वेदनुं प्रमाणपणुं होयतो तेणे करीने निश्चे वेद बाह्य जैन धर्मनुं उन्मार्गपणुं होय पण एम तो नथी. केमजे लोक विरुद्ध तथा लोकोत्तर विरुद्ध एवा अर्थनुं प्रतिपादन करवापणुं ठे साटे वेदनुं अप्रमाणपणुं ठे ए हेतु साटे तेज देखावे ठे. जे धर्म मार्गनुं मूल सर्व दर्शनमां एक दयानेज कळुं ठे. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे धर्मना आचरण करनार सर्वे पुरुषोने आ पांच वानां पवित्र ठे एटले करवा योग्य ठे, ते कयां? तो एक अहिंसा, बीजुं चोरी न करवी, त्रीजुं सत्य ज्ञापण करवुं, चोथुं दानं आपवुं, पांचमुं ब्रह्मचर्य राखवुं. साटे यज्ञादिकने विषे वकरा प्रमुखनी हिंसा करवानुं उपदेश करनार वेदमार्गने धर्ममार्गपणुं केमज होय ?

टीकाः---अथ त्रयीविहितत्वात्तद्धिंसाया धर्महेतुत्वेन स्वर्गफलत्वादव्याहतं तस्याधर्ममार्गत्वमिति चेत् न ॥ तस्या एवा प्रामाण्यात् ॥ तथाहि त्रय्याः प्रामाण्यं यदच्युपेयते जवता तत्किमपौरुषेयत्वात् अहोईश्वरकर्तृकत्वात् उताव्याहतार्थप्रतिपादकत्वात् आहोस्विदव्यभिचारिप्रसाजनकत्वात् ॥

अर्थः---हवे अन्यदर्शनी आशंका करे ठे जे वेदमां कहेली हिंसा ते धर्मनुं कारण ठे साटे निर्वध एवुं स्वर्ग फल ते हिंसाथी प्राप्त यशे साटे वेदमां कहेली हिंसा ते धर्म मार्ग ठे एम जो तारुं

कहेवुं होय तो ते न कहेवुं, केमजे तेनुं अप्रमाणिकपणुंज ठे ए हेतु माटे. तेज कही देखामे ठे जे वेदनुं प्रमाणिकपणुं तमो अंगिकार करो ठो ते शुं वेदवचन पुरुषे नथी कहां एस अपौरुषेय वचनपणुं एमां ठे ए हेतु माटे. अथवा वेद ईश्वरे कर्या ठे ए हेतु माटे. अथवा वेदमां परस्पर विरुद्ध अर्थ प्रतिपादन कर्यो नथी ए हेतु माटे. अथवा अव्यञ्जिचारी प्रमाणनुं उत्पन्न करवापणुं एमां रहुं ठे ए हेतु माटे.

टीका:—न तावदाद्यः ॥ किल पुरुषाणां रागादिमत्वेन तद्वचनस्य प्रतारकवाक्यवदोषवत्ताशंक्या हानोपादानाविषयत्वेन त्रय्यास्तदच्युपगमो ज्ञवतः ॥ एतच्चासंगतं ॥ वचनस्यापौरुषेयत्वासिद्धेः ॥ उच्यते इति वचनमित्यन्वर्थस्य विवक्षाप्रयत्नोदीरितकोष्ठवाद्यन्निहन्यमानतादवादिकारणकलाप मंतरेणानुपपत्तेः तादवादीनां च पुरुषमंतरेणासंज्ञवात् ॥

अर्थ:—हवे ए प्रकारे चार विकल्प उत्पन्न करी तेनुं खंन करे ठे जे प्रथमनो विकल्प पुरुषे वेद कर्या नथी तेनुं खंन. जे पुरुषोने रागादि सहितपणुं ठे तेणे करीने तेनां वचनने ठग पुरुषनां वाक्यनी पेठे दोष सहितपणानी आशंकावने तमारे ते वेदनुं अंगिकार करवापणुं नथी ए आश्चर्य ठे. केमजे तमारे तो हितकारीना वचननी पेठे अंगिकार करवापणुं ठे माटे ए वात असंगत ठे. वेदवचन अपुरुषनां कहेलां ठे ए वात सिद्ध थती नथी. पुरुषनांज कहेलां ठे. केमजे वचन शब्दनो ए अर्थ ठे जे बोलीए तेने वचन कहीए. ए प्रकारे ए शब्दनोज घटतो अर्थ तेनी कहेवानी इच्छावने प्रयत्ननथी उच्चारण थतो ने हृदयादि आठ स्थानमां अफलातो ज

શબ્દ તેનું તાહુ આદિક જે ઝચ્ચારણ સ્થાન તે પ્રમુખ જે કારણનો સમૂહ તે વિના તેનો સિદ્ધિ નથી. માટે પુરુષ વિના તાહુ આદિ સ્થાનનો સંજવ નથી એ હેતુ માટે અપુરુષનો કહેલો વેદ છે એ વાત વ્યર્થ પડી.

ટીકાઃ—નાપિ દ્વિતીયઃ ॥ તસ્ય રાગાદિમત્ત્વેન તદ્વચન સ્યાપ્રામાણ્યાશંકાકલંકિતત્વાત્ ॥ રાગાદિમત્ત્વં તસ્યાસિદ્ધ- મિતિચેન્ન અંગનાદિસંબંધાત્તદુપપત્તેઃ ॥ અર્વાગિવસ્થાયાં તદુપ- પત્તાવપિ પરાવસ્થાયાં તદજ્ઞાવાત્ત દ્વચનસ્ય પ્રામાણ્યમિતિચેન્ન ॥

અર્થઃ—હવે બીજો વિકલ્પ જે વેદ ईશ્વરે કરેલો છે તેનું સ્વંન ॥ જે તે તમારા ईશ્વરને રાગાદિ સહિતપણું છે માટે તેનું વચન અપ્રમાણ છે એવી આશંકાવળે કલંકિત છે. ત્યારે તમે કહેશો જે અ- મારા ईશ્વરને રાગાદિ નથી, તો એમ ન બોલવું. કેમજે સ્ત્રી આદિકના સંબંધથી રાગાદિક છે એમ પોતાની મેલેજ સિદ્ધ થાય છે. ત્યારે તમે કહેશો જે એ તો પૂર્વ અવસ્થામાં રાગાદિકની उत्पत्ति થતે પણ પર અવસ્થામાં તે રાગાદિકનું અસિદ્ધપણું છે માટે ईશ્વર વચનરૂપી વેદનું પ્રમાણપણું છે. તો એમ ન કહેવું.

ટીકાઃ—જવદચ્યુપગમેન તસ્યાનાદિસિદ્ધત્વાદર્વાવિપરા- વસ્થાજિધાનવિરોધાત્ ॥ જવતુ વા કથંચિત્તસ્યાવસ્થાદ્યં તથા- પિ પરાવસ્થાયામપિ શરીરપરિગ્રહમંતરેણ તાદ્વાદિકારણાજ્ઞાવેન તસ્ય ત્રયીપ્રતિપાદનાસંજવાત્કથં તસ્યાસ્તત્કર્તૃકત્વં સિદ્ધ્યેત્ ॥

અર્થ:—કેમજે તમારા મતને આશ્રિ તે ઈશ્વરની પૂર્વ અવસ્થા તથા પર અવસ્થા તેનું જે કહેવું તેમાં વિરોધ છે. કેમજે તમો ઈશ્વરને અનાદિ સિદ્ધ માનો છો એ હેતુ માટે. અથવા કોઈ પ્રકારે તે ઈશ્વરની બે અવસ્થા હોય તો પણ પરાવસ્થામાં પણ શરીર પરિગ્રહ કર્યા વિના અક્ષરનું ઉચ્ચારણ કરવામાં કારણરૂપ તાલુઆદિ સ્થાન વિના વેદનું પ્રતિપાદન કરવાનો સંજવ નથી. માટે વેદનું ઈશ્વર કર્તાપણું કેમ અંગિકાર કરીએ?

ટીકા:—નાપિ તૃતીયઃ ॥ ન હિંસ્યાત્સર્વજૂતાનીત્યનેનાવિશેષેણ હિંસાનિષેધમજિધાયાગ્રીષ્ટોમીયં પશુમાલજ્ઞેત સ્વર્ગકામ इत्यादिना तद्विधिमुपदिशंत्यास्तस्याः परस्पर विरुद्धार्थप्रतिपादनात् ॥ अथ स्वर्गादिफलविशेषोद्देशेन हिंसाविधेरुपदेशाच्च तेन सामान्यविधिविहितहिंसानिषेधव्याघातः ॥ अपवादविषयं परिहृत्योत्सर्ग प्रवृत्तेरिति चेन्न विकल्पसहत्वात् ॥

અર્થ:—હવે ત્રીજો વિકલ્પ જે પરસ્પર અવિરોધ જણાવનાર વેદનું સંબંધ કરે છે. જે વેદમાં એમ કહ્યું છે જે ‘કોઈ જીવ પ્રાણી માનવી હિંસા ન કરવી.’ એ પ્રકારે હિંસાનો નિષેધ કહીને વઢી કહ્યું જે ‘જેને સ્વર્ગની ઇચ્છા હોય તે અગ્નિ તથા સોમ છે દેવ જેમનો ઇટલે ચક્ક સંબંધી પશુનું આલંબન કરે.’ इत्यादि वचनवत्તે हिंसानो विधि देखान्नार वेदने परस्पर विरोधी अर्थने प्रतिपादन करवापणું છે એ હેતુ માટે. ત્યારે અન્ય દર્શની બોલ્યો જે સ્વર્ગાદિ ફલ વિશેષ ઉદ્દેશીને હિંસા વિધિનો ઉપદેશ છે તેથી સામાન્ય વિધિવત્તે કરેલો જે હિંસાનો નિષેધ તે પ્રત્યે વિરોધ નથી, માટે અપવાદનો પરિહાર કરી

નત્સર્ગની પ્રવૃત્તિ થશે. ત્યારે સિદ્ધાંતી બોલ્યા જે એમ તમારે ન બોલવું, કેમજે વિકલ્પ વસ્તુ સહન થાય એમ નથી. એટલે વિરોધ કલ્પ ઉત્પન્ન કરી એનું સ્વરૂપ થાય છે.

ટીકા:—ન હિંસ્યાદિત્યાદિકા હિ શ્રુતિઃ કિં ફલવતી ન વા ન ચેત્ કિમનયાઽજગલ્લસ્તનકલ્પયા ફલોદ્દેશાન્નાવે પ્રેક્ષાવત્પ્રવૃત્યનુપપત્તેઃ॥ પ્રયોજનમનુદિશ્ય ન મંદોઽપિ પ્રવૃત્તેત્ત ઇતિ ન્યાયાત્ ॥ ફલવતી ચેત્ કેન ફલેન કિં સ્વર્ગાદિના આહો ઐહિકેના ॥ નતોન્નયેન ॥

અર્થ:—જે ન હિંસા કરવી ઇત્યાદિક જે શ્રુતિ તે શું ફલવાળી છે અથવા નથી? જો નથી તો બેકમીના ગલે સ્તન થાય છે ને તે નિર્રથક છે તેના જેવી નિર્રથક એવી એ શ્રુતિનું શું પ્રયોજન છે? કેમજે જ્યારે ફલનો ઉદ્દેશ નથી એટલે એ શ્રુતિ કરવાનું ફલ નથી ત્યારે બુદ્ધિવાનની પ્રવૃત્તિનો પણ અજ્ઞાવ થશે, કેમજે પ્રયોજનનો ઉદ્દેશ કર્યા વિના મંદબુદ્ધિવાળો પણ નથી પ્રવર્તતો. એ પ્રકારનો ન્યાય છે એ હેતુ માટે. ને જો એ શ્રુતિ ફલવાળી છે એમ કહેશે તો કીધા ફલવાળી છે? શું સ્વર્ગાદિ ફલવાળી છે? અથવા આ લોકના ફલને કહેનારી છે? અથવા આલોક પરલોક સંબંધી ફલને કહેનારી છે?

ટીકા:—ન પ્રથમતૃતીયૌ ॥ વિવિક્ષિતશ્રુતૈરૈહિકામુષ્મિકફલત્વે તથૈવ સાધ્યસિદ્ધેઃ કૃતં નિરપરાધપશુવધાન્નિધાયિના શ્રુત્યંતરેણ ॥ નાપિ દ્વિતીયઃ ॥ તદાહિ ॥ પ્રતિનિયતફલઃ

विषयतयोजयोरपि श्रुत्योः सामान्यविधित्वं विशेषविधित्वं
वा प्रसज्येत ॥ विनिगमनायां प्रमाणाच्चावात् ॥

अर्थः—प्रथमनो तथा बीजो ए बे विकल्प न ग्रहण कर.
केम जे आगळ कहेली जे श्रुति तेथीज आ लोक परलोकनुं फळ
सिद्ध थशे. माटे अपराध विनाना पशुना वधने कहेनारी बीजी
श्रुति ते वमे सयुं. एटले बीजी श्रुति कहेवानुं शुं प्रयोजन ठे? वळी
बीजो विकल्प पण नथी घटतो. केम जे बे श्रुतियोनुं फळ बरोबर
नियमाये ठे तो बे श्रुतियोनो पण सामान्य विधि अंगिकार करो
अथवा विशेष विधि अंगिकार करो. केम जे एक श्रुति अंगिकार
करवी एवा निश्चयनो अच्चाव ठे.

टीकाः—न चैतद् जवतोप्यज्जिमतं॥ तस्मान्न हिंस्यादित्यादि-
श्रुत्यैव सकलसत्त्वान्नयदानप्रतिपादनदुर्ध्वलितया ऽनायाससा-
ध्यार्थया स्वर्गादिफलसिद्धेः किमनया यागकारिणां पिशितलोभता
मात्रान्निव्यंजिकया ऽमुत्र नरकपातकारिण्या बहुवित्तव्ययायास-
साध्यार्थया पशुवधश्रुत्येति ॥

अर्थः—एक श्रुति एटले न हिंसा करवी कोइनी, अथवा
यइमां हिंसा करवी, ए श्रुति ए बेमांथी एक मानवी एक न मानवी
एवो तो तारो पण मत नथी. ते माटे समस्त प्राणी मात्रने अन्नय-
दान आपवानुं जे प्रतिपादन करवुं तेमां दरिद्र एटले सर्वथा अन्नय-
दान कहेवा न समर्थ थती एवी ने प्रयास विना साध्य ठे अर्थ जेनो
एवी ने हिंसा करवी इत्यादि श्रुति तेणे करीनेज स्वर्गादि फळनी

સિદ્ધિ થશે માટે યજ્ઞ કરનારને માંસ જઞ્ઞાણની લાલચ માત્રને જ-
ણાવનારી ને પરલોકમાં નરકપ્રાપ્ત કરાવનારી ને ઘણા ધનનો સ્વે-
ચ્છને મહા પ્રયાસ તેણે કરીને સાધ્ય પદાર્થને જણાવનારી પશુ માર-
વા શ્રુતિનું શું પ્રયોજન છે ?

ટીકા:—નાપિચતુર્થઃ ॥ યાંગાદિવિદિતાંયાં હિંસાયાંમ-
પ્યહિંસાબુદ્ધ્યુત્પાદનેન રાગાદિમત્તયા ઽનાપ્તેષ્વપ્પાસબુદ્ધ્યુત્પાદ-
નેન ચ વિપર્યયજ્ઞાનજનનાત્ ॥ તથા ચોક્તં વિપ્રોત્તમેન પરીક્ષા
પુરસ્સરમચ્યુપેતજિનશાસનેન શ્રુતોનાં પરસ્પર વ્યાહતાર્થત્વા-
દિકં મીમાંસમાનેન પ્રમાણિકચક્રચૂમામણિના પંક્તિધન
પાક્ષેન ॥

અર્થ:—ચોથો વિકલ્પ પણ ઘટતો નથી કેમજે યજ્ઞાદિકને
વિષે કરેલી જે હિંસા તેમાં પણ અહિંસા બુદ્ધિને ઉત્પન્ન કરનારી એ
શ્રુતિ છે માટે. તથા પોતામાં રહેલા જે રાગદ્વેષાદિ દોષ તેણે કરીને
અહિંતકારી ઇટલે યજ્ઞને વિષે હિંસાને કહેનાર પુરુષો તેમને વિષે
હિંતકારો પણાની બુદ્ધિ ઉત્પન્ન કરવો તે રૂપી વિપરીત જ્ઞાનને ઉત્પન્ન
કરવાપણું વેદમાં રહ્યું છે, એ હેતુ માટે બ્રાહ્મણમાં શ્રેષ્ઠ પરીક્ષાપૂર્વક
જિનશાસનનો અંગીકાર ને શ્રુતિયોનું પરસ્પર વિરુદ્ધાર્થપણું ઇત્યાદિ
વિચાર કરનાર ને પ્રમાણિક પુરુષના સમૂહનો મુકુટમણિ સમાન
પંક્તિ ધનપાત્ર તેણે આ પ્રકારે કહ્યું છે.

ટીકા:—સ્પર્શોઽમૈધ્યજુજાં ગવામવદ્દરો વંધ્યા વિસંજ્ઞા ડુમાઃ

स्वर्ग*भागधाद्विनोति च पितृन् विप्रोप्रभुक्ताशनम् ॥
 आप्ता*बद्धपराः सुराः शिखिदुतं प्रीणाति देवान् हवि
 श्वेत्यं वदगु च फदगु च श्रुतिगिरांकोवेत्ति लीलायितं ॥

अर्थः—अपवित्र वस्तुने जहण करनारी गायोनो स्पर्श
 पापने नाश करे, तथा संज्ञा रहित पीपळा प्रमुख वृक्ष वंदनीक, तथा
 बकरां मारवाथी स्वर्ग मळे, तथा ब्राह्मण लोकोए जोजन
 करे, जे अन्न ते पित्रिलोकोने तृप्ति करे, तथा कपटी देव ते
 हितकारी, तथा अग्निमां होम्युं जे हुतद्रव्य ते देवताने प्रसन्न
 करे. ए प्रकारे सुंदर अने वळो निष्फल एवुं वेदवाणीनुं लीलाचरण
 कोण जाणे ?

टीकाः—एवं च त्रय्या अप्रामाण्ये कथं तस्या धर्ममार्ग-
 त्वं ॥ तथा च सति तन्मूलस्य कुतोर्यिकपथस्यापि सन्मार्गत्व
 मपास्तं ॥ जिनमतस्यैव त्वनेकांतरूपतया प्रवृत्तिनिवृत्त्यादिरूप
 सकललोकव्यवहारप्रवर्तकत्वेन प्रामाण्यं तत्प्रामाण्याच्युपग-
 ममंतरेण वस्तुतस्तस्याप्यनुपपत्तेः ॥

अर्थः—ए प्रकारे वेदनું अप्रमाणपणुं ठते धर्म मार्गपणुं
 तेनुं केम होय? नज होय. ज्यारे वेदनું अप्रमाणपणुं थयुं त्यारे वेद
 ठे मूल जेनुं एवो कुतीर्थिक एटले अन्यदर्शनी तेना मारगनुं पण
 खंरुन थयुं. ने जिनमतने तो अनेकांतरूपपणुं ठे माटे प्रवृत्ति तथा
 निवृत्ति श्रयादिरूप जे सकल लोक व्यवहार तेनुं प्रवर्तकपणुं ठे

तेणे करीने प्रमाणिकपणुं वे. लोक व्यवहारनुं प्रमाणिकपणुं कयां विना वस्तुताए प्रमाणनुं पण अप्रमाणिकपणुं थाय.

टीकाः—यडुक्तं ॥

जेण विणा लोगस्स वि, व्यवहारो सबहा न निव्वरुइ ।

तस्स जुवणेक गुरुणो, नमो अणेगंतवायस्स ॥

अर्थः—जे अनेकांत विना योगनो व्यवहार सर्वथा नथी नीपजतो, ते जगद्गुरु परमात्मानुं अनेकांत वाक्य तेने नमस्कार करुं बुं.

टीकाः—तथा च पूर्वापराऽव्याहृतार्थप्रज्ञापकत्वादादि मध्यावसानेषु दोषवर्जितत्वान्निःश्रेयसपथत्वाच्चेतरप्रतिक्षेपेण तस्यैव सन्मार्गत्वं ॥

॥ यडुक्तं ॥

स्याच्छब्दयुग्नयसमुच्चयलीढसर्व ।

ज्ञावावज्ञासनमधोरप वर्गमार्गम् ॥

पूर्वापरव्यतिहतिच्युतमत्रिकोटि ।

दोषं मतं तु कुपथीयति कोऽत्र जैनम् ॥

अर्थः—वली जैनमतमां पूर्वे कहेलो तथा पत्ती कहेलो जे अर्थ तेनुं निर्वाधपणे प्ररूपकपणुं वे ए हेतु माटे, तथा आदि मध्य ने अंत ने विषे दोष रहितपणुं वे ए हेतु माटे, तथा बीजा मारगनुं खंरुन करवुं तेणे करीन पोतानुंज सत्यमार्गपणुं प्रतिपादन कर्तुं वे माटे मोक्ष मारग-

પણું જિનમતનુંજ છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે શબ્દ સહિત જે નયનો સમૂહ તેણે કરીને વ્યાપ્ત એવા જે સર્વજ્ઞાવ તેનું પ્રગટ કરનાર મોક્ષમાર્ગરૂપ તથા પૂર્વ તથા અપર જે વ્યવધાન તેણે રહિત તથા જેમાં કોઈ પ્રકારનો દોષ નથી એવા જિનમતને આ જગતમાં કોણ કુમાર્ગ કહી શકે છે ?

ટીકા:—એવં ચ વાસ્તવે જૈનમાર્ગે અવાસ્તવત્વારોપઃ ॥
અવાસ્તવે ચ કુર્તીર્થ્યપથે વાસ્તવત્વસમારોપો મિથ્યાત્વમહિન્ને
તિ ॥ એતાવતા ચ તત્ત્વે ઽતત્ત્વબુદ્ધિરતત્ત્વે ચ તત્ત્વબુદ્ધિરિતિ મિથ્યાત્વ
લક્ષણમાવિર્જાવિતં ॥ સ્વમગુણાગ્રણ્યમિત્યાદિ તુ પૂર્વવત્ ॥ તદા
શ્ર્ચમેતન્મિથ્યાત્વોપહતા યદેવં વિપર્યયેણ સર્વ મવસાય ગુણિનો
દ્વિષંતીતિ વૃત્તાર્થઃ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે સર્વથા સત્ય એવો જૈન માર્ગ છે તેને વિષે
અસત્યપણાનો જે આરોપ કરવો તથા અયથાર્થી એટલે અસત્ય એવો
અન્યદર્શનીનો જે માર્ગ તેને વિષે સત્યપણાનો જે આરોપ તે મિ-
થ્યાત્વના મહિમાવરે છે. એણે કરીને તત્ત્વને વિષે અતત્ત્વની બુદ્ધિ
કરવી તથા અતત્ત્વને વિષે તત્ત્વબુદ્ધિ કરવી એજ મિથ્યા-
ત્વનું લક્ષણ પ્રગટ કર્યું. તથા પોતે ગુણ રહિતના શિરોમણિ છે તો
પણ પૂર્વે કહ્યું તે પ્રમાણે માને છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે. પોતે મિથ્યાત્વ
વરે હુણાયેલા છે તેથી એમ વિપરીતપણે સર્વ જાણી ગુણી પુરુષોનો
દેષ કરે છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૩૨ ॥

ટીકા:—નનુ કિમિદાર્ની ગુણિજિઃ પ્રયોજનં સંઘ એવં જન

ગવાન્નિઃશેષદોષમોષક્ષમઃ સમાશ્રીયતાં ॥ જગવતાપિ ચ
તસ્ય મહત્ત્વેન નમસ્કૃત્ત્વાત્તથાચ તદાહ્યા વર્તમાનાનાં મોક્ષઃ
પ્રાણીનાં સંપશ્યત ઇત્યાશંક્યાધુનાતનસંઘવશવર્તિનો જ્ઞવ્યજન
સ્યાકેપપૂર્વ મોક્ષાન્નાવમુપદર્શયિષુરાહ ॥

અર્થઃ—વિતર્ક કરે છે જે આ કાલમાં ગુણી પુરુષોનું શું
પ્રયોજન છે? કેમજે સંઘ છે તેજ મહા ऐश्वर्यવાળો છે ને સમગ્રદોષને
મૂકાવવા સમર્થ છે માટે તે સંઘનો આશ્રય કરો. જગવાન તીર્થકરે
પણ તેની મોટાજાણી નમસ્કાર કર્યો છે એ હેતુ માટે. વળી તે
સંઘની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તનાર પ્રાણીનો મોક્ષ થશે એવી આશંકા
કરો સાંપ્રત કાલના સંઘને વશ વર્તનાર જ્ઞવ્યજનને તિરસ્કાર પૂ-
ર્વક મોક્ષનો અન્નાવ દેખાવવા ઇચ્છતા બતા કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

સંઘત્રાકૃતચૈત્યકૂટપતિતસ્યાતસ્તરાં તામ્યત
સ્તન્મુજાદૃઢપાશબંધનવતઃ શક્તસ્ય ન સ્યંદિતું ॥
મુક્ત્યૈ કલ્પિતદાનશીલતપસો ઽપ્પેતક્રમસ્થાયિનઃ
સંઘવ્યાઘ્રવશસ્ય જંતુહરિણત્રાતસ્ય મોક્ષઃ કુતઃ ॥૩૩॥

ટીકાઃ—જંતુઓ ધર્માર્થિનો જ્ઞવ્યસત્વાઃ ત એવાઽવસ્થાત્વાન્મુ-
ખ્યત્વાત્તત્ત્વરહિતત્વાઞ્ચ હરિણા મૃગાસ્તદ્ત્રાતસ્ય તત્સમુદાયસ્ય ॥
અપ્યયપ્રવૃત્ત ઇત્સૂત્રપ્રક્ષાપકઃ શ્રુતાજ્ઞાતિરપેક્ષઃ સ્વચ્છંદચારી

सातलोहपुः साधुसाध्वीश्रावकश्राविकासमवायो भूयानिह
संघ उच्यते स एव बलिष्ठत्वात् क्रूरत्वात् व्याघ्रः॥ शार्दूलस्तम्भ-
शस्य तदधीनस्य दासवद्यत्रतत्र नियोज्यस्येति यावत् ॥

अर्थः—धर्मना अर्थी एवा ज्ञव्य प्राणीरूपी जे मृगनो स-
मूह, ज्ञव्य प्राणीने मृग जेवा शायी कहा? तो तेमनी जोळाशायी
तथा बल रहितपणायी, ते मृगने संघरूपी मोटा वाघे जाड्यो ठे. ते
संघ कीयो? तो जैनमार्ग मुकी उन्मार्गे चालतो, तथा उत्सूत्रनी प्र-
रुपणा करतो, तथा शास्त्रनी आज्ञानी अपेक्षा न राखतो, पोतानी
नजरमां आवे तेम चालतो, तथा शातासुखनो लालची एवो साधु
साध्वी श्रावक श्राविकानो घणो जे समूह तेने संघ कह्ये. तेज ब-
लवानपणायी तथा क्रूरपणायी वाघ समान ठे तेने आधीन थयेलो
एटले दासनी पेठे ज्यां त्यां मोकलवा योग्य एवो जे पुरुष तेनो
मोक्ष क्यांथी होय ए प्रकारे संबंध ठे.

टीकाः—द्वितीयपक्षे ग्रासविषयीज्ञूतस्य ॥ मोक्ष इति
श्रुष्टं पदं ॥ तेन जंतुपक्षे मोक्षो निर्वाणं ॥ हरिणपक्षे च लुटनं
व्याघ्रात्पलायनमिति यावत् ॥ कुतःकस्मान्नकथं चिदित्यर्थः ॥
ननु मुक्त्यनुगुणानुष्ठानान्नावात्तस्य मोक्षान्नावः किमायातं सं-
घस्येत्यत आह ॥

अर्थः—हवे बीजोः पक्ष एटले जेम कोइ पुरुषने वाघेमज-
बूत जाड्यो होय ते क्यांथी मूकाय? तेम ज्ञव्य प्राणीरूपी हरिण संघरूपी

आकरा वाधे पकरुं ठे ते कयांथी मूकाय? एटले तेनो मोक्ष कयांथी थाय? हरिणपक्षे कयांथी बूटे? कयांथी नाशे? एवो अर्थ करवो. नाश-वानो कोइ उपाय नथी ए अर्थ ठे. ते जगाए कोइ आशंका करे ठे जे मुक्तिने अनुसरती क्रियानो अज्ञाव ठे माटे तेनो मोक्ष नथी यतो तेमां संघनो शो वांक ठे तो ते जगाए विशेषण कहे ठे.

टीकाः-----मुक्त्यै निश्रेयसार्थं कट्पितदानशीलतपसो-
पि स्वबुद्ध्या विहितजिनादिवितरणदेशचारित्रानशनोदेरप्या-
स्तां तदितरस्येत्यपि शब्दार्थः॥ कथं तर्हि मोक्षाज्ञाव इत्यत आह॥
संघाय लिंगिसमुदायाय देयानि कृतानि देये त्रा चेति त्रा तद्धितः॥
ततश्च संघत्राकृतानि श्रावकलोकेन चकृत्या स्वद्रविणेन
निर्माप्य लिंगिन्यस्तद्देशनयैव वा साद्यर्थसमर्पणेन तदा-
यतीकृतानि चैत्यानि ॥

अर्थः-----जे मुक्तिने अर्थे पोतानी बुद्धिए कहां ठे एटले
कर्यां ठे दान शील तथा तप ते जेणे. ज्ञावार्थ ए ठे जे पोतानी बु-
द्धिए कटपना करी कर्यां ठे जिनादिदान तथा देशचारित्र तथा
अनशनआदिक ते जेणे. एवानो पण मोक्ष नथी तो बीजानो कयांथी
होय? एम अपि शब्दनो अर्थ ठे. केम मोक्षनो अज्ञाव कहोठो? तो
ते जगाए कहे ठे जे लिंगिउना समूहने आपेलां जे चैत्य एटले
श्रावक लोकोए चक्तिज्ञावे पोताना अव्यवके निपजावी लिंगधारीनी
देशनाथी लिंगधारीने रहेवा सारु लिंगधारीउने आप्यां एवां जे
चैत्य एटले लिंगधारीउने आधीन करेलां जे चैत्यमंदिर.

टीका:---चैत्यानि जिनायतनानि तान्येव कूटा हरिणबंधन
यंत्रविशेषाः ॥ अथ कथमिह चैत्यानां कूटैर्निरूपणं ॥ यावता
दर्शनवंदनादिना ज्ञव्यानां रागद्वेषकषायाद्यरूषितशुभ्रचि-
तोत्पादनेन ज्ञवगुप्तमोचनहेतुर्जिनबिंबं जिनजवनं वा चैत्य
मुच्यते ॥

अर्थः—ते जिनमंदिर रूपी जे कूट कहेतां हरिणने बांध-
वाना कोइ प्रकारना यंत्र विशेष. हवे तेमां कोइ आशंका करे ठे जे
जिनमंदिरने ज्ञव्य जनरूपी हरिणने बांधवाना यंत्र विशेष केम क-
होबो? एतो दर्शन वंदनादिके करीने ज्ञव्य प्राणीने रागद्वेष कषाया-
दिके रहित शुभ्र चित्तने उत्पन्न करे ठे तेणे करीने संसाररूपी बंधी-
खानाना घरथी मूकाववानुं कारण जिनबिंब ठे तथा जनमंदिर ठे
तेने चैत्य कहिए.

टीका:—॥ यदुक्तं ॥ चित्तं मुषसत्थ मणो तत्तावो कम्म
वाविजंतस्स ॥ तं चेइयंति ज्ञन्नइ, उवयारो होइ जिणपरिमा॥

टीका:—कूटश्चबंधनहेतुरजिधीयते ॥ मोचनहेतुबंधन
हेत्वोश्चमहद्वैषम्यं ॥ तथा चानयोरुपमानोपमेयज्ञावाज्ञावेन त-
दज्ञेदस्य रूपकलक्षणस्येहऽनुपपत्तेः ॥ कथं चैत्यानां कूटैरज्ञेदाहू-
प्यरूपणज्ञाव इति चेत्सत्यम् ॥

अर्थः---ने बंधन हेतु होय तेने कूट कहिए, मोचन हेतुने
बंधन हेतु ते बेमां मोट्टं विषमपणुं ठे एदले घणो आंतरो ठे, माटे

ए वेने उपमान ज्ञाव तथा उपमेय ज्ञावनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे ते वेनो अज्ञेद करी रुपकालंकार करो ठो पण ते रुपकालंकार लक्षणनी आ जगाए असिद्धि ठे. तेथी चैत्यनुं तथा कूटनुं अज्ञेद-पणथी रुप्यज्ञाव तथा रुपणज्ञाव केम होय, एम जो तुं कहेतो होय तो तेनो उत्तर सिद्धांती कहे ठे.

टीकाः—यानि चैत्यानि मुक्तिकृते सिद्धांतविधिना लिंगि-
गिनां निश्चा निवासविरहेण श्राद्धैर्विधायते तानि संसार
गुप्तिमोचननिबंधनानि ज्ञवंति ॥ एतानि तु प्रकृतचैत्यानि
मुग्धान् प्रोत्साह्य स्वनिवासाद्यर्थं कथमाजन्मामी श्राद्धा अ-
स्माकं जोग्या जविष्यन्ति इत्याशयेन तेषां तत्र ममकारोत्पादनेन
नियमनार्थं लिंगिज्जिः कारितानि तत्कथमेतेषां मोचनहेतुत्वं॥

अर्थः—जे चैत्य मुक्तिने अर्थे सिद्धांत विधिवे लिंगधा-
रीजनी निश्चा निवास विना श्रावके कराव्यां होय तेतो संसाररूपी
बंधीखानाथी मूकावानुं कारण होय. आ चैत्य तो लिंगधारीजए
पोताने रहेवा सारु इत्यादि कारणे जोळा लोकने उत्साह पमामी
करावेलां तेमां लिंगधारीजनो आ अजिप्राय जे आ श्रावक लोकने
जन्मारा सुधी आपणे जोगववा योग्य कये प्रकारे थाय एम धारी
ते चैत्यमंदिरने विषे श्रावकोने ममत्व उत्पन्न करी तेमने बांधी रा-
खवां सारु लिंगधारीजए करावेलां चैत्य तेमने संसारथी मूकाव-
नार केम कहेवाय ?

टीकाः—प्रत्युत बंधननिबंधनत्वमेव पूर्वाक्तयुक्त्या विमृ-

शमानं संगच्छते ॥ एवं चैत्यानां कूटैरत्यंतं बंधनहेतुत्वसाम्येना
 जेदविवक्षणाद्युक्तौ रूप्येण रूपेण जावइति ॥ एतेन विविक्षत
 चैत्यानां बन्निशपिशितवदित्युपमानेनाऽनायतनत्वं प्राक्प्रतिपा-
 दितमपि पुनर्विनेयजनमनःप्रतीतिदाढ्यार्थमिहापि तदेवव्यं
 जितमिति द्रष्टव्यं ॥

अर्थः—उलटां बंधननुं कारणज ठे, पूर्व कहेछ। युक्तिवस्ते
 विचार करतां ए वात सिद्ध ठे. ए प्रकारे चैत्यने अत्यंत बंधननुं
 कारणपणुं ठे तेणे करीने कूट जे मृगबंधन पास तेनी साथे समान-
 पणुं कछुं. ते साथे अजेदपणानी युक्ति कहे सते रूपकालंकार कर
 वा योग्य वस्तुवस्ते रूपकालंकार थयो. एणे करीने आ कहेवा मारुला
 बन्निशपिशित एटले मत्स जालवानो लोढानो आंकनो तेमां घावेला
 मांसने जक्षण करवा आवतां जे मत्स ते बंधन पामे ठे तेम आवक
 लोको चैत्यमंदिरनी समता करी बंधन पामे ठे एम पूर्वे उपमा दीधी
 ठे तेणे करीने अनायतनपणुं स्थाप्युं ठे. तोपण फरीथी जे आ कछुं
 तेतो शिष्यनां मनने दृढ प्रतिति आय ते सारु अहीं पण ते वात
 जणावी ठे एम देखवुं.

टीका—आयतनत्वे गर्हिततमैः पापोपकरणैः कूटैस्तेषां
 रूपणानुपपत्तेः ॥ इयांस्तु विशेषस्तत्र विवक्ष्यैव तत्सूचितमि-
 ह विबानां तदायतनानां च ॥ तथा तत्रोपमानेन जिनेनैवोपमे-
 यस्याऽनायतनत्वमाविःकृतं ॥ उपमानोपमेययोर्जेदेनैवोपमायाः
 प्रवृत्तेः ॥ इह त्वेवं नाम कूटैश्चैत्यानां साम्यं येनोन्नयथाप्यजेद्
 विवक्षया कुदत्वेन रूपितानि चैत्यानि ॥

અર્થ:—અતિ નિંદિત એવાં પાપનાં ઉપરણરૂપ જે મૃગ બંધન પાસ તેણે કરીને ચૈત્યનું આયતનપણું કહેવું. તેમાં રૂપકાલંકારની ઉત્પત્તિ નથી થતી, પૂર્વ કરતાં આટલું આ જગાયે વિશેષ કહ્યું છે. પૂર્વે વિંબની સૂચના કરી હતી અને આ જગાયે તો વિંબોની તથા તેનાં સ્થાનની અનાયતનપણાની સૂચના કરી. વળી પૂર્વે ઉપમાન વસ્તુ જૂદી રાખી ઉપમેય પદનું અનાયતનપણું પ્રગટ કર્યું હતું કેમ જે ઉપમાનને ઉપમેય એ વેના જેદવને ઉપમા અલંકારની પ્રવૃત્તિ થાય છે એ હેતુ માટે આ જગાયે તો કૂટ એવા નામ વનેજ ચૈત્યનું સર-સ્થાપણું કહ્યું. જેણે કરીને વે પ્રકારે એટલે નામ વને તથા અલંકાર વને મૃગ બંધન પાસની સાથે ચૈત્યનો અજેદ કહેવાની ઇચ્છા છે માટે કૂટ શબ્દે કરી ચૈત્યનું નિરૂપણ કર્યું.

ટીકા:—તથા ચ રૂપકાલંકારેણોપમાનાદજ્ઞેદેનોપમેય સ્થાતિશયને તાદ્રૂપ્યમનાયતનત્વં પ્રત્યાખ્યાપ્યતે ॥ તથા ચ તદ્વ-ક્ષણં ॥ તદ્રૂપકમજ્ઞેદો ય ઉપમાનોપમેયયોરિતિ ॥ તથુક્કમુક્તં ચૈત્યાન્યેવકૂટા ઇતિ ॥

અર્થ:—વળી રૂપકાલંકારે કરીને ઉપમાનથી ઉપમેયનું અજેદપણું કહેવું તેણે કરીને અતિશે તે સરખું અનાયતનપણું પ્ર-ત્યાખ્યાન કર્યું એટલે જે મૃગની પેઠે બંધન કરનાર ચૈત્ય છે તેનું પચ્ચાણ કરીએ ઢીએ. વળી તે રૂપકાલંકારનું લક્ષણ આ પ્રકારનું છે. જે ઉપમાન પદ તથા ઉપમેય પદ એ વેનો જે અજેદ કરવો તેને રૂપકાલંકાર કહીએ. માટે ચૈત્ય એજ સંઘરૂપી મૃગને બંધન પાસ છે એમ કહ્યું તે યુક્ત છે.

टीकाः----अत एव लिङ्गपरिगृहीतचैत्यानां युगप्रवरश्री
जिन वल्लभसूरिदेशनानिशमनादनायतनत्वं निर्णीय श्री चित्र-
कूटे प्रचुनक्तश्रावकैः श्रीमहावीरजिननिकेतनं विधिचैत्यं
विधिपथविकाशयिषया निर्मापयांचनुवे ॥ तथा चैतदर्थं
सत्यापिका तत्रत्या प्रशस्तिः ॥

अर्थः---एज कारण माटे वेष धारियोये गृहण करेलां जे
चैत्य तेनुं युगप्रधान एवा श्री जिनवल्लभसूरि तेमनी देशना सांज-
ळवाची अनायतनपणानुं निश्चय करी श्री चित्रकूटने विषे प्रचुना
नक्त एवा श्रावक लोकोये श्री महावीर स्वामीनुं स्थान जेः विधि-
चैत्य तेने विधि मार्गनो प्रकाश करवो एवी इन्हाए नोपजाव्युं, ते
अर्थनुं सत्यपणुं स्थापन करनारी आ प्रकारनो त्यांनो प्रशस्ति ठे,
ते प्रशस्तिनां काव्यो आ प्रमाणे ठे.

“कुद्राचीर्णकुबोधकुग्रहहते स्वं धार्मिकं तन्वति ।
द्विष्टानिष्टनिकृष्टधृष्टमनसि क्लिष्टे जने नृयसि ॥
तादृग्लोकपरिग्रहेण निविमुद्धेषोग्ररागग्रह ।
अस्तैस्तद्गुरुसात्कृतेषु च जिनावासेषु नूम्नाऽधुना ॥
तत्त्वद्वेषविशेष एष यद सन्मार्गे प्रवृत्तिः सदा ।
सेयं धर्मविरोधबोधविधुतिर्यत्सत्पथे साम्यधीः ॥
तत्स्मात्सपथमुद्विज्जावयिषुजिः कृत्यं कृतं स्यादिति ।
श्रीवीरास्पदमाप्तसम्मतमिदं ते कारयांचक्रिरे ॥

टीकाः---व्याख्याः-वीरास्पदं श्रीमहावीरजिनगृहं आ-

સસંમતં સદ્ગુરુણામનુમતં શ્વં પ્રત્યક્ષં તે પ્રાગુક્તાઃ શ્રાવકાઃ
કારયાંચક્રિરે વિરચયાંબન્નૂવુઃ ॥ અથ તત્રાન્યદેવગૃહસદ્જાવે-
પિ તદ્ બહુમાનાદપરવિધાપનેન તેષાં જગવદાશાતના પ્રસંગા-
ન્કિમિતિ તત્કારયામાસુરિત્યત આહ ॥

અર્થઃ—હવે એ પ્રશસ્તિનાં બે કાવ્ય છે તેની વ્યાખ્યા કરે
હે. જે શ્રી મહાવીરસ્વામીનું ઘર તેને સદ્ગુરુના અનુમતથી પૂર્વે
કહેલા જે શ્રાવક તેમણે આ પ્રત્યક્ષ કરાવ્યું. તે જગાયે આશંકા
કરી ઉત્તર આપે છે જે ત્યાં બીજાં દેવમંદિર ઘણાં છે તોપણ બીજું
દેવમંદિર કરાવવું તેણે કરીને પૂર્વે દેવમંદિર કરાવેલું હોય તેનું
બહુમાનપણું રહેતું નથી, તેથી જગવંતની આશાતનાનો પ્રસંગ યશે
માટે જા વાસ્તે તેમણે નવું જિન મંદિર કરાવ્યું તેનો ઉત્તર કહે છે.

ટીકાઃ—હુદ્રાણાં લિંગિનામાર્ચીર્ણાનિ સિદ્ધાંતોક્તમપિ
શ્રીમહાવીરસ્ય ષષ્ટંગર્જાપહારકલ્યાણકં લજ્જનીયત્વાન્ન કર્તવ્ય
મિત્યાદિકા આચરણાસ્તતશ્ચાર્ચીર્ણાનિ ચ કુવોધશ્ચ કુગ્રહશ્ચ તૈર્હ-
તે દૂષિતે સ્વં ધાર્મિકં તન્વતિ વયમેવ ધાર્મિકા ઇતિ સર્વત્ર પ્રત્યા-
હ્યાપયતિ દ્વિષ્ટં માત્સર્યવત્ અનિષ્ટમપાયકરણપ્રવણં નિકૃષ્ટમધમં
ધૂષ્ટં પાપં કુર્વતોઽનુપજાયમાનશંકં મનશ્ચિત્તં યસ્ય સ તથા

અર્થઃ—જે લિંગધારીઝે કરેલી જે સિદ્ધાંતમાં કહેલું
એવું પણ શ્રી મહાવીરસ્વામીનું ઘરું કલ્યાણક જે ગર્જાપહારરૂપ
તે ઘણું લજ્જા પામવા યોગ્ય છે પણ હેતુ માટે ન કરવું, શ્યાદિ આ-
ચરણ તથા કુવોધ તથા કદાગ્રહ તેણે કરીને લોકને દોષ પમાડે

ઠતે તથા અમેજ ધર્મનિષ્ઠ ઢીએ એ પ્રકારની વાત સર્વત્ર પ્રસિદ્ધ કરે ઠતે તથા મત્સર સહિત અને અનિષ્ઠ કરવામાં તત્પર તથા અધમ તથા પાપ કરતાં પણ જેને શંકા થતી નથી એ પ્રકારનું ઠે મન જેનું એવો લોક થયે ઠતે ।

ટીકા:---તસ્મિન્ ક્ષિપ્તે ધાર્મિકાન્ પ્રતિ હુરાધ્યવસાયે એવં વિધે સંપ્રતિ જૂયસિ પ્રજૂતે જનેલોકે સતિ અથ યદ્યેવંવિધો જૂયાન્-લોકઃ સંપ્રતિ તતઃ કિમાયાત મપરચૈત્યવિધાપનસ્યેત્યત-આહ ॥ તાદૃક્લોકપરિગ્રહેણ પ્રાગુક્તવિશેષણવિશિષ્ટજનાધી-નત્વેન નિવિરુદ્ધેષોઽપરાગગ્રહેણ તીવ્રગુણવન્માત્સર્યોદગ્રસ્વમતા-નુરાગાન્નિવેશેન ગ્રસ્તા વશીકૃતા યે એતદ્ગુરવઃ પ્રાગન્નિહત જનાચાર્યાસ્તત્સાત્કૃતેષુ ॥

અર્થ:---તથા ધર્મ નિષ્ઠ પુરુષો ઉપર ક્રૂર અધ્યવસાય જેને ઠે એ પ્રકારના આ કાલમાં ઘણા લોક થયે ઠતે નવું વિધિ ચૈત્ય કરાવ્યું એમ આગલ સંબંધ જાણવો. આશંકા કરી ઉત્તર કહે ઠે. જે હવે એ પ્રકારના ઘણા લોક આ કાલમાં થયા તેથી બીજું ચૈત્ય કરાવ્યામાં શું કારણ પ્રાપ્ત થયું ? તો તેનો ઉત્તર કહે ઠે. જે પૂર્વે વિશેષણ કહ્યાં તેણે સહિત એવા લોક સાથે પરાધીનપણું થયું તેણે કરીને તથા જે આકરો ગુણવાન સાથે મત્સર તેણે કરીને મોટો પોતાના મતનો અનુરાગ થયો તેણે કરીને વશ થયેલા એવા પૂર્વે કહેલા લોકોના આચાર્ય તેમને સર્વ ચૈત્ય અર્પણ કરે ઠતે નવું ચૈત્ય કરાવ્યું એમ સંબંધ ઠે.

टीकाः—देये साति तद्धितः ॥ ततश्चगुरुदक्षिणीकरणेन तदायतीकृतेषु जिनावासेषु चैत्यसदनेषु जूम्ना बाहुद्वयेन अधुना संजातेषु सत्सु ॥ ननु यदि संप्रति जिनालया दुष्टलोकपरिग्रही-
तालिङ्गगुरुणामाद्यत्ताश्च तत्किमेतावता द्वेषकारित्वादागमविरु-
द्धाधायित्वाच्च तेषामेव पातकं न विष्यति न वतां तु तत्र पूजावन्द-
नादिकं कुर्वाणानां धर्ममेवेत्यत आह

अर्थः—आपवारूपी अर्थने विषे तद्धितनो सातिप्रत्यय आ-
व्यो, तेथी एवो अर्थ थयो जे गुरु दक्षणा करवे करीने गुरुने स्वा-
धीन चैत्य मंदिर करे ठेते बहुधा आकालमां ए प्रकारे थये ठेते नवुं
चैत्य कराव्युं एम संबंध ठे. ए जगाये आशंका करी समाधान करे
ठे जे, जो आ कालमां जिनमंदिर दुष्ट लोकोए ग्रहण कर्यांठे, लिङ्ग-
धारी गुरुए पोताने स्वाधीन कर्यां ठे एणे करीने तेमां शुं कारण
कह्युं के जेथी नवुं चैत्य करवुं पर्युं. केमजे द्वेष करवापणुं तथा
आगमविरुद्ध करवापणुं तेथी ते लोकोनेज पाप थशे. तमारे तो त्यां
पूजा वंदनादिक करतां धर्मज थशे एवी आशंकानो उत्तर कहे ठे.

टीकाः—तत्त्वद्वेषविशेषः सन्मार्गमात्सर्यप्रकर्ष एषः
यदऽसन्मार्गे कुमार्गे प्रवृत्तिर्गमनपूजनव्यवहारः लिङ्गिपरिग्र-
हीतो हि जिनालयादिः सर्वोप्यसन्मार्गस्ततश्च सत्पथमवबुध्य-
माना अपि यन्नित्यमसन्मार्गे प्रवर्तते तन्नूनं तेषां सत्पथे द्वेषो
मनसि विपरिवर्तते ॥

अर्थः—जे साचा मार्गने विषे जे अतिशे मत्सर ते लोकने

वर्त्ते ठे माटे, एटले जे असत् मार्गने विषे प्रवर्त्तबुं तथा जेबुं पूजन करबुं इत्यादि व्यवहार तथा लिंगधारीयोये ग्रहण करेलुं जे जिन-मंदिरादि ते सर्व पण असत् मार्गज ठे, ते हेतु माटे सत्य मार्गने जाणे ठे तो पण जे नित्य असत्य मार्गे प्रवर्त्ते ठे तेमना मनमां सत्य मार्गने विषे दोष विशेष वर्त्ते ठे.

टीकाः---कथमन्यथा तत्रैव प्रवृत्तिरतस्तत्र प्रवर्त्तमानानां धार्मिकाणामप्यविध्यनुमोदनमुग्धजनस्थिरीकरणादिना पापमेव ॥ सदा ग्रहणात् कदाचिदपवादेन तत्रापि प्रवृत्तिरनुज्ञाता सेयं सैषा धर्मविरोधेन सद्धर्मविद्वेषेण बोधविधुतिःसद्बोधनाशो यत्सत्पथे सन्मार्गे कुपथेन साम्यधीस्तुद्वयताबुद्धिः ॥

अर्थः---अने जो द्वेष न वर्त्ततो होय तो त्यांज केम जवानी प्रवर्त्ति थाय? धार्मिक लोकने पण अविधि चैत्यमां जतां अविधिनी अनुमोदनाथी तथा मुग्ध लोकने त्यां जवा आववा विषे स्थिरपणुं करबुं इत्यादि कारणवने पापज थाय ठे ने ए धर्मी पुरुषने सत्य उपर आग्रह रह्यो ठे. तेथी कदापि अपवाद मार्गे अविधि चैत्यमां जवानो शास्त्रमां आज्ञा ठे ते आज्ञाथी प्रवृत्ति साचा धर्म साथे द्वेष थवे करीने साचा बोधने नाश करनारी ठे. केमजे सन्मार्ग अने कुमार्ग ए बेने विषे तुद्वय बुद्धि एटले सरखी बुद्धि थवाथी.

टीकाः---सत्पथकुपथयोर्ह्यालोकतमसोरिव महदंतरं सत्पथ परिज्ञानेऽपि नित्यं कुपथप्रवृत्तौ तु तेषां सत्पथकुपथयोः साधारण्यं चेतसि निविशमानं लक्ष्यते तथा च नूनं ते धर्मविद्वेषिणः सद्-

बोधविधुरा इति॥ यस्मादेवं तस्मात् सत्पथं विधिमार्गमुद्दिज्ञाव
विष्णुर्निर्विधिचैत्यविधापनेन प्रकाशयन्निरस्माजिः कृत्यं कर्त्त-
व्यं कृतं विहितं स्यात्

अर्थः—सन्मार्ग अने कुमार्ग ए वेनुं अजवाळुं अने अंधारुं
एवेनी पेठे मोटुं आंतरुं ठे एटले क्यां प्रकाश अने क्यां अंधकार
एवेनुं समानपणुं न होय, तेम क्यां सन्मार्ग अने क्यां कुमार्ग एवे
सरखां न होय. सन्मार्गनुं जाणपणुं थये ठेते पण जे निरंतर कुमा-
र्गमां प्रवृत्ति करे ठे तो तेना चित्तने विषे सन्मार्गने कुमार्गने विषे
साधारणपणुं रहेलुं जणाय ठे, वळी ते पुरुषो साचा बोध विनाना
ठे. केमजे जे हेतु माटे अविधि मार्गमां प्रवृत्ति ठेते हेतु माटे विधि
चैत्यनुं स्थापन करवुं तेणे करीने विधि मार्गने प्रकाश करनार अ-
मोए ए करवा योग्य काम कर्तुं ठे.

टीकाः—विधिमार्गमासेडुपां ह्येतदेव कर्त्तव्यं यत् कुपथ
पाथोधिपातुकजविकोद्दिधीर्बया विधिमार्गस्य प्रकाशनं न चासौ
संप्रति पृथग्विधिचैत्यनिर्माणं विना प्रकाशयितुं शक्यते॥ शेष
चैत्यानां प्रायेण सर्वे ग्रामपिदिंगिपरिग्रहेणाविधिना घ्रातत्वात् ॥
इति हेतौ अस्माद्धे. जोस्तेवारास्पदमित्यादि पूर्वव्याख्यातमि-
त्यानुपंगिकवृत्तद्वयार्थः

अर्थः—विधि मार्गने पामेला पुरुषोये निश्चे ए प्रकारनां
कामज कर्मां जोइए, जेथो कुमार्गरूपी समुद्रमां परुता नव्य प्रा-
णीने उद्धार करवानी इच्छाए विधि मार्गनो प्रकाश थाय. आ काळमां

जुहुं विधि चैत्य कराव्या विना ए विधि मार्गनो प्रकाश करवा नथी समर्थ थता. बाकी रहेलां सर्वे चैत्यमंदिर लिंगधारीजए बहुधा ग्रहण कर्यां ठे, तेणे करीने अविधि सहितपणुं देखाय ठे ए हेतु माटे. इति शब्दनो हेतुरूपी अर्थ ठे. नवुं विधिचैत्य कराव्युं इत्यादि व्याख्यान पूर्वे कर्युं ठे. ए प्रकारे चालता प्रकरणवशथी. आवेक्षां ने काव्य तेनो अर्थ थयो.

टीकाः—सांप्रतं प्रकृतमुच्यते ॥ संघत्राकृतचैत्यकूटेषु पतितस्य प्रतिबद्धस्य कथंचित् सत्पथं प्रतिपत्सोरपि तत्र गौण्टिकत्वादिना स्वकारितप्रतिमाममत्वादिना वा नियमितत्वात्ततो निर्गतुमशक्तस्येति यावत्

अर्थः—हवे जे प्रकरण पूर्वे चालतुं आवे ठे ते कहे ठे, जे चैत्यरूपी मृगबंधननो पास तेने विषे पमेळो एटळे बंधायेळो ते सन्मार्गने पामवा इहे ठे तो पण ते पुरुषने ते जग्याना लोको साथे गोंठमी थवी इत्यादि कारणवळे अथवा पोतानी करावेळी प्रतिमानो ममत बंधावो इत्यादि कारणथी बंधावो ठे ए हेतु माटे त्यांथो नीकळवा समर्थ नथी थतो.

टीकाः—द्वितीयपक्षे पतितस्य बद्धस्य तथांतस्तरां ताम्यतः सन्मार्गबहुमानित्वात्ततो निर्जिगमिषोरपि निर्गमाऽज्ञात् ॥ जविता कदाचित्तद्दिनं यत्रैतस्मादसत्पथादहं निर्गमिष्यामीत्येव मतिशयेनांतःकरणमध्ये चेतोमर्मणीति यावत् खिद्यमानस्य ॥

अर्थः—मृगपक्षे पतित शब्दनो बांधवारूपी अर्थ ठे. वळी अंतःकरणने विषे खेद पामतो एटले सन्मार्गने बहुमान करे ठे तेथी असत्मार्गमांथी नीकळवा इहे ठे, तो पण नीकळी शकतो नथो ने एम विचार करे ठे जे, अहो! ते दिवस मारे क्यारे आवशे जे दिवस असत् मार्गथी हुं नीकळुं ए प्रकारे अंतरमां खेद करतो.

टीकाः---नन्वेवं चेन्निर्गतुं तस्य तापः तर्हि किं चैत्येषु गोष्टिक-
त्वादिप्रतिबंधेनेत्यत आह न शक्तस्य न क्लमस्य स्यंदितुं चलितुं त-
तो निर्गमनाय बहिः श्रेष्ठयोद्योगमात्रमपि कर्तुमिति यावत्॥ कुत
इत्यत आह॥ तद्वदेन संघः परामृश्यते तस्य संघस्य मुद्राश्चतुर्द-
श्यादिकाः पर्वतिथय एतदाचार्यसंवादेन तपोनियमादिकृते प्र-
माणीकर्तव्या नान्यथेत्येवमादिका व्यवस्था ॥

अर्थः---ए जगाए आशंका करि कहे ठे जे, जो ए प्रकारे तेमने चैत्य बंधन पासथी निकळवा परिताप थतो होय तो चैत्यने विषे गोष्टि करवादि प्रतिबंधवने शुं ? कांइ नहीं. तेनो उत्तर कहे ठे जे, त्यांथी निकळवा समर्थ नथो. थतो एटले वारणे निकळी ५४ पुरुषनो याग मात्र करवा पण समर्थ नथो थतो. त्यां कहे ठे जे तत् शब्द वने संघ कहेवो. ते संघनो मुद्राओ एटले चउदशी प्रमुख पर्व तिथिओ ते तिथिओ आचार्य पुरुषोना संवादे करीने जे नियमने अर्थे प्रमाण करवा योग्य ठे तेज प्रमाणे ग्रहण कर-
वी बीजो रीते न करवो. इत्यादिक जे लिंगधारिओ(नो) मर्यादा.

टीकाः—यदाह ॥

चैत्येऽस्मिन्नथवा मुकत्र वसंतौ तिथ्यः क्रियन्ते यथा,

સર્વત્રૈવ ચતુર્દશીપ્રભૃતયઃ કાર્યાસ્તથા નાન્યથા ॥
ત્રિક્ષા ન વૃત્તિનાં ન ચાત્ર વસતિર્દેયા તથામી યતો,
નિર્વાસ્યા ન ચ મંદિરં જગવતઃ સોઢવ્યમેતન્મતે.

અર્થઃ---હવે તે લિંગધારિઓની બાંધેલી મર્યાદાઓ કહે છે, જોલા લોકને બંધનપાસમાં નાંખવા લિંગધારિનું કહે છે જે, આ ચૈત્યમાં અથવા આ સ્થાનમાંજ નિરંતર ચૌદશ પ્રમુખ તિથીનું કરવી. હવે એ પ્રકારનું માનનાર પુરુષો એ વ્રતવાળાને ઇટલે સુવિહિત નામ ધરાવી ફરનાર મુનિનું ત્રિક્ષા તથા નિવાસ તે ન આપવો. ત્યારે શું કરવું ? તો તેમને કહામી મુકવા. ઇટલે દેખો ત્યાંથી સુવિહિત મુનિનું મારી કહામવા એ જાવાર્થ છે. જગવાનનું નવું મંદિર ઇટલે નવું વિધિચૈત્ય કરાવ્યું છે તે સહન કરવા યોગ્ય નથી, તે ક્રમા કરવા યોગ્ય નથી. કેમ જે એ તો એમના મતનું છે. એ પ્રકારે લિંગધારીનું મર્યાદા બાંધે છે.

ટીકાઃ—એણાં ન કેનચિદ્દહો સવિધે વિધેયા,
ધર્મશ્રુતિર્વ્રત ગૃહીતિરનીતિજાજાં ॥
દેયં ન ચૈત્યગૃહવેશનમન્યથા વો,
ઽકાંક્ષેન મૂર્ઝ્ઘનિ પતિષ્યતિ રાજદંરુઃ ॥

અર્થઃ—વળી અનીતિને જનનાર એવા એ વિધિવાદી લોકો પાસે કોણે ક્યારે પણ ધર્મ સાંજળવા ન જવો. તથા વ્રત પણ ન ગ્રહણ કરવું. ને ચૈત્ય ઘરમાં પેસવા પણ ન દેવા, ને જો એમ નહીં કરો તો તમારે માથે ઓર્ચિંતો રાજ દંરુ પડશે.

टीकाः—एवमाद्याः स्वतोऽमुडै ह्युडैर्मुडाः प्रवर्त्तिताः ॥

वराकान् मुग्धसारंगान्, हा बध्धुं वागुरा इव ॥

अर्थः—पोते शास्त्र मर्यादा रहित निरंकुशपणे वर्त्तिता ने जोळा लोकोने जेगा करी पोतानी कपोल कट्विपत मर्यादाउने प्रवर्त्तावनारा लिंगधारीनु ए मुग्ध लोकरूपि हरिणनां रंक टोळांने बांधवा ए प्रकारनी मर्यादारूपि पास प्रवर्त्तावे ठे.

टीकाः—ततश्च तन्मुडैव दृढं निविकुं पाशोमृगाद्विबंधनार्थं दवरकादिनिर्मितग्रंथिविशेषस्तेन बंधनं संयमनं तद्वत्तस्तदन्वितस्य स हि संघमुद्रामुदितस्ततो निर्गमनवार्त्तामपि कस्यापि पुरतो वक्तुं न शक्नोति किं पुनर्निर्गतमित्यर्थः

अर्थः—ते माटे संघरूपि एक ठाप धरावी एहीज दृढपास जेम मृग बांधवाने सुतरनी दोरिउने गांठ्यो वाली पासळा रचे ठे तेम संघ नाम धारण करवादि पासमां नांखेळा लोको त्यांथी नीकळवानी वातने पण कोइ पासे कहेवा समर्थ नथी थता तो विचारा ए लिंगधारिउना पासमांथी नीकळवा क्यांथीज समर्थ थाय? एटलो अर्थ ठे.

टीकाः—तथा एतस्य संघस्य क्रमस्तन्निर्दिष्टा रात्रिस्नात्रादिका परिपाटी तत्स्थायिनस्तद्वर्त्तिनः द्वितीयपक्षे तु हरिणं प्रहारार्थमुत्क्षिप्य सज्जितः पादक्रमस्तद्गोचरगतस्येति ॥ ततोऽयमर्थः ॥ यथा व्याघ्रप्रासविषयस्य तत्क्रमगोचर-

स्य तत्रापि कूटपतितस्य अन्यथा हि पलाय्यापि कथंचित्ततो
मोक्षः संज्ञाव्यते तत्रापि निर्जिगमिषया चेतसि ताम्यतोऽपि
पाशसंयमि तत्त्वेनांगस्यंदनमात्रमपि कर्तुमशक्तस्य हरिणवातस्य
न कथं चित्ततो मोक्षः संज्ञवति ॥

अर्थः—वळी ए लोक केवा ठे ? तो लिंगधारीउए देखाकी
जे रात्रिस्नात्र करवादिक परिपाटी तेमां रहेला ठे. हवे बीजे पद्धे
एम अर्थ थाय ठे जे हरिणने मारवा सारु तैयार थएलो जे वाघ
तेनी नजरे पकेलो. स्पष्ट अर्थ आ प्रकारे ठे. जेम वाघे हरिणने
मारवा सारु पग उंचो कयों होय ते पग तळे जे हरिण आव्युं ठे
ते मुकाशे, एटले त्यांथी बुटी नाशीने पोतानुं जीवित बचावशे
एवी वात केम संज्ञवे ? न ज संज्ञवे. केमजे चारे पासथी वाघनां
टोळांये पग उंचा करी विकट स्थानमां घेरी लीधेलो पाशमां पकेलो
हरिण ठे माटे. जो एम न होय तो कदाचित् नाशीने बुटे एवो सं-
ज्ञव करीए पण ते तो नथी, माटे ते स्थानमां ते हरिण नीकळी
जवानी इच्छाए घणो परिताप पामे ठे तो पण पाशमां पोते बं-
धायो ठे, तेणे करीने अंग हलाववा पण समर्थ नथी थतो, तो
त्यांथी नाशी पोतानुं जीवित बचाववा क्यांथी समर्थ थाय ! एटले
त्यांथी ते हरिणने कोइ प्रकारे मुकाववानी वातज केम संज्ञवे ?

टीकाः—एवमस्यापि चैत्यप्रतिबद्धस्य सन्मार्गस्पृष्ट्या निर्ग-
तुं मेनेसि खिद्यमानस्यापि संघमुद्रया कीद्वितत्वेन सत्पथाच्यु-
पगमं प्रत्युद्यंतुमप्यशक्नुवतस्तत्क्रममनतिक्रामतः संप्रतितन
संघाङ्गावश्यस्य जंतुसंदोहस्य निर्वाणं न संजायत इति ।

अर्थः—ए प्रकारे आ चैत्यमां बंधाएला लोकोने पण साचा मारगनी मनमां वांछा ठे तेणे करीने तेमांथी नीकळवानुं मन ठे माटे खेद पामतो एवो ठे तो पण संघ एवी एने माथे ठाप दीधी ठे तेणे करीने बंधन पाम्यो ठे, माटे साचा मारग प्रत्ये जवानो उद्योग करवा असमर्थ थएलो अने तेनी बांधेली मर्यादाउने पण उद्ध्वंघन करवा समर्थ न थतो एवो अने संघनी आज्ञाने वश थएलो आ काळना ज्ञव्य लोकनो समूह तेनो मोझ नथी थतो.

टीकाः—अथ कथमिह संघस्य क्रूरतया व्याघ्रेण रूपणं ॥ तत्त्वे हि तस्य जगवन्नमस्कारो न घटा मियुयात् ॥ श्रूयते च तीर्थ-प्रवर्त्तनाऽनेहसिनमो तित्थस्सेत्याद्यागमवचन प्रामाण्येन जगव-तस्तन्नमस्कारविधानं तत्कथमेतदुपपद्यत इति चेत् न ॥

अर्थः—हवे प्रतिवादी आशंका करे ठे जे, अहीं संघने क्रूर-पणावळे वाघ जेवुं वर्णन कर्युं ते केम घटे ? तत्वपणे विचारतां जो वाघ जेवो क्रूर संघ होय तो तेने जगवान् नमस्कार करे ठे ते न घटे. सांजळीए ठीए जे, तीर्थ प्रवर्त्ताववाने अवसरे “ नमो तित्थ-स्स ” इत्यादि आगम वचनमा प्रमाणपणाए करीने जगवान् ते सं-घने नमस्कार करे ठे, ते वात केम युक्त होय ? हवे तेनो उत्तर कहे ठे जे, जो तमे ए प्रकारे कहेता होय तो ते न कहेवुं.

टीकाः—सदगूनामश्रवणाद् संघेऽपि प्रकृते जवतः संघत्रां-तेः ॥ अन्यो हि संघो जगवन्नमस्कारविषयोऽन्यश्चाधुनिको जवद-

ज्जिमत्तः ॥ तथाहि ॥ गुणगुणीनोः कथंचित्तादात्म्येन ज्ञानादि
गुणसमुदायरूपः शुद्धपथप्रथनबद्धादरोऽनुद्ध्वंघितजगवहासनः
साध्वादिः सिद्धांते संघ इत्यज्जिधीयते ॥

अर्थः—केम जे सरखुं नाम सांजळवाथी जे संघ नथी अने
संघ नाम धरावे ठे ते प्रकरणमां तने साचा संघनी त्रांति थइ ठे
तेथी एम आशंका करुं तुं, ते संघ निश्चे जूदो ठे के जेने जगवान्
नमस्कार करे ठे, अने आ तो हमणांनो जे संघ ठे ते तो तमोए
मानी लीधो ठे. तेज कहे ठे जे, कोइ प्रकारे गुण तथा गुणी ए बेनुं
एकपणुं कहेवुं तेणे करीने ज्ञानादि गुणनो समुदायरूप अने शुद्ध
मारगनो विस्तार करवामां जेणे आदर बांध्यो ठे अने जगवान्नी
आज्ञा जेणे उद्ध्वंघन करो नथो एवो जे साधु प्रमुख तेने सिद्धां-
तमां संघ कह्यो ठे.

टीकाः—यदाह ॥

सर्वोविनायकस्य चरणगुणविभुसिन्धोः समणाय ॥

समुदायं होइ संघो, गुणसंघात तिकानुणं ॥

अर्थः—ते कही देखामे ठे जे ज्ञान दर्शन चारित्र गुणवके
शोभतो साधुनो सर्वे समुदाय तेने संघ कहीए. ते कीये प्रकारे ?
तो गुणसंघ ए प्रकारे करीने. एटले जे संघना गुण शास्त्रमां कह्या
ठे, ते गुण सहित तेने संघ कहीए, पण एकला नाम सात्रे नथी कहेता.

ટીકા:—એવંવિધશ્ચ સંઘો જગવન્નમસ્કારવિષયઃ ॥ સ હિ જગવાન્નમસ્યદર્શનમ્ભૂતમૌલિમાલાલલિતક્રમકમલોપિ તીર્થસ્ય સાક્ષાત્સ્વપ્તાપિ પ્રાક્તનજન્મનિર્વાર્તિતજાવસંઘવાત્સહ્યાદાર્દ્યત્વં મયાવાસમિતિ કૃતજ્ઞતા પ્રદિદર્શયિષયા સદ્બહુમાનદર્શનાચ્ચ લોકોપ્યેનં વહુ મન્યેત ઇતિ જિજ્ઞાસયિષયા ચ તં નમસ્કુરુતે ॥

અર્થ:—એ પ્રકારના જે સંઘ હોય તેને જગવાન નમસ્કાર કરે છે, તે સર્વ ઇંદ્રના મુકુટની શ્રેણીવર્તે શોભતા છે ચરણ કમલ જેમના એવા છે તો પણ તથા તીર્થના સાક્ષાત્ કરનારા છે તો પણ એમ વિચારે છે, જે પૂર્વ જન્મને ભવે નીપજાવ્યું જે જાવ સંઘનું સામિવાત્સલ્યપણું તેથી અમો એ અરિહંતપણું પામ્યું છે એ પ્રકારે કૃતજ્ઞપણાની જે દેખામવાની ઇચ્છા તેણે કરીને તથા સત્પુરુષના વહુમાનને દેખામવા માટે તથા લોક પણ એ સંઘનું વહુમાન કરે इत्यादि જણાવવાની ઇચ્છા છે એ હેતુ માટે તે સંઘને નમસ્કાર કરે છે.

ટીકા:—ગુણસમુદાયં સંઘો પવચણ તિત્થં તિ હંતિ એગઠા ॥
તિત્થયરોવિ હુ એયં, નમ્મએ ગુરુજ્ઞાવર્તં ચેવ ॥
તપ્પુધિયા અરહયા, પૂણ્ણપૂયાય વિણયકમ્મં ચ ॥
કયકિન્નોવિ જહ્મ કહ્મં કહેણ્ણ નમ્મએ તહા તિત્થં ॥

અર્થ:—એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે, જે જ્ઞાનાદિ ગુણનો સમુદાય તથા સંઘ તથા પ્રવચન તથા તીર્થ એ સર્વે એક અર્થવાળા છે, માટે તીર્થકર પણ નિશ્ચે મોટા જાવથી એ સંઘને નમસ્કાર કરે છે.

ટીકા:—ઇતરથા કૃતકૃત્યત્વેન જગવતો યથાકથંચિત્તત્રૈવ
જવે મુક્તિસંજવાત્કિમનેનેતિ સાંપ્રતિકસ્તુ જવદન્નિપ્રેત ઝનમાર્ગ-
પ્રજ્ઞાપકત્વેન સન્માર્ગપ્રણાશકત્વેન જિનાજ્ઞાસર્વસ્વલુંટાકત્વેન
યતિધર્મમાણિક્યકુટ્ટાકત્વેન ચ ગુણસમુદાયરૂપત્વસ્ય સંઘલક્ષણ-
સ્યાન્નાવાન્ન સંઘ:

અર્થ:—એમ જો ન હોય તો જગવાન કૃતાર્થ થણ્યા છે.
એટલે જે કરવાનું તે કરી રહ્યા છે, અને જે તે પ્રકારે તેજ જવમાં
મોક્ષ જવાના છે માટે તેમને સંઘ નમસ્કાર કરવો તેણે કરીને શું ?
કાંઈ પણ વિશેષ નથી. આ કાઠનો તમારો માનેલો જે સંઘ તે જ્ઞા-
સ્ત્રમાં કહેલાં જે સંઘનાં લક્ષણ તેણે રહિત છે માટે સંઘ નથી, કેમ
જે ગુણનો સમુદાયરૂપ સંઘ હોય, એવાં લક્ષણ તમારા માનેલા સંઘને
વિષે નથી, આ તો ઝનમાર્ગની પ્રરૂપણા કરે છે, એ હેતુ માટે, તથા
સન્માર્ગનો નાશ કરે છે એ હેતુ માટે, તથા જિનરાજની આજ્ઞાના
સર્વથા ચોર છે એટલે જિનરાજની આજ્ઞાના ઘણું ઘેદન કરનારા
છે એ હેતુ માટે, તથા યતિ ધર્મરૂપ માણિક્ય મણિના કુટ્ટનાર છે એ
હેતુ માટે તમારો માનેલો જે સંઘ તે સંઘ નથી.

ટીકા:—યદુક્તં ॥

કેઠું ઝમ્મગ્ગઠિયં ઝસ્સુત્તપરુવયં બહું લોયં ॥

દહું જ્ઞણંતિ સંઘં સંઘસરૂવં અયાણંતા ॥

સુહસીલાઓ સહં દચારિણો વેરિણો સિવપહસ્સ ॥

આણાન્નહાઝ બહુ, જણાન્ન મા જ્ઞણહ સંઘોત્તિ ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, ઉન્નમાર્ગમાં રહેલા તથા ઉત્સૂત્રના પ્રરૂપક એવા ઘણા લોકને દેખી કેટલાક પુરુષો સંઘના સ્વરૂપને નથી જાણતા માટે તેમને સંઘ કહે છે. સુખશિલ્પીયા તથા સ્વઘંદચારી એટલે પોતાની નજરમાં આવે તેમ ચાલતા એવા તથા મોક્ષ માર્ગના શત્રુરૂપ તથા વીતરાગની આજ્ઞાથી ઝ્રષ્ટ થયેલા ઘણા લોકના સમૂહ તેને સંઘ એ પ્રકારે ન કહેવું.

ટીકાઃ—પરં बहुकीकश संघातरूपत्वात्सोपि संघ इत्य
 निधया लोकेऽनिधीयत इति मुग्धनाम्ना विप्रलब्धोसि ॥

અર્થઃ—વઢી ઘણાં હામકાંના સમૂહરૂપપણું છે એ હેતુ માટે એટલે તારો માનેલો સંઘ તે હામકાંના સંઘ જેવો છે માટે લોકમાં સંઘ એ પ્રકારે કહે છે, એ હેતુ માટે હે મુગ્ધ ! સંઘ એવા નામથી તું ઠગાયોલું.

ટીકાઃ—यदुक्तं ॥

एकौ साहू एका वि साहुणी सावर्त य सहीय
 आणजुत्तो संघो सेसो पुण अठिसंघाउ ॥

અતઃ સંઘલક્ષણાજ્ઞાવાન્નાયં बहुमानमर्हति तद्बहुमानादिका-
 रिणो जगत्प्रत्यनीकादिज्ञावेनाभिधानात् ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, તીર્થકરની આજ્ઞાએ

युक्त एवो एक साधु अथवा एक साध्वी अथवा एक श्रावक अथवा एक श्राविका होय तेने संघ कह्णीए अने ते विना शेष जे साधु साध्वी, श्रावक, श्राविकानो समुदाय तेने हारुकाना समूह जेवो संघ कह्णीए ए हेतु माटे, तमारो मानेदो जे संघ तेमां संघनां लक्षण नथी माटे ए बहुमान करवा योग्य नथी. अने तेने जे बहुमानादिक करे ठे, ते जगवंतनो सामावाळीओ शत्रु ठे इत्यादि अग्निप्रायवेके शास्त्रकारनुं आ प्रकारे कहेवुं थयुं ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥

आणाए अवट्ठंतं जो उववूहिज्जा मोहदोसेणं ॥

तित्थयरस्स सुयस्स य, संघस्स य पच्चणीओ सो ॥तथा॥

जो साहिज्जे वट्ठइ आणाजंगे पयट्ठमाणेणं ॥

मणवायाकाएहिं समाणदोसं तयं विंति ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे तीर्थकरनी आ-
ज्ञामां जे न वर्त्ततो तथा मोहरूपी दोषवने वृद्धि पासेदो ते
पुरुष तीर्थकरनो तथा सिद्धांतनो तथा संघनो प्रत्यनीक ठे, एटले
सामावाळीयो शत्रुरूप ठे. वळी जे स्वाधीनपणे वर्त्ततो एटले
स्वठंदपणे चालतो, तीर्थकरनी आज्ञाना नाशमां प्रवर्त्ततो एटले
तीर्थकरनी आज्ञा विरुद्ध प्रवर्त्तेदो एवो जे पुरुष तेने मन वचन
कायाना दोष सरखो ठे एम कह्युं ठे.

टीकाः—अतएव सुखसीलतानुरागादेरसंघमपि संघ इत्य-
न्निदधतां प्रायश्चित्तं प्रतिपादितं सिद्धांते

॥ યદાહ ॥

અસ્સંઘં સંઘં જે, જ્ઞાન્તિ રાગેણ અહ્વ દોસેણ ॥

ઢેઓ વા મૂલં વા, પઞ્ચિત્તં જાયણ તેસિં ॥

તસ્માદ્ યુક્તં ક્રૂરતયા પ્રકૃતસંઘસ્ય વ્યાઘ્રતયા રૂપણં ॥

અર્થઃ——એ હેતુ માટે સુખશીલયાપણાના અનુરાગથી જે સંઘ નથી તેને સંઘ કહે છે, તેમને પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાનું શાસ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કરેલું સિદ્ધ થાય છે, તે શાસ્ત્ર વચન આ પ્રકારે છે, જે આ સંઘને ઇટલે જેમાં શાસ્ત્રે કહેલાં સંઘનાં લક્ષણ નથી તેને જે સંઘ કહે છે, (રાગે કરીને અથવા દ્વેષે કરીને) તે પુરુષને ઢેદ પ્રાયશ્ચિત્ત અથવા મૂલ પ્રાયશ્ચિત્ત ઉત્પન્ન થાય છે, માટે જેનું આ પ્રકરણ ચાલે છે તેવા સંઘને ક્રૂરપણાથી વાઘ જેવો નિરૂપણ કરવો તે યુક્ત છે.

ટીકાઃ——તથાચ સિદ્ધસ્તદ્દશસ્ય પ્રાણિગણસ્ય મોક્ષાન્નાવ-
ઈતિ ॥ નન્વેવં તર્હિ સિદ્ધાન્તોક્ત લક્ષણસ્ય સંઘસ્ય સંપ્રત્યજ્ઞાવાદ્-
જવન્મતે તીર્થોચ્છેદઃ પ્રસજ્યત ઇતિ ચેત્ ॥

અર્થઃ——વલી તે સંઘરૂપિ વાઘને વશ થયેલા જે પ્રાણીનો સમૂહ તેનો મોક્ષ ન થાય એ વાત પણ અર્થાત્ સિદ્ધ થઈ. હવે એ જગોએ પ્રતિવાદી આશંકા કરે છે જે, જો તમે કહો છો તેમજ હોય તો સિદ્ધાન્તમાં કહેલાં જે લક્ષણ તેણે સહિત હોય તેનેજ સંઘ કહીશ તો આ કાલમાં તેવો સંઘ નથી, માટે તમારે મતે તીર્થનો ઉચ્છેદ

थशे एवो प्रसंग प्राप्तः थयो. हवे सिद्धांती बिंगधारीउने पूढे ठे जे, जो तमो एम कहेता हो के, तीर्थनो उब्बेद थशे तो ते जगोए तमने पुढीए ढीए.

टीकाः—अथ केनं प्रमाणेन ज्वता तदज्ञावोऽनिरणायि॥
किं प्रत्यक्षेण उतानुमानेन अहोस्विदागमेनेति त्रयः कक्षपास्त्रि-
कूटाचलकूटा इव मन्दैर्दुरारोहा प्ररोहन्ति ॥ तत्र न तावत्प्रत्यक्षेण
अर्वागृह्णां प्रत्यक्षेण सर्वत्र तदज्ञावस्य निर्नेतुमशक्यत्वात्त-
थात्वे च सर्वसर्वज्ञत्वापत्तेः ॥

अर्थः—जे हवे कया प्रमाणे करीने तमोए तीर्थनो उब्बेद थशे एवो निर्णय कर्यो? शुं प्रत्यक्ष प्रमाणवमे कर्यो? अथवा अनुमान प्रमाणवमे कर्यो? के आगम प्रमाणवमे कर्यो? ए प्रकारे त्रण विकल्प उत्पन्न थाय ठे। ते त्रिकूटाचल पर्वतनां त्रण शिखर होय नही? एम मंद बुद्धिवालाथी आरोहण न थाय एवा दुर्घट ठे. एटले त्रण विकल्पनुं समाधान थाय एम नथी, तेमां प्रथम प्रत्यक्ष प्रमाणवमे तमारी वात सिद्ध नथी थती, केमजे जेनी दृष्टि अवराली ठे, एटले जेने अल्प ज्ञान ठे ते पुरुषोने प्रत्यक्षपणे सर्व जगाए तीर्थनो उब्बेद थशे एवो निर्णय करवानुं सामर्थ्य नथी ए हेतु माटे, ने जो सर्व पदार्थनो निर्णय करवानुं सामर्थ्य होय तो सर्व लोकने सर्वज्ञपणानी प्राप्ति थाय ए हेतु माटे एटले प्रत्यक्ष प्रमाणवमे आपण जेवाथी तीर्थनो उब्बेद निर्णय करी शकाय तेम नथी.

टीका-ततश्च कचिद्देशकाद्वादौ तथान्नूतस्यापि संघस्य सं-

ज्ञावनास्पदत्वान्न प्रत्यक्षेण तदज्ञावोऽवसेयः ॥ अथानुमानेने-
ति द्वितीयः कट्टपः ॥ तथापि किं तदनुमानं ॥

अर्थः—ते कारण माटे कोइ देशकालादिकने विषे ते प्रका-
रनो एटले शास्त्रमां कहेला गुणवाळो पण संघ ठे एम संज्ञावनानुं
स्थान ठे ए हेतु माटे, प्रत्यक्षपणे तीर्थनो अज्ञाव ठे एम न जाणवुं.
हवे अनुमानवमे तीर्थनो उच्छेद कहेवो ए प्रकारनो बीजो विकट्टप
तमारे मते ठे तो पण बोळो जे ते कयुं अनुमान, एटले ते कये प्रकारे
अनुमान प्रयोग करो ठो? ते कही देखामो.

टीकाः—अवच्छिन्नवक्षितः संघः संप्रति नास्ति क्वचिदनुपल-
ब्ध्यमानत्वात् प्रध्वस्तघटवदित्यनुमानमस्तीति चेत् नाऽसर्वविदा
मनुपलंभोपलंभयोर्नियतविषयत्वादेकत्र तदनुपलंभेन सर्वत्र
तदज्ञावासिद्धेः

अर्थः—सिद्धांति लिंगधारीनो अजिप्राय कही खंरुन करे
ठे जे, तमो कहेता हो के तमारो कहेलो संघ आ कालमां नथी, के-
मके कोइ जगाए देखातो नथी. ए हेतु माटे नाश पामेला घरानी
पेठे ए प्रकारनो अनुमान प्रयोग ठे एम तमारे न धारवुं, केमजे स-
र्वज्ञ नथी तेमने वस्तुनी प्राप्तिः थायज अथवा न ज थाय एवो
नियम नथी. एक जगाए जे वस्तु न दीठी ते वस्तुनो सर्व जगाए
अज्ञाव हशे एम वात सिद्ध नथी यती.

टीकाः—तथा सिद्धांतप्रामाण्येन परीक्षापुरःसरं मृगयमा-

ऐर्मध्यस्थैः कैश्चिच्चारुविचारचातुरीतद्वैरद्वैरिदानीमपि ज्ञाव-
संघस्योपलंजादनुपलज्यमानत्वादित्यसिद्धो हेतुः ॥ कुट्यादिव्य
वहितानां नूनिखातादीनां च विद्यमानानां मप्यस्मदादिजिरनु
पलंजादनैकांतिकश्च ॥ तस्मान्नानुमानेनापि तदज्ञावावगमः

अर्थः—बळी सिद्धांतना प्रमाणपणावळे परीक्षा पूर्वक खो-
ळता जे मध्यस्थ दृष्टिवाला सुंदर विचारनी चतुराईने रहेवाना
घररूप एवा केटलाक पुरुषोए आ कालमां पण ज्ञाव संघ एटले
तीर्थकरनी आज्ञामां रहेतो साचो संघ दीगो ठे ए हेतु माटे तमारो
मानेलो जे न देखवारूप हेतु ते असिद्ध थयो एटले खोटो थयो
र्जात आदिकना अंतरायमां रहेली जे वस्तु तथा पृथ्वीमां खोदी
घावेली जे वस्तु ते विद्यमान ठे तो पण आपण जेवानी दृ-
ष्टिमां नथी आवती माटे तमारा हेतुने अनेकांति नामे अनु-
मानमां दोष लाग्यो, माटे अनुमान प्रमाणवळे संघनो अज्ञाव
जणातो नथी.

टीकाः—नाप्यागमेनेति तृतीयः कटपः ॥ ते नहि सम्यग्-
ज्ञानदर्शनचारित्रमयस्य जगवदाज्ञाप्रज्ञापननिष्णातस्य ज्ञा-
वसंघस्य बहुमुंढादिवचनतोऽद्वितीयस्तयादुःषमाकालेपि प्र-
तिपादनात्.

अर्थः—आगम प्रमाणवळे पण संघ नथी ए प्रकारनो
त्रीजो विकटप तेनुं खंरुन जे समकित ज्ञानदर्शन तथा चारित्र-
मय एवाने जगवाननी आज्ञानुं जे कहेवुं तेमां चतुर एवो जे

જાવસંઘ તેનું દુઃખમ કાલને વિષે પણ પ્રતિપાદન છે. માથા મુંઝા લીંગધારીઝ જગતમાં વહુ પ્રવર્ત્યા છે. ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચનની અપેક્ષાએ અતિશે થોડા સુવિહિત છે એમ કહેવાપણું શાસ્ત્રનું થયું માટે દુઃખમ કાલમાં પણ જાવસંઘ છે એવું પ્રતિપાદન આવ્યું એ હેતુ માટે.

ટીકા:—॥ યડુક્તં ॥

એગંતેણં ચિય લો-ગનાયસારેણ ઇત્યહોયવં ॥
 વહુમુંઝાશ્વયણાન્, આણાશ્તો ઇહ પમાણં ॥
 નિમ્મલનાણપહાણો, દંસણસુદ્ધો ચરિત્તગુણજુત્તો ॥
 તિત્થયરાણાથિજ્જો, વુચ્ચઈ ઇયારિસો સંઘો ॥
 આગમન્નણિયં જોયન્નવેઈ સદ્દહઈ કુણઈ જહસત્તિં ॥
 તેલુક્કવંદણિજ્જો, હુસમકાલેવિ સો સંઘો ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, આ લોકમાં એકાંત-પણે લોક ન્યાયને અનુસારેજ ન વર્તવું હટલે જેમ ઘણા લોક વર્તે છે, એમજ કેવલ ન વર્તવું. કેમ જે, માથામુંઝાનાં વચન જગતમાં ઘણાં છે, માટે જે તીર્થંકરની આજ્ઞાએ યુક્ત છે તે પ્રમાણ છે, આ જગાએ તથા નિર્મલ જ્ઞાન જેને પ્રધાન છે, જેની દર્શન શુદ્ધિ થઈ છે, ને ચારિત્ર ગુણવરને સંયુક્ત છે એવો જે સંઘ તે તીર્થંકરને પણ પૂજ્ય છે. વળી જે આગમમાં કહ્યું છે તેમ પ્રરૂપણા કરે છે ને સદ્દે છે, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે, તે સંઘ દુઃખમ કાલમાં પણ લોકને

વંદન કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—અન્યથા દુષ્પસહંતં ચરણમિત્યાદેરાદુઃષમાતં
ચારિત્રાનુવૃત્તિપ્રતિપાદકસ્ય જગદ્વચનસ્ય વ્યાધાતાપત્તેઃ ॥ જ્ઞાવ
સંઘમંતરેણ તાવંતમનેહસં ચારિત્રાનુવૃત્તેરસંજવાત્

અર્થ:—એમ જો ન હોય તો શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે, દુઃપસહ
સૂરિપર્યંત ચારિત્ર છે, इत्यादि જે ચારિત્રનું પરંપરાગતપણું પ્રતિપ્રાદન
કર્યું છે તે જગવત્વચનની હાની પ્રાપ્ત થાય એ હેતુ માટે, જ્ઞાવ સંઘ
વિના તેટલા કાલ સુધી ચારિત્રનું જે આવવું તેનો સંજવ થાય નહીં માટે.

ટીકા:—નનુ જવતુ સિદ્ધાંતપ્રામાણ્યાદિદાનીમપિ જ્ઞાવસં-
ઘોઽદ્વપીયાંસ્તથાપિ મયા તાવન્ન દૃશ્યત ઇતિ ચેન્ન ॥ અર્વાગુદર્શિત્વેન
માત્સર્યેણ વા જ્ઞવતસ્તદ્દર્શનસ્યાન્યથાસિદ્ધત્વાત્ ॥ દૃશ્યતે ચ-
કષાયકલુષિતચક્ષુષાં સંનિકર્ષેપિ નિષેદુષો મનુષ્યાદેરનુપલંજઃ

અર્થ:—બહી લિંગધારીની આશંકા પ્રગટ કરી સમાધાન
કરે છે જે, તમે કદેશો જે સિદ્ધાંતના પ્રમાણથી આ કાલમાં પણ
જ્ઞાવ સંઘ અતિ અદ્વપ દૃશે તો પણ હું તો કોઈ જગાએ દેખતો નથી
તો એમ તમારે ન બોલવું. કેમજે તમારે વિષે ઠઘ્ઘસ્થપણું છે તથા મ-
ત્સરપણું છે તેણે કરીને તમારા દીઠામાં જ્ઞાવ સંઘ ન આવ્યો તે
વાત પ્રમાણ નથી. કેમજે જે કષાયવાળો થયો તેને સમીપે બેઠેલાં
મનુષ્યાદિક પણ તેની નજરે નથી આવતાં એમ દેખીએ ઢીંચ.

ટીકા:—તતો યદિ ત્વં શુદ્ધપથસ્પૃહયાલુસ્તદા માત્સર્યમુ-

त्तार्य माध्यस्थमास्थाय सूक्ष्मप्रेक्षया परीक्षस्व ज्ञावसंघं येन क्व
चित्प्रेक्षसे ॥ मैवमेव नास्तिकतामवलंब्य ज्ञवांजोधौ मंकीरिति ॥
तस्माद् जगद्वचनान्यथानुपपत्त्या संप्रत्यप्यस्ति ज्ञावसंघः स
एव प्रेक्षावता दुःसंघपरिहारेणान्युपेतव्यः ।

अर्थः—ते माटे जो तुं शुद्ध मार्गनी स्पृहावाळो थयो होय
तो मत्सरपणानो त्याग करी मध्यस्थपणुं अंगिकार करी सूक्ष्म
बुद्धिऐ परीक्षा कर, जेणे करीने कोइ जगाए तुं ज्ञाव संघने देखीश.
पण आ प्रकारनुं नास्तिकपणुं अवलंबन करी संसार समुद्रमां रु-
बीश नही. माटे जगवंतनुं वचन अन्यथा थाय एटळे व्यर्थ पळे,
ए हेतु माटे आ काळमा पण ज्ञाव संघ ठे, अने बुद्धिवंत प्राणीए
माग संघनो परिहार करी तेज साचो संघ अंगीकार करवो.

टीकाः—एतेन गुणिद्वेषधीप्रसाधनाय यदुक्तं मूलपर्वपक्षे
इदानीं हि जगवद्विरहादित्यादि इति द्वेष एवैतेषु श्रेयानित्यंतं तद्
पि प्रतिक्रियामवसेयं ॥ जगवद्विरहेऽपि सन्मार्गपरिज्ञानोपायानां
बहुशस्तदागमेऽभिधानेन तदर्थिनां तत्परिज्ञानसिद्धेः ॥ बहु
जनप्रवृत्तेश्च मोक्षपथतयाऽन्युपगमे लौकिकधर्मस्यैवाऽन्युपगमा-
पत्तेः ॥ तत्प्रवृत्तेस्तत्रैवातिज्ञूयस्त्वात् ॥ महाजनो येनेत्यादिना
लौकिकन्यायेन तत्प्रवृत्तेः प्रामाण्यसमर्थनं त्वात्मकदर्थं न
मेव ज्ञवतः ॥

अर्थः—ए वांत कही तेणे करीने गुणीजन उपर द्वेष बुद्धि
ठे एस । सद्ध करवाने जे पूर्वे सूक्ष्म पक्षमां आ प्रकारे कबुं हतुं. जे

आ कालमां जगवतना विरहथी' इत्यादि ग्रंथने आरंजी एमने विषे
 द्वेष करवो एज श्रेय ठे. त्यां सुधी ग्रंथ कळो हतो तेनुं पण खंरुन
 थयुं एम जाणवुं. जगवतनो विरह थयो तो पण साचा मार्गने
 जाणवाना उपाय घणाज ते मोटा पुरुषना कहेला कळ्या ठे. तेणे
 करीने साचा मार्गना खप करनार पुरुषोने साचा मार्गनुं ज्ञान सिद्ध
 थाय ठे अने जे मार्गमां घणा जननी प्रवृत्ति थइ ठे, तेज साचो
 मार्ग ठे. ए प्रकारे मोक्ष मार्गनो अंगीकार करीए तो लौकिक धर्म-
 नी आपत्ति एटले प्राप्ति थाय. केम जे लौकिक मार्गने विषे लोकनी
 प्रवृत्ति अति घणी ठे ए हेतु माटे, 'महाजन जे मार्गे चाळे ते मार्ग'
 इत्यादि जे लौकिक न्याय तेणे करीने जे प्रवृत्ति तेनुं जे तमारे प्रमाणपणुं
 प्रतिपादन करवुं ते तो निःकेवल आत्म क्लेशज ठे, पण एनुं प्रमा-
 णपणुं प्रतिपादन थाय एम नथी.

टीकाः—तथाहि महाजन इत्यत्र वृद्धप्रामाणिकपुरुष-
 वचन श्रेण्महच्छब्दस्तदा न विप्रतिपद्यामहे ॥ वृद्धप्रामाणिक
 गणधरादिपुरुषशार्दूलपदक्षुण्णस्यैव पथोऽस्मात्तिरपि मोक्षमार्ग-
 त्वेनाच्युपगमात् ॥ बह्वर्थश्चेत्तर्हि बहुजणपक्वित्तीत्यादिना लो-
 कोत्तरवचसैवास्य न्यायस्य बाधितत्वेनाऽनवकाशात् ॥

अर्थः—'महाजन' ए वाक्यमां वृद्ध प्रामाणिक पुरुषने क-
 हेनार जो महत् शब्द होय तो तेनो अंगीकार करीए ठीए. केमजे,
 वृद्ध प्रामाणिक जे गणधरादि उत्तम पुरुष तेनोज मार्ग असो मो-
 क्षमार्गपणे अंगीकार करीए ठीए, ए हेतु माटे, एटले " महाजनो
 येन " ए वाक्यमां महाजन ए शब्दे करीने गणधर ए प्रकारे अर्थ

कहेता हो तो ते वाक्य अमारे मान्य ठे अने महाजन शब्दे करीने 'घणा लोक' एम अर्थ करो तो "बहु जण पत्नी वत्ती" इत्यादि शास्त्र वचने करीनेज ए न्यायने बाध लाग्यो, माटे ए वाक्यनो अंगीकार नथी करता.

टीकाः—तथा यदि परगृहवासिनो महात्मानः सुविहिताः सत्पथकुपथविज्ञागङ्गापनायारक्तद्विष्टतया ज्ञव्येभ्यः सुविहितदुर्विहितगुणदोषाविर्जावकं यथावस्थितमागमार्थं व्याचक्षते ॥ नैतावता त उपालंजमर्हति ॥ आत्मोत्कर्षपरापकर्ष विख्यापयिष्यैव तद्वाख्यानस्य सुष्ठु विज्जाममाण मित्यादिनात्मस्तुतिपरनिन्दान्नावेन यतिनां दोषतया जिधानात् ॥

अर्थः—वली परघरवासी महात्मा सुविहित पुरुष सत्मार्ग अने कुमार्ग ए बेनो विज्ञाग जणाववाने रागद्वेष रहित ज्ञव्य प्राणी प्रत्ये सुविहितना गुण तथा दुर्विहितना दोष जेम ठे तेम प्रगट करनार एवो आगमनो अर्थ कहे ठे. तेणे करीने ते सुविहित पुरुषो जेखेनो देवा योग्य नथी. जो पोतानो उत्कर्ष जणाववानी इच्छायेज "सुष्ठुविज्जममाण" इत्यादि पोतानी स्तुति अने परनिन्दानो जाव राखीने कहेता होय तो दोषपणुं कहेवाय पण ते तो तेमने नथी.

टीकाः—अन्यथा तीर्थकर गणधरादीनामप्यसंयतदोषप्रतिपादकमागमग्रंथं ग्रन्थतां परनिन्दकत्वेन दूषणापत्तेः ॥ ऐदं युगीनसंघप्रवृत्ति परिहारेण च संघ वाह्यत्वप्रतिपादनममीषां भूषणं न तु दुषणं ॥ तत्प्रवृत्तेरुत्सूत्रत्वेन तत्कारिणां दारुणदुः

र्गतिविपाकश्रुत्या तत्परिहारेण प्रकृतसंघबाह्यत्वस्यैव तेषां
चेतसि रुचितत्वात्तदंतर्जावे तु तेषामपि तत्प्रवृत्तिवर्त्तिष्णुतयाऽ
नंतज्जवाटवीपर्यटनप्रसंगात् ॥

अर्थः—एम जो न होय तो तीर्थंकर गणधर इत्यादिकने
पण असंयतना दोष प्रतिपादन करनार एवा आगम ग्रंथने बांधतां
परनिंदा थइ तेणे करीने दोषनी प्राप्ति थशे. आ काळना संघनी
प्रवृत्तिनो परिहार करवो तेणे करीने सुविहितोने ए संघथी बाह्य-
पणुं प्राप्त थवुं ते जूषण ठे पण दूषण नथी. केमजे ते दुर्विहित
संघनी प्रवृत्तिने उत्सूत्रपणुं प्राप्त थाय ठे तेणे करीने उत्सूत्र प्रवृत्ति
करनारने अति आकरी दुर्गतिरुप फळ थाय ठे, एम शास्त्रथी सां-
जळीए ठीए. ए हेतु माटे ते उत्सूत्रनी प्रवृत्तिनो त्याग करीने
आ काळना दुर्विहित संघथी बाहिरपणे रहेवुं एमज ते सुविहितना
चितमां रुच्युं ठे, अने जो दुर्विहित संघमां जळी जाय तो ते सु-
विहितोने पण तेमना जेवी प्रवृत्तिमां वर्त्तवापणुं थाय तेणे करीने
अनंत जव ज्रमण करवानो प्रसंग थाय.

टीकाः—अत आधुनिकसंघबाह्यत्वेनैव तेषां गुणित्वं तथा च
तेषूच्छेदबुद्धिर्महापापीयसामेव जवति ॥ तस्मात्तेषु मुक्त्यर्थिनां
प्रमोद एव विधातव्यो न तनीयस्यपि द्वेषधीरिति व्यवस्थितं॥य-
दपि पूर्वपक्षे गौतमादिषु यतिशब्दप्रवृत्तित्वात्कथं निर्गुणेष्विदानीं-
तनसाधुषु प्रवर्त्तत इत्याशंक्य यथा कद्वपवृक्षगुणवैकद्वये निर्वादिषु
तरुशब्दप्रवृत्तिरित्यादिना दृष्टान्तद्वयेनेदानींतनमुनिषु यतिशब्द-
प्रवृत्तिसमर्थनं तदप्यऽसमीचीनं ॥

અર્થઃ—એ હેતુ માટે આ કાલના સંઘથી જુદું પરબું તેણે કરીનેજ સુવિહિતને ગુણીપણું છે, વળી તે ગુણી પુરુષોને વિષે મહા પાપી પુરુષોનેજ તેમનો નાશ કરવો એવી બુદ્ધિ થાય છે, માટે મુક્તિની ઇચ્છા કરનાર પુરુષોએ તે સુવિહિતને વિષે પ્રમોદ રાખવો એટલે તેમને જોઈ હરખ પામવું, પણ અદ્વપ માત્ર દ્વેષ બુદ્ધિ ન રાખવી વાત સિદ્ધ થઈ. જો પણ પૂર્વ પદ્ધતિને વિષે ગૌતમાદિકને વિષે યતિ શબ્દનું પ્રવૃત્તિપણું છે, તો પણ નિર્ગુણ એવા આ કાલના સાધુને વિષે કેમ તે શબ્દ પ્રવર્તે છે, એ પ્રકારની આશંકા કરીને જેમ ક્ષીંવિક્ષા આદિ વૃદ્ધિને વિષે કદપવૃદ્ધિના ગુણ નથી, તો પણ કદપવૃદ્ધિ એ પ્રકારની શબ્દની પ્રવૃત્તિ છે તેમ. इत्यादि वे दृष्टान्तवन्मे આ કાલના મુનિર્જને વિષે યતિ શબ્દનું જે સમર્થ કર્યું તે પણ અઘટિત કર્યું.

ટીકાઃ—પ્રવર્તતા હિ નામ કદપવૃદ્ધિગુણાઽયોગેપિ નિંવાદિષુ તરુશબ્દસ્તત્પ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્ય શાખાદિમત્ત્વસ્યોન્નયત્રાપ્યનુગમાત્ ॥ ૬૬ તુ યતિશબ્દપ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્ય લિંગિષ્વનુપપત્તેઃ કથં તત્ત્વશબ્દસ્તત્ર પ્રવર્તતે ॥

અર્થઃ—અથવા ક્ષીંવિક્ષા આદિકને વિષે નિશ્ચે કદપવૃદ્ધિના ગુણનો યોગ નથી તો પણ તેમને વિષે તરુશબ્દની પ્રવૃત્તિનું નિમિત્ત જે શાખાદિ સહિતપણું તે વે જગાએ પણ વિદ્યમાન છે એ હેતુ માટે, અહીં તો યતિ શબ્દની પ્રવૃત્તિનું કારણ તે લિંગધારીયોને વિષે દેખાતું નથી. માટે તેમને વિષે યતિ શબ્દ કેમ પ્રવર્તે ? ॥

टीकाः—तथाहि यमुपरम इति पाठाद्यवत्युपरमति पापे-
न्य इति पापोपरमो यद्वा यती प्रयत्न इति धातुपाठात् यतते क्रिया-
स्वितियतिरिति क्षेत्रकालाद्यपेक्षोऽनुष्ठानप्रयत्नो यतिशब्दप्रवृत्ति-
निमित्तं ॥ ततश्च यः पापोपरतो यश्च बलकालादिसामग्रीसमग्रः
सततमशतोऽनुष्ठाने समुत्तिष्ठते योपि देशकालसंहननामयवैष-
म्यात्संपूर्णमनुष्ठानमनुष्ठातुमपारयन्नपि निजशरीरशक्त्यादिकम-
गोपयन् शाठ्यपरिहारेण क्रियासु यतते तत्र सर्वत्रापि यतिशब्दो
गौतमादिवत् प्रवृत्तते प्रवृत्ति निमित्तस्यन्नावात्

અર્થ—તે વાત દેખાતે છે જે ‘યમુપરમે’ એ પ્રકારનો ધાતુ છે તેનો અર્થ વિરામ પામવારૂપ છે, જે પાપથકી વિરામ પામે તેને યતિ કહીએ, અથવા ‘યતિ પ્રયત્ને’ એ સાધુનો પ્રયત્નરૂપી અર્થ છે, તેથી જે ક્રિયાને વિષે પ્રયત્ન કરે તેને યતિ કહીએ, એ પ્રકારે ક્ષેત્ર કાલાદિકની અપેક્ષાએ અનુષ્ઠાનનો પ્રયત્ન કરવો, તે યતિ શબ્દની પ્રવૃત્તિનું કારણ છે, માટે જે પાપથી વિરામ પામ્યો, અને પોતાનું બલ તથા કાળાદિ સામગ્રી તેણે સહિત થયો અને નિરંતર અશઠપણે અનુષ્ઠાન કરવામાં તત્પર છે અને જે દેશ, કાલ, બલ શરીર તેમનું વિષમપણું નથી, માટે સંપૂર્ણ અનુષ્ઠાન કરવાને પાર પામતો નથી તો પણ પોતાની શરીર શક્તિ આદિક ગોપવતો નથી અને શઠપણાનો ત્યાગ ક્રિયાને વિષે પ્રવર્તે છે તે સર્વ જગાયે પણ યતિ શબ્દ ગૌતમાદિકની પેઠે પ્રવર્તે છે, કેમજે ત્યાં યતિ શબ્દની પ્રવૃત્તિનું કારણ રહ્યું છે એ હેતુ માટે.

યતિ શબ્દની પ્રવૃત્તિ થાય છે, વળી જેમ જાતિવંત મણિના ગુણ જે-
માં નથી એવો પણ કાચનો કકમો તેને વિષે મણિ શબ્દનો પ્રયોગ
થાય છે. એ પ્રકારનું બોજું દૃષ્ટાંત સ્થાપન કર્યું, તે જગાયે યુક્તિ સ-
હિત ઉત્તર આ પ્રકારનો છે.

ટીકા:—કાચો હિ ન વસ્તુતો મણિશબ્દવાચ્યઃ॥પરીક્ષાશા-
સ્ત્રપ્રસિદ્ધસ્ય તદસાધારણલક્ષણસ્ય તત્પ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્યતત્રાજ્ઞાવા-
ત્ ॥ નીલત્વાદિકિરણનિકુરંબકરંબિતત્વાદિવાહ્યસાધારણધ-
ર્મદર્શનાત્ત્વઽજ્ઞા સ્તત્રાપિ મણિશબ્દં પ્રયુજતે ॥

અર્થ:—જે કાચ છે તે નિશ્ચે વસ્તુતાયે મણિ શબ્દવચ્ચે ક-
હેવા યોગ્ય નથી. કેમજે મણિનો પરીક્ષા કરવાનાં જે શાસ્ત્ર તેમાં
પ્રસિદ્ધપણે કહેલાં જે મણિનાં અસાધારણ લક્ષણ તેની પ્રવૃત્તિનું
કારણ તે કાચના કકમ્મામાં દેખાતાં નથી એ હેતુ માટે,
નીલપણું इत्यादि કિરણનો જે સમૂહ તેણે સહિત પણું છે
इत्यादि વાહ્યથી સાધારણ ધર્મ દેખવાથી અજ્ઞાની પુરુષો તો તે કા-
ચના કકમ્માને વિષે પણ મણિ શબ્દનો પ્રયોગ કરે છે.

ટીકા:—एव यत्याज्ञाशेष्वप्युक्तन्यायेन यति शब्द प्रवृ-
त्ति निमित्ताज्ञावेपि बाह्यरजोहरणादिविगिनेपथ्यादिसाधारण
धर्मोपलब्धात् ज्ञांता यतिशब्दं प्रवर्त्तयंति ॥ तस्मात्सुविहितेष्वेव-
कालाद्यनुरूपं यतमानेषु वास्तवो यतिशब्दप्रयोग इति वृत्तार्थः॥३३॥

अर्थः—ए प्रकारे लिंगधारीउने विषे पण कहा एवा न्याये करी-
ने यति शब्दनी प्रवृत्तिनुं कारण नथी. तो पण बाह्यथी रजोहरणादि
साधारण धर्मना अवलंबनथी त्रांति पामेला पुरुषो लिंगधारिने
विषे यति शब्द वर्त्तावे ठे, ते हेतु माटे काळने अनुसरी प्रयत्न कर-
नार सुविहित पुरुषोने विषे जे वस्तुताये यति शब्दनो प्रयोग घटे
ठे. ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो ॥३३॥

टीकाः—तदेव मौद्देशिकजोजनादिद्वारदशकेन लिंगिनिः
प्रज्ञापितस्य धर्मस्योत्पत्त्यप्रकाशनेन जमानां चेतसि कोपावि-
र्त्तावं संज्ञावयंस्तत्कर्मणपुरस्सरं तत्प्रदर्शनप्रयोजनमाविश्रिकी-
र्षुराह ॥

अर्थः—ते हेतु माटे उद्देशिक जोजनादि दश द्वारे करीने
लिंगधारीउए निरूपण कर्यो जे धर्म ते उन्मार्गपणाने प्रकाश करनार
ठे एमं कह्युं. ए हेतु माटे. ते सांज्ञळी जम पुरुषने चित्तमां क्रोधनो
आवेश थयो हशे एम संज्ञावेना करनार ग्रंथकार ते अवसरे ते कही
देखारवाना प्रयोजनने प्रगट करता ठता आ प्रकारे कहे ठे.

मूलकाव्यम्ः—

इत्थं मिथ्यापथकथनया तथ्ययापीह कश्चिन् ।
मेदं ज्ञासीदनुचितमथो मा कुपत्कोपि यस्मात् ॥
जैनत्रांत्या कुपथपतितान् प्रेक्ष्य नृस्तत्प्रमोहा ।
पोहायेदं किमपि कृपया कटिपतं जटिपतं च ॥३४॥

ટીકા:—ઇત્યં પ્રાક્પ્રતિપાદિતપ્રકારેણ મિથ્યાપથકથન-
યા ચૈત્યવાસીપ્રરૂપિતોત્સૂત્રમાર્ગપ્રકટનયા કરણચૂતયા તથ્યયા
પિ યથાર્થયાપિ અસત્યયા હિ તયા કોપોત્પાદાયપિકસ્યાપિ
સંજ્ઞાવ્યત ઇત્યપિ શબ્દાર્થઃ

અર્થઃ—પૂર્વે પ્રતિપાદન કણ પ્રકારે મિથ્યા માર્ગનું જે કહેવું
ઘટલે ચૈત્યવાસીએ પ્રરૂપણા કરેલો જે માર્ગ તેનું ઉત્સૂત્રપણે જે પ્રગટ
કરી દેખાવું તે વાત યથાર્થ છે ઘટલે સત્ય છે, તો પણ, ઘટલે તે
વાત અસત્ય હોય તો કોઈને પણ ક્રોધ આદિ નુંત્પન્ન થાય એમ સં-
જ્ઞાવના કરીએ ઠીએ ઘટલો અપિ શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:—इह लोके प्रवचने वा कश्चिज्जिनशासनस्थो माङ्गा-
सीत् मामंस्त यत् इदं मिथ्यापथकुपथत्वप्रकटनं अनुचितमसंग-
तं ॥ यदि हीदं रागद्वेषाभ्यामतथ्यं विधीयेत तदा नौचित्यं
स्यान्नचैवमस्ति ॥ अथो इत्यानंतर्येऽव्ययं ॥ तेनाऽनुचितज्ञानानं
तरं मा कुपत् मा क्रुधत् कोपि कश्चित् ॥

અર્થઃ—અહીં લોકને વિષે અથવા પ્રવચનને વિષે કોઈ
જિન શાસનમાં રહેલો જીવ તે એમ ન માનશે જે આ મિથ્યા મા-
ર્ગનું કુમાર્ગપણું પ્રગટ કર્યું તે અનુચિત છે ઘટલે અઘટતું છે. કેમજે
જો રાગ દ્વેષવચ્ચે યોગી પ્રરૂપણા કરીએ તો અનુચિતપણું આવે, પણ
આ તો એમ નથી. અનંતર અર્થને વિષે “અથ” ઘટલો અવ્યય
જાણવો, તે હેતુ માટે અનુચિત જાણ્યા પછી કોઈ પણ પ્રાણી
ક્રોધ ન પામે.

टीकाः—यदि ह्येतदनुचितं स्यात्तदा तद्ज्ञानानंतरं कोपो-
पि कर्तुं कथंचित् युज्येत ॥ न चैवं तस्मान्न कोपनीयं ॥ अथ
यद्येवं मिथ्यापथकथनेन परेषां कोपाविर्भावशंका तदासौ न
कथनीय एव ॥ परं संक्लेशहेतोः सत्यस्यापि वचनस्यावक्तव्य
त्वेनान्निधानात् ॥

अर्थः—जो आ कहेवुं निश्चे अनुचित होय तो ते जाणवा
पढी कोइ प्रकारे कोप पण करवो घटे, पण आ तो एम नथी माटे
कोप न करवो. हवे जो एमज होय के मिथ्या मार्गनुं जे कहेवुं तेणे
करीने परने कोप उत्पन्न थशे एवी शंका रही ठे, तो ए वात कहे-
बीज नहीं. केम जे परप्रत्ये क्लेश उत्पन्न थवानुं कारणरूप एवुं सत्य
वचन पण न बोखवुं एम शास्त्र वचन ठे.

टीकाः—यडुक्तं

सच्चावि सा न वत्तवा, जनुं पावस्स आगमो ॥
इत्यत आह ॥

यस्माद्यतो हेतोर्जेनच्चांत्या साधुसाध्वीश्रावकश्राविका

चैत्याद्याकारदर्शनादार्हतमेतत्प्रवचनमिति मिथ्याज्ञानेन
न हि लिङ्ग्यादयस्तत्त्वत आर्हता उक्तन्यायेन तेषां तथा त्वस्यापा-
करणात् ॥

अर्थः—ते कही देखावे ठे जे, जेथी पाप लागे एवी सत्य

वाणी होय तो ते पण न बोलवी. एवी आशंका करी तेनो उत्तर कहे ठे. जे हेतु माटे आ जैन ठे एवी ज्ञांतिये करीने साधु, साध्वो, श्रावक, श्राविका तथा चैत्य इत्यादि बाह्यथी आकार मात्रने देखी-ने आ अरिहंतनुं प्रवचन ठे ए प्रकारे मिथ्या ज्ञाने करीने लिंगधारी आदिक पुरुषो तत्वथी जैनी नथी. केम जे पूर्वे कहुं ए प्रकारे ते लिंगधारीउने जैनीपणानुं खंरुन कयुं ठे ए हेतु माटे.

टीका:—ततो यथा हृत्पूरपूरितोदराः सकलमुपेलादिजातं कांचनतयाऽध्यवास्यंति तथा तेपि जन्माःकुत्रासनावासितांतःकरण वस्तुतोऽनार्हतमप्येतत् लिंगिवर्त्माहंतमिति विपर्यस्यंतीति ज्ञवति जैनज्ज्ञांतिः ॥

अर्थ:—जेम कोइक ते पाषाणना समूहने आ सोनानो ढगलो ठे ए प्रकारनो निश्चय करे तेम नठारी वासनावमे जेमनां अंतःकरण वासनावालां थयां ठे एवा जरु पुरुषो वस्तुताए आ लिंगधारीउं मार्ग अरिहंत संबंधी नथी. तो पण ते मार्गने अरिहंतनो जाणे ठे एज जैनपणानी ज्ञांति ठे.

टीका:—तथा कुपथपतितान् कुमार्गप्रस्थितान् नृन् मानवान् प्रेक्ष्य अवलोक्य तत्प्रमोहापोहाय कुपथपतितनरप्रागुक्त प्रवृत्तिमिथ्याज्ञानापनोदाय इदं एतद्विलिखितं मिथ्यापथस्वरूपं किमपि दिग्मात्रं सकलस्य तस्यार्वागूदाशीर्जिजिह्वाशतेनापि वक्तुमशक्यत्वात् ॥

अर्थः—तेणे करीने कुमार्गमां पमेला पुरुषोने जोइ तेमनो विशेष मोह नाश करवाने एटले पूर्वे कळुं ए प्रकारे प्रबल मिथ्या ज्ञानने नाश करवा आ लिंगधारीजनुं मिथ्या मार्गनुं स्वरूप कांडक दिशमात्र देखारुयुं ठे. केमजे ठन्नस्थ दृष्टीवाळा पुरुषोए तो सो जीजोवके पण लिंगधारीजनुं कुमार्ग कही देखारुवा समर्थ थवातुं नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—कृपया कथममी मूढास्तीर्थाज्ञावकदर्शिताः कुपथ स्वरूपं विज्ञाय तत्परिहारेण सत्यथमच्युपेत्य ज्वोदधिं तरिष्यंती-
त्यनु कंपया कद्वितं ज्व्यप्रतिपिपादयिषया सकलं संकलय्य
प्रथमंचेतसि मज्जितं ततो जद्वितं अक्षररचनयादृग्धं॥ तदंतरेण
परस्य पुरतः सम्यक् प्रतिपादयितुमशक्यत्वात् ॥

अर्थः—कृपाये करीने आ प्रकारे कळुं ठे. कृपा ते शुं ? तो तीर्थना अज्ञावथी कदर्थनाने पामेला आ मूढ पुरुषो कुमार्गना स्वरूपने जाणी तेनो परिहार करवो तेणे करीने सन्मार्ग पामी संसार समुद्रने तरशे ए प्रकारनी अनुकंपावके प्रथम चित्तमां संकलना करी ज्व्यपणुं प्रतिपादन करवानी इहावके कद्वपना करी कळुं ठे, एटले अक्षरनी रचनावके कर्तुं, केमजे ते विना बीजाना मोढा आगळ सारी रीते प्रतिपादन करी शकातुं नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—च समुच्चये ॥ एतेन सच्चावीत्याद्यागमबलेनपर संकलेशनिबंधनं सत्यमपि वचो न वचनीयमिति यदाशंकितं ॥ तदप्यपाकृतं अस्यागमस्यान्यविषयत्वात् ॥ तथाहि ॥ धर्मा

યોગ્યં પ્રતિ હિતૈષિણાપિ સત્યમપિ હિતોપદેશવચનં ન ત્રાષણીયં॥
તસ્ય કર્મબંધહેતુત્વાત્ ॥ તથા ક્વચિદટવ્યાદૌ તસ્થુષા મુનિ-
ના દેદૃશુષાપિમૃગં મૃગયમાણસ્ય વ્યાધસ્યાનુયંજાનસ્યાપિ તસ્ય
પુરતો મૃગદર્શનં સત્યમપિ નાન્નિધાતવ્યમ્ ॥

અર્થઃ—ચકારનો સમુચ્ચયવાચક અર્થ છે. આ પૂર્વે કહ્યું તેણે
કરીને “ સચ્ચીવી ” ઇત્યાદિ આગમ વચનના બહે કરીને પરને કલે-
શનું કારણ એવું સત્ય વચન પણ ન બોલવું. એ પ્રકારની જે આશંકા
કરી હતી તે પણ દુર કરી, કેમજે એ આગમ વચનનો વિષય જૂદો
હે એ હેતુ માટે. તે જૂદા વિષયપણું દેખામે છે જે, જે પુરુષ ધર્મને
અયોગ્ય છે તે પ્રત્યે હિતને ઇચ્છનાર પુરુષે પણ હિતકારી ઉપદેશ વચન
સત્ય છે તોપણ ન બોલવું. કેમજે તેને કર્મબંધનું કારણપણું થાય છે
એ હેતુ માટે. તે કહે છે જે, કોઈક અરણ્ય પ્રમુખ સ્થળને વિષે રહેલા
મુનિયે પારધીના જયથી નાશીને મૃગ સંતાયો છે, તેને પોતે જાણે છે,
તોપણ મૃગયા કરનાર પારધીયે મૃગ ઓળતાં મુનિને પૂછ્યું તોપણ
તે આગળ સત્ય વચન પણ ન બોલ્યા, માટે એવા જગાએ સત્ય ન
બોલવું એમ શાસ્ત્રનો અન્નિપ્રાય છે.

ટીકા—તદ્વિધાતનિમિશત્વાત્ ॥ કિંતુ તત્ર તદ્વિપરીતં વ-
ક્તવ્યં તદ્વિતત્વાત્ ॥ તદેવ વચનં તત્ર સત્યં ॥ જૂતહિતમિ-
તિવચનાત્ ॥ ઇત્યેવમાદિરસ્યાગમસ્ય વિવચઃ ॥ ઇહ તુ પાર્શ્વસ્વાદિ-
મલિન્દુચૈર્વશીકૃત્યોત્પથેન સંસારપટ્ટત્રીં નોયમાનં નોરાજકમિ-
વ જત્તનિવદ્મમેવદ્યકેતાપિ મહાસત્ત્વેન વિદ્યોયમાનસ્ય પૂત્કાર

વિચ્રમં વિચ્રતસ્તદુત્પથત્વજદ્વપનસ્ય તેષાં સંક્લેશહેતુત્વેપિ
પ્રવચનપ્રજાવનાનમિત્તતયાઽર્ચિત્યપુણ્યસંચારકારણત્વેનાન્નિધા-
નાત્તજ્જદ્વપનમવશ્યં કર્તવ્યમેવ ॥

અર્થ:—કેમ જે તે સત્ય વચન વિધાતનું કારણ છે એ હેતુ
માટે: ત્યારે તે જગાએ શું કરવું? તો તેથી ઉલટું વચન બોલવું. કેમ જે
તે જગાએ તે ઉલટું વચન બોલવું એજ હિતકારી છે. તે વચનજ તે
જગાએ સત્ય છે, કેમ જે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે, સત્ય વચન તે કર્યું ?
તો તેનો ઉત્તર એમ કર્યો છે જે, જે વચન પ્રાણી માત્રને હિતકારી
હોય તે સત્ય વચન જાણવું. પૂર્વે કહ્યું હત્યાદિ સ્થલ એજ એ આગ-
મનો વિષય છે. એટલે એવી જગાએ સત્ય પણ ન બોલવું એમ અન્નિ-
પ્રાય છે. અહીં તો પાસથ્યાદિ ચોર પુરુષોએ વશ કરીને ઉન્માર્ગવશ
સંસારરૂપી પોતાને રહેવાનું ગામ તે પ્રત્યે લઈ જવા માંડેલો જેમ જેને
માથે રાજા ન હોય તેવા જગત્ને પોતાની નજરમાં આવે ત્યાં સેંચી
જાય તેની પેઠે લોકના સમૂહને જોઈ કોઈ મહા સત્ત્વવંત પ્રાણીએ
તે લુંટાતા લોકોનો પોકાર સાંજી તે ચોર લોકને ક્લેશનું કારણ
એવું પણ તે ચોરનું ઉન્માર્ગે વર્તવાણું પ્રકાશ કરી દેવાનું, તેમ
પ્રવચનની પ્રજાવના થાય એવા હેતુવશે ચિંતવનમાં ન આવે એવા
પુણ્યના સમૂહનું કારણ જાણી તે લિંગધારીનના સ્વરૂપનું નિરૂપણ
કર્યું તે શાસ્ત્રમાં કરવાનું કહ્યું છે, માટે અવશ્ય કરવા યોગ્યજ છે.

ટીકા:—॥યદુક્તં॥

સુહસીલતેણ ગહિણ, જવપાર્શ્વિ તેણ જગન્નિય મણાહે ॥

જો કુણ્ડ કુવિયત્તં, સો વન્નં કુણ્ડ સંઘસ્સ ॥

અતઃ કુપથપંકનિમજ્જન્નરનિકરોદ્ધરણાય મયા કિંચિજ્જ-
દ્વિપતમિદમિતિસુષ્ટુક્તં જગવતા પ્રકરણકારેણેતિવૃત્તાર્થઃ ॥

અર્થઃ—એ હેતુ માટે કુમાર્ગરૂપી કાદવને વિષે બૂઝતા લો-
કના સમૂહને देखી તેનો ઉદ્ધાર કરવાને અમોએ આ કાંઈક કહ્યું,
માટે સમર્થ એવા આ પ્રકરણના કરનારે લિંગધારીનું સ્વરૂપ નિરૂપણ
કર્યું તે ઠીકજ કર્યું છે, એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૩૪ ॥

ટીકાઃ—અથ કિમિતિ દિગ્માત્રમેવાન્નિહિતં યાવતા નિઃ
શેષદોષપ્રકાશનેન હિ મિથ્યાપથઃ સુજ્ઞાનઃ સુત્યજશ્ચ જવતી
ત્યાશંક્ય તન્નિરાસચોતકેન યત્ત્વમિતિ પદેનાંતરાપૂર્ય તદ્દોષાણા-
માનંત્યેનાન્નિધાનાશક્યત્વં નિર્દર્શનયાવિર્જાવયન્નાહ ॥ યતઃ ॥

અર્થઃ—શા કારણ માટે લિંગધારીના સ્વરૂપનું નિરૂપણ
દિશમાત્રજ દેખાઈયું? જેવું છે તેવું સમસ્ત દેખાઈયું હોય તો નિશ્ચે
મિથ્યામાર્ગ સુખેથી જાણવામાં આવે તથા સુખેથી ત્યાગ થાય એવી
આશંકા મનમાં ધરી તેનું સ્વરૂપ જણાવનાર ‘યત્ત્વમિતિ’ એ પ્રકારનું પદ વચ્ચે
મુકો તેનો ઉત્તર આ પ્રકારે છે, એમ કહેતાં અંચકાર જણાવે છે જે-
તે લિંગધારીજના સમસ્ત દોષ અનંતા છે, તે સર્વે દોષ કહેવાનું
મારું સામર્થ્ય નથી એ પ્રકારે નિર્દર્શના અલંકારવડે પ્રગટ કરતા હતા
આ પ્રકારનું કાવ્ય કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

प्रोद्भूतेऽनंतकालात् कलिमलनिलये नामनेपथ्यतोऽर्हन्,
मार्गत्रांतिं दधानेऽथ च तदग्निमरे तत्त्वतोऽस्मिन् दुरध्वो॥
कारुण्याद्यः कुबोधनृषु निरसिसिषुर्दोषसंख्यां विवक्षे,
दंजोन्नोधेः प्रमित्सेत्सकलगगनो ह्यंधनं वा विधित्सेत्॥३५॥

टीकाः—यत इति यस्माद्धेतोरस्मिन् दुरध्वेऽनंतकालात्
प्रोद्भूते यो दोषसंख्यां विविक्षेदित्यादि संबंधः ॥ तत्र प्रोद्भूते
संजाते अनंतकालात् अनंतानेहसा अनंतोत्सर्पिण्यवस-
र्पिणीपरीवर्तनेनास्यकुमार्गस्याश्चर्यदशकांतःपातित्वेन सिद्धांते
पादुर्जावप्रतिपादनात् ॥

अर्थः—जे हेतु माटे अनंतो काल गया पढी उत्पन्न थएलो
आ दुष्ट मार्ग तेने विषे जे दोष रह्या ठे, तेनी संख्या करवा जे पु-
रुष इच्छे; इत्यादि संबंध जाणवो. तेमां अनंतो काल गया पढी ए-
टले अनंती उत्सर्पिणी अवसर्पिणी काल गये आ लिंगधारीउन्नो
करेलो कुमार्ग ते दश आश्चर्यमांनुं ए ठेद्लुं असंजति पूजनरूप
आ आश्चर्य ठे, एम एनी उत्पत्तिः सिद्धांतमां प्रतिपादन करी ठे.

टीकाः—कलिमलनिलये दुष्यमापातकनिवासे ॥ दुष्यमा-
कालोह्यपरकालापेक्षया महापापः ॥ ततश्चात्रातीवासमंजसप्र-
वृत्तिदर्शनात्संज्ञाव्यते सकलं दुष्यमामलं दुरध्वेऽस्मिन्निवसति॥

અથવા કલિરેવકલહ એવ મલં કિદંતસ્ય નિલયે॥તથાનામ અ-
જિધાનં યથા લિંગદર્શનેપિ લોકા વક્તારો જ્ઞવંતિ॥અમી જૈના અ-
મી સિતાંવર જિહ્વ ઇત્યાદિ ॥

અર્થઃ—કળીકાલ સંબંધી પાપનું ઘરરૂપ એટલે દુઃષમા
કાલનાં પાપને રહેવાનું સ્થાનરૂપ એવા દુઃષમા કાલવ્રમે વીજા કા-
લની અપેક્ષાવ્રમે મહા પાપ છે, તે હેતુ માટે આ કાલમાં અતિશેજ
અઘટતી પ્રવૃત્તિ દેખવાથી એમ સંજ્ઞાવના થાય છે જે, સમસ્ત દુઃષ-
મા કાલનું પાપ આ દુષ્ટ માર્ગને વિષે નિવાસ કરી રહ્યું છે. અથવા
કળી કહેતાં કલહ એજ જે મલ તેનું ઘરરૂપ એવો આ લિંગધારી-
જનો માર્ગ તેને વિષે નામ એટલે અજિધાન જેમ બાહ્યથી લિંગ દેખે
ઠતે પણ લોક એમ કહે છે જે, આ જૈની છે આ શ્વેતાંવર જિહ્વ
છે ઇત્યાદિ ॥

ટીકાઃ—નેપથ્યં રજોહરણાદિવેષસ્તતો ઈન્દ્રઃ તતશ્ચ નામને
પથ્યતઃ સુવિહિતસાધરણાન્નામશ્રવણાન્નેપથ્યદર્શનાચ્ચાર્હન્માર્ગ
ત્રાંતિં તાત્વિકજિનપથાદૃશ્યં દધાને વિચ્રાણે ॥ નન્વયં પંથાસ્ત-
ર્હિં જિનમાર્ગ એવ જવિષ્યતીત્યત આહ ॥

અર્થઃ—નેપથ્ય કહેતાં રજોહરણાદિ વેષ, પઠી પૂર્વે કહ્યાં
તે પદનો ઈન્દ્ર સમાસ કરવો, વેશ માત્રના નામથી સુવિહિત મુ-
નિના જેવું એક નામ માત્ર સાંજ્ઞલવાથી તથા દેખવાથી અરિહંતના
માર્ગની ત્રાંતિને ધારણ કરતો શાસ્ત્રમાં કહેલો જે જિનમત તેની
ત્રાંતિ ઉપજાવતો, એ જગાએ આશંકા કરી કહે છે, જે નિશ્ચે એ

लिंगधारीजिनो मार्ग एज जिन मार्ग हशे एवी आशंका थाय ठे तेनो उत्तर कहे ठे जे,

टीकाः—अथ चेति प्रतिकूलपक्षांतरद्योतकमव्ययं ॥ न-
न्वतः परमार्थतः तदज्जिमरेऽर्हन्मार्गधातुके ॥ अयमर्थः ॥ यथाऽ
ज्जिमराः प्रब्रज्जधातुकाः स्ववेषेण राजादिधातकर्तुमशक्नुवन्तो
वेषपरावर्त्तनेन राजादिकं व्यापादयन्ति ॥ तथैतेपि गृहस्थवेषेणा-
र्हन्मार्गच्छेदनं तथाविधातुमपारयन्तो यतिवेषेण विरुद्धप्ररूप-
णाचेष्टितादिनाऽर्हन्मार्गमुच्छिदन्तीति ज्ञवन्त्यज्जिमराः ॥

अर्थः—‘अथ च’ एटञ्जो विपरीत पक्षांतरने कहेनारो अ-
व्यय ठे. ए हेतु माटेनिश्चे परमार्थथी विचारी जोतां ए लिंगधारीजिन
अरिहंतना मार्गने घात करनारा ठे. तेमां प्रगटपणे आवो जावार्थ
रह्यो ठे जे, जेम राजादिकने ठाना मारनारा घातकी पुरुषो ते पो-
तानो जेवो ठे तेवो वेश राखी राजा प्रमुखने मारवा समर्थ नथी
थता त्यारे पोतानो वेष पलटी बीजो वेष करी राजादिकने मारे ठे.
तेम आ लिंगधारीजिन पण गृहस्थना वेषवने अरिहंतनो मार्ग छेदन
करवा नसमर्थ थया त्यारे यतिनो वेष धारण करी विरुद्ध प्ररूप-
णाज करवी; इत्यादि उपायवने अरिहंतना मार्गनो उच्छेद करे ठे
माटे ए घातकी ठे.

टीकाः—ततश्च दुरध्वदुरध्ववर्त्तिनोरजेदोपचारादित्य-
मुपन्यासः ॥ अस्मिन् प्राग्वर्णितस्वरूपे दुरध्वे कुमार्ये कारु-
ण्यात् मास्मामी बुरुन् जरा अस्मिन् कुपथपंक इति दयाध्यवसा-

યાત્ યઃકશ્ચિન્મહાસત્વો નૃષુલિંગિજ્ઞાવનાજ્ઞાવિતેષુ મર્ત્યેષુ
કુબોધં કુદેશનોત્પાદિતમસત્પથે પિ સત્પથઞ્ચમં નિરસિસિષુર્વિ-
જિત્સુઃ ॥ યદિ હિ કથંચિદમીષાં મૂઢાનાં દુરધ્વદોષસામસ્ત્ય-
બ્રદર્શનેનાયં કુબોધો વિધ્વંસતે તદામી નપકૃતા જવંતીત્યાશયેન
દોષસંખ્યાં દૂષણેયતાં વિવક્ષેત્ અજિધિત્સેત્ ॥

અર્થઃ—તે હેતુમાટે દુષ્ટ એવો જે માર્ગ અને જે દુષ્ટ માર્ગમાં
રહેનાર પુરુષો એ બેનો ઉપચારથી અન્નેદ ઠે તેથી એ પ્રકારે કહ્યું.
આ પૂર્વ કહ્યો એવો જે દુષ્ટ માર્ગ તેને વિષે જરુપુરુષો બુદ્ધે ઠે, તેને
દેખી એ પ્રકારની કરુણા આવી જે, આ પુરુષો કુમાર્ગરૂપી કાદવમાં
બુદ્ધે ઠે એવા અધ્યવસાયથી તેમને ઝડૂરવા આ કહ્યું ઠે, એમ સંબંધ
જાણવો. લિંગધારીજની જ્ઞાવનાવદે સહિત થયેલા તથા કુદેશનાથી
નત્પન્ન થયેલો જે કુબોધ એટલે અસત્ માર્ગને વિષે પણ આ સત્
માર્ગ ઠે એવી જ્ઞાંતિ તેને નાશ કરવા ઇચ્છતા અને જય પામતા એવા
પુરુષો તેની મધ્યે કોઈક મહાસત્વવાળો પુરુષ એમ વિચારે ઠે જે,
કોઈ પ્રકારે આ મૂઢ પુરુષોને દુષ્ટ માર્ગ સંબંધી સમસ્ત દોષ દે-
ખાતીએ તો તેણે કરીને એમનો કુબોધ નાશ પામે તો એમનો ઉપ-
કાર કર્યો કહેવાય એવા અજિપ્રાયવદે દોષ સંખ્યાને કહેવા ઇચ્છે ॥

ટીકાઃ—એતાવત્ સંખ્યા અત્ર કુર્મર્ગે દોષાઃ સંતીતિ યો-
વક્તુમિચ્છેદિત્યર્થઃ ॥ સં પુમાન્ અંજોજલં અંજોધેરણ્વસ્ય પ્રમિ-
ત્સેત્ ॥ ઇયદત્રાંજ ઇતિ ચુલુકાદિન્નિઃ સંચિખ્યાસેત્ ॥ જલ-
ધિજલપ્રમિત્સાનિદર્શનેન દુરધ્વદોષાણામસંખ્યેયતાસિદ્ધ્યા

अपरितुष्यन् विवक्षिततदानंत्य चिरुयापयिषया निदर्शना-
तरमाह ॥

अर्थः—एटले आ कुमार्गने विषे दोषनी आटली संख्या
ठे, एम जे कहेवा इहे ठे (एटलो अर्थ ठे) ते पुरुष समुद्रना जळनुं
प्रमाण करे जे आ समुद्रमां आटलुं जळ ठे, एटले अंजलि आदि-
कवने कहेवा इहे, जे समुद्रनुं जळ आटली अंजलियो प्रमाणे ठे.
समुद्रना जळनी प्रमाण करवानी इहानुं दृष्टांत देखारुं तेणे करी-
ने दुष्ट मार्गना दोषनुं असंख्यातपणुं सिद्ध थयुं तेणे करीने संतोष
न पामतां ग्रंथकार वळी ते दोषनुं अनंतपणुं ठे एम कहेवानी इच्छाए
बीजुं दृष्टांत कहे ठे.

टीकाः—सकलगगनोद्वंघनं पदूच्यां समग्रांतरिकांतप्राप-
णं वेति पक्षांतरे विधित्सेत् चिकीर्षेत् ॥ अयं च निदर्शना ना-
मालंकारः ॥ यत्र प्राकरणिकाप्राकरणिकयोः परस्परं संबंदा
जावादुपमायां पर्यवसानं सा निदर्शनेति तद्वज्रहणात् ॥

अर्थः—समस्त आकाशनुं उल्लंघन पगवने करवा इहे
एवो ठे, एम बीजा पक्षने विषे अर्थ थयो ए निदर्शना नामे अलं-
कार थयो. जे जगाए वर्णन करवा योग्य जे वस्तु तथा तेथी बीजी
वस्तु ए बेतो परस्पर संबंध नथी ए हेतु माटे उपमाने विषे पर्य-
वसान थयुं ते निदर्शनालंकारनुं लक्षण ठे.

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥

અન્નવદ્ધસ્તુસંબંધ ઉપમા પરિકલ્પક इति तदत्र प्राकरणिकाप्राकरणिकयोर्दुरध्वदोषदोषसंख्याविवक्षणजलधिजलप्रमित्सयोर्दुरध्वदोषसंख्याविवक्षणसकलगगनोल्लंघनविधित्सयोर्वा पृथक्पृथग्विषयत्वादन्व्योन्यासंबद्ध्योरुपमायां पर्यवसानं॥ सागरांजःप्रमित्सेव च सकलगगनोल्लंघनविधित्सेव वा प्रकृतपुरुषेण दुरध्वदोषसंख्याविवक्षा ॥

અર્થ:—તે કહ્યું છે જે, ઉપમાની પરિકલ્પના કરનાર વસ્તુનો સંબંધ જેમાં હોય તે નિર્દર્શનાલંકાર કહીએ, માટે આ જગાએ વર્ણન કરવા યોગ્ય ને અવર્ણન કરવા યોગ્ય એવા જે દુષ્ટ માર્ગના દોષ કહેવા તે તથા સમુદ્રના જલનું માન કરવું તે બેનું અથવા દુષ્ટ માર્ગના દોષની સંખ્યાનું કહેવું તથા સકલ આકાશનું ઉલ્લંઘન કરવાની ઇચ્છા એ બેના વિષય જૂદા જૂદા છે, તે હેતુ માટે એ બેને પરસ્પર સંબંધ નથી તેથી ઉપમા અલંકારને વિષે એનું પર્યવસાન છે, કેમ જે સમુદ્ર જલનો પ્રમાણ કરવાની ઇચ્છા જેવી છે અથવા સકલ આકાશને ઉલ્લંઘન કરવાની ઇચ્છા જેવી છે તેવી પુરુષને આ ચાલતો લિંગધારીઝનો કરેલો દુષ્ટ પ્રવાહરૂપ માર્ગના દોષની સંખ્યા કરવાની ઇચ્છા છે. એટલે પરમાર્થ એ છે જે એ માર્ગના દોષની સંખ્યા કરી શકાય એવી નથી.

ટીકા:—ततोऽयमर्थः ॥ ॥ यथा सागरांजोऽतिन्यस्तत्वात् प्रमातुमशक्यं सकलगगनोल्लंघनं वानंत्याद्विधातुमशक्यं तथा दुरध्वस्य महामिथ्यात्वरूपस्य लोकोत्तरविरुद्धासमंजसचेष्टितः

शतसहस्रसंनृतत्वात्तद्दोषसंख्याप्यति बाहुल्याद्वक्तुमशक्येति॥
अतो दिग्मात्रमेवोदाहृतं ॥ तावन्मात्रेणापि केषांचित् पुण्या-
त्मानां मोहापोहेन सत्पथाच्युपगमो न विष्यतीति धियेति
वृत्तार्थः ॥ ३५ ॥

अर्थः—ते हेतु माटे आ अर्थ सस्फुट ठे जे, जेम सागरनुं
जल अतिशे ठे माटे तेनुं प्रमाण करवा समर्थ नथी थवातुं. अथ-
वा समस्त आकाशनुं ठव्घन करवा समर्थ नथी थवातुं. केमजे ते
अनंतु ठे ए हेतु माटे; तेम दुष्ट मार्गनुं महामिथ्यात्वरूपपणुं ठे ते
लोकोत्तर विरुद्ध जे अघटीत अर्थ तेनां सैकमो तथा हजारो तेणे
सहित ठे माटे ते दोषनी संख्या पण अति घणी ठे. माटे कही श-
काती नथी, ए कारण माटे आ दिश मात्र देखामी ठे तेणे करीने
पण केटलाक पुण्यात्मा प्राणीने मोहनो नाश थशे तेणे करीने
सन्मार्गनी प्राप्ति थशे, एवी बुद्धिये करीने आ कह्युं ठे. ए प्रकारे
आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ ३५ ॥

टीकाः—ननूक्तन्यायेन लिंगिनश्चेद्यतयो न ज्वंति ॥ त-
र्हि न संत्येव क्वचित्संप्रतिश्रुतोक्तलक्षणज्ञाजो यतयोऽदर्शनात् ॥
तथा च ज्ञानदर्शनाज्यामेव जगवत्तीर्थमनुवर्त्तत इति मन्यमानं
भूढंप्रति लिंगिज्यः पक्षांतरसंसूचकेन तथा शब्देनांतरापूर्व
संप्रति वर्त्तमानतया कालोचितयतिलक्षणलक्षितान् सुविहि-
तयतीन् प्रतिपादयन्नाह ॥

अर्थः—तर्क करी कहे ठे जे, पूर्वे कह्यो ए न्याये करीने

લિંગધારિ જો યતિ ન હોય તો આ કાલમાં કોઈ જગાયે સિદ્ધાં-
તમાં જેવાં લક્ષણ કહ્યાં છે, તેવા લક્ષણ વાળા યતિ નથીજ કેમકે
તેવા લક્ષણ વાળા યતિ કોઈ જગોએ દેખાતા નથી, એ હેતુ માટે.
વઢી જ્ઞાન દર્શને કરીને જે જગવત્તું તોર્ય વર્તે છે, એમ જાણતા
શિષ્ય પ્રત્યે લિંગધારી વિનાં શાસ્ત્ર લક્ષણથી મળતા આવતા એવા
સુવિહિત યતિયો છે, એ પ્રકારનો પદ્ધાંતરને જણવનાર તથા શબ્દ
મધ્યે મૂકી વર્તમાન કાલમાં ઊચિત એવા યતિ લક્ષણવર્મે સહિત
સુવિહિત યતિ છે એમ પ્રતિપાદન કરતા સતા કહે છે.

તથાચ ॥ મૂલકાવ્યમ્:—

ન સાવધાન્નાયા ન, બકુશ કુશીલોચિત યતિ ।

ક્રિયા મુક્તા યુક્તા, ન મદમમતાજીવન જયૈઃ ॥

ન સંક્લેશાવેશા, ન કદન્નિનિવેશા ન કપટ ।

પ્રિયા યે તેદ્યાપિ સ્યુરિહ, યતયઃ સૂત્રરતયઃ ॥ ૩૬ ॥

ટીકા:—તથેતિ યથા સંપ્રતિ જૂયાંસો લિંગિનઃ સંતિ તથા
તેન પ્રકારેણ વિરલાઃ સુવિહિતા અપીત્યેતદેવાહ ॥ તેદ્યાપિ સ્યુ-
રિહ યતય ઇતિ સંબંધઃ ॥ આશ્નાયો ગુરુશિષ્યપ્રતિશિષ્યાદિક્રમેણ
સંપ્રદાયઃ સાવધઃ પ્રાગ્વર્ણિતૌદેશિકજ્ઞોજનાદ્યુપજ્ઞોગાદેઃ સપાપ
આશ્નાયો યેવાંતે તથા નજાતેવાં નિષેધઃ ॥ અધુનાતનરુદ્ધ્યૌદેશિ-
કજ્ઞોજનચૈત્યવાસાદિના સાવધસંપ્રદાયવંતો યેન જ્ઞવંતિ તથા ॥

अर्थः—ते प्रकारे नथी एटले जेम वर्तमान काळे घणा लिंगधारीउं ठे, ते प्रकारे सुविहित नथी. सुविहित विरल ठे, पण सुविहितनी नास्ति नथी. जे हेतु माटे अद्यापि एटले आ काळमां पण सुविहित ठे, ए प्रकारनो संबंध आ काव्यमां जाणवो. आम्नाय जे शिष्य तेना शिष्य इत्यादि क्रमनो संप्रदाय ते पूर्वे कळुं जे नडे शिक नोजनादिकनुं नोगववुं तेणे करीने सावद्य थएलो ए प्रकारनो नथी आम्नाय जेमनो एवा, एटले आ काळनी रुढीये नदेशिक नोजन तथा चैत्यवास इत्यादिके करीने सावद्य संप्रदाय वाळा जे नथी ते.

टीकाः—बकुशं शबलमतिचारपंकेन समलं प्रक्रमाच्चारित्रं ॥
ततश्च बकुशचारित्रयोगात्साधवोपि बकुशाः ॥ ते च द्विधा ॥
उपकरणदेहजेदात् ॥ तत्रोपकरणबकुशा येवर्षाप्रत्यासत्तिमंतरे-
णापि कदाचिद्वस्त्रादिकं धावंति श्लक्ष्णाद्यंशुकादिच जिघृक्षन्ति
कदाचित् परिदधते च ॥

अर्थः—॥ तथा बकुश केतां शबल एटले अतिचाररूपी कादववमे मेलुं थएलुं चारित्र, तेना योगशी साधु पण बकुश कहीए, ते साधु वे प्रकारना ठे, तेमां एकतो उपकरण जेदथी अने बीजा देह जेदथी, तेमां उपकरण बकुश तेने कहीए जे वर्षाकाल समीप थया विना पण क्यारेक वस्त्रादिकने धुए तथा जीणां सारां इत्यादि गुण युक्त वस्त्रादिकने गृहण करवा इच्छे. तथा क्यारे तेनुं धारण पण करे.

टीकाः—पात्रदंरुकाद्यपि घृष्टं तैलादिम्रक्षणात्पादिततेज-

स्कं च धारयति ॥ उपकरणमप्यतिरिक्तं प्रार्थयन्ते इति ॥ देहबकु-
शास्तु ये क चरणनखादीन् कदाचिन्निर्निमित्तं नूषयन्तीति ॥ इमे-
च द्विविधा अपि शिष्यादिपरिवारादिकां विज्ञूतिं तपःपांक्त्या-
दिप्रज्ञवं च यशः प्रार्थयन्ते तदासादनेन च प्रमोदन्ते ठेदाहैश्चाति-
चारैर्वहुनिः शबलिता अपि कर्मक्षयार्थमुद्यता इत्यादि लक्षण
युक्ता बकुशाः ॥

अर्थः—तथा पात्रां तथा दांको इत्यादिक पण घशेलां ते-
लादिके चोपमेलां झळझळाट एवां करी धारण करे अने अधिक
उपकरण पण प्रार्थना करी राखे. हवे देह बकुश तो तेने कहीए,
जे हाथपगना नखादिकने क्यारेक कारण विना पण शोभावे. ए
वे प्रकारना बकुश पण शिष्यादि परिवाररूपी विज्ञूतिने तथा तपथी
उत्पन्न थएलु तथा पंक्तिपणायी उत्पन्न थएलुं जे यश तेनी प्रार्थना
करे अने ते मळवार्थी राजी थाय अने ठेदने योग्य एवा घणा अ-
तिचारवमे शबळ थया ठे एटले युक्त थया ठे तोपण कर्मक्षयने अर्थे
उद्यमवंत ठे, इत्यादि लक्षण युक्त होय तेने बकुश कहीए.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

उपकरणदेहचोस्का इह्वीरसगारवासिया निञ्चं ॥
बकुसवलठेयजुत्ता निगंथा वाउसा नणिषा ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, उपकरणने तथा दे-
हने चोखां राखे तथा क्यारेक ऋद्धिगारव तथा रसगारखे सहित

होय तथा नित्ये घणुं शबळ एटले घणुं मलिन ठेद प्रायश्चित्त आवे
त्यां सुधी मलिन चारित्र सहित एवा जे निर्ग्रथ ते बकुश कहिए.

टीकाः—तथा कुत्सितं शीलं चरणं येषां ते तथा ॥ तेपि-
द्धिधा ॥ आसेवनाकषायजेदात् ॥ तत्रासेवनाकुशीला ये ज्ञान
दर्शनचारित्रतपांसि किंचिदुपजीवंतिकषायकुशीलास्तु ये क्रो-
धादिभिः कषायैर्ज्ञानादिगुणान् युञ्जन्ति अथवा कषायै
ज्ञानादीन् ये विराधयन्ति ॥ नवोद्भेदायोपस्थिता अपीत्यादि
लक्षणज्ञाजश्च कुशीला इति ततो बकुशाश्च कुशीलाश्चेति द्वन्द्वः

अर्थः—बळी कुत्सित एटले निंदित ठे चारित्र ते जेमनुं ते
कुशील कहिए. ते कुशील बे प्रकारना ठे. तेमां एक तो आसेवना
कुशील तथा कषाय कुशील एवा जेदर्थी. तेमां आसेवना कुशील
तेने कहिए जे, ज्ञान दर्शन चारित्रने तथा तपने कांइ आजीविका
रूपे धारण करे, अने कषाय कुशीलतो क्रोधादि कषाये करीने ज्ञा-
नादिक गुणने जोमे (जेळवे) अथवा कषाये करीने ज्ञानादिक
गुणनी जे विराधना करे अने संसारनो उद्भेद करवा तत्पर पण थ-
पला इत्यादि लक्षणवाळा ठे ते कुशील कहिए. त्यार पढो बकुश
ने कुशील ए बे प्रदत्तो द्वन्द्व समास करवो.

टीकाः—तेषामुचिता योग्या यतिक्रिया प्रत्युपेक्षाप्रमार्जन-
प्रभृतिका साधुसमाचारी तथा मुक्ता रहिता ये न न्वन्ति ॥ प्रत्यहं
यतिकृत्य पक्षिहणा पमज्जणा, निस्क्रिया दोष युञ्जणा चेव ॥

પત્તગધુચણ વીચારા થંમિલ માવસ્સયાઙ્ગેત્યાદિ ॥ દશવિધ
ચક્કવાલાદિ સામાચ્ચા ચારીરિણ ઇત્યર્થઃ ॥

અર્થઃ—તેમને યોગ્ય એવી જે મુનિની ક્રિયા પમિલેહણ પ્રમાર્જ
આદિ સાધુ સમાચારી તેણે રહિત એવા જે નથી એટલે નિત્યે સાધુ
સમાચારીયે યુક્ત છે. સાધુને નિત્ય કરવા યોગ્ય એવી ક્રિયા જે પ-
મિલેહણ ઇત્યાદિ.

ટીકાઃ—અત્રચ પુલાકનિર્ગ્રંથસ્નાતકંપરિહારેણ ચઢ્ઢકુશ
કુશીલોચિતક્રિયાયુક્તયતિગવેષણં તત્તૈરેવ સર્વતીર્થકરાણાં
તીર્થપ્રવૃત્તેઃ સઘજિણાણં જહ્મા, વકુશકુશીલેહિં વટ્ટે તિત્થ,
મિતિવચનાત્ ॥ તથા ન યુક્તા ન સ્પૃષ્ટા મદો જાત્યાદિજિરાત્મો-
ત્કર્ષપ્રત્યયઃ મમતા ગૃહસ્થાદિષુ પ્રતિબંધો મમૈતેયોગક્ષેમં વહંતિ
તતો યદ્યમીષાં ક્વાપ્યનિષ્ટં ન સંપદ્યતે ઇત્યાદિ સ્નેહેન તત્સુખ
દુઃસ્વાન્યાં યતેરપિ તદ્દત્તેતિ યાવત્ ॥

અર્થઃ—આ જગાયે પુલાક નિર્ગ્રંથ તથા સ્નાતક એ સર્વેનો
ત્યાગ કરી જે વકુશ કુશીલને યોગ્ય એવી જે ક્રિયા તેણે યુક્ત એવા
યતિ યોગી કાઢયા તેનું કારણ એ છે જે, વકુશ કુશીલવરુદ્ધ સર્વ
તીર્થકરના તીર્થની પ્રવૃત્તિ થાય છે, એ હેતુ માટે. તે કહ્યું છે જે, સર્વ
જિનના તીર્થને વકુશ કુશીલ વૃદ્ધિ પમારુ છે એવા વચનથી, વળી
તે વકુશ કુશીલ કેવા છે ? તો પોતાના ઉત્કર્ષને જણાવનાર જા-
ત્યાદિક જે મદ તે જેમને સ્પર્શ કરી શકતા નથી, તથા ગૃહસ્થાદિ-
ક્ષેત્રઃ વિષે પ્રતિબંધ એટલે આ શ્રાવક તો મારા છે મારો યોગ ક્ષેમ

करे ठे. ए प्रकारे गृहस्थादिकने विषे जे ममता, तेथी एम थाय ठे जे आ श्रावकादिकनुं क्यारे पण अनिष्ट एटले माठुं न थान, इत्यादिक स्नेहे करीने यति पण ते श्रावकना सुखवने सुखी थाय ठे, अने दुःखवने दुःखी थाय ठे. एटलो ज्ञावार्थ ठे, माटे ते गृहस्थ साथे परिचय राखता नथी.

टीकाः—आजीवनं आजीविका निर्वाहस्तस्माद् ज्ञयं-
तद्ज्ञावसंज्ञावनया जीतिर्गृहिर्निर्विदितशैस्थित्याः सिद्धांताध्य-
यनादिविरहिता वा गृहस्थबन्धोऽनुवृत्तिं विना निःस्पृहतया शुद्धं
प्ररूपयंतो वा एतत्कृतनिर्वाहाज्ञावेन कथं वयं जीविष्याम इत्या-
द्यध्यवसाय इत्यर्थः ॥ ततश्च मदश्चेत्यादि छंदः ॥

अर्थः—आजीविका एटले निर्वाह तेथी जे ज्ञय तेनी
संज्ञावनाये करीने जे ज्ञय, एटले गृहस्थ लोकोये जाणुं ठे शिथि-
लपणुं ते जेमनुं, अथवा सिद्धांतनुं जे अध्ययनादि तेणे रहित अथवा
गृहस्थनी अनुवृत्ति विना निःस्पृहपणे शुद्ध प्ररूपणा करतां ए
श्रावक निर्वाह नहीं करे तो आपणे केम जीवीए इत्यादि अध्यव-
साय, एटलो अर्थ जाणवो, तयार पढो मद पद साथे छंद
समाप्त थाय.

टीकाः—तैर्महासत्त्वानां हि स्वजनधनपुत्रकन्यादिसंग-
त्यागेन प्रव्रज्याग्राहिणां कुतस्त्यो गृहस्थादिषु ममताद्यवकाशः
क्लीबानामेव तद्ज्ञावात् ॥ एवं च सति ममतादिर्निर्वर्जिताः ॥
तथा संक्षेपः अविभिन्नप्रवाहतया प्रतीयमानो रौद्राध्यवसायः

स्तस्य आवेशः आवेगः उत्कर्षो येषामिति व्यधिकरणो बहुव्रीहिः
तथा येन ज्वंति॥संज्वलनकषायोदयत्वेन तेषां तन्निबंधनप्रथमा-
दिकषायोदयान्नावात् ॥

अर्थः—ते महा सत्ववंत पुरुषो स्वजन तथा धन तथा
पुत्र तथा स्त्री इत्यादिक संगनो त्याग करीने प्रव्रज्या गृहण करे
ठे तेमने गृहस्थादिकने विषे ममतादिक थवानो अवकाशज यतो
नथी एटले तेवा महांत पुरुषो गृहस्थादिकने विषे ममता करेज
नहीं, एतो नपुंसकनेज गृहस्थादिकने विषे ममता थाय ए हेतु
माटे. ए पुरुषो एवा ठे तेथी ममतादिक वर्जित कहा. वळी
संक्लेश कहेतां अविठिन प्रवाह पणे जणातो जे रौद्र अध्यवसाय,
तेना जे आवेश कहेतां वेग ते ठे जेमने ए प्रकारनो व्यधिकरण
बहुव्रीहि समास करवो, ते प्रकारना जे नथी. केम जे ते बकुश
कुशीलने संज्वलन कषायनो उदय ठे. पण तेमदादिना कारण
नूत जे प्रथमादि कषाय एटले अनंतानुबंधि आदि कषाय तेनो
उदयज नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—न कदन्निनिवेशाः अनाजोगादिना अन्यथाकारं
स्वयं प्रज्ञते अच्युपगते वावस्तुनि कुत्सितमानसाग्रहवंतो ये न
ज्वंति तन्निमित्तजनरंजनापरिणामान्नावात् ॥ ममताजीवन
प्रयादयश्च साधुत्वबाधकत्वाद्यतीनां सर्वथा हेया एवेत्यत-
स्तेषामिह निषेधो विशेषण प्रदर्शितः ॥

अर्थः—कुत्सित आग्रहवाला नथी एटले अजाणपणे अ-

न्यथा प्रकारे वस्तु कह्यामां आवे अथवा अंगिकार करवामां आवे तो जेमने कदाग्रह नथी. केमजे ते कदाग्रहनुं कारणरूप जे मि-
थ्याजिमान ते तेमने विषे नथी ए हेतु माटे. वळी ते बकुश कु-
शील केवा ठे? तो जेमने कपट वाहाळुं नथी एवा एटले माया प्र-
धान जे अनुष्ठानो क्रिया तेने विषे तत्पर एवा नथी. केमजे ते माया
कपट ठे कारण जेनुं एवुं जे लोकरंजन परिणाम तेनो अज्ञाव ठे,
समता तथा आजीविका तथा ज्ञय इत्यादिक साधुपणाना बाधक
ठे, ए हेतु माटे यतिने सर्वथा प्रकारे ए त्याग करवा योग्यज ठे ए
हेतु माटे तेमनो निषेध आ जगाए विशेषे करी देखाम्यो ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

एवं च संकलिष्ठा, माइष्ठाणंमि निच्च तद्विद्धा ॥
आजीवियज्ञयधत्था, मूढा नो साहूणो नेया ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे ए प्रकारे माठा अ-
ध्यवसायवाळा तथा.

टीकाः—य एवं गुणगणीपेतास्ते यतयः साधवः अद्यापि
सुसाधुविरहितयार्शंकिते दुःषमाकालेपि आस्तां दुषमसुष-
मादावित्यपि शब्दार्थः द्युर्जवेयुः इह प्रवचने सूत्ररतयः सिद्धां-
ताध्ययनाध्यापनव्याख्यानश्रवणपरायणाः अध्ययनादिकर्तव्य-
ताविषयतयैव तेषां शास्त्रीयशिक्षाश्रवणात् ॥

અર્થઃ—જે એ પ્રકારે ગુણગણે સહિત છે તે સાધુ છે. આ કાલમાં પણ એટલે સુસાધુનો વિરહ જેમાં છે એવી આશંકાએ સહિત એવો આ દુષમા કાલ તેને વિષે પણ સુસાધુ હોય તો દુષમ સુખમાદિક બીજા કાલમાં હોય તેમાં શું કહેવું ! એ પ્રકારનો અપિ શબ્દનો અર્થ છે. આ જિનશાસનને વિષે સૂત્રને વિષે પ્રીતિવાળા એટલે સિદ્ધાંતનું જાણવું જાણાવવું, કેહેવું, સાંજાળવું તેને વિષે તત્પર એવા, કેમજે સિદ્ધાંતનું જાણવું इत्यादि તેમની શિક્ષા શાસ્ત્રમાં સાંજાળીએ ઠીએ એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—॥ યદુક્તં ॥ શાસ્ત્રાધ્યયને ચાધ્યા પને ચ સંચિંતને તથાત્મનિ ચ ॥ ધર્મકથને ચ સતતં યત્નઃ સર્વાત્મનાકાર્યઃ ॥ ન તુ લિંગિન ઇવ પ્રવજ્યાદિનમારજ્ય વ્યવહારમંત્રાદિપ્રયોગતત્પરાઃ ॥ એતેન તેષામુન્માદાયજ્ઞાવઃ પ્રતિપાદિતઃ ॥ મહાત્મનાં સૂત્રાધ્યયનાદેરેવં ફલત્વાત્ ॥ એતેન સંત્યેવ સંપ્રતિ યથોક્તલક્ષણજ્ઞાજો યતયોઽદર્શનાદિત્યાદિ યદાશંકિતં તદપાસ્તમ્ ॥

૫૪

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, સાધુએ શાનુચ્છં જાણવું તથા જાણાવવું તથા ચિંતન કરવું તેને વિષે તથા આત્માનો વિચાર કરવો તથા ધર્મ સંજાળાવવો તેને વિષે સર્વ પ્રકારે નિરંતર યત્ન કરવો. પણ લિંગધારીઝંતો પેઠે જે દિવસથી પ્રવજ્યા લીધી તે દિવસને આરંજી વ્યવહાર કરવો તથા મંત્રાદિકનો પ્રયોગ કરવો તેને વિષે તત્પર નથી થતા. એ વચન કર્યું તેણે કરોને તે સુવિહિત સાધુને ઝન્માદ આદિ દોષ તથા એમ પ્રતિપાદન કર્યું. મોટા પુરુષોને

सुत्रादिकतुं जणवुं इत्यादिकथी ए प्रकारनुं फलपणुं थाय ठे ए हेतु माटे, ए कळुं तेणे करीने आ काळमां पण शास्त्रमां कहेलां जे लक्षण तेणे सहित एवा यति ठेज. पूर्वे प्रतिवादि ए निषेध कर्यो हतो जे आ काळमां शास्त्रोक्त लक्षणवाळा साधु नथी, केमजे ते देखाता नथी. इत्यादि जे आशंका करी हती तेनुं खंरुन कर्युं.

टीका:—कालादिदोषात् प्रायशस्तथाविधयतीनामदर्शने-
पि क्वापि तेन संतीत्यनाश्वासस्य कर्तुमयोग्यत्वात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

कालादोसउ कहवि, जइवि दीसंति तारिसा न जइ ॥
सवत्थ तहवि न छित्ति नेव कुज्जा अणासासं ॥

अर्थ:—कालादि दोषथी बहुधा ते प्रकारना यतिनुं नाम देखामवुं कोइ जगाए यतुं नथी तेणे करीने ते प्रकारना सुविहित साधु नथी ए प्रकारनो विश्वास राखवो ते अयुक्त ठे ए हेतु माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे, जो कालादि दोषथी कदापि ते प्रकारना सत्पुरुषो देखवामां आवता नथी तोपण सर्व जगाए तेवा सत्पुरुषोनो विभेद थयो ठे ए प्रकारनो अविश्वास न राखवो ॥ ३६ ॥

टीका:—आतीर्थमागमे वकुशकुशीलानामनुवृतिश्रव-
णात् ॥ यदाह ॥ न विना तित्थं नियमेहिं नातिस्था यनिषंभया ॥
उकायसंजमोयाव तीव अणुसज्जणादुहंमिति ॥ वकुशकुशीलानामनुवृतिश्रव-

સયોરનુવૃત્તિરિતિ તત્ર વ્યાખ્યાનાત્ ॥ તથાચ જ્ઞાનદર્શનાજ્યામેવ
સંપ્રતિ તીર્થમિતિ બ્રુવાણસ્ય જવતઃ પ્રાયશ્ચિત્તાપત્તેઃ ॥ યદાહ ॥
કેસિંચિય અણ્સો, દંસણનાણેહિ વટ્ટણ તિત્થં ॥ બુઢ્ઢેનં ચ ચરિત્તં,
વયમાણે જારિયા ચત્તરો ॥ અસદ્ગ્રહાત્તદનિઘ્ઢતશ્ચસંઘવાહ્યત્વ
પ્રસંગાત્ ॥

॥ યદુક્તં ॥

જો જણઈ નથિ ધમ્મો, નય સામણ્યં ન ચેવય વયાઈ ॥
સો સમણસંઘવજ્જો, કાયવો સમણસંઘેણ ॥

અર્થઃ—એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અસત્ આગ્રહથી તે
વાતને ન ઇચ્છતા જે પુરુષો તેને સંઘ બહાર કરવાનો પ્રસંગ છે. તે
વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, જો કોઈ એમ કહે જે ધર્મ નથી, સામા-
યિક નથી, વ્રતાદિ નથી તો તે પુરુષને શ્રમણસંઘે શ્રમણ સંઘથી
બાહાર કાઢવો.

ટીકાઃ—તસ્માત્સંત્યયાપિ વિરલાઃ પ્રાગ્વર્ણિતગુણા મુનયઃ
॥ યદાહ ॥ તાજાસરાસિગહ્વિહુ-રિણ્ણિ તહ્ દસ્કિણેવિશ્હ રિરન્ને ॥
અઢ્ઢિ ચિય જા તિત્થં, વિરલતરા કેહ્ મુણિપવરા ॥ ઇતિવૃ-
ત્તાર્થઃ ॥ ૩૬ ॥

અર્થઃ—તે માટે આ કાલમાં પણ પૂર્વે જેના ગુણ વર્ણન કર્યા
એવા મુનિજી વિરલ છે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે—

टीकाः—तदेवं दुःषमायामपि सुविहितयतिसत्तां व्यवस्थाप्य सांप्रतं सामान्यविशेषगुणवत्तया तेषामेव वंदनीयतां प्रदर्शयन्नाह ॥

अर्थः—ते हेतु माटे दुःषमा कालमां पण सुविहित यति ठे, एम स्थापन करी हवे सामान्य विशेष गुणयुक्तपणे तेमनुंज वंदनीयपणुं ठे एटले वंदन करवा योग्य ते सुविहित यतिज ठे एम देखामता ठता कहे ठे. ॥ ३६ ॥

॥ मूलकाव्यम् ॥

संविग्नाः सोपदेशाः श्रुतनिकषविदः क्षेत्रकालाद्यपेक्षा ।
नुष्ठानाः शूद्धमार्गप्रकटनपटवः प्रास्तमिथ्याप्रवादाः ॥
वंद्याः सत्साधवोऽस्मिन्नियमशमदमौचित्यगांजीर्यधैर्य
स्थैर्योदाचार्यचर्याविनयनयदयादाक्ष्यदाक्षिण्य पुण्याः ॥ ३७ ॥

टीकाः—वंद्याः सत्साधवोऽस्मिन्निति संबंधः ॥ संविग्ना-
मोक्षान्निलाषुकाः जवजीरवो वा ॥ नतु परलोकवैमुख्येनेहलोक
प्रतिबद्धाः ॥ एवं विधा अपिस्वनिस्तारका एव जविष्यन्ति ॥
तथा च किं तैरित्यत आह.

अर्थः—आ जगतमां जे सुसाधु ठे ते वंदनीक ठे, ए प्रकार-
नो संबंध जाणवो. ते सुसाधु केवा ठे? तो मोक्षना अजिलाषी अ-

टीकाः—सोपदेशाः धर्मदेशनात्तत्पराः नत्वालस्यसात-
शीलत्वादिना तद्धिमुखाः तं विना ज्ञव्योपकाराज्ञावात्तस्य चाव-
श्यं यत्तिना विधेयत्वात् ॥ अन्यथात्मंजरित्वमात्रप्रसंगात् ॥ यथा
कथंचित् तदज्ञवमुक्तिगामुकेनापि कृतकृत्येन जगवता ज्ञवि-
कोपचिकीर्षया तदादरणात्

टीकाः—ग्लानादिनाप्याचार्येण धर्मव्याख्यानमवश्यंकर्तव्यमित्यागमेऽभिधानाच्च ॥

॥ यदाह ॥

॥ दोचेव मंगल, खेले काश्यसदो सगस्संचिए ॥ ॥

॥ एवं विद्वेदिमिचं वस्त्राणि ज्ञामि नावरथो ॥ १४५ ॥

अर्थः—आचार्यादिक ग्लान होय तो पण तेणे धर्म व्याख्यान अवश्य करवुं, ए प्रकारे आगममां पण कळुं ठे. ते आगम वचन आ प्रकारे ठे जे--

टीकाः—श्रुतनिकषविदः आगमरहस्यनिपुणाः ॥ एतेन गीतार्थतया धर्मकथाधिकारित्वमाह ॥ अगीतार्थस्य तदयोगात्

॥ यदाह ॥

कुसुमयसुर्णमहणो वि विबोहजं नवियपुंररीयाणं ॥

धम्मोजिणपन्नतो, पक्कज्जण कहेयवो ॥

अर्थः—आगमनुं रहस्य जाणवामां अति माह्या, ए कळुं तेणे करीने एमने विषे गीतार्थपणुं ठे ए हेतु माटे धर्म कथानुं अधिकारपणुं ठे एम कहे ठे, अने जे गीतार्थ नथी ते धर्म कथाना अधीकारी नथी.

टीकाः—एवंविधा अपि स्वयं क्रियाशिथिला नविष्यंतीत्य-
त आह ॥ क्षेत्रकालायपेक्षं अस्मिन् क्षेत्रे अमुष्मिन् काले आदि
शब्दाच्चरीरबलादिग्रहः॥ एवं विधे च बले सति विधीयमानमेत-
दनुष्ठानमस्माकमात्मसंयमशरीरयोरबाधकं नवीष्यतीति देश
समयबलानुसार्यनुष्ठानं विहारक्रमादिक्रियाकांक्षं येषां ते तथा॥

अर्थः—ए प्रकारना ठे तो पण पौते सुविहित साधु क्रिया शिथिल हशे, एवी शंकानो नाश करतासता कहे ठे जे, आ क्षेत्रने विषे आ कालने विषे आदि शब्दवळे शरीर बळादिकनुं पण ग्रहण करवुं एटले आ प्रकारनुं बळबते करवा सांकेळुं आपणुं अनुष्ठान

आत्म संयम शरीरने बाधक नही करे, ए प्रकारे देश समय बळने अनुसरतुं जे अनुष्ठान एटले विहार क्रमादिक्रियाकांरु ते जेमने ठे एवा.

टीका—तथा अनेन पदद्वयेन ज्ञानक्रियानयानुगामित्वं तेषां निवेदितं ॥ तत्प्रधानत्वादीक्षायाः केवलयोरनिष्टफलत्वा-
न्निधानेन समुदितयोरेव तयोः पंग्वंधयोरिवेष्टफलसाधकतया तै-
रिष्टत्वात् ॥

॥ यदाह ॥

हयं नाणं क्रियाहीणं हया अन्नाणुं क्रिया ॥

पासंतो पंगुलो दहो धावमाणो य अंधन ॥

अर्थ—बळी ते सुविहित साधुने आ बे पदवमे ज्ञानक्रि-
याने अनुसरवापणुं ठे एम देखारुयुं केमजे दिक्षाने ज्ञान क्रियानुं
प्रधानपणुं ठे ए हेतु भाटे, एकलुं ज्ञान अने एकली क्रियानुं अनिष्ट
फल कह्युं ठे भाटे ए बे एकठां लोय त्यारेज पांगलो ने अंध ए बेनी
पेठे इष्ट फलनुं साधकपणुं न्युं ठे. शास्त्रमां कही
ठे, जे क्रिया विनानुं ज्ञान ठे. विनानी क्रिया
ठे ते हीण दे. हतो तो पण
दग्ध अयो दे.
लुं ज्ञान -

ट

पयाज्ञाअं

अर्थ

मोटा पुरुष कहे ठे. एक चक्रवर्त्ते रथ चाली शकतो नथी. आंधळो ने पांगळो वनमां एकठा मळया तो नगरमां पेठा तेम ज्ञान क्रिया ए बे एकने विषे होय तो सिद्धि आय, ते उपर ए अंधपंगू न्याय जाणवो. आंधळा उपर पांगळो बेठो त्यारे आंधळाना पग ने पांगळानी आंखो ए बे एकठां मळयां तो दावानळथी उगरी नगरमां सुखे पेठा.

टीका:—एवंरूपा अपि कुतोपि कदाग्रहगरलोद्गारादुत्सूत्रं प्रज्ञापयोष्यंतीत्यत आह ॥ शुद्धमार्गप्रकटनपटवः ॥ यथार्थ-श्रुतपथप्रकाशनचतुराः ॥ अणीयसोप्युत्सूत्रपदस्य दारुणं विपाकं विदंतः कथमपि ते तन्न वदंतीत्यर्थः

अर्थ:—ए प्रकारना ते सुविहित साधु ठे तोपण क्यारेक कदाग्रहरूपी जेरना उभकारथी उत्सूत्र प्ररूपता हशे एवी आशंका करी तेनो उत्तर विशेषणद्वारा कहे ठे. जे, ते सुविहित साधु केवा ठे ? तो यथार्थ सिद्धांतना मार्गनो प्रकाश करवामां चतुर ठे, अति-शे थोडुं पण उत्सूत्र पदनुं जाणण थाय तो तेनो दारुण विपाक ठे एम जाणे ठे माटे कोइ प्रकारे पण ते उत्सूत्रने नथी बोलता ए-टलो अर्थ ठे.

टीका:—अतएव कथंचित् कर्मदोषाच्चरण करणालसेनापि शुद्ध एव मार्गः प्ररूपणीयः ॥

॥ यदुक्तं ॥

हुज्ज हु वसणप्पत्तो, रशीरदुवलययाइ असम्मत्थो ॥

चरणकरणे असुद्धोसुद्धं मार्गं परू विज्जा ॥

અર્થઃ—એજ હેતુ માટે કોઈ પ્રકારના કર્મ દોષથી ચરણ કરણમાં આવસુ હોય તેણે પણ શુદ્ધ માર્ગનીજ પ્રરૂપણા કરવી, તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકાઃ—તથાવિધસ્યાપિ શુદ્ધપથપ્રરૂપણાત્ પ્રેત્ય બોધિપ્રાપ્ત્યા કથંચિત્સંસારપારાવારનિસ્તારાત્ ॥ અશુદ્ધપથપ્રરૂપકસ્ય ડુષ્કરક્રિયાકારિણોપ્યમુત્ર બોધિહત્યાનંતઞ્ચવર્તવિર્તનાત્ ॥ અતએવ તાદૃશસ્ય દર્શનમાત્રમપિ શ્રુતે નિવારિતં ॥

અર્થઃ—તેવો છે તોપણ, એટલે ક્રિયાત્રય છે તોપણ શુદ્ધ માર્ગનો પ્રરૂપક છે, એ હેતુ માટે મરણ પામ્યા પછી સમકીતપામીને કોઈ પ્રકારે સંસાર સમુદ્રનો નિસ્તાર કરશે, અને અશુદ્ધ માર્ગનો પ્રરૂપક છે, ને તે જો ડુષ્કર એટલે અતિ આકરી ક્રિયાનો કરનાર છે તો પણ પરલોકમાં, સમકીત નાશ થવાથી અનંતા જન્મ ત્રમણ કરશે એ હેતુ માટે, તેવાનું દર્શન માત્ર પણ સિદ્ધાંતમાં નિવારણ કર્યું છે.

ટીકાઃ—॥ યદાહ ॥

ઉમગ્ગદેસણાણ, ચરણં નાસિંતિ જિણવરિંદાણં ॥
વાવન્નદંસણા સ્વદુ, નહુ લખ્ખા તારિસા દદુ ॥

અતઃ શુદ્ધપથમેવ તે પ્રથયંતિ ॥ એત એવ પ્રાસ્તમિથ્યાપ્રવાદાઃ સ્વપક્ષે નિરાકૃતોત્સૂત્રોચ્ચાવચવક્તવ્યતાઃ પરપક્ષેતુ નિરસ્તપ્રવાહુકમતાઃ ॥ વંદ્યા યથાર્હ ક્લાદશાવર્તવંદનાદિના પ્રણમનીયાઃ ॥

સત્સાધવઃ સુવિહિતયતયઃ ॥ અસ્મિન્ જિનશાસને દુષ્ય-
માકાલે વા ॥

અર્થઃ—એ હેતુ માટે શુદ્ધ માર્ગને તે સુવિહિત સાધુ જે તે
વિસ્તાર પમાડશે, માટે તે કેવા છે ? તો નાશ કર્યા છે મિથ્યાત્વના
ખોટા વાદ તે જેમણે એવા એટલે પોતાના પદ્ધતિમાં જતસૂત્ર સંબંધી
કાંઈ પણ જાણણ તે જેમણે નિવારણ કર્યું છે એવા, અને પરપદ્ધતિમાં
એટલે અન્ય દર્શનીમાં તે તે દર્શન સંબંધી પ્રવાદ એટલે વિપરીત વાદ,
તે જેમણે સ્તુતિ કર્યા છે એવા સમર્થ, વંદન કરવા યોગ્ય, એટલે જેમ
ઘટે તેમ દ્વાદશાવર્ત વંદનાદિકવચ્ચે નમસ્કાર કરવા યોગ્ય એવા
અથવા જિનશાસનને વિષે અથવા દુઃખમા કાળને વિષે સુવિહિત યતિ
વર્તે છે.

ટીકાઃ—॥ યદુક્તં ॥

તે ય વલકાલદેસાણુ સારિપાલિયવિહારપરિહારા ॥
ઇસિસદોસત્તે વિહુ, નત્તીવહુમાણ મરિહંતિ ॥

નિયમો દ્રવ્યાદ્યજિગ્રહઃ શમઃ કષાયનિગ્રહઃ દમ ઇન્દ્રિયવ-
શીકારઃ ઔચિત્યં સર્વત્ર યોગ્યતાનુસારેણ વિનયાદિપ્રયોક્તવં,
ગાંઝીર્યમલદ્યહર્ષદૈન્યાદિવિકારત્વં ॥

અર્થઃ—વઢી નિયમ કહેતાં દ્રવ્યાદિ અજિગ્રહ તથા ક-
ષાયનિગ્રહ તથા ઇન્દ્રિયોનું વશ કરવું તથા સર્વ જગાએ યોગ્યપણાને
અનુસારે વિનયાદિકનું કરવાપણું તથા હર્ષ તથા દીનતાદિકના
વિકારનું ન જણાવાપણું.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

यस्य प्रज्ञावादाकाराः, क्रोधहर्षजयादिषु ॥

ज्ञावेषु नोपलक्ष्यन्ते, तद्गान्धीर्यमुदाहृतम् ॥

अर्थः—तेज गन्धीरपणुं ते तेनं लक्षणं शास्त्रमां कथुं ते जे क्रोध तथा हर्ष तथा जय इत्यादि ज्ञाव प्रगट थये उते जे गन्धीर-पणाना प्रज्ञावथी आकार उल्लख्यामां न आवे तेनं नाम गन्धीर-पणुं कथुं ते.

टीकाः—धैर्यं विपत्स्वपि चेतसोऽवैक्लव्यं। स्थैर्यं विमृश्यकार्यं कारित्वं। औदार्यं विनेयादीनामध्यापनादिषु विपुलाशयता। आर्यचर्या सत्पुरुषक्रमवृत्तिता। विनयो गुर्वादिव्युत्थानादिप्रतिपत्तिः। नयो लोकलोकोत्तराविरुद्धवर्तित्वं। दया दुःस्थितादिदर्शनाद्भ्रातःकरणत्वं। दाढ्यं धर्मक्रियास्वनालस्यं। दाक्षिण्यं सरलचित्तता॥ततो द्धः एजिर्गुणैः पुण्याः पवित्रा मनोज्ञा वा साधवो वंदनाद्यर्हतीति वृत्तार्थः ॥ ३७ ॥

अर्थः—तथा विपत्तिने विषे पण चित्तनुं अविकलपणुं तथा विचारीने कार्यनुं करवापणुं तथा शिष्यादिकने ज्ञावादि-कने विषे विशाल आशयपणुं तथा सत्पुरुषनी रीते वर्त्तवापणुं तथा गुर्वादिकने विषे सन्मुख उठी उचुं थवुं इत्यादि विनय करवापणुं तथा लोक लोकोत्तरने अविरुद्ध वर्त्तवापणुं तथा कोशनी दुर्दशादिक देखोने कोमल अंतःकरणपणुं तथा धर्मक्रियाने विषे आलस रहितपणुं तथा सरल चित्तपणुं, एटला गुणवक्ते पवित्र अ-

यवा सुंदर एवा साधु जे ते वंदनादिक करवा योग्य ठे, ए प्रकारे
आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ ३७ ॥

टीका:—॥ सांप्रतं प्रकरणकारः प्रकरणं समाप्नुवन्निष्ठ
देवतास्तवठन्ननाऽवसानमंगलं सूचयंश्चक्रबंधेन स्वनामधेय-
माविर्विज्ञावयिषुराह ॥

अर्थ:—हवे प्रकरणना कर्ता पुरुष प्रकरणने समाप्त करता
ठता इष्टदेवनी स्तुतिना मिषथी ठेह्वा मंगलाचरणनी सूचना क-
रता ठता चक्रबंध काव्ये करीने पोतानुं नाम प्रगट करता ठता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

विज्राजिष्णुमगर्वमस्मरमनाशादं श्रुतोद्ध्वघने ।
सद्ज्ञानद्युमणिं जिनं वरवपुः श्रीचंद्रिकाज्ञेश्वरम् ॥
वंदे वर्ण्यमनेकधा सुरनरैः शक्रेण चैनश्चिदं ।
दंजारिं विडुषां सदा सुवचसानेकांतरंगप्रदम् ॥ ३८ ॥

टीका:—॥ जिनं वंदे इति संबंधः ॥ विज्राजिष्णुं त्रिभुवना
तिशायिचतुस्त्रिंशदतिशयवस्त्वेनात्यंतं शोचमानं ॥ अगर्वं उद्धि-
ताहंकारं ॥ अस्मरं मथितमन्मथं ॥ श्रुतोद्ध्वघने सिंद्धांताज्ञा
तिक्रमे अनाशादं आशां मनोरथं ददाति पूरयति आशादः न
आशादोऽनाशादस्तं श्रुताज्ञातिक्रमकारिणः पुंसो नानुमन्तार-
मित्यर्थः ॥

અર્થઃ—જિનરાજને વંદન કરું હું એ પ્રકારનો સંબંધ છે તે જિનરાજ કેવા છે ? તો ત્રણ જગતને અતિક્રમણ કરે એવા ચોત્રીશ અતિશય તેણે કરીને અત્યંત શોભાયમાન એવા અને નાશ કર્યો છે અહંકાર જેમણે એવા, નથી કામ તે જેમને એવા, અને સિદ્ધાંતની આજ્ઞા અતિક્રમણ કરનારનો આશાને ન પૂરનાર એટલે સિદ્ધાંતની આજ્ઞાને ન માનનાર પુરુષની ન અનુમોદના કરનાર એટલો અર્થ.

ટીકાઃ—સદ્જ્ઞાનદ્યુમણિં સદ્જ્ઞાનેન કેવલજ્ઞાનેન લોકા લોકાવજ્ઞાસકત્વાદ્ જ્ઞાસ્વંતં જિનં તીર્થંકરં ॥ તથા ॥ સર્વ સુરા જશ્ રૂઘં, અંગુઠપમાણયં વિઞ્નવિજ્ઞા ॥ જિણા પાયંગુઠપદે ન સોદ્-
એ તં જહિંગાલો ॥

અર્થઃ—વઢી જિનરાજ કેવા છે તો કેવલજ્ઞાને કરીને દેદીપ્યમાન, કેમજે લોક તથા અલોકને પ્રગટ કહી દેવાનાર છે, એ હેતુ માટે વઢી ॥

ટીકાઃ—ઇત્યાદિવચનેન વરા સર્વાંગસુજગાવપુઃશ્રીઃ શરી-
રકાંતિઃ સૈવ ચંદ્રિકા જગતોજનપ્રમોદદાયિત્વાત્કૌમુદી તયા-
ન્નેશ્વરં નક્ષત્રનાથં । ચંદ્રિકયા ચંદ્રવદ્નપુઃ શ્રિયા સ્ત્રીજગદાહ્લાદક-
મિત્યર્થઃ વંદે સ્તુવે ॥

અર્થઃ—ઇત્યાદિક વચને કરીને સર્વાંગ સુંદર એવી શરી-
રની શોભા એજ ચંદ્રિકા એટલે ચંદ્રકાંતિ જગત્ જનને હર્ષ ઉત્પન્ન
કરનાર છે એ હેતુ માટે, તે શરીરની કાંતિ, ચંદ્રસમાન એટલે ચંદ્રમા
પોતાની કાંતિવચ્ચે જેમ લોકોને આનંદ કરે છે, તેમ જિનરાજ પો-

तानी शरीरनी शोभावमे त्रण जगतने आनंद करनार ठे एटलो
अर्थ ठे. ते जिनराजने ग्रंथ कर्त्ता कहे ठे जे हुं वंदन करुं.

टीका:--वर्ण्यं स्तुत्यं अनेकधा बहुधा असुरनरैः दान-
वमानवैः शक्रेण मघो नाचः समुच्चये ॥ एनद्धिदं कदमषसर्वं
कषं ॥ दंजारिं शाक्यनिष्ठापकं विडुषां विपश्चितां सदा सर्वदा
सुवचसा मधुरगिरा ॥ अनेकांतरंगप्रदं किल जैनदर्शने त्रैलो-
क्यवर्ति सकलं वस्तुजातं सदसन्नित्यानित्यादिरूपतयाऽनेकांता-
त्मकमन्युपगम्यते.

अर्थ:--वळी जिनराज केवा ठे ? तो अनेक प्रकारे असुर
तथा मनुष्य तथा इंद्र, तेमणे स्तुति करवा योग्य एवा चकारनो
समुच्चय रूपी अर्थ ठे, वळी ते जिनराज केवा ठे ? तो सर्व पापना
नाश करनारा ठे अने वळी शठपणाने नाश करनारा ठे, वळी
विद्वाने निरंतर मधुर वाणीए करीने अनेकांत मत रूपी रंगने
आपनारा ठे, जिनदर्शनने विषे त्रण लोकमां रहेली सर्व वस्तुना
समूहने नित्यपणुं तथा अनित्यपणुं इत्यादि अनेकांतरूपपणे वस्तु
स्वरूपने अंगीकार करनारा ठे.

टीका:--तथैव प्रमाणोपपन्नत्वात् नतु परतीर्थिकवत्सदेवास-
देव वा ॥ नित्यमेवाऽनित्यमेव वेत्यादिरूपतयैकांतात्मकं ॥
तस्य विचारासहत्वात्॥ततोऽनेकांतेऽनेकांतात्मकवस्तुवादे रंगम-
नुरागं प्रदत्ते नृत्पादयति यः स तथा तं ॥ अनेकांतवादप्रीत्युत्पादकं

તર્ક શર્કરા રસસ્પંદિન્યા વાચા તયા જગવાન નેકાંતવાદં ડ્યુ-
ત્પાદયતિ યથા વિદ્વાંસઃ શેષદર્શનત્યાગેન તત્રૈવ રજ્યંત ઇત્યર્થઃ—

અર્થઃ—કેમ જે તેમજ પ્રમાણ પણે સહિત છે એ હેતુ માટે
પણ અન્યદર્શનીની પેઠે સત્ અથવા અસત્ અથવા નિત્ય અથવા
અનિત્ય इत्यादि એકજ સ્વરૂપ વસ્તુનું છે એમ એકાંતરૂપપણું જૈન
દર્શનમાં નથી કેમજે વિચાર કરતાં તેનું પ્રમાણપણું નથી થતું.
તે માટે અનેક રૂપ વસ્તુના વાદને વિષે અનુરાગને ઉત્પન્ન કરનાર
ઘટલો અનેકાંત વાદને વિષે પ્રીતિ ઉત્પન્ન કરનાર તર્કરૂપો સાક-
રના રસને કરનારી વાણીવ્રતે જગવાન્ અનેકાંત વાદને વ્યુત્પન્ન
કરે છે જે પ્રકારે વિદ્વાન પુરુષો સમસ્ત દર્શનનો ત્યાગ કરીને તે
અનેકાંત વાદને વિષેજ રાજો થાય છે ઘટલો અર્થ ॥

ટીકાઃ—ચક્રમિદં ચક્રબંધઃ॥માઘસમં ચાદૃશ્યા વર્ણન્યાસ-
પરિપાઢ્યા માઘકાવ્યસ્યચક્રં તથા માઘકાવ્યમિદંશિશુપાલ-
વધ ઇત્યેવં રૂપો નામ નિબંધઃ પ્રાદુર્જવતિ ॥ ઇહાપિ તાદૃશ્યે વેતિ
માઘસમતાર્થઃ ॥

અર્થઃ—આ ચક્ર બંધ કાવ્ય છે. તે માઘ કાવ્યના જેવું છે,
જે પ્રકારે અક્ષર સ્થાપન કરવાની પરિપાટી માઘકાવ્યના ચક્રબંધિ
શ્લોકમાં છે તે પ્રકારે અહીં પણ છે. શિશુપાલ વધ નામનો જે ગ્રંથ
છે તેને માઘકાવ્ય કહે છે, તેના જેવો ચક્રબંધ છે માટે માઘ સમાન
પ્રવો અર્થ થયો.

टीकाः—॥ तथाहि ॥ प्रथमां वलयकाराणि शान्तराणि
त्रीणि रेखायुगलानि व्यवस्थाप्यन्ते ॥ तेषांच त्रीण्यंतरालानि ज्ञवं-
ति ॥ ततः सर्वांतरनाम्निर्वृत्ताकारासंस्थाप्यन्ते ॥ तस्याश्च षट्सु दि॥
कुद्धाज्यां कुद्धाज्यां रेखाज्यां परकाग्रंत्य वलयांत्य रेखां यावत् ॥
एवमेतत् षड्भुजं चक्रं ज्ञवति ॥

अर्थः—तेज देखामे ठे जे प्रथम वलयने आकारे एटले
गोलाकार अंतर सहित त्रण रेखा जुगल स्थापन करवां एमनां
त्रण अंतराल थाय. त्यार पढी ते सर्वनी वच्चे नात्री गोळ आका-
रनी स्थापन करवी, तेनी ठ दिशाने विषे बे बे रेखावमे ठ आरान
करवी, तेह्ना वलय अने ठेह्नी रेखा सुधी, ए प्रकारे करे ठते ठ आ-
रानुं चक्र थाय ठे.

टीकाः—तत एकस्य कस्यचिदरकस्यांतर्गतां त्य वलयांतरा-
लेवृतस्वयं प्रथमाक्षरं लिख्यते ततोऽधस्ताद्वितीयमक्षरं ॥ तस्या
धस्तान मध्य वलयांतरे तृतीयं ॥ ततो धस्ताच्चतुर्थं पंचमे ततो
धस्तादाद्यवलयांतरालेषुष्टं ॥

अर्थः—त्यार पढी कोइक एक आरानी अंतर्गत वलयनी
वच्चे प्रथम अक्षर लखवो त्यार पढी तेनी नीचे बीजो अक्षर ल-
खवो तेनी नीचे मध्यम वलयानी वच्चे त्रीजो अक्षर लखवो त्यार
पढी नीचे चोथो पांचमो अक्षर लखवो. त्यार पढी नीचला वलयनी
वच्चे ठठो अक्षर लखवो.

टीकाः—ततोऽधस्तात् सप्तमाष्टमनवमानि ॥ ततोऽर्चोद-
 शमं ॥ ततः प्रथमारक सन्मुखारकादावेकादशद्वादश त्रयोदशा-
 नि ॥ ततस्तदुपरिष्ठादाद्यवल्यांतरालेचतुर्दशं ॥ ततस्तदुपरि
 पंचदशषोडशे ॥ ततस्तदुपरिमध्यवल्यांतरासप्तदशं ॥ तदुप-
 रिष्ठादष्टादशं ॥ ततऽउपरिष्ठादंत्यवल्यांतरालेएकोनवीशं ॥ एवं
 वृत्तस्य प्रथमपादोरकद्वये समाप्यते ॥ एवमनेनक्रमेणद्वितीय-
 तृतीयपादावप्यवशिष्टारकचतुष्टय इति ॥ नाक्षेरक्षरं त्रिराव-
 र्त्यते ॥ ततस्तृतीयपादस्यात्याक्षरं चतुर्थपादाद्याक्षरतयापुनरा-
 वर्त्यारकशून्यांत्यवल्यांतरे चतुर्थपादस्यद्वितीयतृतीयेक्षरे व्य-
 वस्थाप्येते ॥ तदनंतरंप्रथमारकांतः स्ववृत्तप्रथमाक्षरंचतुर्थपादा-
 स्यतुर्याक्षरतयावर्त्यतत्पुरतोरकशून्यांतवल्यांतरे पंचमषष्ठे अ-
 क्षरे लिख्यते ॥ अनेनक्रमेण तावन्नेयं यावत्तृतीयपादस्यांत्याक्षरं
 तच्चतृतीयवारमावृत्तंचतुर्थपादस्यांत्याक्षरतयाज्ञातव्यं ॥ इहच-
 नामबंधमत पुनरावृत्तवर्णानुस्वारा यथो संज्ञवं तद्वर्गपंचमत-
 याग्रिमवर्णेषुयोज्याः ॥ अत्र जिनवद्वज्जेनगणिने दंचक्रेइतिनाम-
 बंधः ॥ स्थापनाचेयं ॥ एतच्चैवं चक्राक्षर न्यासस्वरूपं व्यक्त
 मपिमुग्ध बोधनाय किंचिदर्शित मितिवृत्तार्थः ॥ ३७ ॥

अर्थः—इत्यादि चक्रबंधी चित्रमां अक्षर लखवानी रीत
 जाणवी. आ काव्यमां जिनवद्वज्जगणीए आ ग्रंथ रच्यो ठे ए प्र-
 कारे नास बंध ठे, तेनो स्थापना लख्या प्रमाणे ठे. आ चक्राक्षरनुं
 स्वरूप प्रगट ठे तोपण बाळजीवना बोध सारु कांइक देखारयुं ठे
 ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो ॥ ३८ ॥

टीकाः—एवंचानेन प्रकरेणान सप्रपंचं मिथ्यापथस्वरूपे प्रकटिते प्रभुश्री जिनवद्वजसूरयः किमित्येवं प्रकष्टवृत्त्यालिङ्गिनो जवद्भिर्दुषिता इति केनाप्युपादब्धास्तस्यच प्रति वचनं तस्मैवह्ममाणवृत्त द्वयेनोपन्यस्तं अतस्तदपि पातित्वा प्रकृतानुदत्रैव प्रकरणांतरे निबद्धं ॥ तदिदानीं व्याख्यायत इत्याह ॥

अर्थः—ए प्रकारे आ प्रकरणे करीने प्रपंच सहित मिथ्या-मार्गनुं स्वरूप प्रगट करे ठते एटले समर्थ श्री जिन वद्वजसूरी जे ते शा वास्ते पृकष्टवृत्तिये करीने लिङ्गधारीउने दोषवाळा करे ठे, एम कोइके उलंजो आप्यो त्यारे तेनो उत्तर आगळ कहीशुं एवां बे काव्यो वने कह्यो ठे माटे ते पण आ चालता प्रकरणे उपयोगी ठे माटे बीजा प्रकरणमां कहेलां बे काव्य तेने आ प्रकरणमां हवे कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनपतिमत दुर्गे कालतः साधु वेषै ।

विषयि त्रिरत्रि भूते तस्मिन् म्लेच्छ सैन्यैः ॥

स्व वशजम् जनानां शृङ्खलेवस्वगच्छे ।

स्थितिरिय मधुनातैर प्रथि स्वार्थ सिद्ध्यै ॥३॥

टीकाः---जिनपतिमतमेव जगवद्वाशनमेव मिथ्यात्वादि वैरिवार रक्षा क्षमत्वाद्भू मूलत्वेनप्रति पक्षैरक्षयत्वा दुन्नति

મત્વેન ડુરારોહત્વાચ્છુર્ગપ્રાકારસ્તસ્મિન્ અન્નિજૂતે નપદ્રુતે
વિમંબિતે इत्यर्थः ॥ સાધુ વેષે લિંગિન્નિ:

અર્થ:—જગવત્તું શાસન છે તેજ મિથ્યાત્વાદિ વૈરીના સ-
મૂહથી રક્ષા કરવા સમર્થ છે એ હેતુ માટે, તથા બદ્ધ મૂલ છે માટે
શત્રુ માત્ર ક્ષય કરવા સમર્થ નથી થતા એ હેતુ માટે ઉન્નતિવાળો
છે માટે ડુઃખે આરોહણ કરવા યોગ્ય છે, એવો જે જિનમત રૂપી
ડુર્ગ એટલે કિલ્લો તે લિંગધારીજીવે પરાજય કરે છે એટલે વિમં-
બના પમાડે છે એટલો અર્થ છે.

ટીકા:——જ્ઞસ્મકોજ્ઞસ્મરાશિગ્રહઃ સ એવાર્હઙ્ગાસન રતાનાં
નાનાવિધ બાધા વિધાયિત્વાત્ મ્લેહસ્તુ રુષ્કવાધિપસ્તસ્ય સૈ-
ન્યાસ્ત દનુવર્તિ ચેષ્ટિતત્વાત્ સૈનિકાસૈ વિવિધિન્નિઃ કામુકૈઃ
દ્વિતીયપદ્ધે વશીકૃત બાહ્યદેશેઃ અથ કથમેવં વિધસ્યાપિ જિન-
મત ડુર્ગસ્ય વિષયિનીરપિ લિંગિન્નિરાન્નિજ્ઞવ इत्यतઆह ॥

અર્થ:——જ્ઞસ્મરાશીનામાગ્રહ એજ અરિહંતના શાસનમાં
આશક્ત પુરુષોને નાના પ્રકારની પીડાના કરનાર છે, માટે મ્લેહ
જેવો છે, તેની સેનામાં રહેનારા એટલે જ્ઞસ્મગૃહરૂપ મ્લેહ રાજાને
અનુસરી રહેનારા, એવા અંને વિષય લુબ્ધ એવા લિંગધારીજીવે જિ-
નમત રૂપી ડુર્ગનો પરાજય કર્યો હવે મ્લેહ રાજ પદ્ધે એમ અર્થ છે
જે, વશ કર્યા છે બાહ્યદેશ જેમણે એવા જેની સેનાના લોક છે એવું
મ્લેહ રાજ છે. હવે આ પ્રકારનો જિનેશ્વર જગવંતના મતરૂપી મોટો

किदलो, ते विषयि एवा पण लिंगधारीउण केम पराजव कयों तेनो उत्तर कहे ठे.

टीकाः—कालतो दुःखमा समय दोषात् अजिज्जुयं तेहि कालवशान्महातेजस्विनोपि ॥

॥ यदुक्तं ॥

समार्हतं यस्य करैर्विसर्पिर्जिस्तमोदिगंतेष्विपिना वतिष्ठते ॥
सएष सूर्यस्तमसाजिज्ञूयते स्पृशंति किं कालवशेननापदः ॥

अर्थः—जे दुःखमा काल दोषथी पराजव थाय ठे महा तेजस्वी पण कालवशथी पराजव पामे ते कह्युं ठे जे, जेना विस्तारवंत किरणवळे अंधकार दिशाउमां पण रहेवा समर्थ नथी थतुं ते आ सूर्य काले करीने अंधकारवळे पराजव पामे ठे, केमजे तेजस्वीने पण कालवशे करीने आपत्तिउं शुं नथी स्पर्श करती? एटळे शुं आपत्काल नथी आवतो. आवेज ठे.

टीकाः—॥ ततश्च स्ववशजं रुजनानां सम्यक्त्वाधारेण व्याजेनात्मायत्तीकृतमुग्धलोकानां स्वंगच्छस्थितिः एते वयं संप्रदायागता युष्माकं गुरवस्तस्मात्कदाचिदपि नू मोक्तव्या इत्यादिका प्राक् प्रतिपादितानि जगत्सु मुद्राश्च येषां अधुना इदानीं तनैः साधुवेषैः ॥ अप्रथिसर्वत्रैकमत्येन अतानि ॥

अर्थः—ते माटे पोताने वश एवा जरुलोकने समकृतादि

આરોપણ કરવાના મિષથી પોતાને આધીન કર્યા એવા જે જોઝા લોક તેમને પોતાના ગઢની સ્થિતિ એટલે આ અમો પરંપરાગતનું તમારા ગુરુ ઢીએ માટે ક્યારે પણ ન મૂકવા इत्यादि પૂર્વે પ્રતિપાદન કરી એવો જે પોતાના ગઢની મુદ્રા તે હાલના સાધુ વેષધારીએ વિસ્તારી છે એટલે સર્વ જગાએ એકમત કરી વિસ્તાર પમાની છે.

ટીકા:—॥ સ્વાર્થ સિદ્ધયૈકથમસ્માકમેવૈતે જોગ્યાન્નવિષ્યં તોતિનિજકાર્યં નિષ્પત્તયે ॥ અત્રાર્થેનુરુપનુપમાનમાહ ॥ શ્રૂં લેવ નિગમશ્વ ॥ એતદુક્તં જવતિ ॥ યથામ્લેઢસૈન્યાઃ કસ્મિન્ શ્રિદપિદુર્ગે સ્વજુજબલેન ગૃહીતેદ્રવિણાદ્યર્થં તદંતર્દર્તિનાગૈરિ- કલોક સંયમનાશ્રૂંલ્લાં પ્રસારયંતિ ॥ તથૈતેપિલિંગનઃ સ્વોપ- જોગાર્થં મુગ્ધજન નિયમનાતગઢ સ્થિતિં પ્રથયમાસુરિતિ- વૃતાર્થ ॥ ૩૯ ॥

અર્થ:—॥ પોતાના સ્વાર્થની સિદ્ધિને અર્થે એટલે આ જોઝા લોક આપણેજ જોગવવા યોગ્ય કેમ કરીએ તો થાય ? એવું વીચારી ગઢ સ્થિતિએ વિસ્તારી એ જગાએ ઘટનું નપમાન કહે છે, જે વેની- ડના જેવી ગુઢ મુદ્રા છે, તે કહ્યું છે જે જેમ મ્લેઢની સેનાના યોદ્ધા કોઈ દુર્ગજૂમિ એટલે વિકટ સ્થાન પોતાના જૂજબલવડે ગ્રહણ કરે હશે દ્રવ્યાદિકને અર્થે તેમાં રહેલા નગરના લોકને વાંધવા સારુ શૂંલ્લા વિસ્તારે છે તેમ આ લિંગધારીયો પોતાના ઉપજોગને જોઝા લોકને વાંધવા સારુ ગઢ સ્થિતિએ વિસ્તારે છે આ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ પૂરો થયો ॥ ૩૯ ॥

ટીકા:—॥ નનુયદિતેગ્ઢ સ્થિતિં સર્વત્ર વિસ્તાર યામા-
સુરેતાવતાપિકિમિત્યતઆહ ॥

અર્થ:—આશંકા કરે છે જે જો તે લિંગધારી૭ સર્વ જગાં
પોતાના ગ્ઢની સ્થિતિ૭ને વિસ્તારે છે તેણે કરીને શું થયુંં જગાં
તેનો ઉત્તર કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

સંપ્રત્ય પ્રતિ મે કુસંઘવ પુષિ પ્રોજ્જૃંઙિતે ઋસ્મક
મ્લેઙ્ઢા તુચ્છબલે દૂરંત દશમાશ્ચર્યે ચ વિસ્ફૂર્જતિ ॥
પ્રૌઢી જગ્મુષિ મોહરાજ કટકે લોકૈસ્તદાઙ્ઢાપરૈ
રેકીઙ્ઢુય સદાગમસ્ય કથયા પીચ્છં કદર્થ્યામહે ॥૪૦॥

ટીકા:—મોહરાજકટકેપ્રૌઢિજગ્મુષિલોકૈર્વયંકદર્થ્યામહ-
ઇતિ સંબંધ ॥ સંપ્રત્યધુતા પ્રોજ્જૃંઙિતે અન્યુદિતે ઋસ્મકમ્લે-
ઙ્ઢાતુચ્છબલે ॥ ઋસ્મરાશિતુરુષ્કવાધિપ સારસૈન્યેઅપ્રતિમે તેજ
સ્વિતયાનન્ય સાધારણે ॥

અર્થ:—મોહરાજનું લશ્કર મોટી ઉન્નતિ પામે છે તે લોક-
વને અમો કદર્થના કરીએ ઢીએ એમ સંબંધ છે, આ કાળમાં ઋસ્મક
ગ્રહરૂપિ મ્લેઙ્ઢ રાજા તેનું મોટુંં સૈન્ય છે, જેના તેજસ્વીપણાની બી-
જાને ઉપમા નથી માટે અસાધારણ છે.

ટીકા:—કુસંઘ એવપ્રાક્વર્ણિતનિર્ગુણ સાધ્વાદિ સમુદાય
 એવવપુ: શરીર સ્વરૂપં યસ્યતત્તથા ॥ તસ્મિન્ જન્મક મ્લેહ્યસ્ય
 હિહુ: સંઘએવ સ્વસૈન્યં ॥ તતો યથા મ્લેહ્યોઽશ્વાદિ સાધને નપ-
 રજનપદમન્ત્રિ જ્ઞવતિ એવં જન્મકોપિ પ્રવલ દુ:સંઘબલેન જગ.
 વઘાસન માલિન્યોત્પાદનેન તિરસ્કુરુતે ॥

અર્થ:—કુસંઘ એટલે પૂર્વે વર્ણન કર્યો એવો ગુણ રહિત
 સાધુ આદિકનો સમૂહ એજ છે સ્વરૂપ તે જેનું એવો જન્મક ગ્રહરૂપી
 મ્લેહ્યનું સૈન્ય દુ:સંઘ એજ છે માટે જેમ મ્લેહ્ય અશ્વ આદિ સાધને
 કરીને શત્રુના દેશનો પરાજય કરે છે એ પ્રકારે જન્મકગ્રહ પણ બલિ-
 ષ્ઠ એવો કુસંઘનો સમૂહ તેણે કરીને જગવંતના શાસનને મલિનપણું
 ઉત્પન્ન કરવે કરીને તિરસ્કાર કરે છે.

ટીકા:—તથા દુરંત દશમાશ્ચર્યે દુષ્ટા સંયત પૂજારૂપાં
 ત્યાશ્ચર્યેષ્વ: સમુચ્ચયે વિસૂર્જતિ પ્રજવિષ્ણૌ ॥ એવંચ સતિ પ્રૌઢી
 સ્ફાર્તિ જગ્મુષિ મોહ એવ મિથ્યાજ્ઞાન મેવ લિંગિપ્રજ્ઞત સંસાર
 માર્ગસ્યાદિ કારણત્વાદતિ દુર્જયત્વા દ્રાગાદિ પ્રજવત્વાચ્ચ રાજા
 પ્રાર્થિવસ્તસ્ય કટકે અનીકે ॥

અર્થ:—બહી દુષ્ટ એવા અસંજતિની પૂજા નામનું દશમું
 આશ્ચર્ય પ્રવલપણે પ્રગટ થયે ઠતે મોહ રાજાનું સૈન્ય મોટી ઊન્નતિ
 પામ્યું. મોહતે મિથ્યાજ્ઞાનજ છે, તે લિંગધારીએ કહેલા જે સંસાર
 માર્ગ તેનું આદિ કારણ છે તથા અતિ દુ:ખવને જિતાય એવો છે,
 તથા રાગાદિનું કારણ છે, એ હેતુ માટે મોહ એજ રાજા છે તેનું સૈ-
 ન્ય લિંગધારીનરૂપી વિસ્તાર પામે ઢતે.

ટીકા:—પ્રાગુક્તસ્ય જ્ઞસ્મકાદેઃ સર્વસ્યાપિ મોહરાજપ-
રિષ્ટેદન્નૂતત્વેન તત્કટક કલ્પત્વાત્ ॥ અયમર્થઃ ॥ મોહો હિ
દુષ્ટમૌલરાજકલ્પસ્તસ્ય ચ દુઃસંઘલક્ષણચતુરંગબલક-
લિતો જ્ઞસ્મકો મ્લેચ્છાખ્યમહાસામંતકલ્પઃ ॥ દશમાશ્ચર્ય
તુ સ્વતઃ એવાતિપ્રબલત્વાત્સાહાયાંતરનિરપેક્ષમેવ દ્વિતીયમ-
હાસામંતપ્રખ્યં ॥

અર્થ:—પૂર્વે કહ્યું જે જ્ઞસ્મક ગ્રહાદિ સર્વે તે પણ મોહ
રાજાનું ઉપકરણરૂપ છે માટે તેનો સેનાને તુલ્યપણું છે એ હેતુ માટે
આ અર્થ સ્ફુટ છે. નિશ્ચે મોહરાજા છે તે દુષ્ટ મૂલ ચતુરંગ છે તે
દુષ્ટ સંઘ છે લક્ષણ જેનું એવું ચતુરંગ સૈન્ય સહિત છે, જ્ઞસ્મગ્રહ છે
તે મ્લેચ્છ નામે મહા ચક્રવર્તિ રાજા સરખો છે, અને દશમું આશ્ચર્ય
તો પોતાની મેળેજ અતિ પ્રબલ છે માટે બીજાની સહાયતાની અપે-
ક્ષા કર્યા વિનાજ બીજા મોટા ચક્રવર્તિ રાજા સરીખો છે.

ટીકા:—તતો યથા કશ્ચિન્મહારાજાધિરાજો મ્લેચ્છાદિ મ-
હાસમંતૈર્જૂમંરુલં સાધયતિ તથા અયમપિ મોહરાજો જ્ઞસ્મ-
કાદિર્જિર્જિનશાસનમન્નિજ્ઞવતીતિ ॥ તતો લોકૈઃ કુસંઘ
જનૈઃ તદાજ્ઞાપરૈર્મોહરાજશાસનમનતિક્રામન્નિઃ મૂઢત્વાદ-
વિમૃશ્યકારિર્જિરિત્યર્થઃ એકોન્નૂય દુષ્ટત્વેનૈકમત્યં વિધાય ॥

અર્થ:—તે હેતુ માટે જેમ કોઈ મહારાજાધિરાજ છે તે
મ્લેચ્છાદિ મોહરાજાવને પૃથ્વીમંરુલને સાધે છે તેમ આ મોહરાજા પણ
૬૫

નસ્મકાદિ ગ્રહવ્રતે જીનશાસનનો પરાજ્ઞવ કરે છે, માટે મોહરાજાની આજ્ઞામાં તત્પર એવા કુસંઘ લોકો એકઠા થઈને એટલે કુસંઘ જે તે મૂઢ છે માટે મોહરાજાની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરતો નથી અને ગ્રણવિચાર્યું કરે છે તે સર્વ પુરુષો પોતાનો એકમત કરીને.

ટીકા:—શ્ચં સકલજનપ્રતી તૈરાક્રોશતર્જનહીલા-
દિગ્ધિઃ પ્રકારં: રાજવર્ચ્સેન વયં કદર્થ્યામહે પીરુયામહે ઉપહ-
ન્યામહ इत्यर्थः ॥ કેન હેતુનેત્યાહ ॥ સદાગમસ્ય લિંગિપ્રથિન
મિથ્યાપથોત્પથત્વપ્રતિપાદકસ્ય શુદ્ધસિદ્ધાંતસ્ય કથયાપિ
ધર્મદેશનાદ્વારા વિચારમાત્રેણાપિ ॥ યદિ હિ પક્ષપ્રતિપક્ષ
પરિગ્રહેણ સાધનરૂપણોપન્યાસૈઃ પ્રકૃતવિષયે પરૈઃ સહવાદ
મુપક્રમામહે ॥

અર્થ:—સકલ લોકને પ્રસિદ્ધ એવા નિંદા તથા તિરસ્કાર
તથા હીલનાદિ પ્રકારે કરીને તથા રાજ તેજવ્રતે પીમીએ ઢીએ,
શા હેતુ માટે પીમીએ ઢીએ ? તેનો ઉત્તર કહે છે, જે લિંગધારીએ
વિસ્તાર્યો જે મિથ્યામાર્ગ તેને ઉન્માગપણું છે, એ પ્રકારે પ્રતિપાદન
કરનાર જે શુદ્ધ સિદ્ધાંત તેની કથાએ કરીને એટલે ધર્મ દેશના-
દ્વારે વિચાર કરવા માત્રે કરીને પક્ષ અને પ્રતિપક્ષનું ગ્રહણ કરી
અનુમાનાદિ પ્રમાણનું કહેવું તેણે કરીને આવાતમાં પર સાથે વાદ
વિવાદ કરવાનો ઉપક્રમ કરીએ ઢીએ.

वृद्धार्थः ॥ तथा च वयं शुद्धसिद्धांतविचारनव्येभ्योऽनुजि-
घृह्योपदिशंतो नाद्वीयांसमप्युज्ज्वलं ज्ञानमर्हामः ॥

अर्थः—ते वखत ते कांइ करशे एम पण नथी जाणता
एम अपि शब्दनो अर्थ रह्यो ठे, एटले आ अमे जे जे लिंगधारीउं
संबंधि खंरुन कर्युं ते सांजळो ते विवाद करवा आवशे तो तेमने
सिद्धांतनी साखे जवाब आपीशुं पण तेथी नय पामता नथी. वळी
शुद्ध सिद्धांततना विचारने नव्य प्राणी प्रत्ये अनुग्रहनी इच्छाए उपदेश
करतां लगार मात्र पण नुलंजो पामवा योग्य अमो नथी.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

नेत्रैर्निरीक्ष्य विषकंटक सर्प कीटान् ॥

सम्यग्यथा व्रजत तान् परिहृत्य सर्वान् ॥

कुज्ञान कुश्रुत कुदृष्टि कुमार्ग दोषान् सम्यग् ॥

विचार यत कोत्र परापवादः ॥ इति वृत्तार्थः ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, चालवुं ते नेत्रे जोइ
विष, कांटा, सर्प, कीटा, इत्यादिनो परिहार करी सारे मार्गे चालो.
कुज्ञान, कुसिद्धांत, कुदृष्टि, कुमार्ग ते संबंधि सर्व दोषने सारी पेठे
विचारो एम अमारुं कहेवुं ठे, तेमां लोकोपवाद शो ठे ? कोइ प्रकारनो
जाणतो नथी. ए प्रकारे आ ठेव्वा काव्यनो अर्थ संपूर्ण थयो ॥ ४७ ॥

टीकाः—॥सूरिः श्रीजिनवद्वजोऽजनि बुधश्चाङ्गे कुले, तेज-

सा संपूर्णोज्जयदेवसूरिचरणांजोजालिलीलायितः ॥ चित्रं राज-
सत्तासुयस्य कृतिनां कर्णे सुधादुर्दिनं तन्वाना विबुधैर्गुरोरपि,
कवेः कैर्न स्तुताः सूक्तयः ॥ १ ॥

अर्थः—चंद्रकुलमां श्री जिनवद्वजसूरि यथा. ते केवा ठे ?
तो पंक्ति एवा तथा तेज प्रतापवने संपूर्ण तथा अजयदेवसुरीना
चरणरूपी कमळने विषे जमर लीलानुं आचरण करता एटले ते-
मना अंतेवासी शिष्य एवा गुरु एवा, अने कवि एवा जे जिनव-
द्वजसूरि तेमनी जे सुंदर वाणीयो ते राजसत्ताने विषे, पंक्तितोना
कानने विषे अमृतवृष्टिने विस्तार करती देखाय ठे. माटे तेनी
स्तुति कोणे नथी करी ? एटले सर्व पंक्तितोए तेमनी वाणी वखाणी ठे.

टीकाः—॥ हित्वा वाङ्मयपारदश्चतिलकं चंदी प्रलोकं पृण
प्रज्ञानामपिरंजयंति गुणिनां चित्राणि चेतांस्यहो ॥

लुंटाक्य श्रुततंद्रचंद्रमहसामद्याप्यविद्यामुषः

कस्यान्यस्य मनोरमाः सकलदिक् कूलं कषाः कीर्तयः ॥ २ ॥

अर्थः—वळी शास्त्रना पारंगामी, पुरुषोमां तिलक समान,
एवा जे जिनवद्वजसूरि तेनो त्याग करी बीजा कया कविनी संपूर्ण
चंद्रकांतिने लुंटनारी एटले संपूर्ण चंद्रकांति समान एवी अने हजु
सुधी पण अविद्यानो नाश करती अने सकळ दिशांमां व्यापती
एवी सुंदर कीर्तिठ ठे? अर्थात् एवी कोइ गुरुनी कीर्तियो नथी, केम-
जे लोकने दीपावनार अने लोकने प्रसन्न करे एवा ठे बुद्धिठ जे-

मनी एवा गुणी पुरुषोनां पण नाना प्रकारना चित्तने रंजन करे ठे
ए मोटुं आश्चर्य ठे ॥ १ ॥

टीकाः—॥ माधुर्यशार्करितशर्करयारयाद्यं, पीयूषवर्षमिव
तर्कगिरा किरंतं ॥ विद्यानुरक्तवनिताजनितास्यद्धास्यं, हित्वाऽ-
परत्र न मेना विदुषामरंस्त ॥ ३ ॥

अर्थः—मधुरतावमे साकरनी मीठाशना गर्वने कम्का
करती एटले अति मीठी एवी तर्कवाणी वमे अमृतरसने ढोलताज
होयने शुं ? अने सरस्वती रूप अनुरागिणी स्त्रीये उत्पन्न करी ठे
मुखचातुर्यता ते जेनी एवा जे जिनवद्वजसूरी तेनो त्याग करी वि-
द्वान लोकनां मन बीजे ठेकाणे न रमतां हवां ॥ ३ ॥

टीकाः—॥ जज्ञे श्रीजिनदत्तयत्यधिपतिः शिष्यस्ततस्त
स्यय, सिद्धांताद्धि विधिपारतंत्र्यविषयान्निख्यामन्निख्यान्वितः॥
आसाद्य त्रिपदीं विधुर्बलिमिव व्यध्वं वृषध्वंसनं ॥ चिन्नेद
प्रतिपंथिनं सुमनसां व्यक्तक्रमप्रक्रमः ॥ ४ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते जिन वद्वजसूरीना शिष्य शोचाये
सहित जिनदत्तसूरी अया जे जिनदत्तसूरि विधिना पारंगामीपणा-
रूपी जेनुं नाम ठे एवी त्रिपदीने सिद्धांतथी पामीने सत्पुरुषनो
शत्रुरूप, अने धर्मनाशक एवो जे उन्मार्ग तेनो प्रगटपणे पादविहार
करता ठता (वेदता हवा) ते उपर दृष्टांत अन्य दर्शननुं कहे ठे जे,
जेम विष्णुये उन्मार्गे चालनार बलि राजानो उन्नेद कयों तेम ए

વાત અન્યદર્શનોના શાસ્ત્રમાં છે જે એક સમે દૈત્યનો અધિપતિ બલિ-
રાજા મહા બલવાન થયો તેણે ઇંદ્રને જીતી ઇંદ્રાસન ઉપરથી કાઢી
મૂક્યો, પઠી તે ગાદી ઉપર બલિરાજા ઇંદ્ર થયો, તેણે પોતાના ઇં-
દ્રાસનની દૃઢતાને અર્થે પોતાને અર્થે પૃથ્વી ઉપર આવી નર્મદા નદી
ઉપર યજ્ઞ કરવા સાંઝ્યા ત્યારે જગત્પાલક વિષ્ણુએ તે અન્યાય જોઈ
અવતાર લીધો પઠી વામણુ રૂપ કરી બ્રહ્મચારીનો વેષ જે દંડ ક-
સંઝુ, કૌપીન, મૃગચર્મ, इत्यादि ધારણ કરી કપટથી બલિરાજાના
યજ્ઞમાં ગયા અને ત્રણ ઋગલાં પૃથ્વી માગી, પઠી પોતાનું વીરાટ રૂપ
પ્રગટ કરી બે ઋગલાંમાં સર્વ જગત્ જરી લીધું અને ત્રીજું ઋગલું
બઢી રાજાથી ન અપાયું ત્યારે તેના ઉપર પગ મૂકી પાતાલમાં ચાંપી
ઘાલ્યો, અને એની સર્વે રાજ્યસમૃદ્ધિ ઇંદ્રને આપીને પાઠો ઇંદ્રાસને
બેસાઝ્યો इत्यादि સવિસ્તર કથા વામનપુરાણથી જાણવી.

ટીકા:—॥લાવણ્યાવસથો યથા પતિરપાં નો પર્વતક્ષોજિતઃ
શૃંગીવ દ્યુસદાં સુવર્ણ સુજગો નોઽઞ્ચૈઃ સુરાગાશ્રયઃ॥ યઃ કલ્પદુરિવ
દ્યુતાર્પિત ફલો નોઽદ્યત્સદાપલ્લવઃ, સામ્યં યસ્ય તથાપિશસ્ય
યશ સસ્તૈઃ કુર્વતે બાલિશાઃ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—વઢી તે કેવા છે ? તો લાવણ્ય માત્રને રહેવાનું ઘર
રૂપ, જેમ જલને રહેવાનું ઘર સમુદ્ર છે તેમ, તેમાં આટલું વિશેષ
છે જે સમુદ્ર મંથન કર્યું ત્યારે પર્વતવચ્ચે સમુદ્રને ક્ષોજ થયો છે, અને
આ આચાર્ય કોઈ જગાએ ક્ષોજ પામ્યા નથી. વઢી ઝંચા મેરુપર્વત-
ના જેવો સુંદર છે વર્ણ જેમનો એવા છે, દેવતાને પ્રસન્ન કરે એવો
મેરુપર્વત સારા રંગનો એટલે રાગનો આશ્રય છે અને આ આચાર્ય

રાગને રહેવાનો આશ્રય નથી એટલું વિશેષ. વઢી સારા પદ્મવ
વાળો જે કદપવૃક્ષ તેના જેવા, પણ તેમાં આટલું વિશેષ છે જે આ
આચાર્યને કોઈ દિવસ આપત્તિનો લવ પણ નુત્પન્ન થયો નથી, તો
પણ બાળ પુરુષો છે તે, વસ્ત્રાણવા યોગ્ય છે યશ તે જેમનો એવા આ
આચાર્ય તેમની પૂર્વે કહી એવી નપમાન તેમને કરે છે ॥ ૫ ॥

ટીકા:—॥તસ્ય શ્રીજિનચંદ્રસૂરિરજ્જવહ્નિષ્પાવતં, સસ્તતો
ધામ્નાયેન વિતન્વતા કુવલયામોદં બુધાનં દિના ॥ સર્વસ્યાઃ સુ-
જગં જવિષ્ણુમવનેઃ શુક્લદ્વિતીયેદુવત્કેનો મંદુદિદ્ધવસ્તનુ
કલમૌન્મુખ્યમાપાદિતાઃ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—ત્યાર પછી જિનદત્તસૂરિના મોટા શિષ્ય શ્રી જિન-
ચંદ્રસૂરિ થયા. પંક્તિને આનંદ પમારુનાર એવા, જેણે પોતાના પ્ર-
તાપે કરીને સમસ્ત પૃથ્વીના લોકને આનંદ વિસ્તાર્યો. તથા તેનું
સારું જાગ્ય વિસ્તાર્યું, તેમની સુંદર અજવાળી યા પદ્મની બીજના
ચંદ્રમાની પેઠે શિઘ્રપણે જોવાને કોણ પુરુષો બત્સાહર્વંત થયા નહિ ?
અર્થાત્ સર્વે પણ થયા ॥ ૬ ॥

ટીકા:—વિશ્વત્રયૈષ્યજય્ય શ્રી મદનેકાંતહથયાસૂક્તયા ॥
વરવાર્ણિન્યા પ્રીયત-યસ્ય જનો જવવિલાસિન્યા ॥ ૭ ॥

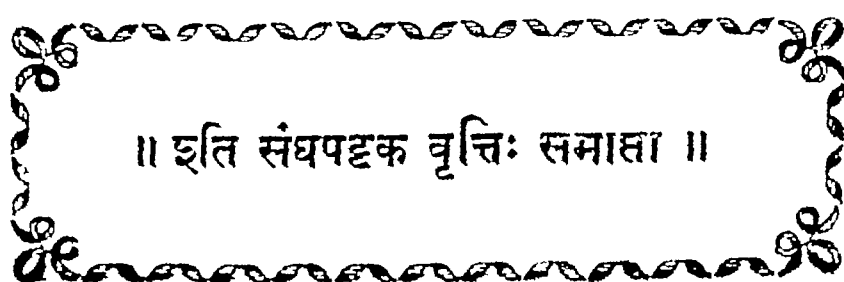
અર્થ:—વઢી ત્રણ જગતમાં જેને જીતવા સમર્થ નથી એવી
અનેકાંત મનની સુંદર સંસારમાં વિલાસ ન કરતો એવી નિર્દોષ
વાણીવને જેણે લોક પ્રસન્ન કર્યા છે એવા ॥ ૭ ॥

टीकाः-----अंतःसंसदमर्ककर्कशलसत्तर्कदणुतव्याहृतिसृक्-
प्रावाहुकगर्वचर्वणचणप्रखन्मनीषाजुषः ॥ शिष्यस्तस्य
यतीश्वरो जिनपतिर्जग्रंथसग्रंथधोर्ग्रंथत्याग्यपि संघपट्ट
विवृत्तिं स्पष्टाजिधेयामिमान् ॥ ७ ॥

अर्थः—सज्जाने विषे सूर्य जेवा आकरा अने शोभता एवा
जे तर्क तेणे करीने अज्यास करी एवी जे उक्तिउ तेने उत्पन्न क-
रनार एवा जे वादि लोको तेमनो जे गर्व तेने नाश करवा समर्थ
एवी देदीप्यमान जे बुद्धि तेणे सहित एवा जे जिनचंद्रसूरि तेम-
ना शिष्य जिनपति नामे यतिना अधिपति थया ते निर्ग्रंथ ठे तोपण
ग्रंथ एटले शास्त्र अथवा आग्रंथ तेने रचता हवा, एटले विचार
करवा योग्य एवी अने प्रगटपणे जेनो अर्थ ठे एवी संघपट्टकनी आ-
प्रकारनी टीकाने करता हवा ॥ ७ ॥

ए प्रकारे जिनवद्वजसूरिना शिष्य श्री जिनदत्तसूरि तेमना
शिष्य श्री जिनचंद्रसूरि तेमना शिष्य श्रीजिनपतिसूरि तेमनी
करेली टीका समाप्त थइ.

॥ अक्षर गणनया १०१४०० श्लोक बंधन ३१०० इति प्रमाणं ॥

॥ इति संघपट्टक वृत्तिः समाप्ता ॥

